

ΠΑ ΚΙΝ

Οἰκογένεια

Μετάφραση
ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΑΚΝΙΑ

νεφελη

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Μαυρομιχάλη 9, Ἀθήνα 43, Τηλ 3607744-3639962

ΠΑ ΚΙΝ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση: ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΑΚΝΙΑ

ΝΕΦΕΛΗ 1983

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σύμφωνα μέ στοιχεῖα παρμένα ἀπό τήν παρουσίαση τοῦ μεγαλύτερου σύγχρονου συγγραφέα τῆς Κίνας πού ἔγραψε ἡ Marie José Lalitte γιά τήν γαλλική ἔκδοση, ὁ Πά Κίν γεννήθηκε τό 1904 στό Σενγκ-ντού, πρωτεύουσα τοῦ Σετσουάν. Τό πραγματικό του ὄνομα εἶναι Λί-Φέι-Κάν. Ἡ οἰκογένεια Λί, ἦταν «οἰκογένεια μανδαρίνων καί τσιφλικάδων».

Ὁ πατέρας του διορίστηκε ἔπαρχος στά βορινά τῆς ἐπαρχίας τους κι ἐκεῖ ἔζησε μέ τήν οἰκογένειά του ἀπό τό 1909 ὥς τό 1911. Ὁ Πά Κίν ἔχει διατηρήσει ἀπ' αὐτά τά χρόνια τήν ἀνάμνηση «μιᾶς γλυκιᾶς, εἰρηνικῆς κι ἀνέφελης ζωῆς». Θυμᾶμαι ἀκόμα μέ νοσταλγία τίς δυό ὑπηρέτριες τοῦ σπιτιοῦ: τή νεαρή Μικρή Εὐωδιά πού ἔπαιρνε μέρος στά παιχνίδια τῶν παιδιῶν καί τήν ψυχοκόρη Γιάνγκ, μιά χήρα καμιά τριανταριά χρονῶ, κάπως αὐστηρή, πού τά βράδια ὅμως τούς διηγότανε ὑπέροχες ἱστορίες. Δυστυχῶς αὐτή ἀρρώστησε καί πέθανε. «Γιά πρώτη φορά», θά γράψει ὁ Πά Κίν, «κατάλαβα τί εἶναι ὁ θάνατος». Καί προσθέτει: ἔκλαψα μ' ὅσα δάκρυα ὑπῆρχαν μέσα μου. Καί δυόμισι χρόνια ἀργότερα, ἡ μητέρα μου μᾶς ἄφησε γιά πάντα. Πέθανε μιά νύχτα τῆς ἕβδομης σελήνης, τήν τρίτη χρονιά τῆς Δημοκρατίας (1914)».

«Στή μητέρα μου ὀφείλω τό ὅτι ξεκίνησα τή ζωή μου μέ τήν καρδιά ἁγνή»,δηλώνει ὁ Πά Κίν. «Ὑπῆρξε ὁ πρῶτος δάσκαλος, ἐκείνη μοῦ ἔμαθε τό νόημα τῆς λέξης "ἀγάπη". Μ' ἔμαθε νά βοηθῶ ὅσους εἶχαν ἀνάγκη βοή-

θειας, νά συμμερίζομαι τή θλιβερή μοίρα τῶν ὑπηρετῶν, νά τούς πονάω, νά μήν τούς βλέπω σάν ἀνώτερός τους.»

Γυναίκα μορφωμένη, πράγμα σπάνιο γιά τήν ἐποχή της, ἡ κυρία Λί μύησε τά παιδιά της στήν ποίηση τῆς Δυναστείας τῶν Τάνγκ: «Κάθε βράδυ, ἡ μητέρα μου μᾶς φώναζε πρίν κοιμηθοῦμε, προπαντός ἕνα ξάδερφό μου κι ἐμένα, καί μᾶς μάθαινε κι ἀπό ἕνα ποίημα, ἀπ' αὐτά πού ἀντέγραφε μέ τό χέρι της».

Ὁ Πά Κίν ἦταν ἐννιά χρονῶ ὅταν πέθανε ἡ μητέρα του. Ἡ ἀνάμνησή της δέν ἔπαψε ποτέ νά τόν ἐμπνέει. «Ἀπ' ὅλα της τά παιδιά ἐμένα ἀγαποῦσε περισσότερο. Κι ὁ πατέρας μου μ' ἀγαποῦσε». Αὐτός ὁ πατέρας, μέ τήν ἁρμοδιότητα τοῦ δικαστῆ, τοῦ φαινότανε αὐστηρός κι ἀπόμακρος. Ὡστόσο τόν εἶχε ἀκούσει κάποτε νά ἐξομολογεῖται στή μητέρα του: «Τό σκέφτομαι πολύ πρίν συλλάβω κάποιον, καί δέν ἔχω καταδικάσει σέ θάνατο κανένα μέχρι τώρα.» Τελικά ὁ πατέρας του ἄσκησε μόνο γιά δυό χρόνια τά καθήκοντα τοῦ ἔπαρχου στό Γκανγκουάν, καί γυρίζοντας στό Σένγκ-ντού ἀγόρασε ἑξακόσια ἐκτάρια γῆς. Ὁ κόσμος ἔλεγε πάντα πώς ὑπῆρξε «ἀδιάφθορος μανδαρίνος».

Ἡ εὐαισθησία τοῦ παιδιοῦ δέχτηκε κι ἕνα τρίτο φοβερό χτύπημα, μέ τό χαμό τῆς μεγάλης του ἀδερφῆς ἀπό φυματίωση.

Στό Σένγκ-ντού ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογένειας ζοῦσαν στήν ἰδιοκτησία τῶν Λί καί κάτω ἀπό τή «σιδηρά πυγμή» τοῦ παπποῦ. Αὐτός, ὅπως πολλοί ἄλλοι καλότυχοι σύγχρονοί του, εἶχε γερό κομπόδεμα. Κάθε χρόνο εἰσέπραττε ἕνα τεράστιο εἰσόδημα ἀπό κτήματα, μέ τό ὁποῖο ἔτρεφε ἕνα πολυάριθμο συγγενολόι πού ὄφειλε νά τοῦ εἶναι ἀφοσιωμένο. Πίστευε πώς τό χρῆμα μποροῦσε νά λύσει ὅλα τά προβλήματα. Δέν τοῦ πέρασε ποτέ ἀπ' τό μυαλό πώς οἱ νέοι ἔχουν δική τους ψυχή. «Αὐτοί οἱ γερο-

τύραννοι. κόβονταν γιά τήν οἰκογενειακή ἁρμονία, ἀλλά κάτω ἀπό κείνη τή φαινομενική γαλήνη ἔβριθαν οἱ καυγάδες, οἱ μηχανορραφίες καί τά δράματα».

Ὁ κύριος Λί, γιά νά μήν ἀφήσει τά παιδιά του χωρίς μητέρα, ξαναπαντρεύτηκε. Λίγο ἀργότερα ἀρρώστησε κι ἄφησε αὐτό τόν κόσμο, τήν ἄνοιξη τοῦ 1917. Ὁ Πά Κίν ἦταν τότε δώδεκα χρονῶ. Σύμφωνα μέ τήν κινέζικη παράδοση, ὁ μεγάλος γιός ἔγινε τότε ἀρχηγός τῆς οἰκογένειας.

«Σ' ὅλη μου τή ζωή ἔτρεφα γι' αὐτόν εἰδικά μεγάλη ἀφοσίωση», ἔχει πεῖ ὁ Πά Κίν. «Ἦταν καλόκαρδος, ἀγαπησιάρης, ἀλλά φοβερά ἀδύναμος ἄνθρωπος. Μισοῦσε τίς τυραννικές κι ἐπονείδιστες πράξεις τῶν θείων μας, κι ὡστόσο τίς ἀπέδιδε σέ ἐλαττώματα τοῦ χαρακτήρα κι ὄχι στό σύστημα, κι ὅταν ἐρχότανε σέ σύγκρουση μέ τούς μεγαλύτερούς μας πάντα γύρευε νά βρεῖ κάποιο συμβιβασμό, ὑποχωροῦσε, ὑποτασσότανε στίς ἐπιθυμίες τους. Σκέφτηκα πολλές φορές πώς ἄν εἶχα γράψει νωρίτερα τό Οἰκογένεια, *ἴσως αὐτό τόν εἶχε βοηθήσει νά δεῖ τό βάραθρο πού ἔχασκε μπροστά του καί νά εἶχε ἀποφύγει τήν πτώση. Αὐτοκτόνησε μέ δηλητήριο ἀκριβῶς τήν ἐποχή πού τό μυθιστόρημά μου ἄρχισε νά δημοσιεύεται σέ συνέχειες στό ἡμερήσιο φύλλο τῆς Σανγκάης* Ζιμπάο *(ὁ Χρόνος)».*

Ὀρφανός, σέ ἠθική διάσταση μέ τήν κοινωνία στήν ὁποία ζοῦσε, ὁ νεαρός Πά Κίν ἔψαχνε τό δρόμο του. «Ἔλεγα πώς δέ θέλω νά γίνω κι ἐγώ ἀφέντης, ἀλλά νά σταθῶ δίπλα στούς ταπεινούς, νά κάνω ὅ,τι μοῦ περνᾶ ἀπ' τό χέρι γιά νά τούς βοηθῶ». Μονάχος του μέσα σέ μιά πολυπληθή οἰκογένεια, διαβάζει πολύ, καί χάρη στό Προσκλητήριο τῶν Νέων *πού μεταφράστηκε στά κινέζικα, ἀνακαλύπτει τόν Κροπότκιν. «Ποτέ δέ φανταζόμουνα πώς μπορεῖ νά ὑπάρχει τέτοιο βιβλίο στόν κόσμο.*

Ἦταν οἱ ἴδιες μου οἱ σκέψεις, ἀλλά διατυπωμένες μέ μιά σαφήνεια, μιά ἀκρίβεια, πού ἐγώ δέ διέθετα καθόλου. Ἐκεῖνες οἱ ἐκρηκτικές ἰδέες, ἐκεῖνος ὁ γεμάτος θέρμη τρόπος γραφῆς, συγκλόνισαν τήν ἐφηβική καρδιά μου.» Ἀλλά κι ὁ Μπακούνιν στάθηκε γι' αὐτόν μιά ἀποκάλυψη. Στόν πρόλογο τῆς γαλλικῆς μετάφρασης τοῦ μυθιστορήματος «Παγερή Νύχτα», *γράφει σχετικά ὁ Etiemble: «Σήμερα, πού ξαναρχίζουμε ἐπιτέλους νά ἐκτιμᾶμε τή σκέψη τοῦ Μπακούνιν, μᾶς φαίνεται ἀξιοθαύμαστο πού μέσα στήν πλήρη ἀστική διαφθορά, στήν πλήρη μιλιταριστική σήψη, ἕνας ἄνθρωπος ἔθεσε τόν ἑαυτό του κάτω ἀπ' τή διπλή προστασία τοῦ Μπακούνιν καί τοῦ Κροπότκιν!»*

Ἀκόμα καί τό ψευδώνυμό του ὀφείλεται σ' αὐτά τά δύο ὀνόματα: Μπα(κούνιν), (Κροπότ)κιν. Σημειώνω μέ τήν εὐκαιρία πώς σύμφωνα μέ τήν ἀγγλική ἀπόδοση ὁ συγγραφέας γράφεται BA JIN. Τό PA KIN εἶναι σύμφωνα μέ τήν γαλλική ἀπόδοση, τήν ὁποία καί υἱοθέτησα ἀφοῦ ἡ ἑλληνική μετάφραση τοῦ Οἰκογένεια *ἔγινε ἀπό τήν γαλλική ἔκδοση. Ἡ κινέζικη προφορά τοῦ ὀνόματος εἶναι κάπου ἀνάμεσα στίς δύο ἀποδόσεις.*

Ὁ Πά Κίν διάβαζε μέ μανία κοινωνικά καί ἀνθρωπιστικά κείμενα καί ἐπηρεάστηκε ἐπίσης ἀπό τόν Λεοπόλντ Κάμφ καί προπαντός ἀπό τήν ἀναρχική Ἀμερικανίδα Ἔμμα Γκόλντμαν, πού τήν ἀποκαλεῖ «πνευματική μητέρα» του. Σύντομα συνδέεται μέ μιά ὁμάδα ἀγωνιστῶν πού δρᾶ στούς κόλπους τῆς «Ἑταιρείας τῶν Δικαίων». «Ὅλοι περιμέναμε τότε πώς θά δοθεῖ κάποια εὐκαιρία νά θυσιαστοῦμε γιά ἕναν καινούριο ἰδανικό κόσμο». Κι ἔλεγε διακηρύχνοντας τήν πίστη του: «Σ' ἕνα θεό πιστεύω: στήν ἀνθρωπότητα».

Ἀφοῦ τέλειωσε τή Σχολή Ξένων Γλωσσῶν τοῦ Σέγκντού, ὁ Πά Κίν πῆγε στή Σαγκάη, στό Νανκίν καί στό

Πεκίνο ὅπου ἔζησε τή ζωή τοῦ φοιτητῆ. Τό 1927 ἀποφασίζει νά σπουδάσει οἰκονομικά στό Παρίσι καί μπαρκάρει ἀπό τή Σαγκάη γιά τή Μασσαλία. Γράφει: «Ἔχε γειά, ἄμοιρη πατρίδα. Σέ μισῶ καί σ' ἀγαπάω συνάμα».

Στό Παρίσι τόν βοήθησε νά τακτοποιηθεῖ ὁ φίλος του Βού. «Τά πρωινά», μᾶς λέει, «περπατοῦσα στόν κῆπο τοῦ Λουξεμβούργου κάτω ἀπ' τά γέρικα μοναχικά δέντρα. Τά βράδια πήγαινα στήν Alliance française γιά νά παρακολουθῶ μαθήματα γαλλικῶν». Πενήντα χρόνια ἀργότερα, ὁ Πά Κίν θά δηλώσει σέ Γάλλους δημοσιογράφους: «Ὅσο ἤμουν στή Γαλλία, συλλογιζόμουνα συχνά τήν πατρίδα μου ὅπου γίνονταν τόσοι ἀγῶνες. Ἀναρωτιόμουνα τί θά μποροῦσα νά προσφέρω, καί βάλθηκα νά γράφω. Ἦταν ἡ ἐποχή τῆς μεγάλης ἐπανάστασης πού πρόδωσε ὁ Τσάνγκ-Κάι-Σέκ.»

Ἔτσι γεννήθηκε τό πρῶτο μου μυθιστόρημα, Καταστροφή.*Αὐτή ἡ παθιασμένη ἱστορία ἑνός νεαροῦ διανοούμενου πού θυσίασε τή ζωή του γιά τήν ἐπανάσταση καί τό λαό, ἔγινε δεκτή πολύ εὐνοϊκά ἀπό τούς Κινέζους κριτικούς πού ἀνακάλυψαν ἕνα «νεαρό ἐπαναστάτη, ἀναρχικό καί ρομαντικό» κι ἐξασφάλισε τή φήμη στόν Πά Κίν ἀπό τά εἴκοσι πέντε του χρόνια.*

Γι' αὐτόν ἦταν τό ξεκίνημα μιᾶς πολύχρονης καί γόνιμης καριέρας ἀφιερωμένης στά γράμματα. Μυθιστοριογράφος, δοκιμιογράφος, μεταφραστής, ἀρθρογράφος, ἐκδότης, ὁ Πά Κίν πιστεύει πώς «ὁ ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων εἶναι ὁ πνευματικός μηχανικός τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς» καί πώς ἡ λογοτεχνία εἶναι χρήσιμη στόν ἀγώνα: «Ἔγραψα τό Οἰκογένεια *γιά νά δημιουργήσω ἕνα ὅπλο». Σχετικά μέ τό θέμα τοῦ ἴδιου μυθιστορήματος δηλώνει: «Γιά χάρη ἐκείνων τῶν γυναικῶν πού τίς θυσίασαν (τῶν ἡρωίδων μου), φωνάζω: ἀδικία!». Γιατί πιστεύει πώς εἶναι καθῆκον τοῦ συγγραφέα νά καταγγέλνει*

τίς καταχρήσεις γιά λογαριασμό τῶν θυμάτων πού εἶναι ἀνήμπορα νά ὑπερασπίσουν τόν ἑαυτό τους». Ἔτσι καί τό 1947, θά γράψει σχετικά μέ τό θέμα του στό «Παγερή Νύχτα»: *«Αὐτό εἶναι πού μέ ἀναγκάζει νά πάρω τήν πένα καί νά μιλήσω στή θέση ἐκείνων πού πέθαναν ἔχοντας δώσει τό αἷμα τους, καί στή θέση ἐκείνων πού πρόκειται νά πεθάνουν».*

Ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ἀγάπης γιά τήν πατρίδα, ὁ Πά Κίν, πού ἀρνιότανε πάντα τήν ἔνταξη σέ ὀργάνωση, μέ τό ξέσπασμα τοῦ Σινο-ιαπωνικοῦ πολέμου γίνεται μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συλλόγου Κινέζων Καλλιτεχνῶν καί Συγγραφέων, γιά τήν ἀντίσταση κατά τοῦ ἐχθροῦ. Στή συνέχεια χρησιμοποιεῖ τό ταλέντο καί τή δραστηριότητά του γιά νά ἐμψυχώσει τούς συμπατριῶτες του καί νά φουντώσει τόν πατριωτισμό τους.

Ὕστερα ἀπ' τήν ἀπελευθέρωση, ξεκινάει μιά καριέρα πολιτικοῦ: ἀντιπρόσωπος τοῦ Σετσουάν στό Ἐθνικό Συνέδριο τῶν Λαῶν, καί τήν ἴδια ἐποχή, καθώς ἀνῆκε σέ διαφόρους καλλιτεχνικούς καί λογοτεχνικούς κύκλους, προΐσταται σέ ἀποστολές στό ἐξωτερικό, ἀσχολεῖται μέ ἐκδόσεις. Ἐκτός ἀπό δεκατρεῖς συλλογές μέ ἄρθρα καί λογοτεχνικές κριτικές, δημοσίευσε καί τρεῖς συλλογές διηγημάτων. Τά ἔργα του ἔκαναν πολλές ἐκδόσεις. Ὁ θεατρικός συγγραφέας Κάο-Γιού ἔγραψε ἕνα ἔργο γιά τή σκηνή, βασισμένο στό Οἰκογένεια *πού παίχτηκε γιά πολύ καιρό. Τά μυθιστορήματα* Οἰκογένεια, Φθινόπωρο, Παγερή Νύχτα *καί* Ξανασμίξιμο, *γυρίστηκαν κινηματογραφικές ταινίες.*

Ἡ συγγραφική καί πολιτική δραστηριότητα τοῦ Πά Κίν διακόπηκε βίαια μέ τήν πολιτιστική ἐπανάσταση. Στόν πρόλογο τῆς γαλλικῆς ἔκδοσης τοῦ «Παγερή Νύχτα», τό Φεβρουάριο τοῦ 1977, ὁ Etiemble γράφει. «Εἶναι ἀλήθεια πώς ἐκεῖ κάτω πέρασαν πολλές κρίσεις. Με-

γάλα ἅλματα μπρός-πίσω, πολιτιστική ἐπανάσταση (δηλαδή ἐκμηδένιση ὅλης τῆς κινέζικης κουλτούρας), καί ὅσον ἀφορᾶ τούς συγγραφεῖς, ἤ αὐτοκτονία, ὅπως τοῦ Λάο-Σέ, Φού-Λάι, καί ἄλλων, ἤ οἱ «Σχολές τῆς Ἑβδόμης Μαΐου», τά στρατόπεδα ἀναμόρφωσης ὅπου, ἄν πιστέψουμε τούς ἐγκωμιαστές τους, ἀνυπομονοῦσε κανείς νά φοιτήσει. Ὁ Πά Κίν ἔζησε ἐκεῖ μέσα, ἀλλά εἶμαι ὑποχρεωμένος νά συμπεράνω πώς αὐτός ὁ ἄνθρωπος μέ τήν ἐλεύθερη σκέψη, σπρώχτηκε ἐκεῖ ἐν μέρει ἀπό ζῆλο καί ἐν μέρει κτηνωδῶς. Ἀπό τή μιά μεριά νά θεωρεῖται ἔνοχος ἐπειδή ὑπῆρξε πάντα συγγραφέας τῆς ἀριστερᾶς, ἄρα κριτικό πνεῦμα, καί διπλά ἔνοχος ἐπειδή ἀρνήθηκε νά συμπράξει στήν ποταπή συκοφαντική καμπάνια ἐνάντια στόν Χού-Φένγκ, πού φυλακίστηκε γιατί ζήτησε ἀπό τόν πρόεδρο Μάο τά ἐλάχιστα δικαιώματα χωρίς τά ὁποῖα δέν ὑπάρχει λόγος νά γράφει ἕνας συγγραφέας. Τέλος, ἔνοχος γιά τό ψευδώνυμό του, σωστή ἀναρχική πρόκληση, γιά τό ὁποῖο ποτέ δέν ἔπαψαν νά τόν ψέγουν.»

Γράφει ἀκόμα ὁ Etiemble: «Κάτω ἀπ' τό μαστίγιο τῆς δεσποτικῆς συζύγου τοῦ Μάο, ὅποιος εἶχε ταλέντο, ὁποιοσδήποτε σκεφτότανε, ἦταν αἱρετικός καί τοῦ 'πρεπαν χίλιοι θάνατοι. Ἐν πάση περιπτώσει ὁ Πά Κίν μάζευε τίς ἀκαθαρσίες σέ μιά Σχολή τῆς Ἑβδόμης Μαΐου. Στό βαθμό πού αὐτή ἡ ἀτάλαντη τυχοδιώκτρια ἔχανε τήν ἐπιρροή της, πολλά ἀπό τά θύματά της ἀπελευθερώθηκαν, ὅπως ὁ Μάο-Τουέν καί ὁ Πά Κίν.»

Ἄς δοῦμε τί εἶπε ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας σ' ἕνα Γάλλο δημοσιογράφο τό Φεβρουάριο τοῦ 1978 στή Σαγκάη, στή διάρκεια μιᾶς ἐπίσημης συνέντευξης: «Τόν Αὔγουστο τοῦ 1966 παραμερίστηκα καί χαρακτηρίστηκα· ἀκραῖος ἀντιδραστικός. Ὁ Γιάο Οὐενγιουάν δήλωσε πώς ἤμουν ὁ προπάτορας τῆς ἀναρχίας στήν Κίνα, καί

καταχρίθηκαν οἱ δεκατέσσερις τόμοι τῶν ἔργων μου. Ἐγώ ὁ ἴδιος ὑποβλήθηκα σέ κριτική μπροστά σέ πλῆθος καθώς καί στήν τηλεόραση. Μοῦ στέρησαν τά πολιτικά μου δικαιώματα καί μοῦ ἀπαγόρεψαν νά γράφω. Ἐκείνη τήν ἐποχή, πολλοί ἀναγνῶστες μοῦ ἔστειλαν γράμματα, γιά νά μ' ἐμψυχώσουν καί νά μοῦ ἐκφράσουν τήν συμπαράστασή τους. Αὐτό εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά γίνουν οἱ κριτές μου ἀκόμα πιό αὐστηροί.

Ἡ «συμμορία τῶν τεσσάρων» προσπάθησε νά σφετεριστεῖ τήν ἐξουσία. Ἤθελε νά παραμερίσει ὅλους ὅσους ἀνῆκαν στή γενιά μου. Τό 1968, στούς δρόμους τοῦ Ναγκίν εἶχαν κολλήσει τεράστιες ἀφίσες πού ἔγραφαν πώς εἶμαι προδότης τοῦ ἔθνους. Οἱ ἀναγνῶστες μου ὅμως δέν τό πίστεψαν. Τόν τελευταῖο Μάιο, ὅταν δημοσιεύτηκε τό πρῶτο ἄρθρο πού συνέταξα μετά τήν πολιτιστική ἐπανάσταση, μοῦ ἔγραψαν πολλοί ἀναγνῶστες γιά νά μέ διαβεβαιώσουν πώς ποτέ δέν πίστεψαν τίς κατηγορίες πού μοῦ εἶχαν φορτώσει.

Τόν πρῶτο καιρό τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης δούλεψα στό Σύλλογο τῶν Συγγραφέων ὅπου σκούπιζα, ἐργαζόμουνα στήν καντίνα, καί μερικές φορές ξεβούλωνα βόθρους κι ἀποχωρητήρια. Ἀπό τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1966 μέχρι τίς ἀρχές τοῦ 1970, ὑποχρεώθηκα νά κάνω αὐτοκριτική μέσα ἀπό τόν τύπο καί τήν τηλεόραση.

Μετά τό 1970, πέρασα δυόμισι χρόνια στή Σχολή τῶν Στελεχῶν τῆς Ἑβδόμης Μαΐου ὅπου καλλιεργοῦσα λαχανικά, ἀλλά μποροῦσα μιά φορά τήν ἑβδομάδα νά πηγαίνω σπίτι μου.

Ἐκεῖνο πού μέ πειράζει περισσότερο εἶναι τό ὅτι πῆγαν χαμένα ἕντεκα ὁλόκληρα χρόνια ὅπου δέν μποροῦσα νά γράψω, γιατί σ' αὐτό τό διάστημα τή Σαγκάη τήν ἐλέγχανε οἱ «τέσσερις»

Ἀπό τό 1973 ἐπιχείρησα νά κάνω μεταφράσεις, ὅπως

τό Παρθένα Γῆ *τοῦ Τουργκένιεφ καί τό* 'Αναμνήσεις *τοῦ 'Αλεξάνδρου Χέρτσεν. Φανταζόμουνα τότε πώς δέ θά μποροῦσε νά δημοσιευτεῖ ἡ δουλειά μου. Ἔφτιαξα μερικά ἀντίγραφα γιά νά τα στείλω σέ φίλους ἤ στή βιβλιοθήκη. Τελικά, τό* Παρθένα Γῆ *θά ἐκδοθεῖ τόν ἐρχόμενο μήνα στό Πεκίνο, καί τό* 'Αναμνήσεις *τοῦ Χέρτσεν θά κυκλοφορήσει στή Σανγκάη σέ φυλλάδια.*

Εἶμαι φέτος ἑβδομήντα τεσσάρω χρονῶ κι ἔχω τά ἑξῆς σχέδια: λογαριάζω πρίν φτάσω τά ὀγδόντα νά τελειώσω τή μετάφραση τοῦ 'Αναμνήσεις *καί νά γράψω ἀκόμα δυό μυθιστορήματα καί μιά συλλογή διηγημάτων.*

Θά προσπαθήσω νά περιγράψω ἔμμεσα τή ζωή τῶν συγγραφέων που ὑπέφεραν. Τό πιό σημαντικό εἶναι πώς θέλω νά κατηγορήσω, νά ἐκφράσω τήν ἀγανάκτησή μου: νά γράψω γιά τή ζωή ἑνός συγγραφέα σ' ἐκεῖνα τά δύσκολα χρόνια ἀλλά ἐντός τῆς γραμμῆς τοῦ προέδρου Μάο».

Ὁ ἀκούραστος δημιουργός ἔμεινε συνεπής καί στά καινούρια του σχέδια παρόλη τήν ἡλικία του. Τόν Μάιο τοῦ 1980 τόν συνάντησε στή Σανγκάη ὁ γνωστός 'Αμερικανός συγγραφέας καί ἐκπαιδευτικός Paul Engle, παλιά γνωριμία ἀπ' τό Παρίσι, ὅταν ἐπισκέφτηκε τήν Κίνα γιά δεύτερη φορά μαζί μέ τή γυναίκα του, τήν μυθιστοριογράφο Χουαλίν – Νί. Αὐτή τή φορά μπόρεσαν νά τόν δοῦν, καί μάλιστα κάτω ἀπό πολύ εὐχάριστες συνθῆκες. Ὁ Πά Κίν τούς προσκάλεσε στήν τωρινή του κατοικία, ἕνα εὐρύχωρο σπίτι μέσα σέ κῆπο μέ γρασίδι, καί πέρασαν ὅλο τό πρωινό μαζί πίνοντας τσάι, ἀνταλλάζοντας δῶρα καί κουβεντιάζοντας γιά τό προσεχές βιβλίο του πού θά πρέπει νά εἶναι ἡ πρώτη γνήσια ἀφήγηση αὐτοῦ πού βίωσε ἕνας δημιουργικός συγγραφέας στήν Κίνα μέσα σ' ἕνα ἀντιδημιουργικό καθεστώς. Ἡ τηλεόραση τῆς Σανγκάης ἔστειλε ἕνα συνεργεῖο γιά νά καλύψει αὐτή τή

συνάντηση. «Τό ἴδιο βράδυ», διηγεῖται ὁ Paul Engle, «ὁ Πά Κίν μᾶς προσκάλεσε σέ γεῦμα, μαζί κι ἄλλους συγγραφεῖς, σ' ἕνα κέντρο πού βρίσκεται στό ψηλότερο κτίριο τῆς πόλης. Ἀπό τά παράθυρα βλέπαμε ὅλη τή Σαγκάη. Στήν εὐγενική φυσιογνωμία τοῦ ἀκατάβλητου φίλου μου, ἁπλωνότανε ἕνα γαλήνιο χαμόγελο. Ἐπιτέλους, ἡ χώρα του εἶχε τιμήσει τό δημιουργικό ταλέντο του».

Σήμερα ὁ Πά Κίν εἶναι μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Λαϊκῆς Συνέλευσης καί ἀντιπρόεδρος τῆς Πανκινεζικῆς Ὁμοσπονδίας Λογοτεχνῶν καί Καλλιτεχνῶν. Εἶναι ἑβδομήντα ὀχτώ χρονῶ κι ἔχει πρό πολλοῦ κερδίσει τόν τίτλο τοῦ δημοφιλέστερου συγγραφέα τῆς Κίνας.

Α.Τ.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΓΚΑΟ

Γκάο ὁ 'Ερημίτης.
Τόν φωνάζουν γερο-ἀφέντη ἤ παππού.

Παιδιά, ἐγγόνια, δισέγγονα:
1. Γκάο – 'Αφέντης τῶν Γραμμάτων. (Ἔχει πεθάνει).
Γιοί: Ἥλιος τοῦ Καινούριου
(Παιδιά του: Πιστός τῆς Θάλασσας, Συννεφάκι)
Ἥλιος τοῦ Λαοῦ
Ἥλιος τῆς Νόησης.
Κόρες: 'Αγνό Λουλούδι. (Οἱ ἄλλες δύο ἔχουν πεθάνει).
2. Γκάο – (Δέν ἀναφέρεται ὄνομα, ἔχει πεθάνει σέ μικρή ἡλικία)
3. Γκάο – 'Αφέντης τοῦ Φωτός.
Γιοί: Ἥλιος τοῦ 'Ηρωισμοῦ
Ἥλιος τῆς 'Ανθρωπότητας
Κόρη: 'Αγνό Λουλούδιασμα
4. Γκάο – 'Αφέντης τῆς Γαλήνης
Γιοί: Ἥλιος τοῦ Πλήθους
Ἥλιος τοῦ Αἰώνα
Ἥλιος τῆς Πρωτοπορίας.
Κόρες: 'Αγνή Εὐωδιά
'Αγνό Ἄρωμα
5. Γκάο – 'Αφέντης τῆς Τόλμης
Κόρη: Λευκή 'Αγνότητα.
6. Κυρία Ζάνγκ (χήρα)
Κόρη: Κρυμμένο Λουλούδι, τό χαϊδευτικό της εἶναι Κιθάρα.

7. Γιός ἀπό τήν παλλακίδα Τσέν. (Ἔχει πεθάνει σέ μικρή ἡλικία).

Ἄλλα πρόσωπα πού ἔχουν ξεχωριστό ρόλο στό μυθιστόρημα:

Κυρία Γκάο, τό γένος Ζού, δεύτερη σύζυγος καί χήρα τοῦ Ἀφέντη τῶν Γραμμάτων. Τή φωνάζουν: πρώτη κυρία.

Παλλακίδα Τσέν: συντροφιά τοῦ γερο-ἄρχοντα.

Λί-Διπλός Νεφρίτης τοῦ Καλοῦ Οἰωνοῦ. Τή φωνάζουν καί πρώτη μικρή κυρία, γιατί εἶναι σύζυγος τοῦ Γκάο – Ἥλιος τοῦ Καινούριου

Σιάν – Ἄρωμα τῆς Δαμασκηνιᾶς στήν Ὁμίχλη: πρώτη ξαδέρφη των νεαρῶν ἀδερφῶν Γκάο ἀπό τή μεριά τῆς μητέρας τους.

Τσέν – Σπαθί τοῦ Νέφους: μακρινός ξάδερφος.

Τραγούδι τοῦ Φοίνικα: ὑπηρέτρια στήν ὑπηρεσία τῆς πρώτης κυρίας.

Τό σπίτι

Τό σπίτι τῶν Γκάο μέσα στό ὁποῖο ἐκτυλίσσεται ἡ δράση, εἶναι χτισμένο σύμφωνα μέ τό σχέδιο τῶν παλιῶν κινέζικων σπιτιῶν. Μόλις περάσουμε τό περίπτερο τῆς εἰσόδου πού βλέπει στό δρόμο, μπαίνουμε σέ μιά πρώτη αὐλή πού ὁδηγεῖ στό χόλ, ἕνα μεγάλο κτίσμα μέ πέντε χώρους, ἀπό τούς ὁποίους οἱ δυό ἀκριανοί χρησιμοποιοῦνται γιά μικρά σαλόνια. Ὁ μεσαῖος χῶρος, ἄδειος πάντα, χρησιμεύει γιά νά ἀκουμποῦν τά φορεῖα. Ἀπό τό βάθος τοῦ χόλ, περνᾶμε σέ μιά δεύτερη αὐλή πού τήν ὀνομάζουν ἐσωτερική αὐλή, καί πού γύρω ἀπ' αὐτήν εἶναι χτισμένα τά τρία ἀνυψωμένα περίπτερα στά ὁποῖα μένει ἡ οἰκογένεια.

Τό κεντρικό περίπτερο πού ἀποτελεῖται ἀπό πέντε διαμερίσματα, ἔχει κατά μῆκος ὅλης τῆς πρόσοψης μιά ξέσκεπη βεράντα. Τό μεσιανό δωμάτιο ὀνομάζεται προπατορική αἴθουσα, γιατί ἐκεῖ φυλάγονται οἱ ἐπιγραφές μέ τά ὀνόματα τῶν προγόνων. Στά δεξιά καί στ' ἀριστερά τοῦ κεντρικοῦ βρίσκονται τά πλαινά περίπτερα, πιό μικρά αὐτά, μέ τρία διαμερίσματα τό καθένα, χωρίς βεράντα, μέ δυό μεγάλα πλατύσκαλα, τό ἕνα ἐπάνω καί τό ἄλλο στή μέση τῆς σκάλας.

I

Ὁ ἄνεμος λυσσομανοῦσε. Οἱ νιφάδες τοῦ χιονιοῦ σάν κομμάτια ξαντό μπαμπάκι, στροβιλίζονταν στόν οὐρανό προτοῦ ἀκουμπήσουν ἐδῶ κι ἐκεῖ πάνω στό χῶμα. Στοιβάζονταν στή βάση τῶν τοίχων, ἀπό τήν κάθε πλευρά τοῦ δρόμου, πλαισιώνοντας ἔτσι μέ δυό πλατιές λουρίδες τό λασπωμένο δρομάκο.

Διαβάτες καθώς καί φορεῖα μέ δυό βαστάζους πάλευαν ὀδυνηρά μέ τή θύελλα δίχως νά καταφέρνουν νά τή νικήσουν, κι ὅλοι ἔδειχναν τρομαγμένοι. Τό χιόνι ἔπεφτε ὅλο καί πιό πυκνό, γέμιζε τόν οὐρανό μέ μιάν ἀπέραντη λευκότητα κι ὅλα τά σκέπαζε: τίς ὀμπρέλες, τίς τέντες τῶν φορείων, τά ψάθινα καπέλα τῶν βαστάζων, τά πρόσωπα τῶν περαστικῶν.

Ὁ ἄνεμος ἔπαιζε μέ τίς ὀμπρέλες. Ὅπως καί νά τίς ἔστριβες τίς ἀνέτρεπε καί μερικές φορές τίς ἅρπαζε ἀπό τά χέρια πού τίς κράταγαν. Τό μούγγρισμά του ἀκουγότανε παντοῦ. Ἡ φωνή του ἀπειλητική, ἔσμιγε μέ τόν κρότο τῶν βημάτων πάνω στό χιόνι, συνθέτοντας μιά μουσική ἀλλόκοτη πού ἠχοῦσε στ' αὐτιά τῶν ἀνθρώπων σάν προάγγελμα: «Ἡ θύελλα θά μαίνεται στόν κόσμο παντοτινά, ἡ γλυκιά ἡ ἄνοιξη δέ θά ξανάρθει.»

Βράδιαζε. Τά φανάρια δέν ἦταν ἀκόμα ἀναμμένα, καί τά διάφορα σχήματα φαίνονταν ξέθωρα μέσα στήν γκριζάδα τοῦ δειλινοῦ. Στόν ξεπλυμένο δρόμο, μές στήν παγωνιά, οἱ διαβάτες περπατοῦσαν βιαστικοί, μέ τήν παρήγορη σκέψη τοῦ ζεστοῦ καί φωτισμένου σπιτικοῦ τους.

«Κάνε γρήγορα, τρίτε ἀδερφούλη», εἶπε ἕνας νεαρός δεκαοχτώ χρονῶ.

Μέ τό ἕνα χέρι κράταγε τήν ὀμπρέλα του, μέ τό ἄλλο σήκωνε τήν ἄκρη τοῦ μπαμακεροῦ φορέματός του. Γύρισε τό κεφάλι· τό στρογγυλό του πρόσωπο εἶχε κοκκινίσει ἀπό τό κρύο. Φοροῦσε γυαλιά μέ χρυσό σκελετό.

Ὁ σύντροφός του εἶχε τό ἴδιο ἀνάστημα, ἦταν ὅμοια ντυμένος, μόνο πού ἔδειχνε νεώτερος. Τό πρόσωπό του ἦταν πιό λεπτό, κι ἔλαμπαν πολύ τά μάτια του.

«Δέν πειράζει, φτάνουμε. Ἐσύ ἔπαιξες πιό καλά στή σημερινή δοκιμή, δεύτερε ἀδερφέ. Μιλᾶς τά ἐγγλέζικα μέ φυσικότητα, καί ἑρμηνεύεις καλά τό ρόλο τοῦ γιατροῦ Λίβσεη.»

Μίλαγε μέ θέρμη, ἐνῶ τάχυνε τό βῆμα του, κι ἡ λάσπη πιτσιλοῦσε τό πανταλόνι του.

«Δέν ἔχω καμιά μεγάλη ἱκανότητα, ἁπλῶς εἶμαι πιό τολμηρός ἀπό σένα,» ἀπάντησε ὁ μεγαλύτερος, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, σταματώντας γιά νά τόν φτάσει ὁ μικρότερος ἀδερφός του. «Εἶσαι πολύ ντροπαλός, κι ὅταν παίζεις τό ρόλο σου χάνεται ἡ προσωπικότητα τοῦ Μαύρου Σκύλου. Δέν τά μελέτησες ἐχτές καλά τά λίγα λόγια πού εἶχες νά πεῖς; Γιατί δέν κατάφερες νά τά πεῖς πάνω στή σκηνή; Ἄν δέν ἦταν ὁ κύριος Ζού νά σοῦ τά ψιθυρίζει, δέ θά τά 'βγαζες πέρα μέχρι τό τέλος.»

Ἡ φωνή του ἦταν γλυκιά, χωρίς καθόλου ψόγο. Ὁ μικρότερος, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, κοκκίνισε σαστισμένος, καί βιάστηκε νά ἐξηγήσει:

«Δέν ξέρω γιατί, μόλις ἀνέβω στήν ἐξέδρα, παθαίνω τράκ. Ἔχω τήν ἐντύπωση πώς χίλιοι ἄνθρωποι ἔχουν καρφωμένα τά μάτια τους ἐπάνω μου, κι ἐνῶ θά ἤθελα νά ἀπαγγείλω τό ρόλο μου χωρίς νά πηδήξω οὔτε λέξη...»

Ἕνα δυνατό φύσημα τοῦ γύρισε τήν ὀμπρέλα· σώπασε ἀμέσως καί προσπάθησε νά τή συγκρατήσει ἀπ' τή λαβή. Εὐτυχῶς ὁ ἀνεμοστρόβιλος δέν κράτησε πολύ. Στή μέση τοῦ δρόμου τό φρέσκο χιόνι στοιβαζότανε ἐπίμονο, καί πάνω του πλήθαιναν

οἱ πατημασιές· συχνά οἱ καινούριες σκέπαζαν τίς πιό παλιές.

«Μόλις ἀνοίξω τό στόμα,» συνέχισε ὁ μικρός, «τά ξεχνάω ὅλα. Δέ θυμᾶμαι πιά οὔτε τίς φράσεις πού εἶχα συγκρατήσει καλύτερα. Πρέπει νά μοῦ σφυρίξει μερικές λέξεις ὁ κύριος Ζού, γιά νά μπορέσω νά συνεχίσω. Ἀναρωτιέμαι τί θά κάνω στήν παράσταση. Τί ρεζιλίκι, ἄν τά μπερδέψω ὅπως πρίν ἀπό λίγο!»

Τό πρόσωπό του ὅλο εἰλικρίνεια, σχεδόν παιδιάστικο ἀκόμα, πρόδινε ἀνησυχία. Πάνω στό μαλακό χιόνι, τά βήματα ἀκούγονταν νά τρίζουν ἐλαφρά.

«Μή φοβᾶσαι ἀδερφούλη. Προσπάθησε δυό τρεῖς φορές ἀκόμα, κι ὅλα θά πᾶνε μιά χαρά. Νά μιλᾶς χωρίς κανένα φόβο. Κι ἐδῶ πού τά λέμε, τό ἔργο πού διάλεξε ὁ κύριος Ζού, ἀπό τό «Νησί τῶν Θησαυρῶν», δέν εἶναι τίποτα σπουδαῖο, κι ἡ παράσταση δέν πρόκειται νά ἔχει καμιά μεγάλη ἐπιτυχία.»

Σιωπηλός, γεμάτος εὐγνωμοσύνη γιά τήν ἀφοσίωση καί τήν ἐπιείκεια τοῦ ἀδερφοῦ του, ὁ μικρός πάσχιζε νά βρεῖ ἕνα τρόπο νά παίξει καλά, νά ἐξασφαλίσει τά χειροκροτήματα τοῦ κοινοῦ καί τῶν συμμαθητῶν του, καί νά εὐχαριστήσει τόν μεγαλύτερο ἀδερφό. Συλλογίστηκε κάμποση ὥρα. Σιγά σιγά, μέσα του γεννιότανε μιά παράξενη αἴσθηση, ὥσπου ξαφνικά ὅλα μεταμορφώθηκαν μπροστά στά μάτια του: ἔβλεπε τώρα τό πανδοχεῖο τοῦ Ναύαρχου Μπένμποου ὅπου ἔμενε ὁ Μπίλ, ὁ παλιός του σύντροφος. Ἐκεῖνος, ὁ Μαῦρος Σκύλος, ὁ πειρατής, ἀφοῦ εἶχε χάσει δυό δάχτυλα κι εἶχε περάσει ἕνα σωρό δοκιμασίες, ἔβρισκε στό τέλος τά ἴχνη του. Διχασμένος ἀνάμεσα στή χαρά τῆς ἐκδίκησης καί σ' ἕνα φόβο ἀνείπωτο, ἔβαζε σ' ἐφαρμογή τό σχέδιό του: νά παρουσιαστεῖ στόν Μπίλ καί νά τόν κατηγορήσει πού παραβίασε τό λόγο του κρύβοντας τό θησαυρό καί προδίνοντας τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ σιναφιοῦ. Καθώς τά φανταζότανε αὐτά, οἱ ἐγγλέζικες φράσεις πού εἶχε μάθει ἀπέξω ξεπήδαγαν αὐτόματα στή μνήμη του δίχως κανένα κόπο.

Τοῦ ἦρθε κάτι σάν φώτιση, καί φώναξε ὅλο χαρά:

«Βρῆκα!»

«Τί σέ κάνει ἔτσι χαρούμενο;» ρώτησε ὁ μεγαλύτερος κοιτώντας τον ξαφνιασμένος.

«Βρῆκα τό μυστικό γιά νά παίξει κανείς στό θέατρο,» ἀπάντησε τό ἀγόρι μ᾽ ἕνα παιδιάστικο γέλιο ὅλο ἱκανοποίηση. Φαντάστηκα πώς εἶμαι ὁ Μαῦρος Σκύλος, καί τά λόγια μοῦ ἦρθαν στό νοῦ μονάχα τους, χωρίς νά προσπαθήσω νά τά θυμηθῶ.»

«Αὐτό εἶναι, αὐτό ἀκριβῶς χρειάζεται γιά νά παίξεις στό θέατρο! Σίγουρα θά πετύχεις!... Τό χιόνι σταματάει, ἄς κλείσουμε τίς ὀμπρέλες μας. Εἶναι δύσκολο νά τίς κρατᾶμε μέ τέτοιον ἀέρα.»

Τίναξε τό χιόνι πού εἶχε μαζευτεῖ πάνω στήν ὀμπρέλα, προτοῦ τήν κλείσει. Τό ἴδιο ἔκανε κι ὁ μικρότερος, καί συνέχισαν τό δρόμο τους δίπλα δίπλα, μέ τίς ὀμπρέλες στόν ὦμο.

Τό χιόνι εἶχε σταματήσει· ἡ μανία τοῦ ἀέρα λιγόστευε σιγά σιγά. Στό σαμάρι τῶν τοίχων και πάνω στίς στέγες εἶχε στοιβαχτεῖ ἕνα παχύ στρῶμα χιονιοῦ πού σπινθηροβολοῦσε στό γκρίζο ἀπόβραδο.

Μερικά μαγαζιά φωτισμένα, ἀνάμεσα στά ἀστικά σπίτια πού εἶχαν τίς πόρτες τους βερνικωμένες μέ μαύρη λάκκα, φώτιζαν χαρούμενα τό σιωπηλό δρόμο, ρίχνοντας λίγη ζεστασιά καί λάμψη στό σκυθρωπό χειμωνιάτικο βράδυ.

«Κρυώνεις;» ρώτησε ξάφνου ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός, ὅλο φροντίδα.

«Ὄχι, ζεσταίνομαι. Καθώς κουβεντιάζουμε περπατώντας, δέ νιώθω καθόλου τό κρύο»

«Τότε γιατί τρέμεις;»

«Γιατί εἶμαι ταραγμένος. Πάντα ὅταν εἶμαι ταραγμένος ἔτσι παθαίνω, τρέμω, ἡ καρδιά μου χτυπάει φοβερά. Σκέφτομαι τήν παράσταση, καί μέ πιάνει μιά ἀνησυχία μήπως γίνει τώρα ἀμέσως. Εἰλικρινά, ἐλπίζω πώς θά παίξω καλά. Δέ θά κοροι-

δέψεις τά παιδιαρίσματά μου ἔ;»

«Κάθε ἄλλο,» ἀποκρίθηκε μέ συμπάθεια ὁ ἀδερφός του· κι ἐγώ εἶμαι σάν ἐσένα. Κι ἐγώ λαχταρῶ νά παίξω σωστά καί νά μέ χειροκροτήσουν. Δέν ἔχεις προσέξει πώς νιώθεις εὐτυχισμένος μές στήν τάξη ὅταν σοῦ κάνει ἕναν ἔπαινο ὁ καθηγητής ἔστω καί μέ μιά λέξη;»

«'Αλήθεια, ἔχεις δίκιο,» φώναξε ὁ μικρός πλησιάζοντας τόν ἀδερφό του· καί δάδισαν πλάι πλάι ξεχνώντας τό κρύο, τό χιόνι καί τή σκοτεινιά.

«Εἶσαι στ' ἀλήθεια καλός,» συνέχισε μ' ἕνα ἄδολο χαμόγελο, παρατηρώντας τό πρόσωπο τοῦ μεγαλύτερου ἀδερφοῦ του, πού γυρίζοντας κι αὐτός τό κεφάλι, διέκρινε τό ἀστραφτερό βλέμμα, καί μέ τή σειρά του χαμογέλασε κι εἶπε ἀργά.

«Κι ἐσύ δέν πᾶς πίσω».

Ὕστερα ἔριξε μιά ματιά γύρω του, καί βλέποντας πώς πλησίαζαν στό σπίτι φώναξε:

« Γρήγορα! Στρίδουμε στή γωνιά καί φτάσαμε!»

Ὁ μικρός ἔδειξε πώς συμφωνεῖ μ' ἕνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ· περπάτησαν πιό γρήγορα καί σχεδόν ἀμέσως βρέθηκαν σ' ἕνα δρόμο ἀκόμα πιό ἥσυχο.

Στό μεταξύ τά φανάρια εἶχαν ἀνάψει. Πίσω ἀπό τά λαμπόγυαλα, τό φῶς πού ἔριχναν οἱ λάμπες τοῦ λαδιοῦ φάνταζε ἐρημικό μέσα στόν κρύο ἀέρα. Οἱ σκιές τῶν στύλων τους ἔπεφταν ἁπαλά στήν παγωμένη γῆ. 'Ελάχιστοι διαβάτες κυκλοφοροῦσαν βιαστικά, ἀφήνοντας μερικά ἴχνη πάνω στό χιόνι, πρίν ἐξαφανιστοῦν μές στή σιγή.

Οἱ βαθιές πατημασιές ἔμεναν ἀνέπαφες ὥς τή στιγμή πού καινούρια βήματα τίς συντρίβανε· σπάζανε τότε μ' ἕνα πνιγμένο στεναγμό παίρνοντας παράξενα σχήματα. Γιά τήν ὥρα, σ' ὅλο τό μάκρος τοῦ κατάλευκου δρόμου, ὅσο ἔφτανε τό μάτι, δέν ἔβλεπες οὔτε μιά κανονική πατημασιά, παρά μόνο μαῦρες τρύπες σέ διαφορετικά μεγέθη.

Τά σπίτια μέ τίς βερνικωμένες πόρτες τους, τό ἕνα δίπλα

στό ἄλλο ὀρθώνονταν σιωπηλά μές στήν παγωνιά. Μπροστά σέ κάθε σπίτι, κάθονταν ἀνακούρκουδα δυό πέτρινα λιοντάρια, σέ μιά αἰώνια σιωπή. Τά διπλά θυρόφυλλα ἦταν ὀρθάνοιχτα, ὅμοια μέ χαίνοντα στόματα τεράτων, πού δέ διακρίνεις τίποτα στό σκοτεινό λαρύγγι τους. Ὅλα αὐτά τά μέγαρα ἦταν ἀρκετά παλιά κτίσματα· πολλά εἶχαν ὑποστεῖ ἀλλαγές ἀπό τούς διαφορετικούς ἰδιοκτῆτες· ὅλα εἶχαν τά μυστικά τους. Ἡ μαύρη λάκκα στίς πόρτες εἶχε ξεφτίσει ξανά καί ξανά, εἶχε ξαναπεραστεῖ, καί παρ' ὅλες τίς μεταβολές, εἶχαν κρατηθεῖ ἐκεῖ γερά τά μυστικά, ἀφανέρωτα στόν κόσμο.

Τά δύο ἀδέρφια σταμάτησαν στά μισά τοῦ δρόμου, μπροστά στό μεγαλύτερο σπίτι. Καθάρισαν τίς σόλες τῶν παπουτσιῶν τους στίς ἄκριες τῶν πέτρινων σκαλοπατιῶν, τίναξαν τό χιόνι ἀπό τά ροῦχα τους καί μπῆκαν μέσα βιαστικά μέ τήν ὀμπρέλα στό χέρι. Ὁ ἦχος τῶν βημάτων τους χάθηκε ἀμέσως στό μισοσκόταδο· ἔξω ἁπλώθηκε σιωπή καί πάλι.

Ὅπως ὅλα τά σπίτια, ἔτσι κι αὐτό τό φύλαγαν δυό πέτρινα λιοντάρια καθισμένα ἀνακούρκουδα· κάτω ἀπ' τό γεῖσο κρέμονταν δυό μεγάλα φανάρια ἀπό κόκκινο χαρτί. Εἶχε ὅμως καί κάτι παραπάνω: δυό ὀρθογώνιες πέτρινες γοῦρνες κι ἀπό κάθε μεριά τῆς εἰσόδου ἕνα ξύλινο πανό ὅπου ξεχώριζαν τέσσερα τυποποιημένα ἰδεογράμματα, μαῦρα σέ κόκκινο φόντο, σχηματίζοντας δυό παράλληλες προτάσεις:

Ὅταν τό κράτος εὐεργετεῖ, ἡ οἰκογένεια εὐημερεῖ.

Μακροζωία, γονιμότητα.

Τά δυό θυρόφυλλα ἦταν ὀρθάνοιχτα, τραβηγμένα πρός τά μέσα· στό καθένα ἀπ' αὐτά καί σ' ὅλο τους τό ὕψος ὑπῆρχε ζωγραφισμένο μέ ἔντονα χρώματα ἕνα πνεῦμα, φύλακας τοῦ σπιτιοῦ, ὄρθιο μ' ἕνα σπαθί στό χέρι.

2

'Ο ἄνεμος εἶχε κοπάσει ἐντελῶς, μά τό κρύο ἦταν ἀκόμα τσουχτερό. Νύχτωσε, χωρίς ὡστόσο νά σκοτεινιάσει. Ψηλά, ἕνας γκρίζος οὐρανός, κάτω μιά λεία ἐπιφάνεια σκεπασμένη μέ χιόνι. Ἦταν μιά πελώρια αὐλή πού τήν διέσχιζε ἕνα ἀνυψωμένο δρομάκι στρωμένο μέ τετράγωνες πέτρες, πλαισωμένο ἀπό κοντές δαμασκηνιές, πού εἶχαν τά κλαδιά τους φορτωμένα μέ κρύσταλλα, κι ἦταν τόσο ὄμορφες, σάν θάμνοι ἀπό νεφρίτη.

'Ο Ἥλιος τοῦ Λαοῦ βάδιζε μπροστά· μόλις ἀνέβηκε τό σκαλοπάτι τοῦ ἀριστεροῦ κτίσματος, κι ἑτοιμαζόταν νά περάσει τό κατώφλι, ἀκούστηκε κοντά τους μιά γυναικεία φωνή, πρός τήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ κεντρικοῦ περίπτερου:

«Δεύτερε καί τρίτε μικρέ ἀφέντη, ἔρχεστε πάνω στήν ὥρα, μόλις κάθονται στό τραπέζι. Γρήγορα! Ἔχουμε καί κόσμο.»

Μιλοῦσε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, μιά κοπελίτσα δεκαέξι χρονῶ. Τά μαλλιά της σχημάτιζαν μιά πλεξούδα πίσω ἀπ' τό λαιμό· ἕνα χνουδωτό φόρεμα ἀπό μπλέ μπαμπακερό ὕφασμα, τόνιζε τή χαριτωμένη σιλουέτα της. Καθώς γέλαγε ὅταν μιλοῦσε, στό παχουλό μουτράκι της σέ σχῆμα σπόρου καρπουζιοῦ, σχηματίζονταν δυό λακκάκια. Κάρφωσε τό λαμπερό της βλέμμα στούς δυό νέους μέ ἀθωότητα καί τόλμη. 'Ο Ἥλιος τῆς Νόησης πού ἐρχόταν πίσω ἀπ' τόν ἀδερφό του, τῆς χαμογέλασε.

«Καλά, ἀφήνουμε τίς ὀμπρέλες μας κι ἐρχόμαστε,» ἀποκρίθηκε ὁ μεγαλύτερος μπαίνοντας χωρίς νά τήν κοιτάξει.

«Ποιόν ἔχουμε ἀπόψε;» ρώτησε ὁ μικρός, σταματώντας μπροστά στήν πόρτα.

«Τήν κυρία Ζάνγκ καί τήν κόρη της τήν δεσποινίδα Κιθάρα· κάντε γρήγορα!»

Κι ἀμέσως κίνησε γιά τό κεντρικό περίπτερο. Ἐκεῖνος τήν ἀκολούθησε μέ τά μάτια, χαμογελώντας, καί μπῆκε μέσα μόνο σάν ἔπαψε νά τή βλέπει· ὁ ἀδερφός του ἔβγαινε τή στιγμή ἐκείνη

« Τί ἔλεγες στό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα; Κάνε γρήγορα κι ἔλα νά φᾶμε, φοβᾶμαι πώς θά τελειώσει τό φαγητό ἔτσι πού ἀργεῖς.»

«Ἐντάξει, ἔρχομαι μαζί σου ὅπως εἶμαι. Εὐτυχῶς δέ βράχηκαν τά ροῦχα μου καί δέ χρειάζεται ν' ἀλλάξω.»

Πέταξε τήν ὀμπρέλα στό πάτωμα καί πῆγε κοντά στόν ἀδερφό του.

«Τί ἀκατάστατος πού εἶσαι! Σοῦ τό λέω συνέχεια, μά ποῦ ἐσύ! Τό βουνό καί τό ποτάμι ἀλλάζουν πιό εὔκολα ἀπό τό χαρακτήρα. Εἶναι ἀλήθεια αὐτό.»

Ὁ μεγάλος τόν μάλωσε χαμογελώντας. Γύρισε γιά νά μαζέψει τήν ὀμπρέλα, τήν ἄνοιξε καί τήν ἀκούμπησε πολύ προσεχτικά μές στό δωμάτιο.

«Τί θές νά κάνω!» εἶπε εὔθυμα ὁ μικρός. «Ἔτσι εἶμαι πάντα. Δέν εἶναι γελοῖο νά μέ κάνεις νά σαστίζω; Ἀποτέλεσμα: ἐσύ χασομερᾶς!»

«Ἔχεις πολύ μεγάλη γλώσσα, δέν τά βγάζω πέρα μαζί σου,» κατέληξε ὁ ἀδερφός του καί ἀπομακρύνθηκε.

Ὁ μικρός τόν ἀκολούθησε ἐνῶ στά χείλια του διαγραφόταν ἕνα χαμόγελο. Γιά μιά στιγμή τοῦ φάνηκε πώς εἶδε τή σιλουέτα τῆς μικρῆς ὑπηρέτριας πού ἐξαφανίστηκε ὅμως ἀμέσως, γιατί τώρα ἔμπαινε στό μεγάλο περίπτερο κι εἶχε μπροστά του ἕνα καινούριο σκηνικό.

Ἔξι ἄτομα εἶχαν πάρει θέση γύρω ἀπό ἕνα τετράγωνο τραπέζι: στό βάθος, στήν τιμητική θέση καθότανε ἡ μητριά του, ἡ πρώτη κυρία Γκάο, τό γένος Ζού καί ἡ θεία του, ἡ κυρία Ζάνγκ. Ἀριστερά ἡ ξαδέρφη του Κιθάρα κι ἡ νύφη του Λί-Διπλός Νεφρίτης τοῦ Καλοῦ Οἰωνοῦ, πρός τή μεριά τῆς πόρτας ὁ πρωτότοκος ἀδερφός του, Ἥλιος τοῦ Καινούριου, κι ἡ ἀδερφή του Ἁγνό Λουλούδι. Δεξιά, μένανε δυό θέσεις κενές. Οἱ δυό νεοφερμένοι πῆγαν νά χαιρετήσουν τή θεία τους καί τήν ξαδέρφη τους, πρίν καθήσουν στίς ἄδειες θέσεις. Ἡ ὑπηρέτρια ἡ ψυχοκόρη Ζάγκ, τούς ἔφερε ἀμέσως δυό κύπελλα μέ ρύζι.

«Γιατί άργήσατε τόσο;» έκανε γλυκά ή πρώτη κυρία μέ τό κύπελλό της στό χέρι. Ἄν δέν ἦταν ή επίσκεψη τῆς θείας σας θά εἴχαμε φάει ἀπό ὥρα.»

«Ὁ κύριος Ζού μᾶς ἔβαλε νά κάνουμε ἀπόψε μιά δοκιμή, γι' αὐτό ἀργήσαμε ἔτσι,» ἀπάντησε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

Ἡ θεία ἔδειξε ν' ἀνησυχεῖ, κάτι ἀπό ἐνδιαφέρον, κάτι ἀπό εὐγένεια:

«Πρίν ἀπό λίγο χιόνιζε πολύ, θά κάνει κρύο ἔξω. Ἤρθατε μέ φορεῖο;»

Ὁ μικρός ἀδερφός, πού τόν ἄγγιξαν ἐκεῖ πού τόν πόναγε μέ τή λέξη φορεῖο, ἀπάντησε ζωηρά:

«Ὄχι, μέ τά πόδια. Ἐμεῖς δέν παίρνουμε ποτέ φορεῖο!»

«Ὁ τρίτος ἀδερφός μου φοβᾶται μήπως τόν κατηγορήσουν πώς χρησιμοποιεῖ φορεῖο. Εἶναι ἀνθρωπιστής!» ἐξήγησε γελώντας ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου.

Αὐτό τό ἀστεῖο ἔκανε ὅλους τούς συνδαιτυμόνες νά βάλουν τά γέλια.

«Δέν κάνει κρύο,» ἀποκρίθηκε στή θεία του εὐγενικά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ. «Ὁ ἀέρας κόπασε, κι ἤρθαμε φλυαρώντας· ἦταν πολύ εὐχάριστα.»

«Δεύτερε μεγάλε ξάδερφε», ρώτησε ἡ Κιθάρα, «πότε θά γίνει ἡ γιορτή τοῦ σχολείου σας; Μίλησες γιά μιά δοκιμή, πρόκειται γιά τή γιορτή;»

Εἶχε γεννηθεῖ τήν ἴδια χρονιά μέ τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ, μόνο λίγους μῆνες ἀργότερα, καί γι' αὐτό τόν φώναζε «μεγάλο ξάδερφο.» Τό ὄνομά της ἦτανε Ζάνγκ-Κρυμμένο Λουλούδι. Κιθάρα ἦταν τό χαϊδευτικό της. Στούς Γκάο προτιμοῦσαν νά τή φωνάζουν ἔτσι. Ἀπ' ὅλες τίς συγγένισσες τῆς οἰκογένειας, αὐτή ἦτανε ἡ πιό ὄμορφη κι ἡ πιό ζωηρή. Ἦταν τώρα τριτοετής ἐξωτερική μαθήτρια τοῦ παρθεναγωγείου τῆς ἐπαρχίας τους.

«Σίγουρα τήν ἄνοιξη, μέ τήν ἐπιστροφή μας γιά τό δεύτερο ἑξάμηνο» τῆς ἀπάντησε. «Μᾶς μένουν μόνο καμιά δεκαριά μέρες πρίν ἀπό τίς διακοπές. Στό δικό σου σχολεῖο πότε ἀρχίζουν;»

«'Εμεῖς ἔχουμε διακοπές ἀπό τήν περασμένη ἑβδομάδα» εἶπε ἀκουμπώντας τό κύπελλό της. «Φαίνεται πώς δέν ἔχουν ἄλλα λεφτά γι' αὐτό μᾶς ἀφήσανε νά φύγουμε τόσο νωρίς.»

«Μειώνουν τίς πιστώσεις γιά τήν ἐκπαίδευση πρός ὄφελος τοῦ στρατοῦ· ὅλα τά σχολειά ἔχουν τήν ἴδια φτώχεια· μά τό δικό μας ἔχει μιά εἰδική σύμβαση· ὁ διευθυντής ἔχει ὑπογράψει συμβόλαιο μέ τούς ξένους καθηγητές καί πρέπει νά τούς πληρώνει, εἴτε γίνονται μαθήματα εἴτε ὄχι. Κι ἄν γίνουν λίγα περισσότερα ἐμεῖς εἴμαστε κερδισμένοι. Ἄλλωστε ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ πώς σχετίζεται μέ τό στρατιωτικό διοικητή κι ἔτσι ἐξασφαλίζει χρήματα πιό εὔκολα.»

'Ακούμπησε κι αὐτός τό κύπελλό του στό τραπέζι, καί τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα τοῦ ἔδωσε μιά πετσέτα βρεμένη μέ ζεστό νερό.

«Καλό εἶναι νά ἔχετε μαθήματα, γιατί σ' αὐτό τό διάστημα δέ χρειάζεται νά σκέφτεστε τίποτα ἄλλο...» μπῆκε στήν μέση ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου.

«Σέ ποιό σχολεῖο πᾶνε;» ρώτησε τήν κόρη της ἡ κυρία Ζάνγκ.

«Ἄχ μαμά, τί κακή μνήμη πού ἔχεις,» εἶπε ἡ Κιθάρα γελώντας. Στή «Σχολή Ξένων Γλωσσῶν», πάει καιρός πού σοῦ τό εἶπα.»

«Δίκιο ἔχεις,» γέλασε ἡ μητέρα της, γερνάω καί χάνω τή μνήμη μου· μόλις πρίν ἀπό λίγο ἔχασα μιά εὐκαιρία στό μαγιόνγκ.»*

Τώρα πιά ὅλοι εἶχαν ἀκουμπήσει τά κύπελλά τους καί σκούπιζαν τό πρόσωπό τους.

«Ἄς περάσουμε δίπλα,» εἶπε ἡ πρώτη κυρία σπρώχνοντας τήν καρέκλα της γιά νά σηκωθεῖ.

Σηκώθηκαν ἀπ' τό τραπέζι γιά νά πᾶνε στό διπλανό δωμάτιο. Ἡ Κιθάρα πήγαινε πίσω ἀπ' τούς ἄλλους, ὄχι μακριά

* Μα-γιονγκ κινέζικο παιχνίδι, ἕνα εἶδος ντομινου

ἀπό τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ, πού τήν πλησίασε καί τῆς εἶπε χαμηλόφωνα:

«Τοῦ χρόνου, μετά τίς μεγάλες διακοπές, τό σχολεῖο μας θά δέχεται καί κορίτσια.»

Γύρισε τό κεφάλι της μέ μιά χαρούμενη ἔκπληξη· τό πρόσωπό της ἀκτινοβολοῦσε. Τά μεγάλα μάτια της μέ τίς νερένιες ἀνταύγειες, ἔμειναν καρφωμένα στόν ξάδερφό της, σά νά μάθαινε ἕνα καταπληκτικό νέο.

«Ἀλήθεια;» ρώτησε μ' ἕνα ἐλαφρό δισταγμό, γιατί φοβήθηκε μήπως ἐκεῖνος ἀστειεύτηκε.

«Καί βέβαια εἶναι ἀλήθεια· πότε σοῦ εἶπα ψέμματα ἐγώ;» ἀποκρίθηκε σοβαρά ὁ νέος, καί γυρίζοντας πρός τό μικρότερο ἀδερφό του πού στεκόταν πιό πέρα, πρόσθεσε:

«Ρώτα τόν ἀδερφό μου ἄν δέ μέ πιστεύεις.»

«Ἔτσι εἶναι,» εἶπε ὁ μικρός, «ἀλλά θά ἐφαρμόσουνε τήν ἀπόφαση; Τό Σετσουάν εἶναι ἀκόμα γεμάτο ἀνθρώπους ἀγκιστρωμένους στίς παραδόσεις· εἶναι ἀκόμα πανίσχυροι, καί δέ θά δοῦν μέ καλό μάτι αὐτή τήν καινοτομία. Μικτό σχολεῖο! Ποτέ στή ζωή τους δέ θά φαντάστηκαν κάτι τέτοιο, οὔτε στόν ὕπνο τους.»

«Δέν ἔχει σημασία, ἀρκεῖ νά τό θελήσει ὁ διευθυντής,» μπῆκε στή μέση ὁ μεγάλος γιά νά καθησυχάσει τήν ξαδέρφη του. «Μᾶς βεβαιώνει, πώς κι ἄν δέν γραφτεῖ καμιά κοπέλα, ἡ γυναίκα του θά εἶναι ἡ πρώτη στόν κατάλογο.»

«Ὄχι, ἐγώ θά εἶμαι ἡ πρώτη!», φώναξε ἐκείνη μέ πάθος, σά νά τήν εἶχε συνεπάρει κανένα μεγάλο ἰδανικό.

«Κόρη μου, γιατί δέν ἔρχεσαι;» φώναξε ἀπό μέσα ἡ κυρία Ζάνγκ. «Τί λέτε ἐκεῖ στήν πόρτα;»

Ὁ μικρός ψιθύρισε:

«Τρέχα πές στή μαμά σου πώς θά 'ρθεις στό δωμάτιό μας νά διασκεδάσουμε λιγάκι, κι ἐγώ θά σοῦ τά πῶ ὅλα μέ κάθε λεπτομέρεια.»

Ἡ κοπέλα ἔγνεψε σιωπηλά καί κάτι μουρμούρισε στ' αὐτί

τῆς μητέρας της, πού ἀπάντησε χαμογελώντας:
«'Εντάξει, ἀλλά μήν ἀργήσεις πολύ.»
'Η Κιθάρα συμφώνησε, καί γύρισε στά δυό ἀδέρφια γιά νά φύγουν μαζί ἀπό τό κεντρικό περίπτερο. Δέν πρόλαβε νά περάσει τό κατώφλι, κι ἄκουσε τόν ἦχο τοῦ μα-γιόνγκ πάνω στό τραπέζι· ἡ μητέρα της θά ἔπαιζε τουλάχιστον τέσσερις γύρους γεμάτους.

3

'Απ' τό πλατύσκαλο ἀκόμα, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, μέ τό πρόσωπο νά λάμπει ἀπό χαρά, ἄρχισε νά λέει στήν ξαδέρφη του, καθώς προχωροῦσαν στό δωμάτιο τῶν δυό ἀδερφῶν:
«Τελειώσαμε τό *Νησί τῶν Θησαυρῶν* καί θ' ἀρχίσουμε τήν *'Ανάσταση τοῦ Τολστόι*. Τό ἄλλο ἑξάμηνο θά ἔχουμε ἕνα καινούριο καθηγητή γιά τά κινέζικα, τόν κύριο Βού Γιουλίν, αὐτόν πού ἔγραψε στήν ἐπιθεώρηση *Καινούρια Γενιά* ἐκεῖνο τό ἄρθρο μέ τόν τίτλο «Οἱ ἀνθρωποφάγες θρησκεῖες.»
«'Ο Βού Γιουλίν! Τόν ξέρω, εἶναι αὐτός πού ἔδωσε μιά γροθιά στίς ἀρχές τοῦ Κομφούκιου!» φώναξε ἐκείνη ὅλο λαχτάρα κι ἐνθουσιασμό. «Εἶστε τυχεροί ἐσεῖς! Οἱ δικοί μας καθηγητές τῶν κινέζικων εἶναι ἀκόμα κάτι παλιοί λόγιοι τῆς ξοφλημένης δυναστείας, καί τά βιβλία μας εἶναι πάντα τοῦ τύπου *Τά ὡραιότερα Κλασικά Κείμενα*. 'Εδῶ καί χρόνια, γιά τά ἐγγλέζικα, μένουμε στό ἐγχειρίδιο τοῦ κυρίου Σάμπρ. Οἱ ἴδιες ἀρχαιολογίες, συνέχεια! Εὔχομαι μ' ὅλη μου τήν καρδιά νά καταργήσει ἀμέσως τό σχολειό σας τό νόμο πού ἀπαγορεύει τήν εἴσοδο τῶν κοριτσιῶν.»
'Ο μικρός μπῆκε στή μέση λέγοντας εἰρωνικά:
«Τό ἐγγλέζικο ἐγχειρίδιο τοῦ κυρίου Σάμπρ δέν εἶναι καί τόσο κακό· δέν ἔχει δημοσιευτεῖ κιόλας ἡ μετάφρασή του στά κινέζικα; Φαίνεται πώς ἔχει τίτλο *Τό χιοῦμορ τῶν ποιητῶν*

καί τήν ὀφείλουμε στόν Λίν Κινάν!»*

Γύρισε καί τοῦ εἶπε αὐστηρά:

«Ξαδερφούλη μου, ἐσύ ξέρεις μονάχα ν' ἀστειεύεσαι, ἐμεῖς ἐδῶ μιλᾶμε σοβαρά.»

«Καλά», τῆς εἶπε, «κι ἐγώ δέν ξανανοίγω τό στόμα μου, σᾶς ἀφήνω νά τά πεῖτε».

Κοντοστάθηκε ἀφήνοντας τόν ἀδερφό του καί τήν Κιθάρα νά μποῦν στό δωμάτιο, κι αὐτός ἔμεινε στό κατώφλι.

Τώρα ἡ σάλα τοῦ κεντρικοῦ περίπτερου ἦταν μισοσκότεινη, ἐνῶ ὑπῆρχαν ἀναμμένα φῶτα ἠλεκτρικά στίς δύο πτέρυγες καί μπροστά του, στό πλαινό περίπτερο. Ἀπό τήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ κεντρικοῦ περίπτερου ἔφτανε στ' αὐτιά του ὁ ἦχος τοῦ μα-γιόνγκ κι ἀπό παντοῦ ἀκούγονταν φωνές. Κάτω ἀπ' τό πέπλο τοῦ χιονιοῦ, ἡ αὐλή φάνταζε καθάρια καί στολισμένη. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης μ' ἀνασηκωμένο τό κεφάλι κοίταγε τριγύρω του κι ἡ καρδιά του ἦταν παράξενα ἐλαφριά. Θά 'θελε νά φωνάξει μ' ὅση δύναμη εἶχαν τά πνεμόνια του, καί νά γελάσει τρανταχτά. Κούνησε τά χέρια του, λές καί θ' ἀγκάλιαζε τήν ἀπέραντη ἔκταση πού τόν ἔζωνε. Ἔνιωθε τό κορμί του ἐλεύθερο, χωρίς κανένα δέσιμο.

Ἄρχισε πάλι νά φαντάζεται ἐκείνη τή σκηνή ὅπου ὁ Μαῦρος Σκύλος, πού τόν ρόλο του ἑρμήνευε αὐτός στό *Νησί τῶν Θησαυρῶν* χτυπάει τό χέρι του στό τραπέζι τοῦ πανδοχείου κι ἀπαιτεῖ ἕνα ρούμι. Ἡ λεβεντιά αὐτοῦ τοῦ προσώπου τόν πλημμύρισε, πῆρε ἕνα ὕφος ἐπιτακτικό καί φώναξε:

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, τρία φλιτζάνια τσάι.»

Μιά φωνή ἀπάντησε ἀπό τό κεντρικό περίπτερο καί λίγα λεπτά ἀργότερα παρουσιάστηκε ἡ κοπελίτσα, βγαίνοντας ἀπ' τήν ἀριστερή πτέρυγα, μ' ἕνα φλιτζάνι στό κάθε χέρι.

* Τό κοσμικό ὄνομα τοῦ Λίν Σού (1852-1924), Κινέζου συγγραφέα, πού μετέφρασε σέ κλασικό στύλ πολλά ξένα λογοτεχνικά ἔργα, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τήν «Κυρία μέ τάς Καμελίας» τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ

«Τί, δυό φλιτζάνια μόνο! 'Εγώ ζήτησα τρία.» Φώναξε στόν ἴδιο ἐπιτακτικό τόνο.

Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα πλησίασε, τρομαγμένη ἀπ' τίς φωνές του. Τά χέρια της ἄρχισαν νά τρέμουν, καί τῆς χύθηκε λίγο τσάι. Ὕστερα τόν κοίταξε, κι ἠσυχασμένη εἶπε μ' ἕνα χαμόγελο:

«Ἔχω μόνο δύο χέρια.»

«Καί γιατί δέν πῆρες ἕνα δίσκο;» τῆς εἶπε κι ἄρχισε κι αὐτός νά γελάει. «'Εντάξει, δῶσε αὐτά τά δυό φλιτζάνια στή δεσποινίδα Κιθάρα καί στόν ἀδερφό μου.»

'Ακούμπησε στόν παραστάτη τῆς πόρτας γιά νά τήν ἀφήσει νά περάσει. Γύρισε ἀμέσως. 'Εκεῖνος, ἀκούγοντας τά βήματά της, στυλώθηκε στή μέση τοῦ περάσματος γιά νά τήν ἐμποδίσει νά βγεῖ. Στάθηκε πίσω του σιωπηλή, κι ὕστερα μουρμούρισε:

«'Αφῆστε με νά περάσω τρίτε μικρέ ἀφέντη.»

Ἴσως δέν τήν ἄκουσε, ἤ ἔκανε πώς δέν τήν ἄκουσε· ἔμεινε ἀκίνητος. Αὐτή ξανάπε τά ἴδια λόγια, καί πρόσθεσε πώς πρέπει νά πάει στήν Κυρία. Ὅμως ἐκεῖνος δέ σάλεψε, ὅμοιος μέ βράχο πού ἔφραζε τήν πόρτα.

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, Τραγούδι τοῦ Φοίνικα!»

Ἡ πρώτη κυρία φώναζε ἀπ' τό κεντρικό περίπτερο. Πίσω του, τό κορίτσι εἶπε ἀνυπόμονα, ἀλλά χαμηλόφωνα πάντα:

«'Αφῆστε με νά περάσω, μέ φωνάζει ἡ Κυρία. Ἄν ἀργήσω θά μέ μαλώσει.»

«Δέν ἔχει σημασία,» εἶπε γελώντας ξένοιαστα. «Θά πεῖς πώς ἤσουν ἀπασχολημένη μαζί μου.»

«Δέν θά τό πιστέψει ἡ Κυρία, κι ἄν θυμώσει, ἀσφαλῶς θά μέ μαλώσει ὅταν φύγουν οἱ μουσαφίρηδες.»

Μίλαγε τόσο σιγά πού δέν μποροῦσαν νά τήν ἀκούσουν μέσα ἀπ' τό δωμάτιο.

'Εκείνη τή στιγμή ἀκούστηκε μιά ἄλλη φωνή, ἡ φωνή τοῦ 'Αγνοῦ Λουλουδιοῦ, τῆς μικρότερης ἀδερφῆς τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης.

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, σέ θέλει ἡ Κυρία, νά τῆς γεμίσεις τήν πίπα της.»

Παραμέρισε γιά νά τῆς κάνει χῶρο νά περάσει. Ἀπομακρύνθηκε τρέχοντας.

Τό Ἁγνό Λουλούδι βγῆκε ἀπό τό κεντρικό περίπτερο γιά νά βρεῖ τήν κοπέλα καί νά τῆς τά ψάλει:

«Ποῦ ἤσουνα; Γιατί ποτέ σου δέν ἀπαντᾶς ὅταν σέ φωνάζουν;»

«Σερβίριζα τό τσάι στόν τρίτο μικρό ἀφέντη», ἀπάντησε τό κορίτσι σκύβοντας τό κεφάλι.

«Δέ χρειάζεται τόση ὥρα γιά νά σερβίρεις ἕνα τσάι. Κι ἄλλωστε δέν εἶσαι μουγγή, γιατί δέν ἀπάντησες;»

Παρά τά δεκατέσσερα χρόνια της, τό Ἁγνό Λουλούδι κατσάδιαζε τήν κοπέλα μέ ὕφος μεγάλου. Κι ἦταν ἐντελῶς φυσικό αὐτό τό ὕφος.

«Κάνε γρήγορα. Ἀλίμονό σου ἄν μάθει ἡ Κυρία ποῦ γυρίζεις!»

Μπῆκε πάλι στό κεντρικό περίπτερο κι ἡ κοπελίτσα τήν ἀκολούθησε χωρίς νά πεῖ λέξη.

Ὁ διάλογος ἔφτασε καθαρά στ' αὐτιά τοῦ ἀγοριοῦ. Κάθε του λέξη λές καί τόν μαστίγωνε. Ἀπότομα τά μάγουλά του κοκκίνισαν· ἔνιωσε καταντροπιασμένος· ἐκεῖνος ἦταν ἡ αἰτία πού μαλώσανε τό κορίτσι, κι ἄρχισε νά σιχαίνεται τήν ἀδερφή του. Θά ἤθελε νά ὑπερασπίσει τήν ὑπηρέτρια, μά κάτι τόν συγκρατοῦσε, κι ἔμεινε ἀκίνητος στό σκοτάδι, μάρτυρας αὐτοῦ τοῦ περιστατικοῦ πού φαινομενικά δέν τόν ἀφοροῦσε καθόλου.

Ἔφυγαν, ἀφήνοντάς τον μονάχο. Μπροστά στά μάτια του πρόβαλε ἡ μορφή τῆς μικρῆς, ἕνα ὄμορφο προσωπάκι πάντα μέ μιά ἔκφραση παραίτησης, χωρίς λύπη καί χωρίς πικρία, σάν τή θάλασσα πού ὅλα τά δέχεται, ὅλα τά σκεπάζει, καί δέν ἀφήνει ν' ἀκουστεῖ οὔτε μιά κραυγή ἀγανάκτησης.

Μιά ἄλλη γυναικεία φωνή πού ἔφτανε μέσα ἀπ' τό δωμάτιο,

τοῦ ἔφερε στό νοῦ ἕνα ἄλλο πρόσωπο, τό ἴδιο ὄμορφο κι αὐτό ἀλλά μέ μιάν ἄλλη ἔκφραση: ἀνυπότακτο, παθιασμένο, καί προπάντων μαχητικό, χωρίς νά δέχεται καμιά ὑποχώρηση. Αὐτές οἱ δυό φυσιογνωμίες, ἀποκάλυπταν δυό καταστάσεις τῆς ζωῆς, ἔδειχναν δυό μοῖρες ἀντίθετες. Συγκρίνοντάς τες, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, μήν ξέροντας γιατί, ἔνιωθε περισσότερη συμπάθεια γιά τήν πρώτη. Αὐτήν προτιμοῦσε, κι ὡστόσο ἡ ἄλλη ἀκτινοβολοῦσε διπλά φῶς καί εὐτυχία.

Τότε, ἡ πρώτη μορφή σάν νά μεγάλωσε μπροστά στά μάτια του· ἡ ἔκφραση πού εἶχε τῆς ὑποταγῆς καί τῆς ἱκεσίας τόν συγκίνησε ἀκόμα περισσότερο. Θά ἤθελε νά τήν παρηγορήσει, νά τῆς δώσει κάτι, καί δέν ἔβρισκε τίποτα νά τῆς προσφέρει. Βάλθηκε νά σκέφτεται τή μοίρα τῆς νέας κοπέλας. Εἶδε πώς τό ριζικό της εἶχε χαραχτεῖ ἀπ᾽ τή στιγμή πού γεννήθηκε. Κι ἄλλες πολλές, ἄλλωστε, πού ἀνῆκαν στήν ἴδια κοινωνική τάξη, βρίσκονταν στήν ἴδια κατάσταση, καί φυσικά, ἐκείνη δέν μποροῦσε ν᾽ ἀποτελέσει ἐξαίρεση. Τίς ἔβρισκε ἄδικες τίς ἀποφάσεις τῆς τύχης, κι ἐπαναστατώντας θά ἤθελε νά τίς ἀνατρέψει. Ξάφνου μιά περίεργη ἰδέα ξεπήδησε μές στό μυαλό του, ἀλλά ἀμέσως ἄρχισε νά γελάει σιωπηλά: «Εἶναι ἀδύνατο, δέν γίνονται τέτοια πράγματα... Ἄς ὑποθέσουμε ὅμως πώς γίνεται.»

Συλλογίστηκε μιά μιά τίς ἐπιπτώσεις, κι ἡ ἔξαψή του ἔπεσε ἀμέσως. «Τρέλα, σωστή τρέλα!» φώναξε γελώντας.

Πάντως αὐτή ἡ τρέλα ἦταν ἀρκετά ἑλκυστική, γιατί δέν τοῦ ἔκανε καρδιά νά παραιτηθεῖ ἐντελῶς. Γιά νά κρατήσει μιά ἐλπίδα ἀναρωτήθηκε: «Ἄν ὅμως βρισκόταν στήν ἴδια θέση μέ τήν ξαδέρφη μου τήν Κιθάρα;... Ἀσφαλῶς, δέ θά ὑπῆρχε καμιά δυσκολία.»

Φαντάστηκε λοιπόν πώς κι ἐκείνη βρισκόταν στήν ἴδια κατάσταση μέ τήν ξαδέρφη του, καί πώς ὅ,τι ὀνειρεύτηκε γιά τούς δυό τους φαινόταν ἐντελῶς φυσικό. Μετά ξανάρχισε νά γελάει μόνος του. «Πῶς μπορεῖ νά κάνω τόσο ἀνόητες σκέ-

ψεις! Δέ λέγεται ἔρωτας αὐτό· εἶναι ἕνα καπρίτσιο καί τίποτα ἄλλο.»

Σιγά σιγά ἡ καρτερική μορφή ἐξαφανίστηκε δίνοντας τή θέση της σέ μιά ἄλλη, ὅλο ἀνταρσία καί πάθος, πού ἐξαφανίστηκε ἀμέσως κι αὐτή. «Τί ὠφελεῖ νά ὀνειροπολεῖς τό σπίτι σου πρίν τήν ὑποταγή τῶν Οὔννων;»

Κανονικά, ἡ ἀναφορά σέ τοῦτο τό ξοφλημένο ρητό καθόλου δέν τοῦ ἄρεσε, ἀλλά αὐτή τή στιγμή τοῦ φάνηκε θαυμάσιο μέσο γιά νά λύσει ὅλα του τά προβλήματα. Καί τό πρόφερε μέ μιά ἀποφασιστικότητα ὅλο ἔμφαση. Γιά κεῖνον οἱ Οὔννοι δέν ἀντιπροσώπευαν ξένους, καί δέν εἶχε καμιά διάθεση νά πάρει τό σπαθί ἤ τό τουφέκι καί νά τούς κομματιάσει στό πεδίο τῆς μάχης. Πίστευε πώς γιά νά γίνεις ἄντρας, δέν εἶχες παρά νά ἐγκαταλείψεις τήν οἰκογένειά σου καί νά πραγματοποιήσεις κάπου ἀλλοῦ, μονάχος, ἕνα ἔργο ἐξαίσιο. Ποιό θά ἦταν τό ἔργο; Εἶχε μιά πολύ ἀόριστη ἰδέα. Μονολογώντας πάντα γιά τό ἴδιο θέμα, μπῆκε μέσα στό δωμάτιο.

Ἀκούγοντας τή φωνή του, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ γύρισε κι εἶπε στήν ξαδέρφη του:

«Κοίτα, τόν ἔπιασε ντελίριο τόν ἀδερφούλη μου.»

Ὄρθιος μπροστά στό γραφεῖο, κουβέντιαζε μέ τήν κοπέλα πού καθόταν σέ μιά καλαμένια πολυθρόνα.

«Μά δέν ξέρεις πώς εἶναι ἥρωας;» φώναξε ἐκείνη κοροιδευτικά, ρίχνοντας ἕνα βλέμμα στόν ἀπρόσκλητο.

«Εἶναι πιθανό νά κάνει τόν Μαῦρο Σκύλο», εἶπε ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός. «Κι ὁ Μαῦρος Σκύλος εἶναι ἥρωας!»

Βάλανε κι οἱ δυό τά γέλια.

Ὁ μικρός, ἐρεθισμένος ἀπ' τήν εὐθυμία τους, τούς πέταξε μανιασμένος:

«Ἔτσι κι ἀλλιῶς ὁ Μαῦρος Σκύλος ἀξίζει περισσότερο ἀπ' τόν γιατρό Λίβσεη. Αὐτός ὁ γιατρουδάκος δέν εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπό ἕναν προύχοντα!»

«Τί θές νά πεῖς;» ρώτησε ὁ μεγαλύτερος, μ' ἕνα τόνο ἔκπλη-

κτο καί κωμικό συνάμα. «Κι ἐσύ δέ θά 'σαι προύχοντας μιά μέρα;»

«'Ασφαλῶς, ἀσφαλῶς,» ἀπάντησε ὀργισμένος ὁ μικρός. «'Ο παππούς μας εἶναι προύχοντας, ὁ πατέρας μας ἦταν προύχοντας· γι' αὐτό πρέπει νά γίνουμε προύχοντες κι ἐμεῖς;»

Σώπασε, περιμένοντας μιά ἀπάντηση ἀπό τόν ἀδερφό του.

Στήν ἀρχή, ὁ μεγάλος ἤθελε ἁπλῶς νά ἀστειευτεῖ. Μά σάν τόν εἶδε ὀργισμένο γιά τά καλά, γύρεψε νά τόν καθησυχάσει, χωρίς νά βρίσκει τά κατάλληλα λόγια ἐκείνη τή στιγμή. 'Η κοπέλα σώπαινε καί τούς κοίταζε.

«'Αρκετά! Μπούχτισα πιά μ' αὐτή τή ζωή,» συνέχισε ὁ μικρός ὅλο καί πιό ταραγμένος, μέ τό πρόσωπό του κατακόκκινο. «Γιατί ὁ μεγάλος μας ἀδερφός ἀναστενάζει κάθε τόσο; Σάμπως δέν εἶναι πού δέν ἀντέχει πιά αὐτή τή ζωή τοῦ προύχοντα; Δέν ἔχει κουραστεῖ ἀπό τούς ἀηδιαστικούς καυγάδες μέσα σέ μιά οἰκογένεια ἀπό προύχοντες; 'Η περίφημη οἰκογένειά μας, πού δέ συγκεντρώνει ἀκόμα πέντε γενιές κάτω ἀπ' τήν ἴδια στέγη, παρά τέσσερις, καί νά ποῦ ἔφτασε κιόλας. Βέβαια ὅλοι εἶναι μέλη τῆς ἴδιας οἰκογένειας, ἀλλά τρώγονται μεταξύ τους, φανερά ἤ κρυφά. Κι ὅλη αὐτή ἡ φαγωμάρα γιά ἕνα κομματάκι κληρονομιᾶς.»

Ὅσο μίλαγε ἔνιωθε τήν ὀργή του νά μεγαλώνει. Εἶχε πολλά νά πεῖ ἀκόμα, μά πνιγότανε. Στήν οὐσία, δέν τόν εἶχε ἐρεθίσει ὁ ἀδερφός του. 'Η πραγματική αἰτία αὐτῆς τῆς διάθεσης, ἦταν τό ὑποταγμένο μουτράκι τοῦ Τραγουδιοῦ τοῦ Φοίνικα. Θά μποροῦσε νά τήν πλησιάσει, μά ἡ διάσημη οἰκογένειά του ὄρθωνε ἕνα πανύψηλο ἀόρατο τεῖχος ἀνάμεσά τους, ἡ οἰκογένειά του τόν ἐμπόδιζε νά πραγματοποιήσει τήν ἐπιθυμία του, γι' αὐτό κι αὐτή ἡ ἔκρηξη μίσους.

'Ο μεγαλύτερος κοίταξε προσεχτικά τό ἀναμμένο πρόσωπο τοῦ ἀδερφοῦ του, τά μάτια του πού πέταγαν σπίθες. Πλησίασε, τοῦ ἔπιασε τό χέρι κι εἶπε μέ συγκίνηση:

«Δέν ἔπρεπε νά σέ κοροϊδέψω. Ἔχεις δίκιο. Τά βάσανά σου

εἶναι καί δικά μου. Εἴμαστε ἀδέρφια καί θά εἴμαστε πάντα μαζί.»

Τά ἔλεγε αὐτά χωρίς νά ἀμφιβάλει πώς ἡ κοπελίτσα εἶχε ξανάψει τή φαντασία τοῦ μικρότερου.

Ἡ ὀργή τοῦ μικροῦ καταλάγιασε ἀπότομα, μέ τή στάση αὐτή τοῦ ἀδερφοῦ του. Τόν ἄκουσε μαλακωμένος καί σιωπηλός, κι ἔγνεψε πώς συμφωνεῖ. Ἡ Κιθάρα σηκώθηκε, τούς πλησίασε κι εἶπε μέ μιά φωνή γεμάτη συγκίνηση:

«Ξαδερφούλη, εἶχα ἄδικο πού σέ κορόιδεψα. Κι ἐγώ θά εἶμαι πάντα μαζί σας· ἐγώ πρέπει νά ἀγωνιστῶ διπλά, ἡ θέση μου εἶναι πιό δύσκολη ἀπ' τή δικιά σας.»

Τήν κοίταξαν· στά μεγάλα μάτια της καθρεφτιζόταν ἀπερίγραπτη θλίψη. Εἶχε χάσει τή συνηθισμένη ζωηράδα της. Ἡ φυσιογνωμία της, σκοτισμένη καί σκυθρωπή, ἔδειχνε πώς μέσα της τυραννιότανε. Πρώτη φορά τήν βλέπανε ἔτσι, καί κατάλαβαν τήν ἀνησυχία της. Εἶχε δίκιο· ἡ θέση της ἦταν πολύ πιό δύσκολη ἀπ' τή δικιά τους. Ἔνιωσαν γεμάτοι τρυφερότητα γι' αὐτήν, κι ἐτούτη ἡ ἀσυνήθιστη λυπημένη ἔκφραση τούς συγκίνησε περισσότερο ἀπό τό ἀλλοτινό εὐτυχισμένο πρόσωπο. Καί δέν εἶχαν παρά μιά ἐπιθυμία: νά τά θυσιάσουν ὅλα γιά νά πραγματοποιηθοῦν οἱ ἐλπίδες τῆς κοπέλας. Μέ τό νά μήν ἔχουν κάποιο τρόπο συγκεκριμένο, ὁ στόχος τους φαινότανε μάλλον ἀπρόσιτος, μά πίστευαν πώς αὐτό ἦταν τό χρέος τους. Ἔτσι, ξεχνώντας τά δικά τους προβλήματα, ἀσχολήθηκαν μέ τά προβλήματα τῆς ξαδέρφης τους.

«Δέν πειράζει Κιθάρα,» εἶπε ὁ μεγαλύτερος ἀπό τ' ἀδέρφια, «ἐμεῖς θά σέ βοηθήσουμε. Μήν ἀνησυχεῖς. Ἔχω ἐμπιστοσύνη στό γνωμικό πού λέει: «Ὅποιος ἔχει θέληση στό τέλος τήν ἐπιβάλλει.» «Θυμᾶσαι, τότε πού θέλαμε νά γραφτοῦμε στό σχολεῖο, ὁ παππούς μας ἀντιστάθηκε μ' ὅλη του τή δύναμη. Στό τέλος ὅμως τόν καταφέραμε.»

Ἐκείνη ἔκανε λίγα βήματα. Μέ τό ἕνα χέρι στηριζότανε στό γραφεῖο, μέ τό ἄλλο χάιδευε τό μέτωπό της. Τούς κοίταζε μ'

ἕνα βλέμμα χαμένο, σά νά ξύπναγε ἀπό ὄνειρο.

«Ὁ ἀδερφός μου ἔχει δίκιο», εἶπε μέ σιγουριά ὁ μικρός, «νά μελετᾶς πολύ, νά βελτιώσεις κυρίως τά ἀγγλικά σου. Ἄν γίνεις δεκτή στίς εἰσαγωγικές ἐξετάσεις γιά τίς ξένες γλῶσσες, θά βρεθεῖ ὁπωσδήποτε ἕνας τρόπος γιά νά λυθοῦν τά ἄλλα προβλήματα.»

Ἀνασήκωσε ἁπαλά τά μαλλιά της ἀπ' τούς κροτάφους καί χαμογέλασε μ' ἕνα τρόπο πού δέν τοῦ ἔλειπε ἡ ἀνησυχία.

«Ἐλπίζω ἔτσι νά γίνει. Ἡ μαμά δέν εἶναι ἐμπόδιο, στό τέλος πάντα συμφωνεῖ. Φοβᾶμαι περισσότερο τήν ἀντίδραση τῆς γιαγιᾶς μου, καθώς καί τίς κακογλωσσιές τῆς οἰκογένειας. Ἀκόμα κι ἐδῶ σέ σᾶς, ἐκτός ἀπό τούς δυό σας, οἱ ἄλλοι θά εἶναι ἐναντίον μου.»

«Τί δουλειά ἔχουν αὐτοί; Οἱ σπουδές σου εἶναι δική σου ὑπόθεση. Ἄλλωστε, δέ ζεῖς σ' αὐτό τό σπίτι!» φώναξε ὁ μικρός μέ ἀγανάκτηση.

«Ἐσεῖς δέν ξέρετε πώς ἀκόμα καί γιά νά μπῶ στό παρθεναγωγεῖο, ἡ μαμά δέχτηκε ἕνα σωρό κακόγουστες ἐπιθέσεις. Ὅλοι τῆς λέγανε: «Τί ἐντύπωση θά κάνει ἕνα κορίτσι στήν ἡλικία της, νά τή βλέπουν κάθε μέρα νά γυρίζει στούς δρόμους; Θά τῆς λείψει κάθε εὐπρέπεια.» Πέρσι, ἡ πέμπτη θεία σας μέ ἔβρισε γιά τά καλά. Ἐμένα σχασίλα μου, μά τῆς μαμᾶς τῆς κόστισε πολύ. Σκέφτεται μέ τόν παλιό τρόπο, παρ' ὅλο πού εἶναι πιό ἐλαστική ἀπό μερικούς ἄλλους, λίγο πιό ἐλαστική βέβαια, ὄχι καί πολύ. Μ' ἀγαπάει καί γι' αὐτό εἶναι πρόθυμη νά φορτωθεῖ τίς εὐθύνες ἀδιαφορώντας γιά τά ἀνούσια κουτσομπολιά τῶν συγγενῶν μας· μά δέν τό βρίσκει καθόλου σωστό νά πηγαίνει σχολεῖο μιά κοπέλα. Καί πολύ πῆγε πού γράφτηκα στό παρθεναγωγεῖο· σκεφτεῖτε, ἄν θελήσω νά πάω σέ σχολειό ἀγοριῶν, νά παρακολουθῶ μαθήματα μαζί μέ ἀγόρια, σκεφτεῖτε, ποιός μέσα στήν οἰκογένεια θά ἔχει τήν τόλμη νά τό θεωρήσει εὐπρεπές;»

Καθώς μίλαγε ἡ συγκίνησή της μεγάλωνε.

Σήκωσε τό κεφάλι καί κάρφωσε τά φωτεινά της μάτια στό μεγαλύτερο άπ' τ' άδέρφια, σά νά περίμενε άπ' αύτόν μιά άπάντηση.

«'Ο μεγάλος μας άδερφός δέ θά έναντιωθεί στό σχέδιό σου,» είπε ό Ήλιος τοῦ Λαοῦ αὐθόρμητα.

«Καί τί ώφελεῖ νά εἶναι μόνο αὐτός μέ τό μέρος μας;» εἶπε ἐκείνη. 'Η δεύτερη μητέρα σας θά εἶναι ἐνάντια, ὅσο γιά τήν τέταρτη καί τήν πέμπτη θεία σας, αὐτές θά βροῦν εὐκαιρία νά κουτσομπολέψουν.»

«Τί μᾶς πειράζουν ἐμᾶς οἱ κακογλωσσιές τους;» μπῆκε στή μέση ὁ μικρός. «Αὐτές, ἀφοῦ σκάσουν στό φαΐ, τό ρίχνουν στό κουτσομπολιό γιατί δέν ἔχουν τί ἄλλο νά κάνουν. 'Ακόμα καί τίποτα νά μήν κάνεις, κάτι θά βροῦν νά σοῦ φορτώσουν στή ράχη. Κοντολογίς, μιά καί δέν ἔχουμε τρόπο νά τούς τρίψουμε τή μούρη, κι ἀφοῦ, ἔτσι κι ἀλλιῶς εἴμαστε ὁ στόχος τους, ἄς τίς ἀφήσουμε νά γαυγίζουν ὅσο τούς κάνει κέφι, ἐμεῖς θά κάνουμε πώς δέν ἀκούσαμε τίποτα.

«Δίκιο ἔχει ὁ ἀδερφός μου,» εἶπε ἐνθαρρυντικά ὁ μεγαλύτερος, «ἄς μείνουμε στήν ἀπόφασή μας, ξαδέρφη Κιθάρα.»

«Τό ἀποφάσισα,» δήλωσε ἐκείνη μέ ὕφος τολμηρό, ἐνῶ τά μάτια της ἄστραφταν καί πάλι, καί τό πρόσωπό της ἀντανακλοῦσε τή συνηθισμένη της ζωηράδα κι ἐνεργητικότητα. «Ξέρω πώς γιά τήν ἐπιτυχία καθετί καινούριου, ἀπαιτοῦνται ἕνα σωρό θυσίες. Ἔ, λοιπόν, ἄς εἶμαι ἐγώ αὐτό τό θύμα.»

«Ἄν τό πάρεις ἔτσι, ἀσφαλῶς θά πετύχεις,» εἶπε ὁ μεγάλος.

«Δέν ἔχει τόση σημασία ἄν θά πετύχω ἤ ὄχι,» συνέχισε ἐκείνη μέ τήν ἴδια ἀποφασιστικότητα, «πάντως θά ἔχω μιά ἐμπειρία.»

Τά δυό ἀδέρφια τήν κοίταξαν μέ θαυμασμό. Στό διπλανό δωμάτιο, ἕνα ρολόι σήμανε ἐννέα. 'Η κοπέλα διόρθωσε τά μαλλιά της καί εἶπε:

«Πρέπει νά φύγω, ὅπου νά 'ναι τελειώνουν οἱ τέσσερις γῦροι τοῦ μα-γιόνγκ.»

Μ' αὐτά τά λόγια τράβηξε γιά τήν πόρτα, μετά γύρισε κουνώντας τό χέρι καί πρόσθεσε: «Ἐλάτε νά μέ δεῖτε ὅταν ἔχετε καιρό· στό σπίτι, οἱ ὧρες μοῦ φαίνονται ἀτέλειωτες!»

«Καί βέβαια,» ἀπαντήσανε μ' ἕνα στόμα.

Τή συνόδεψαν μέχρι τήν πόρτα τοῦ πλαινοῦ περίπτερου, κι ἀφοῦ εἶδαν τή σιλουέτα της νά χάνεται μέσα στό κεντρικό περίπτερο, γύρισαν στό δωμάτιό τους ὅπου ξαναβρῆκαν τή γνωστή ζεστασιά στό κορμί καί στήν καρδιά τους.

«Μά τήν ἀλήθεια, ἡ Κιθάρα εἶναι παλικάρι,» δήλωσε ὁ μεγάλος.

Ζαλισμένος ἀκόμα ἀπό τίς σκέψεις του, συνέχισε:

«Εἶναι ἀπίστευτο, ἕνα κορίτσι μέ τέτοια προσωπικότητα νά ἔχει τόσα βάσανα!»

«Ναί, ὅλοι ἔχουμε τά βάσανά μας, κι ἐγώ ὅπως κι οἱ ἄλλοι...»

Ὁ μικρός σταμάτησε ἀπότομα, σά νά εἶχε πεῖ περισσότερα ἀπ' ὅσα ἔπρεπε.

«Κι ἐσύ; Καί ποιό εἶναι τό βάσανό σου;» ρώτησε ξαφνιασμένος ὁ μεγάλος.

«Τίποτα, ἔτσι τό 'πα,» φώναξε ὁ μικρός μέ τά μάγουλα κατακόκκινα.

Ὁ μεγάλος σώπαινε καί κοίταγε τόν ἀδερφό του καχύποπτα.

«Τό φορεῖο τῆς Κυρίας Ζάνγκ!» φώναξε ἀπ' ἔξω τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα μέ τήν κρυστάλλινη φωνή της.

«Νά πλησιάσει τό φορεῖο τῆς Κυρίας Ζάνγκ,» ἐπανέλαβε μέ τήν τραχιά φωνή του ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος, ἕνας μεσήλικας ὑπηρέτης.

Λίγα λεπτά ἀργότερα ἄνοιξε ἡ μεσαία πόρτα τοῦ περίπτερου, αὐτή πού ὁδηγοῦσε στά μέσα διαμερίσματα, καί δυό βαστάζοι φέρανε ἕνα φορεῖο ἄδειο καί τ' ἀκουμπήσανε στό πλατύσκαλο μπροστά στό κεντρικό περίπτερο.

Ἔξω στό δρόμο, ἀντήχησε τό γκόνγκ, βαρύ καί μελαγχολι-

κό, ἀναγγέλνοντας τή δεύτερη 'Αγρυπνία.

4

Νύχτα, όλα νεκρά, τό ἠλεκτρικό φῶς κι αὐτό νεκρό. Ἡ σκοτεινιά τύλιγε τό μεγάλο σπιτικό. Τή στιγμή πού ἔσβηναν οἱ λάμπες ἀκούστηκε κάτι σάν λυγμός, καί θαρρεῖς πώς ἔμεινε μετέωρος στόν ἀέρα. Ἄν καί σιγανός πολύ, τρύπωσε παντοῦ, μέχρι τίς κόχες τῶν δωματίων, κι εἶχες τήν ἐντύπωση πώς ἀκοῦς ἕνα χαμηλόφωνο κλάμα. Οἱ στιγμές τῆς χαρᾶς περάσανε. Τώρα εἶναι ἡ ὥρα τῶν λυγμῶν.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πλαγιάσανε, ἀκουμπώντας δίπλα τους τή μάσκα πού φόραγαν ὅλη μέρα, κι ἔκαναν τώρα τόν ἀπολογισμό τους. Βυθομετροῦσαν τήν καρδιά τους, ἀνακάλυπταν κάποια γωνιά, ἀπόκρυφη καί μυστική. Μετάνιωναν, θρηνοῦσαν γιά τίς δαπάνες, γιά τίς ἀπώλειες καί τήν ὀδύνη αὐτῆς τῆς μέρας. Μερικοί πού εἶχαν ἐκπληρώσει τίς ἐπιθυμίες τους, ἱκανοποιημένοι, κοιμόντανε τώρα βαθιά. Μένανε λοιπόν οἱ δυστυχισμένοι, οἱ ἀπατημένοι, πού σ' ἕνα κρεβάτι χωρίς ζεστασιά κλαίγανε τό ριζικό τους. Νύχτα μέρα, ἡ σφαίρα ἐτούτη ἀφήνει νά φανοῦν ξεκάθαρα δυό ὄψεις μονάχα, γιά δυό διαφορετικές κατηγορίες ἀνθρώπων.

Σ' ἕνα κοινό ὑπνοδωμάτιο, ἕνα πήλινο λυχνάρι σκόρπαγε ἐλάχιστο φῶς. Μιά τρεμουλιάρικη φλόγα σέ σχῆμα μανιταριοῦ γύρω ἀπ' τό φιτίλι, ἔκαιγε τσιτσιρίζοντας, κι ἔκανε τήν τρώγλη νά φαίνεται ἀκόμα πιό πένθιμη καί σκοτεινή. Δεξιά, σέ δυό κρεβάτια ἀπό σανίδια πλάγιαζαν δυό ὑπηρέτριες, παντρεμένες, κι οἱ δυό καμιά τριανταριά χρονῶν: ἡ ψυχοκόρη Ζάνγκ, πού ἦταν στήν ὑπηρεσία τῆς πρώτης κυρίας κι ἡ ψυχοκόρη Χέ, προορισμένη εἰδικά νά φροντίζει τόν ἐγγονό τῆς πρώτης κυρίας. Ἀπ' τή μεριά τους ἀκούγονταν ποῦ καί ποῦ ροχαλητά. Στ' ἀριστερά, σ' ἕνα ὅμοιο κρεβάτι, κοιμότανε ἡ

γριά μαμά-Χουάνγκ, γκριζομάλα, καί σ' ἕνα ἄλλο μικρότερο, καθόταν τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, ἡ δεκαεξάχρονη κοπελίτσα, μέ τά μάτια καρφωμένα στήν κάφτρα τοῦ φιτιλιοῦ. Κανονικά, θά ἔπρεπε τώρα νά κοιμᾶται, ἔπειτα ἀπό μιά μέρα κοπιαστικῆς δουλειᾶς, κι ἀφοῦ οἱ κυράδες κι οἱ δεσποινίδες εἶχαν πέσει πιά στά κρεβάτια τους κι αὐτή ἦταν ἐλεύθερη γιά τήν ὥρα. Ὅμως, ἐδῶ καί λίγο καιρό, ἔδινε μεγάλη σημασία σέ τοῦτες τίς στιγμές τῆς ἐλευθερίας κι ἤθελε νά τίς ἀπολαύσει, νά μήν πᾶνε χαμένες. Γι' αὐτό δέν ἤθελε νά κοιμηθεῖ ἀμέσως. Βυθιζόταν σέ σκέψεις. Ἦταν ἥσυχη ἐντελῶς. Οἱ φωνές πού τήν αἰφνιδίαζαν μέ διαταγές ἤ μαλώματα, εἶχαν πάψει. Ὅλη τή μέρα, ὅπως κι οἱ ἄλλοι, φόραγε τή μάσκα τῆς πολυάσχολης καί χαμογελαστῆς. Τώρα, τίς στιγμές αὐτές πού τόσο ἀγαποῦσε, ἔβγαζε τή μάσκα της, κοίταγε στό βάθος τῆς καρδιᾶς της, ἐξερευνοῦσε τά μύχια τῆς ψυχῆς της.

«Ἑφτά χρόνια πέρασαν ἐδῶ πέρα!»

Αὐτό τῆς ἐρχόταν στό μυαλό πρῶτ' ἀπ' ὅλα. Τῆς εἶχε γίνει ἔμμονη ἰδέα ἐδῶ καί λίγο καιρό. Κι ὅμως, ἑφτά χρόνια εἶναι πολύ. Κι ἀποροῦσε συχνά πῶς κύλησαν αὐτά τά χρόνια τόσο ἄχαρα. Σ' αὐτό τό διάστημα εἶχε χύσει κάμποσα δάκρυα, εἶχε ἀντέξει κάμποσες προσβολές καί χτυπήματα. Ὡστόσο εἶχε ζήσει μιά ζωή χωρίς κάποια ἱστορία, ὅπου τά δάκρυα, οἱ προσβολές καί τά χτυπήματα, ἦταν ἁπλῶς ὁ διάκοσμος πού τόν θεωροῦσε πολύ φυσικό. Δέν τά εὐχότανε βέβαια, ἀλλά ὅταν τύχαιναν τά δεχόταν μέ ὑποταγή. Φαίνεται πώς τό σύμπαν ὁλόκληρο εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπό ἕνα Ὄν παντοδύναμο, πάνσοφο, κι ἄν αὐτή βρισκότανε σέ μιά τέτοια κατάσταση, ἀσφαλῶς ἡ μοίρα τήν εἶχε βάλει ἐκεῖ πέρα. Ἔτσι ἁπλοικά σκεφτόταν, μιά πίστη πού τήν ἐπιβεβαίωνε τό περιβάλλον της.

Παρ' ὅλα αὐτά, ἕνα καινούριο συναίσθημα τή βασάνιζε, πού ἡ ἴδια ἀγνοοῦσε τήν ὕπαρξή του, κι εἶχε ἀρχίσει νά ἐκδηλώνεται, αὐξάνοντας ἕνα πόθο πού τήν ἔκαιγε ἀπό καιρό.

«Ἑφτά χρόνια πού βρίσκομαι ἐδῶ πέρα! Ὅπου νά 'ναι θά

γυρίσω τή σελίδα τῆς ὄγδοης χρονιᾶς.»

Ξαφνικά κατάλαβε τή μονοτονία αὐτῆς τῆς ὕπαρξης κι ἡ καρδιά της βούρκωσε. Ὅπως ὅλα τά κορίτσια τῆς θέσης της, ἄρχισε νά ἀναστενάζει γιά τήν κακή της τύχη.

«Ὅταν ζοῦσε ἡ μεγαλύτερη ἀπό τίς δεσποινίδες, μοῦ μίλαγε συχνά γιά τό μέλλον. Πῶς θα κυλήσει τό μέλλον μου;»

Μπροστά της εἶχε μιά τεράστια ἔρημο, δίχως καμιά φωτεινή διέξοδο. Μιά γνωστή μορφή ἔπαιξε γιά μιά στιγμή ἐμπρός στά μάτια της: «Ἄν ἡ μεγάλη δεσποινίς ζοῦσε ἀκόμα, θά ὑπῆρχε κάποιος τουλάχιστον νά ἀσχοληθεῖ μαζί μου. Μοῦ εἶχε μάθει τόσα πράγματα, νά διαβάζω, νά γράφω. Πέθανε. Τί κρίμα! Οἱ πραγματικά καλοί ἄνθρωποι δέ ζοῦν πολύ.»

Καθώς τά σκεφτότανε αὐτά τήν ἔπνιξαν τά δάκρυα.

«Ἄραγε πόσες μέρες θά περάσουν ἀκόμα ὅμοιες μέ τή σημερινή;» ἀναρωτήθηκε μέ θλίψη.

Ἀνατρίχιασε καθώς συλλογίστηκε τό παρελθόν. Θυμήθηκε πώς πρίν ἑφτά χρόνια χιόνιζε πάλι, καί μιά μεσόκοπη γυναίκα μέ ὄψη ἄγρια τήν ἅρπαξε ἀπό τά χέρια τοῦ πατέρα της πού εἶχε χηρέψει πρίν ἀπό λίγο γιά νά τή φέρει σ' αὐτό τό σπίτι. Ἀπό τότε, ἡ ὑπακοή, ὁ μόχθος, τά δάκρυα, οἱ προσβολές καί τά χτυπήματα διαδέχονταν τό ἕνα τό ἄλλο, κι ὅλα αὐτά ἀποτελοῦσαν τά κύρια περιστατικά τῆς ἄχαρης ζωῆς της, τό ἴδιο ἄχαρης πάντα. Στό μεταξύ, ὅπως καί τ' ἄλλα κορίτσια τῆς ἡλικίας της, ἔκανε ὄμορφα ὄνειρα, μόνο πού ἐξαφανίζονταν ἀμέσως. Ἡ ἀφόρητη πραγματικότητα ὀρθωνόταν μπροστά της. Ὀνειρευότανε ὄμορφα παιχνίδια, κομψά φορέματα, ἐκλεκτά φαγητά, ἕνα μαλακό κρεβάτι, πράγματα σάν αὐτά πού εἶχαν οἱ νεαρές κυράδες της. Ὅμως οἱ μέρες κύλαγαν μέ τό ἴδιο ὀδυνηρό φορτίο, χωρίς νά τῆς φέρουν τίποτα καινούριο, οὔτε μιά καινούρια ἐλπίδα.

«Ἡ μοίρα. Ὅλα εἶναι κανονισμένα ἀπό τή μοίρα.»

Μέ κάτι τέτοια παρηγοριόταν, ἀκόμα καί τίς στιγμές πού ἔτρωγε μπάτσους ἤ κατσάδες.

«Κι ἄν ἡ μοίρα μας ἦταν σάν τῶν δεσποινίδων;» βάλθηκε νά φαντάζεται. Παρασύρθηκε τότε ἀπό ὀνειροπολήσεις, εἶδε τόν ἑαυτό της ντυμένο μέ ὄμορφα ροῦχα, λατρεμένη ἀπό τούς γονεῖς της, ἑλκυστική γιά τούς νεαρούς κυρίους. Κι ὕστερα θά ἐρχόταν, λέει, ἕνας ὡραῖος ἀρραβωνιαστικός νά τήν πάρει καί νά τήν ὁδηγήσει στό σπίτι του, ὅπου θά ζοῦσε μιά εὐτυχισμένη ζωή.

«Εἶναι ἀδύνατο! Τί παράλογη ἰδέα,» μονολόγησε χαμογελώντας. «Ποτέ τό μέλλον μου δέ θά 'ναι ἔτσι.»

Καί τό χαμόγελο ἔσβησε. Καταλάβαινε πολύ καλά πώς ἕνα τέτοιο μέλλον δέν μποροῦσε ποτέ νά τῆς ἀνήκει. Κάπως ἔτσι θά ἔρχονταν τά πράγματα: σάν θά ἔφτανε στήν κατάλληλη ἡλικία, ἡ Κυρία θά τῆς ἔλεγε: «'Αρκετά δούλεψες.» Ἕνα μικρό φορεῖο θά τήν ἔφερνε στό σπίτι κάποιου ἄγνωστου, πού ἡ Κυρία θά τόν εἶχε διαλέξει γιά λογαριασμό της. Θά ἦταν τριαντάρης ἤ σαραντάρης· θά ζοῦσε μιάν ἄθλια ζωή μαζί του, μοχθώντας γι' αὐτόν καί φέρνοντάς του παιδιά στόν κόσμο. Μπορεῖ ἀκόμα, ὕστερα ἀπό δέκα ἤ εἴκοσι μέρες μ' αὐτόν τόν ἄνθρωπο, νά ξαναγύριζε γιά νά ὑπηρετήσει τά παλιά της ἀφεντικά. Ἡ μόνη διαφορά: θά ἔπαιρνε ἕνα ἀσήμαντο μισθό κι οἱ προσβολές θά ἦταν κάπως λιγότερες ἀπό πρίν. Αὐτό ἦταν ὅλο.»

«Μήπως ἔτσι δέν ἔγινε καί μέ τή Χαρούλα, πού ἦταν στήν ὑπηρεσία τῆς πέμπτης κυρίας; Φρίκη! Νά λείπει τέτοια λύση.»

'Ανατρίχιασε καθώς συλλογίστηκε τί τήν περίμενε. Θυμήθηκε πώς ἡ συνάδελφός της, πού παντρεύτηκε καί γύρισε πίσω ὕστερα ἀπό μιά σύντομη ἀπουσία, μέ κότσο τά μαλλιά στή θέση τῆς κοτσίδας, κρυβόταν συχνά στόν κῆπο γιά νά κλάψει. Καμιά φορά διηγιότανε πώς τήν κακομεταχειρίστηκε ὁ ἄντρας της. Αὐτά ἦταν ἀρκετά γιά νά μαντέψει τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, τί τήν περιμένει.

«Καλύτερα νά εἶχα πεθάνει σάν τή μεγάλη δεσποινίδα,» ἀναστέναξε μέ πίκρα.

Ἄρχισε νά τή ζώνει τό σκοτάδι. Ὅσο μεγάλωνε τό μανιτάρι τῆς λάμπας τόσο λιγόστευε τό φῶς. Τά ροχαλητά πού ἔρχονταν ἀπό τά κρεβάτια ἀπέναντί της τήν ταράζανε. Σηκώθηκε βαριεστημένα καί σκάλισε τό φιτίλι. Ξαφνικά ή λάμψη ἔγινε πιό ἔντονη. Κάπως ἀνακουφισμένη, ἔριξε μιά ματιά στά κρεβάτια ἀντίκρυ της: ή χοντρή ψυχοκόρη Ζάγκ κοιμότανε γυρισμένη στό ἕνα πλευρό. Τά σκεπάσματα πού τήν κουκούλωναν ἄφηναν νά φαίνεται μιά φουντωτή σκούφια μονάχα καί μιά γωνιά ἀπό τό μάγουλό της. Τά ροχαλητά της, σάν ἀλλόκοτα μουγκρητά, ξεχύνονταν μέ διακοπές καί γίνονταν πιό τρομαχτικά ἔτσι πού τά ἔπνιγε τό χοντρό πάπλωμα. Τό παχύσαρκο κορμί της σχημάτιζε πάνω στό ξυλοκρέβατο μιά τεράστια μάζα. Ἡ χοντρή γυναίκα κοιμότανε βαθιά, δίχως νά σαλέβει καθόλου.

«Τί βαθύς ὕπνος!» φώναξε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα γελώντας πικρά.

Αὐτό τό γέλιο δέν κατάφερε νά λιγοστέψει τήν κατάθλιψη πού τή βάραινε. Ἴσκιοι τήν ἔζωσαν ἀπό παντοῦ. Μές στό σκοτάδι ξεχώριζαν θολά διάφορες φιγοῦρες πού μόρφαζαν, μ' ἕνα τερατῶδες στόμα ἀνοιχτό. Τήν πλησίαζαν γεμάτες ὀργή, τή φόρτωναν βρισιές. Ἔντρομη ξανακάθισε κι ἔκρυψε μέ τά χέρια της τό πρόσωπό της.

Ὁ ἄνεμος πού εἶχε ἀρχίσει ἔξω νά οὐρλιάζει χτύπαγε ἄγρια τά παραθυρόφυλλα κι ἔκανε νά τρίζει τό χαρτί πού ἦταν κολλημένο στό πλαίσιο τῶν παραθύρων. Ὁ κρύος ἀέρας τρύπωσε μές στό δωμάτιο πού πάγωσε ἀμέσως. Ἡ φλόγα τῆς λάμπας τρεμούλιασε. Μιά παγωμένη πνοή κύλησε μές στά μανίκια της. Τρέμοντας ἄφησε τά χέρια της νά πέσουν στό πλάι καί κοίταξε ὁλόγυρα.

«Ἐμπρός, στό κρεβάτι,» ἔκανε ἀδιάφορα, ξεκουμπώνοντας τό μπαμπακερό της φόρεμα. Ἔβγαλε τά ροῦχα της· ἔμεινε μέ τήν πουκαμίσα πού ἄφηνε νά ξεχωρίζουν δυό τρυφερά στήθη.

«Δέν εἶμαι πιά κοριτσάκι. Ποιό θά 'ναι λοιπόν τό μέλλον μου;»

Ἐτούτη ἡ σκέψη τήν ἔκανε νά ἀναστενάξει καί πάλι. Ξάφνου μπροστά στά μάτια της λικνίστηκε μιά ἀγορίστικη μορφή καί τῆς χαμογέλασε. Ἤξερε καλά ποιός ἦταν αὐτός ὁ νέος. Ἔνιωσε ν' ἀναγαλλιάζει, ἡ καρδιά της σά νά ζεστάθηκε ἀπό μιά μικρή ἀκτίνα ἐλπίδας. Ἄχ καί νά τῆς ἅπλωνε τό χέρι. Μόνο αὐτός μποροῦσε νά τή σώσει. Μά ἡ ὀπτασία χάθηκε σιγά σιγά. Τά ρεμβώδη μάτια τῆς κοπέλας κοίταζαν τώρα ἐπίμονα τό σκονισμένο ταβάνι.

Ὁ κρύος ἀέρας πάνω στό ξέσκεπο στῆθος της τήν ἔβγαλε ἀπό τήν ὀνειροπόληση. Ἔτριψε τά μάτια της μ' ἕνα στεναγμό:

«Ὄνειρο ἦταν.»

Κοίταξε γύρω της καλά καλά, μέ προσοχή, ὕστερα ἔβγαλε τό χνουδωτό παντελόνι, ἅπλωσε τά ροῦχα πάνω ἀπ' τήν κουβέρτα καί χώθηκε μές στό κρεβάτι. Ἐκείνη τή στιγμή δέν ὑπῆρχε τίποτα γι' αὐτήν παρά μονάχα δυό γιγάντιες λέξεις πού περιστρέφονταν ἀδιάκοπα μές στό μυαλό της, ἐκεῖνες οἱ ἴδιες πού ὅταν ζοῦσε τίς ἐπαναλάμβανε ἡ μεγάλη δεσποινίς: ἄσπλαχνο ριζικό!

Μάτωσε ἡ καρδιά της μ' αὐτές τίς λέξεις. Βάλθηκε νά κλαίει κάτω ἀπ' τά σκεπάσματα, ἀθόρυβα, μπάς καί ξυπνήσει κανένα. Τό φῶς τῆς λάμπας ὅλο καί λιγόστευε, ἐνῶ ἔξω οὔρλιαζε ὁ ἄνεμος.

5

Μέσα στήν ἡσυχία τῆς νύχτας ἀντήχησε τό γκόνγκ, βαρύ καί πένθιμο, στή μέση τοῦ χιονισμένου δρόμου.

Πίσω ἀπ' τόν ἄνθρωπο μέ τό γκόνγκ πήγαιναν δυό φορεῖα. Οἱ βαστάζοι περπάταγαν πολύ ἀργά, λές καί φοβόντουσαν μή χάσουν τή μεγαλοπρέπεια τῆς πορείας τους προσπερνώντας τό

γκόνγκ. Ἐκεῖνος ὡστόσο, ἀφοῦ πέρασε δυό δρόμους, ἔστριψε σέ μιά γωνιά κι ἔμεινε ὁ ἀπόηχος τοῦ χτύπου στ' αὐτιά τῶν βαστάζων καί τῶν δυό γυναικῶν πού κάθονταν στό ἐσωτερικό τῶν φορείων.

Ὁ Ζάνγκ ὁ Ἄξιος, ἕνας ὑπηρέτης καμιά σαρανταριά χρονῶ, προχωροῦσε μπροστά κρατώντας μιά λάμπα. Μέ τό κεφάλι χωμένο στούς ὤμους, ἔδειχνε πώς μέ δυσκολία ἄντεχε τέτοιο κρύο. Ἔβηξε μιά δυό φορές, κι ὁ βήχας του ἔσπασε ἐκείνη τήν ἀπόλυτη σιωπή.

Μέ τό φορτίο στούς ὤμους, οἱ βαστάζοι ἀκολουθοῦσαν ἀδιάφορα, μέ μεγάλα βήματα, δίχως ν' ἀνταλλάζουν οὔτε λέξη. Ὁ δυνατός ἀέρας τούς μαστίγωνε καί τό παγωμένο χιόνι ἔκαιγε τά γυμνά τους πόδια μέσα ἀπό τά ψάθινα σαντάλια, ἀλλά αὐτό τό εἶχαν συνηθίσει πιά. Ἡ περπατησιά τους ἦταν ἤρεμη καί μετρημένη. Ἄλλαζαν ὦμο καμιά φορά ἤ ἔφερναν τό χέρι μπροστά στό στόμα γιά νά τό ζεστάνουν μέ τήν ἀνάσα τους. Τό αἷμα τους κυκλοφοροῦσε ζεστό, καί στή ράχη τους ὁ ἱδρώτας μούσκευε ἐλαφρά τά φθαρμένα τους σακάκια.

Ἡ κυρία Ζάνγκ, ἡ μητέρα τῆς Κιθάρας καθόταν στό πρῶτο φορεῖο. Ἄν καί μόλις σαραντατριῶ χρονῶ, εἶχε κιόλας τά σημάδια τῶν γερατειῶν. Ἔπειτα ἀπό τούς δώδεκα γύρους στό μα-γιόνγκ, ἔμοιαζε φοβερά κουρασμένη. Καθότανε δίχως σκέψη, ναρκωμένη, τόσο πού δέν ἔπαιρνε εἴδηση οὔτε τόν ἄνεμο πού ἔπαιζε ποῦ καί ποῦ μέ τήν κουρτίνα.

Ἀντίθετα, ἡ κόρη της, σέ μιά τρομερή διέγερση, σκεφτότανε τό μεγάλο γεγονός πού τήν περίμενε. Αὐτό τό μεγάλο γεγονός ἦταν σάν ἕνα λαχταριστό ἀντικείμενο, κάπου μπροστά της, καί τῆς θάμπωνε τά μάτια. Θά 'θελε νά τό πάρει, μά ἤξερε πώς θά τή σταμάταγαν μόλις ἅπλωνε τό χέρι. Δέν ἤξερε κάν ἄν θά κατάφερνε νά τό ἁρπάξει, πάντως ἦταν ἀποφασισμένη νά δοκιμάσει. Φοβόταν ὅμως μήν κάνει κάποια λανθασμένη κίνηση. Γι' αὐτό δείλιαζε ἀκόμα καί δίσταζε ν' ἁπλώσει τό χέρι. Μπερδεμένες σκέψεις τή ζάλιζαν προκαλώντας της

πότε ἐνθουσιασμό καί πότε ἀγωνία. Ἔμεινε ἔτσι βυθισμένη στούς συλλογισμούς της, χωρίς νά δίνει καμιά προσοχή σ' ὅ,τι καί νά γινόταν γύρω της, ὥς τή στιγμή πού το φορεῖο πέρασε τήν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ καί σταμάτησε μπροστά στή μεγάλη σάλα.

Ὅπως πάντα, προχώρησε πίσω ἀπ' τή μητέρα της καί τή συνόδεψε στό δωμάτιό της. Παρακολούθησε τήν ὑπηρέτρια πού ξέντυνε τήν κυρία της καί τακτοποίησε ἡ ἴδια τά φορέματά της μές στό ντουλάπι. Ἡ κυρία Ζάνγκ, ἀφοῦ φόρεσε μιά παλιά μεταξωτή ρόμπα φοδραρισμένη μέ γούνα, ἔπεσε σέ μιά καλαμένια πολυθρόνα.

«Ἀναρωτιέμαι γιατί ἔχω τέτοια χάλια,» εἶπε μ' ἕνα στεναγμό.

Ἡ κόρη της κάθισε σχεδόν ἀντίκρυ της καί τῆς ἀπάντησε χαμογελώντας:

«Μαμά, ἔπαιξες πολύ ὥρα μα-γιόνγκ. Εἶναι περίεργο πῶς μπόρεσες κιόλας νά φτάσεις τούς δώδεκα γύρους.»

«Ἐσύ πάντα μέ κατηγορεῖς γιατί παίζω, ἀλλά τί ἄλλο μπορῶ νά κάνω στήν ἡλικία μου;» εἶπε γελώντας ἡ μητέρα της. «Νά ἐπικαλοῦμαι τό Βούδα καί νά τό ρίξω στίς ψαλμωδίες ὅλη μέρα σάν τή γιαγιά σου; Ἐγώ δέν μπορῶ.»

«Δέ σέ κατηγορῶ καθόλου· λέω μόνο πώς ὅταν παίζει πολύ κανείς, κουράζεται.»

«Τό ξέρω,» ἀπάντησε γλυκά ἡ μητέρα.

Ξαφνικά πῆρε χαμπάρι τήν ὑπηρέτρια πού εἶχε ἀπομείνει μπροστά στό ντουλάπι, μέ κατεβασμένο τό κεφάλι.

«Ψυχοκόρη Λί, πήγαινε νά πλαγιάσεις, δέν ἔχεις νά κάνεις τίποτα ἄλλο.»

Γνέφοντας καταφατικά, ἡ ὑπηρέτρια γύρισε νά φύγει. Ἡ κυρά της τήν ξαναφώναξε:

«Ἑτοίμασες τό τσάι;»

«Μάλιστα, εἶναι ζεστό πάνω στή βεγιέζα,» ἀποκρίθηκε πρίν φύγει.

«Τί ἔλεγες;» ξανάρχισε ἡ μητέρα. «Ἄ, ναί, εἶναι κουραστικό νά παίζει κανείς πολύ. Τό ξέρω, ἀλλά τό ἴδιο μοῦ κάνει ἄν κουράζομαι ἤ ὄχι. Ἔτσι κι ἀλλιῶς, μιά ἄπραγη ζωή σάν τή δική μου, δέν ἔχει κανένα ἐνδιαφέρον. Κι ἄν ζήσει κανείς πάρα πολύ ὑπάρχει κίνδυνος νά κουράσει τούς τριγυρνούς του.»

Ἔκλεισε τά μάτια καί σταύρωσε τά χέρια της πάνω στό στῆθος σά ν' ἀποκοιμιότανε. Ἡ σιωπή πλάκωσε τό δωμάτιο, καί δέν ἄκουγες παρά τό τίκ τάκ τοῦ ρολογιοῦ. Ἡ Κιθάρα ἤθελε νά μιλήσει ἀλλά κατάλαβε πώς μ' αὐτή τήν κατάσταση δέν ὑπῆρχε τρόπος νά πεῖ οὔτε λέξη, καί σηκώθηκε γιά νά προτρέψει τή μητέρα της νά πάει στό κρεβάτι, μήπως κρυώσει ἐκειδά. Μόλις σηκώθηκε ἡ Κιθάρα, ἡ μητέρα της ἄνοιξε τά μάτια καί τῆς εἶπε:

«Κόρη μου, βάλε μου ἕνα φλιτζάνι τσάι.»

Ἡ Κιθάρα πλησίασε στό τραπεζάκι, πῆρε τήν τσαγιέρα πού ἔκαιγε πάνω στή βεγιέζα, γέμισε ἕνα φλιτζάνι, καί τό ἀκούμπησε σ' ἕνα σκαμνάκι δίπλα στή μητέρα της.

«Ἔλα μαμά.»

Μά ἀντί νά φύγει, ἔμεινε ὄρθια μπροστά της κοιτώντας τη μέ θέρμη. Εἶχε ἔρθει ἡ ὥρα νά μιλήσει, καί δέν τολμοῦσε νά προφέρει τά λόγια πού ἀνέβαιναν στά χείλη της.

«Κόρη μου, κι ἐσύ θά εἶσαι κουρασμένη, μπορεῖς νά πᾶς νά κοιμηθεῖς», εἶπε γλυκά ἡ μητέρα.

Πῆρε τό φλιτζάνι ἀπ' τό σκαμνάκι κι ἤπιε δυό γουλιές. Ἡ Κιθάρα δέν τό κούνησε.

«Μαμά!» φώναξε τρυφερά.

«Τί συμβαίνει;» ρώτησε ἐκείνη, καρφώνοντας τό βλέμμα στή κόρη της.

«Μαμά,» ἄρχισε ἡ Κιθάρα μέ σκυμμένο τό κεφάλι καί παίζοντας μέ τόν ποδόγυρο τοῦ ρούχου της. «Μοῦ εἶπε ὁ δεύτερος ξάδερφός μου πώς τοῦ χρόνου τό σχολεῖο του θά δεχτεῖ καί κορίτσια. Θά 'θελα νά γραφτῶ κι ἐγώ.»

«Πῶς; Κορίτσια σέ σχολεῖο ἀγοριῶν; Κι ἐσύ θά γραφτεῖς

ἐκεῖ;» φώναξε ἡ μητέρα τρομαγμένη, μήν πιστεύοντας τ' αὐτιά της.

«Ναί,» ἀποκρίθηκε ντροπαλά ἡ Κιθάρα, κι ὕστερα πρόσθεσε:

«Δέν εἶναι τίποτα περίεργο. Τό περίφημο Πανεπιστήμιο τοῦ Πεκίνου ἔχει κιόλας τρεῖς φοιτήτριες. Ἐπίσης στό Νανκίν, στή Σανγκάη, ὑπάρχουν μικτά σχολεῖα.»

«Ποῦ τραβάει ὁ κόσμος; Σά νά μήν ἦταν ἀρκετό πού φτιάξαν σχολεῖα γιά κορίτσια, τώρα σοφίστηκαν καί μικτά,» ἀναστέναξε ἡ μητέρα. «Ὅταν ἤμουν νέα δέ γινόταν τέτοια τρελά πράγματα.»

Λές καί τήν περιέχυσαν μ' ἕνα κουβά παγωμένο νερό μ' αὐτά τά λόγια. Σώπασε ἀπογοητευμένη, μά ὄχι κι ἀπελπισμένη. Ὕστερα ξαναβρῆκε τό κουράγιο της σιγά σιγά.

«Δέ ζοῦμε πιά στήν ἴδια ἐποχή,» πρόσθεσε. «Ἔχεις μείνει πίσω πάνω ἀπό εἴκοσι χρόνια. Ὁ κόσμος ἐξελίσσεται ἀπό μέρα σέ μέρα. Ἡ γυναίκα εἶναι κι αὐτή ἀνθρώπινο πλάσμα, μέ τά ἴδια δικαιώματα μέ τόν ἄντρα. Γιατί δηλαδή νά μήν μπορῶ νά σπουδάσω σέ σχολεῖο ἀγοριῶν».

Ἡ μητέρα της τή διέκοψε γελώντας:

«Δέ συζητῶ μαζί σου μέ βάση τίς θεωρίες, δέ θά μποροῦσα νά τά βγάλω πέρα. Ἔχεις μορφωθεῖ τόσο πού νά μπορεῖς νά ἐκφωνήσεις λόγο. Θά βρεῖς ἐπιχειρήματα μές στά βιβλία σου γιά νά μέ κατατροπώσεις καί θά πεῖς πώς εἶμαι ὀπισθοδρομική.»

Ἡ Κιθάρα γέλασε μέ τή σειρά της, κι εἶπε χαδιάρικα:

«Μαμά, κάνε μου αὐτό τό χατήρι! Συνήθως μοῦ ἔχεις ἐμπιστοσύνη, ποτέ δέ μοῦ ἀρνήθηκες τίποτα.»

«Ἀκριβῶς γι' αὐτό ἔχω ὑποστεῖ τόσες γελοῖες ἐπιθέσεις,» ἀπάντησε ἐκείνη πιό μαλακά. «Ὡστόσο δέ φοβᾶμαι τίς κακογλωσσιές. Ναί, σοῦ ἔχω ἐμπιστοσύνη. Θά σ' ἄφηνα νά κάνεις ὅ,τιδήποτε... Ὅμως τοῦτο δῶ εἶναι πολύ σοβαρό! Πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ γιαγιά σου θά ἐναντιωθεῖ, κι ὅλοι οἱ συγγενεῖς μας θά

βροῦν θέμα γιά κουβέντα.»

«Μά τώρα μόλις δέν εἶπες πώς δέ φοβᾶσαι τίς κακογλωσσιές;» Διαμαρτυρήθηκε ζωηρά ἡ κόρη. «Ἡ γιαγιά ζεῖ σ' ἕνα μοναστήρι Βουδιστῶν, ἔρχεται μόνο μιά δυό μέρες τό μήνα ἐδῶ στό σπίτι. Ἀδιαφορεῖ γιά ὅ,τι μᾶς συμβαίνει, κι ἄν ἐσύ πάρεις μιάν ἀπόφαση ὅπως τήν τελευταία φορά πού μοῦ ἐπέτρεψες νά πάω στό παρθεναγωγεῖο, ποιό λόγο θά ἔχουν οἱ συγγενεῖς μας νά φέρουν ἀντίρρηση; Κι ἄν φλυαρήσουν, ἐμεῖς ἄς κάνουμε πώς δέν ἀκοῦμε.»

«Ἄλλοτε εἶχα κουράγιο,» εἶπε ἡ μητέρα ἐξουθενωμένη, ἔπειτα ἀπό ἕνα λεπτό σιωπῆς. «Γέρασα. Δέν ἀντέχω πιά τά κουτσομπολιά τους. Θέλω νά ζήσω ἥσυχα λίγα χρόνια χωρίς νά προκαλῶ καινούριους μπελάδες. Ὅπως ξέρεις, δέν εἶμαι ἀπό τίς μάνες πού δέν παίρνουν ὑπόψη τους τίς ἐπιθυμίες τῶν παιδιῶν τους. Ὕστερα ἀπό τόν πρόωρο θάνατο τοῦ πατέρα σου πού μ' ἄφησε μόνη μαζί σου, ἐγώ φορτώθηκα ὅλη τήν εὐθύνη. Δέν ἄφησα νά σοῦ δέσουν τά πόδια· σ' ἔστειλα πολύ μικρή στό σπίτι τοῦ παπποῦ σου, τοῦ πατέρα μου, γιά νά κάνεις κι ἐσύ μαθήματα μαζί μέ τούς ξαδέρφους σου. Σάν θέλησες νά πᾶς στό παρθεναγωγεῖο, ἐγώ σοῦ τό ἐπέτρεψα. Κοίτα τήν τέταρτη ξαδέρφη σου, τήν κόρη τῆς πέμπτης θείας, δέν ἔχει δεμένα τά πόδια της; Καί μόλις καί μετά βίας ξέρει λίγη γραφή. Ἡ τρίτη ξαδέρφη, ἡ κόρη τῆς πρώτης θείας σου, δέν παράτησε ἀπό καιρό τίς σπουδές της; Συγκριτικά μέ τούς ἄλλους, ἐγώ εἶμαι πολύ ἐντάξει ἀπέναντί σου.»

Σώπασε κουρασμένη, μά βλέποντας τήν ἀπελπισία τῆς κόρης της, πού ἦταν ἕτοιμη νά βάλει τά κλάματα, δέν ἄντεξε νά κλείσει τήν κουβέντα καί νά τήν ἀφήσει σέ τέτοιο χάλι, γι' αὐτό συνέχισε στοργικά:

«Πήγαινε νά πλαγιάσεις κόρη μου, ἔχουμε καιρό ἀκόμα μπροστά μας. Πρόκειται γιά τό ἑπόμενο φθινόπωρο, μέχρι τότε θά τά ξαναποῦμε. Θά προσπαθήσω νά βρῶ μιά λύση.»

Ἡ Κιθάρα ἔγνεψε καταφατικά, μέ σκυθρωπό ὕφος. Βγῆκε

ἀπ' τό δωμάτιο, ἐξουθενωμένη, διέσχισε τήν κεντρική σάλα καί μπῆκε στό δικό της δωμάτιο. Δέν τά 'χε μέ τή μητέρα της, παρά τήν ἀπογοήτευσή της. 'Αντίθετα τήν εὐγνωμονοῦσε γιά τήν καλοσύνη της.

Τό δωμάτιό της τῆς φάνηκε ἔρημο. Ὅλες οἱ ἐλπίδες της εἶχαν κάνει φτερά. Μπροστά στό πορτρέτο τοῦ πατέρα της, στόν τοῖχο, ἔνιωσε τά μάτια της νά γεμίζουν δάκρυα. Ἔβγαλε τή φούστα της καί τήν ἅπλωσε στό κρεβάτι, ἔπειτα πλησίασε στό γραφεῖο, φύσηξε τή λάμπα ἀπό κασσίτερο καί κάθισε σ' ἕνα τετράγωνο σκαμνί. Χάρη σ' ἕνα ξαφνικό φούντωμα τῆς φλόγας μπόρεσε νά διακρίνει τόν τίτλο τῆς ἐπιθεώρησης: *Καινούρια Γενιά*.

Τήν ξεφύλλισε ἀφηρημένη, καί τυχαῖα διάβασε τίς ἀκόλουθες φράσεις:

«Νομίζω πώς τό πιό σημαντικό ἀπ' ὅλα εἶναι τό ὅ,τι εἶμαι ἕνα ἀνθρώπινο πλάσμα μέ ἴσα δικαιώματα μαζί σου... Τουλάχιστον, προσπαθῶ νά γίνω... Δέ θέλω νά προσυπογράψω τή γνώμη τῆς μάζας... 'Οφείλω νά συλλογιστῶ ὅλα τά προβλήματα καί νά φροντίσω νά τά λύσω μέ δική μου προσπάθεια.»

Ἦταν ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τό «Κουκλόσπιτο», τό ἔργο τοῦ Ἴψεν. Αὐτά τά λόγια στάθηκαν μιά ἀποκάλυψη γιά κείνη. Ὅλα ἔλαμψαν μπροστά της. Κατάλαβε πώς τό σχέδιό της δέν ἦταν καταδικασμένο καί πώς ἡ ἐπιτυχία ἤ ἡ ἀποτυχία ἐξαρτιόνταν ἀπό τίς δικές της προσπάθειες. Τελικά ἡ ἐλπίδα ὑπῆρχε, κι ἦταν μέσα σ' αὐτήν τήν ἴδια κι ὄχι στούς ἄλλους. Μ' αὐτή τή σκέψη ἡ μελαγχολία της διαλύθηκε. Ἅρπαξε ζωηρά ἕνα πινέλο γιά νά γράψει ἕνα σύντομο σημείωμα:

Μεγάλη ἀδερφή Χαμογελαστή,

Μόλις σήμερα πληροφορήθηκα ἀπό τόν ξάδερφό μου πώς ἡ εἰδική Σχολή Ξένων Γλωσσῶν ἀποφάσισε νά δεχτεῖ κορίτσια ἀπό τό ἐρχόμενο φθινόπωρο. Εἶμαι ἀποφασισμένη νά γραφτῶ. 'Εσύ τί θά 'λεγες; Θά ἤθελες νά εἰσαχθεῖς μαζί μου; 'Ελ-

πίζω νά μή δώσεις σημασία στή γνώμη τῶν ἄλλων. Ὅ,τι καί νά συμβεῖ, πρέπει νά ἀγωνιστοῦμε, ν' ἀνοίξει ὁ δρόμος γιά τίς ἀδερφές μας πού θ' ἀκολουθήσουν, καί νά βάλουμε τό θεμέλιο γιά τήν εὐτυχία τους.

Ἅμα ἔχεις καιρό ἔλα νά μέ βρεῖς, θά σοῦ πῶ λεπτομέρειες. Ἡ μαμά θά χαρεῖ νά σέ δεῖ.

Κρυμμένο Λουλούδι.

Ἀφοῦ τό ξαναδιάβασε, ἔβαλε ἡμερομηνία καί πρόσθεσε μέ προσοχή τή μοντέρνα στίξη. Παρ' ὅλα ὅσα ἔλεγε ἡ μητέρα της, πώς τάχα «ἕνα γράμμα στή γλώσσα πού μιλιέται βγαίνει πολύ μακρύτερο ἀπό ἕνα γράμμα στή γλώσσα πού γράφεται, καί εἶναι ἀνυπόφορα χυδαῖο,» ἐκείνης τῆς ἄρεσε ἀπό καιρό νά συντάσσει ἔτσι τήν ἀλληλογραφία της. Ἄλλωστε, τό προφορικό της στύλ ἦταν δουλεμένο, ἤξερε νά χειρίζεται θαυμάσια τούς διάφορους γραμματικούς τύπους. Γιά νά τό πετύχει αὐτό εἶχε μελετήσει ἐπίμονα τή στήλη τῆς ἀλληλογραφίας στήν ἐπιθεώρηση *Καινούρια Γενιά.*

6

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου εἶναι τό πρόσωπο πού ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἀποκαλοῦσαν «πρῶτο μεγάλο ἀδερφό.» Ἦταν γεννημένος ἀπό τήν ἴδια μάνα, ἔμενε στό ἴδιο σπίτι μαζί τους. Ὡστόσο ἡ θέση του ἦταν διαφορετική: ἦταν ὁ μεγάλος γιός ἀπό τόν κλάδο τους κι ὁ πιό μεγάλος ἐγγονός ὅλης τῆς οἰκογένειας. Γι' αὐτό, μέ τό πού γεννήθηκε, ἡ μοίρα του ἦταν κιόλας καθορισμένη.

Προικισμένος ὅπως καί τ' ἀδέρφια του μ' ἕνα ὄμορφο παρουσιαστικό, μέ μεγάλη ἐξυπνάδα, μεγάλωσε ἀνάμεσα στά χάδια τῶν γονιῶν του καί τούς ἐπαίνους τοῦ παιδαγωγοῦ του. Ὅσοι τόν γνώριζαν προβλέπανε γι' αὐτόν μιά λαμπρή σταδιοδρομία κι οἱ γονεῖς του καμάρωναν ἀπό μέσα τους πού εἶχαν

φέρει στόν κόσμο ἕνα πρότυπο παιδιοῦ. Ἦταν ὁ καλύτερος μαθητής στό κολέγιο κι ἦρθε πρῶτος στίς ἐξετάσεις ὕστερα ἀπό τά τέσσερα χρόνια τῶν σπουδῶν του. Ἡ χημεία τόν ἐνδιέφερε ἰδιαίτερα, κι ἤθελε νά συνεχίσει τίς ἔρευνές του σέ κάποιο πανεπιστήμιο μέ καλή φήμη, στή Σαγκάη ἤ στό Πεκίνο, κι ὕστερα νά πάει γι' ἀνώτερες σπουδές στή Γερμανία. Ὅμως ἡ τύχη τά ἔφερε ἀλλιῶς. Ἐνῶ ἦταν ἀκόμα στό κολέγιο, πέθανε ἡ μητέρα του, κι ὁ πατέρας του παντρεύτηκε σέ δεύτερο γάμο μιά πρώτη ξαδέρφη τῆς γυναίκας του, πολύ νεώτερη. Ὅλα ἄρχισαν ν' ἀλλάζουν, κάτι τοῦ ἔλειψε. Κατάλαβε πώς τίποτα δέν ἀντικαθιστᾶ τήν ἀγάπη τῆς μάνας. Τοῦ ἔμενε ὅμως τό κυριότερο: τό μέλλον του, τό ὡραῖο του ὄνειρο, κι ὑπῆρχε κι ἕνα πρόσωπο πού ἦταν ἄξιο νά τόν καταλαβαίνει καί νά τόν παρηγορεῖ, ἡ ξαδέρφη του Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη. Τέλος, ἔφτασε ἡ μέρα πού οἱ ἐλπίδες του γκρεμίστηκαν ἀνελέητα. Μόλις εἶχε πάρει τό δίπλωμά του, κι ἐνῶ γύριζε σπίτι τό βράδυ θριαμβευτικά μέ τό δίπλωμα στό χέρι, ὕστερα ἀπό μιά γιορτή πού ἔγινε πρός τιμήν του ἀπό καθηγητές καί συμμαθητές, τόν κάλεσε ὁ πατέρας του νά τοῦ μιλήσει:

«Τέλειωσες τίς γυμνασιακές σου σπουδές», τοῦ εἶπε. Ἀποφάσισα νά σέ παντρέψω. Ὁ παππούς σου εὔχεται ν' ἀποκτήσει γρήγορα ἕνα δισέγγονο, κι ἐγώ ἐπιθυμῶ ἕναν ἐγγονό. Εἶσαι σέ ἡλικία ν' ἀποκατασταθεῖς. Βλέποντας ἐσένα παντρεμένο, θά δῶ νά πραγματοποιεῖται ὁ βαθύτερος πόθος μου. Χρόνια ολόκληρα ἔκανα δημόσιος ὑπάλληλος μακριά ἀπ' τήν πόλη μας, δέν ἔφτιαξα μεγάλο κομπόδεμα, ἔχω ὅμως γιά τά ἀπαραίτητα. Ἡ ἡλικία μου μέ βαραίνει, ἔχω ἀνάγκη ἀπό ξεκούραση, κι ἐσύ θά μέ βοηθήσεις νά κουμαντάρω τά προβλήματα τοῦ σπιτιοῦ. Γι' αὐτό σοῦ χρειάζεται μιά καλή σύζυγος. Κανόνισα νά πάρεις μιά κοπέλα ἀπό τήν οἰκογένεια Λί. Ὁ ἀρραβώνας θά γίνει στίς δεκατρεῖς τοῦ ἐρχόμενου μήνα, εἶναι μιά ἡμερομηνία πού προοιωνίζει καλή τύχη. Μές στή χρονιά θά γίνει κι ὁ γάμος.»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἄκουσε προσεκτικά αὐτά τά ἀπροσδόκητα λόγια, πού τά καταλάβαινε κι ὡστόσο τό νόημά τους ἔμοιαζε ἀκατανόητο. Δέν τόλμησε οὔτε νά κοιτάξει τά μάτια τοῦ πατέρα του, πού ἦταν ὅπως πάντα τρυφερά, οὔτε νά προφέρει ἔστω καί μιά λέξη ἀγανάκτησης. Οὔτε πού τοῦ πέρασε ἀπ' τό μυαλό νά ἐπαναστατήσει. Ἀρκέστηκε νά γνέφει καταφατικά μέ τό κεφάλι, σέ ἔνδειξη ὑπακοῆς. Μόλις ὅμως βρέθηκε στό δωμάτιό του, ἔκλεισε τήν πόρτα, ρίχτηκε πάνω στό κρεβάτι καί κρύβοντας τό πρόσωπό του μέσα στά σκεπάσματα, ἔκλαψε πικρά γιά τό χαμένο του ὄνειρο.

Κάτι εἶχε πάρει τό αὐτί του γιά ἕνα τέτοιο σχέδιο, μά καθώς δέν τόν εἶχανε πληροφορήσει ἐπίσημα τόν ἴδιο, τό ἔβρισκε ἄτοπο νά ρωτήσει καί δέν τοῦ πέρασε ἀπ' τό μυαλό πώς ἐπρόκειτο νά τό πραγματοποιήσουν. Ἡ γοητευτική ἐμφάνισή του, ἡ ἐξυπνάδα του, οἱ σχολικές του ἐπιτυχίες, εἶχαν τραβήξει τήν προσοχή πολλῶν ἀρχόντων πού ἐπιθυμοῦσαν νά τακτοποιήσουν τίς θυγατέρες τους. Πῆγαν κι ἦρθαν οἱ προξενητές. Ὁ πατέρας του, σέ συνεννόηση μέ τή δεύτερη μητέρα του, εἶχε διαλέξει δυό κοπέλες, χωρίς νά μπορεῖ νά καταλήξει σέ μιά ἀπ' αὐτές. Οἱ μεσολαβητές πού εἶχαν ὁρίσει οἱ δυό οἰκογένειες, ἦταν τό ἴδιο σεβαστά πρόσωπα. Ἄλλος τρόπος δέν ὑπῆρχε λοιπόν παρά νά τό ἀφήσει στήν τύχη. Ὁ πατέρας ἔγραψε τά δυό ὀνόματα σέ δυό κόκκινα χαρτάκια πού τά ἔκανε μπαλίτσες. Τίς ἀκούμπησε μπροστά στίς ἐπιγραφές μέ τά ὀνόματα τῶν προγόνων κι ὕστερα ἀπό μιά θερμή προσευχή, ἅρπαξε τή μία. Ἔτσι ἀποφασίστηκε αὐτός ὁ γάμος. Μά ὁ νέος ἀπόψε τά ἔμαθε αὐτά, γιά πρώτη φορά. Ἐκεῖνος ἀπ' τή μεριά του, σχεδίαζε μέχρι τώρα ἕνα γάμο ἀπό ἀγάπη. Τήν ξαδέρφη Κιάν τήν ἀγάπαγε μ' ὅλη του τήν καρδιά, κι ἦταν κάτι πού συνηθιζόταν πολύ στίς μεγάλες οἰκογένειες, νά παντρεύονται μεταξύ τους ξαδέρφια ἀπό τό σόι τῆς μητέρας. Μά ὁ πατέρας του διάλεξε γιά λογαριασμό του μιάν ἄγνωστη ἀρραβωνιαστικιά. Ὁ γάμος ἔπρεπε νά γίνει σύντομα. Δέ θά μποροῦσε πιά

νά συνεχίσει τίς σπουδές του, κι ἡ κοπέλα πού θά παντρευόταν δέν ἦταν ἡ διαλεχτή του.

Τήν ἡμέρα τοῦ ἀρραβώνα ἀφέθηκε νά τόν μεταχειριστοῦν σάν μαριονέτα καί νά τόν καναχεύουν οἱ δικοί του σάν κανένα πολύτιμο ἀντικείμενο. Ἔκανε ὅ,τι τοῦ ζητήσανε δίχως χαρά καί δίχως λύπη. Δέχτηκε ὅλες τίς τυπικότητες σάν μιά ὑποχρέωση πού δέν μποροῦσε νά τήν ἀποφύγει. Τό βράδυ, σάν τέλειωσε ἡ κωμωδία, καταπονημένος, βυθίστηκε στόν ὕπνο.

Ἀπό κείνη τή μέρα ἐγκατέλειψε τή χημεία κι ὅσα εἶχε μάθει στό κολέγιο. Δέν ξανάνοιξε τά βιβλία του, πού τά εἶχε κρύψει στό βάθος μιᾶς βιβλιοθήκης. Τό 'ριξε στό γλέντι. Μα-γιόνγκ, θέατρο, πιοτό καί χίλιες δυό προετοιμασίες γιά τό γάμο, μέ τήν καθοδήγηση τοῦ πατέρα του. Μέ τό κεφάλι ἀδειανό ἀπό σκέψεις, περίμενε παθητικά τόν ἐρχομό τῆς νύφης. Ἔφτασε πρίν κλείσουν καλά καλά ἕξι μῆνες. Γιά τή μέρα τοῦ γάμου, ὁ πατέρας του κι ὁ παππούς του ἔστησαν στό σπίτι ὁλόκληρη σκηνή γιά νά δοθεῖ μιά θεατρική παράσταση. Ἡ τελετή ἦταν πιό περίπλοκη κι ἀπό τοῦ ἀρραβώνα. Ὁ ἴδιος εἶχε ἕνα ρόλο πού τόν ἔπαιζε τρεῖς μέρες συνέχεια, χωρίς νά νιώσει οὔτε χαρά οὔτε λύπη, μόνο μιά κούραση, καί μερικές στιγμές μιά μικρή ἔξαψη. Μά ἔτσι καί τέλειωσε ἡ παράσταση, δέν γινότανε πιά νά τό ρίξει στόν ὕπνο. Δίπλα του βρέθηκε πλαγιασμένη μιά ἄγνωστη κοπέλα κι ἔπρεπε νά συνεχίσει τήν κωμωδία. Αὐτός ὁ γάμος ἔδωσε στόν παππού του μιά μικρονύφη, μιά νύφη στόν πατέρα του καί σέ πολλούς τήν εὐκαιρία γιά γέλια καί χαρές. Ὁ ἴδιος, εἶχε τώρα μιά τρυφερή, ἀξιαγάπητη σύζυγο, ὄχι λιγότερο ὄμορφη ἀπό κείνη πού εἶχε διαλέξει. Γιά λίγο καιρό, ξέχασε τό ὄνειρό του, τήν ἄλλη του ἀγάπη καί τά σχέδιά του. Ξεχνιότανε μέ τά χάδια καί πέρναγε ὅλη τήν ἡμέρα στό δωμάτιό του γιά νά κρατάει συντροφιά στή γυναίκα του. Ὅλοι οἱ δικοί του τόν μακάριζαν, κι ὁ ἴδιος θαρροῦσε τόν ἑαυτό του εὐτυχισμένο.

Πέρασε ἔτσι ἕνας μήνας. Ἕνα βράδυ, τόν φώναξε ὁ πατέ-

ρας του καί τοῦ εἶπε:

«Εἶσαι παντρεμένος ἄνθρωπος, πρέπει νά κερδίσεις τώρα τή ζωή σου γιά νά πάψουν πιά οἱ φλυαρίες. Σέ ἔθρεψα μέχρι τώρα, σοῦ ἔδωσα μιά καλή σύζυγο, νομίζω πώς ἐκπλήρωσα τό καθῆκον μου σάν πατέρας. Τά ἔξοδα τῆς οἰκογένειας ἀρκοῦν γιά νά σέ στείλω στή Σαγκάη νά συνεχίσεις τίς σπουδές σου, ὅμως δέν εἶσαι πιά ἐλεύθερος. Ἄλλωστε δέν ἔχει μοιραστεῖ ἀκόμα ἡ κληρονομιά, κι ὅπως εἶμαι ἐγώ ὁ διαχειριστής, δέ θά 'θελα νά σέ εὐνοήσω εἰς βάρος τῶν ἄλλων. Δέ θά 'χεις κανένα κέρδος μέ τό νά μένεις ἄπραγος στό σπίτι. Σοῦ βρῆκα μιά θέση στήν Ἑταιρεία Γενικοῦ Ἐμπορίου τοῦ Σετσουάν, ὁ μισθός δέ θά εἶναι καί πολύ μεγάλος, θά εἶναι τό χαρτζιλίκι τό δικό σου καί τῆς γυναίκας σου. Δούλεψε καλά κι ἀσφαλῶς θά πάρεις προαγωγή. Αὔριο ἀρχίζεις. Θά σέ συνοδέψω. Δέν εἶναι καί λίγες οἱ μετοχές πού ἔχουμε στήν ἑταιρεία, κι εἶμαι μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Πολλοί συνάδελφοι σου εἶναι φίλοι μου. Θά σέ βοηθήσουν.»

Τήν ἄλλη μέρα μετά τό μεσημεριανό φαγητό, ὁ πατέρας του τόν συμβούλεψε γιά τή στάση πού ἔπρεπε νά υἱοθετήσει μέσα στήν κοινωνία. Δυό φορεῖα τούς ἔφεραν μέχρι τήν πόρτα τῶν γραφείων διοικήσεως τῆς ἑταιρείας. Σύστησαν τόν Ἥλιο τοῦ Καινούριου στόν διευθυντή, τόν κύριο Χουάνγκ, (λίγο πάνω ἀπ' τά σαράντα, μουστάκια, κορμί σκυφτό), στόν λογιστή κύριο Τσέν, (φάτσα γριᾶς), στόν ταμία κύριο Βάνγκ, μακρύ κι ἀδύνατο σά στέκα, καί σέ δυό τρία ἄλλα πρόσωπα χωρίς τίποτα ἰδιαίτερο. Ἀπάντησε πολύ σύντομα στίς ἐρωτήσεις τοῦ διευθυντῆ, σά νά 'λεγε τό μάθημά του. Παρ' ὅλο πού τόν δέχτηκαν ὅλοι μέ εὐγένεια, ἔνιωθε πολύ διαφορετικός, καί στόν τρόπο τῆς ὁμιλίας, καί στίς κινήσεις, καί ἀναρωτιόταν ἔκπληκτος, πῶς μέχρι τότε εἶχε συναντήσει τόσο λίγους ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους.

Ὁ πατέρας του ἔφυγε ἀφήνοντάς τον μόνο, νά τόν κατατρώει ἡ ἀνησυχία λές καί τόν εἶχανε ἐγκαταλείψει σέ κανένα

ἐρημονήσι. Δέν εἶχε τίποτα νά κάνει. Δυό ὧρες καί περισσότερο ἔμεινε καθισμένος στό γραφεῖο τοῦ διευθυντῆ, παρακολουθώντας τίς συζητήσεις του μέ διάφορους ἐπισκέπτες. Τελικά τόν θυμήθηκαν:

«Μπορεῖτε νά γυρίσετε σπίτι σας.»

Χαρούμενος, σάν τόν φυλακισμένο πού μόλις βγῆκε ἀπό τή φυλακή, φώναξε ἕνα φορεῖο γιά νά γυρίσει στό σπίτι.

«Πιό γρήγορα, πιό γρήγορα,» φώναζε στούς βαστάζους σ' ὅλη τή διαδρομή· τοῦ φαινόταν πώς δέν ὑπάρχει πιό πολύτιμο πράγμα ἀπό τήν οἰκογένεια.

Σάν ἔφτασε, πῆγε νά δεῖ πρῶτα τόν παππού του πού τόν φόρτωσε ἕνα σωρό συμβουλές, ὕστερα τόν πατέρα του, πού ἔκανε κι αὐτός τό ἴδιο. Μόνο ἡ γυναίκα του τόν ἀνακούφισε μέ τίς πολλαπλές ἐρωτήσεις της. Τήν ἄλλη μέρα μετά τό πρωινό, πῆγε κατά τίς δέκα στήν ἑταιρεία, ὅπου τόν κράτησαν ὥς τίς πέντε τό ἀπόγευμα. Εἶχε δικό του γραφεῖο, κι ἄρχισε νά ἐργάζεται μέ τίς ὁδηγίες τοῦ διευθυντῆ καί τῶν συνεργατῶν του. Ἔτσι, στά δεκαεννιά του χρόνια, ἔκανε τήν εἴσοδό του στήν κοινωνία μέ μεγάλα βήματα. Σιγά σιγά προσαρμόστηκε, ἔμαθε νέους τρόπους ζωῆς καί ξέχασε τίς γνωριμίες πού εἶχε κάνει στό κολέγιο ἐκεῖνα τά τέσσερα χρόνια. Ὅταν πῆρε γιά πρώτη φορά τό μισθό του πού ἦταν τριάντα πιάστρα, ἡ καρδιά του γέμισε χαρά καί λύπη: ἦταν τά πρῶτα χρήματα πού κέρδιζε, ἀλλά ἦταν κι ἡ τιμή πωλήσεως τοῦ μέλλοντός του. Στό μεταξύ ὁ καιρός περνοῦσε μονότονα: ἀπό μήνα σέ μήνα ἔπαιρνε τά τριάντα πιάστρα του χωρίς νά νιώθει οὔτε χαρά οὔτε λύπη.

Αὐτή ἡ ἄχαρη ζωή, ἦταν ἀκόμα ὑποφερτή. Κάθε μέρα ἔβλεπε τά ἴδια πρόσωπα, ἄκουγε ἀνόητες κουβέντες, ἔκανε μιά μηχανική δουλειά, μά γύρω του ἦταν ὅλα εἰρηνικά. Οἱ συγγενεῖς του δέν ἀσχολιόντουσαν μ' αὐτόν, καί τόν ἄφηναν νά ζεῖ ἥσυχα μέ τή γυναίκα του. Ἔξι μῆνες μετά τόν διορισμό του, πέθανε ὁ πατέρας του ἀπό μιά ἐπιδημία. Τότε ἔγινε ἐκεῖνος ἀρχη-

γός τῆς οἰκογένειας. Ἔπρεπε νά φροντίζει τή δεύτερη μητέρα του, τίς δυό ἀδερφές του πού μένανε στό σπίτι, τούς δυό ἀδερφούς του πού συνέχιζαν τίς σπουδές τους. Κι ἦταν μόλις εἴκοσι χρονῶ! Σάν τέλειωσαν οἱ διαδικασίες τῆς κηδείας, ἔμοιαζε νά ἔχει ξεχάσει ἐντελῶς τόν νεκρό. Μά στήν πραγματικότητα, τόν ἑαυτό του εἶχε ξεχάσει. Εἶχε ξεχάσει καί τό παρελθόν καί τά νιάτα του. Ἤρεμα πῆρε στούς ὤμους του τίς οἰκογενειακές σκοτοῦρες. Τούς πρώτους μῆνες δέν τό ἔνιωθε πολύ βαρύ τό φορτίο. Ὕστερα, διάφορα βέλη, ὁρατά καί ἀόρατα, ἄρχισαν νά ἐξακοντίζονται ἐναντίον του. Ἄλλα ἀστοχοῦσαν, ἄλλα τόν ἄγγιζαν. Κι ἔκανε μιά ἀνακάλυψη: πίσω ἀπό μιά πρόσοψη εἰρήνης καί ἀγάπης, ὑπῆρχαν μίση καί ἀνταγωνισμοί ἀνάμεσα στούς δικούς του. Ἐκεῖνος ἔγινε ὁ στόχος ὅλων τῶν ἐπιθέσεων. Ἀγανακτοῦσε καί πάλευε, πιστεύοντας, καί μέ τό δίκιο του, πώς ἔχει ὅση δύναμη χρειάζεται. Μά τό μόνο ἀποτέλεσμα στίς προσπάθειές του ἦταν ν' αὐξηθοῦν οἱ ἐχθροί του κι οἱ σκοτοῦρες του. Ἡ οἰκογένεια εἶχε τέσσερις κλάδους. Ὁ παππούς ἀπόκτησε πέντε γιούς· ὁ δεύτερος πέθανε πολύ μικρός. Ἀνάμεσα στούς τέσσερις κλάδους πού ὑπῆρχαν τώρα, μόνο ὁ τρίτος κλάδος, ἐκτός ἀπ' τόν δικό του, εἶχε καλές σχέσεις μέ τόν Ἥλιο τοῦ Καινούριου. Ὁ τέταρτος κι ὁ πέμπτος θεῖος του δέν τοῦ ἔδειχναν καί μεγάλη συμπάθεια· προπαντός ἡ τέταρτη θεία του, πού εἶχε προσβληθεῖ κάποτε, ἄν καί ὄχι σκόπιμα, ἀπό τή δεύτερη μητέρα του, δημιουργοῦσε ὕπουλα φοβερούς μπελάδες μέσα στήν ἴδια του τήν οἰκογένεια. Κι ἡ πέμπτη θεία του, παρακινημένη ἀπό τήν τέταρτη, φερνότανε συχνά πολύ ἐχθρικά πρός τή μητριά του. Χάρη στίς συντονισμένες προσπάθειες αὐτῶν τῶν δυό κυριῶν, ἀκούγονταν ἕνα σωρό κακεντρεχεῖς κουβέντες εἰς βάρος του μέσα στήν οἰκογένεια. Οἱ προσπάθειες του ἀποβαίναν μάταιες κι ἔνιωθε κουρασμένος: «Γιά ποιό λόγο νά ἀγωνίζομαι ἀδιάκοπα;» σκεφτόταν. «Ἐκτός ἀπό τίς θεῖες μου, εἶναι καί ἡ Τσέν, ἡ παλλακίδα τοῦ παπποῦ. Αὐτές θά μείνουν πάντα αὐτό

πού εἶναι, δέν μπορῶ ἐγώ νά τίς ἀλλάξω. Γιατί νά δυσκολεύω τά πράγματα καί νά ξοδεύω ἄδικα τίς δυνάμεις μου;»

Παραιτήθηκε λοιπόν ἀπ' τήν προσπάθεια νά τίς νικήσει καί τό 'βαλε σκοπό του νά τούς γίνει εὐχάριστος. Τούς ἔδειχνε ἀπόλυτο σεβασμό, ἔπαιζε μαζί τους μα-γιόνγκ γιά νά τίς κάνει νά ξεχνιοῦνται, ἀναλάμβανε τίς διάφορες ἀγορές τους. Θυσίαζε δηλαδή ἕνα μέρος τοῦ χρόνου του γιά νά πετύχει λίγη ἠρεμία.

Ἡ μεγάλη του ἀδερφή πέθανε ἀπό φυματίωση. Ἔνιωσε ταυτόχρονα λύπη καί ἀνακούφιση: τό οἰκογενειακό φορτίο γινόταν λίγο ἐλαφρύτερο. Ὕστερα, ἦρθε στόν κόσμο τό πρῶτο του παιδί. Ἦταν ἀγόρι. Ὁ νέος πατέρας παραληροῦσε ἀπ' τή χαρά του. Νά λοιπόν πού εἶχε ἕνα γιό, ἀπό τό αἷμα του καί τή σάρκα του, ἕνα πλάσμα πού τό ἀγαποῦσε πάνω ἀπ' ὅλα. Μέσα ἀπ' αὐτό θά πραγματοποιοῦσε τελικά τό ὄνειρό του. Ἡ εὐτυχία τοῦ γιοῦ του θά ἦταν καί δική του. Αὐτές οἱ σκέψεις τόν παρηγοροῦσαν. Τή θυσία του δέν τήν ἔβλεπε πιά ἀνώφελη, εἶχε κιόλας τήν ἀνταμοιβή του.

Τότε ἀκριβῶς ξέσπασε τό κίνημα τῆς 4ης Μαΐου. Τά φλογερά ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων θύμισαν στόν Ἥλιο τοῦ Καινούριου τήν ἐφηβεία του. Κι αὐτός ὅπως καί τ' ἀδέρφια του διάβαζε ἄπληστα τά νέα τοῦ Πεκίνου πού τά δημοσίευαν οἱ καθημερινές ἐφημερίδες κι ὕστερα τά νέα ἀπό τήν ἀπεργία πού ἔκαναν στίς ἀρχές Ἰουνίου οἱ μικρέμποροι στή Σαγκάη καί στό Ναγκίν. Τά καθημερινά φύλλα τῆς πόλης παραθέτανε ἀποσπάσματα ἀπό τήν *Καινούρια Γενιά* κι ἀπό τήν *Ἑβδομαδιαία Κριτική*. Ἀπό τό Πρακτορεῖο γιά τήν κυκλοφορία τῶν κινέζικων καί ξένων βιβλίων, καθώς κι ἀπ' τό μοναδικό βιβλιοπωλεῖο πού πουλοῦσε μοντέρνα ἔργα, προμηθεύτηκε τό τελευταῖο τεῦχος τῆς *Καινούριας Γενιᾶς* καί δύο ἤ τρία φύλλα τῆς *Ἑβδομαδιαίας Κριτικῆς*. Σά σπίθα κάθε λέξη ξάναβε τά τρία ἀδέρφια. Οἱ πρωτότυπες ἰδέες, οἱ καυτές φράσεις, τούς παράσερναν μέ ἀκατανίκητη δύναμη, τούς ἔπειθαν χωρίς νά

τούς ἀφήνουν περιθώρια γιά νά σκεφτοῦν. Ἀγόραζαν ὅλες τίς ἐπιθεωρήσεις πού βρίσκανε. Κάθε βράδυ διάβαζαν, χωρίς κάν νά σταθεῖ τό μάτι τους στή ρουμπρίκα «Ταχυδρόμος.» Καμιά φορά κουβέντιαζαν μεταξύ τους τά προβλήματα πού εἶχαν ἔρθει στήν ἐπιφάνεια. Οἱ ἀπόψεις τοῦ μεγαλύτερου ἦταν λιγότερο ἀκραῖες ἀπό τῶν δύο ἄλλων, πού τοῦ ρίχνονταν, θεωρώντας τον ὀπαδό τῆς «φιλοσοφίας τῶν ὑποκλίσεων». Ἐκεῖνος δήλωνε πώς εἶναι θιασώτης τῆς «μή ἀντιστάσεως» τοῦ Τολστόι· γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, δέν εἶχε μελετήσει ποτέ τό θέμα μέσα στό ἴδιο τό κείμενο, κι ἀπό τόν Τολστόι δέν ἤξερε ἄλλο παρά τήν «Ἱστορία τοῦ Χαζοῦ Ἰβάν».

Ἡ «φιλοσοφία τῶν ὑποκλίσεων» καί ἡ «μή ἀντίσταση» τόν βόλευαν ἀρκετά. Συμβιβάζανε, χωρίς συγκρούσεις τίς θεωρίες τῆς *Καινούριας Γενιᾶς* μέ τίς πραγματικές συνθῆκες στή ζωή τῆς οἰκογένειας, τοῦ πρόσφερναν μιά παρηγοριά, ἀπό τή μιά μεριά μπάζοντάς τον στίς νέες ἰδέες, κι ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἐπιτρέποντάς του νά σέβεται τά παλιοκαιρινά ἔθιμα, δίχως νά σαστίζει μ' αὐτή τήν ἀντίφαση. Ἔτσι ἀπόκτησε μιά διπλή προσωπικότητα: στήν κοινωνία, στό σπίτι του, ἄξιος ἀντιπρόσωπος τῆς παράδοσης· μέ τούς ἀδερφούς του, νεαρός πολίτης τῆς καινούριας ἐποχῆς. Γιά τούς μικρότερους, αὐτή ἡ συνταγή ἔμενε ἀκατανόητη, καί συχνά τά βάζαν μαζί του. Δεχότανε ὅσα τοῦ λέγανε καί συγχρόνως συνέχιζε νά καταβροχθίζει βιβλία κι ἐφημερίδες γιά νά εἶναι ἐνήμερος πάντα, διατηρώντας τόν παλιό τρόπο ζωῆς.

Ὁ γιός του μεγάλωνε, μπουσούλαγε, ἔκανε τά πρῶτα του βήματα, ἔλεγε τά πρῶτα λόγια. Σ' αὐτό τό πανέξυπνο παιδί εἶχε τοποθετήσει ὅλες του τίς ἐλπίδες.

«Αὐτό πού ἤθελα νά κάνω,» ἔλεγε, ἀπό μέσα του, «αὐτό πού δέν μπόρεσα νά πραγματοποιήσω, θά τό πετύχει αὐτός στή θέση μου.»

Δέ θέλησε νά τόν ἐμπιστευτεῖ σέ παραμάνα, ἡ γυναίκα του τόν θήλασε. Αὐτό, γεγονός χωρίς προηγούμενο στόν κύκλο

τους, ξεσήκωσε ολόκληρο σκάνδαλο. Μέ τή βεβαιότητα πώς πρόκειται γιά τό καλό τοῦ παιδιοῦ, καί μέ τήν ὑποστήριξη μιᾶς γυναίκας μέ κατανόηση, τά ἔβγαλε πέρα Κάθε βράδυ, ἡ Λί πλάγιαζε πρώτη μέ τό μωρό. Σάν πήγαινε στό κρεβάτι του ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου κοίταζε μέ ἔκσταση τό ἀθῶο πρόσωπο τοῦ γιοῦ του πού εἶχε ἀποκοιμηθεῖ στήν ἀγκαλιά τῆς μητέρας του. Μέ ἄπειρη τρυφερότητα ἔσκυβε νά φιλήσει τά ὄμορφα μαγουλάκια, μουρμουρίζοντας λόγια μπερδεμένα, ὅπως μουρμουρίζει τό νερό τῆς πηγῆς, πού ἐκφράζανε τήν εὐγνωμοσύνη του, τήν ἐλπίδα του, καί τήν ἀγάπη. Δέν ἤξερε πώς ἄλλοτε, ὅταν ἦταν κι αὐτός μικρό παιδί, εἶχε δρέψει τήν ἴδια τρυφερότητα, εἶχε ἀκούσει τά ἴδια λόγια φορτισμένα ἐλπίδες, εὐγνωμοσύνη καί ἀγάπη.

7

Τίς Κυριακές, ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου πήγαινε στό γραφεῖο ὅπως καί τίς ἄλλες μέρες, γιατί ἡ ἑταιρεία δέν εἶχε καθιερώσει τήν κυριακάτικη ἀργία.

Ἐκείνη τήν ἡμέρα, μετά ἀπό κεῖνον, ἔφτασαν καί τά δυό ἀδέρφια του, πού τό εἶχαν πάρει συνήθεια νά περνοῦν τό ἀπομεσήμερο τῆς Κυριακῆς μέ τό μεγάλο τους ἀδερφό. Μόλις εἶχαν ἀγοράσει καινούρια βιβλία, κάτι πού εἶχε πιά καθιερωθεῖ. Ἡ ἑταιρεία διηύθυνε ἕνα τεράστιο συγκρότημα ἀπό διάφορα καταστήματα καθώς κι ἕνα μικρό σταθμό ἠλεκτρικοῦ πού τροφοδοτοῦσε μέ ρεῦμα τή σκεπαστή ἀγορά καί τά μαγαζιά τῶν γειτονικῶν δρόμων. Ἡ διοικητική ἕδρα βρισκόταν στά ἴδια κτίρια μέ τή σκεπαστή ἀγορά. Ὁ εἰδικός βιβλιοπώλης γιά τά μοντέρνα συγγράμματα, κρατοῦσε ἕνα μαγαζάκι στήν ἀριστερή πτέρυγα. Οἱ σχέσεις του μέ τούς τρεῖς ἀδερφούς εἶχαν γίνει πάρα πολύ φιλικές.

«Φέρανε ἐλάχιστα ἀντίτυπα ἀπό τό τελευταῖο τεῦχος τῆς

Καινούριας Γενιάς· ὅταν φτάσαμε, ἔμενε μόνο ἕνα καί ἔσπευσα νά τό ἀγοράσω. Λίγο ἀκόμα καί θά τό ἔπαιρνε κανένας ἄλλος. Ποιός ξέρει πόσον καιρό θά ἔπρεπε νά περιμένουμε γιά νά τό διαβάσουμε.»

Μιλώντας ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, βολεύτηκε σέ μιά πολυθρόνα κοντά στό παράθυρο. Χαμογελώντας εὐχαριστημένος, ἄνοιξε τήν ἐπιθεώρηση, ἕνα δεκαεξασέλιδο, κρατώντας τη μέ προσοχή. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου πού ξεφύλλιζε ἕνα λογιστικό βιβλίο, ἀποκρίθηκε κάπως ἀφηρημένα:

«Εἶχα παραγγείλει στόν βιβλιοπώλη μας νά μοῦ κρατήσει μέ κάθε θυσία ἕνα ἀντίτυπο ἀπό ὅλες τίς καινούριες δημοσιεύσεις πού παραλαμβάνει.»

«Οἱ παραγγελίες σου εἶναι ἄχρηστες, τοῦ ζήτησαν πολλοί καί μάλιστα παλιοί πελάτες. Αὐτή τή φορά παρέλαβε μόνο τρία δέματα καί τά πούλησε ὅλα σέ λιγότερο ἀπό δυό μέρες,» ἀπάντησε ὁ μικρός, κι ἄρχισε νά διαβάζει ἕνα ἐνδιαφέρον ἄρθρο πού πῆρε τό μάτι του.

«Σύντομα θά φτάσουν καί τά ἄλλα ἀντίτυπα,» μπῆκε στή μέση ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ· «ὁ βιβλιοπώλης μέ βεβαίωσε πώς τά ταχυδρομικά δέματα εἶναι στό δρόμο. Τά τρία πρῶτα ἦταν τά ἐπείγοντα.»

Σηκώθηκε γιά νά πάρει πάνω ἀπ' τό γραφεῖο ἕνα τεῦχος τῆς *Νέας Κίνας* καί γύρισε στή θέση του. Καθόταν στήν καρέκλα δεξιά, κοντά στόν τοῖχο, ὅπου ὑπῆρχαν πλάι πλάι τρία τραπεζάκια καί δυό τσαγιέρες. Ἀπό τό παράθυρο τόν χώριζε μόνο ἡ γυριστή πολυθρόνα τοῦ μεγάλου του ἀδερφοῦ. Κανένας δέ μίλαγε. Τό μόνο πού ἀκουγόταν ἦταν τό κροτάλισμα τοῦ ἄβακα. Ἕνας ἥλιος γλυκός, χειμωνιάτικος πέρναγε πλάγια μέσα ἀπ' τίς μπλέ κουρτίνες τοῦ παράθυρου. Ἀπό τό γραφεῖο, ἀκούσανε κάποια βήματα πού διέσχιζαν τήν εἴσοδο κι ἀμέσως μετά τραβήχτηκε ἡ κουρτίνα κι ἕνας ψηλός, ἀδύνατος νεαρός μπῆκε μέσα.

«Σπαθί τοῦ Νέφους!» φώναξε γελαστά ὁ μεγάλος.

Ὁ μουσαφίρης, πού τό ὄνομά του ἦταν Τσέν-Σπαθί τοῦ Νέφους, χαιρέτησε τούς τρεῖς ἀδερφούς καί κάθισε κοντά στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ ἀφοῦ πῆρε τήν *Ἐφημερίδα τοῦ Πολίτη*, πού εἶχε κυκλοφορήσει ἐκείνη τήν ἡμέρα. Διάβασε στά γρήγορα τά τοπικά νέα καί ἀκούμπησε τό φύλλο στό τραπεζάκι τοῦ τσαγιοῦ, καθώς ἀπευθυνόταν στό διπλανό του:

«Ἄρχισαν οἱ διακοπές σας;»

«Τέλειωσαν τά μαθήματα· οἱ ἐξετάσεις ἀρχίζουν τήν ἐρχόμενη ἑβδομάδα» ἀπάντησε ξερά ἐκεῖνος καί βυθίστηκε στήν ἀνάγνωση.

«Θαρρῶ πώς ἀπόψε, ἡ Ὁμοσπονδία τῶν σπουδαστῶν δίνει μιά παράσταση στό θέατρο Ἀφθονία τῆς Ἄνοιξης,» συνέχισε τήν κουβέντα ὁ ἐπισκέπτης. «Οἱ εἰσπράξεις θά διατεθοῦν γιά τήν ἵδρυση ἑνός λαικοῦ σχολειοῦ.»

«Ἔτσι εἶναι», εἶπε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, στόν ἴδιο τόνο, μέ τό κεφάλι ἐλαφρά σηκωμένο. «Δέν ἀσχολήθηκα καθόλου. Δέν εἶμαι σίγουρος πώς τό ἀνεβάζει ἡ Ὁμοσπονδία ἤ μόνο δυό τρία ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα.»

Πραγματικά, πολύ λίγο τόν ἐνδιαφέρανε αὐτές οἱ δραστηριότητες. Πήγαινε στό σχολεῖο μόνο καί μόνο γιά τά μαθήματα, κι ὕστερα γύριζε στό σπίτι. Κι ἄν δέχτηκε τό ρόλο τοῦ γιατροῦ Λίβσεη στό *Νησί τῶν Θησαυρῶν*, ἦταν ἐπειδή τόν πίεσε ὁ καθηγητής του τῶν Ἀγγλικῶν.

«Δέ θά πᾶτε;» συνέχισε ὁ ἐπισκέπτης. Νομίζω πώς παίζουν τόν *Γάμο* καί τό *Κουκλόσπιτο*. Δέ θά 'ναι κι ἄσχημα.»

«Εἶναι πολύ μακριά, ἔχουμε πολύ δουλειά τώρα μέ τίς ἐξετάσεις, καί δέν ἔχουμε καμιά ὄρεξη νά πᾶμε στό θέατρο,» ἀποκρίθηκε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, χωρίς κάν νά σηκώσει τό κεφάλι του αὐτήν τή φορά.

«Ἐγώ θά ἤθελα νά πάω, εἶναι καλά καί τά δυό ἔργα,» μπῆκε στή μέση ὁ μεγάλος ἀδερφός πού ἔκανε λογαριασμούς μέ τά μπαλάκια τοῦ ἄβακα. Κρίμα πού δέν ἔχω καιρό.»

«Μά καί νά εἶχες καιρό, εἶναι πιά ἀργά,» εἶπε ὁ μικρός, πού

μόλις τέλειωσε τό ἄρθρο κι ἀκούμπησε τήν ἐπιθεώρηση στά γόνατά του.

Ὁ ἐπισκέπτης, μέ κατεβασμένο τό κεφάλι, ξαναπῆρε τήν ἐφημερίδα καί τήν ξεφύλλισε ἀφηρημένα.

«Σπαθί τοῦ Νέφους, ἐξακολουθεῖς νά δίνεις μαθήματα στούς Βάνγκ; Γιατί δέν μᾶς ἦρθες τόσον καιρό; πῶς πάει ἡ ὑγεία σου;»

Ὁ μεγάλος, πού εἶχε τελειώσει τούς λογαριασμούς του, πρόσεξε τήν ἀμηχανία τοῦ νέου καί τόν ρώταγε μέ πολύ φιλική διάθεση.

«Εἶχα ἁρπάξει ἕνα κρυολόγημα», ἀπάντησε ἐκεῖνος· «ἤμουν ἄρρωστος πολλές μέρες, τώρα εἶμαι ἐντελῶς καλά. Συνεχίζω νά δίνω μαθήματα, καί μάλιστα συνάντησα ἐκεῖ στούς Βάνγκ, τή δεσποινίδα Κιθάρα.»

Εἴτε ἦταν μπροστά ἡ κοπέλα εἴτε ὄχι, ἐκεῖνος τήν ἀποκαλοῦσε πάντα δεσποινίδα Κιθάρα. Εἶχε μακρινή συγγένεια μέ τήν οἰκογένεια Γκάο. Ἀνήκοντας στήν ἴδια γενιά μέ τούς τρεῖς ἀδερφούς, ἀλλά λίγο μικρότερος ἀπ' τόν πρωτότοκο, εἶχε τή συνήθεια νά τόν φωνάζει «μεγάλο ἀδερφό» ὅπως καί τ' ἀδέρφια του. Εἶχε μείνει ὀρφανός πολύ νωρίς καί τόν μεγάλωσε ἕνας θεῖος του. Ὅταν τέλειωσε τό γυμνάσιο, δέν εἶχε τά μέσα νά συνεχίσει μέ ἀνώτερες σπουδές, καί χρειάστηκε νά βρεῖ κάποιο τρόπο νά κερδίζει τή ζωή του. Γι' αὐτό ἔδινε μαθήματα ἀγγλικῶν καί μαθηματικῶν στά παιδιά τῶν Βάνγκ. Οἱ Βάνγκ, συγγενεῖς τῆς κυρίας Ζάνγκ, ἔμεναν στό ἴδιο κτίριο μέ κείνη, κι ἔτσι τό Σπαθί τοῦ Νέφους εἶχε συχνά τήν εὐκαιρία νά συναντάει τήν Κιθάρα.

«Εἶσαι κατάχλωμος, ἔχεις ἀδυνατίσει, ποτέ δέν ἤσουν πολύ γερός, πρέπει νά φροντίσεις τήν ὑγεία σου», εἶπε ὁ μεγάλος τρυφερά.

«Ἔχεις δίκιο, μεγάλε ἀδερφέ, τό ξέρω,» ἀπάντησε συγκινημένος ὁ ἐπισκέπτης.

«Καί γιατί πάντα ἔτσι σκυθρωπός;»

Τό Σπαθί τοῦ Νέφους χαμογέλασε, ἀλλά ἦταν ὁλοφάνερο πώς τό χαμόγελο ἦταν βιασμένο.

«Πολλοί μοῦ το 'πανε αὐτό, ἀλλά ἐγώ δέν τό καταλαβαίνω, ἴσως νά ὀφείλεται στήν κακή μου ὑγεία, ἴσως πού ἔχασα πολύ μικρός τούς γονεῖς μου».

Τά χείλια του τρεμούλιασαν, ἔμοιαζε ἕτοιμος νά κλάψει.

«Πρέπει νά γυμνάζεσαι πολύ. Τί νόημα ἔχει νά σκέφτεσαι δυσάρεστα πράγματα;» ἔκανε ὁ διπλανός του.

Πρίν τελειώσει τή φράση του, ἀκούστηκαν βήματα ἀπ' ἔξω· μιά φωνή γυναικεία φώναξε:

«Μεγάλε μου ξάδερφε!»

«Εἶναι ἡ δεσποινίς Κιθάρα,» μουρμούρισε ὁ μουσαφίρης, καί τό πρόσωπό του φωτίστηκε.

«Περάστε, σᾶς παρακαλῶ», φώναξε ὁ μεγάλος καί σηκώθηκε ἀμέσως.

Ἡ κουρτίνα τραβήχτηκε, κι ἡ Κιθάρα μέ τή μητέρα της μπῆκαν μέσα, καθώς κι ὁ Ζάνγκ ὁ Ἄξιος, ὁ ὑπηρέτης τους, πού ἀποσύρθηκε ἀμέσως. Ἡ κοπέλα φοροῦσε ἀνοιχτοπράσινη μεταξωτή μπλούζα καί μπλέ φούστα. Τά μαλλιά της, χτενισμένα ἔτσι ὥστε νά σκεπάζουν τ' αὐτιά, πλαισίωναν ὑπέροχα τό ὀβάλ πρόσωπό της. Γαιτανοφρύδα, μέ πεταχτή μυτούλα, εἶχε κάτι μάτια ἐξαίσια λαμπερά πού ἀκτινοβολοῦσαν μιά ζεστασιά πού φώτιζε ἀκόμα περισσότερο τό πρόσωπό της.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι ὁ διπλανός του σηκώθηκαν γιά νά προσφέρουν τίς θέσεις τους, καί πῆραν τίς καρέκλες πού ἦταν ἀντίκρυ στό παράθυρο, ἐνῶ ὁ μεγάλος ἀπ' τ' ἀδέρφια χτύπησε τό κουδούνι κι ἔφεραν τό τσάι σέ δυό κοῦπες σκεπασμένες μέ καπάκι. Ἀφοῦ φλυάρησε γιά λίγο, ἡ κυρία Ζάνγκ γύρισε στόν Ἥλιο τοῦ Καινούριου:

«Καλέ μου μεγάλε ἀνεψιέ, ἔμαθα πώς στή «Νέα Εὐημερία» παραλάβανε μπόλικο ὕφασμα· θά 'θελα δυό τρία μέτρα, ὑπάρχει τίποτα καλό;»

«Ἔχουν μεγάλη ποικιλία. Εἶναι μάλλινα.»

«Τότε μπορεῖς νά μέ συνοδέψεις; Θέλω νά ρίξω μιά ματια.»

«Εὐχαρίστως θεία μου, πᾶμε τώρα;»

«Ἄν εἶσαι ἐλεύθερος, πᾶμε.»

«Ἐντάξει, θά γυρίσουμε σ' ἕνα λεπτό.»

Ὁ μεγάλος ἀδελφός τράβηξε τήν κουρτίνα γιά νά περάσει ἡ θεία του καί βγῆκε πίσω της.

«Τί διαβάζεις ξαδερφούλη;» ρώτησε ἡ Κιθάρα.

Ὄρθια μπροστά στό γραφεῖο, κοίταζε τήν ἐπιθεώρηση πού κρατοῦσε ὁ ξάδερφός της.

«Τήν *Καινούρια Γενιά*, εἶναι τό τελευταῖο τεῦχος.»

Κράταγε τό φυλλάδιο σφιχτά, σά νά 'τανε θησαυρός.

«Μή φοβᾶσαι,» τοῦ εἶπε γελαστά, «δέ θά στήν πάρω μέ τό ζόρι.»

«Ξαδέρφη Κιθάρα, θές νά ρίξεις μιά ματιά στό *Νέα Κίνα;*» προθυμοποιήθηκε γελώντας ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

Ὁ μικρός ἀμήχανος πού τόν εἶχαν πάρει χαμπάρι, φώναξε τείνοντας τήν ἐπιθεώρηση:

«Ἔλα, διάβασε, διάβασε. Γιά νά μήν πεῖς πώς τήν κρατάω σά νά 'τανε κανένα θαῦμα.»

«Διαβᾶστε ἐσεῖς πρῶτα,» εἶπε ἐκείνη στά δυό ἀδέρφια· «καί κάντε γρήγορα γιά νά μοῦ τά δανείσετε μετά.»

Ὁ μικρός συνέχισε τό ἄρθρο πού διάβαζε κι ὕστερα ρώτησε:

«Σάν χαρούμενη μοῦ φαίνεσαι σήμερα, ξαδέρφη Κιθάρα· μήπως πέτυχες τό σκοπό σου; Ἡ θεία μου συμφώνησε;»

«Δέν ξέρω γιατί εἶμαι στά κέφια μου. Ὅσο γιά τόν σκοπό μου, δέ μέ νοιάζει καί τόσο ἄν συμφωνεῖ ἡ μαμά ἤ ὄχι. Ἐγώ μόνη μου πρέπει νά τό ἀποφασίσω. Μέ τήν ἐλεύθερη βούλησή μου, ἀκριβῶς ὅπως κι ἐσύ.»

Εἶχε καθίσει στή θέση τοῦ μεγάλου καί ξεφύλλιζε ἀφηρημένα τό λογιστικό κατάστιχο.

«Μπράβο,» ἔκανε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ μέ θαυμασμό. «Εἶσαι σωστό μοντέρνο κορίτσι!»

«Μήν κοροιδεύεις,» εἶπε ἐκείνη χαμογελώντας.

Ὕστερα, σοβαρεύοντας πρόσθεσε:

«Σᾶς ἀναγγέλνω ἕνα νέο, σπουδαῖο νέο: ἡ θεία σας ἡ Τσιάν γύρισε.»

Πραγματικά ἦταν σπουδαῖο νέο. Ὅλοι ἔστησαν αὐτί.

«Ἄρα γύρισε κι ἡ ξαδέρφη μας, ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη,» πετάχτηκε ὁ μικρός.

«Κι αὐτή γύρισε. Παντρεύτηκε καί σ' ἕνα χρόνο χήρεψε. Κι ὅπως δέν τῆς φέρνονταν καλά τά πεθερικά της, πῆγε πάλι στή μητέρα της. Τώρα εἶναι κι οἱ δυό τους στήν πόλη».

«Πῶς τό ξέρεις, καί μάλιστα μέ τόσες λεπτομέρειες; Ποῦ τό 'μαθες;» ρώτησε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κοιτώντας τήν κοπέλα κατάπληκτος.

«Ἦρθε χθές στό σπίτι μου.»

«Ἦρθε σπίτι σου; Εἶναι ὅπως πρίν;»

«Εἶναι λιγότερο φρέσκια, ἀλλά πιό ὄμορφη, κι ἔχει ἀδυνατίσει λιγάκι. Τά μάτια της, πάντα λαμπερά, σά νά κρύβουν πολλά. Φοβήθηκα νά τῆς θυμίσω τά παλιά. Μοῦ μίλησε κυρίως γιά τίς συνήθειες τοῦ Χιμπίν, τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τοῦ ἄντρα της πού πέθανε, καί γιά τή σημερινή της κατάσταση. Δέν ἀναφέρθηκε καθόλου στόν μεγάλο σας ἀδερφό.»

Καί πιό εὔθυμα τώρα, ρώτησε ἡ Κιθάρα:

«Πῶς αἰσθάνεται τώρα ὁ μεγάλος μου ξάδερφος;»

«Ἔχω τήν ἐντύπωση πώς τήν ἔχει ξεχάσει ἀπό καιρό,» εἶπε ἀδίσταχτα ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ. «Ποτέ δέν τόν ἄκουσα ν' ἀναφέρει τό ὄνομά της. Εἶναι εὐτυχισμένος μέ τή γυναίκα του.»

Ἡ Κιθάρα μουρμούρισε συγκινημένη:

«Ἐκείνη ὅμως δέν τόν ξέχασε καί τόσο εὔκολα. Καί μόνο πού τήν κοίταξα στά μάτια, μάντεψα πώς τόν σκέφτεται πάντα. Ἡ μαμά μοῦ ἀπαγόρεψε νά τό πῶ στόν ἀδερφό σας.»

«Στό βάθος δέν ἔχει καί τόση σημασία,» εἶπε ὁ μικρός. Ἔτσι κι ἀλλιῶς ἡ ξαδέρφη μας κι ἡ μητέρα της δέν πρόκειται νά 'ρθουν στό σπίτι. Δέ θά 'χουν λοιπόν τήν εὐκαιρία νά συ-

ναντηθοῦν. Ὁ ἀδερφός μας τήν ξέχασε αὐτή τήν ἱστορία. Τί νά φοβηθοῦμε;»

«Νομίζω πώς καλό εἶναι νά μήν τοῦ ποῦμε τίποτα,» εἶπε ὁ μεγαλύτερος. «Ἄν ἔχει ξεχάσει, εἶναι ἀνώφελο νά τόν κάνουμε νά τά ξαναθυμηθεῖ. Καί μπορεῖ κανείς νά εἶναι βέβαιος ὅτι ἔχει ξεχάσει;»

«Ναί, καλύτερα νά μήν ποῦμε τίποτα,» συμφώνησε ἡ κοπέλα.

Τό Σπαθί τοῦ Νέφους καθότανε σέ μιά γωνιά τοῦ γραφείου, μέ κάτωχρο τό πρόσωπο. Ἔδειχνε σά νά 'θελε νά πεῖ κι αὐτός μιά κουβέντα κι ἔκανε νά σαλέψει τά χείλια του, μά ἦχος δέν ἔβγαινε. Κοίταζε τό κορίτσι χωρίς νά χάνει λέξη ἀπ' ὅσα ἔλεγε, ἐνῶ αὐτή ἔμοιαζε ν' ἀγνοεῖ τήν παρουσία του. Ἐκεῖνος πάλι ἔριχνε ζηλιάρικες ματιές στούς δυό ἀδερφούς. Ἀναστατωμένος ἀπό τό νέο πού μόλις εἶχε ἀκούσει, κι ἀσφαλῶς γιά κάποιο ἀκόμα λόγο, δέν μπόρεσε ν' ἀποφύγει ἕνα στεναγμό:

«Τί τέλεια εὐτυχία, ἄν εἶχε παντρευτεῖ ὁ ἀδερφός σας τήν ξαδέρφη του!»

Ἡ Κιθάρα τοῦ ἔριξε μιά γρήγορη ἀλλά φιλική ματιά. Ἐκεῖνος τή δέχτηκε σάν εὐλογία. Καί δέχτηκε μέ κρυφή ἱκανοποίηση τήν ἐπιδοκιμασία της:

«Ποιός δέν θά τό 'θελε;»

«Ἀναρωτιέμαι» εἶπε ὁ μικρός μέ ἀγανάκτηση, «ποιός ἔβαλε ἐμπόδια, ποιός ἔβαλε νά τσακωθοῦν τή μητέρα μας καί τή θεία Τσιάν, ποιός χάλασε τήν εὐτυχία τοῦ ἀδερφοῦ μας καί τῆς ξαδέρφης μας;»

«Αὐτό πού ἀγνοεῖς ἐσύ, συμβαίνει νά τό ξέρω ἐγώ, μοῦ τά διηγήθηκε ἡ μαμά ὅλα,» συνέχισε ἡ Κιθάρα λυπημένη. «Ὁ ἴδιος ὁ ἀδερφός σας δέν ἔχει ἰδέα. Ὁ πατέρας σας εἶχε στείλει ἕναν ἐπίσημο προξενητή κι ἡ θεία σας εἶχε ἀρχικά τήν πρόθεση νά δεχτεῖ. Λένε πώς κοίταξε μετά τό ὡροσκόπιο καί τῶν δύο. Ὁ μάντης δήλωσε πώς δέν ταίριαζαν οἱ μοῖρες τους, πώς ἡ ξαδέρφη σας θά πέθαινε νωρίς. Κι ἀρνήθηκε τή συγκατάθε-

σή της. Στήν πραγματικότητα ὅμως ὑπῆρχε ἄλλος λόγος: μιά μέρα ἡ θεία σας τσακώθηκε μέ τή μητέρα σας σέ μιά παρτίδα μα-γιόνγκ, πίστεψε πώς εἶχε πέσει θύμα ἀπάτης καί γιά νά ἐκδικηθεῖ ἀρνήθηκε τό γάμο. Ἡ μητέρα σας τήν ἀγαποῦσε πολύ τήν ξαδέρφη σας. Ποιός δέν θά τήν ἀγαποῦσε; Καί πολύ δυσαρεστημένη ἀπ' αὐτή τήν ἄρνηση, ἀνήγγειλε τόν ἀρραβώνα τοῦ ἀδερφοῦ σας μέ τή Λί, τόν Διπλό Νεφρίτη. Ἡ θεία σας, ἔξω φρενῶν, μάλλωσε γιά τά καλά μέ τή μητέρα σας καί διακόψανε τίς σχέσεις τους.»

«Γιά κοίτα,» εἶπε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, «κι ἐμεῖς νά μήν ἔχουμε ἰδέα! Δέν ξέραμε κάν πώς κανονιζότανε γάμος γι' αὐτούς τούς δυό. Καί τά βάλαμε μέ τούς γονιούς μας, τούς κατηγορήσαμε πώς δέν ἐνδιαφέρθηκαν γιά τά αἰσθήματα τοῦ ἀδερφοῦ μας καί τήν εὐτυχία του. Εἴχαμε ἄδικο.»

«Βέβαια,» εἶπε ὁ μικρός, «ἐμεῖς εὐχόμασταν νά παντρευτοῦν ὁ ἀδερφός μας κι ἡ ξαδέρφη μας. Καί τί ἀπογοήτευση, σάν μάθαμε τούς ἀρραβῶνες του μέ κάποια δεσποινίδα Λί. Τή λυπηθήκαμε τήν ξαδελφούλα μας. Καί τά 'χαμε μέ τόν ἀδερφό μας πού δέχτηκε ἔτσι ἠλίθια ἕνα γάμο κανονισμένο ἀπό ἄλλους, χωρίς νά ἐπαναστατήσει. Ἡ ξαδέλφη μας δέν ξαναπάτησε στό σπίτι, κι ὕστερα ἔφυγε ἀπ' τήν πόλη. Ἐκεῖνος παντρεύτηκε τήν τωρινή νύφη μας, ἀλλά ἐμεῖς ἤμασταν πάντα μέ τό μέρος τῆς ξαδέρφης καί τοῦ ἀδερφοῦ μας. Εἴχαμε πάρει τό ζήτημα κατάκαρδα, περισσότερο ἀπό τόν ἴδιο τόν ἐνδιαφερόμενο, πράγμα πού μοῦ φέρνει γέλια τώρα πού τό σκέφτομαι. Εἴχαμε πιστέψει πώς ἡ ἕνωσή τους ἦταν κάτι τόσο φυσικό ὅσο ὁ οὐρανός κι ἡ γῆ.»

Καί βάλθηκε νά γελάει καθώς τέντωσε τήν τιράντα του.

«Ἐγώ πιστεύω πώς δέν ἀγαπιόνταν στό βάθος,» εἶπε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ μέ στόμφο. «Ταίριαζαν οἱ ἡλικίες τους, οἱ χαρακτῆρες τους, αὐτό ἦταν ὅλο. Γι' αὐτό μετά τό χωρισμό, ὁ ἀδερφός μας δέ στεναχωρέθηκε καί τόσο.»

«Μά τί λές τώρα! Μπορεῖς νά πεῖς πώς δέν ἀγαπιόνταν

ἐκείνη τήν ἐποχή;» φώναξε ὁ μικρός.

Ἀκούστηκε ἕνας ἀναστεναγμός. Ἦταν ὁ μουσαφίρης πού εἶχε πέσει σέ συλλογή, μόνος του σέ μιά γωνιά.

«Τί σοῦ συμβαίνει; Γιατί ἀναστενάζεις;» ρώτησε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

Ἐκεῖνος δέν ἀποκρίθηκε.

«Εἶναι συχνά ἔτσι,» εἶπε γελώντας ὁ μικρός.

Κοίταξαν κι οἱ τρεῖς τους τόν νεαρό. Αὐτός συνῆλθε ξαφνικά, καί τό μελαγχολικό του βλέμμα ἔπεσε στό πρόσωπο τῆς Κιθάρας· ἐκείνη δέν τό ἀπέφυγε, καί τελικά αὐτός ἔστρεψε ἀλλοῦ τά μάτια του.

«Δέν τόν καταλαβαίνετε τόν ἀδερφό σας,» εἶπε. «Δέν τόν καταλαβαίνετε γιατί εἶστε πολύ νέοι. Δέν θά τήν ξεχάσει ποτέ τήν ξαδέρφη του. Τό ξέρω ἀπό καιρό, τή σκέφτεται συχνά.»

«Τότε γιατί δέν ἀντέδρασε καθόλου;» τοῦ ἀντιμίλησε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ. «Ποτέ δέ μιλάει γιά δαύτη. Κατά τή γνώμη σου δηλαδή, ὅσο περισσότερο ἀγαπάει κανείς τόσο πιό ἀδιάφορος ὀφείλει νά δείχνει;»

«Ἴσως. Ἀλλά τό θέμα δέν εἶναι νά ξέρεις *ἄν ὀφείλεις ἤ δέν ὀφείλεις*. Ὑπάρχει μιά πραγματικότητα. Καμιά φορά ὁ ἴδιος ὁ ἐνδιαφερόμενος δυσκολεύεται νά τήν καταλάβει.»

«Δέν τό παραδέχομαι αὐτό,» διαμαρτυρήθηκε ὁ μικρός.

«Οὔτε ἐγώ,» πρόσθεσε ἡ Κιθάρα. Δέν πιστεύω πώς ὑπάρχει τέτοιου εἴδους αἴσθημα. Εἶμαι σίγουρη πώς ὁ ἔρωτας εἶναι κάτι μεγάλο καί λαμπερό καί δέν χρειάζεται νά τό κρύβει κανείς. Πῶς γίνεται ν' ἀγαπᾶς καί νά ὑποκρίνεσαι τόν ἀδιάφορο;»

Λές καί τόν χτυπήσανε κατακέφαλα τό μουσαφίρη. Ἔγινε πελιδνός, τά χείλια του τρεμούλιασαν, καί κάρφωσε τά μάτια του καταγῆς μέ ἀπελπισία.

«Τί συμβαίνει κύριε Τσέν;» εἶπε ἐκείνη προσέχοντας τήν ταραχή του.

«Τίποτα, τίποτα. Σκεφτόμουν κάτι... κάτι πού δέν μπορῶ νά τό ἐξηγήσω.»

«Αὐτό τό κάτι δέν μποροῦμε κι ἐμεῖς νά τό μάθουμε;» ρώτησε ἐκείνη φιλικά. «Τί δέν μπορεῖτε νά μᾶς ἐξηγήσετε;»

Ἡ ταραχή τοῦ νεαροῦ ἔγινε ἀκόμα μεγαλύτερη. Στό τέλος ψέλλισε μέ δυσκολία:

«Τό μυαλό μου εἶναι πολύ ἀδύνατο. Δέν τά καταφέρνω νά ἐξηγήσω τίς σκέψεις μου.»

Καί χαμογέλασε βιασμένα.

«Γιατί εἶστε πάντα τόσο μετριόφρων;» συνέχισε ἐκείνη μέ εὐγένεια. «Βλεπόμαστε συχνά, δέν εἴμαστε ξένοι μεταξύ μας.»

«Δέν πρόκειται γιά μετριοφροσύνη· στ' ἀλήθεια δέν εἶμαι ἄξιος γιά τίποτα. Εἰλικρινά, δέ μοῦ ἀξίζει νά 'μαι στήν παρέα σας.»

Κοκκίνησε, ὄχι ἀπό ντροπή, ἀλλά ἀπό τήν ἔξαψη ἑνός γνήσιου θαυμασμοῦ.

«Μήν τό λέτε αὐτό. Ἄς μήν τόν ἀκοῦμε ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, ἄς ἀλλάξουμε κουβέντα.»

Ἡ κοπέλα ἄλλαξε βιαστικά τό θέμα τῆς συζήτησης μέ πολύ ὡραῖο τρόπο. Ὁ διπλανός της, σιωπηλός, παρακολουθοῦσε τούς δυό συνομιλητές κοιτώντας μιά τόν ἕνα μιά τόν ἄλλο. Τούς ἄκουγε μέ προσοχή καί ποῦ καί ποῦ χαμογελοῦσε συμφωνώντας. Ὁ μικρός εἶχε ξανανοίξει τήν ἐπιθεώρηση χωρίς νά δίνει σημασία σ' αὐτά πού λέγονταν. Ἡ ἔκφραση τοῦ ἐπισκέπτη ἄλλαζε κάθε λεπτό. Δύσκολα μποροῦσε κανείς νά μαντέψει τί σκεφτόταν. Οἱ δυό λέξεις τῆς Κιθάρας, *ἐμεῖς οἱ ἄλλοι*, φαίνεται τοῦ κόστισαν πολύ.

«Δεσποινίς Κιθάρα, θά τά ποῦμε καμιά ἄλλη μέρα,» εἶπε καί σηκώθηκε ἀπότομα, ἕτοιμος νά φύγει ἀπό τό γραφεῖο. «Ἔχω κάτι δουλειές νά τελειώσω.»

Τόν κοίταξε ἔκπληκτη, ἀλλά δέ μίλησε. Τότε εἶπε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ:

«Γιατί δέν κάθεσαι κι ἄλλο; Καλή εἶναι ἡ κουβέντα. Θά 'ρθει τώρα κι ὁ ἀδερφός μας.»

«Εὐχαριστῶ, ἀλλά πηγαίνω τώρα,» ἀπάντησε ὁ νεαρός

ἔπειτα ἀπό μικρό δισταγμό.

Χαιρέτησε καί βγῆκε.

«Τί τόν βασανίζει;» ρώτησε ἡ Κιθάρα.

«Ποῦ νά ξέρουμε;» εἶπε ξερά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

«Σίγουρα κάτι τόν βασανίζει,» συνέχισε ἐκείνη συλλογισμένη. «Αὐτό τόν κάνει τόσο παράξενο. Νομίζω πώς παλιά ἦταν κάπως καλύτερα.»

«Αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Τόν τελευταῖο καιρό γίνεται ὅλο καί πιό ἰδιότροπος. Ἡ κατάστασή του δέν εἶναι ρόδινη, εἶχε πολλές ἀτυχίες κι ἐπηρεάστηκε ὁ χαρακτήρας του.»

«Ἐγώ τόν λυπᾶμαι. Θά ᾽θελα νά ᾽μαι καλή μαζί του, ἀλλά κάθε φορά πού τόν συναντῶ, μόλις τοῦ μιλήσω λίγο παραπάνω κλείνεται στόν ἑαυτό του. Θαρρεῖς καί κρύβει κάποιο μυστικό καί τρέμει μπάς καί προδοθεῖ. Πῶς θά μποροῦσε κανείς νά τόν πλησιάσει ἄραγε; Ἔτσι κι ἀρχίσω μιά σοβαρή συζήτηση, προσπαθεῖ νά τήν ἀποφύγει, σά νά φοβᾶται.»

«Ἴσως ταιριάζει ἐδῶ αὐτό πού λένε: «Ἡ πληγωμένη καρδιά σκέφτεται ἀλλιώτικα ἀπ᾽ τούς ἄλλους,» εἶπε εἰρωνικά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ. Δέν ἀνήκει σέ τοῦτο τόν αἰώνα. Κι ὡστόσο διαβάζει καμιά φορά καινούρια βιβλία.»

«Μά γιατί ἀσχολεῖστε μαζί του;» φώναξε ὁ μικρός χτυπώντας τό χέρι του στό γόνατο, ἀφοῦ ἔκλεισε τό περιοδικό. «Αὐτή τή στιγμή συναντᾶς παντοῦ τέτοιου εἴδους ἀνθρώπινους χαρακτῆρες. Γίνεται νά ἐνδιαφερθεῖς γιά ὅλους;»

Σώπασαν. Ἕνα ἄγνωστό πρόσωπο ξεπρόβαλε ἀπ᾽ τήν κουρτίνα:

«Λείπει ὁ γραμματέας ὁ κύριος Γκάο;»

Κι ἐξαφανίστηκε.

Ἡ Κιθάρα γύρισε στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ κι εἶπε πολύ σοβαρά:

«Ἡ δική μου ὑπόθεση ἔχει ἀποφασιστεῖ. Δέ μοῦ μένει παρά νά ἑτοιμαστῶ γιά τίς εἰσαγωγικές ἐξετάσεις· θά ᾽θελες νά μέ βοηθήσεις λίγο στ᾽ ἀγγλικά;»

«Ἀσφαλῶς, ἀλλά πότε;»

«Ὅποτε μπορεῖς. Τά βράδια βέβαια, ἀφοῦ τήν ἡμέρα ἔχουμε μαθήματα. Καλά θά ἦτανε ν' ἀρχίζαμε ἀμέσως.»

«Σύμφωνοι, θά ἔρθω τώρα σπίτι σου καί θά τά ποῦμε... Ἔρχονται,» πρόσθεσε, καθώς ἀκούστηκαν ἀπ' ἔξω ὁμιλίες.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου τράβηξε τήν κουρτίνα γιά νά περάσει ἡ θεία του πρώτη. Ὁ Ζάνγκ ὁ Ἄξιος ἐρχόταν πίσω τους μ' ἕνα δέμα στό χέρι.

«Πᾶμε κόρη μου, εἶναι ἀργά,» εἶπε ἡ κυρία Ζάνγκ.

Καί γυρνώντας στόν ὑπηρέτη της πρόσθεσε:

«Ἄς φέρουν τά φορεῖα μας.»

Λίγα λεπτά ἀργότερα, μητέρα καί κόρη ἀπομακρύνθηκαν μαζί μέ τά τρία ἀδέρφια. Ὁ μεγάλος στάθηκε μπροστά στήν εἴσοδο τῆς διοικητικῆς ἕδρας, κι οἱ δυό μικρότεροι τίς συνόδεψαν μέχρι τήν πίσω πόρτα τῆς σκεπαστῆς ἀγορᾶς ὅπου περίμεναν ὥσπου νά τίς δοῦν ν' ἀνεβαίνουν στά φορεῖα τους, πρίν γυρίσουν πίσω στό γραφεῖο.

8

Τά δυό ἀδέρφια βγῆκαν ἀπ' τήν μπροστινή εἴσοδο τῆς σκεπαστῆς ἀγορᾶς κι ἐκεῖ χωρίστηκαν. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ πήγαινε στό σπίτι τῆς Κιθάρας, ἐνῶ ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης νά βρεῖ ἕνα φίλο του.

Σ' ἕνα σταυροδρόμι, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔπεσε πάνω σ' ἕνα συμμαθητή του, τόν Ζάνγκ τόν Εὔχαρι, πού προχωροῦσε σκυφτός μέ τό κεφάλι κάτω, χωρίς νά τόν προσέξει. Τόν ἅρπαξε ἀπ' τό χέρι:

«Τί συμβαίνει Εὔχαρι; Τρέχεις ἔτσι πού δέν ἀναγνωρίζεις πιά τούς φίλους σου!»

Ὁ νεαρός τοῦ ἔριξε μιά γρήγορη ματιά. Ὁ ἱδρώτας ἔτρεχε ἀπ' τό μέτωπό του. Ἦταν λαχανιασμένος καί δέν μποροῦσε νά

πεῖ λέξη. Τελικά ψέλλισε:

«Ἔγινε κάτι... φοβερό.»

«Τί; Λέγε γρήγορα,» ἔκανε ἀνήσυχος ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης.

Ὁ ἄλλος εἶχε ξαναβρεῖ τήν ἀνάσα του, κι ἐξήγησε μέ ὀργισμένη φωνή:

«Μᾶς χτύπησαν οἱ φαντάροι... στό θέατρο, στήν Ἀφθονία τῆς Ἄνοιξης.»

«Πῶς; Λέγε, λέγε γρήγορα.»

«Πρέπει νά πάω στό σχολεῖο, νά εἰδοποιήσω τούς ἄλλους. Ἔλα μαζί μου καί θά στά πῶ ὅλα μέ τή σειρά,» πρότεινε ὁ συμμαθητής του.

Τά μάτια του γυάλιζαν ἀπό μίσος καί φώτιζαν παράξενα τό τριγωνικό πρόσωπό του ὅπου διάβαζες πάνω του μιάν ἄγρια ἀπόφαση.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἄλλαξε κατεύθυνση γιά νά πάει μαζί του. Ἀναμμένος, ἔτρωγε τά χείλια του περιμένοντας ν' ἀκούσει.

«Τό ξέρεις πώς οἱ σπουδαστές εἶχαν σήμερα μιά ἐκδήλωση στό θέατρο ὑπέρ τῶν λαικῶν σχολείων,» ἄρχισε νά διηγεῖται ὁ Εὔχαρις περπατώντας. «Ἐγώ ἤμουν ἁπλός θεατής. Νά πῶς ἔγινε τό ἐπεισόδιο: στήν ἀρχή τῆς παράστασης ἔκαναν τήν ἐμφάνισή τους δυό ἤ τρεῖς στρατιῶτες. Ὁ ἐλεγκτής τῶν εἰσιτηρίων τούς ἐξήγησε πώς αὐτή ἡ παράσταση ἦταν εἰδική περίπτωση, καί πώς κανένας δέν μποροῦσε νά παρακολουθήσει δίχως νά βγάλει εἰσιτήριο. Δέν πείθονταν. Τελικά τούς βγάλανε ἔξω. Ξαναγύρισαν ὅμως μέ καμιά δεκαριά ἀκόμα, γιά νά μποῦν μέ τό ἔτσι θέλω. Οἱ συμφοιτητές μας τούς ἀφήσανε νά περάσουν γιά ν' ἀποφύγουν τίς φασαρίες. Αὐτοί ὅμως, ἔτσι καί μπῆκαν μέσα, ἀρχίσανε νά χειροκροτοῦν χωρίς λόγο, νά φωνάζουν, νά χειρονομοῦν καί νά κάνουν διάφορα παράλογα πράγματα. Πῆγαν μερικοί σπουδαστές νά τούς ποῦν νά ἡσυχάσουν. Οἱ φαντάροι ἐξαγριωμένοι ἄρχισαν νά χτυπᾶνε δεξιά κι ἀριστερά, μερικοί μάλιστα ἔφτασαν νά κάνουν χοντράδες

καί πάνω στή σκηνή. Ἡ ὀχλαγωγία ὅλο καί μεγάλωνε· τελικά ὁ φρούραρχος ἔστειλε ἕνα ἀπόσπασμα τῆς δημοτικῆς φρουρᾶς γιά ν' ἀποκαταστήσει τήν τάξη. Ἀλλά τό θέατρο ἔπαθε ζημιές καί τραυματίστηκαν πολλοί συμφοιτητές μας. Ὅσο γιά τούς ταραξίες, αὐτοί τό 'βαλαν στά πόδια. Ποιός ἠλίθιος θά πίστευε ποτέ πώς ὁλόκληρο ἀπόσπασμα, μέ ὁπλισμό, δέ θά μποροῦσε νά καταφέρει μιά χούφτα ἀνθρώπους. Εἶναι προβοκάτσια!»

«Σίγουρα, εἶναι στημένη δουλειά. Ψιθυρίζεται πώς οἱ ἀρχές ἔχουν ταχθεῖ ἐναντίον μας μέ τό πρόσχημα ὅτι χώνουμε πολύ τή μύτη μας σέ πράγματα πού δέ μᾶς ἀφοροῦν. Οἱ διαδηλώσεις μας κι οἱ ἐπικρίσεις μας γιά τήν εἰσαγωγή προιόντων ἀπό ἐχθρική χώρα, τούς κάνανε νά λυσσάξουν καί νά προσπαθοῦν νά μᾶς μαντρώσουν. Γι' αὐτό παρακίνησαν τούς φαντάρους ἐναντίον μας. Κι αὐτό εἶναι ἡ ἀρχή· προσοχή, θά δοῦμε κι ἄλλα τέτοια.»

«Ὅσοι ἦταν παρόντες, μαζευτήκανε ἀμέσως στό πάρκο Σαοτσένγκ. Ἀποφασίσαμε νά συγκεντρώσουμε τούς μαθητές ὅλων τῶν σχολείων καί στή συνέχεια νά ζητήσουμε ἀκρόαση ἀπό τόν κυβερνήτη καί νά τοῦ ἐκθέσουμε τίς διεκδικήσεις μας. Θά 'ρθεις κι ἐσύ;»

«Φυσικά!»

Βρῆκαν τούς περισσότερους οἰκότροφους μαζεμένους στό γήπεδο τοῦ σχολείου νά συζητᾶνε παθιασμένα, κι ὁ Εὔχαρις κατάλαβε πώς τό νέο εἶχε φτάσει πρίν ἀπ' αὐτόν. Καί ξεχώρισε τόν Χουάνγκ τόν Φιλάνθρωπο νά ἀγορεύει, μαθητή μεγαλύτερης τάξης, πού εἶχε τό ρόλο τοῦ πατέρα στό *Γάμο* σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα.

Ὅταν ξέσπασε τό ἐπεισόδιο, τό ἔργο διακόπηκε. Οἱ δυό νεαροί χώθηκαν μέσα στούς ἄλλους γιά ν' ἀκούσουν τί λέγανε. Ὁ Εὔχαρις διηγήθηκε ὅσα εἶχε δεῖ καί βάλθηκε νά μιλάει ξαναμμένος ὥς τό τέλος τῆς διαδήλωσης.

Εἶχανε διαλέξει τό πάρκο Σαοτσένγκ γιά τή συνάθροιση. Πολ-

λές ὁμάδες βρίσκονταν κιόλας ἐκεῖ ὅταν ἔφτασαν ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης κι ὁ συμμαθητής του. Ἦταν Κυριακή καί δέν στάθηκε εὔκολο νά μαζέψουν ὅλους τούς σπουδαστές. Ἄλλωστε πολλά σχολεῖα εἶχαν ἀρχίσει διακοπές ἐπειδή πλησίαζε ἡ Πρωτοχρονιά, γι' αὐτό ὁ ἀριθμός τῶν παρευρισκομένων ἀπεῖχε πολύ ἀπό τόν συνήθη ἀριθμό τῶν φοιτητικῶν διαδηλώσεων. Παρ' ὅλα αὐτά ἦταν πάνω ἀπό διακόσιοι.

Ὁ οὐρανός πῆρε νά σκοτεινιάζει. Ἄναψανε οἱ λάμπες. Ἡ μακριά σειρά τῶν διαδηλωτῶν ἄρχισε νά προχωράει πρός τό κυβερνητικό μέγαρο.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, μέ τεντωμένα νεῦρα κοίταζε γύρω του ἐρευνητικά. Οἱ περαστικοί μαζεύονταν στά πεζοδρόμια, ἄλλοι παρακολουθοῦσαν μέ περιέργεια, ἄλλοι ψιθύριζαν μεταξύ τους κι ἄλλοι φοβισμένοι τό 'βαζαν στά πόδια.

«Διάβολε! Τά 'χουν πάλι μ' ἐκεῖνα τά ἀναθεματισμένα τά ξένα ἐμπορεύματα. Ποιός ξέρει ποιό μαγαζί θά τήν πληρώσει!»

Πῆρε τ' αὐτί του αὐτά τά λόγια πού εἶχαν εἰπωθεῖ μέ τήν προφορά μιᾶς ἄλλης ἐπαρχίας. Γύρισε τό κεφάλι καί ξεχώρισε δυό πανοῦργα μάτια σ' ἕνα ἄσαρκο πρόσωπο. Ζάρωσε τά φρύδια του, ἀλλά δέν ἦταν σίγουρος ἄν ἄκουσε καλά τήν τελευταία φράση κι ἀποφάσισε νά συνεχίσει τήν πορεία.

Εἶχε νυχτώσει πιά ὅταν ἔφτασαν στό κυβερνητικό μέγαρο. Ὅσο μεγάλωνε τό σκοτάδι τόσο πιό πολύ ἐρεθίζονταν τά πνεύματα. Ὅλοι εἶχαν μιάν ἀλλόκοτη ἐντύπωση: ἔνιωθαν νά τούς τυλίγει ὄχι μόνο ἡ σκοτεινιά τοῦ οὐρανοῦ ἀλλά κι ἡ σκοτεινιά τῆς κοινωνίας καί τῆς πολιτικῆς. Μέ τόν νεανικό τους ζῆλο μάχονταν ἐνάντια σ' ὅλα αὐτά, μόνοι τους, ἀνάμεσα σ' ἕνα ἀδιάφορο πλῆθος.

Ἡ πομπή ξεπρόβαλε στήν πλατεία, ὅπου μιά σειρά στρατιῶτες εἶχαν στηθεῖ μέ τό τουφέκι στό χέρι. Οἱ μυτερές λόγχες ἀπειλοῦσαν τήν κοιλιά τῶν νεοφερμένων. Οἱ ἄνθρωποι τῆς φρουρᾶς κοίταζαν μέ ἀπάθεια τούς σπουδαστές πού διεκδι-

κοῦσαν τό δικαίωμα νά μποῦνε μέσα, φωνάζοντας μ' ὅση δύναμη εἶχαν τά πνεμόνια τους, καί δέ χαμήλωναν τά τουφέκια. Γιά λίγο οἱ δυό παρατάξεις στάθηκαν ἡ μιά ἀντίκρυ στήν ἄλλη. Ὕστερα οἱ νεαροί διαλέξανε ὀχτώ ἀντιπροσώπους πού ἀναλάβανε τίς διαπραγματεύσεις. Μά οἱ στρατιῶτες τούς ξαποστείλανε. Τότε πλησίασε ἕνας ὑπαξιωματικός καί δήλωσε χωρίς μεγάλη ἀβρότητα:

«Ἡ ἐξοχότης του ὁ κυβερνήτης βρίσκεται στήν ἰδιαίτερη κατοικία του. Παρακαλῶ, γυρίστε πίσω.»

Οἱ ἄλλοι προσπάθησαν νά διαπραγματευτοῦν. Μήπως θά μποροῦσαν νά δοῦν τόν γενικό γραμματέα μιά κι ἔλειπε ὁ κυβερνήτης; Ὁ ὑπαξιωματικός κούνησε ψυχρά τό κεφάλι. Αὐτός μόνος του, ἐνσάρκωνε τήν ἐξουσία. Μποροῦσε ν' ἀντιμετωπίσει ὅλα αὐτά τά παιδαρέλια.

Τό νέο τῆς ἀποτυχίας, πού τό μετέδωσε ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν σπουδαστῶν, δημιούργησε πανδαιμόνιο:

«Πρέπει νά μᾶς δεχτεῖ ὁ ἴδιος ὁ κυβερνήτης».

«Προχωρεῖστε! Προχωρεῖστε!»

«Ἄν δέν εἶναι ἐδῶ ὁ κυβερνήτης, νά βγεῖ ἔξω ὁ γενικός γραμματέας.»

«Νά παραβιάσουμε τήν εἴσοδο κι ὅ,τι γίνει ἄς γίνει. Νά μποῦμε πρῶτα!»

Ἀντηχοῦσαν πολλές φωνές μαζί. Ἀμέτρητα κεφάλια σαλέβανε. Μερικοί προσπάθησαν κιόλας νά μποῦνε μέσα, ἀλλά οἱ ἄλλοι τούς συγκρατήσανε. Ἕνας ἀντιπρόσωπος, οὔρλιαξε:

«Σύντροφοι, ἡσυχία καί τάξη! Πρέπει νά διατηρήσουμε τήν τάξη!»

«Τάξη, τάξη!» Ἀπαντήσανε πολλές φωνές σάν ἠχώ.

«Δέ δίνω δεκάρα γιά τήν τάξη! Νά μποῦμε μέ τό ζόρι!»

«Ἀδύνατον. Ἔχουν τουφέκια.»

«Τάξη, τάξη, ἄς ἀκούσουμε τούς ἀντιπροσώπους μας.»

Σιγά σιγά καταλάγιασε ὁ θόρυβος. Πέφτανε λεπτές σταγόνες βροχῆς.

«Σύντροφοι, οἱ στρατιῶτες δέ μᾶς ἀφήνουν νά μποῦμε, ὁ κυβερνήτης δέ στέλνει κανένα γιά νά μᾶς δεχτεῖ. Τί νά κάνουμε; Νά γυρίσουμε στά σπίτια μας ἤ νά μείνουμε ἐδῶ;»

Ὁ ἀντιπρόσωπος πού φώναζε μ' ὅλη του τή δύναμη, εἶχε ἀρχίσει νά βραχνιάζει. Ἡ ἀπάντηση ξεπήδησε ἀπ' ὅλα τά στόματα:

«Δέ γυρνᾶμε πίσω!»

Πολλοί ἀναφώνησαν:

«Θέλουμε νά δοῦμε κάποιον. Νά βρεθεῖ μιά λύση. Μήν τούς ἀφήσουμε νά μᾶς κοροϊδεύουν.»

Ὁ ὑπαξιωματικός πλησίασε:

«Βρέχει, σᾶς συμβουλεύω νά γυρίσετε στά σπίτια σας. Σᾶς ὑπόσχομαι νά μεταφέρω τά αἰτήματά σας στήν ἐξοχότητά του. Εἶναι ἀνώφελο νά περάσετε ἐδῶ ὅλη τή νύχτα.»

Ἡ διάθεσή του ἦταν λιγότερο ἐπιθετική ἀπό πρίν. Ἕνας ἀντιπρόσωπος μετέδωσε αὐτή τήν πρόταση.

«Ὄχι, ὄχι!». Ἡ ὀχλοβοή ξανάρχισε, κι ὕστερα καταλάγιασε πάλι.

Κάποιος ἄλλος πῆρε τό λόγο, μέ τά χέρια χωνί γύρω ἀπ' τό στόμα:

«Σύμφωνοι. Ὅλοι θά μείνουμε ἐδῶ. Θά τό συζητήσουμε σοβαρά, δέν θά φύγουμε χωρίς νά καταλήξουμε κάπου.»

Ὅλοι χειροκρότησαν κι οἱ ἀντιπρόσωποι ἀπομακρύνθηκαν ἐνῶ τούς ζητωκραύγαζαν. Αὐτήν τή φορά τά καταφέρανε νά χωθοῦν στό μέγαρο.

Χαμένος μέσα στό πλῆθος, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης χτύπαγε ξέφρενα τά χέρια του. Τά μαλλιά του ἦταν μούσκεμα ἀπ' τή βροχή. Ποῦ καί ποῦ σκέπαζε τά μάτια του ἤ σκούπιζε τό μέτωπό του μέ τή χούφτα. Δέν ξεχώριζε καθαρά αὐτούς πού ἦταν γύρω του, ἔβλεπε ὅμως τίς λόγχες τῶν στρατιωτῶν καί τά δυό τεράστια φανάρια πού τραμπαλίζονταν μπροστά στήν εἴσοδο τοῦ κυβερνητικοῦ μεγάρου. Δέν μποροῦσε νά συγκρατήσει τήν ἀγανάκτησή του. Τοῦ ἐρχόταν νά ξεφωνίσει, ἀλλά πνι-

γότανε. Ἦταν κάτι ἀνήκουστο τό ἐπεισόδιο μέ τούς σπουδαστές πού φάγανε ξύλο. Παρ' ὅλες τίς διαδόσεις πώς οἱ ἀρχές σκοπεύαν νά ἐξουδετερώσουν τούς φοιτητές, κανένας δέ φαντάστηκε ποτέ πώς θά χρησιμοποιοῦσαν τόσο ποταπό μέσο. «Γιατί θέλουν νά μᾶς μαντρώσουν μέ τέτοιο τρόπο; Εἶναι ἁμάρτημα ἡ ἀγάπη γιά τήν πατρίδα; Εἶναι καταστροφή τοῦ ἔθνους ἡ νεολαία μέ τήν ἁγνή καί ἄδολη καρδιά;» δέν μποροῦσε νά τό χωνέψει. Ἀπό μακριά ἀκούστηκε τό γκόνγκ νά σημαίνει τή δεύτερη Ἀγρυπνία.

«Γιατί δέν ἔχουμε νεώτερα; Γιατί δέ γύρισαν ἀκόμα οἱ ἀντιπρόσωποί μας;»

Μέσα ἀπ' τό πλῆθος πού ἀργοσάλεβε ἀντήχησαν ἀνυπόμονες φωνές. Ἡ βροχή ἔπεφτε τώρα δυνατότερη, μαστίγωνε τό κεφάλι, τό πρόσωπο καί τό κορμί τῶν νέων. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔτρεμε. Ἕνα ρίγος τόν διαπέρασε. «Εἶμαι λοιπόν ἀνίκανος νά τά βγάλω πέρα μέ μιά τόσο μικρή δυσκολία;» αναρωτήθηκε.

Ἔχωσε τά χέρια του μές στά μανίκια κι ἀνορθώθηκε. Εἶδε γύρω τούς συντρόφους του μέ ἴσιους τούς ὤμους, τά μαλλιά μουσκεμένα, κολλημένα στό μέτωπο, κι ἀποφασιστικό ὕφος.

«Ἄν δέν πετύχουμε τίποτα,» εἶπε ἕνας ἀπ' αὐτούς, δέ θά ἐγκαταλείψουμε τή θέση μας. Θά δείξουμε θάρρος κι ἐμεῖς σάν τούς σπουδαστές τοῦ Πεκίνου. Ὅταν ξεκινᾶνε γιά προπαγανδιστική δουλειά παίρνουν καί τ' ἀπαραίτητα μαζί τους γιά τήν περίπτωση πού θά τούς συλλάβουν καί θά τούς χώσουν στή φυλακή. Κι ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἄξιοι νά περάσουμε ὄρθιοι μιά νύχτα;»

Αὐτά τά λόγια ἔφτασαν πολύ καθαρά στ' αὐτιά του. Συγκινήθηκε τόσο πού τοῦ ἦρθε νά κλάψει. Κοίταξε ἀπ' τή μεριά πού ἐρχόταν ἡ φωνή: ἀλλά τά μάτια του ἦταν γεμάτα δάκρυα καί δέν μπόρεσε νά δεῖ. Δέν εἶχαν τίποτα τό παράδοξο ἐκεῖνα τά λόγια. Θά μποροῦσε νά τά εἶχε πεῖ κι ὁ ἴδιος. Τά ξέχασε ὅλα: τό φωτεινό σπίτι του, τό ζεστό κρεβάτι. Ἔνιωσε πώς ἄν

αὐτός πού εἶχε μιλήσει τοῦ ἀνέθετε ὁτιδήποτε, θά ὑπάκουε, ἀκόμα κι ἄν ἦταν νά πέσει στό νερό ἤ στή φωτιά.

Σήμανε ἡ τρίτη 'Αγρυπνία. 'Η ἀντιπροσωπεία δέν εἶχε γυρίσει ἀκόμα. 'Η νυχτερινή ψύχρα ἔζωνε τούς νέους. "Ολοι ὑποφέρανε ἀπό τό κρύο, ἀπ' τήν πείνα, ἀλλά τό χειρότερο ἀπ' ὅλα ἦταν ἡ ἀβεβαιότητα. Μερικοί ἀρχίσαν νά ρωτᾶνε:

«Μέχρι πότε θά περιμένουμε;»

'Αντίκρυ τους οἱ φαντάροι μέ τίς λόγχες πού γυάλιζαν στό σκοτάδι, τούς φάνταζαν σάν κακό προάγγελμα.

«Καλύτερα νά γυρίσουμε στά σπίτια μας, κι αὔριο ἀποφασίζουμε κάτι ἄλλο. Δέ βγαίνει τίποτα μέ τό νά περιμένουμε» μουρμούρισαν μερικοί, λιγότερο θαρραλέοι, ἀποκαμωμένοι ἀπό τήν κούραση.

"Οπως δέν τούς ἔδωσε κανείς σημασία, τό πῆραν ἀπόφαση πώς θά μείνουν. 'Υπῆρχε περίπτωση νά ξημερώσουν ἐκεῖ πέρα.

Περίμεναν. Τελικά ὁ "Ηλιος τῆς Νόησης ἄκουσε ἕνα θόρυβο:

«"Ερχονται!»

"Ενας ἀντιπρόσωπος ἀνακοίνωσε:

«Σύντροφοι, θά μᾶς μιλήσει ὁ προϊστάμενος τῆς ὑπηρεσίας, ὁ κύριος Ζάο.»

Μιά καθαρή φωνή ἀκούστηκε:

«Κύριοι, ἡ ἐξοχότης του ὁ κυβερνήτης ἔχει φύγει πρό πολλοῦ, καί σᾶς δέχομαι ἐγώ στή θέση του. Μέ συγχωρεῖτε πού σᾶς ἄφησα νά περιμένετε. Εἶχα μιά συνομιλία μέ τούς ἀντιπροσώπους σας. Δέχομαι ὅλα τά αἰτήματά σας, καί αὔριο θά τά μεταφέρω στόν κυβερνήτη, πού θά δώσει λύση σ' ὅλα τά προβλήματα μέ τρόπο ἱκανοποιητικό. Νά εἶστε ἥσυχοι. Δέ θά παραλείψουμε νά στείλουμε κάποιον νά δεῖ τούς τραυματισμένους συναδέλφους σας. Τώρα εἶναι ἀργά, σᾶς παρακαλῶ νά γυρίσετε στά σπίτια σας γιατί θά πουντιάσετε. Ξέρετε πόση ἀφοσίωση ἔχει γιά σᾶς ὁ κυβερνήτης. Διαλυθεῖτε ὅσο μπορεῖ-

τε γρηγορότερα. Ἄν μείνετε κι ἄλλο ἐδῶ φοβᾶμαι μή δημιουργηθεῖ κανένα ἐπεισόδιο.»

Σώπασε. Φωνές ξέσπασαν ἀμέσως:

«Τί λέει; Τί σημαίνει αὐτό;» ρώτησε ἕνας σπουδαστής τόν Ἥλιο τῆς Νόησης.

«Λέει πώς ὁ Κυβερνήτης θά λύσει ὅλα τά προβλήματα, καί μᾶς συμβουλεύει νά γυρίσουμε στά σπίτια μας. Δέ θέλει νά πάρει τήν εὐθύνη ὁ μάγκας!»

«Ἐγώ λέω πώς καλά θά κάνουμε νά φύγουμε. Δέ θά κερδίσουμε τίποτα μένοντας ἐδῶ πέρα. Ἡ τελευταία του φράση ἦταν ἀρκετά ἐνδεικτική.»

Πῆρε πάλι τό λόγο ἕνας ἀπ' τούς ἀντιπροσώπους

«Σύντροφοι, ἀκούσατε τήν ἀπάντηση τοῦ κυρίου Ζάο, τοῦ προϊστάμενου τῆς ὑπηρεσίας. Δέχεται τά αἰτήματά μας καί λέει πώς ὁ κυβερνήτης θά δώσει μιά ἱκανοποιητική λύση. Τώρα πού πετύχαμε τό σκοπό μας, μποροῦμε νά φύγουμε.»

«Πετύχαμε τό σκοπό μας; Πῶς δηλαδή πετύχαμε τό σκοπό μας;» ξέσπασαν μερικοί. Ἀλλά ἡ πλειοψηφία συμφώνησε.

Ἄν καί δέν εἴχανε καμιά ἐμπιστοσύνη στίς ὑποσχέσεις τοῦ προϊστάμενου τῆς ὑπηρεσίας, καταλαβαίνανε πώς θά ἦταν ἀνώφελο νά μείνουν ἐκεῖ, ὄρθιοι ὅλη τή νύχτα. Κι ἔκανε ἕνα κρύο! Ἡ βροχή ἔπεφτε ὅλο καί πιό ἄγρια. Οἱ διακόσιοι σπουδαστές ἄρχισαν νά διαλύονται.

Κι ἡ καταρρακτώδης βροχή ἔπεφτε πάνω τους θαρρεῖς καί ἤθελε νά τούς ἀφήσει μιάν ἐντύπωση ἀνεξάλειπτη.

9

Ἡ διαδήλωση κατέληξε σ' ἀποτυχία. Οὔτε ἡ ἐπίσκεψη στούς τραυματισμένους, πού εἶχε ὑποσχεθεῖ ὁ κύριος Ζάο, πραγματοποιήθηκε. Δυό μέρες ἀργότερα οἱ σπουδαστές κατέβηκαν σέ ἀπεργία.

Ἡ ὁμοσπονδία τους, μέ τήν ὤθηση τῆς Σχολῆς Ξένων Γλωσσῶν καί τοῦ Πρότυπου Λύκειου, κήρυξε ἐπίσημα τήν ἀπεργία μέ μιά προκήρυξη πού περιεῖχε καί μερικές προκλητικές ἐκφράσεις για τόν κυβερνήτη. Σκοτεινές μέρες ἀκολούθησαν. Σχεδόν κάθε μέρα γίνονταν ἐπεισόδια μέ τό στρατό, τρομοκρατώντας τούς κατοίκους τῆς πόλης πού τρέμανε τίς ἀγριότητες τῶν φαντάρων. Οἱ σπουδαστές ἀναγκάζονταν νά βγαίνουν ἔξω πέντε ἤ ἔξι μαζί ἀπό τό φόβο μήν τούς κακοποιήσουν. Ἕνα βράδυ, στή νότια πύλη, ἕνα σπουδαστή τόν σακατέψανε στό ξύλο μπροστά στά μάτια τῶν χωροφυλάκων πού δέν τολμοῦσαν νά ἐπέμβουν. Σύγχυση κυριάρχησε σ' ὅλη τήν πόλη, κι οἱ ἀρχές κάνανε σά νά μή βλέπανε τίποτα. Ἡ ὑπόσχεση τοῦ προϊστάμενου τῆς ὑπηρεσίας ἀποδείχτηκε ψεύτικη ἐντελῶς. Ὁ κυβερνήτης ἑτοίμαζε γιορτές γιά τά γενέθλια τῆς μητέρας του, καί βέβαια δέν μποροῦσε νά νοιάζεται γιά τέτοια κουρουφέξαλα. Οἱ στρατιῶτες ἀποχαλινώθηκαν. Προπαντός αὐτοί πού εἶχαν χτυπηθεῖ στίς συμπλοκές, ἔκαναν διάφορες ἀγριότητες στούς δρόμους χωρίς νά τολμάει κανείς νά τούς ἐμποδίσει. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ ἄλλη πλευρά ἑτοίμαζε πυρετωδῶς μιά κίνηση ἄμυνας τῶν σπουδαστῶν. Μοίραζαν φυλλάδια, βγάζανε λόγους. Ἡ ὁμοσπονδία ἀπηύθυνε τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας στίς ἀρχές· ἔστειλε ἀντιπροσώπους σέ γειτονικές περιοχές γιά προπαγανδιστική δουλειά.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔδειχνε γι' αὐτή τήν ὑπόθεση πολύ πιό παθιασμένος ἀπ' τό μεγαλύτερο ἀδερφό του, πού ἦταν ἀπορροφημένος τώρα ἀπ' τά μαθήματα ἀγγλικῶν πού ἔδινε στήν ξαδέρφη του τήν Κιθάρα. Ἕνα ἀπόγευμα, γυρίζοντας ἀπό μιά συγκέντρωση, τόν εἰδοποίησαν νά παρουσιαστεῖ στόν παππού του.

Ἐδῶ καί λίγα χρόνια ὁ παππούς εἶχε περάσει τά ἑξήντα. Ἔμοιαζε πελώριος ἔτσι ὅπως μισοκοιμόταν σέ μιά καλαμένια σεζλόνγκ. Τό πρόσωπό του ἦταν ἰσχνό, μέ σκοῦρο δέρμα καί γύρω ἀπ' τά χείλια του ξεφύτρωναν τρίχες ἀσπριδερές. Στό

φαλακρό κεφάλι του ἔβλεπες ποῦ καί ποῦ λίγα μαλλιά πού δέν εἶχαν ἀσπρίσει ὁλότελα. Πτοημένος ὁ ἐγγονός, δέν τολμοῦσε οὔτε νά τοῦ μιλήσει οὔτε καί νά φύγει, ἐλπίζοντας πώς θά ξυπνήσει ὁ παππούς του καί θά τόν ἀπαλλάξει ὅπου νά 'ναι. Σέ λίγο χαλάρωσε ἡ ταραχή του· βάλθηκε νά περιεργάζεται προσεχτικά τήν κιτρινιάρικη ὄψη, τό φαλακρό κεφάλι. Ὅσο μποροῦσε νά θυμηθεῖ, ὅλη ἡ οἰκογένεια ἔτρεμε τόν γερο-ἀφέντη, πού ἐνέπνεε εὐλάβεια καί δέος σ' ὅλο τόν περίγυρό του. Ὁ ἴδιος εἶναι ζήτημα ἄν τοῦ εἶχε ἀπευθύνει μέχρι τώρα πέντε κουβέντες στήν ἀράδα. Κάθε μέρα πρωί καί βράδυ, ἦταν ὑποχρεωμένος νά τόν ἐπισκεφτεῖ γιά τήν «εὐχή τῆς γαλήνης». Πέρα ἀπ' αὐτό, δέν τόν συναντοῦσε ποτέ σχεδόν, κι ὅταν τόν ἔβλεπε ἀπό μακριά τό 'βαζε στά πόδια. Τόν ἔφερνε πάντα σ' ἀμηχανία ἡ παρουσία τοῦ παπποῦ. Τοῦ φαινόταν ἄτομο ἀπρόσιτο.

Τώρα ὅμως, ὁ γέρος, ἔτσι ὅπως ἦταν ξαπλωμένος κι ἀνυπεράσπιστος, ἔδειχνε στερημένος ἀπό τό κύρος του. Ποῦ καί ποῦ ἔτρεχε σάλιο ἀπό τό ὀρθάνοιχτο στόμα του καί σχημάτιζε ἕνα στρογγυλό λεκέ στό ροῦχο του, κοντά στό πηγούνι.

«Ἴσως καί νά μήν εἶναι τόσο ἀπλησίαστος ὁ παππούς», σκέφτηκε. Καί τοῦ ἦρθε στό νοῦ ἕνα ποίημα:

Δίχως φτιασίδι, ἀπέριττη, κι ὡστόσο ἔχεις νικήσει
μονάχα μέ τή χάρη σου τίς ὀμορφιές τοῦ κόσμου.
Κι ἐγώ ἀκόμα ἔχω γιά σέ μιά τρυφεράδα ἐντός μου.
Ὁ ἄντρας μου, ἦταν γραφτό τρελά νά σ' ἀγαπήσει.

Καθώς θυμότανε αὐτούς τούς στίχους πού τούς εἶχε γράψει ἡ μακαρίτισσα ἡ γιαγιά του γιά μιάν ἑταίρα, (τελευταῖα τούς εἶχε ἀνακαλύψει στό ἡμερολόγιο τῆς γιαγιᾶς) φαντάστηκε τό γέρο ἀφέντη στά νιάτα του: ἦταν ἀκόλαστος.

Μέ τό πέρασμα τῆς ἡλικίας ἔφτασε νά γίνει αὐτό τό ἀξιοσέβαστο ἄτομο. Στά προσωπικά γραφτά τοῦ παπποῦ εἶχε ἀνακαλύψει πολλά ποιήματα ἀφιερωμένα σέ διάφορες ἑταῖρες Βέβαια ἦταν ἐμπνευσμένα ἀπό ἐρωτικές περιπέτειες πού εἶχε

πρίν ἀπ' τά τριάντα του. Ὅμως καί τώρα, εἶχε πάρε δῶσε μέ ἠθοποιούς εἰδικευμένους σέ γυναικείους ρόλους. Κάποτε, αὐτός κι ὁ τέταρτος γιός του, εἶχαν φέρει στό σπίτι ἕνα τέτοιο ἠθοποιό καί τόν φωτογραφίσανε μέ τό κοστούμι τοῦ θεάτρου. Τό ἀγόρι τόν εἶδε στό σαλόνι νά χτενίζεται καί νά πουδράρεται. Ἄλλωστε δέν ἦταν καί τίποτα ἀνήθικο αὐτό. Πρίν ἀπό λίγο καιρό ἀκόμα, οἱ γέροι πού εἶχαν ἐπιζήσει ἀπό τήν τελευταία δυναστεία, πού καθοδηγούσανε τήν κομφουκιανή κοινωνία καί δέχονταν μεγαλόψυχα «να θυσιάζουν τά λιγοστά χρόνια πού τούς μένανε στήν ὑπεράσπιση τῶν ἀρχαίων παραδόσεων,» εἶχαν προκηρύξει μέσω τῶν ἐφημερίδων ἕνα διαγωνισμό γιά τούς ὀμορφότερους καλλιτέχνες τοῦ θεάτρου, κι εἶχαν δώσει τό πρῶτο βραβεῖο σ' ἕνα ἠθοποιό πού ἔπαιζε ρόλους ἐλαφρῶν γυναικῶν. Ἐπρόκειτο γιά «ἀπασχόληση καλλιτεχνικῆς φύσεως», ὅπως εἶπανε, κι ὁ παππούς, φημισμένος μανδαρίνος, πού εἶχε δημοσιεύσει ἕνα βιβλίο του σέ δύο τεύχη μέ τόν τίτλο «Τό ποιητικό ἔργο ἑνός ἐρημίτη», καί τό μοίρασε στούς φίλους του, φανατικός συλλέκτης καλαίσθητων βιβλίων καί πινάκων, δέν μποροῦσε φυσικά νά ὑστερήσει ἀπό τούς ἄλλους σ' αὐτή τήν ὑπόθεση. Ἀλλά πῶς ἦταν δυνατόν, αὐτές οἱ «καλλιτεχνικές» ἀκολασίες νά συνυπάρχουν μέ τήν κομφουκιανή παράδοση χωρίς νά συγκρούονται; Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν κατάφερνε νά τό λύσει αὐτό τό μυστήριο. Εἶχε ἐπιπλέον γιά παλλακίδα μιά γυναίκα ἄχαρη ἐντελῶς, παρ' ὅλα τά πρόστυχα φτιασίδια της, τίς τουαλέτες καί τ' ἀρώματα, πού μίλαγε μέ μιά τσιριχτή φωνή κι εἶχε μαιμουδίσια φερσίματα. Ὕστερα ἀπό τό θάνατο τῆς γιαγιᾶς, τήν ἀγόρασαν γιά νά τόν ὑπηρετεῖ, καί ζοῦσε τώρα μαζί του ἐδῶ καί δέκα χρόνια. Τοῦ εἶχε γεννήσει κι ἕνα γιό, τόν ἕκτο, πού πέθανε ὅταν ἦταν πέντε χρονῶ.

Σκέφτηκε τό γέρο, μιά ζωή θιασώτη τῶν καλῶν τεχνῶν, πλάι πλάι μ' αὐτό τό χυδαῖο πλάσμα, καί δέν μπόρεσε νά μήν γελάσει σιγανά: «Φαίνεται πώς ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιά ἀντίφαση.»

Ὅσο τό συλλογιζότανε, τόσο λιγότερο καταλάβαινε: ἦταν ἄλυτο αἴνιγμα γι' αὐτόν ὁ παππούς του.

Ὁ κοιμισμένος ἄνοιξε τά μάτια καί κοίταξε ξαφνιασμένος τό νεαρό, σά νά ἐπρόκειτο γιά ἄγνωστο· τοῦ ἔδειξε μέ τό χέρι τήν πόρτα. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔμεινε κατάπληκτος: τί τόν εἶχε νά περιμένει τόση ὥρα ἐκεῖ πέρα ἀφοῦ ἦταν νά τόν διώξει χωρίς νά πεῖ κουβέντα; Γύρισε νά φύγει· τή στιγμή πού θά πέρναγε τό κατώφλι τόν ἄκουσε νά λέει:

«Ἔλα ἐδῶ, θέλω νά σοῦ μιλήσω.»

Πλησίασε τό γέρο.

«Ποῦ ἤσουνα; Δέν μπορούσαμε νά σέ βροῦμε τόσες ὧρες.»

Ἡ φωνή του ἦταν αὐστηρή. Ἀνακάθισε. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν τήν περίμενε αὐτή τήν ἀνάκριση καί βρέθηκε ἀπροετοίμαστος. Καταλάβαινε πώς ἔπρεπε ν' ἀποσιωπήσει τήν παρουσία του στήν ὁμοσπονδία τῶν σπουδαστῶν, μά τοῦ ἦταν ἀδύνατο νά σερβίρει τώρα κάποιο ἄλλοθι. Τό ἐρευνητικό βλέμμα βάραινε πάνω του. Ὕστερα ἀπό ἕνα λεπτό ἀμηχανίας, τραύλισε κοκκινίζοντας:

«Εἶχα πάει νά δῶ... ἕνα συμμαθητή μου.»

Ὁ γέρος ξέσπασε σ' ἕνα κακό γέλιο, ἐνῶ τά μάτια του κάρφωναν ἀλύπητα τό πρόσωπο τοῦ ἐγγονοῦ του:

«Εἶναι περιττό νά λές ψέματα, τά ξέρω ὅλα. Ἐδῶ καί λίγες μέρες συγκρούονται οἱ σπουδαστές μέ τούς στρατιῶτες κι ἐσύ ἔχεις χώσει τή μύτη σου κάνοντας ἀνοησίες. Τό σχολεῖο σου ἔχει διακοπές, μά ἐσένα δέ σέ βλέπει πιά τό σπίτι. Παίρνεις μέρος σέ κάτι συγκεντρώσεις. Μόλις τώρα μοῦ εἶπε ἡ παλλακίδα ἡ κυρία Τσέν πώς σέ εἴδανε στό δρόμο νά μοιράζεις κάτι φυλλάδια. Οἱ σπουδαστές εἶναι ἀναιδέστατοι, καί δέν παύουν νά κάνουν κουτουράδες: Πότε τά βάζουν μέ τίς εἰσαγωγές γιαπωνέζικων προϊόντων, πότε καταδιώκουν τούς ἐμπόρους καί τούς ἐξευτελίζουν, καταπατοῦν τούς νόμους. Ἐσύ γιατί μπλέκεσαι σ' αὐτές τίς γαιδουριές; Τά γεγονότα παίρνουν ἄσχημη τροπή, οἱ ἀρχές, θά λάβουν μέτρα πολύ αὐστηρά. Ἄν

συνεχίσεις τίς κουταμάρες, θά βρεῖς τό μπελά σου.»

Ἔλεγε δυό τρεῖς φράσεις ὀργισμένος, κι ὕστερα σταμάταγε νά πάρει ἀνάσα καί νά καθαρίσει τό λαιμό του. Τό τέλος τοῦ λογίδριου συνοδεύτηκε ἀπό μιά κρίση βήχα. Ἡ παλλακίδα Τσέν ἦρθε τρεχάτη ἀπό δίπλα βουτηγμένη ἀρώματα, κουνώντας πέρα δῶθε τούς γοφούς της καί βάλθηκε νά χτυπάει τήν πλάτη τοῦ ἀφέντη της. Ὁ παππούς ἠρέμησε σιγά σιγά, ἀλλά σάν πῆρε τό μάτι του τόν ἐγγονό του πού στεκόταν ἀκόμα ἐκεῖ, ἐξαγριώθηκε πάλι:

«Περνᾶτε μέρες ὁλόκληρες χωρίς ν' ἀνοίξετε βιβλίο. Τό μόνο πού θέλετε εἶναι νά φέρετε τό χάος. Εἶναι φριχτά τά μοντέρνα σχολεῖα, ἐκεῖνο πού καταφέρνουν εἶναι νά φτιάχνουν ἐπαναστάτες. Ἐγώ πάντα τό 'λεγα πώς πρέπει νά τ' ἀποφύγετε. Μέ τό πού πατᾶν τό πόδι τους ἐκεῖ τά παιδιά πᾶνε, διαφθείρονται. Κοίτα τόν πέμπτο θεῖο σου: ποτέ του δέν πῆγε σέ σχολεῖο δυτικοῦ τύπου. Ξέρει καλά τούς κλασικούς καί εἶναι πιό καλλιγράφος ἀπ' ὅλους ἐσᾶς. Μένει στό σπίτι, ἀφοσιωμένος στή μελέτη κειμένων καί γράφοντας ποιήματα καί πεζά, ἀντί νά κάνει γαιδουριές ὅπως ἐσεῖς.»

«Δέν τίς κάνουμε ἐμεῖς τίς γαϊδουριές· ἐμᾶς μᾶς ἐνδιαφέρουν μονάχα οἱ σπουδές μας, ἡ κίνησή μας ξεκίνησε μόνο καί μόνο γιά ν' ἀμυνθοῦμε. Μᾶς ἐπιτεθήκανε χωρίς λόγο, κι ἐμεῖς δέ θέλουμε νά κάτσουμε νά τίς τρῶμε.»

«Νά 'τονε τόν ἐπαναστάτη! Οὔτε ἀκούει τί λέω Λοιπόν ἀπό σήμερα σοῦ ἀπαγορεύω νά βγεῖς ἔξω. Τέρμα οἱ κουταμάρες! Κυρία Τσέν, πήγαινε νά φωνάξεις τό μεγάλο του ἀδερφό.»

Ὁ γέρος ἔτρεμε ἀπ' τήν ὀργή του. Τοῦ ἦρθε καινούρια κρίση βήχα, λαχάνιαζε κι ἔφτυνε καταγῆς

«Τρίτε μικρέ ἀφέντη», εἶπε ἡ παλλακίδα Τσέν μέ μιά σκληράδα στό πουδραρισμένο της πρόσωπο, «κοιτᾶχτε σέ τί κατάσταση φέρατε τόν παππού σας. Μή μιλᾶτε τόσο πολύ, σᾶς παρακαλῶ, ἀφῆστε τόν ἥσυχο.»

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης καταλάβαινε πώς σ' ὅλα αὐτά ὑπῆρχε

κάποιος δάκτυλος, άλλά δέν ήθελε νά ξεσπάσει μπροστά στόν παππού του, γι' αύτό σώπαινε κοιτώντας άλλοϋ καί δαγκώνοντας τά χείλια του. Ό γέρο-άφέντης συνήλθε καί έπανέλαβε τή διαταγή.

«Πήγαινε νά βρεϊς τόν μεγάλο του άδερφό, καθώς καί τόν τρίτο θείο του, νά 'ρθουν έδώ κι οί δυό τους.»

Ή παλλακίδα Τσέν έγνεψε καταφατικά καί βγήκε άπ' τό δωμάτιο.

Ό παππούς σώπαινε. Ή άρχική του διάθεση σιγά σιγά καταλάγιαζε. Τό θολό του βλέμμα πλανιόταν παντοϋ. Στό τέλος έκλεισε τά μάτια. Ό νέος σκέφτηκε πώς είχε μπροστά του τόν έκπρόσωπο μιάς γενιάς· άνάμεσα σ' αύτή τή γενιά καί στή δική του δέν μποροϋσε νά ύπάρξει καμιά συνεννόηση. Κι άναρωτιόταν, ποιό άραγε κρυμμένο στοιχείο μέσα σ' αύτό τό άσαρκο κορμί, τούς έκανε νά συγκρούονται σάν έχθροί άντί νά κουβεντιάζουν σάν παππούς κι έγγονός.

Ή παλλακίδα γύρισε. Πέρασε μπροστά του τό πουδραρισμένο μοϋτρο μέ τά προεξέχοντα μήλα, τά στενά χείλια καί τά φρύδια κατάμαυρα άπ' τή μπογιά. Καί πάντα έκεϊνο τό έρεθιστικό άρωμα. Ύστερα μπήκε ό Ήλιος τοϋ Καινούριου. Τά δυό άδέρφια άνταλλάξανε μιά στενάχωρη ματιά κι ό μεγαλύτερος κατάλαβε άμέσως σέ τί θέση βρισκόταν ό μικρός του άδερφός. Πλησίασε ήσυχα τόν παππού του.

Ό γέρος άκουσε βήματα κι άνοιξε τά μάτια του. Βλέποντας μπροστά του μονάχα τόν μεγάλο του έγγονό, γύρισε στήν παλλακίδα Τσέν:

«Ποϋ είναι λοιπόν ό τρίτος κύριος;»

«Ό τρίτος κύριος έχει πάει στό δικαστήριο,» άποκρίθηκε.

«Τρέχει συνέχεια γιά τίς ύποθέσεις τών άλλων καί δέ νοιάζεται τί γίνεται μέσα στό σπίτι του. Σοϋ έμπιστεύομαι τόν μικρό σου άδερφό,» είπε στό μεγαλύτερο. «Πρόσεξέ τον καλά, μήν τόν άφήσεις νά βγεί έξω. Είσαι ύπεύθυνος.»

Ό τόνος του δέν ήταν τόσο σκληρός όσο πρίν άπό λίγο. Ό

μεγάλος κούνησε τό κεφάλι μέ σεβασμό, μετά ἔκλεισε μέ τρόπο τό μάτι στόν μικρότερο γιά νά τόν ἐμποδίσει νά πεῖ ὁτιδήποτε.

«Πάρ' τον ἀπό δῶ. 'Αρκετά μέ φούρκισε,» κατέληξε ὁ παππούς ἔπειτα ἀπό μιά μεγάλη παύση.

'Εξουθενωμένος, ἔκλεισε τά μάτια.

Ὕστερα ἀπό μιά τελευταία κίνηση ὑπακοῆς, ὁ μεγάλος ἔγνεψε μέ τό χέρι στόν ἀδερφό του, καί βγῆκαν ἔξω κι οἱ δυό περπατώντας στίς μύτες.

Ἔξω στήν αὐλή, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πῆρε μιά βαθιά ἀναπνοή καί φώναξε μέ κάποια εἰρωνεία στή φωνή:

«Τώρα εἶμαι ἐλεύθερος! Τί πρέπει νά κάνω;»

«Νά ὑπακούσεις. Δέν ἔχεις παρά νά μείνεις στό σπίτι λίγες μέρες,» ἀπάντησε ὁ ἀδερφός του μέ μιά χειρονομία ὑποταγῆς.

«'Αδύνατο! Ἡ κίνηση φουντώνει κι ἐγώ θά κρύβομαι στό σπιτάκι μου;»

«'Αφοῦ τό θέλει ὁ παππούς, πρέπει νά ὑπακούσεις.»

«Μπράβο! Πάλι ἡ θεωρία γιά τή μή-ἀντίσταση. Δέ σοῦ μένει παρά νά γίνεις ἐπίσημα χριστιανός. Ὅταν σέ χτυποῦν στό ἀριστερό μάγουλο, νά γυρίζεις καί τό δεξί...»

«Τί ἀγριάδα εἶναι αὐτή;» παρατήρησε ὁ μεγάλος χωρίς μνησικακία. «Γιατί ξεσπᾶς τήν τσαντίλα σου ἐπάνω μου; Μέ τό νά βρίζεις, κερδίζεις τίποτα;»

«Θέλω νά βγῶ ἔξω. Βγαίνω αὐτή τή στιγμή! Σάν τί μπορεῖ νά μοῦ κάνει;» 'Επαναλάμβανε ὁ μικρός χτυπώντας τό πόδι του.

«'Εγώ θά τό πληρώσω,» μουρμούρισε ὁ μεγάλος μέ κάποια ἀγωνία στή φωνή. «Σοῦ μιλάω σοβαρά,» πρόσθεσε. «Τό καλό πού σοῦ θέλω, μεῖνε λίγες μέρες στό σπίτι γιά νά μή δυσαρεστήσεις τόν παππού. Εἶσαι πολύ μικρός, παίρνεις φόρα. Ὅταν λέει κάτι ὁ παππούς, ἄφησέ τον νά λέει. Ὅταν ξεθυμάνει, ἠρεμεῖ, κι ἐσύ συμφωνεῖς καί παίρνεις δρόμο. Δέν εἶναι πιό ἁπλό αὐτό ἀπ' τό νά τσακώνεσαι χωρίς κανένα ὄφελος;»

Ὁ μικρός κοίταγε τόν οὐρανό. Δέν συμφωνοῦσε καθόλου μ'

αὐτές τίς συμβουλές, ἀλλά δέν ἦταν ὥρα ν' ἀρχίσει συζήτηση. 'Από μιά ἄποψη, εἶχε δίκιο ὁ ἀδερφός του. Γιατί νά κάνει κάτι πού δέ θά 'βγαζε πουθενά; Ὅμως ποιά νεανική καρδιά μπορεῖ νά συγκρατηθεῖ μέ τέτοιου εἴδους ὑπολογισμούς; Πρόσεξε κάτι μαῦρα σύννεφα πού ἔφευγαν. Οἱ σκέψεις του μπερδεύονταν. Τελικά τό πῆρε ἀπόφαση καί εἶπε εὐγενικά:

«'Εντάξει, δέ θά βγῶ ἔξω. Ὅμως δέν τό κάνω γιά νά ὑπακούσω τόν παππού, ἀλλά μόνο καί μόνο γιά νά μή σέ βάλω σέ μπελάδες.»

«Σ' εὐχαριστῶ. 'Εδῶ πού τά λέμε, ἄν ἤθελες νά βγεῖς ἐγώ δέν θά μποροῦσα νά σ' ἐμποδίσω γιατί κάθε μέρα λείπω στό γραφεῖο. Πάντως, εἰλικρινά, ἄν ὁ παππούς θέλει νά μείνεις μέσα, εἶναι γιά τό καλό σου.»

«Ξέρω, ξέρω,» εἶπε μηχανικά ὁ νεαρός.

Ἔφυγε ὁ ἀδερφός του κι αὐτός ἀπόμεινε νά χαζεύει στήν αὐλή. Πλησίασε σέ μιά ζαρντινιέρα μέ ὀλάνθιστες δαμασκηνιές. 'Απ' τά κόκκινα λουλούδια ἔβγαινε ἕνα βαρύ ἄρωμα. Ἔκοψε ἕνα λεπτό κλαδί, τό ἔσπασε σέ μικρά κομματάκια, μάδησε τά λουλούδια καί τά ζούληξε μέ δύναμη μές στή χούφτα του, κάνοντας τα ἕνα ὑγρό μπαλάκι.

Αὐτό τό εἶχε κάνει ἀσυναίσθητα, κι ἦταν ἱκανοποιημένος καταστρέφοντας κάτι.

«Θά 'ρθει μιά μέρα,» σκέφτηκε, «πού αὐτό τό χέρι, θά γίνει πανίσχυρο καί θά καταστρέψει ὅλες τίς γέρικες παραδόσεις. Τί εὐτυχία!»

'Αμέσως δμως συννέφιασε, γιατί θυμήθηκε πώς δέν μποροῦσε ν' ἀγωνιστεῖ στό πλευρό τῶν συμμαθητῶν του. «Πάλι ἡ ἀντίφαση,» μούγγρισε.

Ἡ ἀντίφαση δέν βρισκόταν μόνο στόν παππού καί στόν μεγάλο του ἀδερφό. Καί στό δικό του τό μυαλό ὑπῆρχε μεγάλη σύγχυση.

10

Μπορεῖς ν' ἀλυσοδέσεις τό κορμί τοῦ ἀνθρώπου, μά ὄχι καί τό πνεῦμα του. Ἔτσι, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, χωρίς νά βγαίνει ἀπό τό σπίτι, μέ τή φαντασία ἀγωνιζόταν στό πλευρό τῶν συντρόφων του. Παρακολουθοῦσε μέ πάθος ἀπ' τίς ἐφημερίδες τήν πρόοδο τῆς κίνησης. Δυστυχῶς οἱ καθημερινές δέ γράφανε λεπτομέρειες. Εἶχε φτάσει στά χέρια του ἕνα τεῦχος τοῦ *Σπουδαστικοῦ κύματος*, τυπωμένο σ' ἕνα μονάχα φύλλο χαρτιοῦ, μεγάλου σχήματος, πού περιεῖχε πολλά συγκινητικά ἄρθρα καί κάμποσα καθησυχαστικά νέα: στό μέτρο πού ἁπλωνόταν ἡ κίνηση, ἡ στάση τοῦ κυβερνήτη γινόταν πιό συμφιλιωτική. Εἶχε στείλει τελικά τόν κύριο Ζάο, τόν προιστάμενο ὑπηρεσίας νά ἐπισκεφτεῖ τούς τραυματισμένους διαδηλωτές καί διέταξε νά τοιχοκολλήσουν δυό προκηρύξεις, ὅ,τι ἔπρεπε γιά νά καθησυχάσουν τούς δυσαρεστημένους. Κι ὁ γραμματέας του, ἐξ ὀνόματός του, ἀπηύθυνε στήν ὁμοσπονδία μιά ἀπολογητική ἐπιστολή μέ τήν ὁποία ἀναλάμβανε νά ἐγγυηθεῖ ἀπό κεῖ καί πέρα τήν ἀσφάλεια τῶν σπουδαστῶν. Ἐπίσης οἱ ἐφημερίδες δημοσίευσαν ἕνα διάταγμα τοῦ διευθυντῆ τῆς ἀστυνομίας πού ἀπαγόρευε ρητῶς στούς στρατιωτικούς τίς τρομοκρατικές ἐνέργειες. Συλλάβανε καί δυό φαντάρους πού εἶχαν θεωρηθεῖ ἔνοχοι γιά τόν ξυλοδαρμό μαθητῶν τοῦ κολεγίου τήν προηγούμενη Κυριακή. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ εἶδε τό διάταγμα τοιχοκολλημένο, μέσα στήν πόλη.

Μέρα μέ τή μέρα ἡ κατάσταση βελτιωνόταν, κι ὁ μικρός ἀδερφός φυλακισμένος μέσα στό σπίτι ἀνυπομονοῦσε ὅλο καί περισσότερο. Συχνά, σάν ἔμενε μονάχος του, χτύπαγε κάτω τό πόδι του ὅλο φούρκα. Καμιά φορά, μπουχτισμένος ἀπ' τό διάβασμα, ξαπλωνόταν μέ τά μάτια καρφωμένα στόν οὐρανό τοῦ κρεβατιοῦ του κι ἄρχιζε νά συλλογιέται.

«Τό σπιτάκι μας! Τό γλυκό μας τό σπιτάκι, σοῦ λένε!»

Μιά φορά βρέθηκε ἐκεῖ κοντά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, καί δέν

μπόρεσε νά μή χαμογελάσει. Ὁ μικρός πετάχτηκε ἐπάνω:

«Μά εἶναι γιά γέλια; Ἐσύ βγαίνεις ὅποτε σοῦ κάνει κέφι, καί δέν ἔχεις λόγο νά τσαντίζεσαι. Παράτα με! Μπορεῖ νά βρεθεῖς στή θέση μου καμιά μέρα.»

«Δικαίωμά μου νά γελάω· ἄλλωστε ποῦ ξέρεις ὅτι γελάω γιά σένα; Θά μοῦ ἀπαγορεύσεις νά γελάω δηλαδή;»

«Ἀκριβῶς, σοῦ ἀπαγορεύω νά γελᾶς ὅταν ἐγώ εἶμαι ἔξω φρενῶν! Τό ἀπαγορεύω σ' ὅλο τόν κόσμο!» ξεφώνισε.

Ὁ μεγαλύτερος ἔφυγε χωρίς νά πεῖ τίποτ' ἄλλο, γιά ν' ἀποφύγει τόν καβγά.

«Τό σπίτι! Τί εἶναι τό σπίτι; Κλούβα γιά θηρία, ἁπλούστατα,» συνέχισε ὁ μικρός περπατώντας μέ μεγάλες δρασκελιές μές στό δωμάτιο.

«Θέλω νά βγῶ ἔξω, θέλω νά βγῶ ὁπωσδήποτε. Νά δοῦμε τί θά μοῦ κάνουνε!»

Βγῆκε ἀπ' τό δωμάτιο· ὅμως κατεβαίνοντας τίς σκάλες, πῆρε τό μάτι του τήν παλλακίδα Τσέν καί τήν πέμπτη θεία νά κουβεντιάζουν κάτω ἀπ' τά παράθυρα τοῦ παπποῦ. Γιά μιά στιγμή δίστασε, κι ὕστερα τράβηξε πρός τό κεντρικό περίπτερο. Ἀπό κεῖ ἔστριψε δεξιά, ἀκολουθώντας ἕνα διάδρομο πού κατέληγε στήν πρώτη πόρτα πρός τόν κῆπο. Βγῆκε, κι ἀφοῦ πέρασε κάτω ἀπ' τά παράθυρα τοῦ διαμερίσματος τοῦ πρωτότοκου ἀδερφοῦ του, χώθηκε στόν κῆπο περνώντας ἀπό μιά δεύτερη πόρτα, ὁλοστρόγγυλη σάν τήν πανσέληνο. Βρέθηκε μπροστά σ' ἕνα μεγάλο τοῖχο ἀπό χαλίκια, πού εἶχε στή βάση του, ἀριστερά καί δεξιά, δυό φιδωτά δρομάκια στρωμένα μέ ἄμμο. Πῆρε τό ἀριστερό. Τό μονοπάτι ἀνηφόριζε, στενό κι ἑλικοειδές, ὁδηγοῦσε σέ μιά πέτρινη σπηλιά, καί ξανακατέβαινε ἀπό τήν ἄλλη μεριά. Ἔφτασε στά ρουθούνια του ἕνα δυνατό ἄρωμα, κι αὐτό τόν ἔφερε στό δασάκι μέ τίς δαμασκηνιές πού τά λευκά καί κόκκινα λουλούδια τους ἦταν ὁλάνθιστα. Τριγύριζε ἄσκοπα, τσαλαπατώντας τά πεσμένα πέταλα, σπρώχνοντας μέ τά χέρια του τά χαμηλά κλαδιά, ὅταν πῆρε τό

μάτι του μιά μικρή ὑπηρέτρια πού ἔκοβε λουλούδια.

«Τί κάνεις ἐκεῖ, Τραγούδι τοῦ Φοίνικα;»

Ἡ κοπέλα δέν τόν εἶχε ἀκούσει νά 'ρχεται· γύρισε ξαφνιασμένη ἀφήνοντας τό κλαδί πού κράταγε, κι ἀναγνωρίζοντας τό νεαρό ἀφέντη της ἀναστέναξε μέ ἀνακούφιση.

«Ἐσεῖς εἶστε; Μέ τρομάξατε.»

«Ποιός σ' ἔστειλε ἐδῶ;»

«Ἡ Κυρία. Ἡ θεία σας ἡ κυρία Ζάνγκ ζήτησε λίγα λουλούδια. Θά τῆς τά πάει ὁ δεύτερος μικρός ἀφέντης.»

Καί μιλώντας τεντωνότανε γιά νά φτάσει ἕνα ὄμορφο ἀνθισμένο κλαδί.

«Ἄστο σέ μένα, ἐσύ εἶσαι μικρή ἀκόμα, σ' ἕνα δυό χρόνια, θά τά καταφέρεις,» τῆς εἶπε γελώντας.

«Εὐχαριστῶ. Μόνο νά μήν τό μάθει ἡ Κυρία.»

«Γιατί τή φοβᾶσαι τόσο τήν Κυρία; Δέν εἶναι θηρίο. Τώρα τελευταῖα σέ μάλλωσε πολλές φορές;»

«Ὄχι καί πολλές. Ἀλλά ἐγώ ἀνησυχῶ συνέχεια, φοβᾶμαι μήν κάνω καμιά γκάφα.»

«Εἶναι αὐτό πού λένε: Ὁ αἰώνιος σκλάβος χωρίς ἐλπίδα.»

Ἐκείνη δέν ἀποκρίθηκε κι ἔκρυψε τό πρόσωπό της μές στά λουλούδια.

«Κοίτα ἐκεῖ,» ἔκανε ἐκεῖνος μέ κέφι, «νά ὡραῖο κλαδί!»

«Ποῦ;»

«Νά 'το!»

Ἔδειξε τυχαῖα τό διπλανό δέντρο, ὅπου ὑπῆρχε πραγματικά ἕνα θαυμάσιο κλωνάρι, γερό, καμπυλωτό, γεμάτο μπουμπούκια.

«Τί κρίμα, εἶναι πολύ ψηλά,» ἀναστέναξε ἐκείνη.

«Δέν πειράζει, εἶναι εὔκολο,» εἶπε ὁ νεαρός ὑπολογίζοντας μέ τό μάτι τό ὕψος. «Θά σκαρφαλώσω.»

Καί βάλθηκε νά ξεκουμπώνει τό μπαμπακερό του φόρεμα.

«Ὄχι, ὄχι, μπορεῖ νά πέσετε, θά 'ναι φοβερό!»

«Μή σέ νοιάζει.»

Κρέμασε τό ροῦχο του σ' ἕνα κλαδί, κι ὅπως ἦταν μέ τήν σκούρα πράσινη πουκαμίσα ἄρχισε νά σκαρφαλώνει προστάζοντας τήν κοπέλα.

«Βάστα λίγο τόν κορμό.»

Βρέθηκε στό λεπτό μέ τό ἕνα πόδι στή διχάλα τοῦ δέντρου καί μέ τό ἄλλο σ' ἕνα χοντρό κλαδί. Τεντώθηκε ὅσο μποροῦσε γιά ν' ἁρπάξει τό κλωνάρι. Καθώς τραντάχτηκε τό δέντρο, μιά βροχή ἀπό πέταλα ἔπεσε καταγῆς. Ἡ ὑπηρέτρια φώναξε ἀπό κάτω:

«Προσέχετε, προσέχετε!»

«Μή φοβᾶσαι, ἔκανε ἐκεῖνος ἐνῶ ἁρπάχτηκε μέ τό δεξί του χέρι ἀπό τό χοντρό κλαδί.

Κλώτσησε μέ τό ἀριστερό του πόδι ἕνα ἄλλο κλαδί γιά νά δεῖ πόσο γερό εἶναι κι ἔβαλε μετά καί τό δεξί του πόδι. Σκύβοντας, ἅρπαξε τό κλωνάρι, κι ὕστερα ἀπό δυό τρεῖς προσπάθειες τό ἔσπασε. Ξανακύλησε στήν ἀρχική του θέση κρατώντας το καί φώναξε στό κορίτσι πού τόν κοίταζε:

«Πιάσε τό κλωνί, Τραγούδι τοῦ Φοίνικα!»

Παραμέρισε τ' ἄλλα κλαδιά, τό ἄφησε νά πέσει στά χέρια της, καί κατέβηκε.

«Φτάνουν, φτάνουν» εἶπε γοητευμένη.

Ἑτοιμάστηκε νά φύγει.

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα.»

«Τί συμβαίνει;»

«Ἔλα δῶ.»

Ἐκείνη πλησίασε.

«Ἐδῶ καί λίγο καιρό ἔχω τήν ἐντύπωση πώς μέ φοβᾶσαι. Δέ μοῦ μιλᾶς πιά γιά πολλή ὥρα, γιατί;» εἶπε, παίζοντας μ' ἕνα κλαδί τοῦ δέντρου πού τό ἔφτανε μέ τό χέρι του.

«Σᾶς φοβᾶμαι;» εἶπε γελώντας. «Εἶμαι ἀπασχολημένη ἀπ' τό πρωί ὥς τό βράδυ, ποῦ νά βρῶ καιρό γιά κουβέντα;»

Ἔκανε νά φύγει, μά ἐκεῖνος τήν κράτησε.

«Εἶμαι βέβαιος πώς μέ φοβᾶσαι, εἶμαι βέβαιος σοῦ λέω.»

«Εἶστε ἀφέντης κι εἶμαι ὑπηρέτρια, δέν τολμῶ νά μιλάω πολύ μαζί σας,» τοῦ εἶπε κοφτά.

«Κι ὅμως κάποτε παίζαμε μαζί.»

«Τώρα δέν εἶναι τό ἴδιο, δέν εἴμαστε πιά παιδιά.»

«Αὐτό δέν εἶναι λόγος.»

«Ἄν μᾶς δλέπανε συνέχεια μαζί, θ' ἀρχίζαν νά κουτσομπολεύουν. Δέν πρόκειται γιά μένα, ἐσεῖς πρέπει νά τά προσέχετε κάτι τέτοια. Μήν ξεχνᾶτε τήν τάξη σας.»

Ὑπῆρχε κάποια πικρία στή φωνή της.

«Πᾶμε ἀπό δῶ. Δός μου νά κρατάω τά λουλούδια.»

Περπατοῦσε δίπλα στή λιμνούλα. Ἐκείνη ἀκολουθοῦσε σιωπηλά. Ποῦ καί ποῦ γύριζε τό κεφάλι του νά τῆς πεῖ κάτι κι αὐτή ἀπαντοῦσε μονολεκτικά ἤ μέ ἕνα χαμόγελο. Ἀνέβηκαν καμιά εἰκοσαριά σκαλοπάτια πού ἔστριδαν γιά νά καταλήξουν σέ μιά ταράτσα μέ ἄμμο, μ' ἕνα πέτρινο τραπέζι καί τέσσερα σκαμνιά. Ἕνα πεῦκο, πού φύτρωνε ἀπό ἕναν ὄρθιο δράχο, ἔγερνε ἀπό πάνω σάν ὀμπρέλα. Κανένας θόρυδος, μόνο τό ἀθέατο κελάρισμα τοῦ νεροῦ.

«Τί ἡσυχία!» φώναξε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης.

Ἔδαλε τά λουλούδια στό τραπέζι καί μέ τό μαντίλι του σκούπισε ἕνα κάθισμα. Ἐκείνη εἶχε καθίσει κιόλας ἀντίκρυ του.

«Ἔλα κάτσε ἐδῶ. Γιατί φοδᾶσαι νά πλησιάσεις;»

Κάθισε κοντά του. Κοιτάχτηκαν. Τά μάτια τους ἀντάλλαξανε μηνύματα πού μιλώντας δέν μποροῦσαν νά τά ἐκφράσουν.

«Πρέπει νά φύγω, ἄργησα πολύ καί θά μέ μαλώσει ἡ Κυρία,» εἶπε ξαφνικά ἐκείνη καί σηκώθηκε.

«Ὄχι, δέν θά σέ μαλώσει ἡ Κυρία. Μόλις ἤρθαμε, κι ἀκόμα οὔτε δυό λόγια δέν εἴπαμε. (Τήν ἅρπαξε ἀπ' τό χέρι γιά νά τήν ἀναγκάσει νά καθίσει. Ἐκείνη φάνηκε νά τρόμαξε μ' αὐτό τό ἄγγιγμα, μά δέν ἀντιστάθηκε.) Γιατί δέ λές τίποτα; Κανένας δέ μᾶς ἀκούει. Τό δλέπω καθαρά πώς δέ μ' ἀγαπᾶς πιά. (Ἐκείνη σώπαινε συνέχεια, σά νά μήν ἄκουγε.) Ξέρω πώς ἡ

καρδιά σου, δέν εἶναι πιά ἐδῶ στό σπίτι μας. Θά πῶ στήν Κυρία πώς μεγάλωσες καί πρέπει νά σέ παντρέψει.»

Ἐκείνη ἄλλαξε χρῶμα. Τά χείλια της τρεμούλιασαν ἐλαφρά, κι ἀνέβηκαν δάκρυα στά μάτια της.

«Στ' ἀλήθεια;»

Δέν μπόρεσε νά πεῖ τίποτα ἄλλο κι ἄρχισε νά κλαίει.

Μόλις τήν εἶδε ἔτσι, ὁ νέος μετάνιωσε γι' αὐτό πού εἶπε. Εἶχε θελήσει ἁπλῶς νά τήν ψαρέψει, καί συγχρόνως νά ἐκδικηθεῖ γιά τήν ψυχρότητά της, μά δέ φαντάστηκε ποτέ πώς θά τῆς προκαλοῦσε τόση λύπη. Ἀπό τή μιά εἶχε ἱκανοποιηθεῖ μέ τό πείραμα πού ἔκανε, κι ἀπό τήν ἄλλη ἔνιωθε τύψεις.

«Ἤθελα μονάχα νά σέ πειράξω κι ἐσύ τό πῆρες στά σοβαρά; Μέ θεωρεῖς ἱκανό νά κάνω κάτι τέτοιο;»

«Καί γιατί ὄχι; Ὅλοι ἐσεῖς, τ' ἀφεντικά, εἶστε τόσο ἰδιότροποι. Μπορεῖτε νά κάνετε ὁτιδήποτε σάν εἶστε στίς κακές σας. Ἀπό καιρό τό σκέφτομαι πώς μετά τή Χαρούλα θά 'ρθει ἡ δική μου ἡ σειρά, ἀλλά γιατί ἦρθε τόσο γρήγορα;»

«Μά τό 'πα γιά νά σέ πειράξω. Πάντως ἐγώ δέν πρόκειται νά σ' ἀφήσω νά πάθεις ὅ,τι ἔπαθε ἡ Χαρούλα.»

Πῆρε τό χέρι τῆς κοπέλας γιά νά τό χαϊδέψει.

«Κι ἄν τό ἀπαιτήσει ἡ Κυρία;»

«Ἔχω μιά ἰδέα: Θά τῆς πῶ πώς θέλω νά σέ παντρευτῶ.»

«Ὄχι, ὄχι, ποτέ δέ θά δεχόταν ἡ Κυρία. Δέ θέλω νά μέ παντρευτεῖτε!» φώναξε κλείνοντάς του τό στόμα μέ τό χέρι της.

«Μή φοβᾶσαι τίποτα. Τό πρόσωπό σου εἶναι μούσκεμα, ἄσε με νά στό σκουπίσω.» Τράβηξε τό μαντίλι του καί σκούπισε ἁπαλά τό κλαμένο προσωπάκι. «Οἱ γυναῖκες τά 'χουν εὔκολα τά κλάματα.»

Χαμογέλασε ἀνήσυχα:

«Πάει, τέλειωσε, δέν κλαίω πιά. Ὅσο εἶστε ἐσεῖς ἐδῶ, δέ θά ξανακλάψω ποτέ μου.»

«Μή σέ νοιάζει. Εἴμαστε πολύ μικροί ἀκόμα. Σάν ἔρθει ἡ ὥρα, θά μιλήσω στήν Κυρία καί θά βροῦμε μια λύση, πίστεψέ με.»

«Ξέρω πόσο καλός εἶστε.... Ἐδῶ καί κάμποσο καιρό σᾶς βλέπω στόν ὕπνο μου συχνά. Μιά φορά, εἶδα πώς ἔτρεχα σ' ἕνα βουνό, μέ κυνηγοῦσαν λύκοι νά μέ κατασπαράξουν. Ἕνας ἄντρας τούς ἔδιωξε μακριά· ἤσασταν ἐσεῖς. Σᾶς βλέπω συχνά σά θεό προστάτη μου.»

«Γιατί δέ μοῦ τό 'πες αὐτό τόσον καιρό; Δέν τό 'ξερα πώς μοῦ ἔχεις τόση ἐμπιστοσύνη,» εἶπε ἐκεῖνος μέ τρεμάμενη φωνή. «Σκοτώνεσαι στή δουλειά ἐδῶ μέσα. Οὔτε ἐγώ ὁ ἴδιος δέ σοῦ φέρθηκα εὐγενικά μέχρι τώρα, δέ φάνηκα ἀντάξιός σου, ἐλπίζω νά μή τά βάλεις μαζί μου, ἔ;»

«Πῶς θά μποροῦσα νά τά βάλω μαζί σας; Τρεῖς ἀνθρώπους ἀγάπησα σ' ὅλη μου τή ζωή: τή μητέρα μου, τή μεγαλύτερη ἀπό τίς δεσποινίδες... Αὐτές οἱ δυό πεθάνανε, μένει ὅμως ἀκόμα κάποιος.»

«Ποιός εἶναι αὐτός;»

«Ποιός ἄλλος ἀπό σᾶς;»

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, νιώθω ντροπή ὅταν σέ σκέφτομαι. Ἐγώ περνάω καλά ἐνῶ ἐσύ ὑποφέρεις μέσα στό σπίτι μας. Ἡ ἴδια ἡ ἀδερφή μου σέ βασανίζει.»

«Δέν πειράζει, ἔκανα κιόλας ὑπομονή ἑφτά χρόνια. Τώρα ὁ καιρός περνάει πιό γρήγορα. Κάθε φορά πού σᾶς σκέφομαι, ἤ σᾶς βλέπω, μοῦ φαίνεται πώς ὅλα μπορῶ νά τ' ἀντέξω. Συχνά σᾶς φωνάζω ἀπό μέσα μου, χωρίς νά τολμῶ νά προφέρω τό ὄνομά σας μπροστά στούς ἄλλους.»

«Ἔχεις ὑποφέρει πολύ. Ἄχ, ἄν μποροῦσες νά σπουδάσεις!... Ἔτσι ὅπως εἶσαι ἔξυπνη, θά πετύχαινες περισσότερο κι ἀπ' τήν Κιθάρα. Ἄν εἶχες γεννηθεῖ σέ μιά πλούσια οἰκογένεια, ἤ ἄν ἤσουν στή θέση τῆς ξαδέλφης μου, τί καλά πού θά 'τανε.»

«Δέν εἶχα αὐτή τήν τύχη, εἶναι ἀνώφελο τώρα νά στενοχωριέστε. Τό μόνο πού θέλω εἶναι νά μή μέ διώξετε. Θά περάσω τή ζωή μου στή δούλεψή σας. Θά εἶμαι ἡ ὑπηρέτρια σας, ναί. Καί νά ξέρετε πώς νιώθω ἀπέραντη εὐτυχία καί μόνο πού σᾶς

ἀντικρίζω. Ὅταν ξέρω πώς εἶστε κοντά μου, εἶμαι ἥσυχη. Ὅμως κάποτε μοῦ φαίνεστε κι ἐσεῖς ἀπλησίαστος ὅσο τό φεγγάρι..»

«Μή μιλᾶς ἔτσι, εἶμαι κι ἐγώ ἕνας κοινός ἄνθρωπος σάν ἐσένα. Σίγουρα κάποτε θά σέ παντρευτῶ.»

«Γιατί λέτε συνέχεια πώς θά μέ παντρευτεῖτε;» διαμαρτυρήθηκε ἐκείνη. «Δέν εἶναι καλύτερα νά μείνω γιά σᾶς αὐτό πού εἶμαι, σ' ὅλη μου τή ζωή; Ἡ Κυρία δέ θά θυμώσει ἔτσι, κι ἐσεῖς δέ θά προσβάλετε κανένα. Θά 'μαι εὐχαριστημένη νά περάσω ὅλα τά χρόνια κοντά σας. Ἀλλά φοβᾶμαι, φοβᾶμαι πώς αὐτό εἶναι ἕνα πολύ ὡραῖο ὄνειρο. Σᾶς παρακαλῶ, μήν τό σκέπτεστε τόσο, μήν τό φαντάζεστε τό μέλλον τόσο τόσο ὄμορφο.»

«Πῶς μπορεῖς καί σκέφτεσαι μέ τέτοιο τρόπο;» ἀπάντησε ἐκεῖνος. Θά ἦταν ἀπάτη ἀπό μέρους μου νά σέ μεταχειρίζομαι μιά ζωή σάν ὑπηρέτρια. Ἐγώ δέν πρόκειται νά φερθῶ ἔτσι. Θά φανῶ ἀντάξιός σου.»

«Σούτ! ἔκανε ἐκείνη χαμηλόφωνα. Ἀκοῦστε... κάποιος εἶναι κάτω.»

Τέντωσαν τ' αὐτί. Μακριά ἀκουγόταν μιά φωνή, ἀνάκατη μέ τόν ἦχο τοῦ νεροῦ.

«Ἴσως εἶναι ὁ δεύτερος ἀδερφός μου,» εἶπε σκύβοντας ἀπ' τήν ταράτσα.

Ἀνάμεσα ἀπ' τά λουλούδια τῆς δαμασκηνιᾶς ξεχώρισαν μιά γκρίζα κηλίδα, ὕστερα μιά σιλουέτα. Πραγματικά αὐτός ἦταν.

«Πρέπει νά φύγω,» εἶπε ἐκείνη καί σηκώθηκε, «πλησιάζει κι ἡ ὥρα τοῦ δείπνου.»

Τῆς ἔδωσε τήν ἀνθοδέσμη καί τή συμβούλεψε:

«Ἄν σέ ρωτήσει ἡ Κυρία γιατί ἄργησες θά πεῖς ἕνα ψεματάκι, ὅ,τι σοῦ ἔρθει στό νοῦ, ἤ καλύτερα πές πώς σέ χρειάστηκα ἐγώ.»

«Ἐντάξει. Ἀφῆστε νά φύγω πρώτη, νά μή μᾶς δοῦν μαζί.»

Εἶχε ἕνα ὑπέροχο φεγγαρόφωτο. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν

εἶχε καμιά ὄρεξη νά πέσει στό κρεβάτι. Σήμαινε ἡ τρίτη 'Αγρυπνία κι ἐκεῖνος ἔκανε ἀκόμα βόλτες στήν αὐλή. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ βγῆκε ἀπ' τό δωμάτιο καί τόν φώναξε πάνω ἀπ' τή σκάλα:

«Γιατί δέν ἔρχεσαι νά κοιμηθεῖς; Κάνει πολύ κρύο.»

«Εἶναι τόσο ὡραία νύχτα. Δέ μοῦ κάνει καρδιά νά πάω γιά ὕπνο.»

Ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός πῆγε κοντά του, τουρτουρίζοντας.

Οὔτε ἕνα σύννεφο. Ἕνα γεμάτο φεγγάρι ταξίδευε σ' ἕναν ὠκεανό δίχως ὅρια. Μοναχικό, παγωμένο, ἔριχνε παντοῦ τή λάμψη του. Τό χῶμα κι οἱ στέγες φάνταζαν ἀσημιά. Ἤρεμη νύχτα.

«Κοίτα στ' ἀλήθεια *τό φεγγάρι θυμίζει τήν πάχνη*, εἶπε ὁ μεγαλύτερος, πού δέν μποροῦσε νά κρύψει τήν ἔκστασή του. «Τί ἔξυπνη πού εἶναι ἡ ξαδέρφη Κιθάρα, τόσο θαρραλέα καί τόσο καλή!» πρόσθεσε βαδίζοντας δίπλα στόν ἀδερφό του πού σώπαινε, μέ τό μυαλό σ' ἕνα ἄλλο κορίτσι. «Σοῦ ἀρέσει; Τήν ἀγαπᾶς;» ρώτησε ἁρπάζοντας τόν ἀδερφό του ἀπό τό μπράτσο.

«Καί βέβαια,» ἀπάντησε ἐκεῖνος βιαστικά, καί συνέχισε ἀμέσως. «Γιά ποιά μιλᾶς; Γιά τήν Κιθάρα; Ποῦ ξέρω ἐγώ; Θαρρῶ πώς ἐσύ τήν ἀγαπᾶς.»

«Ναί, τήν ἀγαπῶ. Πιστεύω πώς κι αὐτή θά μ' ἀγαπήσει, καί δέν ξέρω ἀκόμα πῶς νά φερθῶ. Κι ἐσύ; Μόλις τώρα δά δέν εἶπες πώς τήν ἀγαπᾶς ἐπίσης;»

Ὁ μικρός ἔνιωσε νά τρέμει τό χέρι πού τόν κράταγε. Ἔδωσε δυό τρυφερά χτυπηματάκια στόν μεγαλύτερο ἀδερφό του καί τόν καθησύχασε χαμογελώντας:

«Δέ θά μ' ἔχεις ἀντίπαλό σου. 'Ελπίζω πώς ὅλα θά πᾶνε καλά. Τήν ἀγαπῶ τήν Κιθάρα σάν ἀδερφή, καί θά τήν ἀγαπῶ ἀκόμα περισσότερο σάν νύφη μου.»

«Εἶσαι καλός ἀδερφούλης. Μή μέ κοροιδεύεις.»

«Δέ σέ κοροιδεύω, εἶμαι μαζί σου μ' ὅλη μου τήν καρδιά, νά

'σαι ἥσυχος.»

Ὕστερα ἀλλάζοντας ὕφος ρώτησε:

«'Ακοῦς; Τί εἶναι αὐτό;»

Ἦχος ἀπό κλάμα πλανιόταν σά μεταξωτή κλωστή στόν ἀέρα. Δέν ἦταν οὔτε ἀνθρώπινοι λυγμοί οὔτε φωνή πουλιοῦ ἤ ἐντόμου, μά ἕνας ἦχος πιό ἀνάλαφρος καί καθαρός. Ποῦ καί ποῦ κάποιες ψηλότερες νότες, βγαλμένες λές μές ἀπ' τήν καρδιά, ἔμοιαζαν μέ παραπονιάρικη μελωδία. 'Εξασθένιζαν σά νά τίς παράσερνε ὁ ἄνεμος, ἀλλά ὁ παλμός τους ἐξακολουθοῦσε νά αἰωρεῖται στόν ἀέρα καί νά τόν γεμίζει μελαγχολία.

«Τί εἶναι αὐτό;» ξαναρώτησε σαστισμένος ὁ μικρός.

«Παίζει φλάουτο ὁ μεγάλος μας ἀδερφός. 'Εδῶ καί κάμποσο καιρό τόν ἀκούω νά παίζει ἀργά τή νύχτα.»

«Μά τί τοῦ συμβαίνει; Παλιά δέν ἦταν ἔτσι. Τί θλιβερή πού εἶναι αὐτή ἡ μουσική.»

«Δέν ξέρω τί σημαίνει αὐτό. Ἴσως ἔμαθε γιά τόν γυρισμό τῆς ξαδέρφης μας, τῆς Δαμασκηνιᾶς στήν 'Ομίχλη. Μοῦ κόβονται τά πόδια μ' αὐτό τό σκοπό. Εἴμαστε, ἡ Κιθάρα κι ἐγώ, στήν ἴδια θέση πού ἦταν κάποτε αὐτοί οἱ δυό. Ὅταν ἀκούω τό τραγούδι τοῦ φλάουτου παραλύω ἀπό ἀγωνία: Θ' ἀκολουθήσω τάχα κι ἐγώ τό δρόμο τοῦ ἀδερφοῦ μας; Καλύτερα νά πεθάνω παρά νά καταλήξω ἐκεῖ.»

'Ο μικρός κατανίκησε τή συγκίνησή του γιά νά τοῦ δώσει κουράγιο:

«'Ησύχασε, δέν πρόκειται ν' ἀκολουθήσεις ἐσύ τόν ἴδιο δρόμο, οἱ καιροί ἔχουν ἀλλάξει.»

Σήκωσε ψηλά τό κεφάλι καί κοίταξε τό φεγγάρι πού σκορποῦσε ἄπλετο φῶς. Τοῦ φάνηκε πώς εἶδε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα νά 'ρχεται κοντά του, σάν ὀπτασία. Χωρίς νά τό θέλει μουρμούρισε: «Μόνη ἐσύ, τόσο ἁγνή, λαμπρή σάν τ' ἄστρο τῆς νυχτιᾶς.»

11

Ἡ διαμάχη ἀνάμεσα στό πανεπιστήμιο καί τό στρατό σιγά σιγά καταλάγιασε. Οἱ μαθητές ἀπό τίς γειτονικές περιοχές γύρισαν στά σπίτια τους γιά τίς γιορτές τῆς Πρωτοχρονιᾶς. Καί μέ τή σειρά της ἔπεσε ἡ ἔξαψη τῶν πολιτῶν. Ὁρισμένοι ἔκαναν βιαστικά ἐπαναλήψεις, γιά τίς εἰσαγωγικές ἐξετάσεις. Καθώς παρατάθηκε ἡ ἀπεργία, μπερδεύτηκε μέ τίς διακοπές. Οἱ διευθύνσεις τῶν σχολείων κάνανε τόν ἀπολογισμό τοῦ ἑξαμήνου πού πέρασε κι ἄρχισαν τίς προετοιμασίες γιά τό ἑπόμενο ἑξάμηνο. Οἱ σπουδαστές μόνο φαινομενικά εἶχαν νικήσει.

Ἐνῶ ὁ ἀδερφός του πήγαινε στῆς Κιθάρας γιά τά μαθήματα ἀγγλικῶν, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἐξακολουθοῦσε νά διαβάζει στό σπίτι τίς διάφορες ἐφημερίδες. Ὑπῆρχαν ἐκεῖ πλῆθος νέα χωρίς ἐνδιαφέρον, ἐνῶ τά ἄρθρα σχετικά μέ τήν κίνηση τῶν σπουδαστῶν γίνονταν ὅλο καί πιό σπάνια.

«Αὐτή, εἶναι ζωή φυλακισμένου!» φώναζε συχνά.

Μερικές φορές ἔνιωθε τέτοια ἀναστάτωση πού ἀπόφευγε τήν ἴδια του τήν οἰκογένεια. Ἐκεῖνο πού ἔκανε τό ποτήρι νά ξεχυλίζει ἦταν πού τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά τόν ἀποφύγει, κι ἔτσι δέν ἔβρισκε εὐκαιρίες νά βρεθεῖ μόνος μαζί της.

Πρωί καί βράδυ παρουσιάζοτανε στόν γέρο ἀφέντη γιά τήν εὐχή τῆς γαλήνης, ὅπως πάντα, κι ἦταν ἀναγκασμένος ν' ἀντικρίζει τό κιτρινόμαυρο πρόσωπο τοῦ παπποῦ του, καθώς καί τήν προκλητικά βαμμένη φάτσα τῆς παλλακίδας Τσέν. Κυκλοφοροῦσαν πολλά πρόσωπα μές στό σπίτι, ἀνέκφραστα, μ' ἕνα προσποιητό χαμόγελο. Χάνοντας τήν ὑπομονή του, φώναξε ἐξαγριωμένος:

«Περίμενε καί θά 'ρθει μιά μέρα πού...»

Ἡ φράση ἔμενε μετέωρη. Τί θά γινόταν ὅταν ἐρχότανε ἐκείνη ἡ μέρα; Δέν ἤξερε ἀκριβῶς. Πάντως ἦταν σίγουρος πώς μιά μέρα θά 'ρχονταν ὅλα τ' ἀπάνω κάτω, κι ὅ,τι μισοῦσε, θά

κατέρρεε. Ξαναδιάβαζε τά τεύχη τῆς *Καινούριας Γενιᾶς* καί τοῦ *Νέου Κύματος*. Τό ἄρθρο, *«Σκέψεις γιά τήν οἰκογένεια παλαιοῦ τύπου»*, τοῦ ἀνακούφιζε τήν καρδιά, λές κι ἔπαιρνε ἐκδίκηση. Ἀλλά αὐτή ἡ ἀνακούφιση ἦταν παροδική. Μόλις ἔβγαινε ἀπ' τό δωμάτιό του, ἔβλεπε ἴσα ἴσα ὅ,τι ἤθελε νά ἐγκαταλείψει. Ἀπομονωμένος ἀνάμεσα στούς δικούς του, τρύπωνε στό δωμάτιο πλήττοντας φοβερά. Κι ἔτσι περνοῦσε ὁ καιρός.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, πού κοιμόταν στό ἴδιο δωμάτιο, ἦταν ἀπορροφημένος ἀπ' τίς δικές του ἔγνοιες. Ἔμενε πολύ λίγο στό σπίτι, ἀλλά κι ὅταν βρισκόταν ἐκεῖ, κατέβαινε στόν κῆπο μ' ἕνα ἐγγλέζικο βιβλίο στό χέρι. Τόν ἀπασχολοῦσε πολύ ἡ πρόοδος τῆς Κιθάρας, κι ὁ μικρός του ἀδερφός, σεβόταν τίς σκοτοῦρες του καί δέν ἤθελε νά τόν ἐνοχλεῖ.

«Τί μοναξιά εἶναι αὐτή,» ἀναστέναζε κλεισμένος μέσα στήν κάμαρα.

Ἔφτασε νά μήν τόν ἐνδιαφέρουν πιά οὔτε τά καινούρια συγγράμματα, κι ὑπέφερε ἀπ' τήν ἀπομόνωση ὅλο καί περισσότερο. Ξανάπιασε τό ἡμερολόγιό του, πού τό εἶχε παρατήσει ἐδῶ καί κάμποσο καιρό. Ἐκεῖ βλέπει κανείς καθαρά μιά εἰκόνα τῆς ζωῆς του ἐκείνη τήν ἐποχή:

«Τό πρωί πῆγα στόν παππού γιά τήν εὐχή τῆς γαλήνης. Ἐκείνη τήν ὥρα μίλαγε μέ τόν τέταρτο θεῖο. Τοῦ ἀνέθεσε νά γράψει καλλιγραφικά σ' ἕνα πίνακα τό κείμενο τῆς μακροζωίας, πού, σύμφωνα μέ τό ἔθιμο, θά τό δωρίσει στόν παλιό του φίλο Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ, πού πρόκειται νά γιορτάσει τά ἑξηντάχρονά του. Ὁ παππούς τοῦ διάβασε τό κείμενο πού εἶχε γράψει ὁ τρίτος θεῖος. Ὁ τέταρτος θεῖος δέχτηκε ταπεινά ὅλες τίς ὑποδείξεις τοῦ παπποῦ κι ἔφυγε. Ὁ παππούς χαμογέλασε μέ μιά γκριμάτσα. Ὕστερα μοῦ ἔδωσε μιά ἐργασία τυλιγμένη σέ ρολό καί δεμένη μέ κλωστή, σύμφωνα μέ τόν παλιό τρόπο, καί μοῦ εἶπε: «Πάρ' τη μαζί σου καί διάβασέ τη προσεχτικά πολλές φορές.» Δέχτηκα καί βιάστηκα νά φύγω,

ἐνῶ στό δωμάτιο ἔμπαινε ὁ πέμπτος θεῖος. Ὁ παππούς μοῦ εἶπε νά μείνω. Ὁ πέμπτος θεῖος τοῦ ἔφερε τά τελευταῖα ποιήματα καί κάτι κείμενα σέ πεζό, παρακαλώντας τον νά τά διορθώσει. Ὁ παππούς πῆρε τό τετράδιο, σέ ρολό κι αὐτό, τό ξεφύλλισε γιά μιά στιγμή, ἔκανε λίγα ἐπαινετικά σχόλια, κι ὕστερα γύρισε σέ μένα:

«Κοίτα ν' ἀκολουθήσεις τό παράδειγμα τοῦ πέμπτου θείου σου, μεῖνε στό σπίτι καί κάτσε νά γράψεις ποιήματα καί πρόζα.» Ἀπό τό φόβο μου μήν τραβήξει σέ μάκρος αὐτή ἡ κουβέντα, βιάστηκα νά συμφωνήσω καί ν' ἀποσυρθῶ. Καθώς περνοῦσα ἀπό τό διπλανό δωμάτιο, πῆρε τό μάτι μου τήν παλλακίδα Τσέν νά χτενίζεται, καί γύρισα τό κεφάλι μου ἀπό τήν ἄλλη μεριά. Μόλις ἔφτασα στό δωμάτιό μου ἔνιωσα πολύ καλύτερα. Δέν ξέρω γιατί, μά τό διαμέρισμα τοῦ παπποῦ μοῦ δίνει τήν ἐντύπωση δικαστήριου. Ὁ παππούς εἶπε νά πάω στό σχολεῖο τοῦ πέμπτου θείου, πράγμα πού ποτέ δέ θά κάνω. Πάντα εἶχα τήν ἐντύπωση πώς τοῦτος ἐδῶ εἶναι ὑποκριτής καί προσπαθεῖ μέ κάθε τρόπο νά τόν κοροϊδεύει.

Ἔριξα μιά ματιά στό παλιό σύγγραμμα πού μοῦ ἔδωσε ὁ παππούς. Καί μόνο ὁ τίτλος, γραμμένος στή λευκή πλευρά, *Στοιχειώδεις συμβουλαί διά τήν προτροπήν εἰς τήν υἱικήν στοργήν καί τήν ἀποτροπήν ἐκ τῆς ἀκολασίας*, τοῦ Λιού-Ζιτάνγκ, μοῦ ἔφερε πονοκέφαλο. Πέταξα τό βιβλίο στό τραπέζι χωρίς νά τό ἀνοίξω καί πῆγα μιά βόλτα στόν κῆπο. Στό δασάκι μέ τίς δαμασκηνιές, ἡ νύφη μου ἔκοβε λουλούδια, μαζί μέ τόν πιτσιρίκο, τόν Πιστό τῆς Θάλασσας. Βλέποντας τό παχουλό, χαμογελαστό της πρόσωπο, μέ κεῖνα τά ζωηρά μάτια τά γεμάτα καλοσύνη, ἔνιωσα ξαφνικά μεγάλη συμπάθεια γι' αὐτή.

«Σηκώθηκες κιόλας;» φώναξα. «Ἄν θέλεις λουλούδια φώναξε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα γιά νά μήν κάνεις τόν κόπο μονάχη σου.»

«Ὁ μεγάλος σου ἀδερφός τ' ἀγαπάει πολύ αὐτά τά λουλού-

δια. δέν τό 'χεις προσέξει πώς ἔχει πάντα στό δωμάτιό του; Ἔρχομαι συχνά καί κόβω μόνη μου γιατί φοβᾶμαι πώς τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα δέ θά διαλέξει καλά.»

Ὕστερα εἶπε στό γιό της νά μοῦ δώσει τήν εὐχή τῆς γαλήνης. Εἶναι πολύ ξύπνιο παιδάκι, ὑπάκουο, κι ὅλοι τό ἀγαπᾶμε. Μά ἐγώ ἐκείνη τή στιγμή εἶχα κάτι ἄλλο στό νοῦ μου.

«Ὥστε ἔτσι, ὁ ἀδερφός μου ἀγαπάει τά λουλούδια τῆς δαμασκηνιᾶς!»

«Ἐδῶ καί λίγες μέρες ζωγράφισα τέτοια λουλούδια σέ μιά κουρτίνα κρεβατιοῦ. Μήπως τήν εἶδες;»

Κοκκίνισε ἐλαφρά. Κι ὅπως χαμογελοῦσε, σχηματίζονταν δυό λακκάκια στά μάγουλά της. Μιλάει πάντα γιά τόν ἀδερφό μου μέ μιάν ἀπέραντη τρυφερότητα. Ξέρω πώς τόν λατρεύει κι ἀρχίζει νά μέ ζώνει ἀγωνία. Ἄν ἤξερε γιατί ὁ ἀδερφός μου ἀγαπάει τόσο τά λουλούδια τῆς δαμασκηνιᾶς, τί σημαίνει γι' αὐτόν... τί πόνο θά 'νιωθε!

«Ἥλιε τῆς Νόησης, φαίνεσαι κακόκεφος. Ἀσφαλῶς αὐτή ἡ κλεισούρα θά σοῦ κοστίζει πολύ, ὅμως γρήγορα θά τοῦ περάσει τοῦ παπποῦ καί θά μπορέσεις νά βγεῖς ἔξω. Μήν τό σκέφτεσαι συνέχεια, θ' ἀρρωστήσεις στό τέλος.»

Μέ παρηγοροῦσε καλοσυνάτα, κι ἐγώ σκεφτόμουνα:

«Κι ἐσύ πού δέν ξέρεις πώς ὁ ἄντρας σου ἀγαπάει ἄλλη!»

Ἔδειχνε τόση ἐμπιστοσύνη, τόση καλή διάθεση, πού δέν τόλμησα νά τῆς πῶ τέτοια πράγματα.

«Φεύγω, πάω νά τηγανίσω αὐγά γιά τόν ἀδερφό σου.»

Μέ τό ἕνα χέρι πῆρε τά λουλούδια καί μέ τό ἄλλο ἔπιασε τό παιδί της. Γύρισε γιά νά προσθέσει:

«Ἔλα σ' ἐμᾶς τώρα ἀμέσως γιά μιά παρτίδα σκάκι. Θά βαριέσαι ὅλη μέρα κλεισμένος μέσα.»

Τήν ἔβλεπα ν' ἀπομακρύνεται, σάν χαμένος. Μοῦ φαίνεται πώς τήν ἀγαπῶ πολύ. Αὐτή ἡ ἀδερφική ἀγάπη δέ ζημιώνει καθόλου τόν μεγάλο μου ἀδερφό. Ὡστόσο θά μοῦ ἦταν δύσκολο νά μιλήσω σέ κάποιον γιά ὅλα αὐτά, ἀκόμα καί στόν

δεύτερο ἀδερφό μου πού δέν τοῦ κρύβω τίποτα.

Αὐτός εἶναι τώρα γιά τά καλά ἐρωτευμένος μέ τήν Κιθάρα. Κατά τά λεγόμενά του, δέν τῆς ἔχει μιλήσει ἀκόμα. Γίνεται ὅλο καί πιό ἀλλόκοτος. Ἡ καρδιά του δέ βρίσκεται μές στό σπίτι. Κάθε μέρα φεύγει νωρίς νωρίς καί πηγαίνει στῆς θείας μας, καί δέν εἶναι πίσω οὔτε γιά τό δεῖπνο. Ἀνησυχῶ γι' αὐτόν, τελικά θ' ἀρχίσουν τά κουτσομπολιά καί τότε θά ξεσπάσει...

Ὅταν μοῦ μιλάει, τό θέμα εἶναι πάντα ἡ Κιθάρα. Μιλάει λές καί τοῦ ἀνήκει ἀποκλειστικά. Δέν ἐνδιαφέρεται πιά καθόλου γιά τήν κίνηση τῶν σπουδαστῶν, σά νά μήν ὑπῆρχε στόν κόσμο ἄλλος ἀπ' αὐτή. Τώρα παραεῖναι εὐτυχισμένος γιά νά βγεῖ ἀπ' τήν ὀνειροπόληση, κι εὔχομαι νά μήν ἀπογοητευτεῖ ποτέ.

Περπατοῦσα ἀκόμα στό δασάκι σάν ἦρθε καί μέ βρῆκε, νά κουβεντιάσουμε λιγάκι. Ἀφοῦ ἔφυγε, ἔμεινα λίγο ἀκόμα ἐκεῖ πέρα μέχρι πού μέ φώναξε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα γιά φαγητό. Αὐτές τίς μέρες μέ ἀπόφευγε συνέχεια, δέν ξέρω γιατί. Μήπως ἄλλαξαν τά αἰσθήματά της ἔπειτα ἀπό τήν τελευταία κουβέντα πού εἴχαμε; Ἔτσι καί σήμερα, μόλις μέ εἶδε ἀπό μακριά, μέ φώναξε κι ἀμέσως μοῦ γύρισε τήν πλάτη. Ἔτρεξα πίσω της:

«Γιατί μ' ἀποφεύγεις;»

Στάθηκε καί μοῦ ἔριξε μιά δειλή ματιά, σχεδόν τρυφερή. Μοῦ εἶπε χαμηλόφωνα:

«Φοβᾶμαι πολύ... Φοβᾶμαι μήπως ἡ Κυρία ἤ κι ἄλλοι καταλάβουν...»

Συγκινημένος πῆρα τό κεφάλι της μέσα στά χέρια μου:

«Μή φοβᾶσαι, δέν ὑπάρχει τίποτα κακό, ἡ ἀγάπη μας εἶναι ἁγνή πολύ.»

Ὕστερα τήν ἄφησα. Τώρα ξέρω.

Μετά τό μεσημεριανό φαγητό, στό δωμάτιό μου, ἄνοιξα τήν *Ἀνάσταση* τοῦ Τολστόι (σέ ἀγγλική μετάφραση, πού τήν ἀγό-

ρασε τελευταία ὁ ἀδερφός μου.) Διέτρεξα κάμποσες σελίδες. Ξαφνικά μ' ἔζωσε τέτοιος τρόμος πού δέν μπόρεσα νά συνεχίσω τό διάβασμα. Νά 'μουν ὁ ἥρωας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου! Βέβαια, ἡ κατάσταση ἡ δική μου εἶναι πολύ διαφορετική ἀπό τοῦ Νεχλιούντοφ. Ὅμως ἐδῶ καί λίγο καιρό συλλογίζομαι πολύ, κι ἀναρωτιέμαι τί τέλος θά ἔχει μιά οἰκογένεια σάν τή δική μας.

Ἐρημιά. Τό σπίτι μας εἶναι μιά ἔρημος καί συγχρόνως κρύπτη πολύ στενάχωρη. Ἔχω ἀνάγκη ἀπό δράση, διψάω γιά ζωή. Ἐδῶ δέ βρίσκω κανένα ν' ἀνοίξω τήν καρδιά μου. Κάθισα καί τό μάτι μου πῆρε τό βιβλίο πού μοῦ 'δωσε ὁ παππούς. Τό ξεφύλλισα: αὐτά πού περιέχει συνοψίζονται σέ λίγες λέξεις: πῶς μαθαίνει κανείς νά 'ναι σκλάβος. Ὑπενθυμίζει τά παλιά διδάγματα: «Ὅταν διατάξει ὁ ἡγεμόνας τό θάνατο τοῦ ὑπηκόου του, τό νά μήν πεθάνει εἶναι ἔλλειψη πίστης. Ὅταν διατάξει ὁ πατέρας τό θάνατο τοῦ γιοῦ του, τό νά μήν πεθάνει εἶναι ἔλλειψη υἱικῆς στοργῆς... Ἡ ἡδονή εἶναι τό πρῶτο ἁμάρτημα· ἡ εὐσέβεια τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἡ πρώτη ἀρετή...» Ὅσο διάβαζα, τόσο μ' ἔπνιγε ἡ ὀργή. Στό τέλος δέν ἄντεξα καί τό 'κανα κομμάτια. Καταστρέφοντας ἕνα ἀντίτυπο, γλιτώνω μερικούς ἀνθρώπους ἀπό τή μόλυνση.

«Πνίγομαι! Ὅλες οἱ ἐξεγέρσεις τοῦ κόσμου μαζεμένες ξέσπασαν μές στήν καρδιά μου. Σέ τοῦτο τό δωμάτιο βασιλεύει πάντα ἡ ἴδια πλήξη, τό ἴδιο σκοτάδι πού ὑπάρχει ἔξω ἀπ' τό παράθυρο. Θά 'θελα νά 'χα φτερά νά πετάξω, αὐτή ἡ μαύρη κάμαρα εἶναι σάν πέτρα ἐπάνω μου.» Ἔτσι βογγοῦσα, ξαπλωμένος στό κρεβάτι μου, ὅταν ἄκουσα τή φωνή τῆς νύφης μου ἀπό δίπλα.

«Καλέ μου κουνιάδε, δέ θά 'ρθεις νά παίξουμε σκάκι;»

«Ἔρχομαι ἀμέσως.»

Καμιά ὄρεξη δέν εἶχα νά παίξω, ἀλλά δέν ἤθελα νά τή στεναχωρέσω. Ἔπαιξα τελικά μέ τόση προσήλωση πού τά ξέχασα ὅλα τ' ἄλλα. Ἡ Λί τά καταφέρνει καλύτερα ἀπ' τόν ἄντρα

της, ἀλλά ὄχι ὅσο ἐγώ. Τήν κέρδισα τρεῖς φορές. Χαμογελοῦσε συνέχεια καί δέν πεισμάτωσε καθόλου. Ὕστερα ἡ ψυχοκόρη Χέ, ἔφερε τόν μικρό Πιστό. Ἡ νύφη μας ἀσχολήθηκε λίγη ὥρα μέ τό παιδί κουβεντιάζοντας συγχρόνως μαζί μου. Βηματίζοντας μές στό δωμάτιο εἶδα καί τήν κουρτίνα μέ τά λουλούδια τῆς δαμασκηνιᾶς.

«Εἶναι πολύ ὄμορφη!» (Ἄν καί δέν ξέρω ἀπό ζωγραφική, βρίσκω πώς αὐτό εἶναι ὡραιότερο ἀπ' ὅσα ἔχει κάνει ὥς τώρα.)

«Δέν ἔχω καί μεγάλο ταλέντο, ἀλλά ἔβαλα τά δυνατά μου γι' αὐτή τήν κουρτίνα, γιατί ὁ ἀδερφός σου μοῦ τή ζήτησε πολλές φορές.» Καί πρόσθεσε: «Κι ἐγώ τ' ἀγαπάω αὐτά τά λουλούδια.»

«Ἀσφαλῶς ἐπειδή τ' ἀγαπάει ὁ ἀδερφός μου, ἔτσι;» ἔκανα γελώντας γιά νά τήν πειράξω.

«Δέν σοῦ ἀπαντῶ,» εἶπε κοκκινίζοντας λιγάκι. «Ὅταν παντρευτεῖς κι ἐσύ θά καταλάβεις.»

«Τί θά καταλάβω;»

«Μήν κοροϊδεύεις. Θά ζητᾶς κι ἐσύ ἀπ' τή γυναίκα σου.»

Γύρισα χωρίς νά τῆς ἀπαντήσω. Τό μεγάλο πορσελάνινο βάζο στό τετράγωνο τραπέζι, κι ἕνα ἀκόμη πάνω στό τραπεζάκι, ἦταν στολισμένα μέ κλαδιά δαμασκηνιᾶς. Μοῦ ἔκανε κακό νά βλέπω τά ρόζ λουλούδια. Μέ τή φαντασία μου ἔβλεπα μιά λυπημένη μορφή καί μόλις κρατήθηκα νά μή φωνάξω: «Τό νοῦ σου, αὐτά τά λουλούδια σοῦ κλέβουν τήν ἀγάπη τοῦ ἀδερφοῦ μου.»

«Πάει καιρός πού τήν παράτησα τή ζωγραφική. Ἀπό τότε πού γεννήθηκε ὁ γιός μου, τά παραμέλησα ὅλα αὐτά πού εἶχα μάθει. Ἔχω τήν ἐντύπωση πώς γίνομαι ἕνας ἄνθρωπος χωρίς τίποτα ἰδιαίτερο.»

Εἶχε βρεῖ ἕνα θέμα πού τήν ἐνδιέφερε καί τά λαμπερά της μάτια εἶχαν βυθιστεῖ σέ κάποιο ὀνειροπόλημα.

«Θά θυμᾶται τήν ξέγνοιαστη κοριτσίστικη ζωή της,» σκέ-

φτηκα. Ἀπό τότε πού ἦρθε σέ μᾶς, δέν ἄλλαξε καθόλου. Μόνο πού ἀπόκτησε κάποια μεγαλύτερη σιγουριά, δέν ἔχει τόση δειλία στή συμπεριφορά της...»

«Χρειάζεται ἔμπνευση γιά νά ζωγραφίσει κανείς,» εἶπα. Βγαίνει καλύτερο τό ἔργο ὅταν ὑπάρχει ζωηρή ἔμπνευση. Αὐτό σοῦ πέτυχε περισσότερο ἐπειδή τό ἤθελε ὁ ἀδερφός μου» Κι ὕστερα περνώντας σέ ἄλλο θέμα: «Σκέφτεσαι τώρα τήν ἐποχή πού ζοῦσες μέ τούς γονεῖς σου;»

«Ναί,» μοῦ ἀπάντησε κουνώντας τό κεφάλι, «θυμᾶμαι πράγματα ἀλλοτινά, ὅπως μέσα σέ ὄνειρο. Σάν ἤμουν κορίτσι εἶχα κοντά μου τό μεγάλο μου ἀδερφό καί τήν ἀδερφή μου πού μέ περνοῦσε τρία χρόνια. Κάθε μέρα ζωγραφίζαμε καί γράφαμε ποιήματα. Ὁ ἀδερφός μου ἦταν ἔπαρχος στήν περιοχή τοῦ Γκανγκουάν καί μέναμε στό ἐπαρχιακό μέγαρο. Ἡ ἀδερφή μου κι ἐγώ εἴχαμε ἕνα δωμάτιο στό ἐπάνω πάτωμα. Ἀπό τό παράθυρο βλέπαμε ἕνα μεγάλο ἀνάχωμα φυτεμένο μουριές. Τό πρωί μᾶς ξύπναγαν ἀπό νωρίς οἱ κίσσες πού ἐρχόντανε καί στήνανε κουβεντολόι. Τό βράδυ, τό φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ἔπεφτε μές στό δωμάτιο. Οἱ νύχτες ἦταν ἤρεμες πολύ. Ἡ μητέρα ἔπεφτε νωρίς στό κρεβάτι, ἀλλά ἡ ἀδερφή μου κι ἐγώ μέναμε ξύπνιες ὥς ἀργά κοιτώντας τό φεγγάρι. Συχνά καθόμαστε μπροστά στ' ἀνοιχτό παράθυρο κουβεντιάζοντας, παρατηρώντας τόν οὐρανό, ἤ φτιάχναμε στίχους. Καμιά φορά, ἀργά τή νύχτα, ἀντηχοῦσαν διαπεραστικά σφυρίγματα: ἦταν ὁ ταχυδρόμος. Ξέρεις, ἐκεῖνο τόν καιρό, τά τηλεγραφήματα καί τά ἐπίσημα ἔγγραφα ἔφταναν μέ ἀγγελιοφόρους πού ἀλλάζαν ἄλογο σέ κάθε σταθμό καί σφυρίζανε ἀπό πολύ μακριά μέ μιά σφυρίχτρα γιά νά τούς ἀκούσουν καί νά γίνει ἡ σχετική προετοιμασία. Αὐτοί οἱ θόρυβοι ἀκούγονταν πένθιμοι μές στό σκοτάδι, κι ἄν κοιμόμασταν, ξυπνούσαμε καί δέν μπορούσαμε ὥς τό πρωί νά κλείσουμε μάτι. Ἡ μητέρα μας ἔτρεφε μεταξοσκώληκες. Ἐμεῖς τή βοηθούσαμε. Τά βράδια, κατεβαίναμε μέ μιά λάμπα στό σηροτροφεῖο γιά νά βεβαιωθοῦμε πώς

ὑπῆρχαν ἀρκετά μουρόφυλλα. Ἤμασταν πολύ νέες τότε, ἀλλά ὄχι καί παιδιά. Αὐτή ἡ ζωή μᾶς φαινότανε ὑπέροχη. Λίγο ἀργότερα ξέσπασε ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1911. Ὁ πατέρας μου ἔστειλε τήν παραίτησή του κι ἔμεινε μόνιμα στήν πόλη μας. Ἔκρινε πώς ἤμασταν ἀρκετά καλές πιά στή ζωγραφική, γι' αὐτό ἀγόρασε βεντάλιες πού ἔπρεπε νά τίς ζωγραφίζουμε ἡ ἀδερφή μου κι ἐγώ. Αὐτό ἔγινε ἡ συνηθισμένη μας ἀπασχόληση. Μέ τά χρήματα πού κερδίζαμε ἀπ' τή δουλειά μας, ἀγοράζαμε ποιητικές συλλογές καί χρώματα. Ὕστερα ἡ ἀδερφή μου παντρεύτηκε· ὁ χωρισμός μᾶς κόστισε πολύ, ἀγαπιόμασταν τόσο! Τήν παραμονή τοῦ γάμου, κλάψαμε μαζί, ὅλη τή νύχτα. Στό χρόνο ἐπάνω πέθανε ἐξαιτίας μιᾶς ἀποβολῆς. Φαίνεται πώς ἡ πεθερά της δέν τῆς φερνόταν καλά κι ἀρρώστησε ἀπό τή σύγχυση. Ἦταν πολύ εὐαίσθητη· στό σπίτι μας ἡ μητέρα τῆς ἔκανε ὅλα της τά χατήρια. Ἔτσι ὅπως ἦταν χαϊδεμένη, δέν τά 'βγαλε πέρα μέ τήν καινούρια κατάσταση. Τώρα ὅλα αὐτά μοῦ φαίνονται σάν ὄνειρο.

Φοβήθηκα μήπως βάλει τά κλάματα. Εἶμαι τόσο ἀδέξιος, δέν ἔβρισκα νά τῆς πῶ κάτι παρηγορητικό.

«Ἔχεις νεώτερα ἀπ' τή μητέρα σου κι ἀπ' τόν ἀδερφό σου; Εἶναι καλά κι οἱ δυό τους;» τή ρώτησα στό τέλος.

«Πῆρα τελευταῖα ἕνα γράμμα ἀπό τόν ἀδερφό μου. Ὅλα πᾶνε καλά, μόνο πού δέ θά μπορέσουν νά 'ρθουν ἐδῶ νωρίτερα ἀπό ἕνα ἤ δυό χρόνια.

Σέ λίγο μέ τή δικαιολογία πώς πρέπει νά μελετήσω, ἔφυγα ἀπ' τό διαμέρισμα τῆς νύφης μου καί γύρισα στό δωμάτιό μου. Ὁ νοῦς μου ἦταν σκοτισμένος ἀπ' τίς δικές της ἔγνοιες. Σάν ἠρέμησα, ξαναδιάβασα καμιά εἰκοσαριά σελίδες ἀπ' τό *Νησί τῶν Θησαυρῶν*. Μέ ξανάπιασε ὅμως ἡ πλήξη, παράτησα τό μυθιστόρημα, κι ἄρχισα νά βηματίζω μές στήν κάμαρα μέ τό μυαλό σ' αὐτά πού συμβαίνανε ἔξω. Δέν τήν ἀντέχω πιά αὐτή τή ζωή· παντοῦ μές στήν οἰκογένειά μου ὑπάρχει καταναγκασμός, πρέπει νά ἐπαναστατήσω.

Τήν ὥρα τοῦ δείπνου, ἡ μητέρα μου κι ὁ μεγάλος μου ἀδερφός συζητούσανε γιά τά καμώματα τῆς τέταρτης καί τῆς πέμπτης θείας. Μίλαγαν τόσο σοβαρά πού μοῦ ἐρχότανε νά βάλω τά γέλια. Μετά τό φαγητό πῆγα νά κουβεντιάσω μέ τό μεγάλο μου ἀδερφό τό θέμα τῆς εὐσέβειας τῶν παιδιῶν πρός τούς γονεῖς. Εἶναι πολύ ἀδύνατος ἄνθρωπος, τόν ἐξουθενώνουν οἱ τόσες σκοτοῦρες πού ἔχει στό κεφάλι του. Δέ γίνεται νά συμφωνήσω μαζί του, ἔτσι πού παλινδρομεῖ ὅλο καί περισσότερο ἡ σκέψη του στίς παλιές μεθόδους. Ἀκριβῶς τή στιγμή πού ἡ συζήτηση μας γινόταν ἐνδιαφέρουσα, ἦρθε ἡ Χαρούλα, ἡ μικρή ὑπηρέτρια τῆς τρίτης θείας νά τόν φωνάξει γιά μιά παρτίδα μα-γιόνγκ μέ τή μητέρα τῆς θείας. Ἐκεῖνος δέχτηκε χωρίς ἴχνος δισταγμοῦ.

«Θά παίξεις πάλι μα-γιόνγκ;» τόν ρώτησα ψυχρά.

«Πῶς ν' ἀρνηθῶ;»

Κι ἔφυγε μαζί μέ τήν ὑπηρέτρια.

Ἔχω δυό ἀδέρφια: ὁ μεγάλος παίζει κάθε μέρα μα-γιόνγκ γιά νά εὐχαριστήσει τούς ἄλλους. Ὁ δεύτερος πηγαίνει κάθε μέρα στό σπίτι τῆς θείας μου γιά νά κάνει ἀγγλικά στήν ξαδέρφη μας, καί δέ γυρνάει οὔτε γιά τό βραδινό φαγητό.

Κι ἐγώ λοιπόν πρέπει νά φερθῶ ἀλλιώτικα.

Ἰδού μιά μέρα ἀπ' τή ζωή μου!

Σπαταλῶ τά νιάτα μου, δέν μπορῶ νά ὑποκύψω, θά ξεσηκωθῶ, ἀκόμα κι ἐνάντια στό παππού. Θέλω νά βγῶ ἔξω!»

Μόνο αὐτή τή μέρα περιέγραφε στό ἡμερολόγιό του ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης. Τήν ἐπομένη βγῆκε ἔξω.

12

Ὅπου νά 'ναι ἔφτανε ἡ Πρωτοχρονιά, τό πρῶτο μεγάλο γεγονός τῆς χρονιᾶς. Ὅλοι, ἐκτός ἀπ' αὐτούς πού εἶχαν μεγάλα χρέη, ἀνυπομονοῦσαν νά 'ρθει ἐπιτέλους αὐτή ἡ γιορτή. Κάθε

μέρα τήν ἔφερνε καί πιό κοντά. Ἡ πόλη ζωντάνεψε, οἱ διαβάτες πλήθυναν, οἱ δρόμοι στολίστηκαν μέ φαναράκια, καί τά μαγαζιά γέμισαν παιχνίδια. Ἀκούγονταν παντοῦ θόρυβοι ἀπό τρακατροῦκες καί τρομπέτες.

Τό σπίτι τῶν Γκάο, ἄν καί βρισκόταν σέ μιά ἥσυχη γειτονιά, δέν ἔμεινε ἔξω ἀπό κεῖνο τόν ἀναβρασμό. Τά μεγαλύτερη μέλη τῆς οἰκογένειας ἑτοίμαζαν πυρετωδῶς τά ἀπαραίτητα ἀντικείμενα γιά τίς ἐθιμοτυπικές τελετές. Οἱ ὑπηρέτες ἀκολουθοῦσαν τό παράδειγμα τῶν ἀφεντικῶν, μέσα στήν προσμονή τῶν εὔθυμων στιγμῶν καί τῶν δώρων. Κάθε βράδυ, ὁ μάγειρας ἔφτιαχνε πρωτοχρονιάτικα γλυκίσματα. Ὅλη τή μέρα, οἱ γυναῖκες τῆς οἰκογένειας μαζεμένες στό δωμάτιο τοῦ παπποῦ τύλιγαν κομμάτια ἀπό χρυσαφί ἤ ἀσημί χαρτί γιά τή λατρεία τῶν προγόνων, ἤ κόβαν κόκκινα καί πράσινα χαρτιά σέ διάφορα σχήματα, γιά νά τά κολλήσουν στά παράθυρα ἤ στίς λάμπες τοῦ λαδιοῦ. Ὁ γερο-ἀφέντης, κατά τή συνήθειά του, σπάνια βρισκόταν στό σπίτι. Ὅταν δέν πήγαινε στό θέατρο, ἔπαιζε μα-γιόνγκ σέ σπίτια φίλων του. Εἶχε ἱδρύσει μέ τούς πιό παλιούς του φίλους μιά ἐνναμελή ὁμάδα, κι ὁ καθένας μέ τή σειρά του ὀργάνωνε ἕνα σύμπόσιο γιά ψυχαγωγία ἤ γιά νά θαυμάσουν τά βιβλία, τούς πίνακες καί τά κομψοτεχνήματα τῶν συλλογῶν τους. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου μέ τόν τρίτο θεῖο του, τόν Ἀφέντη τοῦ Φωτός, ἐπιτηροῦσαν τούς ὑπηρέτες καί διευθύνανε τήν ὅλη ὀργάνωση τῆς γιορτῆς. Κρεμάστηκαν φαναράκια καί γιρλάντες μέσα στήν προπατορική αἴθουσα, καί πάνω στούς πλάγιους ἐσωτερικούς τοίχους ἁπλώθηκαν πανώ κεντημένα μέ κατακόκκινο σατέν. Τά πορτρέτα ὅλων τῶν προγόνων, ἀπ' ὅλες τίς γενιές, πού χρόνια τώρα κοιμόντανε βαθιά στίς θῆκες τους, βγῆκαν καί κρεμάστηκαν μέ χρονολογική σειρά, γιά νά δεχτοῦν τά ἑορταστικά ἀφιερώματα.

Τό ἐπίσημο γεῦμα γιά τό τέλος τοῦ χρόνου ἔγινε, στούς Γκάο, τήν προπαραμονή τῆς Πρωτοχρονιᾶς. Τό ἀπόγευμα

ἐκείνης τῆς μέρας, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πῆγαν στό γραφεῖο τοῦ ἀδερφοῦ τους ἀφοῦ ἀγοράσανε ἀπ' τό καινούριο βιβλιοπωλεῖο δυό τρεῖς ἐπιθεωρήσεις καί τό μυθιστόρημα τοῦ Τουργκένιεφ *Παραμονή*, μεταφρασμένο, σέ ἔκδοση τοῦ Ἐμπορικοῦ Τύπου. Ἀπό τήν εἴσοδο ἀκούσανε τό γνωστό ἦχο τοῦ ἄβακα. Τράβηξαν τήν κουρτίνα καί μπῆκαν μέσα.

«Βγῆκες ἀπ' τό σπίτι;» ρώτησε ὁ μεγάλος θορυβημένος βλέποντας τόν μικρό.

«Ἐδῶ καί μέρες. Δέν τό ξέρεις;»

«Κι ἄν τό πάρει εἴδηση ὁ παππούς;» ἔκανε ὁ μεγάλος φανερά συγχυσμένος, μετακινώντας πάντα τίς μπάλες τοῦ ἄβακα.

«Τό ἴδιο μοῦ κάνει, δέν πᾶ νά τό πάρει εἴδηση! Δέν τόν φοβᾶμαι,» εἶπε ψυχρά ὁ μικρός.

Ὁ ἀδερφός του τόν κοίταξε προσεχτικά, σούφρωσε τά φρύδια του, καί συνέχισε τή δουλειά του.

«Μήν ἀνησυχεῖς,» μπῆκε στή μέση ὁ δεύτερος ἀδερφός, πού καθόταν σέ μιά πολυθρόνα κοντά στό παράθυρο. «Μπορεῖ νά τά θυμᾶται ὅλα ὁ παππούς; Θά τό ξέχασε.»

Ὁ μικρός πῆρε τήν *Παραμονή* καί βολεύτηκε σ' ἕνα κάθισμα δίπλα στόν τοῖχο. Ξεφύλλισε καί διάβασε στήν τύχη.

«Ὁ ἔρωτας: λέξη ὑπέροχη, ὑπέροχο συναίσθημα... ἀλλά γιά ποιόν ἔρωτα μιλᾶς;»

«Ποιόν ἔρωτα; Δέν ἔχει σημασία ποιόν. Ἐγώ σοῦ λέω πώς δέν ὑπάρχει καμιά διαφορά ἀνάμεσα στούς ἔρωτες. Ἄν ἀγαπᾶς, ἀγάπα μ' ὅλη σου τήν καρδιά.»

Οἱ δυό μεγαλύτεροι τόν κοιτοῦσαν ξαφνιασμένοι. Ἐκεῖνος συνέχισε:

«Ἡ φλογερή ἐρωτική ἐλπίδα, τό φλογερό ἐρωτικό κάλεσμα: πέρα ἀπ' αὐτά τίποτα δέν ὑπάρχει.»

«Εἴμαστε νέοι, δέν εἴμαστε οὔτε ἀνώμαλοι, οὔτε ἠλίθιοι, θά κάνουμε ἕναν ὡραῖο ἀγώνα γιά τήν εὐτυχία.»

Εἶχε ἐξαφθεῖ σιγά σιγά, τρέμανε τά χέρια του. Ἔκλεισε τό

βιβλίο, ἅρπαξε ἕνα φλιτζάνι μέ τσάι καί ρούφηξε μερικές γουλιές. Ἐκείνη τή στιγμή μπῆκε ἀθόρυβα τό Σπαθί τοῦ Νέφους. Ρώτησε μέ τή σπασμένη φωνή του:

«Τί ἔλεγες μέ τόση θέρμη;»

«Διάβαζα,» εἶπε ὁ μικρός ἀνοίγοντας πάλι τό βιβλίο: «Ἡ γῆ ξυπνάει μέσα μας τήν ἀνάγκη τοῦ ἔρωτα, μά δέν πασχίζει κιόλας νά τήν ἱκανοποιήσει...»

Ἔγινε μιά σύντομη σιγή μές στό δωμάτιο, ὁ ἦχος τοῦ ἄβακα σταμάτησε ἀπότομα.

«Ὑπάρχουν στή γῆ ἡ ζωή κι ὁ θάνατος, καί τά δυό αὐτά ὑπάρχουν καί στόν ἔρωτα ἐπίσης.»

«Τί πάει νά πεῖ αὐτό;» μουρμούρισε ὁ ἐπισκέπτης.

Καμιά ἀπάντηση. Μιά ἀόριστη ἀνησυχία πλανιόταν στό μικρό δωμάτιο, πού γινόταν ὅλο καί πιό βαριά. Κάποια ἀγωνία πίεζε αὐτούς τούς τέσσερις νέους παρ' ὅλο πού ἦταν κι ἄλλη περίπτωση ὁ καθένας.

«Κατά τήν κοινωνία κι ἡ ζωή,» βρυχήθηκε ὁ μικρός.

«Ἔτσι πού περνᾶμε τόν καιρό μας, σπαταλᾶμε τά νιάτα μας, σπαταλᾶμε τή ζωή μας.»

Μέρες τώρα τόν βασάνιζε αὐτή ἡ σκέψη. Ἀπό τότε πού ἦταν παιδί, θέριευε μέσα του ὀδυνηρά ἕνας πόθος: νά γίνει ριζικά διαφορετικός ἀπό τά μεγαλύτερα ἀδέρφια του.

Τόν καιρό πού ταξίδευε μέ τόν πατέρα του, πού ἦταν τότε ἔπαρχος, σέ περιοχές μέ ψηλά βουνά καί μεγάλα ποτάμια, εἶχε δεῖ μέ τά μάτια του ἐξαίσια πράγματα, κι ὀνειρευότανε συνεχῶς παράξενους τόπους καί μυθικά κατορθώματα. Ὅσο ζοῦσε στήν ἐπαρχιακή κατοικία, ἡ ζωή του εἶχε κάτι τό ἐπικό, μά ἀφοῦ γύρισε στήν πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, ἡ ζωή του ταυτίστηκε μέ τήν πεζή καθημερινότητα. Ἐν τῷ μεταξύ ἀποκτοῦσε καινούριες ἀντιλήψεις γιά τόν κόσμο: μέσα στό ἴδιο του τό σπίτι ὑπῆρχαν δεκάδες ὑπηρέτες καί βαστάζοι φορείων. Ἄνθρωποι ἀπ' ὅλες τίς γωνιές τῆς χώρας, πού τούς ἕνωνε ἡ ἴδια μοίρα. Ξένοι μεταξύ τους, δούλευαν γιά τά ἴδια ἀφεντικά μ'

ἕνα γελοῖο μισθό, καί ζώντας κάτω ἀπ' τήν ἴδια στέγη ἀποτελοῦσαν μιά μεγάλη οἰκογένεια, ἤρεμα καί φιλικά, γιατί δέν ὑπῆρχε σύγκρουση συμφερόντων πού νά τούς χωρίζει. Ἀντίθετα, τούς ἔδενε τό κοινό ριζικό τους: ἔτσι καί δυσαρεστοῦσαν τ' ἀφεντικά, διακινδύνευαν τό μόνο μέσο πού εἶχαν γιά νά ἐπιζοῦν. Ὅλα αὐτά προκαλέσανε τή συμπάθεια τοῦ ἀγοριοῦ γι' αὐτούς τούς ἀνθρώπους, κι ἔτσι περνοῦσε τόν περισσότερο καιρό ἀνάμεσά τους. Κέρδισε τό σεβασμό καί τήν ἀφοσίωσή τους. Πολλές φορές, ξαπλωμένος στό κρεβάτι ἑνός βαστάζου, μέσα στόν κοινό θάλαμο, κοντά στό λουλά τοῦ ὄπιου, παρακολουθοῦσε αὐτόν τόν πειανσμένο ἄνθρωπο, πού διηγιότανε, καπνίζοντας, τίς περιπέτειες τῆς νιότης του. Συχνά ἔσμιγε μέ τούς ὑπηρέτες πού καθόντανε ὅλοι γύρω ἀπό τή φωτιά, καί τούς ἄκουγε νά διηγιοῦνται ἡρωικές ἱστορίες. Κι ἔλεγε μέ τό νοῦ του: «Ὅταν θά μεγαλώσω θά γίνω ἱππότης, θά λεηλατῶ τούς πλούσιους γιά νά βοηθάω τούς φτωχούς. Δίχως σπίτι, μονάχα μέ τό ξίφος μου, θά γυρίσω ὅλο τόν κόσμο.» Ὕστερα μπῆκε στό κολέγιο, κι ἄρχισε ν' ἀλλάζει ἡ ἀντίληψή του γιά τόν κόσμο. Τά βιβλία κι ἡ διδασκαλία τῶν καθηγητῶν, τοῦ ἐμπνεύσανε ἀγάπη γιά τήν πατρίδα καί πίστη στή μεταρρύθμιση. Ἔγινε φανατικός ἀναγνώστης τῶν προκλητικῶν ἄρθρων τοῦ Λιάνγκ Ρενγκόνγκ ὅπως τό *Κινέζικη ψυχή*. Ἔφτασε νά ἐπιδοκιμάζει τή στρατιωτική θητεία, πού τόσο τήν ἐγκωμίαζε ἐκεῖνος ὁ ρεφορμιστής στή μπροσούρα του μέ τόν τίτλο *Ἁπλές συμβουλές γιά τούς πολίτες*, καί σχεδίαζε νά παρατήσει τίς σπουδές του γιά νά μπεῖ στό στρατό. Ὅμως μέ τό κίνημα τῆς 4ης Μαΐου, ἡ κοσμοαντίληψή του ἀνατράπηκε. Βλέποντας τήν παλιά θεωρία τῆς μεταρρύθμισης νά ξεφτίζει, ἔσπευσε νά ἀποδεχτεῖ μέ φανατισμό θέσεις πολύ πιό προωθημένες. Κι ἔτσι ἔγινε «ἀνθρωπιστής», ὅπως τόν ἔλεγε εἰρωνικά ὁ μεγάλος του ἀδερφός, ἐπειδή ἀρνιότανε ν' ἀνέβει σέ φορεῖο. Διάβασε ἄρθρα ὅπως «Τό πραγματικό νόημα τῆς ζωῆς», καί «Ἡ γένεσις τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς» πράγμα πού τόν ἔκα-

νε νά συλλογιστεῖ πολύ πάνω σ' αὐτά τά θέματα. Στήν ἀρχή εἶχε κάποιες ἀόριστες ἰδέες, ἀλλά, χάρη στίς ἐμπειρίες του, καί κυρίως στή φυλάκισή του τῶν τελευταίων ἡμερῶν, χάρη στό πολύ διάβασμα καί στά προσωπικά του βάσανα, οἱ ὁρίζοντές του εἶχαν πλατύνει. Εἶχε ἀρχίσει νά καταλαβαίνει τί εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ὕπαρξη, καί πῶς ὀφείλει νά συμπεριφέρεται ἕνας ἄντρας. Μισοῦσε τώρα τίς συμβατικότητες πού τόν ἀνάγκαζαν νά σπαταλάει τά νιάτα του. Μά ὅσο περισσότερο τίς μισοῦσε, τόσο κι ἀνακάλυπτε γύρω του ἠθικά ἐμπόδια πού δυσκόλευαν τήν ἀπόδραση.

Μ' αὐτή τή σκέψη φούντωσε ὁ ἐρεθισμός του:

«Καταραμένη νά 'ναι τέτοια ζωή!»

Συνάντησε τό γεμάτο ἀμφιβολία βλέμμα τοῦ μεγάλου του ἀδερφοῦ καί γύρισε τό κεφάλι. Τό πρόσωπο τοῦ ἐπισκέπτη εἶχε μιά μάσκα θλίψης καί παραίτησης. Ταραγμένος ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ εἶχε βυθιστεῖ στό διάβασμα. Στό γραφεῖο βασίλευε θανάσιμη σιωπή.

«Γιατί δέ λέτε τίποτα; Καταραμένοι ὅλοι σας!»

Τόν κοίταζαν χωρίς νά καταλαβαίνουν.

«Γιατί μᾶς βρίζεις;» ρώτησε ἤρεμα ὁ δεύτερος ἀδερφός, κλείνοντας τό βιβλίο του. «Εἴμαστε κι ἐμεῖς σάν κι ἐσένα, μέλη μιᾶς οἰκογένειας τῆς παλιᾶς ἐποχῆς.»

«Αὐτός εἶναι ὁ λόγος, ἀκριβῶς! Ἡ παραίτηση πάντα, καί ποτέ ἡ ἐξέγερση. Μέχρι πότε θά σκύβετε τό κεφάλι; Ξέρετε νά λέτε πώς πρέπει ν' ἀντιστέκεται κανείς στήν οἰκογένεια, ἀλλά στήν πράξη τήν στηρίζετε. Μπορεῖ οἱ ἰδέες σας νά εἶναι μοντέρνες, ἀλλά οἱ πράξεις σας εἶναι ἄνανδρες. Εἶστε ἡ προσωποποίηση τῆς ἀντίφασης, ὅλοι σας!»

«Ἠρέμησε, τί βγάζεις μέ τό νά φωνάζεις ἔτσι;» ἔκανε ὁ δεύτερος ἀδερφός. «Τί μπορεῖς νά κάνεις μονάχος σου; Ξέρεις πολύ καλά πώς ἄν ἐπιβιώνει τό ἀρχαῖο οἰκογενειακό σύστημα, εἶναι ἐπειδή στηρίζεται σέ οἰκονομικά καί κοινωνικά θεμέλια.»

Τήν τελευταία φράση τήν εἶχε πάρει ἀπό τήν ἐπιθεώρηση πού διάβαζε ἐκείνη τήν ὥρα, ἀλλά τήν πέταξε μέ πολύ φυσικό τρόπο. Ὕστερα πρόσθεσε:

«Καί στό κάτω κάτω, ἴσως κι ἐμεῖς δέν ὑποφέρουμε λιγότερο ἀπό σένα.»

Σιγά σιγά καταλάγιασε ἡ κακοκεφιά τοῦ μικροῦ καί βάλθηκε πάλι νά ξεφυλλίζει τό βιβλίο του. Ἔπειτα ἀπό μιά σύντομη σιωπή, διάβασε φωναχτά ἕνα ἀπόσπασμα:

«Ἄς τούς ἀποκρούσουμε λοιπόν! Δέν εἶχε ἄδικο ὁ πατέρας μου ὅταν μοῦ εἶπε: Δέν ἀνήκουμε σέ πλούσια ἤ ἀριστοκρατική οἰκογένεια, δέν εἴμαστε τά χαιδεμένα παιδιά τῆς μοίρας ἤ τῆς φύσης, οὔτε ἥρωες. Ἁπλοί ἐργάτες εἴμαστε. Ἄς ζωστοῦμε τήν πέτσινη ποδιά μές στό σκοτεινό ἐργαστήρι, ἄς κάνουμε τή δουλειά μας, κι ἄς ζεστάνει ὁ ἥλιος μέ τίς ἀκτίνες του ἄλλους ἀνθρώπους. Σ' αὐτή τή σκυθρωπή ζωή, θά 'χουμε κι ἐμεῖς τό μερτικό μας στήν περηφάνια καί στήν εὐτυχία.»

«Αὐτό εἶναι σάν εἰκόνα ἀπ' τή ζωή μου,» μονολόγησε ὁ ἐπισκέπτης. «Ἀλλά ποῦ εἶναι ἡ περηφάνια, ποῦ εἶναι ἡ εὐτυχία μου;»

«Εὐτυχία; Ποιά εὐτυχία; Ὑπάρχει πραγματικά στόν κόσμο τέτοιο πράγμα;» ἀναστέναξε ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός.

Ὁ μικρός τοῦ ἔριξε μιά ματιά κι ἐξακολούθησε νά ξεφυλλίζει τό βιβλίο ὥσπου ἔφτασε σέ μιά τσακισμένη σελίδα, καί διάβασε φωναχτά, σά ν' ἀπαντοῦσε στόν ἀδερφό του.

«Εἴμαστε νέοι, δέν εἴμαστε οὔτε ἀνώμαλοι οὔτε ἠλίθιοι, θά κάνουμε ἕναν ὡραῖο ἀγώνα γιά τήν εὐτυχία.»

«Σταμάτα, σέ παρακαλῶ,» τόν διέκοψε ὁ μεγάλος μέ θλιμμένο ὕφος.

«Γιατί;» ἔκανε προκλητικά ὁ μικρός.

«Γιατί ἐσύ δέν ξέρεις πόσο ὑποφέρω ἐγώ. Δέν εἶμαι πιά τόσο νέος, κι οὔτε ἔζησα νιάτα ποτέ μου. Τήν εὐτυχία δέν τήν γνώρισα, καί δέν πρόκειται νά τή γνωρίσω.»

Αὐτά τά λόγια, ἄν τά ἔλεγε κάποιος ἄλλος, θά ἠχοῦσαν σάν

κατακραυγή. Όμως στό στόμα τοῦ μεγάλου ἀδερφοῦ εἶχαν μόνο μιά ἀπόχρωση μελαγχολίας. Ὁ μικρός, φουρκισμένος ἀπ' τή στάση τοῦ ἀδερφοῦ του πού ἀπό μέρα σέ μέρα γινόταν καί πιό διαλλακτικός, τοῦ φώναξε ἄγρια:

«Ἐπειδή ἐσύ δέ γνώρισες ποτέ τήν εὐτυχία, δέν τολμᾶς οὔτε ν' ἀκοῦς τούς ἄλλους νά θέλουν νά τήν κατακτήσουν;»

«Ἡ περίπτωσή σου δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τή δική μου, δέν μπορεῖς νά μέ καταλάβεις. Μάλιστα, φοβᾶμαι ν' ἀκούω νά μιλοῦν γι' αὐτό πού ἐγώ δέν ἔχω ἐλπίδα νά φτάσω. Πάει ἡ ζωή μου. Δέν ἐπαναστατῶ, γιατί δέ θέλω νά τό κάνω, διάλεξα τό ρόλο τοῦ θύματος. Εἶχα κάνει κι ἐγώ ὑπέροχα ὄνειρα ὅπως ὅλοι σας, πού μοῦ τά κομματιάσανε. Οὔτε μιά ἐλπίδα μου δέν πραγματοποιήθηκε. Μοῦ ἀρπάξανε τήν εὐτυχία μου, μά δέν τά βάζω μ' αὐτούς πού τό 'καναν. Ἁπλῶς δέχτηκα χωρίς νά παραπονεθῶ τό φορτίο πού μοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ πατέρας. Θυμᾶμαι ἀκόμα αὐτά πού μοῦ εἶπε ὅταν ἦταν ἄρρωστος. Τήν παραμονή τοῦ θανάτου του, χάσαμε τή μικρή μας ἀδερφή. Ἡ δεύτερη μάνα μας εἶχε πάει νά φροντίσει γιά τήν κηδεία. Ἡ ἀδερφή μας ἦταν μόλις ἕξι χρονῶ, κι ὁ θάνατός της τόν εἶχε συντρίψει τόν πατέρα μας. Ἔπιασε τό χέρι μου καί μοῦ 'πε κλαίγοντας: «Γιέ μου, φεύγοντας ἡ μητέρα σας, σᾶς ἐμπιστεύτηκε σέ μένα, καί τούς ἕξι. Δέν τά κατάφερα νά σᾶς φυλάξω ὅλους, ντροπή μου!». Ἔκλαψε κι ἄλλο, καί συνέχισε: «Ἐγώ δέν πρόκειται νά γιατρευτῶ, σοῦ ἐμπιστεύομαι τή δεύτερη μητέρα σου, τούς ἀδερφούς σου καί τίς ἀδερφές σου. Ν' ἀγρυπνᾶς τώρα ἐσύ γι' αὐτούς, στή θέση μου, σέ ξέρω καλά, θά τά καταφέρεις.» Ἐγώ ξέσπασα σέ λυγμούς. Ἐκείνη τή στιγμή περνοῦσε ἔξω ἀπ' τό παράθυρο ὁ παππούς. Νόμισε πώς πέθανε ὁ μπαμπάς, καί μπῆκε μέσα λαχανιασμένος. Ἔκανε πώς μέ μαλώνει, πώς τάχα ἔκανα τόν πατέρα μου νά συγκινεῖται, καί τοῦ εἶπε λίγα λόγια ἐνθαρρυντικά. Σέ λίγο μέ φώναξε στό δωμάτιό του καί μ' ἔβαλε νά τοῦ διηγηθῶ μέ λεπτομέρειες τή σκηνή. Δάκρυσε, θέλησε νά μιλήσει, μά ἡ συγκίνηση τοῦ 'κοβε

τή μιλιά. Μ' ἔδιωξε μέ μιά κίνηση τοῦ χεριοῦ. Ἐκείνη τή νύχτα, ὁ πατέρας μοῦ ὑπαγόρεψε τή διαθήκη του. Ἡ δεύτερη μητέρα μας κράταγε τή λάμπα, ἡ μεγάλη μας ἀδερφή τό μελανοδοχεῖο, κι ἐγώ ἔγραφα κλαίγοντας. Τήν ἄλλη μέρα πέθανε. Ἀπό τότε, τό φορτίο πού σήκωνε ἐκεῖνος, πέρασε στούς δικούς μου ὤμους. Δέ τ' ἀντέχω νά θυμᾶμαι τά λόγια του, καί γι' αὐτό δέ βλέπω ἄλλο δρόμο ἀπό τό δρόμο τῆς θυσίας, ἀπό τό ρόλο τοῦ θύματος. Κι ὡστόσο ντρέπομαι ὅταν σκέφτομαι τόν πατέρα, γιατί ἄφησα νά πεθάνει κι ἡ μεγάλη μας ἀδερφή.»

Ὅσο μίλαγε, ἡ ὄψη του σκοτείνιαζε καί κατάπινε τά δάκρυά του. Τά λόγια του κοβόντανε ἀπ' τούς λυγμούς καί τελικά ἔγειρε πάνω στό γραφεῖο μέ τό κεφάλι μές στά χέρια του. Ὁ πιό μικρός ἀδερφός του, συγκινημένος, μόλις καί κρατιόταν νά μή βάλει τά κλάματα. Ὁ μουσαφίρης σκούπιζε τά μάτια του μ' ἕνα μαντίλι, κι ὁ δεύτερος ἀδερφός ἔχωσε τό πρόσωπό του στό περιοδικό.

Ἡ σιωπή βάραινε στό δωμάτιο. Ἀπ' ἔξω ἀκούστηκαν βήματα πού ἀπομακρύνθηκαν ἀμέσως. Ἀφοῦ σκούπισε τό πρόσωπό του, ὁ μεγάλος ἐξακολούθησε μέ σπασμένη φωνή:

«Ὑπάρχουν κι ἄλλα πράγματα πού δέν τά ξέρετε. Ὅταν διορίστηκε ὁ πατέρας ἀστυνόμος στήν ἐπαρχία τοῦ Νταζού, ἐγώ μόλις εἶχα κλείσει τά πέντε. Ἐσεῖς δέν εἴχατε γεννηθεῖ ἀκόμα. Οἱ γονεῖς μας, μᾶς πῆραν μαζί τους, ἐμένα καί τήν ἀδερφή μου. Ἐκείνη τήν ἐποχή δέν ἦταν τόσο ἥσυχα στήν περιοχή. Ὁ μπαμπάς ὄφειλε νά περιφρουρεῖ τήν πόλη τίς νύχτες. Γύριζε μετά τή μία τό πρωί. Τόν περιμέναμε γιά νά πλαγιάσουμε. Ἐμένα μέ θεωροῦσαν κιόλας ἀρκετά ὥριμο. Τά βράδια, ξεφλουδίζοντας κουκουνάρια ἤ καρπουζόσπορους, φλυαρούσαμε μέ τή μαμά ὥσπου νά μαλλιάσει ἡ γλώσσα μας. Μέ συμβούλευε γλυκά ἀλλά ἐπίμονα, νά μελετῶ πολύ, νά τήν ἀνακουφίσω ἀπό τά βάσανά της. Μοῦ ἱστοροῦσε μέ δάκρυα στά μάτια ὅσα εἶχε ὑποφέρει ἀπό τότε πού μπῆκε στήν οἰκογένειά μας. Ἄλλοτε ἔκλαιγα, κι ἄλλοτε προσπαθοῦσα νά τή δια-

σκεδάσω. Τῆς ὑποσχόμουνα πώς θά δουλέψω σκληρά γιά νά γίνω ἐπιθεωρητής ὀχτώ νομῶν τουλάχιστον, νά χαρεῖ ἡ καρδιά της. Πραγματικά ἄρχισα ἀπό τότε νά μελετῶ μέ ζῆλο, κι ἡ μαμά φαινόταν λιγότερο λυπημένη. Σέ λίγους μῆνες, ὁ ἀντιβασιλιάς τῆς ἐπαρχίας διόρισε ἕναν ἀντικαταστάτη τοῦ πατέρα, κι ἐμεῖς ἑτοιμαστήκαμε νά φύγουμε. Ἡ μαμά μοῦ ἐμπιστεύτηκε ὅλες τίς σκοτοῦρες τοῦ μπαμπᾶ. Ἦταν τότε ἐφτά μηνῶν ἔγκυος στόν δεύτερο ἀδερφό μου, κι ὁ πατέρας ἔτρεμε γιά τίς ταλαιπωρίες πού θά εἶχε στό ταξίδι. Μά δέν ὑπῆρχε ἄλλη λύση, ἔπρεπε νά φύγουμε. Πρίν συμπληρωθοῦν δυό μῆνες ἀπ' τήν ἐπιστροφή μας ἐδῶ, σ' ἔφερε στόν κόσμο, Ἥλιε τοῦ Λαοῦ. Κι ὅλο ἐκεῖνο τό διάστημα ἦταν ἄρρωστη. Τόν ἑπόμενο χρόνο ὁ μπαμπάς ἔφυγε γιά τήν πρωτεύουσα, ὅπου θά παρουσιαζόταν σάν ὑποψήφιος γιά μιά θέση ἐπάρχου. Μέρα νύχτα τόν περίμενε ἡ μαμά, λιώνοντας ἀπό τήν ἀνησυχία. Τότε γεννήθηκες ἐσύ, Ἥλιε τῆς Νόησης. Ἐν τῷ μεταξύ, στό Πεκίνο, ὁ πατέρας ἀπέτυχε στίς προκαταρκτικές ἐξετάσεις καί χρειάστηκε νά μείνει ἐκεῖ πέρα. Ὅταν ἔφτασαν τά νέα, τόν παππού τόν ἔπιασε μαύρη ἀπελπισία. Μερικοί ἀπό τήν οἰκογένεια μᾶς εἰρωνεύονταν. Ἡ μαμά πολύ ὑπέφερε· μόνο ἡ ἀδερφή μου κι ἐγώ καταφέρναμε νά τήν παρηγοροῦμε. Ἔκλαιγε γιά μιά δυό μέρες κάθε φορά πού ἔπαιρνε γράμμα τοῦ πατέρα. Αὐτό κράτησε ὥς τή στιγμή πού τῆς ἀνάγγειλε ὁ μπαμπάς πώς εἶχε γίνει δεκτός, καί θά γύριζε στό τέλος τοῦ φθινόπωρου. Ἔβγαλε ἕνα βαθύ ἀναστεναγμό καί ἡσύχασε κάπως. Ἀρκετά εἶχε τραβήξει. Ἀπό τότε πού ἔγινε νοικοκυρά ὥς τή μέρα πού πέθανε, ποτέ δέν ἦταν εὐτυχισμένη. Καί πῶς μ' ἀγαποῦσε! Πόσες ἐλπίδες στήριξε ἐπάνω μου! Κι ἐγώ, πῶς νά τῆς φανέρωνα τήν ἀγάπη μου; Ραγίζει ἡ καρδιά μου ὅταν τή σκέφτομαι. Ὅλα θά τά θυσίαζα γιά χάρη της καί τό μέλλον μου ἀκόμα.

Ἀρκεῖ ἐσεῖς οἱ ὑπόλοιποι νά γίνετε ἄνθρωποι πετυχημένοι, νά περηφανεύεται γιά σᾶς ἡ οἰκογένεια, καί δέ ζητάω τίποτ' ἄλλο. Θά πρέπει νά μέ καταλάβετε.»

Τράβηξε άπ' τήν τσέπη του ένα μαντίλι καί σκούπισε τό ύγρό του πρόσωπο.

«Σύμφωνοι, σέ καταλαβαίνουμε,» είπε μέ τρεμουλιαστή φωνή ό δεύτερος άδερφός, κρυμμένος πάντα πίσω άπ' τό περιοδικό του.

Ό μικρός δέν τά κατάφερε τελικά νά μή χύσει λίγα δάκρυα, άλλά τά σκούπισε στά γρήγορα καί συλλογίστηκε:

«"Ας τ' άφήσουμε ήσυχο τό παρελθόν. Τί όφελεῖ νά τό ξεθάψουμε;»

«Καλό ήταν τό κείμενο πού μάς διάβασες τώρα δά. 'Εγώ δέ ζῶ μέ πολυτέλεια, δέν εἶμαι τό χαιδεμένο παιδί τῆς μοίρας καί τῆς φύσης· εἶμαι ἐργάτης. Φοράω τήν ποδιά μου γιά νά δουλέψω μές στό σκοτεινό ἐργαστήρι, γιά ν' ἀποτελειώσω αὐτό πού ἀνέλαβα.» Πιό ἤρεμος τώρα, ὁ μεγάλος ἀδερφός, χαμογέλασε θλιμμένα στόν μικρό καί συνέχισε: «Εἶμαι ἐργάτης δίχως χαρά, εἶμαι...»

Βήχας ἀκούστηκε ἀπ' ἔξω, καί πανικόβλητος, μέ ἀλλαγμένη φωνή, εἶπε στόν ἀδερφό του:

«Ὁ παππούς.... Τί κάνουμε τώρα;»

Ὁ μικρός ξαφνιάστηκε, μά βρῆκε γρήγορα τή σιγουριά του.

«Κι ἔπειτα; Δέ θά μέ φάει!»

Ὁ γερο-ἀφέντης Γκάο μπῆκε στό δωμάτιο, συνοδευμένος ἀπό τόν ὑπηρέτη του Σού τόν Καλότυχο. Ὅλοι σηκώθηκαν γιά νά τόν χαιρετήσουν κι ὁ δεύτερος ἀδερφός τοῦ πρόσφερε τήν πολυθρόνα του.

«Ὥστε ὅλοι ἐδῶ βρίσκεστε!» Τό πρόσωπο τοῦ γέροντα φωτίστηκε ἀπό ἕνα χαμόγελο. «Ἐλᾶτε τώρα σπίτι. Σήμερα εἶναι τό οἰκογενειακό γεῦμα γιά τό τέλος τῆς χρονιᾶς. Νά εἶστε πίσω νωρίς.»

Κάθισε κοντά στό παράθυρο, ἀλλά σηκώθηκε σχεδόν ἀμέσως.

«Παιδί μου, θέλω κάτι νά ψωνίσω, ἔλα μαζί μου.»

Βγῆκε μέ τόν μεγάλο ἐγγονό. Τότε ὁ δεύτερος ἀδερφός

ἔκλεισε τό μάτι στό μικρό.

«Νά πού εἶναι ἀλήθεια. Τά ξέχασε τά δικά σου.»

«Μά ἄν εἶχα ἀκούσει τό μεγάλο μας ἀδερφό, θά 'πρεπε νά μείνω μέσα ὅλη μου τή ζωή. Λίγη τόλμη δέν κάνει κακό. Καί τελικά τήν πάτησα, γιατί ἡ ὀργή τοῦ παπποῦ εἶναι θέμα ἑνός λεπτοῦ, κι ὕστερα ὅλα τά ξεχνάει. Οὔτε θά τοῦ πέρασε ἀπ' τό μυαλό πώς ἐγώ τόσον καιρό ζοῦσα τήν ἀξιοθρήνητη ζωή τοῦ φυλακισμένου. Πᾶμε τώρα ἐμεῖς, ὁ ἀδερφός μας θά πάρει φορεῖο. Καί καλοῦ κακοῦ ἄς ἀποφύγουμε τόν παππού.»

«'Εντάξει,» συμφώνησε ὁ μεγαλύτερος. Καί γυρνώντας στό μουσαφίρη: «Κι ἐσύ;»

«Κι ἐγώ φεύγω. Πᾶμε ὅλοι μαζί.»

Στό γυρισμό, ὁ μικρός εἶχε φοβερή ἔξαψη, κι ἔθαψε τό παρελθόν μιά γιά πάντα.

«Εἶμαι νέος,» συλλογίστηκε, «δέν εἶμαι οὔτε ἀνώμαλος οὔτε ἠλίθιος, θά κάνω ἕναν ὡραῖο ἀγώνα γιά τήν εὐτυχία.»

Καί συγχάρηκε τόν ἑαυτό του, πού δέν βρισκόταν στή θέση τοῦ μεγάλου του ἀδερφοῦ.

13

Εἶχε νυχτώσει. Μέσα στήν προπατορική αἴθουσα τῶν Γκάο, ἐκτός ἀπό τό τεράστιο κηροπήγιο μέ τά ἑκατό κεριά πού εἶχαν τοποθετήσει ἐπίτηδες, ἀπ' τό κεντρικό δοκάρι κρεμόταν καί μιά μεγάλη λάμπα πετρελαίου καθώς καί τέσσερα φανάρια μέ χρωματιστές φιγοῦρες ζωγραφισμένες στό γυαλί τους, ὅπως συνηθιζόταν στό παλάτι τοῦ αὐτοκράτορα. Τό φῶς, ὅπως ἔπεφτε ἀπό τό ταβάνι μέσα ἀπ' τίς πολύχρωμες λάμπες, ἁπλωνόταν παντοῦ καί φώτιζε τούς πίνακες καί τίς προσωπογραφίες τῶν προγόνων ὅλων τῶν γενεῶν, μέ στολές τῆς δυναστείας τῶν Μαντσού, καθώς κρέμονταν πάνω ἀπ' τό βωμό καί διέκρινε κανείς ἀκόμα καί τίς ἑνώσεις ἀνάμεσα στά τετράγωνα τοῦβλα

τοῦ πατώματος. Στή μέση τῆς αἴθουσας ὑπῆρχαν δυό στρογγυλά τραπέζια στρωμένα μέ ἰδιαίτερη φροντίδα: ξυλάκια ἀπό φίλντισι, κύπελλα, κουτάλια, καί πιάτα ἀσημένια. Κάτω ἀπό κάθε πιάτο, ξεχώριζε ἕνα κόκκινο χαρτί μέ τό ὄνομα τοῦ συνδαιτυμόνα.

Σέ κάθε τραπέζι ἀντιστοιχοῦσαν τρεῖς ὑπηρέτες: δυό γιά νά βάζουν κρασί, κι ἕνας γιά νά σερβίρει τό φαγητό. Λίγο πιό πέρα στέκονταν ὑπηρέτριες πού τούς βοηθοῦσαν. Τά πιάτα πέρναγαν ἀπ' τήν κουζίνα στό ἀριστερό ὑπόστεγο ὅπου καί τ' ἀκουμποῦσαν προσωρινά σ' ἕνα τραπεζάκι κοντά στό παράθυρο, πού τό φώτιζε μιά λάμπα μέ διακλαδώσεις σάν κέρατο κριαριοῦ. Μιά ὑπηρέτρια προχωρημένης ἡλικίας τά ἔφερνε μέσα στήν αἴθουσα καί τά παράδινε στόν Σού τόν Καλότυχο καί στόν Ζάο τόν Ἄξιο, πού τά τοποθετοῦσαν στά τραπέζια. Ἀφοῦ προσφέρθηκαν μεζεδάκια καί δυό πιατέλες μέ ἀμύγδαλα καί σπόρους καρπουζιοῦ, ἀναγγέλθηκε τό δεῖπνο. Μικροί καί μεγάλοι μπῆκαν στή μεγάλη αἴθουσα, ἐνῶ ὁ γερο-ἀφέντης τούς προσκαλοῦσε νά καθίσουν. Σέ λίγο ὅλοι εἶχαν βολευτεῖ στίς θέσεις τους.

Στό τραπέζι γιά τά τιμώμενα πρόσωπα κάθονταν οἱ μεγαλύτεροι, μέ τήν ἑξῆς σειρά: ὁ γερο-ἀφέντης, ἡ παλλακίδα Τσέν, ἡ πρώτη κυρία, ὁ τρίτος κύριος, Ἀφέντης τοῦ Φωτός κι ἡ γυναίκα του, ὁ τέταρτος κύριος, Ἀφέντης τῆς Γαλήνης κι ἡ γυναίκα του, ὁ πέμπτος κύριος, Ἀφέντης τῆς Τόλμης κι ἡ γυναίκα του. Ἐπίσης ἦταν κι ἡ καλεσμένη τους ἡ κυρία Ζάνγκλ, κόρη τοῦ γερο-ἀφέντη, ἡ θεία τῶν ἀδερφῶν Γκάο. Συνολικά δέκα ἄτομα. Στό ἄλλο τραπέζι κάθονταν ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, τ' ἀδέρφια του, ἡ ἀδερφή του, τά ξαδέρφια κι οἱ ξαδέρφες του, καθώς κι ἡ γυναίκα του ἡ Λί-Διπλός Νεφρίτης, καί ἡ Κιθάρα. Συνολικά δώδεκα ἄτομα. Τό ὄνομα τῆς γενιᾶς ὅλων τῶν ἀγοριῶν ἦταν «Ἥλιος». Ἀπό τόν πρῶτο κλάδο, ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ και ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης. Ἀπό τόν τρίτο κλάδο, ὁ Ἥλιος τοῦ Ἡρωισμοῦ. Ἀπό

τό τέταρτο, ὁ Ἥλιος τοῦ Πλήθους κι ὁ Ἥλιος τοῦ Αἰώνα. Τό ὄνομα τῆς γενιᾶς ὅλων τῶν κοριτσιῶν ἦταν «Ἁγνό.» Τό Ἁγνό Λουλούδι ἀπό τόν πρῶτο κλάδο, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα ἀπό τόν τρίτο, ἡ Ἁγνή Εὐωδιά ἀπό τόν τέταρτο κι ἡ Λευκή Ἁγνότητα ἀπό τόν πέμπτο κλάδο. Ἡ Λευκή Ἁγνότητα ἦταν δώδεκα, κι ἡ μικρότερη, ἡ Ἁγνή Εὐωδιά, ἑφτά χρονῶ. Ὁ Ἥλιος τῆς Ἀνθρωπότητας, ὁ Ἥλιος τῆς Πρωτοπορίας καί τό Ἁγνό Ἄρωμα πού ἀνῆκαν στόν τρίτο καί τόν τέταρτο κλάδο, δέν παρευρίσκονταν στό γεῦμα γιατί ἦταν πολύ μικρά παιδιά. Ὡστόσο, εἶχε γίνει ἐξαίρεση γιά τόν Πιστό τῆς Θάλασσας, τόν γιό τοῦ Ἥλιου τοῦ Καινούριου, γιατί ὁ γερο-ἀφέντης ἤθελε νά ἀντιπροσωπεύονται τέσσερις γενιές στό γεῦμα γιά τό τέλος τοῦ χρόνου. Ἔτσι, εἶχε διατάξει τούς γονεῖς νά φέρουν τό παιδάκι μαζί τους. Καί τώρα ὁ μικρός καθόταν στά γόνατα τῆς Λί καί βούταγε τά χέρια του μέσα στά πιάτα μ' ὅλη του τήν ἄνεση.

Ὁ παππούς μέ τό κύπελλο στό χέρι ἔριξε τριγύρω του μιά ματιά. Ἡ αἴθουσα ἦταν γεμάτη ἄντρες καί γυναῖκες μέ χαρούμενα πρόσωπα. Ἦταν οἱ πολυάριθμοι ἀπόγονοί του. Εἶχε ἐκπληρωθεῖ ὁ πόθος του γιά τίς «τέσσερις γενιές κάτω ἀπό τήν ἴδια στέγη». Χαμογέλασε καί κατέβασε μιά γερή γουλιά κρασί. Στό ἄλλο τραπέζι, ἡ νεολαία ἔπινε καί κουβέντιαζε μέ κέφι. Ἀκούγονταν δροσερές φωνές: «Βάλε μου κι ἄλλο.... ἐμένα πρῶτα!» Δυό ὑπηρέτες, ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος κι ὁ Βέν ὁ Ἐνάρετος, δέν προφταίνανε νά φέρνουν τίς κανάτες.

«Μήν πίνετε τόσο πολύ, θά μεθύσετε,» εἶπε ὁ γερο-ἀφέντης. «Νά τρῶτε περισσότερο.»

Ὕψωσε τό κύπελλό του κι ἤπιε πάλι μιά γουλιά μ' ἕνα αἴσθημα ἀγαλλίασης. Ὅλοι οἱ συνδαιτυμόνες τόν μιμήθηκαν τήν ἴδια στιγμή. Στό τραπέζι γιά τά τιμώμενα πρόσωπα ἐπικρατοῦσε περισσότερη ἡσυχία καί συστολή, κι ὅλοι ἐκτός ἀπ' τόν παππού, κάθονταν πολύ στημένοι. Μόλις ἔπαιρνε τά ξυλάκια του ὁ γέρος, ἁρπάζανε κι οἱ ἄλλοι τά δικά τους. Μόλις τ' ἀφη-

νε, ἔσπευδαν νά τόν μιμηθοῦν. Ποῦ καί ποῦ λέγανε καί καμιά κουβέντα. Ὁ γερο-ἀφέντης, πού εἶχε ἀρχίσει κιόλας νά ᾽ρχεται στό κέφι, τό πῆρε χαμπάρι:

«Ἀφῆστε τούς τύπους καί φερθεῖτε μέ ἄνεση. Μιλεῖστε καί γελᾶστε. Κοιτᾶχτε τί ὡραῖα περνᾶνε στό ἄλλο τραπέζι, καί τί κατήφεια βασιλεύει ἐδῶ πέρα. Μεταξύ μας εἴμαστε, δέ χρειάζεται νά σφιγγόμαστε». Ἄδειασε τό ποτήρι του καί πρόσθεσε: «Ἀπόψε εἶμαι εὐχαριστημένος.»

Κι εἶπε στό μικρότερο γιό του, μ᾽ ἕνα πλατύ χαμόγελο:

«Νέος εἶσαι, δέν πειράζει κι ἄν πιεῖς λίγο παραπάνω.»

Ὕστερα διέταξε τόν Λί τόν Σεβαστό καί τόν Γκάο τόν Ἄδολο:

«Βάλτε κι ἄλλο κρασί στήν κυρία θεία, σ᾽ ὅλους τούς κυρίους καί τίς κυρίες.»

Τό κέφι του, σπάνιο πράγμα γι᾽ αὐτόν, ἔφερε τελικά κάποια χαλάρωση. Ὁ Ἀφέντης τῆς Γαλήνης, ὁ μικρότερος ἀδερφός του, ἡ γυναίκα του κι ἡ παλλακίδα Τσέν, βάλθηκαν νά παίζουν τό παιχνίδι μέ τό σήκωμα τῶν δαχτύλων ὅπου ὁ χαμένος πρέπει νά πιεῖ μονορούφι ἕνα ποτήρι κρασί. Τά ξυλάκια ἄρχισαν νά δουλεύουν μέ μεγαλύτερη ταχύτητα. Ὁ παππούς, ἱκανοποιημένος, ἤπιε μιά γουλιά ἀπ᾽ τό κύπελλο πού μόλις τό ξαναγέμισαν καί στή μνήμη του ἀναδύθηκε μπερδεμένο ὅλο τό παρελθόν: πῶς τά κατάφερε νά ξεφύγει ἀπό τή φτώχεια. Κατέκτησε ἀξιώματα ἀφοῦ σπούδασε μέ μεγάλες δυσκολίες, κι ὑπῆρξε μανδαρίνος γιά πολλά χρόνια. Ἀπέκτησε μεγάλη περιουσία, ἀγόρασε τεράστιες ἐκτάσεις γῆς κι ἀκίνητα, κι ἔχτισε τοῦτο τό σπίτι. Εἶχε πολλά παιδιά, ἐγγόνια, κι ἕνα δισέγγονο, κι ὅλοι αὐτοί εἶχαν προορισμό τή μόρφωση καί τή γνώση τῶν θεσμῶν. Ἄν συνέχιζε ἔτσι αὐτή ἡ εὐημερία, ποῦ θά ἔφτανε ἡ οἰκογένειά του μετά ἀπό μιά ἤ δυό γενιές; Μ᾽ αὐτή τή σκέψη βάλθηκε νά χαμογελάει· ἄδειασε τό ποτήρι του καί φώναξε:

«Φτάνει, θά μεθύσω! Ἐσεῖς πού εἶστε νέοι πιεῖτε περισσότερο.» Καί πρόσταξε τούς ὑπηρέτες: «Βάλτε κι ἄλλο κρασί.»

Στό τραπέζι τῶν νέων, ὅπως τό 'χε ἀντιληφθεῖ ὁ γέροντας, ὑπῆρχε μεγάλη εὐθυμία, καί τά ξυλάκια δούλευαν σχεδόν ἀσταμάτητα. Μόλις ἐρχόταν ἕνα πιάτο, ἄδειαζε ἀμέσως. Ὁ Ἥλιος τοῦ Πλήθους κι ὁ Ἥλιος τοῦ Αἰώνα, πού τό μπόι τους δέν τούς ἐπέτρεπε νά φτάνουν τά φαγητά, εἶχαν γονατίσει στίς καρέκλες τους, κι ἀφήνοντας στή μπάντα τά ξυλάκια, τρώγανε μέ τό κουτάλι.

«Τί τρόποι εἶναι αὐτοί!» φώναξε γελώντας ἡ Λί πού εἶχε παραδώσει ἐν τῷ μεταξύ τόν γιό της στήν ψυχοκόρη Χέ, γιά νά τόν βγάλει ἔξω νά παίξει. «Ἔτσι σουφρώνει κανείς ἀπ' ὅλα. Κι ἐμεῖς οἱ γυναῖκες ὅπως πάντα, μένουμε ἀπ' ἔξω. Κοιτᾶχτε στό τραπέζι τοῦ παπποῦ, τί εὐγενικοί πού εἶναι ὅλοι, ἐνῶ ἐσεῖς εἶστε κοιλιόδουλοι. Μπράβο ἐπίσημο γεῦμα!»

Ἐκείνη τή στιγμή, ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος σερβίριζε θαλασσινά. Ὁ Ἥλιος τοῦ Ἡρωισμοῦ, δεκατριῶ χρονῶ, εἶχε βουτήξει κιόλας ἕνα κομμάτι, ἀλλά ἀκούγοντας τά λόγια τῆς Λί, ἄφησε ἀμέσως τά ξυλάκια του:

«Λυπηθεῖτε τή νύφη μας! Ἄς τῆς ἀφήσουμε ὅλο τό πιάτο!»

Ὅλη ἡ παρέα μπῆκε στό κόλπο, κι ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πού καθότανε σχεδόν ἀπέναντι ἀπ' τή νύφη του, ἔσπρωξε μπροστά της τό πιάτο:

«Σέ παρακαλοῦμε νά τά φᾶς ὅλα ἐσύ.»

Ὅλοι τήν κοίταζαν. Ἐκείνη κοκκίνισε ἐλαφρά, κι ἔσπρωξε τό πιάτο πρός τόν κουνιάδο της:

«Σ' εὐχαριστῶ, εἶσαι πολύ εὐγενικός, ἀλλά ἐγώ δέν τρώω θαλασσινά. Φάτα ἐσύ στή θέση μου.»

«Ἀδύνατον! Ἄν δέν φᾶς, τότε θά πιεῖς,» φώναξε ὄρθιος ὁ νεαρός.

Ὅλοι συμφώνησαν.

«Μπράβο! νά πιεῖ κρασί!»

Σάν καταλάγιασε ὁ θόρυβος, ἡ Λί βρῆκε τρόπο νά ὑπερασπιστεῖ τόν ἑαυτό της:

«Καί γιατί μοῦ βάζετε αὐτή τήν τιμωρία; Ἄν ἔχετε ὄρεξη νά

πιοῦμε κι ἄλλο, ἄς παίξουμε καλύτερα ἕνα ἀνάλογο παιχνίδι.»

«Καλή ἰδέα,» εἶπε ὁ ἄντρας της.

«Ποιό ὅμως;» ρώτησε ἡ Κιθάρα πού καθόταν δίπλα στή Λί.

«Ἔχω κάτι ραβδάκια στό δωμάτιό μου, νά στείλουμε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα νά τά φέρει,» πρότεινε ἡ κοπέλα.

«Δέν ἀξίζει τόν κόπο,» εἶπε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, «ἄς παίξουμε κάτι πιό ἁπλό»

«Νά παίξουμε τά λουλούδια πού πετᾶνε», φώναξε ἀμέσως ἡ Κιθάρα.

«Ἐγώ δέν παίζω,» εἶπε ὁ Ἥλιος τοῦ Πλήθους πού ἦταν ὀχτώ χρονῶ.

«Κανένας δέ σέ ὑποχρεώνει,» πῆρε πάλι τό λόγο ἡ Λί. «Δέν θά παίξουν οὔτε ὁ πέμπτος ἀδερφός, οὔτε ἡ ἕκτη ἀδερφή οὔτε κι ὁ ἕκτος ἀδερφός. Καί θά 'μαστε ἐννέα.»

Ἡ Κιθάρα γύρισε στόν Ἥλιο τῆς Νόησης:

«Ἀρχίζω ἀγαπητέ μου ξάδερφε. Πιές πρῶτος.»

«Γιατί ἐγώ; Δέν εἶπες ἀκόμα τίποτα.»

Καί σκέπασε μέ τό χέρι τό κύπελλό του.

«Ἔννοια σου καί θά πιεῖς! Λέω: «Ἔξω, ὅλοι οἱ περιπατητές θαυμάζουν τά λουλούδια.» Νά δοῦμε τώρα ποιός θά πιεῖ!»

Μετρήσανε, παραλείποντας τούς τρεῖς μικρούς πού δέν παίρνανε μέρος, κι ἡ λέξη λουλούδια ἔπεσε ἀκριβῶς σ' ἐκεῖνον. Ὅλοι φωνάξανε:

«Σ' ἐσένα ἔπεσε.»

«Παρατεῖστε με ἥσυχο. Δέν πίνω,» διαμαρτυρήθηκε ἐκεῖνος.

«Ἀδύνατον! Ὁ κανονισμός τοῦ παιχνιδιοῦ εἶναι αὐστηρός ὅσο καί τοῦ στρατοῦ, κανένας δέν μπορεῖ νά ξεφύγει.»

Ὑποχώρησε, ψάχνοντας συγχρόνως νά πάρει τό αἷμα του πίσω. Ξαφνικά χαμογέλασε κι εἶπε στήν Κιθάρα:

«Ἡ σειρά σου τώρα:

«Μέ τήν ἀνοιξιάτικη αὔρα, ἀνοίγουν τά λουλούδια τῆς ροδακινιᾶς καί τῆς δαμασκηνιᾶς.»

Μετρώντας ἀπ' τόν Ἥλιο τῆς Νόησης καί πέρα, τό πέμπτο πρόσωπο ἦταν πράγματι ἡ Κιθάρα, πού σιωπηλά ὕψωσε τό ποτήρι της. Ὕστερα ἀπάγγειλε τό στίχο:

«Τά λουλούδια τῆς ροδακινιᾶς πέφτουν μπερδεμένα, σάν τριανταφυλλένια βροχή.»

Τότε χρειάστηκε νά πιεῖ τό Ἁγνό Λουλούδιασμα, πού καθόταν ἀριστερά της.

Κι ἐκείνη εἶπε:

«Σάν πέφτουν τά λουλούδια σ' ἀνταμώνω καί πάλι.»

Τό Ἁγνό Λουλούδι, πού καθότανε κοντά της, ἤπιε κι εἶπε μέ τή σειρά της, ἀφοῦ σκέφτηκε λίγα λεπτά γιά ἕνα στίχο:

«Περίμενε λίγο, καί τά λουλούδια τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἄλσους θά μοιάζουν μέ κεντήματα.»

Μετρήσανε ξεκινώντας ἀπ' αὐτήν, πηδώντας πάντα τούς τρεῖς μικρούς, κι ἡ λέξη λουλούδια ἔπεσε στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ πού ἀπάγγειλε, ἀφοῦ ἤπιε πρῶτα:

«Στήν πηγή τῶν λουλουδιῶν τῆς ροδακινιᾶς, τό νερό ἔχει χίλια πόδια βάθος.»

Ὕστερα ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης:

«Ὅταν ξανάρχεται ἡ γιορτή τῶν λουλουδιῶν, οἱ ὁπλές τῶν ἀλόγων μοσχοβολοῦν.»

Κι ὕστερα ἡ Λί:

«Πέρσι, βρισκόσουν ἀνάμεσα στά λουλούδια ὅταν σ' ἐγκατέλειψα.»

Τό Ἁγνό Λουλούδιασμα συνέχισε ἀμέσως:

«Σήμερα ἀνοίγουν τά λουλούδια, ἀρχίζει καινούρια χρονιά.»

Ἡ Λευκή Ἁγνότητα ἤπιε δειλά μιά γουλίτσα καί τραύλισε:

«Ὁ βοσκός δείχνει στό βάθος τό χωριουδάκι, ὅμοιο μέ λουλούδι βερικοκιᾶς.»

Ἦρθε πάλι ἡ σειρά τῆς Λί:

«Μέ τ' ἁπαλό ἀγέρι τῆς ἀνατολῆς, ἑκατό λουλούδια μαραμένα.»

ʽΟ Ἥλιος τοῦ ʽΗρωισμοῦ ἄδειασε τό ποτήρι του καί ἀπάγγειλε βιαστικά:

«Συγκινημένος, ποτίζω τά λουλούδια μέ τά δάκρυά μου.»

«Ὄχι, δέ μετρᾶνε οἱ στίχοι τῶν πέντε ποδῶν,» φώναξε ἡ Λί ἐνοχλημένη.

Τό ʽΑγνό Λουλούδι πῆρε τό μέρος της, ἀλλά ὁ Ἥλιος τοῦ ʽΗρωισμοῦ ἀρνήθηκε μέ πεῖσμα νά πεῖ κάτι ἄλλο. Καθώς τσακώνονταν μπῆκε στή μέση ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης κι εἶπε ἀνυπόμονα:

«Ἂς σταματήσουμε, βρίσκετε κάτι μελαγχολικούς στίχους πού μᾶς χαλᾶνε τό κέφι. Καλύτερα νά παίξουμε τό παιχνίδι τῆς ταχύτητας.»

«Μπράβο, δίκιο ἔχει», φώναξε ὁ Ἥλιος τοῦ ʽΗρωισμοῦ χειροκροτώντας, γιατί ἔτσι ἔβγαινε αὐτός ἀπ᾽ τή δύσκολη θέση. «ʼΕγώ θά εἶμαι ὁ Σί Ζέν, ὁ Δράκοντας μέ τίς ʼΕννιά Ραβδώσεις.»

ʽΗ πλειοψηφία συμφώνησε μ᾽ αὐτή τήν ἰδέα. ʼΑναθέσανε στήν Λί νά διευθύνει τό παιχνίδι. Ὅταν διαλέξανε ὅλοι τά πρόσωπα πού θά ὑποδύονταν, ἡ κοπέλα πέταξε τήν ἐρώτηση:

«Ποιός ξέρει νά πίνει;»

«ʽΗ Κεφαλή τῆς Λεοπάρδαλης ξέρει νά πίνει,» ἀπάντησε ἡ Κιθάρα.

«ʽΗ Λί Σόνγκ δέν ξέρει νά πίνει,» ἀπάντησε βιαστικά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ πού εἶχε αὐτό τό ρόλο.

«Ποιός ξέρει νά πίνει;» ρώτησε ἡ Κιθάρα.

«ʽΟ Δράκοντας μέ τίς ʼΕννιά Ραβδώσεις,» εἶπε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

«ʽΟ Σί Ζέν δέν ξέρει νά πίνει,» ἔκανε ἀμέσως ὁ Ἥλιος τοῦ ʽΗρωισμοῦ.

«Ποιός ξέρει νά πίνει;» ρώτησε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

«ʽΟ ʽΟδοιπόρος Μοναχός ξέρει νά πίνει,» ἀπάντησε ὁ Ἥλιος τοῦ ʽΗρωισμοῦ.

«ʽΟ Βού Σόνγκ δέν ξέρει νά πίνει,» εἶπε ὁ Ἥλιος τῆς Νόη-

σης πού ὑποδυόταν αὐτό τό πρόσωπο.

«Ποιός ξέρει νά πίνει;» συνέχισε ὁ Ἥλιος τοῦ Ἡρωισμοῦ.

«Ἡ Καμηλοπάρδαλη ἀπό Νεφρίτη ξέρει νά πίνει», εἶπε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πρίν προλάβει νά πάρει ἀνάσα.

Ἡ Κιθάρα, πού ἔπινε τσάι ἐκείνη τή στιγμή, ἔφτυσε τή γουλιά πού εἶχε στό στόμα της ἀπό τή βιάση της ν' ἀπαντήσει:

«Ὁ Λού Ζουνγί δέν ξέρει νά πίνει.»

«Ποιός ξέρει;» συνέχισε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἐνῶ τήν κοίταγε μ' ἕνα πονηρό χαμόγελο.

«Ἡ Μικρή Ρουφήχτρα ξέρει,» εἶπε ἡ κοπέλα γυρνώντας πρός τή Λί.«Ἡ Σέ Ζέν δέν ξέρει νά πίνει,» ἀπάντησε ἡ Λί χωρίς νά βιάζεται.

«Καί ποιά ξέρει νά πίνει;» ρώτησε γελώντας ἡ Κιθάρα.

«Ἡ Γιακσάσα ξέρει,» ἔκανε μέ σοβαρότητα ἡ νέα γυναίκα δείχνοντας μέ τό δάχτυλο τόν ἄντρα της.

Ὅλοι ἔσκασαν στά γέλια. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου εἶχε διαλέξει τό ρόλο τῆς κυρίας Σούν, τῆς Γιακσάσα, γιά νά διασκεδάσουν στήν παρέα τους, καί τώρα, αὐτό τό ὄνομα στό στόμα τῆς γυναίκας του φαινόταν ἀκόμα πιό γελοῖο.

«Ἡ κυρία Σούν δέν ξέρει νά πίνει,» ἀπάντησε γελώντας κι ἐκεῖνος, καί χωρίς νά περιμένει τήν ἐρώτηση τῆς Λί, συνέχισε: «Τό Ἀστέρι τῆς Ἐξυπνάδας ξέρει νά πίνει.»

«Ὁ Βού Γιόνγκ δέν ξέρει νά πίνει,» εἶπε τό Ἁγνό Λουλούδιασμα.

«Ποιός ξέρει;» ρώτησε ἀμέσως ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου.

«Ἡ νύφη μας ξέρει,» πέταξε ἀπρόσεχτα τό Ἁγνό Λουλούδιασμα.

Γενικό γέλιο κάλυψε τά λόγια της. Ὅλοι φώναξαν μέ μιά φωνή:

«Νά τιμωρηθεῖ, νά τιμωρηθεῖ!»

Ἡ κοπέλα ἀναγκάστηκε νά παραδεχτεῖ τό λάθος της καί τῆς φέραν ἕνα κύπελλο μέ ζεστό κρασί.

Ἐξακολούθησαν νά παίζουνε κάνοντας λάθη ὅλο καί πιό

συχνά. Αὐτοί πού ἀγαποῦσαν τό κρασί, ἄλλο πού δέ θέλανε, οἱ ἄλλοι πίνανε τσάι. Πάντως τό διασκέδασαν γιά τά καλά μέχρι τό τέλος τοῦ γεύματος.

Οἱ περισσότεροι νεαροί εἶχαν ζαλιστεῖ ἐλαφρά. Ἡ Κιθάρα μέ τή μητέρα της γύρισαν στό σπίτι τους. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, τ' ἀδέρφια του κι ἡ ἀδερφή του θέλαν νά κρατήσουν τήν ξαδέρφη τους ἐκεῖ μέχρι καί μετά τήν Πρωτοχρονιά, ἀλλά ἡ κυρία Ζάνγκ, δέν τό δέχτηκε γιατί, ὅπως εἶπε, εἶχανε μιά δουλειά στό σπίτι καί πῆρε μαζί της καί τήν κόρη της. Ἡ Λί πῆγε στό δωμάτιό της ν' ἀσχοληθεῖ μέ τό γιό της. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ καί τό Ἁγνό Λουλούδι, πού τό εἶχαν τσούξει γιά τά καλά, δέ βλέπανε τήν ὥρα νά πέσουν στά κρεβάτια τους. Ἡ ἔξαψη καταλάγιασε. Τό σπίτι ἡσύχασε πάλι. Μέσα στή σάλα εἶχαν ἀπομείνει οἱ ὑπηρέτες πού ξέστρωναν τά τραπέζια καί σκούπιζαν.

Ἀντίθετα ἀπό τούς ἄλλους, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πού φλεγόταν ἀπό ἔξαψη κι ἐνθουσιασμό, οὔτε σκέφτηκε νά πάει νά κοιμηθεῖ. Ἀπ' ἔξω, οἱ ἐκρήξεις ἀπ' τά βεγγαλικά ἀκούγονταν σάν φοβερό ποδοβολητό ἀλόγων. Στό μεγάλο χόλ ἦταν σταματημένα μερικά φορεῖα. Δυό τρεῖς βαστάζοι, καθισμένοι στό κατώφλι τοῦ πρώτου περίπτερου, κουβεντιάζανε χαμηλόφωνα. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης κοντοστάθηκε, κι ὕστερα τράβηξε γιά ἔξω. Τή στιγμή ἀκριβῶς πού ἔβγαινε, σταμάτησαν τά πυροτεχνήματα. Μόνο μιά δυό ἐκρήξεις ἀκούστηκαν. Ὁ δρόμος ἦταν γεμάτος ἀπομεινάρια ἀπό τά βαρελότα. Ὁ ἀέρας μύριζε θειάφι. Στήν εἴσοδο, ὅπως πάντα, λικνίζονταν δυό πελώρια κατακόκκινα φανάρια μέ τά κεριά τους νά σιγοκαίουν, ρίχνοντας στό ἔδαφος ἕνα ἀμφίβολο φῶς γεμάτο ἴσκιους. Ἀπό τό δρόμο, πού εἶχε ἡσυχάσει ξαφνικά, ἀκούστηκαν κάτι στεναγμοί, χωρίς νά καταλαβαίνει κανείς ἀπό ποιά μεριά.

«Ποιός κλαίει;» ξαφνιάστηκε. Ἡ ἐπίδραση τοῦ οἰνοπνεύματος λιγόστεψε σιγά σιγά. Κοιτάζοντας τριγύρω του προσεχτικά, ξεχώρισε μιά σκοτεινή φιγούρα. Πλησίασε γεμάτος πε-

ριέργεια: ἕνας μικρός ζητιάνος κουκουλωμένος μέ κουρέλια, ἔκλαιγε σιγανά, ἀκουμπισμένος σέ μιά πέτρινη γούρνα. Ὅπως ἔσκυβε τό κεφάλι του, τά ἀκατάστατα μαλλιά του ἀκούμπαγαν στά νερά. Ὅταν ἄκουσε τά βήματα, σήκωσε τό κεφάλι του, ἀλλά ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν ξεχώρισε τά χαρακτηριστικά του. Κοιτάχτηκαν χωρίς νά μιλοῦν. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἀφουγκραζόταν τήν ἴδια του τήν ἀνάσα καθώς καί τούς ἀδύναμους λυγμούς τοῦ παιδιοῦ. Εἶχε τήν ἐντύπωση πώς τόν περιχύσανε μ᾽ ἕνα κουβά παγωμένο νερό. Στήν τσέπη του κουδουνίζανε ἀσημένια νομίσματα. Ἕνα πρωτόγνωρο αἴσθημα τόν κυρίεψε. Τράβηξε δυό μεγάλα ἀσημένια νομίσματα καί τά ἔβαλε στή βρεγμένη χούφτα τοῦ ἀλητάκου.

«Πάρε. Ἄντε νά βρεῖς ἕνα ζεστό μέρος. Ἐδῶ κάνει πολύ κρύο. Κοίτα τρέμεις φοβερά, πήγαινε ν᾽ ἀγοράσεις κάτι ζεστό, θά σοῦ κάνει καλό.»

Κι ἀμέσως γύρισε τρεχάλα στό σπίτι, σά νά ᾽χε κάνει κάτι ἀπαίσιο. Διέχισε τήν αὐλή. Μές στό σκοτάδι διέκρινε τόν μεγάλο του ἀδερφό μέ μιά μισοειρωνική ἔκφραση στό πρόσωπό του.

«Ὁ ἀνθρωπιστής!» τοῦ φώναξε κι ἐξαφανίστηκε.

Καθώς περνοῦσε ἀπό τή δεύτερη πόρτα, τοῦ φάνηκε τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης πώς μιά φωνή μίλαγε μές στή σιγαλιά: «Ἔτσι νομίζεις, πώς μέ κάτι τέτοια ἀλλάζει ἡ ὄψη τοῦ κόσμου; Θαρρεῖς πώς θά μπορέσει νά γλιτώσει αὐτό τό παιδί γιά τήν ὑπόλοιπη ζωή του ἀπό τό κρύο καί τήν πείνα; Εἶσαι τρελός.»

Τσακισμένος, βούλωσε τ᾽ αὐτιά του μέ τά χέρια κι ἔπεσε μέ τά μοῦτρα στό κρεβάτι του μονολογώντας:

«Εἶμαι μεθυσμένος. Εἶμαι μεθυσμένος.»

14

Ἡ ἄλλη μέρα, ἦταν ἡ εἰκοστή ἐνάτη τῆς δωδέκατης σελήνης, ἡ τελευταία τοῦ χρόνου. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ξύπνησε πολύ ἀργά, καθώς οἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου πέφτανε μές στό δωμάτιο, κι ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, ὄρθιος δίπλα στό κρεβάτι τόν κοίταγε κοροιδευτικά:

«Εἶδες πῶς κοιμήθηκες χτές τό βράδυ;»

Τότε πρόσεξε πώς ὑπῆρχε πάνω του μιά κουβέρτα ριγμένη πρόχειρα, καί φόραγε ὅλα του τά ροῦχα. Ἀνακάθισε τρίβοντας τά μάτια του. Ἐκείνη τή στιγμή μπῆκε ἡ μαμά-Χουάνγκ, ἡ γριά ὑπηρέτρια στήν ὑπηρεσία τῶν δύο νεαρῶν, κρατώντας μιά λεκάνη μέ νερό.

«Ἤπιατε τόσο πολύ χτές τό βράδυ πού κοιμηθήκατε μέ τά ροῦχα,» εἶπε. «Εὔκολα ἀρρωσταίνει κανείς μέ τέτοιο κρύο. Ἦρθα κι ἔριξα πάνω σας μιά κουβέρτα. Κοιμόσασταν μέ σφιγμένες τίς γροθιές. Καί νά τί ὥρα ξυπνήσατε!»

Παρ' ὅλη τή γκρίνια, τό ρυτιδιασμένο της πρόσωπο ἦταν χαμογελαστό. Συχνά συνήθιζε νά τούς νουθετεῖ, σά μάνα πού μαλώνει τά παιδιά της, ἀλλά τό δέχονταν χωρίς νά θυμώνουν, ξέροντας τήν ἀφοσίωσή της. Ὁ δεύτερος ἀδερφός χαμογέλασε, κι ὁ μικρός ἔβαλε τά γέλια:

«Φυτρώνεις ἐκεῖ πού δέ σέ σπέρνουν. Δέν εἶναι ἔγκλημα νά πιεῖ κανείς λίγο παραπάνω στή γιορτή γιά τό τέλος τῆς χρονιᾶς, ὅταν εἶναι ὅλοι στά κέφια τους. Ἄχ, θυμᾶμαι τώρα! Χτές τό βράδυ λές καί εἶχες ριζώσει δίπλα μου καί μ' ἀγριοκοίταζες συνέχεια σάν κακό πνεῦμα. Μ' ἔκανες νά τά χάνω. Στίς γιορτές νά χαλαρώνεις λίγο τήν ἐπαγρύπνηση. Εἶσαι πιό τρομερή κι ἀπ' τήν Κυρία. Τουλάχιστον ἐκείνη, δέν εἶναι αὐστηρή μαζί μας.»

Ἡ μαμά-Χουάνγκ, πού ἔστρωνε τό κρεβάτι, γύρισε στό νεαρό:

«Ἀκριβῶς! Ἡ Κυρία παραεῖναι καλή. Δέν εἶναι ἀρκετά

αὐστηρή γι' αὐτό πρέπει νά εἶμαι ἐγώ διπλά. Ἔχω περάσει πιά τά πενήντα, εἶμαι πάνω ἀπό δέκα χρόνια πού σᾶς βλέπω νά μεγαλώνετε, πού ἐργάζομαι κοντά σας καί σᾶς φροντίζω. Ξέρω ὅ,τι συμβαίνει μέσα σ' αὐτό τό σπίτι. Ἄλλη ἀξία εἶχαν τά παλιά τά χρόνια. Πολλές φορές σκέφτομαι πώς καλά θά κάνω νά φύγω νωρίτερα. Σάν ἔχεις μάθει νά ζεῖς στά καθαρά νερά, δέν ἀντέχεις τά θολά. Μά ἔλα πού δέ θέλω νά σᾶς ἀφήσω. Ἅμα φύγω ἐγώ, κανένας δέ θά ξέρει νά σᾶς περιποιηθεῖ. Εἶστε κι οἱ δυό καλά παλικάρια, ὅπως ἦταν καλή κι ἡ καημένη ἡ μητέρας σας. Ἄν ζοῦσε τώρα νά σᾶς καμαρώνει, τί εὐτυχισμένη πού θά 'τανε. Μεγάλη δυστυχία ὁ χαμός της. Πιστεύω πώς σᾶς προστατεύει ἀπό κεῖ ψηλά, γιά νά τά πᾶτε καλά μέ τίς σπουδές σας καί νά γίνετε σπουδαῖοι μανδαρίνοι. Ὅταν γίνει αὐτό, τότε κι ἐγώ πιά θά καμαρώνω παρ' ὅλα τά γεράματά μου.»

«Καί θαρρεῖς πώς ἅμα γίνουμε σπουδαῖοι μανδαρίνοι, θά σέ θυμόμαστε ἐσένα;» εἶπε ὁ μικρός γιά νά τήν πειράξει.

«Δέν ξέρετε τί λέτε. Ἐγώ δέν σκοπεύω νά ἐπωφεληθῶ. Ἀρκεῖ νά σᾶς δῶ μέσα στή δόξα, χάρη στίς σπουδές σας, κι ἡ καρδιά μου θά ἡσυχάσει.»

Κοίταξε τούς δυό ἀδερφούς μέ ἀγάπη. Ὁ δεύτερος τήν πλησίασε καί τήν χτύπησε ἁπαλά στόν ὦμο:

«Μαμά Χουάνγκ, ἐμεῖς ποτέ δέ θά σέ ξεχάσουμε. Ἡ δικιά μας εὐτυχία θά 'ναι καί δική σου.»

Τοῦ χαμογέλασε, καί τραβώντας γιά τήν πόρτα πρόσθεσε:

«Ἀπόψε μήν πιεῖτε ἄλλο.»

«Σπουδαῖο εἶναι νά πιεῖ κανείς λιγάκι;» ἔκανε ὁ μικρός.

Μά ἐκείνη βγῆκε χωρίς νά τόν ἀκούσει.

«Μά τήν ἀλήθεια, εἶναι πολύ καλή,» φώναξε ὁ δεύτερος ἀδερφός. «Σπάνια βρίσκει κανείς τέτοια καρδιά μέσα στούς ὑπηρέτες.»

«Μωρέ ἀνακάλυψη!» ἔκανε σαρκαστικά τό ἀγόρι. «Νά λοιπόν πού καί οἱ ὑπηρέτες, ὅπως καί τ' ἀφεντικά, ἔχουν καρδιό

κι αἰσθήματα.»

Ὁ δεύτερος ἀδερφός πῆρε ἀδιάφορο ὕφος καί βιάστηκε νά φύγει.

«Πάλι πᾶς στή θεία;» ἔβαλε τίς φωνές ὁ μικρότερος.

«Ὄχι, πάω μιά βόλτα στόν κῆπο. Ἔρχεσαι;»

Ὁ μικρός ἔγνεψε πώς ναί.

Καθώς περνοῦσαν ἔξω ἀπό τό δωμάτιο τοῦ μεγάλου τους ἀδερφοῦ, ἀκούσανε τή Μικρή Γελαστή νά φωνάζει: «Πρῶτε μικρέ ἀφέντη.»

Δέν ἔδωσαν σημασία καί συνεχίσανε τό δρόμο τους. Ἀφοῦ περάσανε τήν ὁλοστρόγγυλη πόρτα στό σχῆμα τῆς πανσέληνου, εἶπε ὁ μικρός:

«Πᾶμε δεξιά καλύτερα. Στό δασάκι μέ τίς δαμασκηνιές εἶναι ὁ παππούς.»

Στά δεξιά τους, ξάνοιγε μιά κυκλική στοά, πού ἀπό τή μέσα πλευρά της ὑπῆρχε ἕνας κάτασπρος τοῖχος, διακοσμημένος μέ μαρμάρινα ἀνάγλυφα. Σ' αὐτή τή στοά ἔβλεπαν τά παράθυρα τῆς μεγάλης σάλας. Ἀπό τήν ἔξω πλευρά ἔκλεινε μέ μαρμάρινα κάγκελα καί λίγο πιό πέρα ὑψωνόταν ἕνας τοῖχος ἀπό χαλίκι μέσα σέ μιά ὀρθογώνια αὐλή φυτεμένη μέ ἀνοιξιάτικα λουλούδια. Σ' ἕνα ὑπερυψωμένο παρτέρι ἔβλεπες νά ξεπροβάλλουν γυμνά μές στόν παγωμένο ἀέρα μερικά κλαδιά ἀπό δενδροειδεῖς πηγουνιές. Κάθε κλαδί, ἤτανε κουκουλωμένο στήν ἄκρη μέ μπαμπάκι.

«Καλά τήν ἔχουν ἔτσι,» εἶπε ὁ μικρός. «Εἶναι γυμνά ἀλλά τουλάχιστον δέν τουρτουρίζουν ἀπ' τήν παγωνιά. Μακάρι νά κάνουμε τό ἴδιο κι ἐμεῖς, ὄχι σάν τό χορτάρι πού παγώνει μόλις πέσει ἡ πρώτη πάχνη.»

«Νά τον πάλι μέ τά διδάγματά του» φώναξε ὁ ἀδερφός του. «Οἱ πηγουνιές τόν βγάλανε πέρα τόν χειμώνα, μπουμπουκιάσανε, ἀνοίξαν τά λουλούδια τους, καί τελικά δέ θά γλιτώσουν ἀπ' τό ψαλίδι τοῦ παπποῦ.»

«Δέν ἔχει σημασία. Τοῦ χρόνου θά ξανανθίσουν,» εἶπε μέ

θέρμη ὁ μικρότερος.

Ἐκεῖ πού τέλειωνε ἡ στοά, βρέθηκαν σέ μιάν αὐλή μέ στιβαγμένους κάτι παράξενους βράχους σέ διάφορα μεγέθη καί σχήματα: ἄλλοι θύμιζαν καμπουριασμένους γέροντες, ἄλλοι λιοντάρια, κι ἄλλοι ἄσπρους πελαργούς μέ τούς τεντωμένους λαιμούς τους. Τούς παρακάμψανε, κι ἀφοῦ ἀνέβηκαν ἕνα πέτρινο σκαλοπάτι βρέθηκαν μπροστά σ' ἕνα φράχτη ἀπό μπαμποῦ, μ' ἕνα πέρασμα τόσο στενό πού δυό μαζί δέν μποροῦσαν νά τό περάσουν. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά τοῦ φράχτη ξετυλιγόταν ἕνα μονοπάτι ἀνάμεσα στά μπαμποῦ. Ἐκεῖ πού τέλειωνε τό δασάκι κυλοῦσε ἕνα ρυάκι μέ τόσο διάφανο νερό, πού ξεχώριζες στόν πάτο τά χαλίκια καί τά νεκρά φύλλα. Πέρασαν πάνω ἀπό ἕνα ξύλινο γεφύρι καί βρέθηκαν σέ μιάν ἄλλη αὐλή μ' ἕνα περίπτερο μέ ἀχυρένια σκεπή. Εἶχαν φυτέψει ἐκεῖ μπροστά μερικές κανελιές καθώς καί καμέλιες. Ὑπῆρχε μιά πορτούλα στ' ἀριστερά. Ἐκείνη τή στιγμή ἔφτασε στ' αὐτιά τους ἦχος ἀπό κυματάκια. Μπήκανε σ' ἕνα λαβύρινθο μέ κάγκελα ἀριστερά καί δεξιά, κι εἴχανε τήν ἐντύπωση πώς βρίσκονταν συνεχῶς στό ἴδιο σημεῖο, ὥσπου φτάσανε σ' ἕνα φράγμα. Εἴχανε φυτέψει ἐκεῖ κάτι μεγάλα πεῦκα ὅπου βούιζε τώρα ὁ ἄνεμος. Δεξιά, ἐκεῖ πού ἀραίωναν τά πεῦκα, ξεχώριζες τό παράθυρο ἑνός περίπτερου, βαμμένο κόκκινο. Οἱ δυό νέοι φτάσανε στήν ὄχθη τῆς λίμνης, πού εἶχε σχῆμα ἡμισέληνου. Στάθηκαν, χαζεύοντας τό περίπτερο πού τό τριγύριζε τό νερό, μέ τό ἑλικοειδές γεφύρι μπροστά του. Κοίταζαν, ἀκίνητοι, τή ρυτιδιασμένη ἐπιφάνεια. Ὁ μικρός, πού δέν εἶχε ξεπεράσει ἀκόμα τήν ἡλικία τῶν παιχνιδιῶν, μάζεψε μερικά χαλίκια γιά νά τά ρίξει στήν ἄλλη ὄχθη, ἀλλά πέσανε στή μέση. Ἄν καί πιό μαζεμένη σ' αὐτό τό σημεῖο ἡ λίμνη, ἦταν ὡστόσο ἀρκετά πλατιά.

«Πᾶμε νά βροῦμε ἕνα μέρος νά καθίσουμε,» εἶπε ὁ δεύτερος ἀδερφός.

Περάσανε τό στενό γεφυράκι. Ἡ ἄλλη ὄχθη ἦταν σπαρμένη

μέ γκαζόν. Τά δυό ἀδέρφια πέρασαν ἕνα ἀνάχωμα καί χώθηκαν σέ μιά εὐρύχωρη αὐλή πού τήν ἴσκιωναν μανόλιες καί τή διέσχιζε ἕνα δρομάκι στρωμένο χοντρή ἄμμο. Ἐκεῖ ἤτανε στημένα ὀχτώ σκαμνάκια ἀπό πράσινη πορσελάνη. Ἀνέβηκαν λίγα σκαλιά καί βρέθηκαν μπροστά στό περίπτερο. Ἐκτός ἀπό τά κεραμίδια, τό ὑπόλοιπο ἦταν βαμμένο κόκκινο. Στό μπροστινό γεῖσο, ὑπῆρχε μιά πλάκα κι ἐπάνω της μιά ἐπιγραφή μέ μαύρη μπογιά: «Τό Περίπτερο τῶν Ἑσπερίων Ὑδάτων.» Ὁ δεύτερος ἀδερφός κάθισε σ' ἕνα σκαμνί παρατηρώντας τήν ἐπιγραφή πού ἦταν ἔργο τοῦ παπποῦ. Ὁ μικρότερος σουλατσάριζε στή βεράντα.

«Πᾶμε μέχρι τό λόφο,» εἶπε.

«Κάτσε νά ξεκουραστοῦμε, καλύτερα, κουβεντιάζοντας.»

«Μεῖνε ἐσύ ἄν θέλεις. Ἐγώ μπαίνω μέσα γιά ἕνα λεπτό.»

Ἔσπρωξε τήν πόρτα. Ἔριξε μιά ἀδιάφορη ματιά στίς καλλιγραφικές ἐπιγραφές, στούς πίνακες καί στά κομψοτεχνήματα καί διάβηκε τό κατώφλι. Κατάπληκτος, εἶδε πώς κάποιος βρισκόταν ἐκεῖ: ἦταν ὁ μεγάλος του ἀδερφός, ξαπλωμένος σ' ἕνα ντιβάνι, μέ τά μάτια μισόκλειστα καί τό πρόσωπο ἀλλοιωμένο ἀπό τήν κούραση.

«Μπά; Κοιμᾶσαι ὁλομόναχος σέ τοῦτο τό ἐρημητήριο;» φώναξε.

Ὁ μεγάλος τόν κοίταξε ἀποκαμωμένος. Χαμογέλασε:

«Ἐδῶ εἶναι τό καταφύγιό μου. Νιώθω φοβερή κούραση ἐδῶ καί λίγες μέρες. Στό δωμάτιό μου δέ βρίσκω ἡσυχία. Μέ γυρεύουν πότε γιά τό ἕνα, πότε γιά τό ἄλλο. Ἔχει ξενύχτι κι ἀπόψε, καί θέλησα νά ξεκουραστῶ λιγάκι γιά νά τά βγάλω πέρα.»

«Ἄ, καί πρίν ἀπό λίγα λεπτά σέ φώναζε ἡ Μικρή Γελαστή.»

«Τῆς εἶπες μήπως πώς εἶμαι ἐδῶ;» ἔκανε ἀνήσυχα ὁ μεγάλος.

«Ὄχι, οὔτε τήν εἶδα, μόνο τήν ἄκουσα νά σέ φωνάζει στό δωμάτιό σου.»

«Ἐντάξει,» εἶπε ἐκεῖνος μέ ἀνακούφιση. Ξέρω γιά τί πρό-

κειται. Κάτι τρεχάματα γιά τόν τέταρτο θείο. 'Αφοῦ τά γλίτωσα, τόσο τό καλύτερο.»

'Ο μικρός δέν μπόρεσε νά μήν κρυφογελάσει διαπιστώνοντας τήν ἀλλαγή στήν τακτική τοῦ ἀδερφοῦ του.

«Μεγάλε ἀδερφέ, τά παραήπιες χτές τό βράδυ. Πίνεις πολύ τόν τελευταῖο καιρό, κάτι πού δέν τό συνήθιζες παλιότερα. Δέν ἔχεις καί περίφημη ὑγεία, γιατί νά ριψοκινδυνεύεις; Ἄσε τίς ὑπερβολές.»

«Συχνά μέ κοροϊδεύεις γιά τίς μεθόδους πού ἀκολουθῶ· εἶναι κι αὐτό μιά τακτική: ὅταν πίνω, ἡ πραγματική εἰκόνα τοῦ κόσμου ξεθωριάζει κάπως, μοῦ φαίνεται πώς περνάει ὁ καιρός εὐκολότερα.» Ὕστερα ἀπό μιά σύντομη παύση συνέχισε: «Τό ξέρω πώς εἶμαι δειλός, δέν τολμῶ νά κοιτάξω τή ζωή κατάματα, δέν ἔχω τό κουράγιο. Τώρα πιά δέ θέλω τίποτα ἄλλο ἀπ' τό ν' ἀποβλακώνομαι γιά νά ξεχνάω.»

Μέ σφιγμένη τήν καρδιά ὁ μικρός συλλογιόταν: «Τί μπορεῖ νά περιμένει κανείς ἀπό ἕναν ἄντρα πού ἔχει συνείδηση τῆς δειλίας του;» Ἔνιωθε τώρα συμπάθεια καί λύπηση γιά τόν ἀδερφό του. Ἤθελε νά τοῦ πεῖ κάτι ἐνθαρρυντικό, ἀλλά σώπαινε, γιά νά μήν τοῦ προξενήσει πικρές σκέψεις. 'Ετοιμάστηκε νά βγεῖ.

«Μή φεύγεις,» ἔκανε ὁ μεγάλος πολύ σοβαρά, «θέλω νά σέ ρωτήσω κάτι: Μήπως εἶδες τήν ξαδέρφη μας τή Δαμασκηνιά στήν 'Ομίχλη;»

'Ο μικρός δέν περίμενε καθόλου τέτοια ἐρώτηση.

«Πῶς τό ἔμαθες πώς γύρισε; 'Εγώ δέν τήν εἶδα, ἀλλά τήν εἶδε ἡ Κιθάρα.»

«Τήν εἶδα κι ἐγώ, ἐδῶ καί κάμποσες μέρες, στή σκεπαστή ἀγορά, μπροστά στή Νέα Εὐημερία.» Σώπασε σά νά 'θελε νά ξαναφέρει στά μάτια του τή σκηνή. «Ἦταν μέ τή μητέρα της, πού κουβέντιαζε μές στό μαγαζί. 'Εκείνη κοίταζε ἕνα ὕφασμα ἔξω στήν πόρτα. Παρά λίγο νά βάλω μιά φωνή ὅταν τήν ἀναγνώρισα. Κι ἐκείνη μέ εἶδε. Κούνησε ἐλαφρά τό κεφάλι σά νά

χαιρετοῦσε, καί γύρισε πρός τό μαγαζί. Ἀκολούθησα τό βλέμμα της καί εἶδα τή μητέρα της, ὁπότε δέν τόλμησα νά πλησιάσω. Μέ κάρφωσε γιά λίγο μέ κεῖνα τά μάτια πού εἶναι ὅλο ἀνταύγειες, εἶδα τά χείλια της νά τρέμουν κι εἶπα, νά, τώρα θά μοῦ μιλήσει· ἀπότομα μπῆκε στό μαγαζί.»

Σώπασε. Ξαφνικά ἀκούστηκαν παιδικά γέλια ἀπ' ἔξω, σπάζοντας τή σιωπή μές στό περίπτερο. Ὁ μεγάλος ἐξακολούθησε:

«Αὐτή ἡ συνάντηση μοῦ ξανάφερε στό νοῦ τά παλιά. Εἶχα πάψει νά τή σκέφτομαι. Ἡ καλοσύνη τῆς γυναίκας μου δέν ἔχει ταίρι, καί γώ τήν ἀγαπάω. Μά ἀπό τότε πού γύρισε ἡ ξαδέρφη μας, ζωντάνεψε τό παρελθόν. Πῶς νά μήν τή συλλογιέμαι; Θά 'θελα νά 'ξερα ἐκείνη τί σκέφτεται, ἴσως καί νά μέ μισεῖ. Τήν ἔχασα ἀπό δικό μου λάθος...»

Σταμάτησε, καθώς τόν συγκλόνισε μιά βίαιη συγκίνηση.

«Δέ νομίζω πώς σέ μισεῖ, πάει τόσος καιρός. Κι ἔγιναν τόσα πράγματα ἀπό τότε. Δέν ἔχει νά κάνει ποιός ξέχασε τόν ἄλλο. Σπάω τό κεφάλι μου, τί θές καί βασανίζεσαι μ' αὐτή τήν ἱστορία. Πρέπει νά θάβει κανείς βαθιά τό παρελθόν, νά κοιτᾶ τό παρόν καί νά φροντίζει γιά τό μέλλον. Κι ἐδῶ πού τά λέμε, δέ φαντάζομαι νά σκέφτεται ἀκόμα ἐσένα ἡ ξαδέρφη μας.»

«Δέν τήν ξέρεις καλά. Αὐτή νά ξεχάσει; Ἄσε πού γενικά οἱ γυναῖκες δέν ξεχνᾶνε τίποτα. Ἄν ἦταν εὐτυχισμένη, ἄν εἶχε ἕναν ἄντρα νά τήν ἀγαπάει, κάπως θά τό ξεπερνοῦσε, κι ἐγώ θά ἤμουν ἥσυχος. Ἔλα ὅμως πού τήν κατατρέχει ἡ μοίρα. Χήρεψε πολύ νέα, καί πρέπει σ' ὅλη της τή ζωή νά συντροφεύει μιά μάνα μικρονοική, νά ζεῖ μιά ζωή στερημένη. Πῶς νά ἡσυχάσω ἐγώ; Γίνεται νά μήν τή σκέφτομαι; Κι ὅταν πάλι τή σκέφτομαι, μοῦ φαίνεται πώς ἀδικῶ τή γυναίκα μου. Ἡ Λί μ' ἀγαπάει τόσο πολύ... Κι ἐγώ ἀγαπάω ἄλλη! Καί κάνω κακό καί στίς δυό. Προσπαθῶ ν' ἀποβλακωθῶ μέ τό πιοτό, ἀλλά ὅταν πίνω μοῦ ἔρχονται κλάματα, γιατί τό μεθύσι γρήγορα διαλύεται ἐνῶ ὁ πόνος κατακάθεται. Δέ θά 'πρεπε νά εἶμαι

έτσι δειλός, μισώ τόν εαυτό μου γι' αυτό».

Στήν αρχή ό μικρός είχε τήν πρόθεση νά τά ψάλει τοῦ ἀδερφοῦ του. Όμως τό πρόσωπο τοῦ πρωτότοκου έδειχνε τέτοιο πόνο, πού προτίμησε νά σωπάσει. Έψαξε νά βρεῖ λόγια παρηγοριᾶς, νά τοῦ δώσει κουράγιο.

«Κάποια λύση θά βρεθεῖ. Θ' ἀγαπήσει κανέναν άλλο, θά τόν παντρευτεῖ, κι όλα θά τακτοποιηθοῦν.»

«Αὐτό είναι ἀδύνατο. Σέ παρασέρνουν τά μοντέρνα βιβλία πού διαβάζεις καί δέν ἀνοίγεις τά μάτια σου, νά δεῖς ποιά είναι ή πραγματικότητα. Φαντάζεσαι νά γίνεται κάτι τέτοιο στή δική μας οἰκογένεια; Ἡ μάνα της δέ θά δώσει ποτέ τή συγκατάθεσή της, ἀλλά καί τῆς ἴδιας οὔτε θά τῆς περάσει ποτέ ἀπ' τό μυαλό.»

Ὁ μικρός δέν ἀποκρίθηκε. Ένιωθε πώς ἦταν ἀνώφελο νά συζητάει μέ τόν ἀδερφό του, πού όλο καί λιγότερο τόν καταλάβαινε. «Όταν είναι καλή μιά λύση, γιατί νά μήν πραγματοποιεῖται;» σκέφτηκε. «Νά θυσιάσει κανείς τήν εὐτυχία του γιά κάτι πού ἀξίζει, ἐντάξει, ἀλλά ή θυσία τῆς ξαδέρφης μας δέν ἔχει κανένα λόγο, μόνο πού θά συμβάλει στό νά διατηρηθεῖ λίγο καιρό ἀκόμα αὐτή ή οἰκογένεια τῆς παλιᾶς ἐποχῆς. Γιατί δηλαδή νά μήν ξαναπαντρευτεῖ; Κι ἀφοῦ τήν ἀγαποῦσε ὁ ἀδερφός μου, γιατί παντρεύτηκε τή Λί; Τήν παντρεύτηκε, ἐνῶ ἐξακολουθεῖ νά σκέφτεται τήν ἄλλη.» Παρατηρώντας τό συσπασμένο πρόσωπο τοῦ ἀδερφοῦ του, μιά ἀπαίσια σκέψη τοῦ πέρασε ἀπ' τό μυαλό: «Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι δέν ἔχουν πιά οὔτε ένα κόκκο ἐλπίδας. Είναι ἀνίατοι. Μέ τό νά βάλεις στό μυαλό τους τίς καινούριες ἰδέες, μέ τό νά τούς ἀνοίξεις τά μάτια γιά νά δοῦν τήν ἀληθινή ὄψη τοῦ κόσμου, τό μόνο πού θά καταφέρεις είναι νά μεγαλώσεις τόν πόνο καί τήν ἀπελπισία τους. Ξεθάβεις πτώματα κι αὐτοί τά βλέπουν νά σαπίζουν.»

Αὐτή ή σκέψη τοῦ ξέσκισε τήν καρδιά. Τοῦ φάνηκε τό μέλλον ἀκόμα πιό καταθλιπτικό. Μπροστά στόν μεγάλο του ἀδερφό κι ὅλους τούς ὁμοίους του, ξάνοιγε μιά ἄβυσσος, κι

αὐτοί οἱ δύστυχοι βάδιζαν πρός τά κεῖ χωρίς συνείδηση τοῦ κινδύνου. Ἐδῶ πού τά λέμε, καλύτερα ἔτσι ἀσυνείδητα, μιά καί ἡ καταστροφή ἦταν ἀναπότρεπτη. Ὅσο γιά κεῖνον τόν ἴδιο, τούς ἔβλεπε νά ρίχνονται στό γκρεμό χωρίς νά μπορεῖ νά τούς βοηθήσει. Φοβερό. Εἶχε τήν ἐντύπωση πώς περπατάει σ' ἕνα δρόμο πού δέν βγάζει πουθενά. Κι ἀπ' ἔξω φτάνανε συνέχεια τά γέλια, λές καί τόν κοροιδεύανε. «Τόσο τό χειρότερο! Πῶς νά χωρέσει τό φτωχό μου τό κεφάλι τόσα πράγματα; Ὅ,τι εἶναι νά γίνει ἄς γίνει. Ἀρκεῖ νά γίνω ἐγώ ἄντρας σωστός.»

Σίγουρος πώς εἶχε βρεῖ τήν καλύτερη λύση, παράτησε ἐκεῖνες τίς σκέψεις κι ἔσκυψε ἀπ' τό παράθυρο. Στή βεράντα, παίζανε μιά παρτίδα «τσέρκι στό πόδι» ὁ δεύτερος ἀδερφός του, ἡ ἀδερφή του, καί κάμποσα ξαδέρφια καί ξαδέρφες του.

«Ἐδῶ βρίσκεστε;» φώναξε ὁ μικρός. «Δέν εἶναι ἀκόμα ὥρα γιά φαγητό;»

Ἐκείνη τή στιγμή ἔπαιζε τό Ἁγνό Λουλούδι, μετρώντας. Ξαφνιασμένη ἀπ' τή φωνή τοῦ ἀδερφοῦ της, σήκωσε τά μάτια. Τό τσέρκι ἔπεσε κάτω μ' ἕνα γδοῦπο. Εἶχε φτάσει στήν ἑκατοστή τεσσαρακοστή πέμπτη βόλτα. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι οἱ ἄλλοι πού ἀνυπομονούσανε, βγάλανε μιά χαρούμενη φωνή. Τό Ἁγνό Λουλούδι θύμωσε καί βάλθηκε νά χτυπάει τό πόδι της κάτω ἀπαιτώντας νά ὁρίσουνε μιά τιμωρία γιά τόν Ἥλιο τῆς Νόησης.

«Καί γιατί παρακαλῶ; Ἐγώ δέ μίλησα σέ σένα,» διαμαρτυρήθηκε ἐκεῖνος φεύγοντας ἀπ' τό παράθυρο.

Ὁ μεγάλος του ἀδερφός εἶχε φύγει ἀπ' τό δωμάτιο. Τόν ἀκολούθησε ἔξω μέ βῆμα ἀργό. Κατεβαίνοντας τόν ἄκουσε νά μιλάει,καί φτάνοντας κοντά στούς ἄλλους τόν εἶδε κιόλας νά παίζει, μέ κάτι ἀδέξιες κινήσεις πού κάνανε τούς ἄλλους νά ξεκαρδίζονται στά γέλια. Ὁ ἴδιος γελοῦσε καί φαινόταν εὐχαριστημένος.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἄφησε τό τσέρκι νά πέσει κάτω.

Πῆρε τή θέση του τό Ἁγνό Λουλούδιασμα. Ἦταν ἀσυναγώνιστη στό παιχνίδι αὐτό, κι ἀπ' τήν πρώτη στιγμή συγκέντρωσε ὅλα τά βλέμματα ἐπάνω της. Ἔπαιζε μετρώντας, χωρίς βιασύνη καί χωρίς ἀργοπορία. Μέ τό ἕνα χέρι συγκρατοῦσε τήν κοτσίδα της πίσω στήν πλάτη. Οἱ κινήσεις της εἶχαν κανονικό ρυθμό. Ὑπάκουα τό τσέρκι στριφογύριζε γύρω ἀπ' τό πόδι της πού θαρρεῖς καί εἶχε μαγνήτη. Συνέχισε γιά πολλή ὥρα χωρίς νά μετακινηθεῖ σχεδόν καθόλου. Οἱ θεατές μέτραγαν ὅλο θαυμασμό. Ἐλπίζανε πώς θά ἔχανε ἀπό στιγμή σέ στιγμή, μά ὅσο ἔπαιζε τόσο τό τσέρκι δέν ἤθελε ν' ἀφήσει τό πόδι της. Φωνές διαμαρτυρίας ἀκούστηκαν. Μερικοί μάλιστα φώναζαν ἐπίτηδες γιά νά τήν κάνουν νά τά χάσει.

Ὁ μικρός ἀδερφός, παρακολουθοῦσε τή σκηνή σιωπηλά, καθισμένος στήν αὐλή, σ' ἕνα σκαμνάκι. Κανένας δέν τόν πρόσεχε. Μονάχος, ξεχασμένος; παρατηροῦσε τούς ἄλλους μέ ζήλεια, δίχως νά μπορεῖ νά χαρεῖ κι αὐτός. Γιά πρώτη φορά ἔνιωσε νά λυπᾶται πού δέν ἤξερε νά παίζει.

Τελικά τό τσέρκι ἔπεσε κάτω. Ἦρθε ἡ σειρά τῆς Λευκῆς Ἁγνότητας. Τό δωδεκάχρονο παιδί κουνοῦσε μέ πολύ κόπο τά φασκιωμένα πόδια του μέ τά παπουτσάκια ἀπό κόκκινο κεντημένο μεταξωτό. Ἡ ἀδεξιότητα τῶν παραμορφωμένων ποδιῶν συγκέντρωσε τή γενική προσοχή. Ὅπως κι οἱ ἄλλοι, κοίταζε κι ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἐκεῖνα τά πόδια πού λογαριάζονταν τό καμάρι τῆς οἰκογένειας καί πού δέν τά χώνευε καθόλου. Τοῦ φαινόταν πώς ἀκούει ἀκόμα, ἔπειτα ἀπό τόσα χρόνια, τούς λυγμούς τοῦ κοριτσιοῦ τή μέρα πού τῆς τά φασκιώσανε. Αὐτά τά μικροσκοπικά ποδαράκια τά εἶχε ἐξαργυρώσει μέ πόνους, ἀλλά τώρα γελοῦσε μ' ὅλη της τήν ἀθωότητα, χωρίς ἴχνος λύπης γιά ὅ,τι πέρασε καί δίχως ἔγνοια γιά τό μέλλον. Ἐκεῖνος ἔπαιρνε μέρος σ' ὅλα αὐτά σάν θεατής, χωρίς νά μιλάει, καί δέν μπόρεσε νά μή γελάσει καθὼς συλλογίστηκε:

«Πόσο ἄστατος εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Πῶς γίνεται, νά δείχνει

τήν ἴδια στιγμή δύο τόσο διαφορετικές ὄψεις. Φαίνεται πώς, ἀκριβῶς ἐπειδή εἶναι ἄστατος, καταφέρνει νά ἀντέχει τόν πόνο.»

Ἔφτασε νά καταλάβει ἀκόμα καί τόν μεγάλο του ἀδερφό, πού ἀφοῦ ξέθαψε καλά καλά τό παρελθόν, ἕνα λεπτό ἀργότερα τά εἶχε ξεχάσει ὅλα!

15

Μόλις σουρούπωσε, ἄρχισε ν' ἀκούγεται ἀπό παντοῦ ὁ θόρυβος τῶν βεγγαλικῶν. Ὁ δρόμος, ἥσυχος συνήθως, ζωντάνεψε. Οἱ ἀπανωτές ἐκρήξεις πυρπολοῦσαν τόν οὐρανό, ὁρμοῦσαν στό διάστημα, τόσο πυκνές καί ἰσχυρές πού θύμιζαν ποδοβολητό χιλιάδων ἀλόγων, ἤ τό ὀργισμένο φούσκωμα τῶν κυμάτων.

Ὅλη ἡ οἰκογένεια συγκεντρώθηκε στήν προπατορική σάλα. Φόραγαν ὅλοι τά καλά τους, κι ἦταν ἕτοιμοι γιά τή λατρευτική τελετουργία, ἀριστερά οἱ ἄντρες, δεξιά οἱ γυναῖκες. Οἱ λάμπες καί τά κεριά φώτιζαν σάν νά 'τανε μέρα. Ἡ μεγάλη πόρτα τῆς εἰσόδου ἦταν ὀρθάνοιχτη. Κάτω ἀπ' τό σηκό πού περιεῖχε τίς ἐπιγραφές μέ τά ὀνόματα τῶν προγόνων εἶχε τοποθετηθεῖ ἕνα ὀρθογώνιο τραπέζι μέ προσφορές. Σ' ἕνα τρίποδα ὑπῆρχε ἕνα μαγκάλι, ὅπου οἱ πυρωμένες μπάλες ἀκτινοβολοῦσαν φῶς καί ζεστασιά. Λίγα κυπαρισσόξυλα καίγονταν τριζοβολλώντας, καί σκορποῦσαν μιάν ἔντονη μυρωδιά. Ἕνα τεράστιο σκουροκίτρινο χαλί σκέπαζε τό πάτωμα, κι ἔβλεπες ἐδῶ κι ἐκεῖ μικρά κλαδάκια κυπαρισσιοῦ μέ τά φύλλα καταπράσινα. Μπροστά στό μαγκάλι εἶχαν ἀκουμπήσει ἕνα μαξιλάρι γιά τό προσκύνημα, σκεπασμένο μ' ἕνα βελούδινο χαλάκι σέ ἄλικο χρῶμα. Στό μπροστινό μέρος τοῦ τραπεζιοῦ, δυό ψηλά κηροπήγια κι ἕνα θυμιατήρι, καί στίς ἄλλες τρεῖς πλευρές τους ἕνα πλῆθος μικροσκοπικά κύπελλα, πού τόν ἀκριβή ἀριθμό τους

τόν ξέρανε ἐλάχιστα μέλη τῆς οἰκογένειας. Πρωτοστατοῦσε ὁ 'Αφέντης τοῦ Φωτός. 'Ο γερο-ἀφέντης κατάκοπος, ἄφησε στόν τρίτο του γιό τήν ὀργάνωση τῆς τελετῆς. 'Εκεῖνος θά ἐρχόταν ὅταν θά ἦταν ὅλα ἕτοιμα, νά προσκυνήσει τίς ἐπιγραφές μέ τά ὀνόματα τῶν προγόνων καί νά δεχτεῖ τίς εὐχές τῆς οἰκογένειάς του. 'Ο 'Αφέντης τοῦ Φωτός κι ὁ τέταρτος ἀδερφός του ὁ 'Αφέντης τῆς Γαλήνης, μέ μακριά φορέματα κι ἀπό πάνω τό σακάκι γιά τίς τελετές, κατάλοιπο τῆς ἐποχῆς τῶν Μαντσού, κράταγαν ἀπό ἕνα λαγήνι καί γέμιζαν ἀργά τά κύπελλα μέ κίτρινο ρακί τοῦ Σαοκίνγκ. Βάλανε τά ξυλαράκια τοῦ θυμιάματος στό θυμιατήρι, κι ὁ 'Αφέντης τοῦ Φωτός πῆγε νά φέρει τόν πατέρα του.

Μόλις μπῆκε ὁ γέροντας σταμάτησαν τά ψιθυρίσματα καί τά γέλια. 'Ο ἱερουργός ἔδωσε ἐντολή ν' ἀνάψουν τά βεγγαλικά.

Οἱ φλόγες ξεπετάχτηκαν κι ἀντήχησε μιά ὀμβροντία.

Οἱ γυναῖκες τό 'σκασαν ἀπό μιά πορτούλα, ἐνῶ οἱ ἄντρες πλησίασαν στό βωμό. Πρῶτος ὁ γερο-ἀφέντης γονάτισε, χτυπώντας τό μέτωπό του στό πάτωμα, ἐκδήλωση λατρείας πρός τόν Οὐρανό καί τή Γῆ. Ὕστερα ὁ 'Αφέντης τοῦ Φωτός κι οἱ δυό ἀδερφοί του ἔκαναν τό ἴδιο, γονατισμένοι ὁ ἕνας δίπλα στόν ἄλλο. 'Ο Ἥλιος τοῦ Καινούριου, κρατώντας ξυλαράκια θυμιάματος, προχώρησε νά ὑποδεχτεῖ τό Θεό τῆς 'Εστίας πού ἐπέστρεφε ἀπ' τόν Οὐρανό, καί νά τόν ἐγκαταστήσει στήν κουζίνα τοῦ σπιτιοῦ. Ὕστερα ἦρθε νά κάνει κι αὐτός τό πατροπαράδοτο προσκύνημα ἔχοντας ἀντίκρυ του τ' ἀδέρφια του, τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ καί τόν Ἥλιο τῆς Νόησης, καθώς καί τά ξαδέρφια του, τόν Ἥλιο τοῦ 'Ηρωισμοῦ, τόν Ἥλιο τοῦ Πλήθους καί τόν Ἥλιο τοῦ Αἰώνα. Οἱ ἄντρες γύρισαν στό κέντρο τῆς αἴθουσας, κι οἱ γυναῖκες πού παρακολουθοῦσαν κρυφά τή σκηνή, βιάστηκαν νά ἐπιστρέψουν.

'Ο γερο-ἀφέντης προσκύνησε μπροστά στό βωμό τῶν προγόνων, χτυπώντας τό μέτωπό του στό πάτωμα, κι ἀποσύρθη-

κε, ἐνῶ πῆραν τή θέση του, ἡ πρώτη κυρία Γκάο, ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός κι ἡ γυναίκα του, κι οἱ ὑπόλοιποι. Μετά τήν πέμπτη κυρία Γκάο, ἦρθε ἡ σειρά τῆς παλλακίδας Τσέν. Ἔκανε τίς μετάνοιες της χωρίς νά βιάζεται, μέ τήν ἡσυχία της, πράγμα πού θά κράτησε κάπου μισή ὥρα. Ἀκολούθησε ἡ γενιά τοῦ Ἥλιου τοῦ Καινούριου, τῶν ἀδερφῶν του καί τῶν ξαδερφιῶν του πού ἔπρεπε νά κάνουν τρεῖς μετάνοιες κατά σειρά, ἀλλά ἐπειδή αὐτή ἡ τελετή γινόταν μόνο μιά φορά τό χρόνο, δέν ὑπῆρχε ἀρκετός συντονισμός. Οἱ νεαροί δέ γονατίζανε καί δέ σηκώνονταν συγχρόνως. Ὥσπου νά γονατίσουν τά δυό μικρότερα ξαδέρφια, πού οἱ κινήσεις τους ἦταν ἀργές, καί πρίν προλάβουν νά χτυπήσουν τά μέτωπα τρεῖς φορές στό πάτωμα, οἱ μεγαλύτεροι εἶχαν κιόλας σηκωθεῖ. Τότε πετάγονταν οἱ μικροί μ' ἕνα πῆδο, γιά νά ξαναγονατίσουν ἀμέσως, μέσα σέ γενική ἱλαρότητα, ἐνῶ ἡ μητέρα τους ἡ τέταρτη κυρία Γκάο, τούς παρότρυνε νά κάνουν γρήγορα. Ὅταν τέλειωσαν, πλησίασε ἡ Λί-Διπλός Νεφρίτης, ἔχοντας μαζί της τίς κουνιάδες της, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα, τό Ἁγνό Λουλούδι, τή Λευκή Ἁγνότητα καί τήν Ἁγνή Εὐωδιά. Οἱ κινήσεις τους ἦταν πιό συντονισμένες καί πιό κανονικές ἀπό τῶν ἀγοριῶν. Ἡ Ἁγνή Εὐωδιά, ἄν καί τόσο μικρή, ἔκανε τίς μετάνοιες της μέ μεγάλη εὐκινησία. Στό τέλος ἡ Λί ἔφερε τό γιό της νά προσκυνήσει κι αὐτός. Τότε πῆγε ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός νά φέρει πάλι τόν πατέρα του, κι εἶδε ὁ γέρος τούς τρεῖς γιούς του νά γονατίζουν μπροστά του, ἀπευθύνοντάς του διάφορες εὐχές. Οἱ ἐγγονοί κι οἱ ἐγγονές, μέ τή σειρά τους, ὑποκλίθηκαν καί εὐχήθηκαν. Τούς ἄκουσε χαμογελώντας καί γύρισε στό δωμάτιό του. Ἔτσι κι ἔφυγε ὁ παππούς, ἡ εὐθυμία μεγάλωσε. Οἱ μεγάλοι σχημάτισαν ἕνα ἡμικύκλιο κι ἔδιναν τίς εὐχές τους ὁ ἕνας στόν ἄλλον. Οἱ νέοι σέ δυό ὁμάδες, ἀπ' τή μιά τ' ἀγόρια, ἀπ' τήν ἄλλη τά κορίτσια, ὑποκλίθηκαν μπροστά στούς γονεῖς τους, τούς θείους καί τίς θεῖες, κι ὕστερα, μέ πρωτοβουλία τῆς πρώτης κυρίας, κάνανε μεταξύ τους ὑποκλίσεις κι ἀντάλλαξαν

εὐχές ἤ μάλλον πειράγματα. Μετά ἀπ' αὐτό τούς ἀφήσανε ἐλεύθερους, κι ἔμειναν μέ τούς μεγάλους μόνο ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου κι ἡ γυναίκα του, γιά νά δεχτοῦν τούς ὑπηρέτες.

Τά δυό μικρότερα ἀδέρφια τό 'βαλαν στά πόδια γιά νά κλειστοῦν στό δωμάτιό τους καί ν' ἀποφύγουν τίς χαιρετοῦρες τοῦ προσωπικοῦ. Μά πρίν προλάβουν νά προσπεράσουν τό διαμέρισμα τῆς δεύτερης μητέρας τους, πέσανε πάνω σέ μιά ὁμάδα ὑπηρετῶν μέ ἐπικεφαλῆς τή μαμά-Χουάνγκ, πού ἔσπευσε νά ὑποκλιθεῖ μπροστά τους. Οἱ εὐχές της βγαίνανε μέσα ἀπ' τήν καρδιά. Τῆς ἀνταποδώσανε τό χαιρετισμό συγκινημένοι, μέ τά χέρια ἑνωμένα. Πίσω της εἶχαν μαζευτεῖ ἡ ψυχοκόρη Χέ καί δυό τρεῖς ἄλλοι ὑπηρέτες. Στό τέλος πλησίασε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, ἐλαφρά μακιγιαρισμένη, μέ τήν πλεξούδα της ν' ἀστράφτει ἀπό κάποια μυραλοιφή, καί φορώντας πάνω ἀπ' τό μπαμπακερό της φόρεμα μιά καινούρια θαλασσιά μπλούζα μέ κρόσια. Χαιρέτησε πρῶτα τό δεύτερο ἀδερφό. Ὅταν πλησίασε τόν μικρότερο, ἕνα γλυκό χαμόγελο φώτισε τό προσωπάκι της.

«Τρίτε μικρέ ἀφέντη!»

Ὑποκλίθηκε κι ὀρθώθηκε πάλι ζωηρά μ' ἕνα διαφορετικό χαμόγελο πού ἦταν σωστή εὐλογία. Ὁ μικρός, ὅλο χαρά, τῆς ἀπάντησε μέ τόν καθιερωμένο τρόπο στούς ἄντρες, δηλαδή σκύβοντας ἐλαφρά τό κορμί κι ἔχοντας σφιγμένες τίς χοῦφτες τή μιά μές στήν ἄλλη, ἀνεβάζοντάς τες μέχρι τό μέτωπο, ὕστερα κάτω στά γόνατα, καί τέλος στό ὕψος τῶν χειλιῶν. Ἐκείνη τή στιγμή τά ξέχασε ὅλα καί τοῦ φάνηκε ὁ κόσμος τέλειος. Σ' ὅλο τό σπίτι ἀντηχοῦσαν χαρούμενες φωνές. Ὅλοι γελοῦσαν κι ἀνταλλάζανε εὐχές. Ὅμως τί γινότανε ἔξω ἀπό τά τείχη τοῦ σπιτιοῦ στόν ἀπέραντο κόσμο; Δέν τό σκεφτόταν πιά αὐτό, δέ σκεφτόταν οὔτε τόν χτεσινοβραδινό μικρό ζητιάνο.

«Ἀνάφτε τά πυροτεχνήματα!» φώναξε ὁ Βέν ὁ Ἐνάρετος μέ τή βροντερή φωνή του, καθώς κατέβαινε ἀπ' τή μεγάλη σάλα.

᾽Από τήν κεντρική εἴσοδο μποροῦσε κανείς νά δεῖ τήν αὐλή γεμάτη ἀστραπές. Οἱ ρουκέτες πετάγονταν στόν οὐρανό πού τόν αὐλακώναν χρυσές ἀκτίνες. Ξεπήδαγαν ἀδιάκοπα, ὅλο καί πιό ψηλά. Κι ὕστερα σχηματίστηκε μές στό σκοτάδι δάσος ὁλόκληρο ἀπό φλεγόμενα δέντρα καί λουλούδια ἀσημιά. Αὐτά τά πυροτεχνήματα ἦταν τό δῶρο τῆς θείας Ζάνγκ. Ὁ γερο-ἀφέντης παρακολουθοῦσε καθισμένος σέ μιά καρέκλα στό κατώφλι τῆς σάλας κι ἔλεγε τίς ἐντυπώσεις του στίς νύφες του πού στέκονταν γύρω του. Ὅταν τέλειωσε τό θέαμα, σκορπίστηκαν ὅλοι. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου κι οἱ θεῖοι του ἀνέβηκαν σέ φορεῖα καί ξεκίνησαν γιά τίς ἐπισκέψεις τοῦ τέλους τοῦ χρόνου. Τρία ἀπό τά νεώτερα ξαδέρφια του εἶχαν ἀγοράσει ρουκέτες καί βάλθηκαν νά τίς πετοῦν κι αὐτά μέ τή σειρά τους. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, ὄρθιος στό χόλ, παρακολουθοῦσε τό παιχνίδι τους.

Στό δωμάτιο τοῦ γερο-ἀφέντη εἶχε στηθεῖ ἕνα τραπέζι γιά νά παίξουν μα-γιόνγκ. Οἱ τέσσερις παῖχτες ἦταν ὁ παππούς, ἡ πρώτη κυρία, ἡ τρίτη κυρία καί ἡ τέταρτη κυρία. Ἡ παλλακίδα Τσέν, καθισμένη κοντά στό γέρο, παρακολουθοῦσε δίνοντας ἀτέλειωτες συμβουλές. Πίσω ἀπό κάθε κυρία στεκόταν κι ἀπό μιά ὑπηρέτρια, γιά νά γεμίζει τήν πίπα τοῦ νεροῦ ἤ τό φλιτζάνι τοῦ τσαγιοῦ. ᾽Επίσης στό δωμάτιο τοῦ Ἥλιου τοῦ Καινούριου εἶχε στηθεῖ παιχνίδι ἀνάμεσα στή Λί, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα, τό Ἁγνό Λουλούδι καί τήν πέμπτη κυρία. Ἡ Λί εἶχε προσφέρει τή θέση της στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ, ἀλλά ἐκεῖνος ἀρνήθηκε μέ τή δικαιολογία πώς ἔχει νά μελετήσει, κι ἔφυγε, ἀφοῦ πρόλαβε νά δεῖ μιά ἐπιτυχία πού εἶχε ἡ νύφη του. Διασχίζοντας τήν αὐλή εἶδε τόν ἀδερφό του πού ἄναβε κάτι βεγγαλικά γιά τά ξαδέρφια του. ᾽Ακούστηκε μιά ἔκρηξη κι ἕνα φλεγόμενο βέλος ἔσκασε καί χάθηκε στόν οὐρανό. Τά ἀγόρια θέλανε νά συνεχίσουν, ἀλλά ὁ δεύτερος ἀδερφός ψιθύρισε στ᾽ αὐτί τοῦ μικρότερου:

«Πᾶμε νά δοῦμε τήν Κιθάρα.»

Κι ὁ μικρός ἔφυγε χωρίς νά λογαριάσει τά ξαδερφάκια του πού τόν φωνάζανε. Κάτω ἀπό τόν γεῖσο τῆς εἰσόδου, τά φανάρια σκόρπιζαν τό ἀμφίβολο καί τρεμουλιάρικο φῶς τους. Ὁ γερο-θυρωρός καθόταν σέ μιά παλιά πολυθρόνα κάτω ἀπ' τήν καμάρα τῆς πόρτας κι εἶχε πιάσει ψιλή κουβέντα μ' ἕνα βαστάζο καθισμένο σ' ἕνα πάγκο ἀντίκρυ του. Μόλις εἴδανε τούς δυό νέους σηκώθηκαν μέ σεβασμό καί δέν ξανακάθισαν προτοῦ ἐκεῖνοι προσπεράσουν. Τά δυό ἀδέρφια πέρασαν τό μεγάλο κατώφλι μέ τίς σιδερένιες διακοσμήσεις, ἀνάμεσα στά δυό λιοντάρια, καί διέκριναν δεξιά μιά λεπτή φιγούρα. Μ' ἐκεῖνο τό θαμπό φῶς τῶν φαναριῶν δέν κατάφεραν νά γνωρίσουν τόν Γκάο τόν Ἄξιο. Αὐτός ὁ παλιός ὑπηρέτης εἶχε δουλέψει στό σπίτι τους πάνω ἀπό δέκα χρόνια. Εἶχε ἀρχίσει νά καπνίζει ὄπιο καί νά κλέβει τούς πίνακες τοῦ παπποῦ. Ἔκανε λίγο καιρό στή φυλακή. Ἀπό κεῖ κι ἔπειτα ἀλήτευε. Καί σέ κάθε γιορτή ἐρχόταν νά γυρέψει ἐλεημοσύνη. Τά ἀξιοθρήνητα κουρέλια του δέν τοῦ ἐπέτρεπαν νά μπεῖ μέσα στό σπίτι, κι ἔμενε ζαρωμένος ἐκεῖ δά, κοντά στήν πόρτα, παραμονεύοντας μήπως περάσει κανένας ὑπηρέτης καί μεταφέρει τό αἴτημά του. Ἄλλωστε οἱ παρακλήσεις του ἦταν πολύ σεμνές κι εὔκολα εὕρισκε ἀνταπόκριση, προπάντων τίς μέρες τῆς χαρᾶς πού ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πιό ἀνοιχτή. Ἔτσι ἔγινε κι αὐτό παράδοση. Ἀπόψε, καθότανε ἐκεῖ καί δέν ἔλεγε νά φύγει, κρυμμένος πίσω ἀπό ἕνα λιοντάρι, προφυλαγμένος ἀπό τά βλέμματα, καί χάιδευε ἁπαλά τήν παγωμένη πέτρα ἐνῶ παρακολουθοῦσε μέ τή φαντασία του ὅ,τι γινόταν μέσα στό σπίτι. Ξαφνικά εἶδε νά βγαίνουν οἱ δυό νεαροί ἀφέντες του· κοίταξε τό μικρό, πού κάποτε τόν ἄκουγε νά διηγεῖται τίς ἱστορίες του, ξαπλωμένος στό κρεβάτι δίπλα στό λουλά. Θέλησε νά πάει κοντά τους, ἀλλά θυμήθηκε τά ἄθλια κουρέλια του κι ἡ καρδιά του πάγωσε. Ἀντίθετα, κάτι τόν ἔσπρωξε νά ζαρώσει ἀκόμα περισσότερο στή γωνιά του, νά συρρικνωθεῖ στό ἴδιο του τό κορμί, νά μήν διακρίνεται καθόλου. Ὅταν ἀπομακρύν-

θηκαν, σηκώθηκε γιά νά τούς κοιτάξει. Μά τά μάτια του βλέπανε κηλίδες μαῦρες, δέν ξεχώριζε τίποτα. Ὄρθιος στή μέση τοῦ δρόμου, ἀποχαυνωμένος, ἄφηνε τό κοκαλιάρικο, σχεδόν γυμνό κορμί του νά τό χτυπᾶ ὁ παγωμένος ἀέρας. Ἐν τῶ μεταξύ, τά δυό ἀδέρφια προχωροῦσαν χαρούμενα, δρασκελώντας τ' ἀπομεινάρια τῶν βεγγαλικῶν. Μπροστά στήν πόρτα ἑνός παντοπωλείου ἔκαιγαν δυό πελώρια κεριά. Κάνανε κι οἱ δυό εὐχάριστες σκέψεις, χωρίς νά ὑποπτεύονται τήν παρουσία τοῦ γερο-ὑπηρέτη. Τελικά φτάσανε στῆς θείας τους.

Ἀπόλυτη ἡσυχία βασίλευε. Μιά μοναδική λάμπα πετρελαίου κρεμασμένη ἀπό ἕνα δοκάρι, φώτιζε τό μεγάλο χόλ τῆς εἰσόδου πού ἦταν ἐντελῶς γυμνό. Τό σπίτι, πού δέν ἦταν καί τεράστιο, ἦταν χωρισμένο σέ τρεῖς κατοικίες, πού ἀντιστοιχοῦσαν σέ τρεῖς οἰκογένειες μέ διαφορετικά ὀνόματα. Στίς δυό ἀπ' αὐτές, ἀρχηγοί τῆς οἰκογένειας ἦταν οἱ χῆρες, κι εἶναι ζήτημα ἄν ὑπῆρχαν ἀνάμεσά τους ἕνας ἤ δυό ἐνήλικοι ἄντρες. Γι' αὐτό ὑπῆρχε τόση γαλήνη ἐκεῖ μέσα, ὁ καιρός περνοῦσε χωρίς συγκρούσεις, κι ἀκόμα καί τώρα, παραμονή Πρωτοχρονιᾶς, ἐπικρατοῦσε περίπου ἡ ἴδια ἀτμόσφαιρα. Τό σπιτικό τῶν Ζάνγκ ἦταν τό πιό ἥσυχο. Τό ἀποτελοῦσαν ἡ μητέρα, ἡ κόρη καί μιά γιαγιά πού τόν περισσότερο καιρό ζοῦσε ἀποτραβηγμένη σ' ἕνα βουδιστικό μοναστήρι. Εἶχαν καί δυό ὑπηρέτες, ἕναν ἄντρα καί μιά γυναίκα πού ἀπό πολλά χρόνια δούλευαν κοντά τους.

Τά δυό ἀδέρφια μπῆκαν στήν αὐλή. Ὁ Ζάνγκ ὁ Ἄξιος πλησίασε γιά νά χαιρετήσει. Φώναξαν ἀπό τό παράθυρο τή θεία τους κι αὐτή ἀπάντησε ἀπό μέσα. Μπῆκαν στήν κεντρική σάλα καί τήν εἶδαν πού ἐρχόταν νά τούς ὑποδεχτεῖ. Γονατίσανε, παρά τίς διαμαρτυρίες της καί εὐχήθηκαν νά τελειώσει καλά ἡ χρονιά. Τότε κι ἐκείνη μέ τή σειρά της ἔκανε τήν καθιερωμένη ὑπόκλιση τῶν γυναικῶν, ἐλαφρά κάμψη τῶν γονάτων μέ τά χέρια σφιγμένα στό στῆθος. Ἦρθε κι ἡ Κιθάρα. Ὑποκλίθηκαν καί σ' αὐτήν καί κάθισαν. Ἡ κυρία Ζάνγκ εἶπε στήν ψυ-

χοκόρη Λί νά σερβίρει τό τσάι, κι εἶπε πώς τήν εἶχανε κιόλας ἐπισκεφτεῖ ὁ τρίτος θεῖος τους κι ὁ μεγάλος τους ἀδερφός. Ἐκεῖνοι κάλεσαν τή θεία τους νά περάσει κοντά τους λίγες μέρες. Τούς εἶπε πώς θά πήγαινε δυό μέρες ἀργότερα γιατί ἔπρεπε πρῶτα νά πάει νά δεῖ τή μητέρα της, μαζί μέ τήν Κιθάρα. Ἄλλωστε, δέν μποροῦσε νά μείνει στό σπίτι τους πάνω ἀπό δυό τρεῖς μέρες, ἡ Κιθάρα ὅμως μποροῦσε. Δέν πέρασε ἕνα λεπτό κι ἡ ξαδέρφη τους τούς παρακάλεσε νά πᾶνε νά τά ποῦνε στό δωμάτιό της. Τήν ἀκολούθησαν, καί εἶδαν μέ μεγάλη τους ἔκπληξη πώς κάποιος βρισκότανε στό δωμάτιο: ἦταν μιά νέα γυναίκα πολύ λεπτή, μ' ἕνα ἀνοιχτοπράσινο μεταξωτό φόρεμα καί μαῦρο σατέν γιλέκο. Καθόταν στήν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ καί διάβαζε στό φῶς μιᾶς λάμπας λαδιοῦ. Σηκώθηκε ὅταν ἄκουσε τά βήματά τους. Ἐκεῖνοι ἀπόμειναν σαστισμένοι.

«Δέν τή γνωρίσατε;» εἶπε ἡ Κιθάρα.

Ἡ μουσαφίρισσα τούς χαμογέλασε. Αὐτό τό καρτερικό χαμόγελο βάθαινε ἀκόμα πιό πολύ μιά ρυτίδα πού εἶχε στό μέτωπό της, καί πού τήν ἔκανε νά φαίνεται θλιμμένη, ἀλλά τῆς πήγαινε κιόλας.

«Πῶς!» ἔκανε ὁ μικρός.

Σά νά μήν εἶχε περάσει τόσος καιρός: Ἦταν ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη, τό ὄμορφο λυπημένο της πρόσωπο, ἡ λυγερή κορμοστασιά της, τά πλούσια στιλπνά μαῦρα μαλλιά της, τά μάτια της μέ τίς χίλιες ἀνταύγειες. Ἀλλά ἡ ρυτίδα στό μέτωπο εἶχε γίνει πιό βαθιά, στή θέση τῆς κοτσίδας ὑπῆρχε τώρα ἕνας κότσος, κι εἶχε βάλει ἐλαφρό κοκκινάδι στά μάγουλά της.

«Τί γίνεστε; Πάει τόσος καιρός...» Εἶπε μέ δυσκολία ἡ νέα γυναίκα.

«Καλά εἴμαστε ὅλοι, ἐσύ τί γίνεσαι;» ἀπάντησε ὁ δεύτερος ἀδερφός.

«Ἐγώ τό ἔχω ρίξει στή μελαγχολία, συχνά μέ πιάνει θλίψη, χωρίς λόγο. Ἴσως εἶναι ἔτσι τό φυσικό μου.»

«Κατά τή γνώμη μου, παίζουν ρόλο τό περιβάλλον κι ή κατάσταση πού έπικρατεΐ.» είπε ό μικρός.

«Τί στέκεστε όρθιοι;» φώναξε ή Κιθάρα. «Έπειδή έχετε ν' ανταμώσετε λίγα χρόνια κρατάτε τώρα τούς τύπους;»

Καθίσανε. Οί δυό ξαδέρφες στήν άκρη τοϋ κρεβατιοΰ, δίπλα δίπλα, έδειχναν φίλες γκαρδιακές. Ή νέα γυναίκα άναστέναξε:

«Αυτά τά λίγα χρόνια υπήρξαν γιά μένα ένα πολύ άσχημο όνειρο. Τώρα πού ξύπνησα, δέν βρίσκω τίποτα πιά, κι ή καρδιά μου είναι άδεια.» Συνέχισε: «Στήν πραγματικότητα, ακόμα όνειρεύομαι, κι άναρωτιέμαι πότε έπί τέλους θά τελειώσει τοΰτο τό όνειρο. Δέ νιώθω καμιά λύπη, μόνο πού φοβάμαι πώς έσυρα τή μητέρα μου στή δυστυχία.»

«Τί μαύρες σκέψεις είναι αύτές,» έκανε ή Κιθάρα χαϊδεύοντας τόν ώμο τής ξαδέρφης της. «Δέν κάνεις καλά. Είσαι τόσο νέα, τό μέλλον θά σοΰ φέρει ευτυχία. Λές πάντα πένθιμα πράγματα, όμως οί καιροί έχουν άλλάξει καί μπορεΐς κι έσύ τώρα νά κοιτάξεις νά γίνεις ευτυχισμένη.» Καί τής ψιθύρισε λίγα λόγια στ' αυτί, χαμογελώντας.

Ένα ρόζ χρώμα άπλώθηκε στό πρόσωπο τής κοπέλας καί τά φρύδια της τρεμόπαιξαν έλαφρά. Έριξε μιά ματιά στήν Κιθάρα κι άνασήκωσε μιά μπούκλα άπό τόν κρόταφό της, ένώ σκυθρώπιασε καί πάλι:

«Μόλις τώρα είπε ό μικρός μου ξάδερφος πώς παίζουν μεγάλο ρόλο τό περιβάλλον κι ή κατάσταση. Βρίσκω πώς έχει άπόλυτα δίκιο. Μήν παίρνεις παράδειγμα τόν εαυτό σου. Έγώ δέν μπορώ ν' άνήκω στήν έποχή μας, είμαι έρμαιο τής μοίρας, δέν ορίζω τόν εαυτό μου. Πού θές νά βρώ τήν ευτυχία;»

Καθώς μίλαγε, έσφιγγε τό χέρι τής Κιθάρας μέ τρυφερότητα. Έξακολούθησε:

«Έσένα μπορεί νά σέ μακαρίζει κανείς: θαρραλέα, έξυπνη, δέ θ' άφήσεις νά σέ κάνουν οί άλλοι ό,τι θέλουν.»

Τό πρόσωπο τῆς Κιθάρας ἔδειξε ταραχή. Γιά μιά στιγμή τήν κολάκεψαν τά λόγια τῆς ξαδέρφης της, αὐτό ὅμως πέρασε ἀπό πάνω της σάν τήν αὔρα πού δέν γυρίζει πίσω.

«Βέβαια,» φώναξε ὁ μικρός, «ἔχουν μεγάλη σημασία τά γεγονότα. Ὅμως τό περιβάλλον ὁ ἄνθρωπος τό δημιουργεῖ. Γιατί δέν μποροῦμε νά τ' ἀλλάξουμε; Πρέπει ν' ἀγωνιστοῦμε ἐνάντια στό περιβάλλον μας. Μέ τό νά τό νικήσουμε, θά 'χουμε κάνει ἕναν ὄμορφο ἀγώνα γιά τήν εὐτυχία.»

Παθιαζότανε, χωρίς νά μπορεῖ νά διατυπώσει αὐτά πού τοῦ ἔρχονταν στό μυαλό. Ὁ δεύτερος ἀδερφός ἔνιωθε πολύ ἀντιφατικά ἐκείνη τήν ὥρα: ἔνιωθε συγχρόνως λυπημένος, ἱκανοποιημένος, φοβισμένος, γεμάτος οἶκτο καί ἀνησυχία, κι ὄχι μόνο ἐξαιτίας τῆς νέας γυναίκας, ἀλλά καί γιά τόν ἴδιο καί τήν Κιθάρα. Κατάφερε νά ἠρεμήσει παίρνοντας ἀποφασιστικό ὕφος καί στράφηκε στή Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη.

«Βρίσκεσαι ἐδῶ καί χρόνια σέ δύσκολη θέση, αὐτό σέ κάνει νά χάνεις τό θάρρος σου. Ὅπου νά 'ναι ὅμως ὅλα θ' ἀλλάξουν, ὁπωσδήποτε, θ' ἀλλάξεις κι ἐσύ ἡ ἴδια. Στό βάθος ἡ κατάσταση τῆς Κιθάρας, δέν εἶναι καί τόσο εὐνοϊκότερη ἀπ' τή δική σου. Ἐσύ παντρεύτηκες, μιά κακοτυχία παραπάνω, αὐτό εἶναι ὅλο. Ὁ κόσμος εἶναι ἕνας: ἐσύ τόν κοιτάζεις μέσα ἀπό ἕνα πρίσμα ἀπαισιοδοξίας καί ἀπελπίζεσαι. Ἐκείνη τόν κοιτάζει μέσα ἀπό ἕνα πρίσμα αἰσιοδοξίας καί τόν βρίσκει ἁπλῶς ἀνεκτό.»

«Ξαδέρφη, ἐγώ σέ συμβουλεύω νά διαβάζεις πολύ τά καινούρια συγγράμματα, δέν λείπουν ἀπ' τό σπίτι τῆς Κιθάρας,» δήλωσε ὁ μικρός σίγουρος πώς τά καινούρια συγγράμματα θά λύνανε ὅλα τά προβλήματα.

Ἡ νέα γυναίκα χαμογέλασε πικρά. Τούς κοίταζε καί τούς τρεῖς μέ τά ὄμορφα μάτια της.

«Οἱ ἰδέες σας εἶναι περίφημες, ἀλλα ἐμένα δέ μέ βοηθοῦν σέ τίποτα. Τί θά κερδίσω μέ τό νά διαβάσω τά καινούρια συγγράμματα; Γιά μένα ὅλα τέλειωσαν. Ὅσες ἀλλαγές κι ἄν γίνο-

νται στήν ἐποχή μας, ἡ δική μου κατάσταση παραμένει ἴδια.»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ καταλάβαινε πώς ἡ κοπέλα εἶχε δίκιο. Ὅλα τέλειωσαν. Εἶχε πίσω της ἕνα γάμο, κι ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἦταν τώρα παντρεμένος. Μπορεῖ ὁ κόσμος ν' ἀλλάξει, μά πῶς γίνεται πιά νά σμίξουν αὐτά τά δύο πλάσματα;

Ἀκόμα κι ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἄρχισε νά διαβλέπει πώς δέν λύνονταν ὅλα τά προβλήματα μέ τά καινούρια βιβλία.

«Βρῆκα ἐδῶ μερικά τεύχη τῆς *Καινούριας Γενιᾶς*, συνέχισε ἡ νέα γυναίκα, ρίχνοντας μιά ματιά στά περιοδικά μέ τό πορτοκαλί ἐξώφυλλο πού βρίσκονταν στό τραπέζι, δίπλα στό κρεβάτι. Μερικά ἀποσπάσματα μοῦ ξεφεύγουν , ἀλλά κατάλαβα ἀρκετά πράγματα. Ὑπάρχουν καί κάμποσες καλές κριτικές. Ἔχω τήν ἱκανότητα νά τίς κρίνω ἀκριβῶς ἐπειδή ὑπῆρξα κι ἐγώ θύμα τῆς ἀδικίας. Ὅμως ὑποφέρω ὅταν διαβάζω αὐτά τά βιβλία. Αἰσθάνομαι σά μιά φτωχούλα στήν πόρτα τοῦ κήπου κάποιων πλούσιων, πού ἀκούει ἀπ' ἔξω τά χαρούμενα γέλια, ἤ πού τριγυρίζει ἕνα ἑστιατόριο γιά νά μυρίζει τήν τσίκνα τοῦ κρέατος καί τήν εὐωδιά τοῦ ρυζιοῦ. Αὐτή ἡ στέρηση αὐξάνει τόν πόνο μου.» Τράβηξε ἀπ' τήν τσέπη της ἕνα μαντίλι καί τό ἔφερε μπροστά στό στόμα της γιά νά βήξει. «Βήχω συχνά τόν τελευταῖο καιρό, κοιμᾶμαι ἄσχημα, δέ νιώθω καλά τήν καρδιά μου.»

Ἡ Κιθάρα ἀκούμπησε πάνω στήν ξαδέρφη της:

«Ξέχασέ τα πιά. Μή βασανίζεσαι ἄλλο καί φρόντισε τόν ἑαυτό σου. Ἔτσι πού σέ βλέπουμε, νιώθουμε ὅλοι δυστυχισμένοι.»

Ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη τῆς χαμογέλασε μ' εὐγνωμοσύνη:

«Μέ ξέρεις καλά, δέν πρόκειται νά ξεχάσω. Ὅλα ἔχουν χαραχτεῖ βαθιά στό μυαλό μου. Τώρα περνῶ τόν καιρό μου σχεδόν ὅπως κι ἐσύ. Στό σπίτι ἡ μητέρα κι ἐγώ· εἶναι κι ὁ μικρός μου ἀδερφός πού μελετάει ὅλη μέρα γιά τίς εἰσαγωγικές ἐξετάσεις. Ἡ μαμά περνάει τόν καιρό της μέ ἐπισκέψεις ἤ παίζο-

ντας μα-γιόνγκ. Τελικά μένω μονάχη στό δωμάτιό μου ξεφυλλίζοντας ποιητικές συλλογές, χωρίς νά βρίσκω κανένα νά πῶ τά βάσανά μου. Μέ παίρνουν τά δάκρυα ὅταν βλέπω τά πεσμένα λουλούδια, θλίβομαι καθώς βλέπω τό φεγγάρι νά λιγοστεύει. 'Αφοῦ ἔφυγα ἀπ' τά πεθερικά μου, ἔμεινα περίπου ἕνα χρόνο στήν ἐπαρχία τοῦ Χιμπίν, μέ τή μαμά. 'Υπῆρχε ἕνα κακαόδεντρο μπροστά στό παράθυρό μου: ὅταν ἔφτασα ἐκεῖ, μόλις κι ἔσκαγαν τά μπουμπούκια. Ὕστερα τά φύλλα ἔκαναν μιά σκιά ὅλο φρεσκάδα. Τό φθινόπωρο κιτρίνισαν καί πέταξαν μέ τόν ἄνεμο. Ὅταν φεύγαμε, εἶχαν ἀπομείνει τά κλαδιά ὁλόγυμνα. Μοιάζω σ' αὐτό τό δέντρο, πέρασε κιόλας ἡ ἐποχή τῶν πράσινων φύλλων κι ἀρχίζει τό φθινόπωρο. Προχτές ἔβρεχε ὅλη τή νύχτα. Ἤμουν στό κρεβάτι καί δέν μποροῦσα νά κοιμηθῶ, οἱ στάλες χτύπαγαν συνέχεια στό παράθυρο, ἡ λάμπα μου ξεψυχοῦσε κι ἐγώ ἔφτιαξα αὐτούς τούς στίχους:

Τά περασμένα στήν καρδιά, σάν ὄνειρο παλιό
ξανάρχονται μέ τή βροχή καί μέ τόν ἄνεμο.

Κι ὕστερα λέτε νά μή θλίβομαι. Αὔριο... αὔριο... ὅλοι ἐσεῖς ἔχετε κάποιο αὔριο πού ἐγώ δέν ἔχω. 'Εγώ ἔχω μόνο χτές. Καί πάλι, ἐνῶ τά χτεσινά μοῦ φέρνουν λύπη, εἶναι καί τά μόνα πού μέ παρηγοροῦν.»

Ἄλλαξε τόνο ἀπότομα γιά νά ρωτήσει:

«Τί γίνεται ὁ μεγάλος μου ξάδερφος;»

Τά δυό ἀδέρφια συγκινημένα ἀπ' ὅσα εἶπε ἡ Δαμασκηνιά στήν 'Ομίχλη, δέν περιμένανε μιά τέτοια ἐρώτηση καί δέν μπόρεσαν ν' ἀρθρώσουν λέξη.

«Εἶναι ἀρκετά καλά», εἶπε τελικά ὁ μικρός, «καί μοῦ εἶπε πώς ἀνταμώσατε.»

'Η Κιθάρα κι ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ πού δέν τό'εἶχαν ἀκούσει, κοίταξαν τήν κοπέλα κατάπληκτοι.

«Στ' ἀλήθεια, ἀνταμώσαμε,» ἐξήγησε ἐκείνη. «Ἔχει καταβληθεῖ λίγο. Ἄραγε μοῦ κρατάει κακία; Ἔστριψα χωρίς νά τοῦ μιλήσω. Θά 'θελα πολύ νά βρεθοῦμε μαζί, καί συγχρόνως

φοβήθηκα. Φοβήθηκα μήπως τοῦ θυμίσω τά περασμένα. Ἄλλωστε ἦταν κι ἡ μαμά ἐκεῖ... Πρίν ἀπό λίγη ὥρα ἦρθε ἐδῶ. Ἄκουσα τή φωνή του. Δέν τόλμησα νά τόν κοιτάξω οὔτε ἀπό τή χαραμάδα τῆς πόρτας. Περίμενα τή στιγμή πού θά ἔφευγε καί εἶδα τήν πλάτη του στά κρυφά.»

Ἡ Κιθάρα προσπάθησε νά παρηγορήσει τήν ξαδέρφη της:

«Ἄς τ' ἀφήσουμε αὐτά, ἐγώ σ' ἔφερα ἐδῶ γιά νά ξεσκάσεις. Σκέφτηκα πώς στό σπίτι μου θά ξεχνιόσουνα λιγάκι, μάλιστα τώρα μέ τίς γιορτές, ἀλλά νά πού ἐδῶ ἴσα ἴσα βρῆκες ὅλο τό παρελθόν μπροστά σου. Ἦταν λάθος μου νά συναντηθεῖτε κι οἱ τρεῖς.»

Ἡ θλίψη τῆς κοπέλας λιγόστεψε, τό χαμόγελό της ἔγινε πιό φωτεινό καί εἶπε:

«Δέν πειράζει. Μέ ἀνακουφίζει νά μιλάω ἔτσι. Συνήθως δέν βρίσκω ἄνθρωπο ν' ἀνοίξω τήν καρδιά μου.»

Κι ὕστερα μ' ἕνα τόνο οἰκειότητας ρώτησε τ' ἀδέρφια γιά τόν μεγάλο τους ἀδερφό καί τή γυναίκα του.

16

Ὅταν ἔφυγαν ἀπό τό σπίτι τῆς θείας τους, ἦταν περασμένες ἕντεκα. Τά δυό ἀδέρφια περπατοῦσαν στή μέση τοῦ λιθόστρωτου δρομάκου κοιτώντας ἀριστερά καί δεξιά τά μαγαζιά καί τά ἑστιατόρια κατάφωτα ἀπ' τά κεριά καί τίς λάμπες. Λίγο πρίν στρίψουν τή γωνιά γιά τό σπίτι τους, μιά σκιά φάνηκε νά 'ρχεται πρός τό μέρος τους. Ὁ διαβάτης πέρασε δίπλα τους περπατώντας ἀργά, δίχως νά τούς δεῖ.

«Δέν εἶναι τό Σπαθί τοῦ Νέφους;»

Σταθήκανε, κι ὁ μικρός φώναξε:

«Σπαθί τοῦ Νέφους.»

Ὁ νέος ἔτρεξε κοντά τους.

«Ἐσεῖς εἶστε!» ἔκανε χαρούμενα.

«Ποῦ πᾶς τέτοια ὥρα;»

«Βγῆκα βόλτα. Βαριόμουνα στό σπίτι. Σκέφτηκα νά σᾶς κάνω μιά ἐπίσκεψη γιά τό τέλος τοῦ χρόνου ἀλλά φοβήθηκα...»

Ἡ φράση ἔμεινε μετέωρη.

Τούς ἔκαναν μεγάλη ἐντύπωση τά λόγια του, ἀσυνήθιστα γιά τέτοια μέρα. Ἀλλά βέβαια, σ' ἐκεῖνο τό ρημαγμένο σπιτικό τοῦ θείου του, πῶς μποροῦσε κανείς νά μήν πλήττει;

«Ἔλα σέ μᾶς,» εἶπε ὁ μικρός, νά μείνεις λίγες μέρες. «Μεθαύριο θά ἔρθει καί ἡ Κιθάρα.»

Τό πρόσωπο τοῦ νεαροῦ φωτίστηκε ἀκούγοντας τό ὄνομα τῆς Κιθάρας, καί δέχτηκε χωρίς δεύτερη κουβέντα.

Μόλις περάσανε τήν εἴσοδο πού φύλαγαν τά δυό πέτρινα λιοντάρια βρέθηκαν πάλι σέ βαβούρα. Ἡ πόρτα τοῦ θυρωροῦ ἦταν ὀρθάνοιχτη. Στό φῶς ἑνός κρεμασμένου λύχνου ὑπηρέτες καί βαστάζοι χάλαγαν τόν κόσμο παίζοντας ζάρια. Ἀνάλογη σκηνή στήν προπατορική σάλα, πού ἡ τεράστια πόρτα της εἶχε μείνει ἀνοιχτή. Σχεδόν ὅλη ἡ οἰκογένεια ἔπαιρνε μέρος. Οἱ πιό παθιασμένοι ἦταν ὁ πέμπτος θεῖος, ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης, κι ἡ τέταρτη θεία. Μέσα στά γέλια καί τίς φωνές κουδούνιζαν τ' ἀσημένια νομίσματα καί τά ζάρια.

Ὁ ἐπισκέπτης μπῆκε γιά νά κάνει τίς καθιερωμένες χαιρετοῦρες σέ ὅλους. Ὁ πέμπτος θεῖος τόν κάλεσε νά πάρει μέρος στό παιχνίδι, κι ἐκεῖνος δέχτηκε. Τά ζάρια ἐξακολούθησαν νά πέφτουν καί τά λεφτά πέρναγαν ἀπό χέρι σέ χέρι.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν ἤθελε ν' ἀφήσει τό φίλο του νά παίξει, ἀλλά βλέποντας πώς τό διασκέδαζε τόν ἄφησε καί γύρισε νά φύγει στενοχωρημένος: «Νά πού ἐγώ τούς ἔφερα κι ἄλλον συμπαίχτη,» σκέφτηκε.

Πῆγε στό δωμάτιό του. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ πού ἔγραφε κάτι ἐκείνη τή στιγμή, βιάστηκε ν' ἀφήσει κάτω τό πινέλο του καί νά κλείσει τό τετράδιο ὅπου ἔγραφε τό ἡμερολόγιό του.

«Τί μυστικά εἶναι αὐτά πού κρύβεις;» ἔκανε εἰρωνικά ὁ μικρός.

Πῆρε ἕνα ἀγγλικό κείμενο καί ξάπλωσε στό κρεβάτι διαβάζοντας φωναχτά.

«Ὑποτίθεται πώς ξεκουράζεται κανείς τήν παραμονή τῆς Πρωτοχρονιᾶς κι ἐσύ τό 'ριξες στό διάβασμα; Εἶναι πολύ ἐνοχλητικό,» γκρίνιαξε ὁ δεύτερος, πού τόν ἐμπόδιζε ὁ θόρυβος νά γράφει μέ τήν ἡσυχία του.

«Ἐντάξει, σ' ἀφήνω νά συνεχίσεις τά ὀρνιθοσκαλίσματα.»

Πετάχτηκε ἀπ' τό κρεβάτι, πέταξε τό βιβλίο στό τραπέζι, κι ἔφυγε χολωμένος. Ἔξω, ὁ κρότος ἀπ' τά ζάρια καί τά νομίσματα καθώς καί τά χάχανα τόν χτύπησαν κατάμουτρα σάν ριπή ἀνέμου. Ἀπ' τήν ἐξωτερική σκάλα, παρακολούθησε γιά λίγο τίς χειρονομίες καί τίς φωνές. Ἦταν σάν θεατρική παράσταση. Ξαφνικά, ὅλα αὐτά γύρω του, τοῦ φάνηκαν πολύ μακρινά. Σάν νά 'χε μεταφερθεῖ σ' ἕναν ἄλλο κόσμο. Μές στόν παγερό ἀέρα, μέ μιά ἀνείπωτη νοσταλγία νά τόν παιδεύει, ἀπομονωμένος, ἔνιωσε χαμένος μέσα σ' ἕνα περιβάλλον πού ὅλο καί λιγότερο τό καταλάβαινε. Ἦρθαν στό νοῦ του ἄλλες παραμονές Πρωτοχρονιᾶς: Πῶς διασκέδαζε τότε! Ἔπαιζε ζάρια, ἔπαιζε μα-γιόνγκ. Πόσο εἶχε ἀλλάξει! Μονάχος του στά σκοτεινά, παρακολουθοῦσε, ἁπλός θεατής, τή χαρά τῶν ἄλλων ἀπό τό ὕψος ἑνός κόσμου στόν ὁποῖο ἡ δική του οἰκογένεια δέν εἶχε θέση.

«Ποιός ἄλλαξε; Αὐτοί ἤ ἐγώ;»

Δέν ἔβρισκε ἀπάντηση. Εἶχε συνείδηση τοῦ ὅτι αὐτός κι οἱ δικοί του εἶχαν πάρει δυό δρόμους ἀντίθετους καί, τούτη τή στιγμή, ἡ ἔκφραση τῆς μαμά-Χουάνγκ «καθαρά νερά, θολά νερά,» τόν ἄγγιξε κατάκαρδα. Γιά νά ἠρεμήσει, βάδισε στήν τύχη. Ἔφτασε κάτω ἀπ' τό παράθυρο τῆς ἀδερφῆς του Ἁγνό Λουλούδι. Ἀντίκρυ, πλέοντας στά φῶτα, τό διαμέρισμα τοῦ τέταρτου θείου Ἀφέντη τῆς Γαλήνης. Τά δυό περίπτερα χωρίζονταν ἀπό μιάν αὐλή σκεπασμένη μέ δικτυωτό, ὅπου σκαρφάλωναν τά γυμνά κλαδιά μιᾶς γλυσίνας. Κάθισε σ' ἕνα πάγκο κοντά στό παράθυρο, καί μήν ἔχοντας τί ἄλλο νά κάνει,

χάζευε μερικές ὑπηρέτριες πού κάνανε σαματά στό κατώφλι τῆς κουζίνας, στή γωνιά τῆς αὐλῆς. Ἀπό τό δωμάτιο τῆς ἀδερφῆς του ἔφτασαν στ' αὐτιά του κάτι γνώριμες φωνές:

«Φαίνεται πώς θά διαλέξουν μιά ἀπ' τίς δυό μας.»

Ἦταν ἡ φωνή τῆς Χαρούλας, ἑνός κοριτσιοῦ μέ μακρουλό πρόσωπο, μέ ἀρκετή χάρη, ἕνα χρόνο μεγαλύτερης ἀπό τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, στήν ὑπηρεσία τῆς τέταρτης κυρίας. Ἡ κουβέντα πού εἶπε τράβηξε τήν προσοχή τοῦ νέου. Σίγουρος πώς θ' ἀκολουθοῦσε ἐνδιαφέρουσα συζήτηση, τέντωσε τ' αὐτί γιά ν' ἀκούσει.

«Ἐσένα ἀσφαλως θά διαλέξουν», μίλησε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα γελώντας. «Εἶσαι μεγαλύτερη ἀπό μένα».

«Ἐγώ μιλάω σοβαρά κι ἐσύ μέ κοροιδεύεις ἄσπλαχνα.»

«Χαίρομαι γιά τήν τύχη σου, κι ἐσύ μέ θεωρεῖς ἄσπλαχνη.»

«Τύχη νά σοῦ πετύχει, νά καταντήσεις παλλακίδα.» Ἡ φωνή ἔτρεμε τώρα ἀπό ἀγωνία.

«Ὑπάρχουν καί παλλακίδες πού δέν τά περνᾶνε καί τόσο ἄσχημα. Ὅπως αὐτή, ἄς ποῦμε, τοῦ γερο-ἀφέντη.»

«Σάν πολύ νά κόβει ἡ γλώσσα σου, ἀλλά στάσου πρῶτα νά δοῦμε ποιά θά διαλέξουν. Τότε δέ θά 'ναι εὔκολο νά ξεφύγεις.»

Ὁ νεαρός ἔνιωθε τήν καρδιά του νά χτυπάει ἄγρια. Μόλις καί κρατήθηκε νά μή βάλει μιά φωνή, καί περίμενε μέ μεγαλύτερο ἀκόμα ἐνδιαφέρον τήν ἀπάντηση τοῦ Τραγουδιοῦ τοῦ Φοίνικα. Ἡ μικρή σώπασε γιά λίγο. Μέσ' ἀπ' τό δωμάτιο ἀκουγότανε μονάχα ὁ ρυθμικός ἦχος τοῦ ρολογιοῦ. Ἐκεῖνος κόντεψε νά χάσει τήν ὑπομονή του. Τελικά, περίλυπη ἀντήχησε ἡ φωνή:

«Ἄν διαλέξουν ἐμένα, τί θά κάνω;»

«Θά ὑπακούσεις. Ἀλίμονο στούς σκλάβους!»

«Ὄχι, ὄχι, δέν θά ὑπακούσω. Ἐσύ δέν ξέρεις. Δέν τό μπορῶ. Καλύτερα νά πεθάνω παρά ν' ἀνήκω σ' αὐτόν τό γέρο.»

«Μή σεκλετίζεσαι, κάποια λύση θά βροῦμε. Μπορεῖ νά πα-

ρακαλέσουμε τίς κυράδες μας νά μᾶς βοηθήσουν. Ἄλλωστε μπορεῖ νά τή φτιάξανε αὐτή τήν ἱστορία μόνο καί μόνο γιά νά μᾶς τρομοκρατήσουν.»

Ἀκίνητος στόν πάγκο δίπλα στό παράθυρο, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ξέχασε καί τή γιορτή καί τό πόσο ἀργά ἤτανε. Ἀντίκρυ του, μπροστά στό διαμέρισμα τοῦ τέταρτου θείου, περνοῦσε κάθε τόσο μιά ὑπηρέτρια μ' ἕνα δίσκο φορτωμένο διάφορα πιάτα. Τά χυδαῖα γέλια ἀπ' τήν κουζίνα χτύπαγαν στ' αὐτιά του σάν βρισιές.

«Σάν νά μοῦ φαίνεται πώς εἶσαι ἐρωτευμένη,» συνέχισε ἡ Χαρούλα μέ μισή φωνή, πιό τρυφερά τώρα καί πιό ἀργά ἀπ' ὅ,τι συνήθιζε.

Καμιά ἀπάντηση. Περίεργη, ρώτησε ἀκόμα πιό σιγά:

«Δέν εἶναι ἀλήθεια πώς κάποιον ἀγαπᾶς; Αὐτό φάνηκε πιά. Γιατί δέν τό λές; Δέν πρόκειται νά τό πῶ σέ κανένα. Εἴμαστε πολύ φίλες ἐμεῖς οἱ δυό. Ἐγώ νιώθω σά μεγαλύτερη ἀδερφή σου, κι ἐσύ μοῦ κρατᾶς μυστικά.»

Κάτι ψιθύρισε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα στό αὐτί τῆς φίλης της μά ἐκεῖνος δέν μπόρεσε ν' ἀκούσει.

«Ποιός εἶναι, πές μου,» ρώτησε γελαστά ἡ Χαρούλα.

Ἀνυπόμονος καί ξαφνιασμένος τήν ἄκουγε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ν' ἀπαντάει:

«Δέν πρόκειται νά μάθεις.» Κι ἡ φωνή ἔτρεμε ἐλαφρά.

«Εἶναι ὁ Γκάο ὁ Δεύτερος;» ἐπέμεινε ἡ Χαρούλα.

Κατάλαβε πώς μιλοῦσαν γιά τόν Γκάο τόν Ἄδολο, νεαρό ὑπηρέτη στήν ὑπηρεσία τοῦ πέμπτου θείου του, κι ἔβγαλε ἕναν ἀναστεναγμό, σά νά τοῦ βγάλανε μιά μεγάλη πέτρα πού τοῦ πλάκωνε τήν καρδιά.

«Αὐτός; ὄχι δά! Πῶς θά μποροῦσα νά τόν βάλω στό μάτι;» Τώρα γελοῦσε καί τό γέλιο της ἀνάβλυζε μέσα ἀπ' τά δάκρυα. «Θαρρῶ πώς ἐσένα γλυκοκοιτάει, κι ἀντί νά τό ὁμολογήσεις, πᾶς νά τόν κολλήσεις σέ μένα.»

«Ἐγώ ρωτάω γιά σένα ἀπό καλή μου καρδιά,» ἀντιστάθηκε

ή Χαρούλα, «κι έσύ μοῦ πετάς τέτοια λόγια. Εἶναι σωστό αὐτό; Δέν τό παραδέχεσαι δηλαδή πώς ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος ἔχει ξετρελαθεῖ μαζί σου;»

«Καλή μου ἀδερφούλα, ἄς μήν τσακωνόμαστε. Ἄς μιλήσουμε σοβαρά.»

Ἔτσι τήν παρακάλεσε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, κι ἔπειτα χαμήλωσε πάλι τή φωνή:

«Δέν πρόκειται νά μάθεις, δέ θά μιλήσω, θά τό ξέρω μόνο ἐγω.»

Ὁ τόνος τῆς κουβέντας χαμήλωνε ὅλο καί περισσότερο, ὥσπου ἔγινε ἕνα μουρμουρητό ἀπό ἐμπιστευτικά λόγια πού κόβονταν ποῦ καί ποῦ ἀπό ἕνα εὔθυμο ξέσπασμα. Δέν κατάφερνε νά τ' ἀκούσει ὅλα· καταλάβαινε πώς ἡ Χαρούλα διηγιότανε τίς ἱστορίες τῆς καρδιᾶς της. Κάποια γριά ὑπηρέτρια τήν φώναξε. Ἐκείνη δέν ἀπάντησε, ἔτσι ὅπως εἶχε ἀπορροφηθεῖ ἀπ' τίς διηγήσεις της. Οἱ φωνές ἀκούγονταν τώρα πιό κοντά. Ὅπου νά 'ναι θά 'μπαινε ἡ γριά στό δωμάτιο τοῦ Ἀγνοῦ Λουλουδιοῦ. Ἡ Χαρούλα σώπασε κι ὕστερα σηκώθηκε ἀναστενάζοντας:

«Ὅλη μέρα μέ φωνάζουν. Δέν ἔχω στιγμή ἡσυχία, οὔτε τίς γιορτές ἀκόμα.»

Καί βγῆκε.

Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα ἔμεινε ἀσάλευτο. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης γονάτισε στόν πάγκο γιά νά μπορέσει νά πλησιάσει στό παράθυρο, κι ἔσκισε ἀθόρυβα μιά γωνίτσα ἀπ' τό χαρτί πού ἦταν κολλημένο στό πλαίσιο. Ἡ κοπέλα καθότανε μπροστά στό τραπέζι δαγκώνοντας τό δαχτυλάκι τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ της, μέ βλέμμα ἐκστατικό, στηλωμένο σ' ἕνα δίσκο στολισμένο μέ κλαδάκια κυπαρισσιοῦ καί διάφορα φροῦτα.

«Τί θ' ἀπογίνω στό τέλος;» ἀναστέναξε.

Ὁ νέος χτύπησε ἁπαλά μερικές φορές τό τζάμι μέ τό δάχτυλό του, κι ὕστερα λίγο δυνατότερα, φωνάζοντάς την:

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, Τραγούδι τοῦ Φοίνικα.»

'Ηρθε κοντά στό παράθυρο καί γονάτισε σέ μιά καρέκλα:

«Ποιός είναι;»

«'Εγώ είμαι, άνοιξε γρήγορα, θέλω νά σοῦ μιλήσω.»

«'Εσεῖς εἶστε, τρίτε μικρέ ἀφέντη;»

Σήκωσε τό χάρτινο κουρτινάκι μέ τά ζωγραφιστά λουλούδια καί βλέποντας τό συσπασμένο πρόσωπο κολλημένο στό τζάμι ρώτησε:

«Τί συμβαίνει;»

«"Ακουσα τί λέγατε τώρα μόλις...»

'Εκείνη ἄλλαξε χρῶμα.

«"Ολα τ' ἀκούσατε; 'Αστειευόμασταν.»

«Μόνο ἀστειευόσασταν; Μή μοῦ τά κρύβεις. Τί θά γίνω ἐγώ ἄν διαλέξουν κάποτε ἐσένα;» φώναξε παράφορα.

Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα τόν κοίταζε σιωπηλά. Κυλοῦσαν τά δάκρυά της, κι οὔτε σκεφτότανε νά τά σκουπίσει. Τελικά εἶπε ἀποφασιστικά: «Δέ θά πάω. Δέ θ' ἀφήσω νά μέ πάρει κανένας ἄλλος, τό ὁρκίζομαι.»

'Εκεῖνος ἀκούμπησε τό χέρι του στό τζάμι σά νά 'θελε νά τῆς κλείσει τό στόμα:

«Σέ πιστεύω, μήν ὁρκίζεσαι.»

Σώπασε γιά λίγο καί τόν ἱκέτευσε:

«Φύγετε τρίτε μικρέ ἀφέντη. Σκεφθεῖτε νά σᾶς βροῦν ἐδῶ!»

«Πές μου γιά τί πρόκειται ἀκριβῶς. Δέν πρόκειται νά φύγω ἄν δέ μοῦ πεῖς.»

«Θά σᾶς πῶ ἀλλά νά φύγετε ἀμέσως καλέ μου κύριε.... Φαίνεται πώς ὁ κύριος Φένγκ, ὁ φίλος τοῦ γερο-ἄρχοντα, γυρεύει μιά παλλακίδα. 'Η κυρία Φένγκ, ἡ ἐπίσημη γυναίκα του, ἦρθε ἐδῶ πέρα καί παίνεψε τήν ὀμορφιά τῶν κοριτσιῶν πού εἶναι στήν ὑπηρεσία τοῦ σπιτιοῦ καί ζήτησε μιά ἀπό τό γερο-ἀφέντη. Λογαριάζουν νά διαλέξουν ἀπό αὐτές πού εἶναι στήν ὑπηρεσία τῆς πρώτης κυρίας καί τῆς τρίτης. 'Η Χαρούλα τό ἔμαθε αὐτό ἀπό τήν κυρά της καί μέ εἰδοποίησε. Τήν ἀπόφασή μου τήν ἀκούσατε μέ τ' αὐτιά σας. Αὐτά εἶναι ὅλα. Φύγετε

τώρα ἀμέσως, μπορεῖ νά σᾶς δεῖ κανένα μάτι.»

Κατέβασε τό κουρτινάκι καί δέν τό ξανανέβασε παρ' ὅλα τά χτυπήματα ἐκείνου. Κατάλαβε πώς δέν θά 'βγαζε τίποτα καί κατέβηκε ἀπό τόν πάγκο. Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα ἔμεινε στήν ἴδια θέση, νομίζοντας πώς ὁ νέος εἶχε φύγει. Κρυφοκοίταξε, σηκώνοντας ἐλάχιστα τό κουρτινάκι: Ἦταν ἐκεῖ, ἀσάλευτος. Ταραγμένη τό ἄφησε νά πέσει καί σκούπισε τά μάτια της.

17

Σάν γύρισε στό δωμάτιό του ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, δέν ἀκουγόταν πιά ὁ ἦχος τῶν ζαριῶν· ἀκουγόταν ἀκόμα τό κροτάλισμα τοῦ μα-γιόνγκ, ἀλλά ὄχι τόσο ζωηρά. Ὁ οὐρανός εἶχε ἀρχίσει ν' ἀσπρογαλιάζει, τό φῶς πλησίαζε ἀργοπατώντας. Ὁ παλιός ὁ χρόνος ἔφευγε μαζί μέ τή νύχτα. Σέ λίγο μπῆκε στό δωμάτιο καί τό Σπαθί τοῦ Νέφους, σκυθρωπός, καί χωρίς νά πεῖ τίποτα κάθισε δίπλα στό παράθυρο. Ἐκεῖνος κατάλαβε ἀμέσως:

«Ἔχασες ἔ;» τόν ρώτησε.

Ὁ ἐπισκέπτης προσπάθησε νά ξεφύγει μουρμουρίζοντας κάτι καί γύρισε ἀπό τήν ἄλλη μεριά.

«Πόσα;» ἐπέμεινε ὁ μικρός.

«Ἕξι πιάστρα,» ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος ντροπαλά.

«Ἀκριβῶς τά μισά ἀπ' ὅσα κερδίζεις,» πέταξε ὁ δεύτερος ἀδερφός πού συνέχιζε νά γράφει ἀκόμα.

«Αὐτό εἶναι ἀλήθεια,» εἶπε ὁ μουσαφίρης. «Μ' αὐτό τό ποσό λογάριαζα ν' ἀγοράσω μερικά ἐγγλέζικα μυθιστορήματα.»

«Τότε τί σοῦ 'ρθε νά παίξεις; Ἐγώ θέλησα νά σ' ἐμποδίσω ἀλλά φοβήθηκα μή θυμώσεις,» φώναξε σκασμένος ὁ μικρός.

«Τό ξέρω πώς τό παιχνίδι δέν ἀξίζει τίποτα, καί πάντα, ἀφοῦ παίξω μετανιώνω. Πολλές φορές τό πῆρα ἀπόφαση νά

μήν παίζω πιά, άλλά όταν μέ προσκαλοῦν δέν μπορῶ ν' ἀντισταθῶ.»

Ἔξω ἀκούστηκαν νά σκᾶνε βεγγαλικά. Καινούριες, πιό κοντινές ἐκρήξεις ἀπάντησαν στίς πρῶτες. Τά σοῦρτα φέρτα πληθύνανε κάτω ἀπ' τό παράθυρο. Στήν προπατορική σάλα ἀντήχησε ἡ φωνή τοῦ 'Αφέντη τῆς Τόλμης:

«Σού-Καλότυχε!»

«Κοντεύει ἡ ὥρα τῆς λατρείας», εἶπε ὁ δεύτερος ἀδερφός κλείνοντας τό ἡμερολόγιό του. Τό ἔβαλε μέ μεγάλη προσοχή στό συρτάρι τοῦ γραφείου καί πῆρε τό κλειδί.

Ἡ λάμπα τοῦ ἠλεκτρικοῦ πού εἶχε μείνει εἰδικά ἐκείνη τή νύχτα ἀναμμένη συνέχεια, ἄρχισε νά χλωμιάζει. Βγῆκε ἔξω. Ὁ οὐρανός εἶχε ἕνα μπλέ βαθύ χρῶμα. Μιά ριπή κρύου ἀέρα τόν χτύπησε ἀμέσως. Ἔχωσε τό κεφάλι στούς ὤμους κι ἄρχισε νά τρέχει. 'Από ἕνα παράθυρο τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας, στό κεντρικό κτίριο, εἶδε τόν Γιουάν τόν Τέλειο καί τέσσερις ἀκόμα ὑπηρέτες νά γεμίζουν κάτι μικροσκοπικά φλιτζάνια τοῦ τσαγιοῦ μέ κόκκινα λουλουδάκια, ἀραδιασμένα σ' ἕνα τετράγωνο τραπέζι. Μόλις ἑτοιμάζανε ἕξι φλιτζάνια, τά φέρνανε μ' ἕνα δίσκο στήν προπατορική αἴθουσα ὅπου ὁ 'Αφέντης τοῦ Φωτός κι ὁ 'Αφέντης τῆς Γαλήνης τ' ἀκουμποῦσαν πάνω στό βωμό. Ὅταν ὅλα ἦταν στή θέση τους, περίμεναν νά ἔρθουν τά γλυκίσματα καί τό ρύζι. Σ' αὐτό τό διάστημα πιάσανε τήν κουβέντα, καί μέ κουρασμένα χαμόγελα σχολιάζανε διάφορες παρτίδες στό μα-γιόνγκ ἤ στά ζάρια. Μερικοί ζεσταίνανε τά χέρια τους στό μαγκάλι. Ὁ γερο-ἀφέντης ἀκούστηκε νά βήχει στήν κάμαρά του. Μόλις εἶχε ξυπνήσει. Ὁ μικρός ἀδερφός κι ὁ φίλος του, ὄρθιοι στό κατώφλι. Παρακολουθοῦσαν ἀπό μακριά φλυαρώντας.

Τό φῶς ἔγινε πιό ἀσπριδερό. Ἦταν ἡ ὥρα τῆς λατρείας. Ὁ μικρός ἄφησε τόν μουσαφίρη καί μπῆκε μέσα. Ὁ παππούς, γιά νά ξορκίσει κάτι δυσοίωνα λόγια πού εἶχε προφέρει ὁ Ἥλιος τοῦ Πλήθους μέσα στή σάλα, ἔγραψε σ' ἕνα κόκκινο χαρτί:

«Λόγια παιδιών πού άγνοοΰν τίς άπαγορεύσεις:
Μεγάλη τύχη! Πολλά κέρδη!»

Πήγε καί κόλλησε τό χαρτί στήν έξωτερική πλευρά τής πόρτας. Ό μικρός δέν μπόρεσε νά μήν κρυφογελάσει. Στήν αύλή έσκασαν πάλι πυροτεχνήματα. Είχαν άνάψει τρία βεγγαλικά, τό ένα μετά τό άλλο. Ή διαδικασία τής λατρείας τέλειωσε κι αυτά άντηχοΰσαν άκόμα. Ξημέρωνε.

Πρωί πρωί, ό Ήλιος τοΰ Καινούριου κι οί τρεις θείοι του άνέβηκαν στά φορεία καί ξεκίνησαν γιά τίς πρωτοχρονιάτικες έπισκέψεις. Οί γυναίκες ξεμύτισαν άπ' τό πορτάκι καί προχώρησαν πρός τό Θεό τής Ευτυχίας. Πραγματοποιούσαν τό όνειρο τής έτήσιας έξόδου. Ήταν ή μόνη μέρα πού τούς έπιτρεπότανε νά βγοΰν έξω άπ' τό σπίτι, καί γι' αυτό κοίταζαν μέ περιέργεια στόν ήσυχο δρόμο πού έδειχνε άκόμα γκριζωπός μέ τό φώς τής αυγής. Όλα τούς φαίνονταν καινούρια κι ένδιαφέροντα, άλλά άπό τό φόβο μήπως συναντήσουνε άντρες, δέν άργησαν νά γυρίσουν πίσω. Ό κρότος τών βεγγαλικών έσβησε, οί φωνές βουβάθηκαν. Γιά λίγα λεπτά ή γειτονιά βυθίστηκε στή σιωπή.

Οί ώρες πού γιά κείνη τή μέρα ειδικά είχαν μιά σπουδαιότητα πέρασαν πιά. Στούς Γκάο, όλοι σχεδόν έπεσαν νωρίς στό κρεβάτι, κατάκοποι άπό τό ξενύχτι. Όσο γιά τά νεαρά άδέρφια καί τά ξαδέρφια τους, κοιμήθηκαν συνέχεια μέχρι τήν ώρα τής νυχτερινής λατρείας, χωρίς νά νοιαστοΰν ούτε γιά φαγητό.

Έτσι πέρασε ή μέρα τής Πρωτοχρονιάς χωρίς τίποτα ιδιαίτερο. Όλα φαίνονταν συγχρόνως καινούρια καί ξεπερασμένα, καί έξελίσσονταν σύμφωνα μέ κάποιο άμετάβλητο πρόγραμμα, πού είχε καθιερωθεί μιά γιά πάντα. Σύμφωνα μέ τό έθιμο, όσο κρατούσαν οί γιορτές, τά τυχερά παιχνίδια κάνανε θραύση μέσα στό σπίτι. Τό Σπαθί τοΰ Νέφους έπαιρνε μέρος συχνά παρ' όλο πού είχε άποφασίσει νά μήν ξαναπαίξει, μέ πλήρη συνείδηση πώς αυτό ήταν καθαρή τρέλα καί βασανιζόταν άπό

τύψεις γιά τίς χασοῦρες του. Ἡ κυρία Ζάνγκ ἔμεινε μόνο τρεῖς μέρες, ἀλλά ἐπέτρεψε στήν κόρη της νά μείνει μέχρι τίς 16 τοῦ μηνός. Τό κέφι τῶν νεαρῶν τῆς οἰκογένειας μεγάλωσε μέ τήν παρουσία τῆς Κιθάρας. Παρατήσανε τό μα-γιόνγκ, τά ζάρια καί τό ντόμινο, καί ξαμολήθηκαν στόν κῆπο γιά νά παίξουν ὅ,τι τούς ἔκανε κέφι ἤ νά διηγηθοῦν διάφορες σκαμπρόζικες ἱστορίες. Δέν ἐρχόταν κανένας νά τούς ἐνοχλήσει. Καμιά φορά, πηγαίνανε στό Περίπτερο τῶν Ἑσπερίων Ὑδάτων, δίπλα στή λίμνη. Τούς ἄρεσε πολύ νά παίζουν τό παιχνίδι τοῦ Λιονταριοῦ, πού ἦταν περίπλοκο ἀλλά διασκεδαστικό, κι εἶχε κι αὐτό τό ποτό γιά τιμωρία. Τά κέρδη τά διέθεταν γιά ν' ἀγοράζουν κρασί καί μεζεδάκια. Πίσω ἀπ' τό περίπτερο, στούς πρόποδες τοῦ λοφίσκου, εἶχαν ἐγκαταστήσει ἕνα μικρό φοῦρνο. Ἡ Λί, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα κι ἡ Κιθάρα πού ἦταν περίφημες μαγείρισσες, φτιάχνανε διάφορες λιχουδιές. Οἱ ὑπόλοιποι τῆς παρέας τίς βοηθούσανε. Ὅταν τέλειωναν, φέρνανε τά πιάτα στό περίπτερο, ἤ σέ κάποιο ἄλλο εὐχάριστο μέρος τοῦ κήπου, στρώνανε τραπέζι καί τρώγανε μέ κέφι, χρησιμοποιώντας ὅλων τῶν εἰδῶν τά κόλπα γιά νά πίνουνε.

Καμιά φορά προσκαλοῦσαν καί τήν Χσού τή Χαμογελαστή, φίλη τῆς Κιθάρας πού ἔμενε σχεδόν ἀπέναντι στούς Γκάο. Ἦταν μιά παχουλή κοπέλα δεκαοχτώ ἤ δεκαεννιά χρονῶ, σβέλτη, μέ πλούσιο λεξιλόγιο, κι ἀντιπροσώπευε θαυμάσια τόν τύπο τῆς σπουδάστριας. Ὅπως κι ἡ Κιθάρα, τό 'χε πάρει κατάκαρδα κι αὐτή, νά εἰσαχθεῖ στό σχολειό τῶν ἀδερφῶν Γκάο, κι ἦταν κι αὐτός ἕνας λόγος πού μπῆκε στήν παρέα τους. Ὁ πατέρας της, παλιό μέλος μιᾶς ὀργάνωσης πού ἦταν ὁ προάγγελος τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1911, εἶχε σπουδάσει χημεία πρῶτα στήν Ἰαπωνία καί ὕστερα στή Γερμανία. Ἐπί δυναστείας Μαντσοῦ, ἔκανε καί ἐκδότης ἑνός ἀντιστασιακοῦ περιοδικοῦ. Τώρα δούλευε στό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν. Πρίν ἀπό δυό χρόνια ἡ Χαμογελαστή ἔχασε τή μητέρα της, πού κι αὐτή εἶχε σπουδάσει στήν Ἰαπωνία. Ὁ πατέρας της δέ θέλησε

νά ξαναπαντρευτεῖ. Ἡ κοπέλα ἦταν μοναχοπαίδι. Στό σπίτι τῆς ἔκανε συντροφιά ἡ παλιά παραμάνα της. Ἐπειδή εἶχε μεγαλώσει σ' ἕνα τέτοιο περιβάλλον, διέφερε ἀρκετά ἀπ' τήν Κιθάρα, ἀλλά αὐτό δέν ἀποτελοῦσε ἐμπόδιο στή φιλία τους.

Τό Σπαθί τοῦ Νέφους βρισκόταν ἐκεῖ ἀκόμα, καί κοιμότανε στό δωμάτιο τοῦ Ἥλιου τοῦ Ἡρωισμοῦ. Ἐκτός ἀπό τόν δεύτερο ἀπό τ' ἀδέρφια πού τοῦ ἔδειχνε κάποια ψυχρότητα, ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦταν πολύ καλοί μαζί του.

Ὕστερα ἀπό δυό ἡμερῶν προετοιμασίες, ἕνα βράδυ στίς ὀχτώ ἡ ὥρα, οἱ νέοι καλέσαν τούς μεγάλους τοῦ σπιτιοῦ νά παραβρεθοῦν σέ μιά ἐπίδειξη πυροτεχνημάτων στόν κῆπο. Οἱ γονεῖς δέν μπόρεσαν ν' ἀρνηθοῦν μιά τόσο πιεστική πρόσκληση· μόνο ὁ παππούς δέν ἦρθε, ἐπειδή ἡ ὑγεία του δέν ἦταν καλή καί τόν πείραζε ἡ νυχτερινή ψύχρα.

Στά δεξιά τοῦ κήπου, εἴχανε ἀνάψει ὅλες τίς λάμπες ἠλεκτρικοῦ πού ὑπῆρχαν στό ὑπόστεγο. Στά σημεῖα πού δέν εἶχε φῶτα, ὅπως τό δασάκι τῶν μπαμποῦ καί τό πευκόδασος, εἴχανε κρεμάσει πλῆθος φαναράκια, κόκκινα, πράσινα, κίτρινα, πού προβάλλανε στή γῆ τήν πολύχρωμη λάμψη τους. Στά κάγκελα τοῦ πέτρινου γεφυριοῦ ὑπῆρχαν ἔτσι κι ἀλλιῶς λάμπες ἠλεκτρικοῦ, πού καθρεφτίζονταν στήν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, καί τέλος, στό Περίπτερο τῶν Ἑσπερίων Ὑδάτων, κάτω ἀπ' τό γεῖσο, κρέμονταν τά αὐτοκρατορικά φανάρια κόκκινα καί πράσινα, δίνοντας σ' ὅλα τριγύρω μιάν ἀπόχρωση μυστηριακή. Ἦταν σά νά 'μπαινε κανείς σέ ὀνειρική χώρα. Καθίσανε ὅλοι μέσα στό περίπτερο, μπροστά στά ὀρθάνοιχτα παράθυρα. Πίσω ἀπό τά συγκεκριμένα ἀντικείμενα πού εἶχαν φωτιστεῖ μέ διάφορους τρόπους, ἁπλωνόταν σκοτάδι, μέ ἐλάχιστες φωτεινές κηλίδες ἐδῶ κι ἐκεῖ.

«Ποῦ εἶναι τά πυροτεχνήματα; Πάλι μέ κοροϊδέψανε,» εἶπε εὔθυμα ἡ πρώτη κυρία στήν Κιθάρα καί στή Λί πού κάθονταν δίπλα της.

«Σ' ἕνα λεπτό ἀρχίζουν. Πῶς θά μπορούσαμε, θεία μου;» εἶ-

πε γελώντας ἡ κοπέλα.

Γύρισε νά δεῖ: τά ξαδέρφια της δέ βρίσκονταν ἐκεῖ. Τό Σπαθί τοῦ Νέφους εἶχε πιάσει κουβέντα μέ τούς τρεῖς θείους. Οἱ θεῖες εἶχανε τρελάνει στίς ἐρωτήσεις τή Χαμογελαστή, πού ἀπαντοῦσε στά ἴσια, χωρίς καθόλου ἀμηχανία, θεωρώντας αὐτή τή φλυαρία ἀνούσια.

Ὁ κῆπος ἦταν ἐντελῶς ἥσυχος. Ἀπό κάποιο σημεῖο ὄχι τόσο σκοτεινό ἀκούστηκε ἕνας ὀξύς ἦχος, ξεπήδησε μιά κόκκινη φλόγα, ἀνέβηκε ψηλά κι ὕστερα σκορπίστηκε σέ πλῆθος χρυσές κλωστές πού ξαναπέσανε στό μαῦρο φόντο τῆς νύχτας. Μιά ρουκέτα σάν αὐγό σπινθηροβόλο πετάχτηκε μέ ἰσχυρή ἔκρηξη, μεταμορφώθηκε σέ ἀναρίθμητα ἀσημένια λουλούδια πού πετοῦσαν ἐδῶ κι ἐκεῖ.

Ὕστερα, μιά μπλέ ἀκτίνα ἐκτοξεύτηκε ἴσια μπροστά, ἄλλαξε χρῶμα, ἔγινε κόκκινη βροχή, κι ἔπειτα πράσινη. Ὅταν τέλειωσε κι αὐτό, οἱ θεατές εἶχαν τήν ἐντύπωση πώς ἀκόμα βλέπουν ἕνα σκουροπράσινο φῶς.

«Μπράβο, μπράβο,» φώναξε ἡ Ἁγνή Εὐωδιά, χωμένη στήν ἀγκαλιά τῆς μάνας της.

«Πολύ ὄμορφα!» δήλωσε μέ θαυμασμό ἡ πρώτη κυρία. «Ποῦ τίς βρήκατε αὐτές τίς ρουκέτες;»

«Ρωτῆστε καλύτερα τή φίλη μου,» εἶπε ἡ Κιθάρα δείχνοντας τήν ἐπισκέπτρια.

«Μοῦ τά προμήθεψε ὁ πατέρας μου,» ἀπάντησε ἡ Χαμογελαστή.

Μιά πράσινη φλόγα ξεπετάχτηκε στή μέση τ' οὐρανοῦ ὅπου αἰωρήθηκε ἀλλάζοντας ἀποχρώσεις, καί ξαφνικά χάθηκε τόσο ἀπότομα πού ὅλοι ἀναρωτήθηκαν τί ἀπόγινε. Τήν ἴδια στιγμή, τρεῖς ἤ τέσσερις ρουκέτες ξεπήδησαν μέ βρόντο, κι ἦταν ἄσπρες σάν τό χιόνι: τότε εἴδανε νά χορεύουν πύρινα ἀσημιά λουλούδια πού πέφτανε ἀστράφτοντας μέχρι τό πευκόδασος καί μπόρεσαν ἔτσι νά διακρίνουν δυό μικρές βάρκες στήν ἄλλη ὄχθη τῆς λίμνης.

«Ἄ, ἀπό τίς βάρκες ἐκτοξεύουν τά πυροτεχνήματα! Καλά τό 'λεγα ἐγώ πώς ἀλλάζουν θέση.»

Ἡ τέταρτη κυρία ἀπευθύνθηκε στόν ἄντρα της, σάν ζαλισμένη ἀκόμα ἀπό κάποιο ὄνειρο, κι ἐκεῖνος κούνησε τό κεφάλι του καί χαμογέλασε.

«Τέλειωσαν;» ρώτησε ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης μέ κάποια στεναχώρια.

Ἦταν ἕτοιμος νά σηκωθεῖ, ὅταν ξαφνικά ἡ λίμνη πυρπολήθηκε· ἐνῶ ἀκούγονταν τά γνωστά τριξίματα, ἀπό τήν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ἀναδύθηκαν ἀσημένια δέντρα μέ λουλούδια ὁλόχρυσα. Αὐτός ὁ νεραϊδένιος κόσμος κράτησε γιά ἕνα λεπτό, ὕστερα οἱ κορμοί τῶν δέντρων ἄρχισαν νά φυραίνουν, ἡ λάμψη λιγόστεψε, ὥσπου ὅλα χάθηκαν, ἐνῶ οἱ θεατές μέσα στό περίπτερο ἔμειναν βουβοί ἔχοντας ἀκόμα μπροστά στά μάτια τους μιά φαντασμαγορία. Τελικά, ἔπεσε ἡ αὐλαία τῆς σκοτεινιᾶς.

Ἕνα ρίγος διαπέρασε τόν ἀέρα. Πάνω ἀπ' τή λίμνη ἀντήχησε ὁ ἦχος τῆς φλογέρας, παίζοντας τό τραγούδι: *Οἱ δαμασκηνιές μές στήν ὁμίχλη ἔχουν τριπλή μελωδία.* Τήν συνόδευσε ἕνα κινέζικο βιολί πού ὁ ἁπαλός του τόνος ἔμοιαζε πνιγμένος. Ἡ φλογέρα, μέ τόν καθάριο ἦχο της, ὅλο ἀποχρώσεις, ἔμοιαζε νά διηγεῖται μιά παράξενη ἱστορία ἀπό κάποια χώρα μυθική πού ἄγγιζε τήν καρδιά, σ' ἔκανε νά ξεχνᾶς τούς μπελάδες τῆς καθημερινῆς ζωῆς, κι ἔφερνε στήν ἐπιφάνεια ὄνειρα κρυφά. Ὅλοι τους παρασύρθηκαν ἀπό μακρινές ἀναμνήσεις, ἐνῶ ἡ μουσική φτερούγιζε γύρω τους ἁπαλά.

«Ποιός παίζει φλογέρα μέ τόση δεξιοτεχνία;» ρώτησε ἡ πρώτη κυρία γοητευμένη, ὅταν κόντευε νά τελειώσει τό κομμάτι.

«Ἡ δεύτερη δεσποινίς μας,» ἀποκρίθηκε ἡ Χαρούλα.

«Ὁ μεγάλος μας ξάδερφος παίζει βιολί,» πρόσθεσε ἡ Κιθάρα, βγαίνοντας γιά μιά στιγμή ἀπό τήν ἔκσταση, γιά νά βυθιστεῖ καί πάλι.

'Από μακριά άκούστηκαν χειροκροτήματα καί γέλια πού σκορπίστηκαν πάνω άπ' τήν έπιφάνεια τής λίμνης κι ό άπόηχός τους έφτασε μέχρι τό περίπτερο, όπου δέσποζε άκόμα ή μαγεία τής μουσικής.

'Ακούστηκε καί πάλι ό άρμονικός ήχος τής φλογέρας, αύτή τή φορά σ' ένα χαρούμενο καί γρήγορο ρυθμό. Τό τραγούδι πού έπαιζε ό Ήλιος τού Λαού, γλύκανε τό σκοτάδι, διέλυσε τή μελαγχολία καί τράβηξε τούς άκροατές άπ' τήν όνειροπόληση. Σέ λίγο, έπαιξε ένα μοντέρνο ρυθμό: σχεδόν άμέσως ένώθηκαν κι οί φωνές τών άγοριών καί τών κοριτσιών συνθέτοντας μιάν έντυπωσιακή χορωδία, άπ' τήν όποία ξεχώριζαν: τό 'Αγνό Λουλούδιασμα μέ τήν διάφανη κι εύθραυστη φωνή της, κι ό Ήλιος τού Λαού μέ τή δική του, δυνατή καί σταθερή. Ή μουσική ξεδιπλωνόταν πάνω άπ' τό περίπτερο, πλημμύριζε τίς καρδιές, συγκλόνιζε. Όταν σταμάτησε τό τραγούδι, άκούστηκε άπό μακριά ένα ξέσπασμα άπό γέλια πού θαρρεϊς καί τσούγκριζαν μεταξύ τους, έσπαζαν καί ξεπετάγονταν πάλι.

Πάνω στά νερά φάνηκαν κόκκινα καί πράσινα φαναράκια πού φώτισαν γιά μιά στιγμή όλο τό τμήμα τής λίμνης πού συγκέντρωνε τά βλέμματα τών θεατών. Προχωρούσαν άργά, σάν νά ταλαντεύονταν, προβάλλοντας άστραφτερές άνταύγειες. Μιά βάρκα γεμάτη γέλια πλησίασε καί στάθηκε δίπλα στό γεφυράκι. Βγήκαν όλα τ' άγόρια έξω. Ή βάρκα πέρασε κάτω άπ' τήν όλοστρόγγυλη καμάρα καί τήν ίδια στιγμή, έκεϊ πού κανένας δέν τό περίμενε, έφτασε άλλη μιά βάρκα άπ' όπου βγήκαν τό 'Αγνό Λουλούδιασμα, τό 'Αγνό Λουλούδι, ή Λευκή 'Αγνότητα, καθώς καί τό Τραγούδι τού Φοίνικα πού κρατούσε τά φαναράκια τους. Όλοι άνέβηκαν στό περίπτερο, κι ή εύθυμία γενικεύτηκε.

«Πώς σάς φάνηκε τό θέαμα;» ρώτησε μπαίνοντας ό Ήλιος τού Καινούριου.

«Ύπέροχο!» άπάντησε ό 'Αφέντης τής Τόλμης. «Αύριο

δράδυ, σᾶς προσκαλῶ ἐγώ γιά τό «Φανάρι τοῦ Δράκοντα.» Ἐγώ ὁ ἴδιος θά ἑτοιμάσω τά δεγγαλικά.»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Ἡρωισμοῦ ἔδωσε τό σύνθημα γιά τό χειροκρότημα.

Αὐτά τά πυροτεχνήματα ὑπῆρξαν χαρούμενο ἄγγελμα, ἕνα οὐράνιο τοξο στή ζωή τῶν μεγάλων. Σέ λίγο, δέν ὑπῆρχε ἴχνος γιορτῆς στόν ἐγκαταλειμένο κῆπο πού γέμισε ἴσκιους καί σιωπή.

18

Τήν ἔνατη μέρα τῆς πρώτης σελήνης, ὁ Ἥλιος τοῦ Ἡρωισμοῦ καί τά δυό μικρά ξαδέρφια του δέν κάνανε ἄλλο ἀπ' τό νά παρακολουθοῦν, ἀπ' τό πρωί ὥς τό δράδυ, τούς δαστάζους τῶν φορείων πού ἑτοιμάζανε τά δεγγαλικά, φλυαρώντας γιά τόν χορό τοῦ «Δράκοντα.»

Ἀπό νωρίς, δυό δαστάζοι τοῦ πέμπτου ἀφέντη πήγανε στόν κῆπο καί κόψανε χοντρά μπαμποῦ πού τά χωρίσανε σέ κοντούς σπονδύλους, πρίν τά φέρουν στό σταῦλο. Ἐκεῖ εἶχαν μαζευτεῖ ὅλοι οἱ δαστάζοι τοῦ σπιτιοῦ γιά νά δοηθήσουν, κι ἔτσι ἄλλοι ξύνανε τούς κυλίνδρους ἀπό μπαμποῦ, ἄλλοι ἑτοιμάζανε τά φυτίλια, ἄλλοι κοπανίζανε τό μπαρούτι προσθέτοντας μέσα καί κομματάκια ἀπό χάλκινα νομίσματα. Πίστευαν πώς μ' αὐτόν τόν τρόπο οἱ σπίθες θά κόλλαγαν καλύτερα στήν ἀνθρώπινη σάρκα. Δούλευαν ὅλοι μέ ζῆλο γιά τήν τέλεια ἐπιτυχία τῆς δραδιᾶς. Ἑτοίμασαν στά γρήγορα μιά ντουζίνα δεγγαλικά καί τ' ἀκούμπησαν στήν εἴσοδο, ὅπου ὁ καθένας μποροῦσε νά τά θαυμάζει, ἐνῶ αὐτά περίμεναν κορδωμένα τά θύματά τους.

Ἡ ὥρα κύλαγε ἀργά, ἡ ἀναμονή ἦταν ἀβάσταχτη. Βράδιασε ἐπιτέλους. Μετά τή λατρεία τῶν θεῶν, ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης ἔδωσε ἐντολή νά μαζευτοῦν ὅλοι γιά τήν παράσταση. Πί-

σω ἀπό τή δεύτερη πόρτα τοποθέτησαν καρέκλες πάνω σέ τετράγωνα τραπέζια σχηματίζοντας μιά πρόχειρη ἐξέδρα. Εἶχαν ἑτοιμάσει καί φακελάκια μέ φιλοδωρήματα. Ὁ θεῖος μπαινόβγαινε γιά νά παρακολουθεῖ τήν κίνηση ἔξω στόν δρόμο, κι ἔστειλε ἕναν ὑπηρέτη μέχρι τό σταυροδρόμι νά ἐπιστατήσει στή μετακίνηση τῶν χορευτῶν. Ἀφοῦ πῆρε αὐτά τά μέτρα, καί σίγουρος ἀπ' τίς ρητές διαβεβαιώσεις πού τοῦ εἶχαν δώσει, γύρισε ἥσυχος κοντά στούς ἄλλους κι ἄρχισε νά κουβεντιάζει καί νά γελάει.

Χτύπησε ὀχτώ: τίποτα νεώτερο.

Χτύπησε ὀχτώμιση: ἀκόμα τίποτα.

«Θεῖε, ποῦ εἶναι τό Φανάρι τοῦ Δράκοντα;» ρώταγαν τά νεαρά ξαδέρφια χάνοντας τήν ὑπομονή τους.

«Σ' ἕνα λεπτό θά εἶναι ἐδῶ.»

Ἐννιά ἡ ὥρα: καμιά εἴδηση. Ὅλοι ἀπηύδισαν. Τό Σπαθί τοῦ Νέφους εἶχε νά ἑτοιμάσει τό μάθημα τῆς ἑπομένης στούς Βάνγκ, καί δήλωσε πώς δέν μποροῦσε νά περιμένει ἄλλο. Ἀποχαιρέτησε κι ἔφυγε. Ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης ἐνοχλήθηκε πού ἔχασε ἕνα θεατή.

«Δέν πρόκειται νά 'ρθει τό Φανάρι τοῦ Δράκοντα» εἶπε γελώντας τό Ἁγνό Λουλούδι.

Κορόιδευε τόν θεῖο της πού σουλατσάριζε στήν αὐλή κοιτώντας κάθε τόσο τό ρολόι του. Δρασκέλισε τήν εἴσοδο ἀλλά γύρισε ἀμέσως ἄπρακτος.

Ἐννιά καί τέταρτο. Ἀπό μακριά ἀκούστηκε ὁ θόρυβος τοῦ γκόνγκ καί τοῦ ταμπούρλου. «Θά εἶναι τό Φανάρι τοῦ Δράκοντα,» σκέφτηκε, κι ἔλαμψε ὁλόκληρος.

Τήν ἴδια στιγμή ἐμφανίστηκε ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος. Βλέποντάς τον, ὁ ἀφέντης του ξανάζησε γιά μιά στιγμή ὅλο τόν πυρετό τῆς ἀναμονῆς, καί τόν περιέλουσε μέ βρισιές:

«Ἠλίθιε! Ἐγώ σέ στέλνω μέ συγκεκριμένες ὁδηγίες κι ἐσύ χαζεύεις τόσες ὧρες! Πές μου ποῦ πῆγες καί τρύπωσες;»

Ὁ ὑπηρέτης, μέ τά χέρια κρεμασμένα, στεκόταν ἀκίνητος

σάν χαμένος. Έμεινε κάμποσο έτσι, χωρίς νά πεῖ τίποτα, ὥσπου νά ἠρεμήσει τό ἀφεντικό. Ὕστερα ἀποκρίθηκε ἀργά:

«Ἐγώ περίμενα στό σταυροδρόμι, ἀλλά δέν εἶδα οὔτε ἕνα Φανάρι τοῦ Δράκοντα. Ἔψαξα παντοῦ. Τελικά συνάντησα ἕνα, κι ἦταν ἴσα ἴσα ἐκεῖνο πού εἶχε δεχτεῖ τήν παραγγελία σας. Τούς εἶπα νά ἔρθουν ἐδῶ, ἀλλά ἦταν ὅλοι μέ τά κεφάλια τσουρουφλισμένα, ἐγκαύματα στό μέτωπο, τό φανάρι τους εἶχε μείνει μόνο σκελετός, καί δέ βλέπανε τήν ὥρα νά ξεκουραστοῦν. Ἀρνοῦνται νά 'ρθουν ὅσα κι ἄν τούς δώσετε. Αὐτά ἔχω νά σᾶς ἀναγγείλω.»

Ὁ ἀφέντης λύσσαξε γιά τά καλά:

«Ἐλεεινέ! Ἐσύ εἶσαι ἱκανός μόνο γιά νά περιδρομιάζεις. Οὔτε ἕνα Φανάρι Δράκοντα δέν μπορεῖς νά βρεῖς. Τρέχα ἀμέσως νά φέρεις ἕνα, γιατί ἀλλιῶς σέ διώχνω.»

Ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος δούλευε στό σπίτι αὐτό μόνο τρία ἤ τέσσερα χρόνια, ἀλλά εἶχε πεῖρα ἀπό ἀφεντικά. Ἤξερε πώς ὅταν ὀργιστοῦν μποροῦν να γίνουν ἐντελῶς παράλογοι. Κι οἱ ὑπηρέτες, γιά νά ἐξασφαλίσουν μιά κούπα ρύζι, ἀναγκαστικά σκύβουν τό κεφάλι. Χωρίς νά τολμήσει λοιπόν νά δικαιολογηθεῖ, βιάστηκε νά μουρμουρίσει μερικά «μάλιστα, μάλιστα» καί μόλις τοῦ ἔκανε νεῦμα ὁ ἀφέντης του, ἀπομακρύνθηκε μέ ὕφος ὑποταγμένο.

Κόντευε δέκα ἡ ὥρα: τίποτα.

Τά μικρά ξαδέρφια, ἐντελῶς ἀπογοητευμένα, δέ ρωτοῦσαν τίποτα πιά, κι ὀνειρεύονταν τά κρεβάτια τους. Ἡ Χαμογελαστή, πού τήν εἴχανε καλέσει κι αὐτή, εἶχε γυρίσει κιόλας στό σπίτι της. Ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης πηγαινοερχόταν στήν αὐλή μέ μανία, καί δέν ἤξερε πιά τί νά κάνει.

Στίς δέκα ἀκριβῶς μπῆκε ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος μέ κομμένη ἀνάσα καί τραύλισε:

«Ἔ-ρχε-ται... ὁ Δρά-κοντας...!»

Πραγματικά, ἀκούστηκε ἀπό μακριά ὁ θόρυβος τοῦ γκόνγκ καί τοῦ ταμπούρλου. Ὁ ἀφέντης ἔλαμψε ἀπό χαρά, ἐνῶ

άκουγε τόν ύπηρέτη πού διηγιότανε τό κατόρθωμά του:

«Θέλανε νά γυρίσουνε στά σπίτια τους, άλλά τούς έφερα έδώ μέ τό στανιό, μέ κίνδυνο τής ζωής μου.»

«Πολύ καλά. Νά μπούνε μέσα.»

Σ' ένα τέταρτο μαζεύτηκε όλο τό σπιτικό, μέ έξαίρεση τόν γερο-άφέντη, καί καθίσανε στήν αύτοσχέδια έξέδρα. Ό θίασος στάθηκε στή μεγάλη αύλή, έξω άπό τή δεύτερη πύλη, ένώ τό γκόνγκ καί τό ταμπούρλο ήχούσαν συνέχεια. Άμπαρώσανε τήν είσοδο γιά νά μήν πλησιάσει κανένας περίεργος. Ό Δράκοντας άρχισε νά χορεύει κροταλίζοντας. Άπό τό κεφάλι μέχρι τήν ούρά, τόν άποτελούσαν έννέα σπόνδυλοι, συναρμολογημένοι μ' ένα δικτυωτό άπό κομματάκια μπαμπού. Στό έσωτερικό του ύπήρχαν μπηγμένα κεριά, κι άπ' έξω ήταν στολισμένος μέ χαρτί μέ ζωγραφισμένα λέπια. Οί άνθρωποι πού τόν συνόδευαν τόν συγκρατούσαν μέ τή βοήθεια κονταριών. Σέ κάθε σπόνδυλο άντιστοιχούσε κι άπό ένας. Ένας δέκατος στεκόταν πιό μπροστά, κρατώντας στήν άκρη ένός κοντού ένα στρογγυλό φανάρι, πού παρίστανε τό μαγικό μαργαριτάρι. Αύτό κανόνιζε τίς κινήσεις τού Δράκοντα, πού κουλουριαζότανε, κούναγε τήν ούρά του, γύρναγε μέ εύλυγισία, σήκωνε τό κεφάλι τρεμουλιάζοντας όλόκληρος, έπεφτε καταγής καί πεταγόταν πάλι έπάνω. Έκανε γοργές κινήσεις σάν άληθινός δράκοντας στό ύπαιθρο.

Ξαφνικά άκούστηκαν κάτι σφυρίγματα πού θύμιζαν πυροβολισμούς. Σπίθες ξεπήδησαν κατά τόν ούρανό. Τώρα ό Δράκοντας χόρευε πιό γρήγορα, λές κι έξοργίστηκε. Κι άρχισε νά όρμάει καί νά σαλτάρει δεξιά κι άριστερά, ένώ οί ρουκέτες πέφτανε καί σκάγανε πάνω του. Τό νταβαντούρι άπό τά γκόνγκ καί τά ταμπούρλα διπλασιάστηκε γιά νά ύποδηλώσει τά μουγκρητά τού πληγωμένου τέρατος.

Ό Γκάο ό Άδολος είχε δέσει στήν άκρη ένός ραβδιού μιά δέσμη βεγγαλικά, καί σκαρφαλωμένος σέ μιά σκάλα πού άκουμπούσε στόν τοίχο, έκτόξευε άπό μακριά τά βέλη του.

Μερικοί βαστάζοι ἀνάψανε τά πυροτεχνήματα πού εἶχαν φτιάξει μέ τούς κυλίνδρους ἀπό μπαμποῦ καί βομβάρδιζαν τό γυμνό κορμί τῶν χορευτῶν. Ξετρελαμένος ὁ Δράκοντας κυλιόταν καταγῆς ὅπου τόν ἔζωναν οἱ χρυσαφιές σπίθες. Οἱ ὑπηρέτες ξεκαρδίζονταν στά γέλια, ἐνῶ οἱ θεατές πάνω ἀπ' τήν ἐξέδρα χαίρονταν τό θέαμα, ἀλλά μ' ἕνα τρόπο πιό συγκρατημένο βέβαια, χωρίς τά χονδροειδῆ καμώματα τῶν δούλων.

Ὁ Βέν ὁ Ἐνάρετος καί πολλοί συνάδελφοί του, πού λαχταροῦσαν κάτι πιό χειροπιαστό, ρίξανε τά βεγγαλικά τους ἀπ' ὅλες τίς μεριές συγχρόνως, ὥστε νά μήν μποροῦν νά φυλαχτοῦν ἀπό πουθενά οἱ χορευτές. Αὐτή ἡ τακτική ἔπιασε τόπο: παρ' ὅλο πού κυλιόταν ὁ Δράκοντας πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις, οἱ σπίθες φτάνανε ἀπό παντοῦ στά γυμνά κορμιά. Μερικές πέφτανε κάτω ἀμέσως, ἄλλες ὅμως κόλλαγαν κι ἔκαιγαν τή σάρκα τόσο ἄσχημα, πού οἱ ἄντρες οὔρλιαζαν ἀπό τόν πόνο. Στέκανε τότε μέ τά χέρια κατεβασμένα, κρατώντας σάν μπαστούνι τά κοντάρια τους, ἐκτεθειμένοι στίς δαγκωματιές τῆς φωτιᾶς ἐνῶ ὁ Δράκοντας ἔμενε ἀκυβέρνητος. Κι αὐτοί σκιρτοῦσαν γιά νά πετάξουν ἀπό τό δέρμα τους τίς σπίθες. Ἡ σάρκα τους εἶχε ἀλλάξει χρῶμα. Τσιτσίριζε καί σπαρτάριζε κάτω ἀπ' τή φλόγα. Οἱ δύστυχοι τό 'ριχναν στά ξεφωνητά, δέν εἶχαν ἄλλη διέξοδο ἀπ' τό μαρτύριο, πράγμα πού προκαλοῦσε κι ἄλλα γέλια στό κοινό. Οἱ βαστάζοι πλησίασαν πιό κοντά γιά νά τούς τυραννίσουν πιό ἄγρια, ὥστε νά ἀναγκαστοῦν νά ζητήσουν ἔλεος. Ἀλλά οἱ χορευτές τοῦ Δράκοντα κρατοῦσαν ἀκόμα: ἀφήνανε νά τούς κακομεταχειρίζονται δίχως νά προβάλλουν τήν παραμικρή ἀντίσταση, ἀντίθετα μάλιστα, ἦταν προκλητικοί, γιατί ἔτσι διαλαλοῦσαν τήν παλικαριά τους:

«Ἀνάφτε ὅλα σας τά βεγγαλικά!»

Παρ' ὅλο πού ὑποφέρανε, τούς κέντριζε ἀκόμα τό φιλότιμο κι ἔνιωθαν ἕνα εἶδος ἱκανοποίησης. Ἀλλά αὐτό δέν κράτησε πολύ: ἡ ἐκτόξευση γινότανε ὅλο κι ἀπό πιό κοντά, κι αὐτοί ἦταν ἄνθρωποι στό κάτω κάτω, μέ σάρκα καί αἷμα.

Στό τέλος νικημένοι, τό 'βαλαν στά πόδια μήν αντέχοντας άλλο. Καί ξαφνικά ό Δράκοντας πού πρίν από λίγο έκανε μεγαλόπρεπους έλιγμούς, βρέθηκε διαμελισμένος σέ έννιά κομμάτια. Τά λέπια του είχαν έξαφανιστεί, άπ' τό κορμί του είχε άπομείνει ένα σκέλεθρο άφανισμένο άπό τίς φλόγες. Μερικοί χορευτές φορτώθηκαν στόν ώμο τόν σπόνδυλο πού τούς άντιστοιχοῦσε καί τρέξανε πρός τήν πόρτα, πού δυστυχῶς τή βρήκανε άμπαρωμένη. Ἄλλωστε οἱ ἐχθροί τους ἐλλοχεύανε κι ἐκεῖ. Μή βρίσκοντας κανένα τρόπο ὑποχώρησης, γύρισαν πίσω ν' ἀντιμετωπίσουν τό χαμό τους, κι οἱ ὑπηρέτες, ὕστερα ἀπό διαταγή τοῦ ἀφέντη τους, βάλθηκαν νά τούς καταδιώκουν μέ τά βεγγαλικά στό χέρι. Ὁ χῶρος γύρω τους ἦταν ἄδειος, δίχως ἕνα δέντρο, μιά γωνιά γιά νά χωθοῦν ἔστω καί γιά λίγο. Μερικοί τρέξανε πρός τήν δεύτερη πόρτα, ἀλλά οἱ πυκνές σειρές τῶν θεατῶν δημιουργοῦσαν ἕνα τεῖχος ἀδιαπέραστο. Ἐκεῖ στεκότανε κι ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης κρατώντας ἕνα βεγγαλικό. Μόλις εἶδε τούς φυγάδες, τό ἄναψε καί τό σκόρπισε πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις. Αὐτός πού κράταγε τόν κοντό μέ τό φανάρι, δέχτηκε κατάμουτρα τή φωτιά. Ἔβγαλε ἕνα διαπεραστικό οὐρλιαχτό καί πισωπάτησε, ἀλλά τοῦ ρίχτηκε ἕνας ὑπηρέτης κι ἀναγκάστηκε νά ξανάρθει στήν ἴδια θέση. Παράδερνε σάν νά 'χε παραφρονήσει, ὁ ἱδρώτας στό κεφάλι του ἔτρεχε ποτάμι. Ὁ ἀφέντης πού κοίταγε ἀλλοῦ, πῆρε εἴδηση τό θύμα του νά τρέμει δίπλα του κι ἔβαλε τά γέλια:

«Κρυώνεις; Νά, πάρε κανένα δαυλό νά ζεσταθεῖς!»

Καί τοῦ ἔριξε μέ φόρα τά ὑπόλοιπα βεγγαλικά. Ὁ ἄλλος ἔκανε μιά ἐνστικτώδικη κίνηση γιά νά προφυλαχτεῖ, βάζοντας μπροστά στό πρόσωπό του τό μαγικό μαργαριτάρι, πού ἀποτεφρώθηκε στό λεπτό.

Οἱ βαστάζοι κι οἱ ὑπηρέτες εἶχανε περικυκλώσει τούς χορευτές κι ὅπου νά 'ναι θά τούς ἀνάγκαζαν νά παραδοθοῦν, ὅταν, τήν τελευταία στιγμή, τούς σώθηκαν τά πυρομαχικά. Ἀναγκάστηκαν νά σταματήσουν, κι ἔσκασαν ἀπ' τό κακό

τους. 'Ανοίξανε τήν πύλη, οἱ χορευτές πῆραν τά ροῦχα τους καί μαζεύτηκαν ὅλοι γύρω ἀπό τόν σκελετό τοῦ Δράκοντά τους. Βγήκανε, κατατσακισμένοι ἀπό τήν κούραση, ἐνῶ τό γκόνγκ καί τό ταμποῦρλο τούς συνόδεψαν μ' ἕναν ἦχο μισοπνιγμένο. 'Εκεῖνος πού κρατοῦσε τόν κοντό μέ τό μαργαριτάρι, εἶχε λαβωθεῖ στό πόδι, κι ἔφευγε κούτσα κούτσα, βογγώντας.

'Ο ἀφέντης εἶχε μοιράσει κιόλας τά χρήματα. 'Αναστέναξε:

«Τί κρίμα πού φτιάξαμε τόσο λίγα βεγγαλικά! Θά τούς καίγαμε πιό πολύ. Σᾶς ἄρεσε; Σᾶς προσκαλῶ καί πάλι γι' αὔριο τό βράδυ.»

«Φτάνει! Δέ θέλουμε ἄλλο.» Μούγκρισε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης.

'Ο θεῖος τόν κοίταξε χωρίς νά καταλαβαίνει.

«Μήν κάνετε πάλι τόν κόπο,» εἶπαν οἱ ἄλλοι εὐγενικά.

Ἄδειασε ἡ αἴθουσα κι οἱ ὑπηρέτες βιάστηκαν νά χαλάσουν τήν ἐξέδρα.

Τελευταῖοι προχωροῦσαν τά δυό ἀδέρφια μαζί μέ τήν Κιθάρα.

«Τό βρίσκεις τόσο ἐνδιαφέρον αὐτό τό πράγμα;» τή ρώτησε ὁ μικρός.

Ξεφεύγοντας ἡ κοπέλα ἀποκρίθηκε:

«Ὄχι καί τόσο!»

«Πές μου τί ἀκριβῶς ἔχεις στό μυαλό σου», ἐπέμεινε ἐκεῖνος.

«Τίποτα».

«Δέν ἔχει κανένα ἐνδιαφέρον, ἁπλούστατα,» μπῆκε στή μέση ὁ δεύτερος ἀδερφός. «Ὅταν ἤμουν παιδάκι τρελαινόμουνα γι' αὐτούς τούς χορούς, τώρα καθόλου».

«Μά σοβαρά, δέν σᾶς τάραξε αὐτό πού εἴδατε;» ρώτησε αὐστηρά ὁ μικρός.

Πίσω ἀπ' τά γυαλιά μέ τόν χρυσό σκελετό, ὁ ἀδερφός του τοῦ ἔριξε ἕνα βλέμμα ἔκπληκτο καί ἐλαφρά περιφρονητικό:

«Πῶς μπορεῖ νά ταράξει μιά κωμωδία τόσο ἀμφίβολου γούστου;»

«Ὥστε λοιπόν δέν ὑπάρχει οἶκτος στήν ἀνθρώπινη καρδιά;» πέταξε ἀγανακτισμένος ὁ μικρός.

«Εἶσαι ὑπερβολικός,» εἶπε ἡ Κιθάρα. «Τί σχέση ἔχει αὐτό μέ τόν οἶκτο; Οἱ θεῖοι μας ξαναβρῆκαν τά κέφια τους, οἱ χορευτές πήρανε τό παραδάκι, ὁ καθένας βρῆκε αὐτό πού ἤθελε. Ἄσχημα εἶναι;»

«Δέν ντροπιάζεις βλέπω τόν τίτλο σου τῆς «δεσποινίδος πού δέν ξέρουν πώς ἀξίζει χίλιες χρυσές λίβρες» ἐκάγχασε ὁ μικρός. Ὅσο ἔξυπνο καί νά ᾽ναι ἕνα κορίτσι, παραμένει στενοκέφαλο. Ὥστε ὅλοι μείνανε εὐχαριστημένοι, ἔτσι; Μπορoῦμε δηλαδή νά βρίσκουμε εὐχαρίστηση στόν πόνο τοῦ ἀλλουνοῦ; Πιστεύεις πώς ὅταν ἔχεις λεφτά μπορεῖς νά κάψεις τό κορμί τοῦ ἄλλου μέ τά βεγγαλικά; Νά λοιπόν πού δέν ἄνοιξαν ἀκόμα τά μάτια σου ἐντελῶς.»

Ἡ Κιθάρα ἔμεινε σιωπηλή. Ὅταν δέν εἶχε ἕτοιμη ἀπάντηση, συνήθιζε νά σωπαίνει γιά νά συλλογιστεῖ, καί δέ συνέχιζε τή συζήτηση. Δέν ἤξερε πώς στήν κοριτσίστικη καρδιά της δέν ὑπῆρχε ἀπάντηση γι᾽ αὐτές τίς ἐρωτήσεις.

19

Ἡ βραδιά τῆς Γιορτῆς τῶν Φανῶν, τή δέκατη πέμπτη μέρα τῆς πρώτης σελήνης, ἦταν μιά βραδιά μέ ἀλλόκοτη διαφάνεια. Στόν οὐρανό ἔλαμπαν μερικά ἀστέρια, ἐνῶ κάτι ξέφτια ἀπό σύννεφα πέρναγαν ἐδῶ κι ἐκεῖ. Στό βαθύ γαλάζιο τῆς νύχτας φάνταζε σάν ἐντοιχισμένο ἕνα φεγγάρι ὁλόγιομο, ὅμοιο μέ κούπα ἀπό νεφρίτη.

Ἡ γνωστή διαδικασία τῆς λατρείας τῶν θεῶν τελείωσε κι ἦταν ἀκόμα νωρίς. Ὁ Ἥλιος τοῦ Ἡρωισμοῦ πῆρε τόν Ἥλιο τοῦ Πλήθους ἔξω στό δρόμο γιά νά δεῖ πού καίγανε τό Φανά-

ρι τοῦ Δράκοντα. Ἡ Λί καί τά κορίτσια ἦταν ὅλο στεναχώρια πού θά ἔφευγε ἡ Κιθάρα τήν ἄλλη μέρα. Ἄν καί δέ μένανε πολύ μακριά, δέν εἴχανε καί πολλές εὐκαιρίες νά περνᾶνε ὁλόκληρες μέρες μαζί. Ἄλλωστε, μέ τή Γιορτή τῶν Φανῶν, τέλειωνε κι ἡ περίοδος τῶν γιορτῶν. Θά ξανάρχιζε ἡ ρουτίνα. Ὅλοι οἱ νέοι μαζευτήκανε στό δωμάτιο τοῦ Ἥλιου τοῦ Καινούριου καί συζητοῦσαν πῶς νά ἀξιοποιήσουν αὐτή τήν τελευταία βραδιά. Τό συμβούλιο δέν κράτησε καί πολύ. Δεχτήκανε τήν πρόταση τοῦ μεγάλου ἀδερφοῦ νά πᾶνε βαρκάδα. Ἡ Λί σκόπευε νά πάει μαζί τους, μά τήν τελευταία στιγμή τῆς τά χάλασε ἕνα καπρίτσιο τοῦ γιοῦ της πού ἤθελε τή μαμά του. Ἔτσι δέν μπόρεσε νά τόν ἀφήσει. Οἱ ὑπόλοιποι ἑφτά φύγανε: ὁ μεγάλος ἀδερφός μέ τούς δυό μικρότερους, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα κι οἱ δυό ξαδέρφες της, καθώς κι ἡ Κιθάρα. Πήρανε μαζί τους καί τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα γιά βοηθό, μ' ἕνα καλάθι φαγώσιμα καί κρασί.

Ἀκολούθησαν κι οἱ ὀχτώ τή στενόμακρη βεράντα ὁ ἕνας πίσω ἀπό τόν ἄλλο, γελώντας καί φλυαρώντας. Στό δασάκι μέ τά πεῦκα, οἱ ἀκτίνες τοῦ φεγγαριοῦ διαπερνοῦσαν τίς πευκοβελόνες. Ἐκεῖ πού τά δέντρα ἦταν πιό πυκνά ἦταν ὁλοσκότεινα, ἀλλά ξέρανε καλά τό δρόμο καί προχώρησαν στά τυφλά. Κάτι ἔλαμπε μπροστά τους, καί ξαφνικά βρεθήκανε στήν ὄχθη τῆς λίμνης. Τό εἴδωλο τοῦ φεγγαριοῦ ἀργοσάλεβε παραμορφωμένο στή σγουρή ἐπιφάνεια. Ποῦ καί ποῦ ἀκουγότανε ὁ ἀνεπαίσθητος ἦχος πού κάνει τό ψάρι καθώς πηδάει γιά ν' ἁρπάξει κάτι πάνω ἀπ' τό νερό. Πολύ κοντά, στά δεξιά τους, ἦταν τό στρογγυλό γεφυράκι, καί μακριά, στ' ἀριστερά, στή μέση τῆς λίμνης, μόλις ξεχώριζαν τό ἑλικοειδές πέτρινο γεφύρι καί τό κιόσκι. Ὅλοι κοίταζαν μαγεμένοι, ὅταν μιά πέτρα ἔπεσε ξαφνικά στό νερό χαλώντας τήν ἀντανάκλαση τοῦ φεγγαριοῦ καί σχηματίζοντας ἕνα μεγάλο κύκλο.

«Πάλι ἐσύ!» εἶπε ὁ δεύτερος ἀδερφός στόν μικρότερο πού στεκόταν πίσω του.

«Τί πάθατε καί ριζώσατε ἐδῶ πέρα; Τί περιμένετε; Ἐδῶ δέν εἶναι ἡ βάρκα;»

Κι ἔδειξε μέ τό δάχτυλο μιά βάρκα δεμένη στόν κορμό μιᾶς ἰτιᾶς στήν ἄλλη ὄχθη, κοντά στό γεφυράκι.

«Τήν ἔχουμε δεῖ ἀπό ὥρα, δέν μᾶς λές τίποτα καινούριο,» εἶπε ζωηρά τό Ἁγνό Λουλούδι.

Ἔφερε μπροστά τήν πλεξούδα της, καί χαϊδεύοντάς την ἄρχισε ν' ἀπαγγέλει δυνατά τό «Πρελούδιο γιά τό Τραγούδι τῶν Βαρκάρηδων,» τοῦ Σού Σί, ποιητῆ τοῦ ἑνδέκατου αἰώνα. Μόλις τέλειωσαν οἱ στίχοι:

Πότε θά βγεῖ τό λαμπερό φεγγάρι;
Μέ τήν κούπα στό χέρι, ρωτάω τούς Οὐρανούς...

ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ συνέχισε μέ τή μεστή φωνή του:

Ἐκεῖ ψηλά, στά ἱερά παλάτια,
Νά 'ναι μέρα γιορτῆς γιά τούς Ἀθάνατους;

Τούς ἀκολούθησαν ἡ Κιθάρα καί τό Ἁγνό Λουλούδιασμα. Ὁ μεγάλος ἀδερφός βάλθηκε ν' ἀκομπανιάρει τήν ἀπαγγελία μέ τή φλογέρα. Τό Ἁγνό Λουλούδιασμα πῆρε τό φλάουτο τοῦ δεύτερου ἀδερφοῦ κι ἄρχισε νά παίζει κι αὐτή. Ὁ μακρόσυρτος καί διαπεραστικός ἦχος τοῦ φλάουτου κάλυπτε τόν λεπτό ἦχο τῆς φλογέρας πού ὡστόσο ἀκουγόταν ποῦ καί ποῦ σάν λυγμός.

Ὁ μικρός περπάταγε ἀργά πρός τό γεφυράκι. Μά ἔκανε πίσω ὅταν εἶδε πώς εἶναι μονάχος του. Μέσα σ' αὐτή τήν ἀτμόσφαιρα τῆς γαλήνης καί τῆς ὀμορφιᾶς, ἐκεῖνος ἔνιωθε μιά παράξενη ἀναστάτωση. Χωρίς νά ξέρει γιατί, αἰσθανόταν πάντα κάπως ἀλλιώτικα ἀπ' τούς ἄλλους. Τοῦ φαινότανε τώρα πώς ἀπό στιγμή σέ στιγμή θά γινόταν ἡ ἔκρηξη ἑνός ἡφαίστειου, κρυμμένου κάτω ἀπ' τή φαινομενική ἠρεμία.

Ὅταν φτάσανε ὅλοι, ὁ μεγάλος ἔλυσε τή βάρκα καί τήν τράβηξε στήν ὄχθη. Μπῆκε μέσα τελευταῖος καί παίρνοντας τά κουπιά βάλθηκε νά λάμνει ἀργά. Πέρασαν κάτω ἀπ' τόν θόλο τοῦ γεφυριοῦ. Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα πού καθότανε στήν

πλώρη, έβγαλε άπ' τό καλάθι τά παστά λαχανικά μέ άρμη θαλασσινών, σπόρους καρπουζιού καί φιστίκια, διάφορους άλλους μεζέδες, καί στό τέλος μιά μπουκάλα μέ λικέρ άπό τριαντάφυλλο, μέ τά άνάλογα ποτηράκια. Τά έδωσε όλα στό Ἁγνό Λουλούδιασμα καί στό Ἁγνό Λουλούδι, πού τ' άκουμπήσανε σ' ένα τραπεζάκι μ' ένα πόδι, στό κέντρο τῆς βάρκας, γιά νά σερβιριστοῦν ὅλοι. Ὁ δεύτερος άδερφός άνοιξε τήν μπουκάλα καί τούς κέρασε. Τό φεγγάρι έλουζε μέ τό φῶς του τή βάρκα καί τούς έπιβάτες της κι έμοιαζε νά πίνει κι αὐτό μαζί τους.

Τώρα βλέπανε πίσω τους νά διαγράφεται τό γεφύρι σάν μέσα άπό λεπτή γάζα. Λίγες λάμπες ήλεκτρικοῦ ἐδῶ καί ἐκεῖ φώτιζαν άχνά καί συγκεχυμένα. Ἡ βάρκα έστριβε λίγο λίγο. Ὅλοι κοίταζαν τόν ούρανό. Ξαφνικά πρόσεξαν πώς τό τοπίο γύρω τους εἶχε ἀλλάξει. Ἀπό τή μιά μεριά ὀρθωνόταν ένας βράχος, στήν άλλη όχθη ένα μικρό περίπτερο. Τό κιόσκι στή μέση τῆς λίμνης πάμφωτο άπ' τό φεγγάρι καί τίς λάμπες. Ὁ μικρός άδερφός, μήν άντέχοντας άλλο, έβαλε μιά δυνατή φωνή πού χτύπησε στό βράχο καί γύρισε πίσω.

«Μπράβο βροντερή φωνή!» έκανε ό μεγάλος καί βάλθηκε νά τραγουδάει μ' όλη του τή δύναμη ένα κομμάτι άπό τήν όπερα τοῦ Πεκίνου.

Ἡ βάρκα περνοῦσε τώρα άπό τό σημεῖο πού γινότανε τό ψάρεμα. Ὁ θόρυβος σκορπίστηκε τριγύρω. Ἀπό τήν άλλη μεριά τό περίπτερο έπαψε νά φαίνεται, γιατί τό έκρυβαν οί θάμνοι.

«Μεγάλε άδερφέ, έλα κάτσε κοντά μας, παράτα τά κουπιά, ή βάρκα θά προχωρεῖ άπό μόνη της,» εἶπε τό Ἁγνό Λουλούδιασμα.

«Εἶμαι μιά χαρά ἐδῶ μονάχος,» άπάντησε ἐκεῖνος. Ἄφησε τά κουπιά, σήκωσε τό κύπελλό του, ήπιε μιά γουλιά καί πῆρε μερικά φιστίκια.

«Τί γρήγορα πού περνάει ό καιρός,» άναστέναξε ξαφνικά τό

῾Αγνό Λουλούδιασμα. ᾿Εσύ Κιθάρα, γυρίζεις σπίτι σου αὔριο, κι ὅταν ἐμεῖς ξανάρθουμε ἐδῶ γιά βαρκάδα, θά νιώσουμε πολύ τήν ἔλλειψή σου. Καλά λένε πώς δέν ὑπάρχει συμπόσιο πού οἱ συνδαιτυμόνες του νά μή σκορπᾶνε στό τέλος.»

«῞Αμα πρόκειται νά χωρίσουν ἄς τό κάνουν μιά ὥρα ἀρχύτερα», φώναξε ὁ μικρός ἀδερφός. «᾿Εκεῖνοι πού φοβοῦνται πολύ, μοιραῖα χωρίζουν.»

«Πεσμένο δέντρο, σκόρπιοι οἱ πίθηκοι,» ἔκανε ὁ μεγάλος μέ ὕφος ὑποταγῆς. «Γιά τήν ὥρα, δέν ἔχει πέσει ἀκόμα τό δέντρο.»

«Αὐτό θά γίνει ἔτσι κι ἀλλιῶς, κι ὅσο νωρίτερα τόσο τό καλύτερο», τόν ἔκοψε ὁ μικρός. «Κι ὁ καθένας μας θά τραβήξει τό δρόμο του.»

«Δέ θέλω νά χωρίσουμε. Εἶναι τόσο θλιβερό νά μένει κανείς μοναχός του», ἔκανε παραπονιάρικα ἡ Λευκή ῾Αγνότητα.

῞Οπως καθόταν ἀνάμεσα στό ῾Αγνό Λουλούδιασμα καί στήν Κιθάρα, γύρισε πρός τήν δεύτερη σά νά ζήταγε βοήθεια. Κάποια θλίψη ἔπαλλε μές στήν καθάρια παιδική φωνή. ῾Ο μικρός ἀδερφός ἔριξε μιά ματιά στά μικροσκοπικά πόδια μέ τά παπουτσάκια ἀπό κόκκινο σατέν. Τοῦ φάνηκε πώς τήν ἀκούει πάλι νά ξεφωνίζει ἀπό τόν πόνο. Γιά ἕνα λεπτό ὅλοι νιώσανε οἶκτο γι᾿ αὐτό τό παιδί καθώς θυμήθηκαν τήν περίπτωσή του. ῞Υστερα ὁ καθένας παρασύρθηκε ἀπ᾿ τούς δικούς του συλλογισμούς κι ἀπασχολήθηκε μέ τό δικό του μέλλον.

Ξαφνικά θάμπωσε ὁ καθρέφτης τοῦ νεροῦ. Τό φεγγάρι περνοῦσε πίσω ἀπό τά σύννεφα. Μόνο ὁ ρυθμικός θόρυβος πού ἔκαναν τά κουπιά ἔσπαγε τήν ἡσυχία τῆς νύχτας.

«Κιθάρα, γιατί νά χωρίσουμε; ῾Ωραῖα δέν εἶναι νά ᾽μαστε πάντα μαζί;»

῞Ολοι γέλασαν. ῾Η Κιθάρα χτύπησε φιλικά τόν ὦμο τῆς μικρῆς.

«Κουτό, ἀφοῦ ἔχουμε ὅλοι τίς ἀσχολίες μας, δέν μποροῦμε νά διασκεδάζουμε συνέχεια.»

«Θά σκορπίσουμε όλοι· κι έσύ όταν θά μεγαλώσεις, θά μᾶς ἀφήσεις γιά νά παντρευτεῖς, καί θά μᾶς ξεχάσεις,» ἔκανε ὁ μεγάλος ἀδερφός μισοαστεῖα μισοσοβαρά.

«Γιατί ὅταν παντρεύεται ἕνα κορίτσι πρέπει ν' ἀφήσει αὐτούς πού ἀγαπάει καί νά πάει νά ζήσει μέ ξένους;»

Τό κοριτσάκι εἶχε κάνει πολλές φορές αὐτήν τήν ἐρώτηση στή μητέρα του χωρίς νά πάρει ἀπάντηση. Καί τώρα ἀκούγοντας τά λόγια τοῦ ξαδέρφου της, κοκκίνισε κι ἔνιωσε μιάν ἀνεξήγητη ντροπή. Διαμαρτυρήθηκε:

«Δέ θά παντρευτῶ, δέ θά παντρευτῶ ποτέ!»

«Τότε θά μείνεις στό σπίτι καί θά 'σαι γεροντοκόρη,» εἶπε ὁ δεύτερος ἀδερφός γελώντας.

Κι ὁ μικρός ἔσπευσε νά ρωτήσει:

«'Αφοῦ δέ θέλεις νά παντρευτεῖς, γιατί ἄφησες τή μαμά σου νά σοῦ δέσει τά πόδια;»

'Η Λευκή 'Αγνότητα δέν ἤξερε τί ν' ἀπαντήσει. Μουτρωμένη, πασπάτεψε τά πονεμένα ποδαράκια της καί θυμήθηκε τό κήρυγμα τῆς μάνας της: τῆς εἶχε πεῖ πώς τήν ὥρα τοῦ γάμου ἡ Λί εἶχε γίνει ρεζίλι ἐξαιτίας τῶν μεγάλων ποδιῶν της, καί πώς τό ἴδιο βράδυ κάποιος τῆς σήκωσε τή φούστα γιά νά τά δεῖ. Μέσα ἀπ' αὐτή τή διήγηση τό κοριτσάκι εἶχε ἀντιληφθεῖ τί δυστυχία εἶναι τά μεγάλα πόδια, κι ἔμαθε κάτω ἀπ' τή μητρική ἀπειλή τί εὐτυχία εἶναι νά 'χεις μικρά. Τό μαστίγιο, τό συνεχές μαρτύριο, τά δάκρυα, οἱ νύχτες ἀγρύπνιας, τῆς εἶχαν ἐξασφαλίσει τελικά τοῦτα τά δύσμορφα πόδια. 'Αλλά ποιό ἦταν τό ἀποτέλεσμα; Στά μάτια τῆς μητέρας της ἦταν ἀντικείμενο περηφάνιας, μά γιά τά ξαδέρφια της στόχος γιά κοροϊδία. Δέν ἔβλεπε πουθενά τό θαυμασμό καί τή δόξα πού τῆς εἶχανε ὑποσχεθεῖ, ἀλλά εἰρωνία καί οἶκτο, ἀντίθετα ἀπό κάθε πρόβλεψη. Αὐτή τή στιγμή, στά δεκατρία της, ἦταν κιόλας θύμα. 'Υπέφερε ἀσταμάτητα, καί παντοῦ ἦταν κατώτερη ἀπ' τά ξαδέρφια της. Τό κολόβωμα τοῦ κορμιοῦ της εἶχε μειώσει καί τήν προσωπικότητά της. Μόνο μέ τό γάμο θά ἔβρισκε δικαίωση. Πῶς

μποροῦσε λοιπόν νά βεβαιώνει, χαιδεύοντας τά πληγωμένα της πόδια, πώς προτιμοῦσε νά μείνει στό ράφι; Ὅμως τό μέλλον ἦταν ἀκόμα μακρινό κι ἀβέβαιο. Γιά τήν ὥρα πάντως ὅλα ἔδειχναν νά 'χουν ἀνατραπεῖ. Μέσα σ' αὐτή τή βάρκα ἦταν ἁπλωμένα χωρίς ἴχνος ντροπῆς, τέσσερα ζευγάρια πόδια πού εἶχαν ἀναπτυχθεῖ φυσιολογικά. Μποροῦσε ἀκόμα νά ἐλπίζει σέ κάποια δικαίωση; Μ' αὐτή τή σκέψη, ἔγειρε κοντά στήν Κιθάρα κλαίγοντας σιγανά.

Ἀπό τό βάθος ἀκούστηκε ἕνας στεναγμός. Ὁ μεγάλος ἀδερφός, μέ τά χέρια γύρω στά γόνατα, κοίταζε τόν οὐρανό. Ἡ βάρκα κυλοῦσε ἀργά.

«Εἶναι ἀλήθεια πώς πάρθηκε ἡ ἀπόφαση γιά τά μαθήματα; Φαίνεται πώς αὔριο ἔρχεται ὁ καθηγητής.»

Ἡ Κιθάρα ἄλλαξε τήν κουβέντα γιά νά ξεχαστεῖ ἡ ξαδέρφη της. Ἐδῶ καί λίγες μέρες εἶχε πείσει τό Ἁγνό Λουλούδιασμα καί τή Λευκή Ἁγνότητα νά συνεχίσουν τίς σπουδές τους. Κι αὐτές, ὕστερα ἀπό πολλά παρακάλια, πήρανε τή συγκατάθεση. Ἀπό τήν ἑπομένη θά ἀρχίζανε μαθήματα στό σπίτι μ' ἕνα καθηγητή, μαζί μέ τά μικρότερα ἀδέρφια καί ξαδέρφια τους.

«Ἀποφασίστηκε, κι εἶμαι ἕτοιμη», ἀπάντησε ἀδίστακτα ἡ Λευκή Ἁγνότητα.

«Αὐτή ἡ ὑπόθεση κανονίστηκε πολύ γρηγορότερα ἀπ' ὅσο μποροῦσα νά φανταστῶ,» φώναξε χαρούμενη ἡ Κιθάρα.

«Εἶναι πολύ ἁπλό,» εἶπε ὁ μικρός. «Δέ θά στοιχίσει τίποτα αὐτό στήν πέμπτη θεία. Βλέπει ἄλλωστε πώς τῶν ἄλλωνῶν τά παιδιά μορφώνονται. Πῶς θά κοκορεύεται ἄν ἡ δική της κόρη δέν ξέρει δυό τρία γράμματα παραπάνω; Ὁ θεῖος δέν ἀσχολεῖται καθόλου μ' αὐτά τά πράγματα, κάνει ὅ,τι τοῦ πεῖ ἡ γυναίκα του, κι ἔτσι δέν βρῆκε καμιά δυσκολία. Ὅσο γιά τόν παππού, τό μόνο πού τόν νοιάζει εἶναι ἡ βιτρίνα. Θέλετε μαθήματα στό σπίτι; Μέ γειά σας μέ χαρά σας! Ἄσε πού τά βιβλία πού θά χρησιμοποιηθοῦν θά εἶναι ὅλα τῶν «σοφῶν τῆς ἀρχαιότητας.»

Μ' αὐτά τά τελευταῖα λόγια ἀνατρίχιασε.

Ἔτσι ὅπως τά παρουσίασε τά πράγματα δέν σήκωνε νά γίνει κανένα σχόλιο. Ὅλοι βυθίστηκαν στίς σκέψεις τους. Ἡ πάχνη πύκνωνε πάνω στήν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ κι ἴσα ἴσα πού μάντευε κανείς τήν πλαινή ὄψη τοῦ δλοστρόγγυλου γεφυριοῦ καί τό πορτοκαλί φῶς τῶν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων. Εἶχε τελειώσει ὁ γύρος τῆς λίμνης.

Ἡ βάρκα γλίστρησε μπροστά στό Περίπτερο τῶν Ἑσπερίων Ὑδάτων. Ὁ μεγάλος ἀδερφός ρώτησε ἄν θέλουν νά συνεχίσουν τή βόλτα.

«Εἶναι ἀργά, ἄς γυρίσουμε νά φᾶμε τούς ριζοκεφτέδες», ἀπάντησε ὁ μικρός.

Ὁ μεγάλος ἔφερε τή βάρκα κάτω ἀπ' τήν ἰτιά, κι ἀφοῦ βγῆκαν ὅλοι ἔξω, τήν ἔδεσε καί μετά τούς ἀκολούθησε. Στό δρόμο, ὁ δεύτερος ἀδερφός ἔλεγε συνέχεια:

«Ποτέ δέν ξανάκανα τόσο ὡραία βόλτα.»

Οἱ περισσότεροι συμφωνοῦσαν, ἀλλά ὁ μεγάλος ἔλεγε ἀπό μέσα του: «Ἄν ἦταν μαζί μας κι ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη...»

Μά κι ἡ Κιθάρα σκεφτότανε: «Ἡ μόνη πού ἔλειπε ἦταν ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη. Ἄν μπορέσει νά ξανάρθει κάποτε, θά εἶναι τέλεια.»

Βγαίνοντας ἀπό τόν κῆπο πέσανε πάνω στόν Ἥλιο τοῦ Πλήθους καί στόν Ἥλιο τοῦ Ἡρωισμοῦ πού φτάνανε τρέχοντας ἀπ' ἔξω.

«Μεγάλε ἀδερφέ, εἶδες τήν εἰδική ἔκδοση;» Ρώτησε μέ κομμένη ἀνάσα ὁ Ἥλιος τοῦ Ἡρωισμοῦ μόλις εἶδε τόν μεγάλο. «Χτυπιοῦνται!»

«Ποιά εἰδική ἔκδοση, ποιός χτυπιέται;»

«Διάβασε λοιπόν.»

Τό ἀγόρι, ὅλο σοβαρότητα τοῦ ἔδωσε τήν ἐφημερίδα. Ἦταν μιά εἰδική ἔκδοση τῆς *Ἐφημερίδας τῶν Πολιτῶν*, κι ὁ μεγάλος διάβασε μ' ἕνα σφίξιμο στήν καρδιά:

«Ἡ κυβέρνηση δίνει ἐντολή νά χτυπήσουνε τόν στρατηγό Ζάνγκ.»

«Ἄρχισαν ἤδη οἱ μάχες.»

20

«Τί νέα;» ρώτησε ἡ Λί τρέχοντας νά προυπαντήσει τόν ἄντρα της.

«Ἡ κατάσταση γίνεται σοβαρή. Εἶχε κι ἄλλη ἥττα ὁ κοινοτικός στρατός. Λένε πώς ὁ στρατηγός Ζάνγκ ἔφτασε στήν πύλη τοῦ Βορρᾶ.»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου κάθισε στήν καλαμένια πολυθρόνα δίπλα στό παράθυρο.

«Δέν πιστεύω νά 'χουμε πάλι ὁδομαχίες;»

«Ὁ σκοπός εἶναι νά μάθουμε ἄν ἡ κυβέρνηση σκοπεύει νά ὑπερασπίσει τήν πόλη ἤ ὄχι.» Καί πρόσθεσε, γιά νά καθησυχάσει τή γυναίκα του: «Φαντάζομαι πώς θά γίνει μιά διευθέτηση ὅσο τό δυνατόν καλύτερη.»

Ἡ νέα γυναίκα προχώρησε στό παραμέσα δωμάτιο. Κάθισε στήν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ καί λυπημένη κοίταξε τόν γιό της πού χαμογελοῦσε ἀκόμα μές στόν ὕπνο του. Χάιδεψε ἁπαλά τά ρόζ μαγουλάκια. Αὐτή τή στιγμή τῆς φαινότανε κάτι ἀπέραντα ἀκριβό. Εἶχε τήν ἐντύπωση πώς θέλανε νά τῆς τόν πάρουν μέ τό ζόρι, καί δέν ἔστεργε νά τόν ἐγκαταλείψει. Ἀπ' ἔξω δέν ἀκουγότανε κανένας θόρυβος. Μέσα στό σπίτι ἀπόλυτη ἡσυχία. Τό ἐκκρεμές τοῦ ρολογιοῦ μέ τό ρυθμικό του πηγαινέλα, σά νά χτύπαγε στήν ἴδια της τήν καρδιά.

Στό μπροστινό δωμάτιο ἀκούστηκαν βιαστικά πατήματα, κι ἐκείνη ἔτρεξε ἀμέσως. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, ἀναστατωμένος, στεκότανε μπροστά στό γραφεῖο καί μίλαγε μέ τόν ἀδερφό του.

«Τί νέα;» ξαναρώτησε.

«Εἶδα νά μεταφέρουνε πληγωμένους στρατιῶτες, δυό-δυό, τρεῖς-τρεῖς μαζεμένους. Δέν ξέρουνε ἀκόμα γιά πόσους πρόκειται», εἶπε μέ φωνή πού ἔτρεμε. «Εἶναι τρομερό! Ἦταν ξαπλωμένοι σέ φορεῖα ματωμένοι, μ' ἀκρωτηριασμένα χέρια, κομμένα πόδια, καί νά στάζει τό αἷμα στό δρόμο. Ἀναστενάζανε καί βογγοῦσαν παράξενα. Ἦταν ἕνας ξαπλωμένος στό ἕνα πλευρό. Ἀπό τόν ἀριστερό του κρόταφο ξέφευγε ἕνα κομμάτι σάρκα κι αἱμορραγοῦσε συνέχεια. Εἶναι τρομερό! Φαίνεται πώς τό μέτωπο δέν εἶναι μακριά ἀπ' τήν πόλη,» πρόσθεσε ἀφοῦ ξαναβρῆκε τήν ἀνάσα του. «Ἄν ὑποστοῦν κι ἄλλη ἥττα, δέ θά γλιτώσουμε τίς δοξαχίες.»

«Εἶναι ἀφρούρητη ἡ περιοχή μας;»

Ἡ Λί εἶδε μιά φρικαλέα εἰκόνα μέ τή φαντασία της.

«Ἴσως ὄχι. Μόνο νά εὐχόμαστε μή βάλουν φωτιά παντοῦ οἱ στρατιῶτες καθώς θά ὑποχωροῦν, ὅπως τήν τελευταία φορά.

«Ζωή εἶναι αὐτή; Δέν πρόλαβαν νά περάσουν δυό τρία χρόνια ἤρεμα, καί νά πάλι καινούριες ἀγριότητες. Δέ θά μᾶς ἀφήσουν ποτέ σέ ἡσυχία; Πῶς νά 'χεις ὄρεξη νά ζήσεις;» εἶπε ὁ μεγάλος ἀδερφός ἐρεθισμένος.

Περπατώντας βαριά προχώρησε πρός τά ἔξω, ἐνῶ ἡ γυναίκα του κι ὁ ἀδερφός του εἶχαν ἀποκάμει ἀπό τήν τρομάρα.

Μπῆκαν ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης κι ἡ ἀδερφή του, τό Ἁγνό Λουλούδι.

«Νά πού βρέθηκε κάτι νά διασκεδάσουμε!»

Ἡ ἠχηρή φωνή τοῦ νέου ἔσπασε τήν καταθλιπτική σιωπή.

«Δέ φοβᾶσαι δηλαδή;» ρώτησε ὁ δεύτερος ἀδερφός. «Ἀκούγοντάς σε, θά 'λεγε κανείς πώς εἶσαι κι εὐχαριστημένος.»

«Νά φοβᾶμαι; Γιατί; Παραήτανε ἥσυχη ἡ ζωή μας. Ἄς τούς ἀφήσουμε μπάς καί μᾶς ξυπνήσουνε λιγάκι μ' ὅλες αὐτές τίς στρατιωτικές μανοῦβρες τους. Θαρρῶ πώς αὔριο τό σχολεῖο θά 'ναι κλειστό.»

«Μπράβο κουράγιο!» θαύμασε ἡ Λί.

«Ἂν παιζότανε συχνότερα αὐτή ἡ κωμωδία, κι οἱ πιό δειλοί θά εἶχαν γίνει γενναῖοι. Χρόνια τώρα χτυπιοῦνται, δέν τό ξέρω; Τί νά φοβηθῶ;»

Παρ' ὅλη τή θρασύτητα δέν κατάφερε νά πείσει τούς ἄλλους. Ἐκείνη τή στιγμή ἄνοιξε ἡ πόρτα, καί τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα τούς ἀνήγγειλε πώς τό φαγητό ἦταν ἕτοιμο.

«Δέν πεινάω», εἶπε ξέπνοα ἡ Λί.

«Οὔτε κι ἐγώ,» ἔκανε τό Ἁγνό Λουλούδι.

«Οἱ γυναῖκες δέν κάνουν γιά τίποτα. Τί φοβητσιάρες! Μέ τό παραμικρό σᾶς κόβεται ἡ ὄρεξη,» εἶπε εἰρωνικά ὁ μικρός, καί βγῆκε πρῶτος. Μετά τό φαγητό, τά τρία ἀδέρφια πού θέλανε νά μάθουν νέα, βρῆκαν τήν πόρτα τῆς εἰσόδου ἑρμητικά κλειστή κι ἀμπαρωμένη. Ὁ γέρος θυρωρός τούς πληροφόρησε πώς ἔξω εἶχε σταματήσει ἐντελῶς ἡ κυκλοφορία. Γύρισαν πίσω συζητώντας τί πιθανότητες εἶχαν οἱ δύο ἀντίπαλοι.

Φτάνοντας στή δεύτερη πόρτα συναντήσανε τόν Ἀφέντη τῆς Τόλμης πού τούς εἶπε:

«Ἑτοιμαστεῖτε ν' ἀκούσετε τουφεκίδι ἀπόψε.»

Μέσα στό σπίτι βασίλευε ἀσυνήθιστη ἡσυχία. Κανένας δέν τολμοῦσε να μιλήσει δυνατά, καί τό βάδισμά τους ἦταν συγκρατημένο. Ὁ ἐλαφρότερος θόρυβος ἔκανε τίς καρδιές νά σκιρτοῦν. Στήν κουζίνα ἡ φωτιά εἶχε σβήσει ἀπό ὥρα, μιά καί κανένας ἀπ' ὅλη τήν οἰκογένεια δέν ἐκδήλωσε ἐπιθυμία γιά νυχτερινό κολατσιό. Οἱ κυρίες εἶχαν πακετάρει τά πιό πολύτιμα ἀντικείμενα πού θέλανε νά κρύψουν στό ὑπόγειο, ἤ νά τά φυλάξουν ἐπάνω τους. Γονεῖς καί παιδιά,κουρασμένοι κι ἀποδιοργανωμένοι, δέν ἔχαναν ἀπό τά μάτια τους ὁ ἕνας τόν ἄλλον.

Ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός, πολύ σοβαρός, περνοῦσε ἀπ' τό ἕνα διαμέρισμα στό ἄλλο ἀνακοινώνοντας τίς ὁδηγίες τοῦ παπποῦ: ἔπρεπε νά πλαγιάσουν ντυμένοι ὥστε νά μποροῦν νά τό σκάσουν πιό εὔκολα ἄν παρουσιαζόταν ἀνάγκη.

Ἡ ἀτμόσφαιρα πανικοῦ ἔγινε ἀποπνικτική, κι ἡ διάθεση

ἀκόμα καί τοῦ μικρότερου ἀδερφοῦ εἶχε ἀλλάξει κάπως. «Νά τό σκάσουν; Καί νά πᾶνε ποῦ;» Ἄρχισε νά καταλαβαίνει πώς δέν ἦταν ἀστεῖα τά πράγματα καί πώς κι ἡ δική του ζωή κινδύνευε ὅπως καί τῶν ἄλλων.

Κατά τίς δέκα ἡ ὥρα ἀκούστηκε μιά ἔκρηξη, πού ὁ ἀπόηχός της κράτησε ἀρκετά.

«Ἄνοιξαν πῦρ,» μουρμούρισε κατάχλωμος ὁ δεύτερος ἀδερφός, μέ μιάν ἀγριάδα στά μάτια.

Τρεῖς τέσσερις βρόντοι ἀκούστηκαν ἀκόμα, πολύ κοντά τους.

«Δέν εἶναι τίποτα σοβαρό. Σίγουρα πυροβολοῦν οἱ φρουροί τοῦ τείχους γιά νά τρομοκρατήσουν τόν κόσμο,» προσπάθησε νά ἐξηγήσει ἤρεμα ὁ μικρός.

Δέν πρόλαβε νά τελειώσει κι ἄρχισε τό τουφεκίδι. Ἔπειτα ἀπό μιά σύντομη παύση, ξανάρχισε πιό πυκνό, καί θύμιζε ἄγρια νεροποντή. Οἱ σφαῖρες πέφτανε στίς στέγες σπάζοντας τά κεραμίδια καί κάνοντάς τα νά κατρακυλοῦν. Ὁ Πιστός τῆς Θάλασσας ἔκλαιγε.

«Τί καταστροφή, τί καταστροφή!» βόγκησε ἡ Λί κοντά στό γιό της.

Μόλις ἠρέμησε τό παιδί, βάλθηκε νά βήχει ὁ παππούς θορυβωδῶς στό κεντρικό κτίριο.

Ὁ τόπος τραντάχτηκε ἀπό ἕνα βρόντο πού τόν ἀκολούθησε ἕνας θόρυβος σάν χαλάζι ἀπό ἄμμο.

«Ὀβίδα! Ρίξανε ὀβίδα,» ἔκανε μέ τρεμάμενη φωνή ἡ Λί.

Τρεῖς φορές ἔριξε τό κανόνι. Τήν τρίτη φορά ἔκανε φοβερό σαματά στό πίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ πού σείστηκε ὁλόκληρο.

«Ἄν χρησιμοποιοῦν τόσο μεγάλες ὀβίδες πᾶμε χαμένοι! Πρέπει νά πάω νά δῶ τί καταστροφές γίνανε, ἔμοιαζε σάν νά 'πεφτε τοῖχος. Τί ἀπόγινε ὁ τρίτος θεῖος;» φώναξε ὁ μεγάλος ἀδερφός χτυπώντας τό πόδι του ὅλο νεῦρα.

«Μή βγεῖς, εἶναι πολύ ἐπικίνδυνο. Δέν πρέπει νά βγεῖς,» ἱκέτεψε ἡ γυναίκα του ἐνῶ κρεμόταν ἐπάνω του.

Τό παιδί φώναζε μ' ὅλη του τή δύναμη καί τό κανόνι βρόνταγε ἀκόμα. Ἔξω ἀντήχησαν κάτι ἀπαίσια οὐρλιαχτά. Ξαφνικά ἔσβησε τό ἠλεκτρικό φῶς. «Ἀνάφτε!» φώναξαν μέσα ἀπ' τά δωμάτια.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι ὁ μικρότερος ἀδερφός του προτίμησαν νά μείνουν στά σκοτεινά. Ὁ ἕνας ξαπλωμένος στό κρεβάτι του, ἀλύγιστος, ὁ ἄλλος καθισμένος κοντά στό τραπέζι, ἀκίνητος μέ τά μάτια καρφωμένα στό σκοτάδι. Δέ μιλοῦσαν.

Τό κανόνι τό διαδέχτηκε τό τουφεκίδι, πυκνό πάντα καί συγκεχυμένο. Ἀπό μακριά ἀκούστηκε ὀχλοβοή ἀπό ξαφνιασμένες φωνές καί πολεμικές κραυγές, πράγμα πού ἔφερνε στό νοῦ κάποια φοβερή σκηνή. Μετά τήν ἔφοδο, σ' ὅλη τήν πόλη, οἱ λόγχες τρύπαγαν τήν ἀνθρώπινη σάρκα. Οἱ ἐπιτιθέμενοι οὔρλιαζαν σάν τρελοί, σάν λιμασμένα θεριά πού κυνηγοῦν τή λεία τους.

«Τί τρομερή ἐποχή!»

Αὐτός ὁ στεναγμός τοῦ μεγάλου ἀδερφοῦ γέμισε λύπηση τήν καρδιά τῶν δυό μικρότερων.

«Τί θά κάνουμε; Γρήγορα, γρήγορα!» φώναξε πανικόβλητη ἡ γυναίκα του.

«Μή μιλᾶς ἔτσι, μέ κάνεις νά ὑποφέρω διπλά. Πήγαινε νά ξαπλώσεις ἕνα λεπτό, εἶσαι πολύ κουρασμένη.»

«Δέ θά μπορέσω νά κλείσω μάτι μ' αὐτές τίς ὀβίδες πού ἀπό στιγμή σέ στιγμή μπορεῖ νά πέσουν ἐπάνω μας,» εἶπε κλαίγοντας ἐκείνη.

«Μή στεναχωριέσαι. Δέν μπορεῖ κανείς νά τά βάλει μέ τό θάνατο. Ἄς ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στή μοίρα μας.»

Ὁ δεύτερος ἀδερφός ἄναψε ἕνα σπίρτο μές στό δωμάτιο. Μιά χλωμή λάμψη ὅσο ἕνα μπιζέλι, φώτισε σ' ἕνα σημεῖο. Κοιτώντας κατάπληκτος τό πρόσωπο τοῦ ἀδερφοῦ του, φώναξε:

«Μπά; Τί φάτσα εἶναι αὐτή;»

«Ἡ δική σου εἶναι καλύτερη;» εἶπε ὁ ἄλλος ξαπλωμένος πάντα.

Παρατήρησαν ὁ ἕνας τόν ἄλλον χωρίς νά μπορέσουν νά ποῦν τίποτα ἄλλο.

Οἱ σφαῖρες ἐξακολουθοῦσαν νά πέφτουν στή σκεπή. Τό κανόνι βρόνταγε ἄγρια καί τό σπίτι ἔτριζε καί κλυδωνιζόταν. Ὁ ἀνηψιός τους ἄρχισε πάλι νά ξεφωνίζει.

«Εἶναι ἀνώφελο νά κάθομαι ἔτσι καί νά περιμένω. Πρέπει νά κοιμηθῶ ὁπωσδήποτε.»

Ὁ μικρός σηκώθηκε ἀποφασιστικά καί βάλθηκε νά ξεκουμπώνει τά ροῦχα του.

«Νά κοιμηθεῖς, σύμφωνοι, ἀλλά δέν εἶναι ἀνάγκη νά γδυθεῖς.»

Μά ὁ μικρός εἶχε χωθεῖ κιόλας στό κρεβάτι καί σκέπασε τό κεφάλι μέ τήν κουβέρτα του. Ὁ θόρυβος τῆς μάχης ἀκουγότανε λιγότερο.

Τήν ἄλλη μέρα, τό σπίτι φάνταζε σχεδόν ἀνέπαφο κάτω ἀπ' τό καινούριο φῶς τοῦ ἥλιου. Ἐδῶ κι ἐκεῖ ὑπῆρχαν σφαῖρες καί κομμάτια ἀπό τοῦβλα. Στή σκεπή, σωροί ἀπό σπασμένα κεραμίδια. Στή στέγη τοῦ ἀριστεροῦ κτίσματος ἦταν μιά γωνία γκρεμισμένη. Ὅλα ἦταν ἥσυχα τώρα.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι ὁ μικρότερος ἀδερφός του βρήκανε τήν τρίτη κυρία μέ τήν κόρη της, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα, μέ τραβηγμένα πρόσωπα, ξεχτένιστες, μέσα στό δωμάτιο τῆς δεύτερης μητέρας τους. Στό πάτωμα ἦταν πεταμένες χοντρές κουβέρτες κι ὅλα μέσα στήν κάμαρα ἄνω κάτω. Στή μέση εἶχαν στήσει τέσσερα τραπέζια τό ἕνα κοντά στό ἄλλο. Οἱ τρεῖς γυναῖκες εἶχαν περάσει τή νύχτα κάτω ἀπ' αὐτό τό αὐτοσχέδιο καταφύγιο πού εἶχε ἀπό πάνω ἕνα σωρό κουβέρτες καί παπλώματα, χωρίς νά παίρνουν ἀέρα ἀπό πουθενά, ἀρκεῖ νά προστατεύονταν ἀπ' τίς σφαῖρες. Ἡ πρώτη κυρία χρειάστηκε νά πάρει κοντά της τήν τρίτη θεία τους καί τήν ξαδέρφη τους, γιατί εἶχε πέσει μιά ὀβίδα στήν αὐλή τοῦ διαμερίσματός τους κι εἶχε γκρεμίσει ἕνα μέρος τοῦ τοίχου.

«Κατά τίς τρεῖς ἡ ὥρα,» τούς εἶπε, «μιά ὀβίδα ἔξυσε τή στέ-

γη τοῦ δικοῦ σας κτιρίου· πετάχτηκαν κεραμίδια ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ἡ Λί μέ τόν γιό της ἀγκαλιά ἔτρεξε στό κέντρο τοῦ σπιτιοῦ. Φοβήθηκα μήπως ἔπαθε τίποτα τό δωμάτιό σας, σᾶς φώναζα μ' ὅλη μου τή δύναμη ἀλλά δέν πῆρα ἀπάντηση. Οἱ σφαῖρες ἔπεφταν βροχή, κανένας δέν τολμοῦσε νά βγεῖ γιά νά δεῖ τί γίνεστε. Τελικά στείλαμε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα: ἡ πόρτα σας ἦταν κλειστή, δέν εἶχε χαλάσει τίποτα, κι ἔτσι ἡσυχάσαμε. Εἰδικά αὐτό τό βράδυ δέν ἔπρεπε νά κοιμηθεῖτε τόσο βαθιά, γιατί πρέπει κανείς νά εἶναι ἕτοιμος ἀπό λεπτό σέ λεπτό...»

«Ἐγώ συνήθως κοιμᾶμαι ἐλαφρά. Ἀναρωτιέμαι γιατί κοιμήθηκα ἔτσι χθές τό βράδυ. Δέν πῆρα εἴδηση ἀπ' ὅλο αὐτόν τόν σαματά», εἶπε γελώντας ὁ δεύτερος ἀδερφός.

Ἐκείνη τή στιγμή φτάσανε ὁ μεγάλος ἀδερφός μέ τόν τρίτο θεῖο.

«Εἶναι καλύτερα τώρα τά πράγματα;» ρώτησε ἡ πρώτη κυρία βλέποντας τήν ἤρεμη ὄψη τους.

«Ἡ ὑπόθεση ἀσφαλῶς τελείωσε,» ἐξήγησε ὁ τρίτος θεῖος. «Ἡ κυκλοφορία ἀποκαταστάθηκε, δέ βλέπεις πιά στρατιῶτες στίς γειτονιές κι ὁ δρόμος εἶναι ἥσυχος. Φαίνεται πώς ὁ ἐχθρός εἶχε πάρει στά χέρια του χθές τό βράδυ τό ὁπλοστάσιο. Οἱ δημοτικές ἀρχές ἀναθέσανε στόν πρόξενο τῆς Μεγάλης Βρετανίας τίς διαπραγματεύσεις. Ὁ κυβερνήτης δέν ἔχει ἀντίρρηση νά ὑποχωρήσει. Περάσαμε μιά νύχτα ἀγρύπνιας γιά τό τίποτα.»

Ἡ μέρα κύλησε ἥσυχα. Ἀλλά κατά τό βράδυ, ἡ κατάσταση ἄλλαξε ξαφνικά. Ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογένειας, ἐκτός ἀπό τόν γερο-ἀφέντη, κάθονταν στήν αὐλή κουβεντιάζοντας γιά τά γεγονότα, ὅταν μπῆκε βιαστικά ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος, μέ τήν ὄψη ἀναστατωμένη.

«Ἔρχεται ἡ κυρία Ζάνγκ!»

Ἡ θεία μπῆκε ἀμέσως μαζί μέ τήν Κιθάρα καί τή Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη. Κι οἱ τρεῖς τους ἦταν μέ τά ροῦχα τοῦ σπιτιοῦ, καί δέν εἶχαν προλάβει οὔτε φούστα νά φορέσουν. Στά

πρόσωπά τους ἦταν ζωγραφισμένη ἡ ἀγωνία, σάν νά 'χαν ὑποστεῖ τήν ἴδια δυστυχία. Ὅλοι σηκώθηκαν νά τίς ὑποδεχτοῦν κι ἄρχισαν νά τίς ρωτοῦν, ὅταν ἀκούστηκε μιά ἐκπυρσοκρότηση, μιά πύρινη σφαίρα διέσχισε τόν οὐρανό κι ἀκολούθησε μιά ἔκρηξη. Τρέξανε στήν προπατορική αἴθουσα.

Τό κανόνι βρόντηξε τέσσερις μέ πέντε φορές. Ἔπειτα ἀπό μιά σύντομη διακοπή ἄρχισαν οἱ σφαῖρες νά σφυρίζουν. Στό βορειοανατολικό τμήμα τῆς πόλης ὁ θόρυβος ἀπ' τά μυδραλιοβόλα πού ἀκουγότανε πυκνός σάν ὁρμητική νεροποντή, ἑνώθηκε μέ τό θόρυβο ἀπό τό τουφεκίδι καί στό τέλος νόμιζες πώς ἄκουγες ποδοβολητό χιλιάδων ἀλόγων. Ἄρχισαν νά πέφτουν καί μεγάλες ὀβίδες ἀπ' τό πυροβολικό πού ἦταν στημένο στά τείχη. Τά παράθυρα κι οἱ μεσότοιχοι τρίζανε. Τό πάτωμα ἔτρεμε ὅπως σέ ὥρα σεισμοῦ.

«Πῶς θά περάσει αὐτή ἡ νύχτα;» ἀναρωτήθηκαν.

Ἐκείνη τή στιγμή ἀκριβῶς μιά τρομαχτική ἔκρηξη τράνταξε τούς τοίχους. Ὁ ἀντίλαλός της θύμισε τίς ἐκπυρσοκροτήσεις τῶν βεγγαλικῶν καί ἀμέσως ἀκολούθησε ἕνα πανδαιμόνιο ἀπό πέτρες πού γκρεμίζονταν καί κεραμίδια πού κομματιάζονταν.

«Εἴμαστε χαμένοι, εἴμαστε χαμένοι,» βόγγησε ἡ πρώτη κυρία σάν παλαβή.

Ἄνοιξε τήν πόρτα γιά νά γυρίσει στό δωμάτιό της, ἀλλά ἔπεσε πάνω στό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα πού ἐρχόταν τρέχοντας ἀπό τό βάθος τοῦ σπιτιοῦ.

«Τί συμβαίνει; Τί συμβαίνει;» ρώτησαν κάμποσες φωνές μαζί.

Ἡ κοπέλα κάτωχρη ἀπ' τήν τρομάρα, δέν μποροῦσε ν' ἀπαντήσει. Ὁ ἴδιος ὁ γερο-ἀφέντης βγῆκε ἀπ' τό διαμέρισμά του, ἐνῶ ἡ παλλακίδα Τσέν ἐρχόταν πίσω του. Ὅλοι σηκώθηκαν.

«Τί ἔγινε;» ρώτησε μέ τή σειρά του.

Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, τραυλίζοντας, κατάφερε τελικά νά μιλήσει:

«Βρισκόμουνα στό δωμάτιο τῆς τρίτης δεσποινίδας. Μιά

όβίδα έπεσε μπροστά... Μιά τρύπα στό γεῖσο... Σπάσανε ὅλα τά τζάμια, ἔχει καπνό... τό 'βαλα στά πόδια.»

«Δέν κάνει νά μείνουμε ἔτσι, ὅλοι μαζί», εἶπε φοβισμένα ὁ παππούς, «δυό ἤ τρεῖς ὀβίδες μποροῦν νά ἐξοντώσουν ὅλη τήν οἰκογένεια.»

Μιά κρίση βήχα τοῦ ἔκοψε τή μιλιά.

«Ἄς χωρίσουμε», πρότεινε ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός. Κάθε οἰκογένεια θά πάει σέ δικούς της συγγενεῖς, διαλέγοντας τήν πιό σίγουρη περιοχή. Ὁ παππούς θά μποροῦσε νά πάει στούς Τάνγκ, δέν ὑπάρχει κίνδυνος ἐκεῖ πέρα.»

«Ἡ περιοχή τῆς ἀνατολικῆς πύλης εἶναι ἀπροσπέλαστη, ἴσως ἡ νότια ἤ ἡ δυτική νά ἔχουν περισσότερη ἡσυχία,» εἶπε ἡ κυρία Ζάνγκ πού μόλις εἶχε φύγει ἀπό τό ἀνατολικό διαμέρισμα ἀφήνοντας τό σπίτι της κατειλημμένο.

Ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὀμίχλη βρισκόταν ἐκεῖ, καί μήν μπορώντας νά γυρίσει στό δικό της, ἀναγκάστηκε νά καταφύγει κι αὐτή στούς Γκάο.

Πρίν προλάβει νά τελειώσει τήν κουβέντα της ἡ κυρία Ζάνγκ, ἀκούστηκε τό σφύριγμα μιᾶς ὀβίδας πού ἔσκασε λίγο μακρύτερα, πάνω ἀπό γειτονικά σπίτια. Ὅλοι τρέξανε πρός τήν ἔξοδο, ἀλλά οἱ ὑπηρέτες τούς σταμάτησαν: ἡ μεγάλη πόρτα ἦταν ἀμπαρωμένη, οἱ δρόμοι ἦταν γεμάτοι στρατιῶτες τοῦ πεζικοῦ. Γύρισαν πίσω, κι ἀκολουθώντας τή συμβουλή τοῦ μεγάλου ἀδερφοῦ, βγήκανε στόν κῆπο. Τούς φάνηκε πώς βρέθηκαν σέ κάποιο ἄλλο κόσμο. Στό πεῖσμα τῶν κανονιῶν καί τῶν τουφεκιῶν πού ἀκούγονταν κι ἐκεῖ, ἦταν ὅ,τι ἔπρεπε γιά νά ξεχάσουνε τή φοβερή πραγματικότητα. Παντοῦ ἔβλεπες ἕνα ξεχύλισμα ζωῆς.

Πίσω ἀπ' τό δασάκι μέ τά πεῦκα, μπροστά στό περίπτερο μέ τά τρία δωμάτια πού ἦταν χτισμένο πάνω σέ πυλωτή, ἄνθιζε μιά μανόλια πού μοσχοβολοῦσε.

Ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός ἄφησε τό γερο-ἀφέντη νά περάσει πρῶτος. Ὁ Σοῦ ὁ Καλότυχος ἄναψε τή λάμπα πετρελαίου πού

κρεμότανε ἀπ' τό ταβάνι. Ὁ γέροντας ἐξαντλημένος πλάγιασε στό ντιβάνι κι οἱ ὑπόλοιποι ἀπό τήν οἰκογένεια καθίσανε στό κεντρικό δωμάτιο, σέ καρέκλες καί σκαμνιά. Μερικοί ὑπηρέτες μετατρέψανε τά ἄλλα δυό δωμάτια πού ἔμεναν ἐλεύθερα σέ κρεβατοκάμαρες, μιά γιά τούς ἄντρες, μιά γιά τίς γυναῖκες.

Οἱ θόρυβοι τῆς μάχης σταμάτησαν κι ἁπλώθηκε ἀπόλυτη ἡσυχία. Θαρρεῖς κι ἡ ἀναστάτωση πού προηγήθηκε δέν ἦταν παρά ἕνας ἐφιάλτης. Ἀπ' τό ἀνοιχτό παράθυρο ἔμπαινε τό δροσερό ἀεράκι πού ἐρχόταν ἀπ' τή μεριά τῆς λίμνης καί χάιδευε τά πρόσωπα, διώχνοντας τήν ἀγωνία πού εἶχε ἀποτυπωθεῖ ἐπάνω τους. Τό φεγγάρι στά μισά του, πολύ ψηλά, ἔριχνε κάτι χλωμές ἀκτίνες στό νερό καί τό 'κανε ἀκόμα πιό διάφανο.

Στήν ἄλλη ὄχθη μέσα σ' ἕνα ἀσημένιο φέγγος, ὀρθωνότανε μοναχικό τό Περίπτερο τῶν Ἑσπερίων Ὑδάτων, πίσω ἀπό ἕνα παρτέρι μέ φανταχτερά κάτασπρα λουλούδια. Οἱ μικροί λόφοι, τά χαλίκια, οἱ ροδακινιές, οἱ ἰτιές, σάν νά 'κρυβαν κάποιο ἀνομολόγητο μυστικό.

Ἡ μουσαφίρισσα, πού δέν εἶχε πάψει νά ἀνησυχεῖ γιά τήν μητέρα της καί τόν ἀδερφό της, ἔνιωσε νά ἠρεμεῖ μ' αὐτό τό θέαμα, ὅπως κι οἱ ἄλλοι. Χαμένη στίς σκέψεις της κοίταξε τό περίπτερο ἀπέναντι, καί καρφώνοντας τό βλέμμα της στίς ἰτιές τῆς ὄχθης, ἀναστέναξε:

«Ἐκεῖ ἤμουν πρίν πέντε χρόνια», ψιθύρισε στήν Κιθάρα πού καθόταν δίπλα της. «Τό τοπίο ἔμεινε τό ἴδιο, μόνο ἡ καρδιά μου ἄλλαξε. Αὐτά τά δέντρα, οἱ λόφοι, τό νερό, μοῦ φέρνουν ὀδυνηρές ἀναμνήσεις. Μπορεῖ ἡ καρδιά μου νά 'χει γίνει στάχτη, ἀλλά δέν μπορῶ νά ξεχάσω.»

Ἡ Κιθάρα τήν κοίταξε σαστισμένη, ἔριξε μιά ματιά τριγύρω νά βεβαιωθεῖ πώς δέν τίς ἀκοῦν, κι εἶπε χαμηλόφωνα:

«Δέν φοβᾶσαι μή σ' ἀκούσουν; Δέν εἶναι τόσο δύσκολο νά ξεχάσει κανείς τά περασμένα. Τί βασανίζεσαι ἔτσι;»

Ἡ Λί ἦρθε ἀπό πίσω τους κρατώντας τό γιό της.

«Τί μυστικά λέτε έσεϊς έκεΐ πέρα;»

Ή Δαμασκηνιά στήν Όμίχλη κοκκίνισε καί δέν άποκρίθηκε.

«Άπό καιρό ήθελα νά σάς γνωρίσω,» συνέχισε ή Λί, «έχω άκούσει νά μιλοΰν πολύ γιά σάς. Ήξερα πώς είχατε πάει κάπου μακριά, κι ύστερα άκουσα πώς γυρίσατε, άλλά δέν έτυχε ποτέ νά συναντηθοΰμε. Ένας καλός άνεμος σάς έφερε σήμερα έδώ, αύτό ήταν άπρόσμενη εύτυχία. Μοΰ φαίνεται σάν νά σάς έχω ξαναδεΐ.»

«Σέ φωτογραφία,» τήν έκοψε ή Κιθάρα.

«Όχι, σίγουρα κάπου τήν έχω άνταμώσει άλλά δέν μπορώ νά θυμηθώ πού...»

«Δέν είχα αύτήν τήν εύχαρίστηση», άπάντησε ή Δαμασκηνιά στήν Όμίχλη προσπαθώντας νά χαμογελάσει. «Αύτός είναι ό γιός σας;» πρόσθεσε, πιάνοντας τό χέρι τοΰ παιδιοΰ.

«Ναί», είπε ή Λί. «Πιστέ, χαιρέτησε τή θεία σου.»

Ό μικρός κοίταξε μιά στιγμή τήν άγνωστη καί τή χαιρέτησε. Ή μουσαφίρισσα τοΰ χαμογέλασε τρυφερά, τόν πήρε στήν άγκαλιά της κι είπε χαιδεύοντας τό μάγουλό του:

«Μοιάζει πολύ στόν ξάδερφό μου, αύτά τά λαμπερά μάτια προπαντός.... Πόσων χρονών είσαι;»

«Δέν είναι άκόμα τεσσάρων,» άπάντησε στή θέση του ή Λί.

Ή Δαμασκηνιά στήν Όμίχλη φίλησε πολλές φορές τό παιδί καί τ' άφησε κάτω λέγοντας:

«Είστε τυχερή πού έχετε τόσο όμορφο άγόρι.»

Ή φωνή της έσπασε λιγάκι. Ή Κιθάρα άλλαξε τήν κουβέντα. Γιά κάμποση ώρα φλυαρήσανε πολύ άνοιχτόκαρδα. Ή Λί συμπάθησε πολύ τή νεοφερμένη, παρ' όλο πού τήν έβλεπε γιά πρώτη φορά.

21

Κανένας δέν κοιμήθηκε ήσυχα εκείνη τή νύχτα. Τά ξημερώματα ό γερο-άφέντης άρχισε νά βήχει δυνατά, κι όλοι σηκώθηκαν όταν σηκώθηκε κι εκείνος.

Σάν έτοιμάστηκαν, ή Κιθάρα κι οί ξαδέρφες της συνοδέψανε τήν Δαμασκηνιά στήν 'Ομίχλη νά δεί τόν κήπο έπειτα από τόσα χρόνια πού είχε νά 'ρθει. Τής δείξανε ό,τι καινούριο είχε γίνει. 'Ο βομβαρδισμός δέν είχε κάνει πολλές καταστροφές. Μόνο στό πευκόδασος είχε πέσει μιά όβίδα κι είχε ρίξει δυό δέντρα. Έξω δέν είχανε ήσυχάσει εντελώς τά πράγματα, παρ' όλο πού ή χθεσινοβραδινή όξύτητα είχε έκτονωθεί. Οί στρατιώτες πού φύλαγαν σκοπιά στά σταυροδρόμια κι οί περίπολοι πού γύριζαν μές στήν πόλη επιτρέπανε στούς πεζούς νά κυκλοφορούν σ' ορισμένους δρόμους.

'Ο μάγειρας τών Γκάο πήγε στήν άγορά. Οί χωρικοί δέν είχανε φέρει τίποτα γιατί οί πύλες τού τείχους ήταν κλειστές εδώ καί δυό μέρες. Παρά τίς προσπάθειές τους λοιπόν, οί υπηρέτες άναγκάστηκαν νά σερβίρουν στ' άφεντικά τους πολύ λιτό φαγητό. Τρώγανε στό περίπτερο μέ τήν πυλωτή, σέ δυό στρογγυλά τραπέζια πού είχαν στηθεί στό μεσαίο δωμάτιο, στό ένα οί γονείς καί στό άλλο τά παιδιά. 'Από τότε πού άρχίσαν οί ταραχές δέν τρώγανε καλά, κι όπως τό φαγητό δέν άξιζε καί πολύ, ή όρεξη είχε άτονίσει. Γι' αυτό χασομερούσανε μπροστά στό πιάτο τους. Μόνο ό Ήλιος τού Λαού κι ό μικρότερος άδερφός του είχαν πέσει μέ τά μούτρα στό φαΐ, πράγμα πού τό πρόσεξαν όλοι. 'Ο μεγάλος άδερφός πού καθόταν άντίκρυ στή μουσαφίρισσα, τής έριχνε πού καί πού μιά κλεφτή ματιά. Τό ίδιο έκανε κι εκείνη, κι όταν συναντιόντανε τά βλέμματά τους, εκείνη έστρεφε τό κεφάλι κοκκινίζοντας, δίχως νά μπορεί νά ξεκαθαρίσει άν αυτό τό σφίξιμο πού ένιωθε στήν καρδιά ήταν άπό χαρά ή λύπη.

Όταν έφυγε ό παππούς, τό 'Αγνό Λουλούδι είπε στό δεύτε-

ρο ἀδερφό της:

«Δέ σᾶς λείπει ἡ ὄρεξη. Δέν ἔμεινε τίποτα στό τραπέζι κι ἐσεῖς ποῦ ν' ἀφήσετε τό πιάτο σας!»

«Ἐσεῖς ἔχετε πολύ λεπτεπίλεπτα στομάχια,» ἀπάντησε ὁ μικρός πού κατάπινε ἐκείνη τή στιγμή μιά πελώρια μπουκιά ρύζι. «Κάνετε νάζια ὅταν δέν σᾶς φέρνουν κοτόπουλο, πάπια, ψάρι καί χοιρινό σέ κάθε γεῦμα. Ἐμεῖς νά δεῖτε τί τρῶμε στό ἑστιατόριο τά μεσημέρια, ὅταν ἔχουμε σχολεῖο: σαλάτα, λάχανο, χυλό σόγιας. Τώρα ἡ σειρά σας νά νηστέψετε λιγάκι. Μακάρι νά μήν ὑπάρχουν ἐπικοινωνίες γιά κάμποσες μέρες, νά σᾶς δῶ τί θά κάνετε!»

Μέ τρόπο ὁ δεύτερος ἀδερφός τόν ἔσπρωξε γιά νά τόν κάνει νά σωπάσει γιατί εἶδε τή στενάχωρη ἔκφραση τῶν μεγαλύτερων. Ἐκεῖνος διέκοψε τό λόγο του καί σηκώθηκε ἀπ' τό τραπέζι.

«Ἐγώ μίλησα στόν δεύτερο ἀδερφό μου, δέν ζήτησα τή γνώμη σου» ἔκανε μουτρωμένη ἡ κοπέλα καί τοῦ γύρισε τήν πλάτη.

Τό ἀπόγευμα τά τρία ἀδέρφια βγῆκαν ἔξω γιά νά δοῦν τί γίνεται στό σπίτι τῆς θείας τους. Οἱ περαστικοί ἦταν λίγοι. Μπροστά σέ κάθε κτίριο βρισκότανε καί μιά ὁμάδα κουβεντιάζοντας, ρίχνοντας ματιές δεξιά κι ἀριστερά. Κάθε δέκα βήματα κι ἕνας ὁπλισμένος φαντάρος. Μερικοί σκοποί βημάτιζαν ἀργά πέρα δῶθε μέ τό τουφέκι στό χέρι, κι ἄφησαν τούς τρεῖς νέους νά περάσουν χωρίς νά ρωτήσουν τίποτα.

Σ' ἕνα μεγάλο σταυροδρόμι, πέντε ἤ ἕξι ἄνθρωποι, διάβαζαν μιά προκήρυξη κολλημένη στόν τοῖχο, δίπλα σ' ἕνα χαράκωμα. Ἦταν ἡ ἀγγελία τῆς παραίτησης τοῦ κυβερνήτη, πού μέ μεγάλη μετριοφροσύνη, ἀναγνώριζε «τό ἀτελέσφορον τῆς ἀρετῆς του καί τήν ἀνεπάρκεια τῆς εὐφυΐας του γι' αὐτή τήν περιπετειώδη ἐποχή.» Ἐκεῖ ὀφείλονταν αὐτές οἱ ταραχές πού «εἶχαν ἐκνευρίσει τούς ἀξιωματικούς καί τούς ὁπλίτας μας καί εἶχαν προκαλέσει ζημίας εἰς τούς πολίτας.» Ἀποφάσισε νά

παραιτηθεῖ ἀπ' τά καθήκοντά του γιά νά ἀποφευχθεῖ «ἡ παράτασις τῶν ἐχθροπραξιῶν καί ἡ καταστροφή τῆς πόλεως.»

«Ἄκουσε πώς θά πολιορκηθεῖ ἡ πόλη καί μᾶς ξεφούρνισε ὡραῖα λόγάκια,» εἶπε σαρκαστικά ὁ μικρός. «Δέν ξεκουμπιζότανε μέ τό πρῶτο καλύτερα!»

Τρομαγμένος ὁ μεγάλος ἔριξε μιά ματιά τριγύρω. Εὐτυχῶς δέν ἦταν κανένας πολύ κοντά τους. Τράβηξε τόν ἀδερφό του ἀπ' τό μανίκι καί εἶπε ψιθυριστά:

«Πρόσεχε τί λές! Γυρεύεις τό χαμό σου;»

Ὁ μικρός ἔπαψε, κι ἔκανε τό γύρο τοῦ χαρακώματος ἀκολουθώντας τούς ἄλλους δυό. Μπροστά στό παλιό μοναστήρι, κοντά σέ δυό στίβες τουφέκια πού σχημάτιζαν πυραμίδες, στέκονταν καμιά δεκαριά φαντάροι μέ ὄψη ἀπαθή. Στό πιό κοντινό παντοπωλεῖο πουλοῦσαν ἐφημερίδες. Ὁ μεγάλος ἀγόρασε μία. Ἡ καθημερινή ἐφημερίδα εἶχε ἀλλάξει τή στάση της. Ἄν καί μιλοῦσε ἀκόμα ὑπέρ τοῦ κυβερνήτη πού εἶχε παραιτηθεῖ, ἀπόφευγε ὡστόσο νά κατονομάσει τό ἄλλο στρατόπεδο σάν «τό κόμμα τῆς ἀποστασίας», καί στή θέση τῶν χαρακτηρισμῶν «ὁ ἀντάρτης Χ», «ὁ ληστής Υ», εἶχε βάλει: «ὁ στρατηγός Χ» «ὁ στρατηγός Υ». Ἐπιπλέον τό Ἐμπορικό Ἐπιμελητήριο κι ἡ Ἑταιρεία γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἀρχαίων παραδόσεων, πού ἄλλοτε, μ' ἕνα τηλεγράφημα, εἶχαν στιγματίσει τά ἐγκλήματα τοῦ «ἀντάρτη Χ» καί τοῦ «ληστῆΥ», τώρα καλωσορίζανε τόν «στρατηγό Χ» καί τόν «στρατηγό Υ».

Καμιά δεκαπενταριά προύχοντες τῆς πόλης, ἀπό τούς πιό ἰσχυρούς, ἔστειλαν ἕνα τηλεγράφημα ὅπου παρακαλοῦσαν τόν στρατηγό Ζάνγκ νά ἔρθει τό ταχύτερο γιά νά ἀναλάβει τήν διοίκηση τῆς ἐπαρχίας. Ἡ πρώτη ὑπογραφή ἦταν τοῦ Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ.

«Πάλι ὁ τύπος!» εἶπε ὁ μικρός ἀδερφός μ' ἕνα ψυχρό γέλιο.

«Ὅπως φαίνεται, δέν ἔχουμε πιά νά φοβηθοῦμε τίποτα», εἶπε ὁ μεγάλος διπλώνοντας τήν ἐφημερίδα.

Λίγο πιό πέρα, ἕνα χαράκωμα τούς ἔκλεινε τό δρόμο, καί τό

φρουροῦσαν δυό σκοποί μέ τό ὅπλο παραπόδα. Ἔκαναν τό μισό γύρο, ἐλπίζοντας νά βροῦν κανένα στενό πέρασμα. Ἀπό κείνη τή μεριά, ἕνας πεζικάριος μέ ἄσαρκο πρόσωπο τούς ρώτησε ὄχι καί μέ πολλή ἀβρότητα:

«Ποῦ πᾶτε;»

«Πηγαίνουμε νά δοῦμε ἕνα συγγενή πού μένει στήν ὁδό...» ἀποκρίθηκε εὐγενικά ὁ μεγάλος.

«Δέν περνᾶτε. Ἀπαγορεύεται.»

Λέγοντας αὐτά ἔριξε καί μιά ματιά στό τουφέκι του, ἤ μάλλον στή λόγχη, σάν νά 'θελε νά πεῖ: «Ἕνα βῆμα νά κάνετε καί τέρμα οἱ φλυαρίες.»

Ὑπομονετικά τά τρία ἀδέρφια περπάτησαν δίπλα στό χαράκωμα ψάχνοντας κάποιο τρόπο νά περάσουν, ἀλλά μάταια. Ἀποφάσισαν νά γυρίσουν σπίτι, ἀνήσυχοι μήπως κι ὁ δρόμος πρός τή γειτονιά τους εἶχε κοπεῖ. Δέ συναντήσανε κανένα σχεδόν, οἱ πόρτες τῶν μαγαζιῶν καί τῶν σπιτιῶν ἦταν κλειστές κι εἶχε πολύ λιγότερη κίνηση ἀπό τήν ὥρα πού ξεκινήσανε γιά τό κέντρο, πράγμα πού μεγάλωνε τώρα τήν ἀνησυχία τους. Κάθε φορά πού συναντοῦσαν περίπολο, ἡ καρδιά τους πήγαινε νά σπάσει. Ἀλλά δέν τούς σταμάτησε κανένας κι ἔτσι γύρισαν ἀνενόχλητοι.

Πέρασαν πρῶτα ἀπ' τό περίπτερο πάνω ἀπ' τήν πυλωτή, ὅπου ὁ γερο-ἀφέντης κι οἱ κυρίες εἶχαν στρωθεῖ σέ δυό τραπέζια παίζοντας μα-γιόνγκ. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦταν στόν κῆπο.

«Ἔχουν ἀκόμα ὄρεξη νά παίζουν,» σκέφτηκε ὁ μικρός.

Εἶδε τό δεύτερο ἀδερφό του νά τό σκάει καί τόν ἀκολούθησε, ἀφήνοντας τό μεγάλο ὄρθιο μπροστά στόν παππού, νά δίνει ἀναφορά γιά τήν ἀποστολή τους. Οἱ πληροφορίες πού ἔφερνε ἀνακούφισαν πολύ τό γέροντα καί τίς νύφες του, μά δέ λιγόστεψαν τήν ἀνησυχία τῆς κυρίας Ζάνγκ: «Τί νά 'χε γίνει τό σπίτι τους;» Πάντως ἡ διάθεση αὐτή κράτησε ἐλάχιστα: μετά ἀπό λίγα λεπτά εἶχε μιά ἐπιτυχία στό μα-γιόνγκ καί ξέχασε ὅλα τ' ἄλλα.

Ὁ μεγάλος ἀδερφός ἔκανε μιά προσπάθεια νά πεῖ δυό λόγια μέ τούς παῖκτες πού ἦταν ἀπορροφημένοι ἀπ' τό παιχνίδι τους, κι ὕστερα βγῆκε κι αὐτός μέ τή σειρά του. Στάθηκε κάτω ἀπό μιά μανόλια κι ἔνιωσε ξαφνικά μιά νοσταλγία, κάτι σάν δίψα γιά ἕνα πράγμα κοντινό ἀλλά ἀσύλληπτο. Τά πουλιά χαλοῦσαν τόν κόσμο στό τραγούδι. Δυό ἀπ' αὐτά, καθώς μάλωναν, ἔριξαν ἐπάνω του μιά βροχή ἀπό κατάλευκα πέταλα. Πέταξαν μακριά, κι ἐκεῖνος ζήλεψε πού δέν μποροῦσε νά φύγει μαζί τους, στήν ἀπεραντοσύνη τ' οὐρανοῦ. Τόν διαπερνοῦσε τό μεθυστικό ἄρωμα τῶν λουλουδιῶν. Πέσανε μερικά πέταλα πού εἶχαν μείνει στούς ὤμους καί στό κεφάλι του. Ἕνα σκάλωσε στό στῆθος του: τό ἔπιασε μέ δυό δάχτυλα καί τ' ἄφησε ἁπαλά νά πέσει κάτω.

Πίσω ἀπ' τόν λιθόκτιστο τοῖχο πρόβαλε μιά σιλουέτα: ἦταν μιά γυναίκα πού περπατοῦσε ἀργά, κρατώντας ἕνα κλαδί ἰτιᾶς. Ὅταν τόν εἶδε σταμάτησε, τά χείλη της τρεμούλιασαν, ἀλλά δέ μίλησε κι ἔκανε μισή στροφή. Πάνω ἀπ' τό ἀνοιχτόχρωμο γαλάζιο φόρεμα, εἶχε ἕνα γιλέκο ἀπό μαῦρο σατέν: ἦταν ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη.

Ὁ μεγάλος ἀδερφός ἔνιωσε νά τόν διαπερνᾶ ἕνα ρίγος. Γιατί τόν ἀπέφευγε; Ἀθόρυβα βάλθηκε νά τήν ἀκολουθεῖ. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά τῆς λιθοδομῆς ὑπῆρχαν μόνο λουλούδια καί χορτάρια, κι οὔτε ἴχνος τῆς κοπέλας. Τελικά τήν ἀνακάλυψε: μπροστά στά βραχάκια ἁπλωνόταν μιά πελούζα ὅπου εἶχαν φυτέψει ροδακινιές. Στεκόταν ἐκεῖ, κάτω ἀπό ἕνα δέντρο, παίζοντας μέ κάτι πού κρατοῦσε στήν ἀριστερή παλάμη της.

«Ξαδέρφη.»

Τόν ἔβλεπε νά ᾽ρχεται χωρίς νά προσπαθήσει νά τό σκάσει.

«Γιατί μ' ἀποφεύγεις;»

Ἐκείνη χάιδευε σιωπηλά μιά πεταλούδα πού ξεψυχοῦσε στήν ἀνοιχτή παλάμη της, περνώντας ἁπαλά τά δάχτυλα πάνω ἀπ' τά φτερά της.

«Δέ μέ συγχώρεσες ἀκόμα;»

«Μά δέ μοῦ ἔκανες κανένα κακό,» εἶπε ἐκείνη ψυχρά.

«Ὥστε δέ θά μέ συγχωρέσεις ποτέ;» τήν ἱκέτεψε.

Τοῦ χαμογέλασε λυπημένα. Τό βλέμμα της, τώρα πολύ τρυφερό, ἄγγιξε φευγαλέα τό πρόσωπο τοῦ νέου. Τό δεξί της χέρι συσπάστηκε πάνω στό στῆθος της. Μουρμούρισε:

«Δέ μέ ξέρεις λοιπόν; Δέν τά 'βαλα μαζί σου οὔτε γιά μιά στιγμή.»

«Τότε γιατί μ' ἀποφεύγεις; Ἔπειτα ἀπό τόσο μεγάλο χωρισμό, δέ μοῦ 'πες οὔτε μιά κουβέντα. Πῶς νά μαντέψω ἐγώ ὅτι δέ μοῦ κρατᾶς κακία;» ἔκανε πονεμένα σκουπίζοντας τά μάτια του.

Ἐκείνη δάγκανε τά χείλη της. Ἡ ρυτίδα στό μέτωπό της φαινότανε πιό βαθιά. Εἶπε ἀργά:

«Δέ σέ μίσησα ποτέ μου. Πρέπει νά βλεπόμαστε ὅσο τό δυνατό λιγότερο, γιά νά μήν ξυπνήσουμε τό παρελθόν.»

Τήν κοίταγε ἀποσβολωμένος, χωρίς ν' ἀποκρίνεται. Ἐκείνη ἀκούμπησε προσεχτικά τήν πεταλούδα στήν πελούζα.

«Ποιός σ' ἔφερε σ' αὐτή τήν κατάσταση;» εἶπε διφορούμενα. «Μεγάλε ξάδερφε, πηγαίνω πρώτη, πάω νά παρακολουθήσω πού παίζουνε μα-γιόνγκ.»

Κι ἀπομακρύνθηκε τραβώντας γιά τό περίπτερο. Ἐκεῖνος σήκωσε τό κεφάλι, κι εἶδε μέσα ἀπ' τά δάκρυά του τά κατάμαυρα μαλλιά πού ἦταν δεμένα πίσω μέ μιά ἀνοιχτογάλανη κορδέλα. Τή στιγμή πού θά ἔστριβε τήν ξαναφώναξε.

Στάθηκε καί τόν περίμενε.

«Τί τρέχει μεγάλε ξάδερφε;» ἔκανε ρίχοντάς του ἕνα βλέμμα μέ κεῖνα τά ματια πού ἄλλαζαν ἀποχρώσεις.

«Νιώθεις οἶκτο ἀκόμα καί γιά μιά πεταλούδα, κι ἐγώ δέ μετράω καθόλου;»

Δέν ἀποκρίθηκε, ἀκουμπισμένη στόν πέτρινο τοῖχο, μέ τά μάτια χαμηλωμένα. Ἐκεῖνος συνέχισε:

«Ἴσως φύγεις αὔριο καί δέν θά ξανασυναντηθοῦμε ποτέ. Ζωντανοί ἤ πεθαμένοι, θά 'μαστε σέ δυό κόσμους χωριστούς.

Εἶσαι τόσο σκληρή ὥστε νά μή μιλᾶς καθόλου;»

Ἐξακολουθοῦσε νά 'ναι σιωπηλή, ἀλλά ἡ ἀναπνοή της γινόταν ὅλο καί πιό γρήγορη.

Ἐκεῖνος μίλησε πάλι:

«Ἀναγνωρίζω τό λάθος μου, ἐγώ σέ πρόδωσα, παντρεύτηκα μέ τή Λί καί σέ ξέχασα, δέ σκέφτηκα πώς θά ὑποφέρεις. Ἀργότερα ἔμαθα τά βάσανά σου, πού ἐγώ τά προκάλεσα. Ὅταν τά σκέφτομαι, δέ βρίσκω ἡσυχία καί μέ τρῶνε οἱ τύψεις. Τόσο δύσκολο εἶναι νά μοῦ πεῖς: Σέ συγχωρῶ;»

Σήκωσε τό πρόσωπό της πού τό αὐλάκωναν τά δάκρυα.

«Αὐτή τή στιγμή εἶναι ὅλα τόσο μπερδεμένα μέσα μου πού δέν ξέρω πιά τί νά σοῦ πῶ».

Ἄρχισε νά βήχει. Ἡ μεταμέλεια, ὁ οἶκτος, ὁ ἔρωτας, πλημμύρισαν τήν καρδιά τοῦ νέου ἄντρα. Σκούπισε μέ τό μαντίλι του τό πρόσωπο τῆς ξαδέρφης του. Ἐκείνη τόν ἄφησε γιά ἕνα λεπτό κι ὕστερα τόν ἔσπρωξε βιαστικά:

«Μή μέ πλησιάζεις. Τί θά σκεφτοῦνε;»

«Τί μποροῦνε νά σκεφτοῦνε;» φώναξε ἁρπάζοντάς την ἀπ' τό χέρι. Εἶμαι οἰκογενειάρχης. Δέν ἔπρεπε νά σέ κάνω νά πονέσεις. Ἔχω χρέος νά σέ φροντίσω, εἶσαι τόσο ἀδύναμη. Κλαῖς, δέν μπορεῖς νά φύγεις ἔτσι.»

Οἱ λυγμοί τῆς κοπέλας κόπασαν σιγά σιγά. Πῆρε τό μαντίλι τοῦ ξαδέρφου της.

«Αὐτά τά τελευταῖα χρόνια σέ σκεφτόμουνα κάθε λεπτό», εἶπε. Τήν παραμονή τῆς Πρωτοχρονιᾶς, στό σπίτι τῆς θείας μας, χάρηκα τρομερά ὅταν σέ εἶδα ἀπό μακριά. Ἀπ' τή στιγμή πού γύρισα, εὐχόμουν νά σέ δῶ ἀλλά φοβόμουνα κιόλας. Λυπᾶμαι πού σέ ἀπέφυγα μπροστά στή Νέα Εὐημερία, ἀλλά τί νά 'κανα; Δέν μπορῶ νά κάνω ὅ,τι θέλω. Ἐγώ ἔχω τή μητέρα μου, ἐσύ ἔχεις τή γυναίκα σου. Εἶναι τόσο καλή πού κι ἐγώ ἀκόμα τή βλέπω μέ ἀγάπη. Ἄλλωστε φοβήθηκα μή σοῦ θυμήσω τά περασμένα κι ὑποφέρεις. Ἐμένα ὅλα μοῦ εἶναι ἀδιάφορα, ὅλα τέλειωσαν. Δέ θέλω νά σᾶς κάνω νά ὑποφέρετε, οὔτε

τόν ἕνα οὔτε τόν ἄλλο. Ἡ μητέρα μου δέν ἔχει ἰδέα γιά ὅλα αὐτά. Δέν μπορεῖ νά νιώσει τόν πόνο μου. Καλύτερα νά πεθάνω παρά νά συνεχιστεῖ αὐτή ἡ ζωή.»

Κοιτάχτηκαν. Σέ λίγο εἶπε ἐκεῖνος δείχνοντας τήν πελούζα:

«Θυμᾶσαι τά παιχνίδια μας ὅταν ἤμασταν παιδιά; Μιά μέρα πού μέ τσίμπησε ἕνα ἔντομο, ἐσύ ρούφηξες τό αἷμα ἀπ' τήν πληγή. Σ' αὐτά τά χόρτα πιάναμε πεταλοῦδες, μαζεύαμε σπόρους βάλσαμου... Μιά φορά πού ἔγινε ἔκλειψη σελήνης, διασχίσαμε τήν αὐλή κουβαλώντας ὁ καθένας κι ἀπό ἕνα σκαμνί στούς ὤμους του προσφέροντας τάχα κάποια θυσία, γιά νά ξαναβγεῖ τό φεγγάρι... Πόσα ὡραῖα ὄνειρα δέν κάναμε δίπλα στή λάμπα τοῦ λαδιοῦ! Κι ὅταν ἔκανες μάθημα μαζί μας, ἐδῶ στό σπίτι, ἡ χαρά μου ἦταν ἀπέραντη. Πόσο μακριά ἤμασταν ἀπ' ὅλα ὅσα ἔγιναν!»

«Αὐτές οἱ ἀναμνήσεις εἶναι ὅλη μου ἡ ζωή. Εἶναι πολύ γλυκιές. Αὐτές μέ βοηθοῦν νά ξεχνάω τά ὑπόλοιπα. Μακάρι νά ξαναγύριζα σ' ἐκείνη τήν ἐλεύθερη κι εὐτυχισμένη ἐποχή. Ἀλίμονο, ὁ χρόνος δέ γυρίζει πίσω.»

Τή διακόψανε κάτι βήματα πού πλησίαζαν.

«Ξαδέρφη σέ γυρεύαμε. Ἐκεῖ ἤσουν κρυμμένη;»

Ἡ νέα γυναίκα τραβήχτηκε μακριά του βιαστικά. Ἔφτασαν ἡ Κιθάρα, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα καί τό Ἁγνό Λουλούδι. Βλέποντας τό πρόσωπο τῆς ξαδέρφης της, τό Ἁγνό Λουλούδι φώναξε:

«Ποιός σέ στεναχώρεσε, ὁ ἀδερφός μου; Τά μάτια σου ἔχουν πρηστεῖ ἀπό τά δάκρυα.»

Ὕστερα βλέποντάς τήν ὄψη τοῦ ἀδερφοῦ της πού προσπαθοῦσε νά κρυφτεῖ:

«Μπά; Κι ἐσύ τά ἴδια; Βλέπεστε ἔπειτα ἀπό τόσα χρόνια, θά 'πρεπε νά εἶστε ἐνθουσιασμένοι. Ὡραῖα ἰδέα, νά κρυφτεῖτε ἐδῶ χάμω καί νά κλαῖτε ὁ ἕνας ἀντίκρυ στόν ἄλλο.»

Ἡ κοπέλα κοκκίνισε. Ὁ νέος ἄντρας γύρισε ἀπό τήν ἄλλη μεριά λέγοντας πώς «κάτι ἔπαθαν τά μάτια του.»

«Παράξενο,» έκανε κοροϊδευτικά τό 'Αγνό Λουλούδιασμα. «Τώρα πού ἦρθε ἡ ξαδέρφη μας βρέθηκε νά πάθουν τά μάτια σου!»

'Η Κιθάρα τήν τράβηξε ἀπ' τό μανίκι γιά νά τήν κάνει νά σωπάσει· ἡ Λί πλησίαζε μαζί μέ τό γιό της. 'Αλλά ἦταν πολύ ἀργά. Τά εἶχε ἀκούσει ὅλα, καί βλέποντας σέ τί κατάσταση βρισκόταν ὁ ἄντρας της κι ἡ μουσαφίρισσα, κάτι ὑποψιάστηκε. Χωρίς νά δείξει τίποτα, παρέδωσε τό παιδί στόν πατέρα του καί πηγαίνοντας κοντά στή Δαμασκηνιά στήν 'Ομίχλη τῆς εἶπε:

«Μή χάνετε τό κέφι σας. Πᾶμε οἱ δυό μας μιά βόλτα, θά σᾶς κάνει καλό.»

'Αγκαλιασμένες, χάθηκαν πίσω ἀπ' τό τοιχάκι.

Τό 'Αγνό Λουλούδιασμα καί τό 'Αγνό Λουλούδι θέλησαν νά πᾶνε μαζί τους ἀλλά ἡ Κιθάρα τίς ἐμπόδισε:

«Ἄς τίς ἀφήσουμε, κάτι δικά τους θά 'χουν νά ποῦν. Ἔχω καταλάβει πώς ἡ Λί τῆς ἔχει ἰδιαίτερη συμπάθεια.»

Τά εἶπε αὐτά στίς ξαδέρφες της μέ σκοπό νά τ' ἀκούσει ὁ ξάδερφός της.

22

Σαράντα ὀχτώ ὧρες ἀργότερα, ἡ κυκλοφορία εἶχε πιά ἀποκατασταθεῖ ἐντελῶς. 'Ο στρατός τοῦ στρατηγοῦ Ζάνγκ ἦταν ἀκόμα σέ καταυλισμούς ἔξω ἀπ' τά τείχη. 'Εκείνη τήν ἡμέρα ἐπρόκειτο νά φύγει ὁ κυβερνήτης. Προσωρινά ἦταν ὑπεύθυνος γιά τήν τάξη ὁ νέος διοικητής τῆς ἀστυνομίας. Παρ' ὅλο πού εἶχαν τελειώσει οἱ ἐχθροπραξίες, ἡ ὄψη τῆς πόλης δέν ἦταν ἀκόμα κανονική. Τά πνεύματα δέν εἶχαν καταλαγιάσει ἐντελῶς. Στούς δρόμους σέρνονταν οἱ κατατροπωμένοι φαντάροι, σέ μικρές ὁμάδες, χωρίς καμιά τάξη, χωρίς πηλίκια καί περικνημίδες, μέ ξεκούμπωτες στολές. Μερικοί εἶχαν βγάλει

τά διακριτικά τους. Κράταγαν τό τουφέκι στόν ὦμο καί πίσω στήν πλάτη. Ἀκόμα καί μ᾽ αὐτή τήν ἐμφάνιση δέν εἶχανε τή συνηθισμένη τους ὑπεροψία, ἀλλά μέ θρασύ βλέμμα καί σηκωμένο φρύδι πήγαιναν φιρί φιρί γιά καυγά μ᾽ ὅλο τόν κόσμο. Ἀρκοῦσε νά θυμηθεῖ κανείς τά καμώματά τους σέ ἀνάλογες ὥρες γιά νά κυριαρχήσει πάλι ὁ τρόμος.

Τό πρωί ὁ Ζάνγκ ὁ Ἄξιος, ὁ ὑπηρέτης τῆς κυρίας Ζάνγκ, ἔφερε τά νέα. Τό ἀπόσπασμα πού εἶχε καταλάβει τό σπίτι εἶχε φύγει. Εἶχαν ἀπομείνει δυό τρεῖς ἄνδρες, ἀλλά κι αὐτοί θά φεύγανε σύντομα. Τό διαμέρισμά τους δέν εἶχε πάθει καμιά ζημιά. Ἡ κυρία Τσιάν εἶχε στείλει ἕναν ὑπηρέτη νά μάθει τί ἀπόγινε ἡ κόρη της. Ἥσυχες πιά, ἡ κυρία Ζάνγκ καί ἡ Κιθάρα δέν ξανάκαναν κουβέντα γιά ἐπιστροφή στό σπίτι τους.

Τό ἀπόγευμα, ἡ μητέρα τῆς Δαμασκηνιᾶς στήν Ὁμίχλη ἔστειλε μιά κάρτα στήν πρώτη κυρία Γκάο: ἡ κυρία Τσιάν εὐχαριστοῦσε γιά τή φιλοξενία πού προσφέρανε στήν κόρη της. Ἔγραφε πώς εἶναι πολύ ἀναστατωμένη, καί πώς μόλις ἡσύχαζαν τά πράγματα θά ἐρχόταν ἡ ἴδια νά ἐκφράσει τήν εὐγνωμοσύνη της ἀπό κοντά. Δέν ὑπῆρχε κανένα πρόβλημα στό σπίτι, δέν εἶχε νά νοιαστεῖ γιά τίποτα, κι ἄν ἤθελε, μποροῦσε νά μείνει κι ἄλλο στά ξαδέρφια της. Ἡ μουσαφίρισσα, πού σκόπευε νά φύγει μέ τόν ὑπηρέτη, δέχτηκε νά μείνει λίγο καιρό ἀκόμα, ἔπειτα ἀπό τίς πιέσεις τῆς πρώτης κυρίας καί τῆς Λί.

Παρ᾽ ὅλο πού ἔξω κυριαρχοῦσε ὁ φόβος, ἀντίθετα, στόν κῆπο κυριαρχοῦσε ἀπέραντη γαλήνη. Λές κι οἱ τοῖχοι ἐκεῖνοι ἦταν τά σύνορα δυό κόσμων. Ἡ μέρα κύλησε γρήγορα, κι ὥσπου νά τό καταλάβουν εἶχε βραδιάσει. Ξαφνικά ἡ ἀτμόσφαιρα ἄλλαξε. Οἱ γονεῖς τῆς τέταρτης κυρίας, οἱ Βάνγκ, ἔστειλαν νά τήν πάρουν. Ὑπῆρχαν διαδόσεις πώς θά γίνονταν λεηλασίες, κι ὅπως τό σπίτι τῶν Γκάο ἦταν τό πιό πλούσιο τῆς γειτονιᾶς, μποροῦσε νά γίνει ὁ στόχος. Ἔτσι, τέσσερα φορεῖα πῆραν τήν τέταρτη κυρία μέ τά πέντε παιδιά της, μαζί μέ τήν Μικρή Γελαστή καί τήν παραμάνα Γιάνγκ. Ὕστερα, γιά τόν

ἴδιο λόγο, ἡ οἰκογένεια Ζάνγκ, ἔστειλε νά πάρουνε τήν τρίτη κυρία καί τά τρία της παιδιά. Ὕστερα ἀπ' αὐτά, κι ἡ πέμπτη κυρία παρακάλεσε τόν ἄντρα της νά τήν πάει στή μητέρα της, μαζί μέ τήν κόρη της τή Λευκή Ἁγνότητα. Μόνο ἡ πρώτη κυρία κι ἡ νύφη της δέν εἶχαν ποῦ νά καταφύγουν, γιατί οἱ γονεῖς τους δέν μένανε στήν πόλη. Εἴχανε ἐκεῖ κάτι μακρινούς συγγενεῖς, ἀλλά κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες δέν ἦταν εὔκολο νά πάνε σ' αὐτούς ἄσε πού εἴχανε καί φιλοξενούμενες στό σπίτι. Τό βράδυ δέν κυκλοφοροῦσε πιά κανείς στούς δρόμους ἐκτός ἀπ' τούς φαντάρους.

Ἀπό τό πρωί ὁ γερο-ἀφέντης εἶχε πάει σ' ἕνα ξάδερφο, τόν κύριο Τάνγκ. Ἡ παλλακίδα Τσέν εἶχε πάει κι αὐτή στή μάνα της. Ὁ Ἀφέντης τῆς Γαλήνης, ἀφοῦ ἔμεινε γιά λίγο στό σπίτι, πῆγε νά βρεῖ τούς δικούς του, στά πεθερικά του. Μόνο ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός βρισκόταν ἀκόμα στό γραφεῖο του, ἀνοίγοντας τήν ἀλληλογραφία. Στήν προγονική κατοικία λοιπόν εἶχε ἀπομείνει ὁ κλάδος τῆς πρώτης κυρίας. Τήν ὥρα τοῦ κινδύνου, αὐτή ἡ παλιά οἰκογένεια πού τήν ἕνωναν πανάρχαιες ρίζες, ἀποκάλυπτε πόσο εὔθραυστοι ἦταν οἱ δεσμοί της. Ὁ καθένας κοίταζε νά σώσει τό κεφάλι του, χωρίς νά ἐνδιαφερθεῖ γιά τούς ἄλλους. Ἡ κυρία Ζάνγκ, ἔμεινε ἀναγκαστικά μέ τόν Ἥλιο τοῦ Καινούριου καί τούς δικούς του πού τούς ἀγαποῦσε ξεχωριστά. Ἀκόμα κι ἄν ὑπῆρχε δυνατότητα νά γυρίσει στό σπίτι της, δέ θά τούς ἄφηνε σέ τέτοια στιγμή.

«Εἶμαι γριά», εἶπε στόν ἀνηψιό της, «κι ἔχω πείρα. Δέν ἔτυχε νά δῶ ν' ἀμείβονται ἄσχημα ἄνθρωποι τίμιοι. Ὁ πατέρας σας ἦταν φιλάνθρωπος σ' ὅλη του τή ζωή, δέν μπορεῖ τώρα νά καταστραφοῦν τά παιδιά του. Ὁ Οὐρανός δέν εἶναι τυφλός. Κι ἐγώ τί ἔχω νά φοβηθῶ;»

Τοῦτα τά καλά λόγια δέν μείωσαν καθόλου τήν ἀνησυχία τῶν νοικοκυραίων τοῦ σπιτιοῦ. Δέν ἦταν ἀκόμα προχωρημένη νύχτα. Τό γαύγισμα ἑνός σκύλου πού ἀκούστηκε τούς φάνηκε σάν κάτι ἀσυνήθιστο καί ἔνιωσαν ὅλοι ἕνα σφίξιμο στήν καρ-

διά. Κάθε λεπτό πού περνοῦσε θαρρεῖς καί ἦταν χρόνος. Μέ τόν παραμικρό θόρυβο νόμιζαν πώς βλέπουν ἀπειθάρχητους στρατιῶτες νά εἰσβάλουν στά σπίτια, καί ξαναζοῦσαν μέ τή φαντασία τους ἀλησμόνητες σκηνές: τή λάμψη ἀπό τίς λόγχες καί τά σπαθιά, δολοφονίες καί πυρκαγιές, γυμνά κορμιά γυναικῶν, σακιά μέ νομίσματα ξεκοιλιασμένα, σεντούκια νά χάσκουνε, πτώματα καταγῆς μέσα στά αἵματα. Αὐτές οἱ ἐμπειρίες μεγάλωναν τό φόβο. Μάταια προσπαθοῦσαν νά βάλουν φρένο στή φαντασία τους. Παγιδεύονταν ὅλο καί πιό πολύ.

«Ξαδέρφη, τί θά 'κανες ἄν μπαίνανε μέσα οἱ στρατιῶτες;» ρώτησε ἡ Κιθάρα.

Προφέροντας αὐτά τά λόγια ἀνατρίχιασε μέχρι τό μεδούλι καί δέν τόλμησε οὔτε νά σκεφτεῖ παρακάτω.

«Μπορῶ νά κουμαντάρω τή ζωή μου», εἶπε ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη, μέ ἀποφασιστικό ὕφος.

Ἐκεῖνο πού ἔνιωθε πραγματικά ἦταν μιά ἀπέραντη θλίψη. Ἔκρυψε τό πρόσωπο μέσα στά χέρια της, οἱ σκέψεις της ἕνα κουβάρι. Μπροστά στά μάτια της, μιά ἀπέραντη ἔκταση ἀστραφτεροῦ νεροῦ κόχλαζε, κόχλαζε ἀσταμάτητα.

«Κι ἐγώ τί θά κάνω;» σκέφτηκε ἡ Λί. Ὅπως ἡ μουσαφίρισσά τους, ἔτσι κι αὐτή μόνο σ' ἕνα μέρος μποροῦσε νά καταφύγει, ἀλλά ἔτσι ἔπρεπε νά ἐγκαταλείψει αὐτούς πού ἀγαποῦσε. Κοιτάζοντας τό γιό της πού ἔπαιζε στά πόδια της, ἔνιωσε ἕνα μαχαίρι νά χώνεται στήν καρδιά της. Ἄρχισε νά κλαίει.

Ἡ Κιθάρα περπατοῦσε ἀργά μές στό δωμάτιο, παλεύοντας μέ τόν πανικό. Ἀπό μέσα της κραύγασε: «Εἶναι ἀδύνατο!» κι ἔψαξε γιά μιά διέξοδο, ἔπρεπε νά ὑπάρχει διέξοδος. Αὐτή τή στιγμή οἱ καινούριες ἰδέες, ὁ Ἴψεν, ἡ Ἔλεν Κέι, ὁ Γιοσάνο Ἀκίκο, δέν τή βοηθοῦσαν σέ τίποτα. Ἦταν ἀντιμέτωπη μέ τήν ὑπέρτατη ὕβρη, μ' ἕνα ἄγριο βάραθρο, πού ἀπειλοῦσε νά τήν καταπιεῖ. Ὄχι, δέν μποροῦσε νά τό ἀνεχτεῖ αὐτό. Κοίταξε τούς ἄλλους γύρω της: Ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη, χωμένη σέ μιά πολυθρόνα, εἶχε σκεπάσει τά μάτια της. Ἡ Λί μέ δα-

κρυσμένα μάτια κράταγε τό χέρι τοῦ γιοῦ της. Ἡ μητέρα της μέ τήν πλάτη γυρισμένη στή λάμπα, ἀναστέναζε. Τό Ἁγνό Λουλούδι, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, κι ἄλλοι... Κανένας τους δέ θά μποροῦσε νά τή σώσει. Ὡστόσο τούς ἀγαποῦσε ὅλους, δέν μποροῦσε νά τούς ἀφήσει. Ἀποκαμωμένη, ἀπελπισμένη, ἀνακάλυψε πώς τελικά δέν διέφερε ἀπ' τίς συντρόφισσές της, ἦταν ὅπως ὅλες, μιά ἀδύναμη γυναίκα. Ἔπεσε σέ μιά καρέκλα, καί μέ τό κεφάλι στηριγμένο σ' ἕνα τραπέζι τοῦ τσαγιοῦ, ξέσπασε σέ λυγμούς.

«Τί σοῦ συμβαίνει; Δέν καταλαβαίνεις πώς μέ κάνεις νά ὑποφέρω διπλά;» φώναξε στενοχωρημένη ἡ κυρία Ζάνγκ.

Ἡ Κιθάρα, χωρίς ν' ἀλλάξει στάση, ἐξακολούθησε νά κλαίει. Ἐκεῖνο πού τή βασάνιζε περισσότερο ἦταν τ' ὄνειρό της πού πήγαινε χαμένο. Ἡ πίκρα της ἦταν πολύ μεγάλη. Χρόνια τώρα δούλευε γιά νά τό πραγματοποιήσει. Εἶχε φτάσει σέ κάποιο ἀποτέλεσμα ἔπειτα ἀπό τόσες φροντίδες, προσπάθειες, ἀγῶνες. Πόσο εὔθραυστο ὅμως φαινότανε τώρα! Ἀρκοῦσε ἕνα λεπτό, ἕνα μόνο λεπτό, γιά νά ἐκμηδενιστεῖ ὁ μόχθος δέκα ὁλόκληρων χρόνων. «Προσπάθησε νά φερθεῖς σάν ἄντρας», εἶπε ὁ Ἴψεν. Τί νόημα εἶχε τώρα, στή συγκεκριμένη στιγμή, ἐκείνη ἡ ἠχηρή κουβέντα; Ἔκλαιγε γιατί φοβότανε, καί προπαντός γιατί ἀνακάλυπτε τό πραγματικό της πρόσωπο. Κάποτε ἄκουγε νά λένε, καί τό πίστευε κι ἡ ἴδια, πώς εἶναι μιά θαρραλέα κοπέλα. Αὐτή τή στιγμή καταλάβαινε πώς δέν ὑπῆρχε τρόπος ἄμυνας, ἁπλῶς περίμενε νά τή σφάξουν σάν πρόβατο, κι αὐτή νά μήν μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ. Οὔτε ἡ μητέρα της οὔτε κανένας ἀπ' τούς παρευρισκόμενους δέν μποροῦσε νά μπεῖ στό μυαλό της, οὔτε καί ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ πού εἶχε μεγαλύτερη οἰκειότητα μαζί της. Νόμιζαν πώς ἁπλῶς εἶχε πανικοβληθεῖ ὅπως ὅλοι τους καί δέ βρίσκανε τρόπο νά τήν παρηγορήσουν. Τούς ἔσφιγγαν τήν καρδιά τά δάκρυά της. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ καιγότανε νά πάει νά τήν ἀγκαλιάσει, ἀλλά δέν τολμοῦσε.

Μήν ἀντέχοντας ἄλλο, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης βγῆκε ἔξω. Στόν οὐρανό, ἀνατολικά, ὑψωνόταν μιά φωτεινή κολόνα πού ὅλο καί μεγάλωνε κι ἀπό ρόζ γινόταν κόκκινη.

«Φωτιά!» φώναξε.

Ἔνιωσε τό αἷμα του νά παγώνει, καί κοίταξε μπροστά του, καρφωμένος στήν ἴδια θέση, ἀνίκανος νά προσδιορίσει αὐτό πού ἔνιωθε.

«Ποῦ εἶναι; Ποῦ εἶναι ἡ φωτιά;» ρώτησαν πολλές φωνές ἀπ' τό δωμάτιο.

Ὁ μεγάλος ἀδερφός ἦρθε τρέχοντας κοντά του, ὕστερα τό Ἁγνό Λουλούδι, κι ἀκολούθησαν οἱ ἄλλοι.

Οἱ φλόγες σάν αἷμα ἔζωναν τόν οὐρανό, κι ὅλοι αἰσθάνθηκαν σάν νά λιγόστευε κιόλας ἡ ζωή τους, σάν νά τή ροκάνιζε κάποιος. Τό φεγγάρι κρύφτηκε πίσω ἀπό ἕνα σύννεφο, ἡ φωτιά ἔμοιαζε νά κυριαρχεῖ ἀκόμα περισσότερο. Ἡ πύρινη λάμψη πού εἶχε πλημμυρίσει τό μισό οὐρανό, ἀντανακλοῦσε στίς πλάκες καί στά κεραμίδια. Δέσμες ὁλόκληρες ἀπό σπίθες πέταγαν ἐδῶ κι ἐκεῖ. Μπροστά σ' αὐτό τό θέαμα, ὅλοι πείσθηκαν πώς ἔφτασε τό τέλος.

«Καίγεται τό ἐνεχυροδανειστήριο! Δέν τούς ἀρκεῖ νά τά μαζέψουν ὅλα, δέ θέλουν νά μείνουν οὔτε οἱ τοῖχοι», ἀναστέναξε ἡ κυρία Ζάνγκ.

«Τί θά κάνουμε;» εἶπε ἡ Λί χτυπώντας τά πόδια της ἀπό νευρικότητα.

«Νά μεταμφιεστοῦμε καί νά τό σκάσουμε», πρότεινε ὁ δεύτερος ἀδερφός.

«Νά πᾶμε ποῦ; Καί ποιός θά φροντίσει τό σπίτι; Ἄν δέ μείνει κανένας ἐδῶ, σ' ἕνα λεπτό θά τά καταστρέψουν ὅλα», εἶπε ἡ πρώτη κυρία.

«Πάει, τέλειωσε, δέν τό γλιτώνουμε τό μακελειό,» εἶπε μέ ραγισμένη φωνή ὁ δεύτερος γιός. Καί πρόσθεσε δυνατότερα: «Πρέπει νά καθίσουμε ἐδῶ νά περιμένουμε τό θάνατο; Ἄς προσπαθήσουμε νά βροῦμε κάποια λύση.»

«Νά φύγουμε νά πάμε ποῦ;» εἶπε ἡ πρώτη κυρία κλαίγοντας μέ λυγμούς. «Ἅμα συναντήσουμε στρατιῶτες ἔξω, θά μᾶς σκοτώσουν. Καλύτερα νά μείνουμε σπίτι μας.»

«Ἀκόμα καί μέσα στό σπίτι, πρέπει νά βροῦμε ἕνα μέρος ἀσφαλές καί νά κρυφτοῦν ἐκεῖ ὅσο τό δυνατό περισσότεροι. Τό λιγότερο ἕνας ἀπ' τόν κλάδο μας πρέπει νά ἐπιζήσει. Ὁ πατέρας μας ἦταν φιλάνθρωπος, θά 'ταν ἄδικο νά μήν ἀπομείνουν ἀπόγονοί του,» ἔκανε τρέμοντας ἀπό ἀγανάκτηση ὁ μεγάλος. Σώπασε, κι ὕστερα πρόσθεσε σέ ἄλλο τόνο: «Ἀδέρφια μου, πηγαίνετε στόν κῆπο μέ τή μητέρα καί τή θεία μας. Δέ λείπουν ἐκεῖ οἱ κρυψῶνες, κι ὅταν ἐξαντληθοῦν ὅλα τά μέσα, ὑπάρχει κι ἡ λίμνη. Ἡ νύφη σας ξέρει τί πρέπει νά κάνει.»

«Καί σύ;» ρώτησαν οἱ ἄλλοι.

Ἀπάντησε ψυχρά, σάν νά μή λογάριαζε τή δική του ζωή:

«Φύγετε ἐσεῖς, κι ἐγώ ξέρω τί ἔχω νά κάνω.»

«Ἄν δέν ἔρθεις μαζί μας δέ φεύγουμε οὔτε ἐμεῖς,» εἶπε ὁ μικρός ἀποφασιστικά.

Κάποιοι θόρυβοι ἀντήχησαν ἀκόμα πού πρόδιναν τή φωτιά. Ἡ πυρκαγιά δέν εἶχε κοπάσει.

«Γιατί ἀσχολεῖστε μόνο μαζί μου;» φώναξε ἀνυπόμονα ὁ μεγάλος. Ἡ ζωή τῆς μαμᾶς καί τῆς θείας ἔχουν μεγαλύτερη σημασία ἀπό τή δική μου. Ἄν δέν βροῦν κανένα στό σπίτι, θά 'ρθουν νά μᾶς γυρέψουν στόν κῆπο.»

Ἡ Λί ἀκούμπησε κάτω τό γιό της καί γύρισε στούς κουνιάδους της:

«Φύγετε γρήγορα καί πάρτε μαζί σας τό παιδί. Ἐγώ θά μείνω μέ τόν ἄντρα μου καί θά τόν φροντίσω.»

Ὁ μεγάλος τήν ἔσπρωξε ἀπαλά:

«Ἐσύ; νά μείνεις ἐδῶ; τί σημαίνει αὐτό;... Τί νόημα ἔχει νά μείνεις;» πρόσθεσε λυπημένα. «Φεύγα γρήγορα πρίν νά εἶναι ἀργά.»

Ἐκείνη ἅδραξε τό χέρι του:

«Δέν θά σ' ἀφήσω ἐγώ. Ἄν εἶναι νά πεθάνω, νά πεθάνω μαζί σου.»

Τό παιδί άρπάχτηκε άπ' τά ροῦχα της καί δάλθηκε νά φωνάζει:

«Μαμά, οὔτε ἐγώ θά φύγω.»

Ὁ πατέρας ἔκανε μιά χειρονομία ἱκεσίας:

«Φεύγα γιά χάρη τοῦ παιδιοῦ μας. Δέν κερδίζουμε τίποτα μέ τό νά πεθάνουμε ὅλοι μαζί. Οὔτε εἶναι σίγουρο πώς ἐγώ θά πεθάνω. Ἄν ἔρθουνε, ἐγώ ξέρω νά ξεμπλέξω, ἀλλά ἄν σέ βροῦν ἐδῶ, τί θά κάνουμε; Τώρα μάλιστα πού ἔχεις στά σπλάχνα σου...» Ἡ συγκίνηση τοῦ ἔκοψε τή μιλιά.

Ἡ γυναίκα του τόν κοίταξε πολύ ἔντονα. Σό τέλος ἀποκρίθηκε γλυκά:

«Ὑπακούω καί φεύγω.»

Τόν ἔβαλε νά χαιρετήσει τό γιό τους κι ἀπομακρύνθηκε. Ξαπλώσανε στό περίπτερο μέ τήν πυλωτή, ἀφήνοντας ἀνοιχτά τά παράθυρα. Τό φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ἔλαμπε πένθιμα, ἡ κόκκινη λάμψη στόν ὁρίζοντα λιγόστευε σιγά σιγά. Μόνο τό οὐρλιαχτό τῶν σκυλιῶν ἀκουγότανε πιό μακάβριο ἀπ' τό συνηθισμένο κι ἡ ρυτιδιασμένη ἐπιφάνεια τῆς λίμνης, κάω ἀπ' τίς ἀσημένιες ἀκτίνες, ἔδειχνε τώρα πιό ψυχρή καί μυστηριακή. Προσπαθοῦσαν νά ὑπολογίσουν μέ τό μάτι τό βάθος της.

Ὁ μικρός ἦταν κατάκοπος κι ἡ δεύτερη μητέρα του, τόν συμβούλεψε νά πλαγιάσει. Ἔπεσε στό κρεβάτι καί τή στιγμή πού τόν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος, ἐκείνη τράβηξε τήν κουρτίνα καί τόν ἔβγαλε ἀπό τό βάθος. Ἔσκυψε ἀπό πάνω του τ' ὁλοστρόγγυλο πρόσωπό της καί μουρμούρισε τρυφερά:

«Τό τουφεκίδι ξανάρχισε, ἐδῶ κοντά! Πρόσεξε μήν κοιμηθεῖς πολύ βαθιά, σέ παρακαλῶ, ὥστε νά μπορέσω ἀμέσως νά σέ ξυπνήσω ἄν χρειαστεῖ.»

Ἡ ζεστή ἀναπνοή της ἄγγιξε τό πρόσωπο τοῦ νέου. Ἐκείνη τόν σκέπασε, ἔκλεισε τήν κουρτίνα κι ἀπομακρύνθηκε ἀθόρυβα.

Παρ' ὅλο πού του εἶχε φέρει ἄσχημα νέα, τό ἀγόρι ἔνιωσε μιά παρηγοριά: τοῦ φάνηκε πώς εἶχε πάλι τή μάνα του.

23

Σέ δυό τρεῖς μέρες τό σπίτι τῶν Γκάο ξαναβρῆκε τή συνηθισμένη του ζωηράδα. Οἱ φυγάδες γύρισαν σιγά σιγά. Ἔξω, ἐκτός ἀπό κάτι μικροεπεισόδια, ἡ τάξη εἶχε ἀποκατασταθεῖ. Ὑπῆρχε ὡστόσο κάτι πού δημιουργοῦσε μιά μικρή ἀνησυχία: ξαφνικά αὐξήθηκε ὁ ἀριθμός τῶν στρατιωτῶν. Τώρα τούς ἔβλεπες παντοῦ.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι ὁ μικρότερος ἀδερφός του πήγανε στό σχολειό τους πού ξανάνοιξε τίς πύλες του. Μερικοί καθηγητές λείπανε ἀκόμα, καθώς καί τό ἕνα τρίτο τῶν μαθητῶν. Ἔτσι δέν γίνανε μαθήματα, κι αὐτοί ξεκινήσανε γιά τό σπίτι. Στή βόρεια συνοικία πέσανε πάνω σέ μιά τεράστια στρατιωτική φάλαγγα πού ἔμπαινε στήν πόλη. Οἱ ἄντρες ἦταν ἐξαντλημένοι ἀπό τό βιαστικό περπάτημα. Ἄν καί νικητές, δέν φαίνονταν καί τόσο περήφανοι. Δέν ἦτανε σωστά ἐξοπλισμένοι, κουβαλοῦσαν ἀπό ἕνα μεγάλο σάκο σήν πλάτη καί μερικοί εἶχαν δυό πηλίκια, ἤ δυό τουφέκια στόν ὦμο. Ἔδειχναν κατάκοποι.

Σάν ἔφτασαν στό σπίτι τά δυό ἀδέρφια, μάθανε πώς ἡ μονάδα πού εἶχανε συναντήσει δέν θά πήγαινε μακρύτερα, καί πώς ἐπιτάσσανε σπίτια γιά νά στεγάσουν τούς φαντάρους. Στήν ἀρχή δέν τό πήρανε τό νέο στά σοβαρά, μετά ἀπό λίγο ὅμως μαθεύτηκε στά σίγουρα πώς εἶχαν ἐπισκεφτεῖ μερικά σπίτια στόν ἴδιο δρόμο. Πανικόβλητοι οἱ Γκάο μαζεύτηκαν στήν προπατορική αἴθουσα νά σκεφτοῦν τί θά κάνουν. Τότε μπῆκε τρέμοντας ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος νά τούς ἀναγγείλει πώς κάτι στρατιωτικοί θέλανε νά ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ. Οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν ἀμέσως στά ἐσωτερικά διαμερίσματα τοῦ σπιτιοῦ, σάν νά ἐπρόκειτο νά γεμίσει ἄντρες τό κτίριο τήν ἴδια στιγμή. Ὁ γερο-ἀφέντης βρισκόταν ἀκόμα στά ξαδέρφια του. Ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός, ὁ τρίτος θεῖος, ἀνέλαβε τίς διαπραγματεύσεις μέ τή βοήθεια τῶν ἀδερφῶν καί τῶν ἀνηψιῶν του.

Πρός μεγάλη τους έκπληξη, στό χόλ τῆς εἰσόδου ἦταν σταματημένο ἕνα φορεῖο. Δίπλα, ἕνας φρουρός πού ἡ καταγωγή του πρέπει νά ἦταν ἀπό μιά μακρινή περιοχή, κουβέντιαζε μέ τούς ὑπηρέτες. Μετρίου ἀναστήματος, ὄχι πολύ καλά ντυμένος, ἀλλά γεμάτος ὑπεροψία. Δυό κατακίτρινα κουτσουρεμένα δόντια στόλιζαν τήν κοκκινωπή φάτσα του. Μιλοῦσε δυνατά χτυπώντας τήν κοιλιά του. Μόλις ἀντίκρισε τόν κύριο τοῦ σπιτιοῦ, χωρίς φιλοφρονήσεις, ἔσπευσε νά τόν πληροφορήσει πώς ἡ γυναίκα ἑνός ὑπολοχαγοῦ ἀπό τίς μονάδες πού εἶχαν φτάσει τελευταῖα καί πού ὁ ἴδιος ἦταν στήν ὑπηρεσία της, σκόπευε νά μείνει σέ τοῦτο τό σπίτι. Μίλαγε μέ πολύ ἀέρα καί κοίταζε μέ αὐθάδεια τόν συνομιλητή του. Ἔδειχνε πώς δέν σήκωνε ἀντίρρηση.

Ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός, χλώμιασε ἀπό τή λύσσα του καί τά μάτια του πέταξαν φωτιές. Σ' ὅλη του τή ζωή, ἐκτός ἀπό τήν ἐποχή πού σπούδαζε στήν Ἰαπωνία, κανένας δέν τόλμησε ποτέ νά τοῦ μιλήσει σ' αὐτόν τόν τόνο. Στά σαράντα δύο χρόνια τῆς ζωῆς του εἶχε ἀποκτήσει θέσεις σημαντικές, εἶχε δεχτεῖ μεγάλες τιμές. Τόσο στή δημόσια ζωή, ὅσο καί στήν ἰδιωτική, ἐκεῖνος ἔδινε διαταγές κι οἱ ἄλλοι σκύβανε τό κεφάλι. Καί νά τώρα πού αὐτός ὁ καραβανάς ἀπό κατώτερο γένος οὔτε πού τόν λογάριαζε, καί τοῦ μιλοῦσε χωρίς σεβασμό, τόν διέταζε σάν νά 'τανε κατώτερός του. Τό ἄγριο βλέμμα του, ἀντί γιά τόν σεβασμό πού ὄφειλε σ' ἕνα ἄτομο τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας, ἔκλεινε μιάν ἀπεριόριστη ἀλαζονία. Ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός δέν μπόρεσε νά τήν καταπιεῖ αὐτή τή χοντρή προσβολή. Ἑτοιμάστηκε νά σηκώσει τό χέρι του νά χαστουκίσει τόν ἀναιδή ὅταν τό μάτι του ἔπεσε στό περίστροφο πού κρεμόταν στό πλευρό τοῦ φαντάρου. Ὅσο περήφανος κι ἄν ἦταν ὁ ἐκπρόσωπος τῶν λογίων, δέν τοῦ ἔλειπε ἡ σωφροσύνη. Θυμήθηκε τήν ἀρχαία παροιμία: «Ὁ σοφός μέ τό καθαρό μυαλό ξέρει νά φυλάγεται». Κρατήθηκε λοιπόν κι ἀρκέστηκε νά κοιτάζει τόν ἀντίπαλό του μέ γουρλωμένα μάτια. Ὕστερα, δαμάζοντας τήν

ὀργή του, ἐξήγησε πώς δέν ὑπῆρχε ἀρκετός χῶρος, καί πώς δέν θά 'ταν βολικό νά μένει ἐκεῖ χωρίς συνοδεία μιά γυναίκα ἀξιωματικοῦ, γι' αὐτό θά ἦταν καλύτερα νά τήν ἐγκαταστήσουν κάπου ἀλλοῦ.

«Δέν ὑπάρχει χῶρος; Κι αὐτό τό σαλόνι;» ἔσπευσε νά ρωτήσει ὁ ἄλλος ἀνοίγοντας διάπλατα τά μάτια του. Λέγοντας ἔτσι, χτύπαγε καί τό περίστροφό του. Τό σάλιο του πετάχτηκε μέσα ἀπ' τά κιτρινισμένα δόντια του καί πιτσίλισε τόν 'Αφέντη τοῦ Φωτός στό πρόσωπο. «'Εμεῖς πολεμήσαμε γιά σᾶς, τήν ὥρα πού ἐσεῖς ἐδῶ καταβροχθίζατε ἀπ' ὅλα τά καλά, καί τώρα πού σᾶς ζητᾶμε νά μᾶς δανείσετε ἕνα μόνο δωμάτιο, ἀρνιέστε! Αὐτό τό σαλόνι μᾶς χρειάζεται ὁπωσδήποτε...» Τράβηξε τήν κουρτίνα τοῦ φορείου. «Θά παρακαλοῦσα τήν Κυρία νά βγεῖ ἔξω. Εἶναι ἄχρηστο νά κουβεντιάζεις μέ τέτοιους ἀνθρώπους.»

Τότε ἔκανε τήν ἐμφάνισή της μιά γυναίκα γύρω στά τριάντα. 'Ηταν φοβερά φτιασιδωμένη καί φοροῦσε μιά ἐφαρμοστή ἀνοιχτόχρωμη ζακέτα γαρνιρισμένη μέ σειρίτια, κι ἕνα φαρδύ παντελόνι, κι αὐτό γαρνιρισμένο. Ἔριξε μιά ματιά στούς ἄντρες πού στέκονταν στό χόλ τῆς εἰσόδου, καί μέ τό κεφάλι ψηλά προχώρησε στό σαλόνι, ἀκολουθώντας τό φαντάρο. 'Ο νοικοκύρης, πνιγμένος ἀπό λύσσα, δέν μπόρεσε ν' ἀρθρώσει λέξη. Σκέφτηκε νά τήν κυνηγήσει, μά νά τόν δοῦν οἱ ἀνηψιοί του κι οἱ ὑπηρέτες νά τρέχει πίσω ἀπό μιά πόρνη, αὐτόν, ἕνα ἀριστοκράτη; Ἔτσι ἔμεινε νά τήν κοιτάζει πού ἔμπαινε μέσα. Εἶχε σαστίσει. Αὐτός ὁ χῶρος πού ἦταν ἐπιπλωμένος καί διακοσμημένος ὑπέροχα, ὅπου εἶχαν περάσει εὐχάριστες ὧρες ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων κί ἄλλα ὑψηλά πρόσωπα, ὅπου εἶχαν συζητήσει σοβαρά πολιτικά θέματα, αὐτός ὁ χῶρος πού ἦταν προορισμένος γιά ἀναψυχή καί συζήτηση ἀνάμεσα στούς ἐκλεκτότερους ἀνθρώπους, θά γινόταν τώρα ἡ κάμαρα ἑνός γύναιου; 'Ηταν ἀπίστευτο! Κι ὅμως νά πού γυρόφερνε τώρα στό σαλόνι, ἐκεῖνο τό φτιασιδωμένο μοῦτρο, κι ἀντηχοῦσε μιά

φωνή χυδαία. Αὐτό τό πρόσωπο πρόσβαλλε τά μάτια του, αὐτή ἡ φωνή τραυμάτιζε τήν ἀκοή του, δέν ἄντεχε ἄλλο. Δέν μποροῦσε νά ἐπιτρέψει σέ κανένα νά παραβιάσει τά νόμιμα δικαιώματά του ἰδιοκτησίας καί στέγης. Θά ἀγωνιζότανε νά διαφυλάξει τό νόμο. Ἄν ἄφηνε αὐτό τό πλάσμα νά ἐγκατασταθεῖ ἐδῶ, ὄχι μόνο θά βεβήλωνε αὐτόν τόν σεπτό χῶρο, ἀλλά θά σκορποῦσε φαρμακερές ἀναθυμιάσεις λαγνείας, μέ κίνδυνο νά διαφθείρει τό ἀνεπίληπτο ἦθος τῆς οἰκογένειας Γκάο. Οἰστρηλατημένος ἀπό τό ἰδανικό τῶν ἀρχαίων παραδόσεων καί τῆς διαφύλαξης τοῦ νόμου, μπῆκε βιαστικά στήν σάλα κι εἶπε αὐστηρά στή γυναίκα πώς δέν μποροῦσε νά μείνει, ἀλλά ἔπρεπε νά φύγει ἀμέσως, πώς βρισκότανε σ' ἕνα σπίτι σεβαστό ἐδῶ καί πολλές γενιές, πού γι' αὐτό ἔτρεφε ἡ πόλη τή μεγαλύτερη ἐκτίμηση καί πού προστάτευε ὁ νόμος. Ὅλα αὐτά τά εἶπε μονορούφι, ἀδίστακτα, χωρίς νά ὑπολογίσει τίς συνέπειες τοῦ λογίδριου. Τ' ἀδέρφια του τρέμανε μέ τό θράσος του. Ὁ Ἀφέντης τῆς Γαλήνης τόν τράβηξε μερικές φορές ἀπ' τό μανίκι, γιατί αὐτός εἶχε δειλιάσει ἔπειτα ἀπό τόσες τρομάρες πού πέρασε ὅταν ἔγινε ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1911, κι ἦταν τότε ἔπαρχος στό Ξισόνγκ κι εἶχε παρατήσει τό πόστο του καί τό 'χε σκάσει μεταμφιεσμένος. Ἄδικα ὅμως, δέν κατάφερε νά τόν συνεφέρει, κι ἀπό τό φόβο του μή γίνει κανένα ἐπεισόδιο, βγῆκε ἀπ' τό δωμάτιο ἀφήνοντας στή θέση του τούς ἀνηψιούς του.

Ὁ καραβανάς ἑτοιμάστηκε νά ἀπαντήσει μέ ἄλλο τρόπο, ἀλλά ἡ γυναίκα τόν σταμάτησε. Χωρίς νά δείξει ἀγανάκτηση, χαμογελώντας πάντα, κάρφωνε τό ἰσχνό πρόσωπο τοῦ Ἀφέντη τοῦ Φωτός ὅπου ὑπῆρχαν ἀκόμα κάποια ἴχνη νεότητας, μ' ἕνα βλέμμα γεμάτο ὑποσχέσεις. Ἔκανε πώς προσέχει, κρατώντας ἕνα δάχτυλο μπροστά στά χείλια της, κι ἔπαιρνε διάφορες πόζες. Ἐκεῖνος δέν ἐπηρεάστηκε ἀπ' αὐτά τά καμώματα, ὅμως πίσω του, ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης, τριάντα τριῶ χρονῶ, ἄρχισε νά ἐνδιαφέρεται τρομερά. Παρατηροῦσε μέ πάθος τό

στρογγυλό πρόσωπο, τό χαριτωμένο τόξο τῶν φρυδιῶν, τή μαγευτική λάμψη τῶν ματιῶν, τό τέλειο στόμα... ὅλα ὅσα λείπανε ἀπ' τή γυναίκα του! Θαύμαζε προπαντός τή ντελικάτη σιλουέτα συγκρίνοντάς τη μέ τό χοντροκομμένο κορμί τῆς συμβίας του. Κυρίως ὅταν ἔριχνε ἐκεῖνες τίς προκλητικές ματιές, ἦταν ἀκαταμάχητη. Ξαφνικά ἔπεσε τό βλέμμα της στόν 'Αφέντη τῆς Τόλμης, πού ἔγινε κατακόκκινος. Τόν κοίταξε καλά καλά καί χαμογέλασε. 'Εκείνη τή στιγμή τέλειωσε τήν τιράντα του ὁ 'Αφέντης τοῦ Φωτός κι ἔμεινε ἀντίκρυ της ἀφρίζοντας.

«Τελειώσατε;» εἶπε ἐκείνη αὐθάδικα, γέρνοντας τό κεφάλι.

'Ο 'Αφέντης τοῦ Φωτός ἔγνεψε μέ τά μάτια, χωρίς νά μιλήσει.

'Η γυναίκα πῆρε ξαφνικά τήν ἀπόφασή της, κι εἶπε γυρνώντας στό στρατιώτη:

«Πᾶμε, ἄς μήν τούς ἐνοχλήσουμε παραπάνω. 'Αφοῦ κανένας δέ μᾶς δέχεται σ' αὐτό τό σπίτι, κάπου ἀλλοῦ θά μᾶς καλωσορίσουν.»

Τράβηξε γιά τήν πόρτα ἀνάλαφρη, κουνώντας τούς γοφούς της. Οἱ ἄλλοι παραμέρισαν γιά νά περάσει. 'Ο φρουρός πού δέν τοῦ ἔκανε καρδιά νά φύγει χωρίς λίγο σαματά, ἀκολούθησε μέ βαριά καρδιά τήν κυρά του. Οἱ βαστάζοι σήκωσαν τό φορεῖο. 'Ο φαντάρος κανόνισε τόν βηματισμό τους καί φώναξε μέ μίσος πρός τή μεριά τοῦ νοικοκύρη:

«Δέν μᾶς θέλετε ἔ; Κι ἐγώ θά σᾶς στείλω ὁλόκληρο λόχο, νά δοῦμε τότε τί θά πεῖτε. Δέν ἀνέχομαι τέτοια προσβολή.»

'Ο 'Αφέντης τοῦ Φωτός κίνησε γιά τά μέσα διαμερίσματα τοῦ σπιτιοῦ, ταραγμένος ἀπό τά τελευταῖα λόγια τοῦ στρατιώτη.

Μπροστά στόν τέταρτο θεῖο πού παρουσιάστηκε πάλι, ὁ 'Αφέντης τῆς Τόλμης βάλθηκε νά σχολιάζει τή στάση τοῦ ἀδερφοῦ τους. Δέν ἔπρεπε νά πληγώσει τή γυναίκα ἑνός ἀξιωματικοῦ. Ἄν τούς φέρνανε ὁλόκληρο λόχο, τό σπίτι δέ θά γλίτωνε τή λεηλασία. Ἄν τό καλοσκεφτεῖς, αὐτό τό ἄτομο κι ὁ

σωματοφύλακας δέ θά δημιουργοῦσαν κανένα μπελά. ἀντίθετα, χάρη στή δική τους παρουσία θά μποροῦσε κανείς ν' ἀρνηθεῖ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀπαίτηση. Χάσανε τήν τύχη μέσ' ἀπ' τά χέρια τους. Δέν μποροῦσε νά τό χωνέψει.

«Κατά τή γνώμη μου,» εἶπε ὁ 'Αφέντης τῆς Γαλήνης σκεφτικός, χαϊδεύοντας τό μουστάκι του, «στέκει ἐξίσου ἡ ἄποψη τοῦ τρίτου μας ἀδερφοῦ. 'Ασφαλῶς δέν μπορεῖ ν' ἀνέχεται κανείς τέτοια συμπεριφορά, ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὅμως δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε τό ἀρχαῖο ρητό: «'Ο σοφός μέ τό καθαρό μυαλό ξέρει νά φυλάγεται.» Ἄρα πρέπει νά ἐνεργοῦμε ἀνάλογα μέ τήν περίσταση.»

Οἱ δυό θεῖοι προχώρησαν κι αὐτοί μέ τή σειρά τους στό ἐσωτερικό τοῦ σπιτιοῦ συνεχίζοντας τή συζήτηση. Τά παιδιά τους τούς ἀκολούθησαν. Μέ ἀργό βῆμα ἦρθε κι ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ μέ τόν μικρότερο ἀδερφό του. Μέσα στήν προπατορική αἴθουσα οἱ γυναῖκες εἶχαν μαζευτεῖ γύρω ἀπό τόν πέμπτο θεῖο, τόν 'Αφέντη τῆς Τόλμης, πού τόν συνόδευε ὁ ἀναπόφευκτος τέταρτος ἀδερφός του. Δέν ἦταν δύσκολο νά μαντέψει κανείς τί κουβεντιάζανε: ὁ 'Αφέντης τῆς Τόλμης ἐπαναλάμβανε τά γνωστά του ἐπιχειρήματα.

Τά δυό ἀδέρφια γύρισαν νά φύγουν ἀλλά ἐκείνη τή στιγμή μπῆκε ὁ μεγάλος τους ἀδερφός. 'Ο πέμπτος θεῖος τοῦ ἐξήγησε γιατί ἡ στάση τοῦ τρίτου θείου δέν τοῦ φάνηκε σωστή. 'Αντίθετα ἀπ' ὅ,τι περίμενε, ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἀπάντησε πώς τό θέμα δέν εἶχε καί τόση σημασία καί πώς αὐτός μποροῦσε νά τό τακτοποιήσει. Μόλις εἶχε συναντήσει στήν ἀγορά ἕνα παλιό συμφοιτητή πού τώρα ἦτανε γραμματέας τοῦ στρατηγοῦ Ζάνγκ, καί τοῦ εἶχε ὑποσχεθεῖ πώς θά ἐμπόδιζε κάθε ἀξίωση γιά τό σπίτι τῶν Γκάο. Αὐτό δέν τούς καθησύχασε ἐντελῶς. Ζήτησαν ἀπ' τό μεγάλο ἀδερφό νά γράψει ἀμέσως δυό λόγια στό φίλο του, γιά νά τοῦ ὑπενθυμίσει τήν ὑπόσχεσή του. 'Ο νέος πῆγε στό δωμάτιό του νά συντάξει τό γράμμα, καί τό ἔστειλε μέ τόν Γιουάν τόν Τέλειο. Μά τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς

οἰκογένειας δέ λέγανε νά ἡσυχάσουν: ἄν οἱ στρατιῶτες ἐπιτάσσανε τό σπίτι πρίν γυρίσει ὁ ἀγγελιοφόρος, κι ἄν ἔρχονταν μέ τήν ἰδέα τῆς ἐκδίκησης, τί δέ θά βλέπαν τά μάτια τους! Ἡ προστασία τοῦ στρατηγοῦ Ζάνγκ, ἄν ἔφτανε κατόπιν ἑορτῆς, θά ἦταν σκέτη κοροϊδία. Ὅσο τά σκεφτόντανε αὐτά, τόσο μεγάλωνε ὁ πανικός τους, κι ἀπό μέσα τους μετανιώνανε πού ἀφήσανε τή γυναίκα νά φύγει. Ἡσύχασαν μόνο ὅταν γύρισε ὁ ὑπηρέτης φέρνοντας ἕνα ἐπίσημο χαρτί. Ὁ τέταρτος κι ὁ πέμπτος θεῖος τό κολλήσανε οἱ ἴδιοι στόν τοῖχο, δίπλα στήν εἴσοδο. Τό χαρτί ἔγραφε:

«Κατά διαταγήν τοῦ στρατηγοῦ Ζάνγκ: Ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος σέ στρατιωτικές μονάδες».

Ὕστερα ἀπ' αὐτό βρῆκαν τό συνηθισμένο τους ρυθμό. Κοιμήθηκαν νωρίς καί ξεκουράστηκαν ἐπιτέλους. Μόνο ὁ πέμπτος θεῖος δέν ἔκλεισε μάτι. Μπροστά ἀπ' τά μάτια του περνοῦσαν καί ξαναπερνοῦσαν τά γεγονότα τῆς μέρας ἐκείνης. Ξαπλωμένος δίπλα στή γυναίκα του, ἔβλεπε τά μαργιόλικα μάτια νά λάμπουνε, κι ὅλο τό πρόσωπο νά διαγράφεται πεντακάθαρα. Αὐτή ἡ μορφή ὑπῆρξε γιά κεῖνον μιά ἀποκάλυψη: ποτέ του δέν ξανάχε δεῖ τόσο ὡραῖο πρόσωπο καί τέτοιο μαγευτικό χαμόγελο. Καταλάβαινε πώς εἶναι ντροπή νά κάνει παρόμοιες σκέψεις καί προσπάθοῦσε νά τίς ἀποδιώξει, ἀλλά δέν τά κατάφερνε, κι αὐτό διπλασίαζε τό μαρτύριο.

«Στό κάτω κάτω γιατί νά ντρέπομαι; Ὁ πατέρας δέν ἔχει τήν παλλακίδα του τήν Τσέν; Πρέπει δηλαδή ἐγώ νά περάσω ὅλη μου τή ζωή μ' αὐτή τήν κοντοπίθαρη μέ τά χοντρά σαγόνια;» ἀναρωτήθηκε, καί γυρνώντας δίπλα ἔριξε μιά ματιά γεμάτη ἀποστροφή στή γυναίκα του πού κοιμόταν ροχαλίζοντας λιγάκι. «Δέν πειράζει, ὁ πατέρας δέν πρόκειται νά μέ κατακρίνει», μουρμούρισε χαμογελώντας ἡσυχασμένος.

24

Τήν ἄλλη μέρα τό πρωί, ἦρθε ὁ Ζάνγκ ὁ Ἄξιος νά πάρει τήν κυρία Ζάνγκ καί τήν κόρη της. Θέλησε κι ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη νά γυρίσει σπίτι της, ἀλλά τήν κράτησε ἡ πρώτη κυρία Γκάο. Τό ἀπόγευμα ἦρθε ἡ μητέρα της γιά μιά ἐπίσκεψη φιλοφροσύνης. Οἱ δυό κυρίες δέν ἀναφέρθηκαν καθόλου στήν παλιά παρεξήγηση. Ἦταν μακρινές ξαδέρφες, κι εἶχαν χρόνια νά ἰδωθοῦν. Διηγήθηκαν ἡ μιά στήν ἄλλη ὅσα εἶχαν γίνει σ' αὐτό τό διάστημα. Κι ὅπως τόν παλιό καιρό, στρώθηκαν ἀμέσως στό μα-γιόνγκ. Ἡ Λί κι ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη κάθησαν νά παίξουν μαζί τους γιά νά συμπληρωθεῖ τό καρέ. Ὅταν γύρισε ὁ ἄντρας της ἀπ' τό γραφεῖο, ἡ Λί τόν ἄφησε νά παίξει στή θέση της. Ἔτσι βρέθηκε ἀντίκρυ στήν ξαδέρφη του. Δέ μιλοῦσε πολύ οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος, μόνο ἀλλάζανε ποῦ καί ποῦ κανένα βλέμμα ὅλο μελαγχολία. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἔπαιζε ἀπρόσεχτα κι ὅλο ἔκανε λάθη. Ὄρθια πίσω του ἡ γυναίκα του τόν πείραζε καί τόν συμβούλευε συνάμα. Ἐκεῖνος γυρνοῦσε πρός τό μέρος της, κι ἔβλεπες πόσο φυσικά φέρονταν ὁ ἕνας στόν ἄλλο καί πόσο τρυφερά.

Ἀντίκρυ τους, ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη ὑπέφερε πολύ. «Ἄν τότε ἤξερε ἡ μαμά πώς εἶναι ἐρωτευμένος μαζί μου, δέ θά εἶχα πέσει σ' αὐτή τή μοναξιά καί τή θλίψη», σκέφτηκε. Βλέποντας τήν οἰκειότητα τοῦ νεαροῦ ζευγαριοῦ φανταζότανε τή δική της ζωή, πού, ἐντελῶς ἀντίθετα, θά πέρναγε ὅλη μέσα στήν ἐρημιά. Δέν τήν ἄντεχε πιά αὐτή τή σκέψη. Τό παιχνίδι μπερδεύτηκε μπροστά στά μάτια της, αἰσθάνθηκε κάπως ἄσχημα, καί σηκώθηκε παρακαλώντας τή Λί νά τήν ἀντικαταστήσει. Ἡ νέα γυναίκα τήν κοίταξε τρυφερά καί τήν ἀκολούθησε μέ τό βλέμμα καθώς ἔβγαινε ἀπ' τό δωμάτιο.

Πῆγε στήν κρεβατοκάμαρα τοῦ Ἁγνοῦ Λουλουδιοῦ ὅπου κοιμότανε αὐτές τίς μέρες πού τή φιλοξενοῦσαν. Ξάπλωσε κι ὅπως ἦταν τσακισμένη ἀπό τόν πόνο, ἐξουθενωμένη, τή μισοπῆρε ὁ ὕπνος.

«Ξαδέρφη.»

Τή φώναξε μιά γλυκιά φωνή. Ἦταν ἡ Λί.

«Δέν παίζεις ἄλλο;»

Θέλησε νά σηκωθεῖ ἀλλά ἡ Λι ἅπλωσε τό χέρι της καί τήν ἐμπόδισε νά σαλέψει. Κάθισε στήν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ λέγοντας:

«Ἦρθε ἡ πέμπτη θεία κι ἐγώ τῆς ἔδωσα τή θέση μου.... Ἔκλαψες... γιατί;»

«Δέν ἔκλαψα.»

«Κι ὅμως τά μάτια σου εἶναι πρησμένα, πές μου τί σέ στεναχωρεῖ.»

«Μπορεῖ νά ἔκλαψα στόν ὕπνο μου, εἶδα ἕναν ἐφιάλτη. Πολλές φορές κλαίω στόν ὕπνο μου.»

Προσπαθοῦσε νά πάρει ἀδιάφορο ὕφος, ἀλλά τό χέρι της ἔτρεμε μέσα στό χέρι τῆς Λί.

«Μή μοῦ τά κρύβεις ἐμένα, κάτι σέ βασανίζει. Γιατί δέν μοῦ ἀνοίγεις τήν καρδιά σου; Δέν πιστεύεις στή φιλία μου; Θέλω τόσο πολύ νά σέ βοηθήσω.»

Ἡ μουσαφίρισσα κοίταξε μέ ἀγωνία τό τρυφερό πρόσωπο πού ἦταν στραμμένο πρός αὐτήν, ἡ ρυτίδα τοῦ μετώπου της βάθυνε, τρεμόπαιξαν τά φρύδια της καί κούνησε ἀργά τό κεφάλι. Μιά ξαφνική λάμψη πέρασε ἀπ᾽ τά μάτια της καί φώναξε χωρίς νά τό θέλει:

«Δέν μπορεῖς νά μέ βοηθήσεις.»

Ἄρχισε νά κλαίει μέ λυγμούς.

Ἡ Λί ἀναστατωμένη, βάλθηκε νά τῆς χαιδεύει τούς ὤμους πού τραντάζονταν ἀπ᾽ τό κλάμα καί μουρμούρισε:

«Ἐγώ κατάλαβα τί σοῦ συμβαίνει. Ξέρω πώς ἕνα τρυφερό αἴσθημα ἔδενε ἐσένα καί τόν ἄντρα μου. Δέν ἔπρεπε νά μέ παντρευτεῖ. Κατάλαβα ἐπιτέλους γιατί δείχνει τέτοια προτίμηση στά λουλούδια τῆς δαμασκηνιᾶς. Γιατί δέν τόν παντρεύτηκες; Ἐσύ, ἐκεῖνος, ἐγώ, πήραμε λάθος δρόμους καί πέσαμε σέ μιά δυστυχία ἀπ᾽ τήν ὁποία δέν μποροῦμε νά βγοῦμε. Θά

'πρεπε νά ἐξαφανιστῶ, γιά νά ζήσετε οἱ δυό σας εὐτυχισμένοι.»

Τώρα ἡ Δαμασκηνιά στήν 'Ομίχλη συγκράτησε τά δάκρυά της καί γύρισε τό κεφάλι νά μή βλέπει ἐκείνη τήν πονεμένη μορφή. Σάν ἄκουσε τά τελευταῖα λόγια, ἀνακάθισε καί ἔκλεισε μέ τό χέρι της τό στόμα τῆς Λί. 'Εκείνη ἀκούμπησε τό κεφάλι της στόν ὦμο πού βρέθηκε μπροστά της κι ἄρχισε νά κλαίει.

«Κάνεις λάθος,» τῆς εἶπε ἡ μουσαφίρισσα πού συνῆλθε ἀμέσως. Ναί, εἶναι ἀνώφελο νά στό κρύψω. Οἱ μητέρες μας μᾶς χώρισαν. Ἴσως δέν ἦταν γραφτό μου νά τόν παντρευτῶ. Μήν ξαναμιλήσεις γιά ἐξαφάνιση. Δέ γίνεται τίποτα μ' ἐμᾶς τούς δυό. Εἶσαι ἀκόμα τόσο νέα. 'Εμένα ἡ καρδιά μου ἔχει γεράσει. Δέ βλέπεις τή ρυτίδα στό μέτωπό μου; Εἶναι σημάδι ἀπό τά βάσανα πού πέρασα. Κουράστηκα πιά, μπῆκα στήν ἐποχή τοῦ μαρασμοῦ. 'Εσύ εἶσαι ἀκόμα στήν ἐποχή τῶν λουλουδιῶν καί τῶν καρπῶν, σέ μακαρίζω. Γιά μένα τέλειωσαν πιά, κι οἱ μέρες μου σέρνονται ἡ μία πίσω ἀπ' τήν ἄλλη. Ὅσο ζῶ, μόνο βάρος θά εἶμαι γιά τούς ἄλλους, θά τούς κάνω κακό. Λένε πώς «Τίποτα δέν πονάει πιότερο ἀπ' τή νεκρή καρδιά.» Ἔ λοιπόν, ἡ δική μου εἶναι νεκρή. Δέν ἔπρεπε νά 'ρθω καί νά σᾶς ταράξω καί τούς δυό.»

Σιγά σιγά ἡ φωνή της ἀλλοιωνότανε. Ἕνα ἐλαφρό τρεμούλιασμα διαπέρασε ὅλο της τό κορμί.

«Ποῦ ν' ἀκουμπήσω τήν καρδιά μου;» ἀναστέναξε μ' ἀπελπισία.

Ξαναβρῆκε τήν ψυχραιμία της καί πρόσθεσε μ' ἕνα λυπημένο χαμόγελο:

«Ἄν ὑπάρχουν στ' ἀλήθεια ἄτυχες γυναῖκες, μιά ἀπ' αὐτές εἶμαι ἐγώ. Στό σπίτι κανένας δέν μέ καταλαβαίνει, ἡ μητέρα μου ἀσχολεῖται μέ τά δικά της, ὁ ἀδερφός μου εἶναι πολύ μικρός. Ὅταν δέν ἀντέχω ἄλλο, κλείνομαι στό δωμάτιό μου γιά νά κλάψω, κουκουλώνοντας τό κεφάλι μου μέ τήν κουβέρτα

γιά νά μή μ' ἀκούσουν. Μ' εὐχαριστεῖ τό κλάμα, μή σοῦ κάνει ἐντύπωση. Μοῦ ἔγινε συνήθεια ἐδῶ καί κάμποσα χρόνια, ἀπό τότε πού τά χαλάσανε ἡ πεθερά σου κι ἡ μητέρα μου. Ἦταν γραμμένα ὅλα αὐτά στό ριζικό μου. Ἄν δέν εἶχε πεθάνει ἡ πραγματική μητέρα τοῦ ἄντρα σου, ἴσως δέν θά χωρίζαμε, μιά κι ἤτανε ἀδερφή τῆς δικῆς μου. Σέ ποιόν νά 'λεγα τόν πόνο μου; Κανένας δέ θά μ' ἄκουγε. Ἔπρεπε νά καταπίνω τά δάκρυά μου. Ὕστερα μέ παντρέψανε χωρίς τή θέλησή μου. Δέν ὅριζα τόν ἑαυτό μου. Τή χρονιά πού ἔζησα κοντά στούς Ζάο, στά πεθερικά μου, ὑπέφερα περισσότερο ἀπ' ὅσο μπορεῖ κανείς νά φανταστεῖ. Ἀκόμα καί τώρα ἀναρωτιέμαι πῶς ἄντεξα. Δέν εἶχα τό δικαίωμα οὔτε νά κλάψω. Φοβᾶμαι πώς λίγο ἀκόμα ἄν ἔμενα μαζί τους, δέν θά 'μουνα τώρα ἐδῶ μπροστά σου. Τουλάχιστον τό κλάμα εἶναι ἕνα ξέσπασμα κι εἶναι τό μόνο πού μοῦ ἐπιτρέπεται ἀκόμα. Μά τόν τελευταῖο καιρό τά δάκρυα ἄρχισαν νά γίνονται πιό σπάνια, ἴσως ὅπου νά 'ναι θά στερέψουν κι αὐτά. Ὅπως τό 'γραψε ὁ Τού-Φού:

Τά δάκρυα στέρεψαν μέχρι τό κόκαλο.
Γῆ κι οὐρανός δέν ἔχουν ἔλεος.

Τώρα τελευταῖα νιώθω ἕνα σφίξιμο στήν καρδιά, ἔχω τήν ἐντύπωση πώς ἐκεῖ κυλοῦν πιά τά δάκρυα, στό βάθος τῆς καρδιᾶς. Μή θλίβεσαι γιά χάρη μου, δέ μοῦ ἀξίζει. Εἶχα ἀποφασίσει νά μήν τόν ξαναδῶ τόν ἄντρα σου. Κάτι μέ τραβοῦσε πρός αὐτόν καί συγχρόνως μ' ἀπωθοῦσε. Παρ' ὅλο πού ξέρω πώς γιά μένα δέν ὑπάρχει καμιά ἐλπίδα, αὐτές οἱ μέρες ἐδῶ εἶχαν κάποιο στοιχεῖο ἐλπίδας. Μή μέ κατηγορήσεις γι' αὐτό. Τώρα τό πῆρα ἀπόφαση, θά φύγω. Σέ παρακαλῶ, πάρ' το σάν ἕνα κακό ὄνειρο. Μή μέ νομίσεις γιά κανένα πλάσμα χωρίς πίστη καί χωρίς καρδιά...»

Αὐτή ἡ ἐξομολόγηση ἀποκάλυψε ὅλη τή θλίψη μιᾶς ζωῆς δίχως χαρά. Κάθε λέξη ἔπεφτε βαριά μές στήν εὐαίσθητη ψυχή τῆς Λί. Δέν ἔκλαιγε πιά καί κοιτοῦσε προσεχτικά τό πρόσωπο τῆς μουσαφίρισσας πού χαμογελοῦσε τώρα μελαγχολικά. Στό

δικό της πρόσωπο, δίχως χαμόγελο, θαρρεῖς κι ὑπῆρχε ἕνα εἶδος ἀκτινοβολίας. Ὅταν σώπασε ἡ ξαδέρφη της, τήν ἔπιασε ἀπό τούς ὤμους καί τῆς εἶπε μέ θέρμη:

«Δέν ἤξερα μέχρι τώρα ὅλα σου τά βάσανα. Ἴσως δέν ἔπρεπε νά σ' ἀφήσω νά μιλήσεις τόσο πολύ, φέρθηκα ἐγωιστικά. Ἡ δική σου κατάσταση εἶναι πολύ πιό ὀδυνηρή ἀπ' τή δική μου. Πρέπει νά 'ρχεσαι συχνά ἀπό δῶ καί πέρα. Σ' ἀγαπῶ πολύ, ἀλήθεια σοῦ λέω. Ἔχασα μιά μεγαλύτερη ἀδερφή πού εἶχα. Ἐσύ εἶσαι ἕνα χρόνο μεγαλύτερή μου. Ἄν δέ σοῦ εἶμαι ἀντιπαθητική, λογάριαζέ με σάν τή μικρότερη ἀδερφή σου. Λές πώς κανένας δέ σέ παρηγορεῖ, ἄσε με ἐμένα νά σέ παρηγορήσω. Ἀρκεῖ νά γίνει πιό εὐχάριστη ἡ ζωή σου, κι ἐγώ θά τό χαρῶ μ' ὅλη μου τήν καρδιά. Νά ἔρχεσαι συχνά στό σπίτι γιά ν' ἀποδείξεις πώς δέ μέ μισεῖς καί δέ μοῦ κρατᾶς κακία γιά τίποτα.»

Τό βλέμμα τῆς μουσαφίρισσας γλύκανε. Ἔσφιξε τό χέρι τῆς Λί, κι ἀκούμπησε ἐπάνω της. Στό τέλος εἶπε:

«Δέν ξέρω πώς νά σ' εὐχαριστήσω...»

Τήν ἔπιασε μιά κρίση βήχα.

«Αὐτό σοῦ συμβαίνει συχνά;» ρώτησε ἡ φίλη της ἀνήσυχη, καθώς εἶδε νά τῆς κόβεται ἡ ἀνάσα.

«Ναί καμιά φορά. Συνήθως τά βράδια. Τώρα τελευταῖα εἶμαι κάπως καλύτερα, ἀλλά ἔχω πόνους στό στῆθος.»

«Παίρνεις κανένα φάρμακο; Πρέπει νά κοιταχτεῖς σοβαρά.»

«Πῆρα κάτι φάρμακα πού μέ ἀνακούφισαν κάπως χωρίς νά μέ θεραπεύσουν. Ἡ μητέρα μου ἰσχυρίζεται πώς δέν εἶναι σοβαρό, πώς μοῦ χρειάζεται ἕνα δυναμωτικό καί ἀνάπαυση.»

Σέ λίγο ἡ Λί σηκώθηκε:

«Πρέπει νά πηγαίνουμε.»

Ἄνοιξε τό ντουλαπάκι τῆς τουαλέτας, κοιτάχτηκε στόν καθρέφτη ἔφτιαξε τά μαλλιά της καί βάφτηκε ἐλαφρά. Ἔβαλε τή φίλη της νά καθίσει, τή χτένισε καί τῆς ἔβαλε λίγη πούδρα. Ὕστερα βγῆκαν πιασμένες ἀπ' τό χέρι.

25

Ἔτσι καί διορθώθηκαν οἱ καταστροφές πού ἔγιναν ἀπ᾽ τίς ὀβίδες, ὁ πόλεμος ἀνῆκε κιόλας στό μακρινό παρελθόν. Ἡ εἰρήνη ἀποκαταστάθηκε κι ὁ καθένας ξαναγύρισε στόν συνηθισμένο τρόπο ζωῆς του, τουλάχιστον φαινομενικά. Γιατί στήν πραγματικότητα, ἦταν ἀκόμα μιά περίοδος ἐξελίξεων. Ὁ στρατηγός Ζάνγκ ἐκλέχτηκε ἀρχιστράτηγος ἀπ᾽ τούς ἀξιωματικούς τῶν φιλικῶν στρατιωτικῶν μονάδων καί πῆρε στά χέρια του τήν πολιτική ἐξουσία. Μόλις ἔγινε κύριος τῆς καταστάσεως, ἐκδήλωσε τήν πρόθεση να ἐφαρμόσει μοντέρνες μεθόδους, πράγμα πού ἀμέσως προκάλεσε μεγάλη ἔξαψη. Οἱ σπουδαστές ἀναπτύξανε φανερά τίς δραστηριότητές τους. Τρία καινούρια περιοδικά ξεφύτρωσαν μαζί. Μερικοί συμμαθητές τῶν δυό ἀδερφῶν βγάλανε ἕνα ἑβδομαδιαῖο φύλλο μέ τίτλο *Ἡ Αὐγή*, πού δημοσίευε πληροφορίες γιά τήν πολιτιστική κίνηση, εὐνοοῦσε τίς πρωτοποριακές ἰδέες καί στηλίτευε τήν παράδοση ἐν ὀνόματι τῆς λογικῆς. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, πού ἔπλεε σέ πελάγη ἐνθουσιασμοῦ, ἔγραφε ἄρθρα συχνά. Βέβαια, ἔπαιρνε τά περισσότερα στοιχεῖα ἀπό τίς ἐπιθεωρήσεις τῆς Σανγκάης καί τοῦ Πεκίνου, γιατί, ὡς πρός τίς ἰδέες, δέν εἶχε ἀκόμα τήν πνευματική ὡριμότητα πού χρειαζότανε, ὅσο γιά τά κοινωνικά θέματα, δέν τοῦ εἶχαν δοθεῖ καί πολλές εὐκαιρίες γιά παρατηρήσεις. Ὅλα κι ὅλα τά προσόντα του ἦταν μερικές προσωπικές ἐμπειρίες, γνώσεις ἀπό τά βιβλία πού εἶχε διαβάσει καί ὁ οἶστρος τῆς ἡλικίας του. Πάνω στό θέμα τῆς οἰκογένειας θά μποροῦσε νά γράψει πάρα πολλά, ὅμως κάποιοι φόβοι τόν ἀναχαίτιζαν. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, εἶχε ὅλη τήν ἡμέρα τή δουλειά τοῦ σχολείου του καί τά βράδια συνέχιζε νά δίνει μαθήματα στήν Κιθάρα. Ἔτσι, ἦταν συνέχεια ἀπασχολημένος, καί σπάνια κατάφερνε νά γράψει κανένα ἄρθρο, κι αὐτό πολύ σύντομο. Αὐτό τό τελευταῖο περιοδικό τό ὑποδέχτηκε μ᾽ ἐνθουσιασμό σύσσωμη ἡ νεολαία. Ἀπό τό πρῶτο τεῦχος,

πουλήσανε μές στή βδομάδα χίλια ἀντίτυπα. Τό ἴδιο ἔγινε καί μέ τό δεύτερο. Ὅταν τυπώθηκε τό τρίτο, εἶχαν ἤδη ἔρθει συνδρομές γιά διακόσια ἤ τριακόσια ἀντίτυπα. Τή συντακτική ἐπιτροπή τήν ἀποτελοῦσαν, ἐκτός ἀπό τόν Ἥλιο τῆς Νόησης, ὁ συμμαθητής του Ζάνγκ ὁ Εὔχαρις, ὁ Χουάνγκ ὁ Φιλάνθρωπος, κι ὁ Ζάνγκ ὁ Καλόδεχτος, ἀδερφός τοῦ Εὔχαρι, σπουδαστής τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς, ὅλοι τους σύντροφοι καί φίλοι. Ξαφνικά ἡ ζωή τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης γέμισε δραστηριότητα καί ἔντονο ἐνδιαφέρον. Γιά πρώτη φορά βρισκόταν μπροστά σ' ἕνα σκοπό κομμένο καί ραμμένο στά μέτρα του. Κι ὅταν ἔβλεπε τίς ἴδιες του τίς ἰδέες τυπωμένες σέ χιλιάδες ἀντίτυπα, πού φτάνανε σέ μακρινούς καί ἄγνωστους ἀναγνῶστες, ἀπ' τούς ὁποίους μάλιστα ἔπαιρνε καμιά φορά ἐπαινετικά σχόλια, παραληροῦσε ἀπό χαρά καί καμάρι. Θά 'θελε ν' ἀφιερώσει ἐκεῖ ὅλες τίς ἐλεύθερες ὧρες πού τοῦ ἔμεναν μετά τό διάβασμα, ἀλλά ἀναγκαζόταν νά εἶναι προσεχτικός ἀπό τό φόβο τοῦ παπποῦ. Μιά μέρα, ὁ τρίτος θεῖος τοῦ πέταξε ἕνα ἀντίτυπο τοῦ ἑβδομαδιαίου φύλλου καί βγῆκε καγχάζοντας χωρίς νά τοῦ πεῖ τίποτα. Εὐτυχῶς πού δέ μίλησε στό γέρο. Ἀπό κείνη τή μέρα ὁ νεαρός ἔγινε ἀκόμα πιό προσεχτικός. Ἦταν δύσπιστος μέ ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογένειας. Τούς ἔκρυβε τά πάντα: τίς ἀσχολίες του, τή δουλειά του, τίς ἐμπνεύσεις του. Φυλαγόταν ἀκόμα κι ἀπ' τόν μεγάλο τους ἀδερφό πού τόν ἤξερε ἀδύναμο καί πού ἴσως δέ θά συμφωνοῦσε μέ τίς ἐνέργειές του.

Ὅσο πιό πολύ κρυβόταν ἀπ' τούς δικούς του, τόσο κι ἔπεφτε μέ τά μοῦτρα σέ διάφορες δραστηριότητες ἔξω ἀπό τό σπίτι πού τοῦ δίνανε τήν εὐκαιρία νά χρησιμοποιήσει τίς δυνάμεις του. Πολύ γρήγορα, παράλληλα μέ τό ἑβδομαδιαῖο περιοδικό, ἱδρύθηκε καί μιά ἑταιρεία γιά τήν προώθηση τῆς καινούριας κουλτούρας. Κάθε Κυριακή, τά μέλη της μαζεύονταν σέ μιάν αἴθουσα τσαγιοῦ στήν ὄχθη τῆς λίμνης, στό πάρκο Σαοτσένγκ. Καμιά εἰκοσαριά νέοι καθισμένοι γύρω ἀπό μερικά τραπεζάκια, συζητοῦσαν μέ θέρμη γιά τά κοινωνικά προβλή-

ματα. Ξανάσμιγαν δυό βραδιές τή βδομάδα ἀνά τέσσερις ἤ πέντε, πότε στοῦ ἑνός πότε στοῦ ἄλλου τό σπίτι, γιά νά ἀνακοινώσουν τά σχέδιά τους ἀπό κεῖ καί πέρα καί νά χαράξουν τό ἔργο τῆς ἀλληλεγγύης. Γιατί ἐκείνη τήν ἐποχή, ἡ ὁμάδα εἶχε ὑποστεῖ κιόλας τήν ἐπίδραση τῶν φιλάνθρωπων καί τῶν σοσιαλιστῶν. Τήν ὥρα τῶν συζητήσεων, αὐτοί οἱ ἔφηβοι, πού μερικοί μόλις κι ἔφταναν τά εἴκοσι, περηφανεύονταν πώς θ' ἀλλάξουν τήν κοινωνία καί θά λευτερώσουν τόν κόσμο. Ἦταν ἀκόμα κι ἡ διόρθωση τῶν δοκιμίων, ἡ ρυθμική καί μυστηριώδης περιστροφή τοῦ κυλίνδρου, τό φρεσκοτυπωμένο χαρτί, τά γράμματα πού στέλναν ἄγνωστοι ἄνθρωποι, ὅλα αὐτά ἦταν τόσο καινούρια, τόσο γοητευτικά, πέρα ἀπ' ὅ,τι μποροῦσε ποτέ νά ὀνειρευτεῖ ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης μέ τή φλογερή καρδιά.

Ὅσο περισσότερο εἰσχωροῦσε σ' αὐτό τόν κόσμο, τόσο ἀπομακρυνόταν ἀπ' τήν οἰκογένειά του. Σέ κανένα δέν μποροῦσε ν' ἀνοίξει τήν καρδιά του, οὔτε στόν παππού πού ἦταν πάντα πομπώδης κι ἀπρόσιτος, οὔτε στή δεύτερη μητέρα του, καλοσυνάτη ἀλλά ἄσχετη, κι ἀκόμα λιγότερο βέβαια στήν παλλακίδα Τσέν. Ὁ μεγάλος τους ἀδερφός ἐξακολουθοῦσε νά ἐφαρμόζει τήν «πολιτική τῶν ὑποκλίσεων.» Ἡ νύφη του εἶχε ἀρχίσει νά χλωμιάζει· ἦταν ἔγκυος πάλι. Πίσω ἀπό τήν πλάτη του, οἱ θεῖοι καί οἱ θεῖες λέγανε πώς ἔχει μεγάλη ἰδέα γιά τόν ἑαυτό του κι εἶναι ἀναιδής. Στό τέλος ζήτησαν ἀπό τή δεύτερη μητέρα του νά τόν μαλώσει σοβαρά. Μόνο ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἦταν κοντά του, μολονότι πνιγόταν στή δουλειά πού ἦταν κι ἡ μοναδική του ἐλπίδα. Μά πάνω ἀπ' ὅλα ἦταν τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα. Κάθε φορά πού τή σκεφτότανε, ἡ καρδιά του ἔλιωνε ἀπό τρυφερότητα. Νά ἕνα πλάσμα πού τόν ἀγαποῦσε χωρίς καμιά ἀπολύτως ὑστεροβουλία. Ὅταν συναντοῦσε τό βλέμμα της, πιό εὔγλωττο κι ἀπ' τά χείλια, βλέμμα φορτωμένο ἀγάπη, ἔλεγε μέ τό νοῦ του πώς ἴσως ἐκεῖ βρισκόταν τελικά ὁ σκοπός τῆς ζωῆς του. Ἔρχονταν στιγμές, πού ἐπηρεασμένος ἀπό μιά σφοδρή συγκίνηση, ἔλεγε πώς ἀξίζει νά τά παρατήσει ὅλα, μό-

νο καί μόνο γιά κεῖνα τά μάτια. Μά ἔτσι καί βρισκόταν πάλι ἔξω ἀπό τό οἰκογενειακό περιβάλλον, ὁ δρίζοντας πλάταινε. Ἡ ζωή δέν ἦταν καί τόσο ἁπλή. Τί ἦταν τό βλέμμα ἑνός κοριτσιοῦ μπροστά στό σύμπαν; Τελευταῖα, εἶχε διαβάσει στόν *Ἀγώνα*, ἐπιθεώρηση τοῦ Πεκίνου, ἕνα ἄρθρο ὅπου ἔλεγε κατά λέξη: «Οἱ γιοί τῆς νέας Κίνας δέν εἶναι πολυτελῆ ἀντικείμενα, δέν ἤρθανε γιά νά καλοπεράσουν ἀλλά γιά νά μοχθήσουν. Γεννήθηκαν σέ μιά ταραγμένη ἐποχή, κι ἡ εὐθύνη τους εἶναι πολύ μεγάλη. Πρέπει ν' ἀντιμετωπίσουν ὅλα τά κοινωνικά προβλήματα καί νά πετύχουν τή λύση τους. Ὀφείλουν νά ἀφιερώσουν ὅλες τους τίς δυνάμεις γι' αὐτό τό σκοπό...»

Στό τέλος ὑπῆρχε καί ἡ σχετική συμβουλή: «Πολεμεῖστε τόν ἔρωτα καί μήν πέφτετε στά δίχτυα του...»

Αὐτό τό ἄρθρο, παρ' ὅλη τήν ἔλειψη ἐπιχειρημάτων ἀπό θεωρητική ἄποψη, ἐκείνη τήν περίοδο συγκίνησε πάρα πολλούς ἐφήβους, κυρίως αὐτούς πού εἶχαν μέσα τους τόν πόθο νά θυσιαστοῦν γιά τό καλό τοῦ κόσμου. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἐπηρεάστηκε τόσο πολύ πού μόλις τό διάβασε ὁρκίστηκε, πολύ ταραγμένος, νά γίνει ἀκριβῶς αὐτό πού πρότεινε ὁ συγγραφέας. Ἕνα ἐξιδανικευμένο ὅραμα τῆς ἀνθρωπότητας τόν ἔκανε νά ξεχάσει ἐκείνη τή στιγμή τήν ὄμορφη ἀγάπη τοῦ Τραγουδιοῦ τοῦ Φοίνικα.

Μά καί πάλι, ὅταν γύριζε στό σπίτι πού γι' αὐτόν συναισθηματικά ἤτανε σκέτη ἔρημος, σ' ἐκείνη στρεφόταν. Δυό συναισθήματα χτυπιοῦνταν μέσα του, ἤ καλύτερα, ὁλόκληρη ἡ κοινωνία πολέμαγε ἐνάντια στό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα. Τό κορίτσι, ἀπομονωμένο, τό 'χανε συνθλίψει ὅλες οἱ παραδόσεις κι ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογένειας Γκάο, κι εἶχε νικηθεῖ προκαταβολικά.

Ἡ ἴδια, μήν ξέροντας τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτά, χαιρόταν νά τόν ἀγαπάει μυστικά, νά τόν συλλογίζεται, καί νά ἐλπίζει πώς μιά μέρα θά τή σώσει. Ἔτσι ἡ ζωή της δέν τῆς φαινόταν τόσο δύσκολη, θαρροῦσε πώς τ' ἀφεντικά της τῆς ἔδειχναν πε-

ρισσότερη καλοσύνη. Ὁ ἔρωτας τή στήριζε. Τά ὄμορφα ὄνειρα σκεπάζαν τήν πραγματικότητα. Πάντως ἦταν πολύ σεμνά τά ὄνειρά της: δέν τῆς περνοῦσε ἡ ἰδέα νά ἐξισωθεῖ μέ τόν νεαρό ἀφέντη της, εὐχότανε μονάχα νά μπορεῖ πάντα νά τόν ὑπηρετεῖ. Στά δικά της μάτια αὐτή ἦταν ἡ ἰδανική εὐτυχία.

Ἕνα βράδυ, ἀφοῦ παρέδωσε τό τέταρτο τεῦχος τῆς *Αὐγῆς* στό τυπογραφεῖο, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης συνόδεψε τόν ἀδερφό του στό σπίτι τῆς ξαδέρφης τους.

Ἡ κυρία Ζάνγκ καθόταν κάτω ἀπ' τό ὑπόστεγο καί κουβέντιαζε μέ τήν κόρη της. Εἶπε νά φέρουν καρέκλες, καί παρακάλεσε τά δυό ἀδέρφια νά μείνουν ἐκεῖ κοντά της καί νά ποῦν τά δικά τους. Ἡ κοπέλα στράφηκε στόν μικρό:

«Διάβασα τό τρίτο τεῦχος. Σίγουρα εἶναι δικό σου τό ἄρθρο κατά τῆς οἰκογένειας τοῦ παλιοῦ τύπου. Τί σοῦ ἦρθε καί χρησιμοποίησες τέτοιο ἀλλόκοτο ψευδώνυμο, «Τό λεπίδι πού σφυρίζει»;»

«Διαμαρτύρομαι! Ποῦ ξέρεις πώς ἐγώ τό ἔγραψα;»

«Ἔχει ἐντελῶς τό δικό σου στύλ. Ἄμα δέν τό παραδέχεσαι, δέν ἔχω παρά νά ρωτήσω τόν ἀδερφό σου.»

Ἐκεῖνος χαμογέλασε κι ἔγνεψε καταφατικά.

«Θέλεις νά γράψεις κι ἐσύ ἕνα ἄρθρο;» ἔκανε ὁ μικρός ἁρπάζοντας τήν εὐκαιρία.

«Μά ἐγώ δέν ξέρω νά γράφω ἔτσι. Θέλεις νά ἐκτεθῶ; Προτιμῶ νά μείνω ἀναγνώστρια.»

«Τώρα τυπώνεται τό τέταρτο τεῦχος. Περιέχει ἕνα ἄρθρο πού συμβουλεύει τίς γυναῖκες νά κόψουν τά μαλλιά τους, μόνο πού τό γράφει ἄντρας. Τό θέμα ἔχει τεθεῖ ἀπ' ὅλες τίς ἐφημερίδες τῆς Σαγκάης, καί στά μεγάλα κέντρα ὅπως ἡ Σαγκάη καί τό Πεκίνο, πάρα πολλές γυναῖκες τό ἐφαρμόσανε κιόλας. Ἐδῶ σ' ἐμᾶς δέν ἔγινε ἀκόμα κουβέντα. Πρέπει ὅλες ἐσεῖς νά πεῖτε τή γνώμη σας, τό περιοδικό θά τή δεχτεῖ πώς καί πώς.»

Ἔλαμψε τό ὄμορφο πρόσωπο τῆς Κιθάρας. Ἀποκρίθηκε, ἐνῶ τά μάτια της φεγγοβολοῦσαν:

«Τό συζητήσαμε στό σχολεῖο. Οἱ περισσότερες ἀπό μᾶς εἶναι ὑπέρ τῶν κοντῶν μαλλιῶν. Δυό τρεῖς συμμαθήτριές μου ἀνυπομονοῦν νά κόψουν τήν κοτσίδα τους, ἀλλά φοβοῦνται τίς συνέπειες. Καμιά δέν ἔχει τόσο κουράγιο. Ἡ Χαμογελαστή πού τό 'χει πάρει ἀπόφαση, ἀκόμα τίποτα δέν ἔκανε. Ἐδῶ πού τά λέμε δέν εἶναι καί τόσο εὔκολο ν' ἀνήκεις στήν πρωτοπορία. Πρέπει νά κάνουμε μιά γερή καμπάνια γιά τίς ἐφημερίδες.»

«Κι ἐσύ τί ἀποφάσισες;» ρώτησε χαιρέκακα ὁ μικρός.

Ἡ Κιθάρα ἔριξε μιά ματιά στή μητέρα της, πού ξαπλωμένη στήν πολυθρόνα μέ τά μάτια μισόκλειστα, στή συνηθισμένη της στάση, δέν ἔπαιρνε χαμπάρι ἀπ' ὅ,τι λέγανε.

«Ἐγώ; Περίμενε καί θά δεῖς!»

Τό εἶπε αὐτό μ' ἕνα πονηρό χαμόγελο.

«Εἶναι καπάτσα,» σκέφτηκε ἐκεῖνος. «Δέ δίνει συγκεκριμένη ἀπάντηση, κι οὔτε κάνει πίσω.»

Ξαναγύρισε στήν ἐπίθεση.

«Καί τό ἄρθρο;»

«Ἐντάξει, στό ὑπόσχομαι. Ὑπάρχουν πολλά ἐπιχειρήματα γιά νά ὑποστηρίξεις τά κοντά μαλλιά: Λόγοι ὑγείας, οἰκονομία χρόνου, ἄνεση, ἀκόμα καί τό νά λιγοστέψει ἡ περιφρόνηση τῆς κοινωνίας γιά τή γυναίκα. Θά μποροῦσε κανείς νά ἀναπτύξει ὅλα αὐτά τά σημεῖα. Μήπως τό ἄρθρο τοῦ ἑπόμενου τεύχους εἶναι πάνω στό ἴδιο θέμα; Ἄν εἶναι, δέν ἀξίζει τόν κόπο νά γράψω κι ἐγώ.»

«Δέν εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Γράφτο γρήγορα ἐσύ, καί θά δημοσιευτεῖ στό τεῦχος 5.»

Ἔπειτα ἀπό μιά σύντομη σιωπή, ἡ Κιθάρα στράφηκε στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ.

«Πότε θά γίνει ἡ γιορτή τοῦ σχολείου σας; Ὅπου νά 'ναι τελειώνει τό ἑξάμηνο.»

«Φαίνεται πώς δέ θά γίνει καθόλου, δέ γίνεται πιά κουβέντα. Στό τέλος τῆς περσινῆς χρονιᾶς ἀφιερώσαμε τόσες ὧρες

ἑτοιμάζοντας τό *Νησί τῶν Θησαυρῶν* καί νά πού δέν ἔχουμε τήν εὐκαιρία νά τό παίξουμε.»

«Μέ τόν πόλεμο, δέν ματαιώθηκε μόνο ἡ παράσταση, ἀλλά κι ἡ εἴσοδος τῶν κοριτσιῶν στή σχολή μας. Κανένα νέο πάνω στό θέμα. Ὁ διευθυντής τώρα δέ λέει τίποτα, κάνει τήν πάπια.»

Ὁ μικρός μίλησε μέ ἀγανάκτηση. Ὁ ἀδερφός του ἔδειξε νά στεναχωριέται πού τόν ἄκουσε νά τά λέει ὅλα λεπτομερῶς στήν ξαδέρφη τους, γιατί ἀμέσως τό πρόσωπό της σκοτείνιασε.

«Ἀλήθεια;» ρώτησε ἀνήσυχη, ἐλπίζοντας πώς δέν κατάλαβε καλά.

«Δέν ξέρουμε ἀκόμα,» ἀπάντησε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, χωρίς νά τήν κοιτάξει, γιατί φοβόταν νά τή δεῖ λυπημένη. Ὑπάρχει κάποια μικρή ἐλπίδα. Γιά νά πάρουν τέτοια πρωτοβουλία, χρειάζεται μεγάλη τόλμη.»

Τέλος, γιά νά μειώσει τήν ἀπογοήτευση τῆς ξαδέρφης του, πρόσθεσε:

«Ἄλλωστε τό σχολεῖο μας δέν εἶναι τό ἰδανικό. Δέ θά 'ναι καί καμιά καταστροφή ἄν δέ μπεῖς. Καλύτερα νά συνεχίσεις τίς σπουδές σου στή Σαγκάη ἤ στό Πεκίνο. Θέλεις ἕνα χρόνο ἀκόμα γιά νά πάρεις τό δίπλωμά σου. Δέν σοῦ εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά εἰσαχθεῖς στή σχολή, ἀλλά μ' ἕνα πτυχίο στό χέρι θά ἔχεις περισσότερες πιθανότητες. Κι ἀπό τώρα μέχρι τότε, ὅλα θά τακτοποιηθοῦν.»

Ἡ Κιθάρα σώπαινε. Τήν πείραξε πολύ πού ἔχασε αὐτή τήν ἐλπίδα. Τόσα καί τόσα ἐμπόδια, ορατά καί ἀόρατα, τή χώριζαν ἀπ' τήν εὐτυχία. Ἔπρεπε νά συσσωρεύσει θάρρος κι ἐνεργητικότητα.

Τρεῖς μέρες μετά ἀπ' αὐτή τή συζήτηση, ἡ Κιθάρα καθαρόγραψε τό ἄρθρο της μέ τό κομψό γράψιμό της, καί δημοσιεύτηκε στό πέμπτο τεῦχος τῆς *Αὐγῆς*. Τό ἕκτο τεῦχος δημοσίεψε μιά ἀφήγηση τῆς Χσού τῆς Χαμογελαστῆς. Καμιά εἰκοσαριά

σπουδάστριες έστειλαν ένθουσιώδεις έπιστολές. Άμέσως, τό πρόβλημα τών κοντών μαλλιών έγινε στήν πόλη τό θέμα τής ήμέρας. Σ' αύτή τήν κίνηση, πρώτη καί καλύτερη ή Χαμογελαστή.

Όταν έφτασε στό σχολείο ή Κιθάρα, είδε στό γήπεδο τών σπόρ κάτω άπό μιά ίτιά, τή φίλη της περιτριγυρισμένη άπό μαθήτριες πού τήν περιεργάζονταν. Ήταν πολύ χαριτωμένη. Καθώς γύριζε γιά ν' άπαντήσει σέ κάποια έρώτηση, ό χιονάτος λαιμός της ξεπρόβαλε κάτω άπ' τά μαλλιά πού ήταν κομμένα συμμετρικά μέχρι τόν λοβό τού αύτιού. Ή μακριά κοτσίδα είχε έξαφανιστεί. Αύτό τό χτένισμα, πιό νεανικό, πιό χαρούμενο, πιό γοητευτικό, ταίριαζε ίδιαίτερα στό ζωηρό χαρακτήρα τής κοπέλας.

Ή Κιθάρα πού έκθείαζε φανερά τά κοντά μαλλιά, είχε μέσα της μιά κρυφή άνησυχία: φοβόταν μήπως δέ θά τής πηγαίνουν. Τώρα όμως ήσύχασε βλέποντας τό άποτέλεσμα. Παράλληλα ένιωσε καί κάπως μειονεκτικά, ένιωσε ζήλια καί θαυμασμό, κι ήταν περήφανη γιά τή φίλη της καθώς τή ρώτησε:

«Πώς τήν έκοψες τήν κοτσίδα;»

Ή Χαμογελαστή άπάντησε κάνοντας μιά πολύ έκφραστική κίνηση:

«Μιά ψαλιδιά κι έπεσε μόνη της!»

«Δέν πιστεύω νά 'ναι τόσο εύκολο» είπε μιά συμμαθήτριά της στραβομουτσουνιάζοντας. «Ποιός στήν έκοψε;»

«Ποιός άλλος άπ' τήν παραμάνα μου; Δέν έχω κανέναν άλλο στό σπίτι, ό πατέρας μου δέ θά τό άναλάβαινε.»

«Ή παραμάνα σου; Καί τό δέχτηκε;» ρώτησε μέ άπορία ή Κιθάρα.

«Γιατί όχι; Τής τό ζήτησα. Πάντα μέ ύπακούει. Ό πατέρας μου ήξερε τή θεωρία μου καί δέν έφερε άντίρρηση. Στό κάτω κάτω κι άν έφερνε άντίρρηση θά 'χανε τόν καιρό του. Τελικά πετυχαίνω αύτό πού θέλω.»

«Ἐντάξει, αὔριο θά κόψω κι ἐγώ τά μαλλιά μου», εἶπε κοκκινίζοντας ἕνα κοριτσόπουλο.

«Ξέρω πώς εἶσαι θαρραλέα, Χάρη τῶν Γραμμάτων», δήλωσε ἡ Χαμογελαστή ἐπιδοκιμάζοντας.

Ἔριξε μιά ματιά σ' ὅλο τόν κύκλο τῶν μαθητριῶν γύρω της, ἀπορώντας πού δέν ἄκουσε νά ἐπαναλαμβάνεται ἀπό καμιά ἄλλη ἡ δήλωση τῆς Χάρης τῶν Γραμμάτων καί τσαντισμένη ρώτησε:

«Ποιά ἄλλη θά 'χει αὐτόν τόν ἡρωισμό;»

«Ἐγώ,» ἀκούστηκε μιά τσιριχτή φωνή.

Μιά κοπέλα μέ ἀδύνατο πρόσωπο χώθηκε μέσα στόν κύκλο. Ἦταν ἡ μεγαλύτερη τοῦ σχολείου καί τῆς εἶχαν βγάλει τό παρατσούκλι «ἡ Γεροντοκόρη». Ἦταν πολύ δραστήριο κορίτσι καί κατάφερνε πάντα ὅ,τι ἀποφάσιζε.

Ἡ Χαμογελαστή στράφηκε στήν Κιθάρα:

«Ἐσύ;»

Ἡ Κιθάρα κοκκίνισε καί δέν ἀποκρίθηκε. Ἐκείνη τή στιγμή δέν ἦταν σίγουρη ἄν θά εἶχε τό κουράγιο πού χρειαζόταν.

«Σέ καταλαβαίνω», εἶπε ἡ φιλενάδα της. «Ἡ θέση σου εἶναι πολύ λεπτή. Σέ μιά οἰκογένεια σάν τή δική σου, γράφουν ποιήματα, πίνουν, παίζουν διάφορα παιχνίδια, χουζουρεύουν, ἔχουν εὐγενικές ἀσχολίες. Ἤδη ἀποτελεῖς ἐξαίρεση τῶν ἐξαιρέσεων, πού φοιτᾶς σέ σχολεῖο. Ἀλλά νά κόψεις καί τά μαλλιά ὅπως οἱ ἄντρες! Σκάνδαλο!».

Ὅλο τό ἀκροατήριο ἔσκασε στά γέλια. Ντροπιασμένη ἡ Κιθάρα ἀπομακρύνθηκε κλαίγοντας, ἐνῶ ἄκουγε τή φωνή τῆς Χαμογελαστῆς πού συνέχιζε:

«Ὅταν ἔρθει πιά ἡ στιγμή, πραγματικά χρειάζεται κουράγιο γιά κάτι τέτοιο. Καθώς ἐρχόμουνα ἐδῶ, μέ εἶχαν πάρει ἀπό πίσω κολεγιόπαιδες, ἀλῆτες καί παραλυμένοι. Ἔπρεπε νά ὑποστῶ τά πειράγματά τους. Σ' ὅλο τό δρόμο μέ ἀντιμετωπίζανε μέ περιέργεια καί περιφρόνηση. Μέ φώναξαν: «παλιοθήλυκο», «σουρλουλού», καί πολλές ἄλλες αἰσχρολογίες. Ἔκανα

σάν νά μήν ἄκουγα τίποτα καί προχωροῦσα ἴσια μπροστά μου. Ἡ παραμάνα μου μέ εἶχε συμβουλέψει νά πάρω φορεῖο γιά ν' ἀποφύγω τίς ἐνοχλήσεις. Ἀλλά ἐγώ δέ φοβήθηκα. Θέλησα νά δοκιμάσω τήν ψυχραιμία μου. Οἱ πράξεις μου δέν ἀφοροῦν κανέναν ἄλλο. Αὐτό πού θέλω, τό πραγματοποιῶ. Δέν μποροῦν νά μοῦ κάνουν τίποτα.»

Μίλησε παλικαρίσια. Καί πρόσθεσε ἀγανακτισμένη:

«Εἶναι νά τούς σιχαίνεσαι αὐτούς τούς βρωμιάρηδες. Σέ γραπώνουν καί δέ λένε ν' ἀφήσουν τή λεία τους. Ὅταν μιά γυναίκα δέν ἔχει δυνατό χαρακτήρα, θ' ἀναγκαστεῖ νά ὑποκύψει. Ὅλοι οἱ ἄντρες ἀνεξαιρέτως εἶναι ἀχρεῖοι.»

«Λοιπόν, δέν σκοπεύεις νά παντρευτεῖς;» ρώτησε ἕνα κορίτσι πού τοῦ ἄρεσαν τά χωρατά.

«Ἐγώ; Ποτέ! Δέν εἶμαι σάν κι ἐσᾶς πού μέρα νύχτα ὀνειρεύεστε τόν ἰδανικό σύζυγο. Ἡ μιά τόν μεγάλο της ξάδερφο, ἡ ἄλλη τόν μικρό της ξάδερφο, ἡ ἄλλη τόν θετό ἀδερφό της! Ἰδίσκο, ἔχεις νέα ἀπ' τόν μεγάλο σου ξάδερφο;»

Ἰδίσκο λέγανε τό κορίτσι πού τοῦ ἄρεσαν τά χωρατά. Τό αἷμα ἔβαψε τά μάγουλά της, ἄρχισε νά διαμαρτύρεται φωνάζοντας καί θέλησε μαζί μέ τίς ἄλλες νά κόψει τή φόρα τῆς Χαμογελαστῆς. Ἐκείνη τούς τό 'σκασε κι ἔτρεξε πρός τήν τάξη γιά νά τούς ξεφύγει. Τότε πῆρε τό μάτι της τήν Κιθάρα, μονάχη κάτω ἀπ' ἕνα δέντρο. Μετανιώνοντας γιά ὅσα εἶπε, πῆγε κοντά της ν' ἀπολογηθεῖ ἀλλά ἐκείνη τή στιγμή χτύπησε τό κουδούνι καί θ' ἄρχιζε τό μάθημα.

Τά δυό κορίτσια κάθονταν στό ἴδιο θρανίο. Ὁ καθηγητής τῆς κινέζικης λογοτεχνίας (πενηντάρης, μέ γυαλιά πρεσβυωπίας), ἐξηγοῦσε πάνω στήν ἕδρα ἕνα ἀρχαῖο κείμενο ἀπ' τό βιβλίο πού κράταγε στά χέρια του. Οἱ μαθήτριές του σκοτώνονταν στή δουλειά: μερικές διάβαζαν μυθιστόρημα, ἄλλες μελετοῦσαν τ' ἀγγλικά τους, ἄλλες πλέκανε κι ἄλλες κουβεντιάζαν. Ἡ Χαμογελαστή, ὅταν εἶδε τήν Κιθάρα νά σκύβει πάνω στό σχολικό ἐγχειρίδιο, ἔκοψε ἕνα φύλλο ἀπ' τό τετράδιό της,

ἔγραψε μέ μολύβι λίγες γραμμές καί τό ἔσπρωξε βιαστικά στή διπλανή της:

«Μοῦ θύμωσες; Μίλησα ἀπερίσκεπτα, δέν εἶχα σκοπό νά σέ πειράξω. Ἄν ἤξερα πώς θά στεναχωριόσουν τόσο, δέ θά μιλοῦσα καθόλου. Συγχώρα με.»

Ἡ Κιθάρα πῆρε ἕνα μολύβι κι ἔγραψε τήν ἑξῆς ἀπάντηση:

«Κάνεις λάθος, δέν εἶμαι θυμωμένη μαζί σου. Ἀντίθετα σέ θαυμάζω καί σέ μακαρίζω. Ἐσύ ἔχεις θάρρος ἐνῶ ἐγώ δέν ἔχω καθόλου. Ξέρεις τίς προθέσεις καί τίς ἐλπίδες μου. Ξέρεις ἐπίσης καί τήν κατάσταση. Τί πρέπει νά κάνω; Θά μπορέσω μιά μέρα να πραγματοποιήσω αὐτό πού θέλω;»

«Κιθάρα, δέν νομίζω πώς σοῦ λείπει τό θάρρος. Θυμᾶσαι τί ἔλεγες κάποτε: «Πρέπει νά τ' ἀψηφίσουμε ὅλα καί ν' ἀγωνιστοῦμε δραστήρια γιά ν' ἀνοίξουμε τό δρόμο στίς ἀδερφές μας πού ἔρχονται.»

«Χαμογελαστή, τώρα μόλις ἀρχίζω νά γνωρίζω τόν ἑαυτό μου. Πραγματικά, δέν ἔχω κουράγιο. Ἔφτιαξα ἕνα ἰδανικό, καί πῆρα τήν ἀπόφαση νά βαδίσω πρός αὐτό χωρίς νά ὑπολογίσω τίποτα. Μά ὅσο τό πλησιάζω, τόσο φοβᾶμαι, οἱ ἀνησυχίες μου πληθαίνουν, δέν τολμῶ νά προχωρήσω ἄλλο.»

«Μά ἔτσι, Κιθάρα, θά βυθιστεῖς σέ μεγαλύτερη δυστυχία.»

«Χαμογελαστή, ἀγαπῶ τό μέλλον μου, ἀλλά ἀγαπῶ καί τή μητέρα μου. Δέν παραδέχεται τό μικτό σχολεῖο, τά κοντά μαλλιά κι ἕνα σωρό ἄλλα πράγματα αὐτοῦ τοῦ τύπου. Ἄλλοτε ὑπολόγιζα πώς θά μποροῦσα νά ἐνεργήσω σύμφωνα μέ τή δική μου κρίση, χωρίς ν' ἀσχοληθῶ μέ τή γνώμη τῆς μητέρας μου καί τόν ἐμπαιγμό τῶν συγγενῶν. Τώρα πού ἦρθε ἡ ὥρα τῆς ἐφαρμογῆς, σκέφτομαι τί χτύπημα θά 'ναι γι' αὐτήν, καί δέν τό ἀντέχω, μοῦ κόβονται τά γόνατα. Σκέφτομαι πόσο κόπιασε νά μέ ἀναστήσει ὄντας χήρα, πόσο μ' ἀγαπάει, μέ πόση φροντίδα μέ χτενίζει, κι ἐγώ θά τῆς προκαλέσω τέτοια στεναχώρια, μέ τίς κοροιδίες τῆς κοινωνίας πού θά στραφοῦν σ' ἐκείνη, τίς κατηγόριες τῆς οἰκογένειας, διαψεύδοντας τίς ἐλπίδες

της. Αυτό τό χτύπημα θά 'ναι πολύ σκληρό, δέν θά τό αντέξει. Προτιμώ να θυσιάσω τό μέλλον μου.»

«Μά Κιθάρα, αυτή ή θυσία είναι ανώφελη. Άν πρόκειται νά θυσιαστοῦμε, αυτό νά γίνει γιά τίς αμέτρητες άδερφές μας πού θά 'ρθουν, όχι γιά ένα άτομο μονάχα. Ή θυσία μας έχει νόημα καί άξία μόνο όταν πρόκειται γιά τή δική τους εὐτυχία.»

Τό γράψιμο τῆς Χαμογελαστῆς πρόδινε τήν ἀγανάκτησή της.

Τό χαρτί εἶχε γεμίσει κι ἀπ' τίς δυό μεριές. Ή Κιθάρα ἅρπαξε ένα άλλο γιά ν' απαντήσει.

«Νά ποῦ εἶναι ή διαφορά ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς τίς δυό: ἐσένα ή λογική σου μπορεῖ νά νικήσει τό συναίσθημα, ἐνῶ σ' ἐμένα τό συναίσθημα παρασέρνει συχνά τή λογική. Θεωρητικά άναγνωρίζω πώς έχεις δίκιο. Στήν πράξη δέν μπορῶ νά ἐνεργήσω σύμφωνα μέ τίς συμβουλές σου. Μόλις σκεφτῶ τή μητέρα μου, τό θάρρος μου μ' ἐγκαταλείπει. Άλλωστε, ἀντί νά θυσιαστῶ γιά τίς ἀδερφές πού θά 'ρθουν καί πού δέ θά τίς δῶ ποτέ μου, καλύτερα νά θυσιαστῶ γιά κείνη πού τήν ἀγαπάω καί μ' ἀγαπάει.»

«Κιθάρα, στ' ἀλήθεια αὐτό πιστεύεις στό βάθος; Ἄς ὑποθέσουμε πώς ή μητέρα σου θέλει νά σέ παντρέψει μέ κανένα χυδαῖο ἔμπορο, ἀγράμματο, ἤ μέ κανένα μανδαρίνο σέ ὥριμη ἡλικία, ή μέ τό γιό καμιᾶς διεφθαρμένης οικογένειας. Δέν θά ἐπαναστατήσεις; Θά δεχτεῖς μιά τέτοια θυσία γιά χάρη της; Απάντησε ἀμέσως, χωρίς ὑπεκφυγές.»

«Χαμογελαστή, μή μοῦ θέτεις τέτοια ερώτηση, σέ παρακαλῶ.»

Πάνω στό χαρτί, ξεχώρισε ένας λεκές ἀπό δάκρυ.

«Κιθάρα, σοῦ βάζω μιάν ἄλλη ἐρώτηση. Ξέρω πώς άγαπᾶς τόν ξάδερφό σου. Ύπόθεσε πώς είναι φτωχός καί πώς κάποιος πλούσιος σέ γυρεύει σέ γάμο. Άν σοῦ πεῖ ή μητέρα σου: «Σέ μεγάλωσα μέ πολλές δυσκολίες γιά νά βρεῖς μιά μέρα τήν

εὐτυχία μ' ἕνα πλούσιο γάμο. Ἔτσι θά εἶμαι ἥσυχη κι ἐγώ. Ἄν δέν ὑπακούσεις, ἄν ἐπιμείνεις νά παντρευτεῖς ἕνα φτωχό γιά νά πέσεις στή μιζέρια, δέν εἶσαι πιά κόρη μου». Τί θά κάνεις τότε; Θά ἐγκαταλείψεις αὐτόν πού ἀγαπᾶς καί θά ἀφεθεῖς σ' ἕναν ἄλλο; Εἶμαι σίγουρη πώς ὅλες οἱ μανάδες ἔχουν τό ἴδιο ἐπιχείρημα προκειμένου γιά ἕνα γαμπρό. «Προτιμᾶς τά πλούτη ἤ τή φτώχεια;» Βέβαια ἐκεῖνες προτιμοῦν τά πλούτη. Κι οὔτε πού νοιάζονται γιά τό τί σημαίνει δεσμός χωρίς ἀγάπη, ἠθικό μαρτύριο... Ἔχει τάχα μιά μητέρα τό δικαίωμα ν' ἀπαιτήσει τέτοια θυσία; Ὄχι. Μοῦ διηγήθηκες τήν ἱστορία τοῦ μεγάλου ξάδερφου σου καί τῆς Δαμασκηνιᾶς στήν Ὁμίχλη. Ἄν θελήσει ἡ μητέρα σου νά γίνεις μιά δεύτερη Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη, ἐσύ θά τό δεχτεῖς; Θά δεχτεῖς νά εἶσαι μιά ζωή παίγνιο τῶν ἄλλων, ὅπως ἡ ξαδέρφη σου;»

Ἡ Χαμογελαστή συνόδευε τήν ἐρώτησή της μέ ἕξι ἑφτά ἐρωτηματικά.

«Χαμογελαστή, μή μέ ρωτᾶς γι' αὐτό, σέ παρακαλῶ, εἶμαι πολύ ταραγμένη, ἄσε με νά σκεφτῶ.»

«Κιθάρα, δέ θ' ἀνοίξεις ἐπιτέλους τά μάτια σου; Μή διστάζεις. Ἔζησες πολύ μέ μιά οἰκογένεια παλιοῦ τύπου, ἔχεις διαβρωθεῖ ἀπό τά παλιομοδίτικα ἔθιμα. Ἄν δέν ἀντιδράσεις ὅσο εἶναι καιρός, θά γίνεις μιά ἄλλη Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη.»

Ἡ Κιθάρα δέν ἀπάντησε. Ἡ Χαμογελαστή γύρισε κι εἶδε τά δάκρυα νά λάμπουν στά μάτια της. Ἀμέσως ξεθύμανε ἡ ὀργή της κι ἔπιασε τό χέρι τῆς φίλης της πού ἔτρεμε ἐλαφρά. Ἄν δέν βρίσκονταν μές στήν τάξη, θά τή φιλοῦσε. Πάνω στήν ἕδρα, ὁ καθηγητής ἔγραφε στόν πίνακα. Μέ τά χείλη της κοντά στό αὐτί τῆς Κιθάρας ψιθύρισε:

«Μπορεῖ νά ἦταν ὑπερβολικά τά λόγια μου, ἀλλά ξέρεις πώς σ' ἀγαπῶ. Ἐλπίζω πώς θά γίνεις ἕνα δραστήριο κορίτσι, τό ἰδανικό κορίτσι τῆς καινούριας ἐποχῆς. Δέ θέλω νά μαραζώσεις σάν τήν ξαδέρφη σου. Ὅρμα στόν ἀγώνα. Ποτέ δέν χάνει αὐτός πού βαδίζει μέ τήν ἐποχή του. Αὐτός πού μένει

ἕρμαιο τῆς θλίψης του ὁλόκληρη ζωή, εἶναι νά τόν κλαῖς.»

Ἡ Κιθάρα ἔκανε ἕνα νεῦμα εὐγνωμοσύνης. Σχεδόν ἀμέσως τέλειωσε τό μάθημα. Προχώρησαν βιαστικά πρός τήν ἔξοδο καί στήν πόρτα παραμέρισαν γιά νά περάσει ὁ καθηγητής. Τά μάτια του ἔπεσαν στό χτένισμα τῆς Χαμογελαστῆς. Πῆρε ἕνα τρομαγμένο ὕφος καί τό 'βαλε στά πόδια σάν νά 'χε ἀντικρίσει τό διάβολο τόν ἴδιο. Ἡ κοπέλα, προχώρησε πίσω του μέ τό κεφάλι ψηλά κι ἕνα εἰρωνικό χαμόγελο. Πῆρε τήν Κιθάρα καί πῆγαν στό γήπεδο τῶν σπόρ νά κουβεντιάσουν ὥς τήν ὥρα τοῦ τελευταίου μαθήματος, γιατί ἔλειπε ἕνας καθηγητής.

Τό ἀπόγευμα, τήν ὥρα πού οἱ δυό φιλενάδες ἑτοιμάζονταν νά γυρίσουν στό σπίτι τους, ἡ Χάρη τῶν Γραμμάτων κι ἡ «Γεροντοκόρη» τίς κράτησαν λίγο ἀκόμα. Θέλανε νά κόψουν τά μαλλιά τους. Καμιά δεκαριά μαθήτριες μαζεύτηκαν στό δωμάτιο τῆς Χάρης τῶν Γραμμάτων. Ἀμπάρωσαν τήν πόρτα. Ἡ κοπέλα κάθισε δίπλα στό παράθυρο. Μιά ψαλιδιά κι ἡ κοτσίδα πῆγε περίπατο. Μετά, μέ περηφάνια κι εὐσυνειδησία ἡ Χαμογελαστή, ψαλίδισε ἐδῶ κι ἐκεῖ, ὥσπου ἡ συμμαθήτριά της πού παρακολουθοῦσε στόν καθρέφτη, δήλωσε πλήρη ἱκανοποίηση. Ἡ Γεροντοκόρη ἦταν λιγότερο ἀπαιτητική κι ἡ ἐπιχείρηση τέλειωσε στά γρήγορα.

Ἀκούστηκε ἕνα χτύπημα στήν πόρτα τοῦ κοιτώνα· ἦταν τό σύνθημα πώς πλησιάζει ἡ ἐπόπτρια. Τά κορίτσια σκορπιστήκανε φλυαρώντας.

Οἱ δυό φίλες φύγανε μαζί. Στό δρόμο ὅλα τά βλέμματα καρφώνονταν ἐπάνω τους. Ἡ Κιθάρα εἰσέπραξε τό μερτικό της ἀπό τήν καταφρόνια καί τίς βρισιές, σάν νά εἶχε κόψει κι αὐτή τήν κοτσίδα της. Πολλοί ἄντρες τίς πήρανε ἀπό πίσω λέγοντάς τους βρωμόλογα. Ἡ Κιθάρα καταντροπιασμένη, εἶχε τήν ἐντύπωση πώς εἶναι ἐκτεθειμένη γυμνή στά ἀτιμωτικά βλέμματα.

Ἐπρόκειτο νά χωρίσουν στή στροφή, ἀλλά ἡ Κιθάρα παρακάλεσε τή φίλη της νά 'ρθει μαζί της μέχρι τό σπίτι. Δέν τολ-

μοῦσε πιά νά ριψοκινδυνέψει μονάχη της. Καί προπαντός ἤθελε νά δεῖ τήν ἀντίδραση τῆς μητέρας της στά κοντά μαλλιά. Μπορεῖ ἡ εὐφράδεια τῆς φιλενάδας της νά ἀποδεικνυόταν θαυματουργή. Μά δέν ἔγινε τίποτα. Ἡ κυρία Ζάνγκ δέν ἔκανε κανένα σχόλιο μπροστά στήν κοπέλα, μόνο πού ὁ τόνος κι ἡ διάθεσή της δέν ἄφηναν καί πολλές ἀμφιβολίες. Μόλις ἔμεινε μόνη μέ τήν κόρη της, ἀναστέναξε:

«Τόσο χαριτωμένο παιδί, καί νά κάνει τέτοια παράλογα πράγματα! Δέ μοιάζει οὔτε μέ δεσποινίδα οὔτε μέ ἱέρεια, ἔχει πάρει ἀψήφιστα τό ρόλο τῆς εὐπρέπειας. Ὡστόσο εἶχε ὅλα τά προσόντα γιά ν' ἀρέσει. Τί δυστυχία γι' αὐτήν, νά χάσει τόσο νωρίς τή μητέρα της. Κανένας δέν ἀσχολεῖται μέ τήν ἀνατροφή της, καί κάνει πάντα τοῦ κεφαλιοῦ της. Τί θ' ἀπογίνει; Τί κρίμα!»

Ἀνέπτυξε μετά τήν τρέλα πού εἶχε πιάσει τόν κόσμο, πού ὅσο πήγαινε καί μεγάλωνε, ἐκδήλωσε τήν ἀνησυχία της γιά τό μέλλον, θυμήθηκε μέ νοσταλγία τή χρυσή παλιά ἐποχή πού δέ θά ξαναγυρνοῦσε. Ξαφνικά, πρόσεξε τήν ἔκφραση τῆς Κιθάρας καί ρώτησε;

«Παιδί μου, τί ἔχεις;»

«Μαμά,» εἶπε ντροπαλά ἡ κοπέλα, «θέλω κι ἐγώ νά κόψω τά μαλλιά μου.»

«Τί; Θέλεις νά μοιάσεις στή φιλενάδα σου; Γιά νά μέ κοροιδεύουν καί νά λένε πώς δέν ἤξερα νά σ' ἀναθρέψω;»

«Εἶναι κακό νά μοιάσω στή φιλενάδα μου; Πολλές συμμαθήτριές μου κόψανε τά μαλλιά τους. Εἶναι πιό βολικό, πιό ὄμορφο, κι ἔχει πολλά πλεονεκτήματα.. »

Σκόπευε ν' ἀναπτύξει τά ἐπιχειρήματά της, ἀλλά ἡ μητέρα της τῆς ἔκοψε τήν κουβέντα:

«Περιττό νά ἐπιστρατεύσεις τίς σπουδαῖες θεωρίες σου. Στή συζήτηση δέν τά βγάζω πέρα μαζί σου. Δέν περνάνε ἄλλο οἱ παραξενιές σου. Τή μιά μέρα θέλεις αὐτό, τήν ἄλλη θέλεις ἐκεῖνο. Ξέχασα νά σοῦ πῶ κάτι: ἡ θεία σου ἡ Τσιάν μοῦ ἔκανε

λόγο γιά ἕνα γάμο πού σκέφτηκε γιά σένα. Πρόκειται γιά μιά πολύ πλούσια οἰκογένεια. Ὁ ἴδιος ὁ νέος εἶναι μέτρια περίπτωση, ὄχι πολύ μορφωμένος, ἀλλά ἔχει τόση περιουσία πού ἀξίζει νά κλείσει κανείς τά μάτια γιά τά ὑπόλοιπα. Ἄν τόν παντρευτεῖς θά 'χεις λεφτά! Ἡ θεία σου μέ συμβούλεψε νά δεχτῶ. Σκέφτηκα πώς δέν θά τόν ἤθελες κι ἀρνήθηκα. Δικαιολογήθηκα πώς εἶσαι πολύ νέα ἀκόμα, πώς δέν ἔχω ἄλλα παιδιά καί πώς θά παντρευτεῖς μετά ἀπό λίγα χρόνια. Μά ἔτσι πού πᾶνε τά πράγματα, θαρρῶ πώς πρέπει νά σέ παντρέψω ὅσο τό δυνατόν γρηγορότερα. Ὅταν θά 'σαι ἀποκαταστημένη, κανένας δέ θά μπορεῖ νά πεῖ τίποτα γιά σένα.»

Αὐτά τά λόγια ἦταν τρομαχτικό χτύπημα γιά τήν Κιθάρα. Ἦταν τό τέλος ὅλων τῶν ἐλπίδων της.

«Ὁ νέος εἶναι μέτρια περίπτωση... ὄχι πολύ μορφωμένος... πρέπει νά σέ παντρέψω ὅσο τό δυνατόν γρηγορότερα...» Στ' αὐτιά της βουΐζαν κομμάτια ἀπό διάφορες φράσεις. Φοβερή ἀγανάκτηση τήν κυρίεψε. Ἀπ' τό μυαλό της πέρασαν κάποια ἐρωτήματα. «Σέ ποιόν θά φέρει εὐτυχία μιά τέτοια θυσία; Πρέπει τάχα κι οἱ σημερινές κι οἱ αὐριανές γυναῖκες νά συνεχίσουν νά προσφέρουν τά νιάτα τους, τό αἷμα τους, τά δάκρυά τους, μόνο καί μόνο ἐπειδή στό διάστημα χιλιετηρίδων ὁ δρόμος ποτίστηκε μέ αἷμα καί δάκρυα; Θήραμα λοιπόν εἶναι γιά τόν ἄντρα ἡ γυναίκα, ὄργανο ἀκολασίας;» Καί προπαντός: «Θά ἐγκαταλείψεις αὐτόν πού ἀγαπᾶς γιά ν' ἀφεθεῖς σ' ἕνα ἄλλον;» Μήν ἀντέχοντας ἄλλο, ἔκρυψε στά χέρια της τό πρόσωπό της καί ξέσπασε σέ λυγμούς.

«Παιδί μου τί σοῦ συμβαίνει; Σ' ἔκανα ἐγώ νά πονέσεις;»

Ἡ κυρία Ζάνγκ πῆγε κοντά της νά τήν παρηγορήσει. Ἀλλά ἡ Κιθάρα ἀπελπισμένη, τραβήχτηκε ἀπ' τήν ἀγκαλιά τῆς μητέρας της μουρμουρίζοντας:

«Ἐγώ δέν θά ἀκολουθήσω αὐτό τό δρόμο... Θέλω νά 'μαι ἴση μέ τούς ἄντρες... Δέν θ' ἀκολουθήσω αὐτό τό δρόμο... Θά βαδίσω σ' ἕνα καινούριο δρόμο, θά βαδίσω σ' ἕνα καινούριο δρόμο...»

26

'Αργά τό ἴδιο βράδυ, τήν ὥρα πού βασίλευε παντοῦ σιωπή κι ἡ Κιθάρα στό σπίτι της ἔκλαιγε πικρά, ἡ πρώτη κυρία φώναξε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα. Τό συμπαθητικό πρόσωπό της φαινόταν ἀνέκφραστο στό λιγοστό φῶς τῆς λάμπας τοῦ λαδιοῦ. Τό κορίτσι, πού τό βασάνιζε ἕνα ἄσχημο προαίσθημα, στάθηκε ὄρθιο, τρέμοντας.

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, ἐργάστηκες χρόνια ἐδῶ πέρα, φτάνει πιά,» ἄρχισε ἡ πρώτη κυρία μ' ἕνα ρυθμό πιό ἀργό ἀπ' ὅ,τι συνήθιζε, πού γινόταν ὅλο καί πιό γρήγορος, κι οἱ λέξεις της ὅμοιες μέ χάντρες πού πέφτανε μέσα σέ δίσκο. «Φαντάζομαι πώς κι ἐσύ θά ἤθελες νά μᾶς ἀφήσεις πιά ὅπου νά 'ναι. Σήμερα, ὁ ἀφέντης ἔδωσε ἐντολή νά σέ στείλουμε στούς Φένγκ, μέ τήν ἰδιότητα τῆς παλλακίδας τοῦ γερο-ἄρχοντα Φένγκ. Τήν πρώτη τοῦ ἐρχόμενου μήνα, ἡμερομηνία πού φέρνει γούρι, θά ἔρθουν νά σέ πάρουν. Ἔχουμε εἴκοσι ὀχτώ, σοῦ μένουν ἀκόμα τρεῖς μέρες. 'Από αὔριο θά ξεκουραστεῖς λίγο, πρίν μᾶς ἀφήσεις. 'Εκεῖ θά ἀσχολεῖσαι μέ τήν κυρία Φένγκ καί τόν ἄντρα της. Λένε πώς ἐκεῖνος ἔχει περίεργο χαρακτήρα, κι ἡ γυναίκα του δέν εἶναι καλύτερη, γι' αὐτό θά πρέπει νά ὑποχωρεῖς σ' ὅλα τους τά καπρίτσια καί νά μήν κάνεις τοῦ κεφαλιοῦ σου. Ὁ γιός τους εἶναι παντρεμένος κι ἔχει παιδιά, θά φέρεσαι σ' ὅλους μέ σεβασμό. Μέ ὑπηρέτησες πολλά χρόνια χωρίς νά ὠφεληθεῖς πολύ. Τώρα πού κανονίστηκε γιά σένα αὐτός ὁ γάμος, μπορῶ κι ἐγώ νά ἔχω ἥσυχη τήν καρδιά μου. Οἱ Φένγκ εἶναι πολύ πλούσιοι. Ἄν εἶσαι εὐσυνείδητη καί προσεχτική στά καθήκοντά σου κι ἐλέγχεις αὐστηρά τήν ἴδια σου τή συμπεριφορά, γιά τήν ὑπόλοιπη ζωή σου δέ θά 'χεις νά νοιαστεῖς οὔτε γιά τό ντύσιμο οὔτε γιά τήν τροφή σου. Θά εἶσαι πολύ πιό εὐτυχισμένη ἀπό τή Χαρούλα. Γιά ἀμοιβή θά σοῦ παραγγείλω αὔριο σ' ἕνα ράφτη δυό ὄμορφα φορέματα καί θά σοῦ βρῶ καί μερικά κοσμήματα.»

Τή διακόψανε οἱ λυγμοί τῆς κοπέλας.

Κάθε λέξη ἦταν καί μιά μαχαιριά στήν καρδιά της. Δέν ὑπῆρχε πιά καμιά ἐλπίδα, τῆς ἁρπάζανε ἀκόμα καί τήν ἀγάπη της, τό μόνο πράγμα πού τή στήριζε. Ἔπρεπε λοιπόν νά παραδώσει τά νιάτα της σ' ἕνα γέρο μανιακό καί νά καταντήσει ἕρμαιο στά βίτσια του. Ἤξερε καλά τί σήμαινε νά εἶσαι παλλακίδα σ' ἕνα τέτοιο σπιτικό: «Ὅταν θά γίνεις παλλακίδα....» Οἱ ὑπηρέτες μίλαγαν πολύ χυδαῖα γι' αὐτό τό πράγμα. Νά τί τῆς προσφέρνανε ἐπειδή ἐργάστηκε μέ ζῆλο ὀχτώ ὁλόκληρα χρόνια!

Ἡ πρώτη κυρία τά εἶχε πεῖ ὅλα χωρίς νά πάρει ἀναπνοή, χωρίς νά σταματήσει. Ὅταν πρόσεξε τήν ἀπρόσμενη ἀντίδραση τοῦ κοριτσιοῦ, σώπασε κατάπληκτη. Συγκινήθηκε καί ρώτησε γλυκά:

«Τί συμβαίνει Τραγούδι τοῦ Φοίνικα; Γιατί κλαῖς;»

«Κυρία, δέ θέλω νά πάω ἐκεῖ πέρα, προτιμῶ νά μείνω ἐδῶ ὅλη μου τή ζωή, νά ὑπηρετῶ τήν Κυρία, τή Δεσποινίδα καί τούς μικρούς ἀφέντες. Κυρία, σᾶς παρακαλῶ, μή μέ διώχνετε, δέν δούλεψα ὥς τώρα ἀρκετά γιά σᾶς, εἶμαι ἐδῶ μόνο ὀχτώ χρόνια... Κυρία, εἶμαι τόσο νέα ἀκόμα, σᾶς ἱκετεύω μή μέ διώχνετε.»

Αὐτός ὁ πόνος ἄγγιξε τήν καρδιά τῆς κυρᾶς της, ἄν καί δέν ἦταν ἀπ' αὐτές πού συγκινοῦνται.

«Τό 'ξερα πώς δέ θά 'θελες», εἶπε μ' ἕνα θλιμμένο χαμόγελο. «Ὁ κύριος Φένγκ παραεῖναι ἡλικιωμένος, θά μποροῦσες νά 'σαι ἐγγονή του. Μά εἶναι ἡ ἐπιθυμία τοῦ γερο-ἀφέντη μας, κι εἶμαι ὑποχρεωμένη νά ὑπακούσω. Ἄν πᾶς ἐκεῖ καί ὑπηρετήσεις πιστά τόν γερο-ἀφέντη Φένγκ, ἡ ζωή σου θά εἶναι λιγότερο ἄχαρη ἀπ' τό νά παντρευτεῖς κανένα φτωχο-διάβολο πού δέ θά μπορεῖ νά σέ συντηρήσει.»

«Κυρία, προτιμῶ τό κρύο καί τήν πείνα ἀπ' τό νά γίνω παλλακίδα.»

Ἔνιωσε τίς δυνάμεις της νά τήν ἐγκαταλείπουν. Κυλίστηκε

στά πόδια τῆς πρώτης κυρίας:

«Σᾶς ἱκετεύω νά μή μέ διώξετε, θέλω νά περάσω ἐδῶ ὅλη μου τή ζωή, νά σᾶς ὑπηρετῶ ὅλη μου τή ζωή. Ἔλεος Κυρία, εἶμαι ἀκόμα τόσο νέα. Λυπηθεῖτε με, δεῖρτε με, κάντε με ὅ,τι θέλετε, ἀλλά μή μέ διώχνετε. Μή μέ δώσετε στούς Φένγκ. Δέν μπορῶ νά κάνω τέτοια ζωή. Φοβᾶμαι, φοβᾶμαι νά ζήσω ἔτσι. Κυρία, δεῖχτε καλοσύνη, σᾶς ὑπηρετῶ ἀπό παιδί, γιά μιά φορά ἐπιτρέψτε μου νά μήν ὑπακούσω, θά ὑποταχτῶ σέ ὅλα ἀπό δῶ καί πέρα. Συγχωρέστε με γιά μιά φορά.»

Ἀκούμπησε τό κεφάλι της στά γόνατα τῆς κυρᾶς της, κι ἐκείνη ξεχνώντας τήν τάξη της, τῆς χάιδεψε τά μαλλιά.

«Τό ξέρω πώς εἶσαι πολύ μικρή. Ἐγώ δέ θά 'θελα νά σέ στείλω στούς Φένγκ, ἀλλά ὁ γέρο-ἀφέντης τό ὑποσχέθηκε. Τόν ξέρεις, πρέπει σ' ὅλα νά τόν ὑπακοῦμε, κι ἐγώ πού εἶμαι νύφη του δέν μπορῶ νά τοῦ φέρω ἀντίρρηση. Ἡ ἀπόφασή του εἶναι ἀμετάκλητη, πρέπει νά φύγεις τήν πρώτη τοῦ μηνός. Μήν κλαῖς, εἶναι ἀνώφελο. Κάνε κουράγιο κι ἑτοιμάσου νά πᾶς ἐκεῖ πέρα. Μπορεῖ καί νά περάσεις καλά. Ἡ ἁγνή καρδιά πάντα ἀνταμείβεται. Σήκω καί πήγαινε νά ξεκουραστεῖς.»

Κάνοντας μιά τελευταία προσπάθεια, τήν παρακάλεσε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα:

«Στ' ἀλήθεια Κυρία δέ θέλετε νά μέ σώσετε; Δέ μέ λυπᾶστε; Σῶστε με! Καλύτερα νά πεθάνω παρά νά πάω στούς Φένγκ.»

Σήκωσε στήν κυρά της τό πρόσωπό της, μουσκεμένο ἀπ' τά δάκρυα, καί σμίγοντας τά χέρια ἱκετευτικά, ἐπανέλαβε:

«Σῶστε με!»

Ἡ πρώτη κυρία ἀπάντησε λυπημένη:

«Δέ γίνεται τίποτα. Πολύ βασίστηκες σέ μένα, κι εἶναι ἀνώφελο. Δέν μπορῶ νά πάω κόντρα στή θέληση τοῦ γερο-ἀφέντη. Σήκω γρήγορα, πήγαινε νά ξεκουραστεῖς καί νά 'σαι φρόνιμη.»

Τή σήκωσε, κι ἐκείνη ἔμεινε γιά λίγο σάν χαμένη. Ἔριξε γύρω της μιά ματιά: Ὅλα ἦταν μπερδεμένα, θαμπά, φαγωμένα

ἀπ' τό σκοτάδι. Σταμάτησε νά κλαίει. Τώρα ἔδειχνε ὑποταγμένη. Εἶχε πάρει τήν ἀπόφασή της. Προσπαθώντας νά μιλήσει ἤρεμα, εἶπε:

«Ὑπακούω...»

Κουρασμένη ἡ κυρία, σηκώθηκε κι αὐτή:

«Ἐντάξει, ἔκανε, ἅμα ὑπακούσεις θά 'μαι ἥσυχη κι ἐγώ.»

Ἦταν ἀνώφελο νά μείνει ἄλλο. Ἤξερε καλά τό χαρακτήρα τῆς κυρᾶς της.

«Πάω νά ξαπλώσω», εἶπε.

Βγῆκε ἀργά, μέ τό ἕνα χέρι στό στῆθος, σάν νά 'θελε νά ἐμποδίσει τήν καρδιά της νά σπάσει.

Ἡ πρώτη κυρία τήν κοίταξε νά φεύγει κι ἀναστέναξε. Ἦταν ἀναστατωμένη ἀπό συμπόνια καί τρυφερότητα. Μά ἕνα λεπτό ἀργότερα τό εἶχε ξεχάσει.

Ἡ αὐλή ἦταν θεοσκότεινη. Ἀπ' τό δωμάτιο τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης ἔβγαινε λίγο φῶς. Ἀντί νά πάει στόν κοιτώνα τῶν ὑπηρετῶν, τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα τράβηξε κατά κεῖ περπατώντας ἀθόρυβα. Οἱ ἄσπρες τούλινες κουρτίνες πού κρέμονταν μπροστά στά τζάμια ρίχνανε πρός τά ἔξω μιά διχτυωτή σκιά. Μιά ἀκαταμάχητη δύναμη τήν τράβηξε σ' αὐτό τό παράθυρο. Πλησίασε. Δέν ἔφτανε νά κοιτάξει μέσα. Χωρίς νά τό θέλει ἄγγιξε τό πλαίσιο κι ἀκούστηκε ἕνας ἐλαφρός θόρυβος. Κάποιος ἔβηξε ἀπό μέσα. Ἀναγνώρισε τή φωνή τοῦ μικροῦ ἀφέντη της. Τρέμοντας ὁλόκληρη περίμενε. Ἴσως ἐρχότανε ν' ἀνοίξει τίς κουρτίνες. Μά δέν ἀκούστηκε τίποτα, μόνο ὁ ἀνεπαίσθητος ἦχος τοῦ πινέλου πάνω στό χαρτί. Κτύπησε ἁπαλά δυό φορές μέ τήν ἐλπίδα πώς θά τήν ἀντιληφθεῖ. Ἀκούστηκε νά μετακινεῖ τήν καρέκλα του, καί τό πινέλο συνέχισε ἀκόμα γρηγορότερα. Φοβήθηκε νά ξαναχτυπήσει, μήπως κι ἀκούσει ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ πού κοιμόταν στό ἴδιο δωμάτιο μέ τόν ἀδερφό του. Ὡστόσο πλησίασε πάλι καί χτύπησε φωνάζοντάς τον σιγανά:

«Τρίτε μικρέ ἀφέντη.»

Περίμενε

Ἴσως ἐρχότανε.

Ἀλλά ἡ κίνηση τοῦ πινέλου ἀκουγόταν ὅλο καί πιό γρήγορη. Κάποια στιγμή ὁ νέος σταμάτησε κι ἀκούστηκε νά λέει μέ κατάπληξη:

«Μπράβο, εἶναι κιόλας δύο τό πρωί. Τό λάδι τῆς λάμπας σώνεται, πρέπει νά πέσω στό κρεβάτι. Αὔριο ἔχει ἐγερτήριο στίς ὀχτώ.»

Καί ξανάρχισε νά γράφει.

Δέν τήν εἶχε ἀκούσει. Ἡ καρδιά της σφίχτηκε. Δάκρυα πλημμύρισαν τά μάτια της. Σάν χάδι τήν τύλιγε τό φῶς πού ἔβγαινε ἀπό κεῖνο τό δωμάτιο. Ἔνιωσε σάν βάρκα πού περιπλανιόταν μές στή νύχτα, ἔχοντας γιά φάρο ἐκεῖνο τό λιγοστό φῶς. Νά τ' ἀψηφίσει ὅλα, νά πέσει στά πόδια τοῦ νεαροῦ ἀφέντη της, νά τοῦ πεῖ τά βάσανά της, νά γυρέψει τή βοήθειά του. Σκλάβα του νά γίνει, νά τόν ὑπηρετεῖ μέχρι τό τέλος.

Ἕνας μαῦρος ἴσκιος ἀπλώθηκε μπροστά της. Εἶχε σβήσει ἡ λάμπα. Μέσα σ' αὐτό τό σκοτάδι πού τήν ἔζωσε ἀπό παντοῦ, τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα ἔνιωσε ξεκομμένο ἀπ' ὅλο τόν κόσμο.

Περπατώντας ἀργά ἔφτασε στόν κοιτώνα. Ψηλαφητά βρῆκε τήν πόρτα καί τήν ἔσπρωξε πέρα γιά πέρα. Μιά φλόγα σέ σχῆμα μανιταριοῦ ἁπλωνόταν γύρω ἀπ' τό φυτίλι στό πήλινο λυχνάρι. Τό δωμάτιο ἦταν γεμάτο ἴσκιους. Στά σανιδένια κρεβάτια, κι ἀπ' τίς δυό μεριές, οἱ κοιμισμένες γυναῖκες θύμιζαν κουφάρια. Τό ροχαλητό τῆς χοντρῆς ψυχοκόρης Ζάνγκ ἀντηχοῦσε ἀπειλητικό. Στάθηκε στό κατώφλι ἀνατριχιάζοντας, ὕστερα συνῆλθε καί κοίταξε πάλι μέσα στό δωμάτιο. Πλησίασε στό τραπέζι καί σκάλισε τή λάμπα. Ἡ κάμαρα φωτίστηκε.

Δέν εἶχε κουράγιο νά γδυθεῖ καί ρίχτηκε μέ τά ροῦχα στό κρεβάτι, χώνοντας τό κεφάλι στά σκεπάσματα καί κλαίγοντας ἀπελπισμένα, ὅλο καί πιό δυνατά, ὥσπου ξύπνησε ἡ μαμά-Χουάνγκ καί ρώτησε μέ βραχνή φωνή:

«Γιατί κλαῖς Τραγούδι τοῦ Φοίνικα;»

Μήν παίρνοντας ἀπάντηση τῆς εἶπε λίγα λόγια ἐνθαρρυντικά καί ξαναβυθίστηκε στόν ὕπνο, ἀφήνοντας τήν κοπέλα νά ὀδύρεται ὥσπου ἀπόκαμε.

Ἀπό τήν ἄλλη μέρα ἡ συμπεριφορά τοῦ Τραγουδιοῦ τοῦ Φοίνικα ἦταν διαφορετική ἀπ' τό συνηθισμένο. Συντριμμένη ἀπό τήν ἀγωνία, δούλευε νωθρά, κι ὅλους τούς ἀπόφευγε. Καταλάβαινε πώς σ' ὁλόκληρο τό σπίτι ξέρανε τή δυστυχία της, καί θαρροῦσε πώς διάβαζε σ' ὅλα τά πρόσωπα περιφρόνηση καί εἰρωνεία. Μόλις ἔβλεπε μερικούς ὑπηρέτες νά ψιλοκουβεντιάζουν, τό 'βαζε στά πόδια: ἀσφαλῶς θά μιλοῦσαν γιά κείνη. Στό πέρασμά της ψιθύριζαν: «παλλακίδα!» ἤ «κυριούλα». Στήν κουζίνα ἡ χοντρή ψυχοκόρη Ζάνγκ δήλωσε:

«Πφ! τόσο μικρή, παλλακίδα αὐτοῦ τοῦ γέρου! Καί πιό πλούσιος ἀκόμα νά ἦτανε, ἐγώ δέν πήγαινα!»

Τ' ἀφεντικά σχολιάζανε ἐπίσης. Ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης μουρμούρισε:

«Τέτοιο χαριτωμένο κοριτσάκι στά χέρια αὐτοῦ τοῦ γέροντα. Τί κρίμα!»

Δέν ἐμφανιζόταν πουθενά, παρά μονάχα ὅταν ἔπρεπε να σερβίρει στήν τραπεζαρία. Τίς ἄλλες ὧρες χωνότανε στήν κάμαρά της ἤ στόν κῆπο. Καμιά φορά ἔρχονταν στά κλεφτά νά τῆς κρατήσουν συντροφιά ἡ Χαρούλα, ἡ Μικρή Γελαστή κι ἡ Μικρή Εὐθυμία, γιατί εἶχαν πολλές δουλειές καί δέν τούς ἔμενε καιρός. Ἡ γριά μαμά-Χουάνγκ εἶχε τήν καλοσύνη νά 'ρθει κι αὐτή νά κουβεντιάσει μαζί της, ἀλλά πρίν τελειώσει τό λογίδριό της ἡ κοπέλα βρῆκε μιά δικαιολογία καί τό 'σκασε. Δέν ἄντεχε τίς φλυαρίες γιά τήν τήρηση τοῦ καθήκοντος, τόν ἔλεγχο τῆς συμπεριφορᾶς καί τήν ὑποταγή στή μοίρα.

Αὐτές τίς μέρες τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα λαχταροῦσε νά συναντήσει τόν Ἥλιο τῆς Νόησης γιά νά τοῦ τά πεῖ ὅλα. Μά ὁ νέος, καθώς κι ὁ ἀδερφός του, ἦταν πιό ἀπασχολημένοι ἀπό κάθε ἄλλη φορά. Κάθε πρωί φεύγανε νωρίς γιά τό σχολεῖο.

Γύριζαν ἀργά καί δέν τούς ξανάβλεπες παρά μετά τίς ἐννέα ἤ δέκα τό βράδυ, ὁπότε κλείνονταν στό δωμάτιό τους γιά νά διαβάσουν καί νά γράψουν. Ὅταν τύχαινε νά περάσει ἀπό κοντά της ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, τῆς ἔριχνε ἕνα βλέμμα γεμάτο τρυφερότητα ἤ χαμογελοῦσε. Ἐκείνη τό θεωροῦσε ἀρκετό. Ἄν δέν τήν πρόσεχε ὅσο ἄλλοτε, ἦταν ἐπειδή εἶχε πολύ σοβαρές ἀσχολίες καί δέν μποροῦσε νά τοῦ κρατήσει κακία. Ἔλα ὅμως πού τῆς μένανε μόνο δυό μέρες. Τόσο λίγο! Ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νά τοῦ μιλήσει, νά τοῦ περιγράψει τό μαρτύριό της, νά μάθει τή γνώμη του, νά ζητήσει τή συμβουλή του. Μά ἐκεῖνος, ἐντελῶς ἀνίδεος, δέν ἔδειχνε διάθεση γιά κουβέντες. Στόν κῆπο δέν ἔβγαινε καθόλου, καί μόλις σηκωνόταν ἀπ' τό τραπέζι, ἐξαφανιζόταν ἀμέσως κι ἐκείνη δέν προλάβαινε νά τοῦ πεῖ οὔτε λέξη. Πῶς νά τόν πλησιάσει;

Ὁ μήνας εἶχε τριάντα.

Ὅλοι σχεδόν μέσα στό σπίτι ξέρανε τί τήν περίμενε, ἐκτός ἀπό τόν Ἥλιο τῆς Νόησης, γιατί εἶχε ἀπορροφηθεῖ ἐντελῶς ἀπό τήν ἐπιθεώρηση πού συναντοῦσε τελευταῖα κάποιες δυσκολίες, καί δέν εἶχε καμιά διάθεση ν' ἀσχοληθεῖ μέ θέματα τοῦ σπιτιοῦ. Ἀκόμα καί τίς ὧρες πού βρισκόταν ἐκεῖ, μελετοῦσε ἤ ἔγραφε ἄρθρα. Ἔτσι δέν ἔτυχε ν' ἀκούσει οὔτε ἀπό ἄλλους νά μιλοῦν γιά τήν τύχη τῆς μικρῆς.

Ἡ τριακοστή γιά τόν Ἥλιο τῆς Νόησης ἐσήμαινε ἁπλῶς τό τέλος τοῦ μήνα. Γιά τήν κοπέλα σήμαινε τό τέλος τῆς ζωῆς της. Θά καθόριζε τή μοίρα της. Ἤ θά χωριζότανε γιά πάντα ἀπ' αὐτόν πού ἀγαποῦσε, ἤ θά ἔμενε κοντά του γιά πάντα. Αὐτή ἡ τελευταία λύση τῆς φαινόταν βέβαια ἀπραγματοποίητη. Ἐκεῖνος φυσικά θά ἤθελε νά τή σώσει. Ἀλλά ὅταν ὅλοι παίρνανε θέση ἐναντίον του, ὁ γερο-ἀφέντης, ἡ πρώτη κυρία, κι ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογένειας, τί θά μποροῦσε νά κάνει; Ἡ ἴδια ἡ πρώτη κυρία ἔτρεμε μπροστά στή θέληση τοῦ γερο-ἄρχοντα. Πόσο μᾶλλον ἐκεῖνος, πού ἦταν ἐγγονός. Παρ' ὅλα αὐτά δέν ἤθελε νά χάσει τήν τελευταία εὐκαιρία πού ἀπόμενε, κι

ἄς ἤξερε στό βάθος πώς δέν ὑπῆρχε ἐλπίδα.

Ἐκεῖνο τό βράδυ δοκίμασε νά συναντήσει τό νέο πού γύρισε στό σπίτι στίς ἐννιά. Πλησίασε στό δωμάτιό του, κι ὅταν ἄκουσε τή φωνή τοῦ Ἥλιου τοῦ Λαοῦ, ἔχασε το θάρρος της. Γυρόφερνε χωρίς νά ἀποφασίζει νά μπεῖ, ἀλλά οὔτε καί νά φύγει. Ἄν ἔχανε κι αὐτή τήν εὐκαιρία, δέν ἐπρόκειτο νά τόν ξαναδεῖ. Σέ λίγο ἀκούστηκαν βήματα, κάποιος ἔβγαινε. Χώθηκε σέ μιά γωνιά. Ὁ δεύτερος ἀδερφός ἀπομακρύνθηκε. Ἐκείνη ἔτρεξε μές στό δωμάτιο.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔγραφε. Οὔτε σήκωσε τό κεφάλι, καθώς ἦτανε ἀπορροφημένος γράφοντας ἕνα ἄρθρο. Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα πῆγε κοντά του, καί μέ διστακτική φωνή, ὅπου ἔπαλλε ὅλη της ἡ ἀγάπη, τοῦ μίλησε:

«Τρίτε μικρέ ἀφέντη.»

«Ἐσύ 'σαι Τραγούδι τοῦ Φοίνικα; Τί τρέχει;»

«Ἦρθα νά σᾶς δῶ» εἶπε κοιτάζοντας ἀνήσυχα τό χαμογελαστό του πρόσωπο.

«Μοῦ ἔχεις θυμώσει πού δέν κουβέντιασα μαζί σου τελευταῖα ἔ; Καί νομίζεις πώς δέν σέ ὑπολογίζω; Μήν ἀμφιβάλλεις γιά μένα. Μοῦ ἔπεσε πολλή δουλειά μαζεμένη: ἔχω νά μελετήσω, νά γράψω τά ἄρθρα μου, νά κάνω χίλια ἄλλα πράγματα.» Ἔδειξε μέ τό δάχτυλο μιά στοίβα χειρόγραφα, περιοδικά, πρόχειρες σημειώσεις. «Βλέπεις; Ἔγινα ἐργατικός σάν μερμήγκι. Σέ δυό μέρες ὅλα θά πᾶνε καλύτερα. Ναί, θά 'χω τελειώσει σέ δυό μέρες. Στό ὑπόσχομαι.»

«Σέ δυό μέρες!» ἀναστέναξε ἐκείνη. «Σέ δυό μέρες;»

«Ναί», τῆς εἶπε γελώντας. «Σέ δυό μέρες θά 'χω τελειώσει τή δουλειά μου καί θά 'χουμε μπόλικο χρόνο στή διάθεσή μας νά τά ποῦμε.»

Συνέχισε τό γράψιμο.

Ἐκείνη ἐπέμεινε, προσπαθώντας νά συγκρατήσει τά δάκρυα καί τό τρεμούλιασμα τῆς φωνῆς της:

«Ἤθελα νά σᾶς πῶ μόνο δυό λόγια...»

«Μά δέν είδες πόσο διάζομαι;» έκανε εκείνος ένοχλημένος.

Βλέποντας όμως τήν άγωνία της, μαλάκωσε, τής έπιασε τό χέρι καί σηκώθηκε λέγοντάς της προστατευτικά:

«Σέ μάλωσε κανείς; Μή σκάς.»

Έκανε νά παρατήσει τή σελίδα πού ήτανε μπροστά του καί νά τήν πάρει κάτω στόν κήπο νά τήν παρηγορήσει. Άλλά θυμήθηκε τό άρθρο πού έπρεπε νά παραδώσει τήν άλλη μέρα τό πρωί, τόν άγώνα πού είχε νά κάνει γιά τή διατήρηση τοῦ περιοδικοῦ καί τό μετάνιωσε.

«Κάνε ύπομονή, θά τά ποῦμε σέ δυό μέρες, σοῦ ύπόσχομαι νά σέ βοηθήσω. Αὔριο θά 'ρθω νά σέ βρῶ, μά άσε τώρα νά δουλέψω μέ τήν ήσυχία μου.»

Άφησε τό χέρι της, άλλά βλέποντας έκεῖνα τά μάτια γεμάτα ικεσία, έντελῶς παρορμητικά άρπαξε τό κεφάλι της μές στά χέρια του, τή φίλησε άπαλά στά χείλη, κι ὕστερα τής χαμογέλασε. Ξανακάθισε μετά στή θέση του καί πῆρε τό πινέλο νά συνεχίσει τή δουλειά του, ένῶ ή καρδιά του χοροπήδαγε. Ήταν τό πρῶτο του φιλί.

Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα έμεινε έκεῖ, άσάλευτη, σάν χαμένη, χαϊδεύοντας σιωπηλά τά χείλη της. Ύστερα άπό ένα λεπτό μουρμούρισε:

«Σέ δυό μέρες...»

Κάποιος σφύριξε άπ' έξω. Ό νέος σήκωσε τό κεφάλι:

«Πήγαινε γρήγορα, έρχεται ό άδερφός μου!»

Έκείνη χλώμιασε, τά χείλη της τρεμούλιασαν. Χωρίς νά μιλάει, τόν κοιτοῦσε άπληστα, όλο τρυφερότητα κι άνησυχία. Ένα θρηνητικό κάλεσμα άκούστηκε ξαφνικά:

«Τρίτε μικρέ άφέντη!....»

Τήν κοίταξε κατάπληκτος. Τήν ίδια στιγμή τήν έχασε άπό μπροστά του.

«Παράξενα πλάσματα πού είναι οί γυναίκες,» μουρμούρισε καί βάλθηκε νά γράφει μέ μανία.

Ή πρώτη κουβέντα τοῦ Ήλιου τοῦ Λαοῦ ήταν γιά νά ρωτήσει:

«Ἦρθε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα ἐδῶ;»

«Χμ!» ἔκανε ὁ μικρός ἀποφεύγοντας ν' ἀπαντήσει.

«Δέν μοιάζει καθόλου μέ ὑπηρέτρια. Τόσο ἔξυπνη, τόσο ὄμορφη! Ξέρει καί νά γράφει. Τί φοβερό!»

«Ποιό εἶναι φοβερό;» ρώτησε ὁ μικρός ἀφήνοντας τό πινέλο του.

«Μά καλά, δέν τόν ξέρεις; Τήν παντρεύουν.»

«Τήν παντρεύουν; Ποιός σοῦ τό 'πε; Δέν τό πιστεύω, εἶναι τόσο μικρή!»

«Ὁ παππούς τή δίνει γιά παλλακίδα σ' αὐτόν τόν παραλυμένο τό γέρο, τόν Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ.»

«Τόν Φένγκ; Ἀδύνατο! Ἕνα σημαῖνον στέλεχος τῆς Ἑταιρείας Κομφουκιανῶν Ἀρχῶν, τώρα στά ἑξήντα του θά πάρει ἕνα κοριτσάκι γιά παλλακίδα;»

«Ἕνα τέτοιο μοῦτρο εἶναι ἄξιο γιά ὁτιδήποτε. Εἶναι πλούσιος, εἶναι προύχοντας, ὅλα τοῦ ἐπιτρέπονται. Αὔριο θά στείλει νά τήν πάρουν. Δυστυχία της. Σκέψου, εἶναι μόνο δεκαεφτά χρονῶ.»

«Κι ἐγώ πῶς δέν τό 'μαθα νωρίτερα; Κι ὡστόσο, ἄχ ναί, κάτι εἶχα ἀκούσει γιά ἕνα τέτοιο σχέδιο... Πῶς μπόρεσα νά τό ξεχάσω ἐντελῶς;»

Πετάχτηκε ἐπάνω κι ὅρμησε ἔξω. Τράβαγε τά μαλλιά του κι ἔτρεμε ἀπ' τήν κορφή ὥς τά νύχια.

«Αὔριο. Παντρεμένη. Παλλακίδα. Ὁ Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ.»

Οἱ λέξεις αὐτές τόν μαστίγωναν ἀνελέητα. Τοῦ φαινόταν πώς τό κρανίο του θά γινόταν χίλια κομμάτια.

Ἔξω ἀπ' τό δωμάτιο ἁπλωνόταν ἕνας κόσμος τυλιγμένος στό σκοτάδι καί σέ μιά σιωπή θανατερή. Πρός τά ποῦ νά πάει; Ξαφνικά σκέφτηκε κάτι πού μεγάλωσε τό μαρτύριό του: Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα ἦρθε νά τόν βρεῖ πρίν ἀπό λίγο γιά νά τοῦ ζητήσει βοήθεια. Γιατί πίστευε σ' αὐτόν, γιατί τόν ἀγαποῦσε, ἦρθε νά τοῦ γυρέψει νά κρατήσει τό λόγο του, νά τήν

προστατέψει, νά τή σώσει ἀπό τά νύχια αὐτοῦ τοῦ γέρου. Κι αὐτός τί ἔκανε; Τίποτα. Τήν ξαπόστειλε χωρίς κάν νά τήν ἀκούσει κι ἐκείνη ἔφυγε γιά πάντα. Αὔριο βράδυ, ἀνάμεσα στά λάγνα φιλιά, θρηνώντας τά κλεμμένα νιάτα της, θά καταριόταν αὐτόν πού περιγέλασε τόν ἔρωτά της. Ἔπρεπε μέ κάθε θυσία νά τή δεῖ, νά ἐξιλεωθεῖ γιά τό λάθος του. Ἔφτασε κοντά στόν κοιτώνα τῶν ὑπηρετριῶν. Ἔσπρωξε ἀπαλά τήν πόρτα. Τό δωμάτιο ἦταν κατασκότεινο. Δυό φορές τή φώναξε, πολύ σιγά:

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα!»

Καμιά ἀπάντηση. Νά 'χε κοιμηθεῖ κιόλας; Δέν τόλμησε νά μπεῖ μέσα, δέν ἦταν μόνη της. Γύρισε στήν κρεβατοκάμαρά του ἀλλά δέν ἔβρισκε ἡσυχία καί ξαναβγῆκε ἀμέσως. Πῆγε πάλι στόν κοιτώνα, καί τό μόνο πού ἄκουσε ἦταν ροχαλητά. Προχώρησε στόν κῆπο καί περιπλανήθηκε στό δασάκι μέ τίς δαμασκηνιές πού ἦταν θεοσκότεινο, φωνάζοντάς τη τώρα δυνατά, ἀλλά χωρίς νά πάρει ἀπάντηση. Κάμποσες φορές, ἔγδαρε τό πρόσωπό του στά κλαδιά, μά οὔτε πού ἔνιωσε τόν πόνο. Ἀπελπισμένος γύρισε πίσω ἐνῶ ὅλα στροβιλίζονταν μπροστά στά μάτια του.

Ὅταν ἄφησε τόν Ἥλιο τῆς Νόησης, ἡ κοπέλα δέν ἔνιωθε καμιά μνησικακία. Ἀντίθετα, ἡ ἀγάπη της ἦταν μεγαλύτερη. Πόσο τόν ἀγαποῦσε! Ἔνιωθε τά χείλια της νά καῖνε ἀκόμα ἀπ' τό φιλί του, καί τό χέρι της ζεστό ἀπ' τό δικό του. Τόν ἀγαποῦσε. Κι ὅμως θά παραδινόταν σ' ἐκεῖνο τόν γέρο, θά χώριζε ἀπ' τό νεαρό ἀφέντη της, θά περνοῦσαν μῆνες καί χρόνια μέσα σ' ἕνα ἀτέλειωτο μαρτύριο.

Ἀντί νά πάει στό κοινό ὑπνοδωμάτιο τράβηξε κατευθείαν γιά τόν κῆπο. Ψηλαφητά, μές στό σκοτάδι, ἔφτασε στήν ὄχθη τῆς λίμνης. Τό φέγγος τοῦ νεροῦ ξεχώριζε παρ' ὅλη τή μαυρίλα τριγύρω κι ἐκείνη θυμήθηκε τά περασμένα χρόνια. Ὅλες οἱ στιγμές τῆς ζωῆς της δίπλα στόν Ἥλιο τῆς Νόησης, τῆς ξανάρθαν στό νοῦ, μία πρός μία. Τώρα ξεχώριζε τό τοπίο, τά

χορτάρια τά δέντρα. Τί γαλήνη ἦταν αὐτή! Ὅλα ἀναπαύονταν, ἐκείνη ὅμως ἔπρεπε νά πεθάνει. Ὅ,τι θυμόταν ἀπ' τά δεκαεφτά της χρόνια ἦταν χτυπήματα, βρισιές, δάκρυα, ὑποταγή. Μοναδική παρηγοριά ὁ ἔρωτας· εἶχε βρεῖ τόν ἥρωά της καί νόμισε πώς αὐτός ἦταν ἡ σωτηρία της. Ἀλίμονο. Σέ μιά στιγμή καθορισμένη ἀπό τή μοίρα, ἀποδείχτηκε πώς κι αὐτός ὁ ἔρωτας ἀκόμα ἦταν ἕνα φευγαλέο ὄνειρο, δέν εἶχε τή δυνατότητα νά τή σώσει. Ἀντίθετα, αὐτές οἱ λιγοστές μνῆμες πού εἶχαν χαραχτεῖ μέσα της, θά ἐπιτείνανε τό μαρτύριο. Ἐξαιτίας τους, θά καταριόταν τήν τύχη της, στό κρεβάτι τοῦ ἀφέντη. Νά λοιπόν πού αὐτός ὁ ἔρωτας πού ἔκανε ν' ἀνθίσουν τόσα ὑπέροχα ὄνειρα τήν ἔσπρωχνε τώρα σ' ἕνα σκοτεινό βάραθρο. Ἡ πόρτα τῆς ζωῆς ἔκλεινε μπροστά της, ἔμενε ὁ δρόμος γιά τό θάνατο. Κοίταξε προσεχτικά τή λίμνη, τῆς φάνηκε πώς ξεχώρισε καί τίς πιό μικρές ρυτίδες τοῦ νεροῦ. Ἀντί νά πέσει σέ μιά ξεδιάντροπη ἀγκαλιά, καλύτερα νά ριχτεῖ σ' αὐτό τό καθάριο, διάφανο νερό.

Ἔκανε μιά κίνηση πρός τά κεῖ, ἀλλά μιά σκέψη τή συγκράτησε. Δέν μποροῦσε νά πεθάνει ἔτσι, ἔπρεπε νά δεῖ τόν Ἥλιο τῆς Νόησης, ἔστω καί μιά φορά ἀκόμα, νά τοῦ μιλήσει γιά τό μυστικό της. Θά μποροῦσε τάχα ἐκεῖνος νά τά διορθώσει ὅλα; Τό φιλί ἔκαιγε πάντα στά χείλη της. Ἡ εἰκόνα του δέν ἔφευγε ἀπ' τά μάτια της. Τόν ἀγαποῦσε πολύ γιά νά τόν χάσει. Αὐτός ὁ ἔρωτας ἦταν ὅ,τι εἶχε καί δέν εἶχε. Δέ δικαιοῦται λοιπόν λίγη εὐτυχία; Τήν ὥρα πού ἄλλα κορίτσια τῆς ἡλικίας της γελοῦν, φλυαροῦν, διασκεδάζουν, ἐκείνη πρέπει ν' ἀποχαιρετήσει τή ζωή. Κι ὕστερα ἀπ' αὐτό, οὔτε ἕνα δάκρυ ἀπό λύπηση, οὔτε μιά κουβέντα. Ὁ χαμός της δέν πρόκειται νά βλάψει κανένα, μήτε μέσα σέ τοῦτο τό σπίτι, ὅπου θά τήν ξεχάσουν ἀμέσως, σάν νά μήν ὑπῆρξε ποτέ.

«Τόσο λίγο μετράω λοιπόν;» Ξαφνικά ἔνιωσε ἀπέραντη πίκρα. Μήν ἀντέχοντας ἄλλο κάθισε κατάχαμα. Τῆς φάνηκε πώς ἄκουσε νά φωνάζουν: «Τραγούδι τοῦ Φοίνικα!» Ἡ φωνή του

ἦταν αὐτή; Κατάπιε τά δάκρυά της γιά ν' ἀκούσει καλύτερα: ἡσυχία παντοῦ.

Ξάφνου ἡ ἀλήθεια ἔλαμψε μέσα της: δέ θά μποροῦσε ποτέ νά σμίξει μαζί της, ὅλα τούς χώριζαν. Εἶχε τή δουλειά του, τό μέλλον του, θά γινόταν σπουδαῖος ἄνθρωπος, δέν εἶχε τό δικαίωμα νά τόν κρατήσει δεμένο κοντά της. Ἔπρεπε νά τόν ἀφήσει. Ἡ δική του ζωή εἶχε ἀπείρως μεγαλύτερη ἀξία ἀπ' τή δική της. Δέν μποροῦσε νά τοῦ ζητήσει νά θυσιαστεῖ, ἔπρεπε νά φύγει, νά φύγει γιά πάντα.

Δάκρυα σκάλωσαν στά βλέφαρά της. Σηκώθηκε. Λυπητερό καί τρυφερό ἀντήχησε τό κάλεσμα δυό φορές: «Ἥλιε τῆς Νόησης!» καί ρίχτηκε ἴσια μπροστά.

Γιά μιά στιγμή ράγισε ἡ σιωπή. Ὁ ἦχος ἀκούστηκε μακρόσυρτος μέσα στή νύχτα. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ τρεμούλιασε μ' ἕνα ἐλαφρότατο στεναγμό πού διαπέρασε τή σκοτεινιά. Ὕστερα ὁ καθρέφτης τῆς λίμνης ξαναβρῆκε τήν ἀπάθειά του, ἀλλά ἕνας παραπονιάρικος ἀντίλαλος ἔπαλλε ἀκόμα στόν ἀέρα. Ὁ κῆπος θρηνοῦσε χαμηλόφωνα.

27

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, κατάφερε ἐπιτέλους νά τελειώσει τό ἄρθρο του, ἀλλά κοιμήθηκε πολύ ἄσχημα. Τό πρωί χρειάστηκε νά τόν φωνάξει δυό φορές ὁ ἀδερφός του γιά νά ξυπνήσει. Φύγανε πολύ βιαστικά καί φτάσανε στό σχολεῖο μέ ἀρκετή καθυστέρηση.

Μέσα στήν τάξη, ὁ καθηγητής τῶν Ἀγγλικῶν κύριος Ζού διάβαζε ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν *Ἀνάσταση*. Ὁ μικρός προσπάθησε νά παρακολουθήσει προσεχτικά ὅσο κι οἱ συμμαθητές του ὥστε νά μπορεῖ ν' ἀπαντήσει στίς ἐρωτήσεις, ἀλλά τό μυαλό του δέν μποροῦσε νά ξεκολλήσει ἀπό τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα καί στή σκέψη της ἔνιωθε τήν καρδιά του νά σφίγγεται.

Αὐτό δέ σήμαινε καθόλου πώς ἤθελε νά τήν κρατήσει κοντά του. Ἔπειτα ἀπό ὅσα σκέφτηκε τούτη τή νύχτα, τό 'χε πάρει ἀπόφαση νά τήν ἐγκαταλείψει, ἀπόφαση πού τόν ἔκανε νά ὑποφέρει φριχτά. Προσπαθοῦσε νά δαμάσει αὐτόν τόν πόνο, γιατί πίστευε πώς αὐτό ἦταν τό χρέος του. Δυό αἰσθήματα στήριζαν τήν ἀπόφασή του: ὁ πόθος ν' ἀφοσιωθεῖ στό καλό τῆς ἀνθρωπότητας, κι ὁ ἀστικός του αὐτοσεβασμός.

Τά μαθήματα τελειώσαν νωρίτερα ἀπ' τό συνηθισμένο. Στόν γυρισμό ὁ μικρός βασανιζόταν πάλι ἀπό ἀντιφατικές σκέψεις. Δέ μίλαγε καθόλου κι ἡ ὄψη του εἶχε τέτοια χάλια πού ὁ ἀδερφός του, μαντεύοντας τήν κατάστασή του, ἀπόφυγε νά πιάσει κουβέντα.

Καθώς περνοῦσαν ἀπ' τή δεύτερη πύλη, διασταυρώθηκαν μέ τό φορεῖο τῶν Φένγκ πού ἔπαιρνε τήν παλλακίδα, μέ συνοδεία δυό ὑπηρετῶν. Μέσα ἀπ' τό φορεῖο ἀκούγονταν σιγανοί ἀναστεναγμοί, πού ξέσκισαν τή καρδιά τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης. Σκέφτηκε πώς τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα ἔφευγε γιά πάντα. Στήν παραμέσα αὐλή ἦταν μαζεμένοι κάμποσοι ὑπηρέτες καί βαστάζοι πού κουβέντιαζαν ζωηρά. Ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος, ἀναψοκοκκινισμένος ἔβριζε μέσ' ἀπ' τά δόντια του: «Τό γεροπόρνο!» Ὁ συνάδερφός του Βέν ὁ Ἐνάρετος, τόν συμβούλεψε νά μήν ἐκφράζεται ἔτσι ἀπερίσκεπτα. Θά μίλαγαν γιά τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης τό 'βαλε στά πόδια χωρίς νά κοιτάξει πρός τά κεῖ. Τήν ὥρα πού περνοῦσαν τό κατώφλι, μιά κουρασμένη φωνή τούς καλωσόρισε: «Πῶς τόσο νωρίς σήμερα;»

Ἦταν τό Σπαθί τοῦ Νέφους, μέ τό πρόσωπο ἰσχνό ἀπ' τήν ἀρρώστια, πού εἶχε ἔρθει νά κουβεντιάσει μέ τόν Ἥλιο τοῦ Καινούριου. Ὁ μεγάλος ἀδερφός ἔφυγε κι ἄφησε μόνους τούς τρεῖς νεαρούς.

«Σήμερα τ' ἀπόγευμα κάναμε μόνο μιά ὥρα μάθημα γιατί πλησιάζουν οἱ διαγωνισμοί», τοῦ ἀπάντησε πρόθυμα ὁ δεύτερος ἀδερφός.

'Από τότε πού βεβαιώθηκε πώς δέν υπάρχει λόγος νά τόν θεωρεί άντίζηλο, ή στάση του πρός τόν μουσαφίρη είχε άλλάξει. 'Εκείνος τούς συνόδευσε στό δωμάτιό τους κι έπεσε σέ μιά πολυθρόνα άναστενάζοντας.

«Γιατί είσαι πάντα κατσούφης;» τόν ρώτησε μέ ένδιαφέρον ό Ήλιος τοϋ Λαού, ένώ ό μικρός πέταξε τά βιβλία του στό τραπέζι καί ξαπλώθηκε στό κρεβάτι.

«'Η ζωή δέν είναι παιχνίδι.»

'Ο δεύτερος άδερφός θυμήθηκε αύτά πού έλεγε συχνά ό φίλος τους: «Ίσως όφείλεται στήν κακή υγεία μου, ή γιατί έχασα τούς γονείς μου πολύ νωρίς...»

Γι' αυτό τοΰ είπε καλοσυνάτα:

«Πρέπει νά τό ρίχνεις έξω λιγάκι, κι όχι νά παιδεύεις συνέχεια τό μυαλό σου μέ μαύρες σκέψεις.»

«Είναι πολύ θλιβερή. 'Η ζωή είναι πολύ θλιβερή,» συνέχισε τό Σπαθί τοϋ Νέφους σάν νά μήν είχε άκούσει τίποτα. «Πέρασα τυχαία άπό τό σπίτι σας: έκείνη τή στιγμή τήν άνέβαζαν στό φορείο. Τήν άκουσα νά κλαίει, τήν είδα νά χτυπιέται, κι έκλαιγα κι έγώ χωρίς νά τό θέλω. Είναι κι αυτή άνθρώπινο πλάσμα, γιατί τήν χρησιμοποίησαν σάν ένα άντικείμενο;»

«Τί λές; Μιλάς γιά τό Τραγούδι τοϋ Φοίνικα;» ρώτησε ό δεύτερος άδερφός.

«Τό Τραγούδι τοϋ Φοίνικα; Μιλάω γιά τή Χαρούλα πού μόλις τήν πήρανε. 'Αφοϋ τήν είδατε καθώς έρχόσασταν.»

'Ο μικρός πετάχτηκε πάνω φωνάζοντας:

«Τή Χαρούλα; Λοιπόν δέν έφυγε τό Τραγούδι τοϋ Φοίνικα;»

«Μά έκείνη...» έκανε ό άλλος καί σταμάτησε βλέποντας τό ξαναμμένο πρόσωπο τοϋ νέου, κι ύστερα πρόσθεσε πολύ σιγά: «έκείνη... έκείνη έπεσε στή λίμνη.»

«Τί; Σκοτώθηκε τό Τραγούδι τοϋ Φοίνικα;»

'Ο μικρός βάλθηκε νά περπατάει στό δωμάτιο πάνω κάτω.

«Έτσι μοΰ είπαν. Τό πτώμα της τό πήραν κιόλας, έγώ δέν είδα τίποτα.»

«Ἄχ, τώρα κατάλαβα», ἀναστέναξε ὁ δεύτερος ἀδερφός. «Τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα αὐτοκτόνησε, κι ὁ παππούς ἔδωσε στή θέση της τή Χαρούλα. Ὥστε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα εἶχε τόσο δυνατό χαρακτήρα πού ἔφτασε μέχρις ἐκεῖ; Δέν ἀμφέβαλα!»

«Αὐτό προκάλεσε καί τή δυστυχία τῆς Χαρούλας», συνέχισε ὁ μουσαφίρης. «Ποιός θά 'ντεχε νά τή δεῖ νά χτυπιέται ἔτσι καί νά μήν τόν πάρουν τά κλάματα; Φοβᾶμαι πώς θ' ἀκολουθήσει κι αὐτή τό παράδειγμα τῆς νεκρῆς.»

«Εἶναι ἀπίστευτο πού φέρθηκε ὁ παππούς μέ τέτοια ἀπανθρωπιά» εἶπε ἀγανακτισμένος ὁ δεύτερος γιός. «Ἡ μιά νά πεθαίνει, καί στή θέση της νά στέλνει ἄλλη. Γιατί τίς βασάνισε ἔτσι;»

«Πές μου πῶς πέθανε;» ρώτησε ὁ μικρός τραντάζοντας τό χέρι τοῦ μουσαφίρη.

«Ἐγώ δέν ξέρω, κανένας δέν ξέρει. Φαίνεται πώς βρῆκε τό πτῶμα ὁ γερο-Ζάο. Φώναξε νά τόν βοηθήσουν νά τό τραβήξει ἔξω ἀπ' τό νερό καί νά τό κουβαλήσουν ἔξω ἀπό τό σπίτι. Αὐτό εἶναι ὅλο. Ἡ ζωή, ὁ κόσμος, ὅλα εἶναι ἀπαίσια!»

Ὁ μικρός κοίταζε ἀγριεμένος τό Σπαθί τοῦ Νέφους ἴσια στό πρόσωπο, τό ἀφανισμένο ἀπό τίς στενοχώριες. Ξαφνικά τοῦ ἄφησε τό χέρι κι ἔφυγε τρέχοντας.

«Τί ἔπαθε;»

«Ἀρχίζω νά καταλαβαίνω», εἶπε ὁ δεύτερος ἀδερφός.

«Ἐγώ ὄχι.»

«Δέ βλέπεις πώς ὁ ἔρωτας σκάρωσε πάλι ἕνα διαβολικό παιχνίδι;»

Στό δωμάτιο ἔπεσε σιωπή. Τελικά ὁ ἐπισκέπτης μουρμούρισε μέ τρεμάμενη φωνή, σά νά μίλαγε στόν ἑαυτό του:

«Κατάλαβα.»

«Ὅλα αὐτά γιά χάρη τοῦ ἔρωτα,» ἔκανε μέ ἀγωνία ὁ δεύτερος γιός. Βλέπω τώρα τί συνέβαινε ἀνάμεσα στόν ἀδερφό μου καί τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα. Στήν ἀρχή δέν ἤμουν βέβαιος.

Δέ φανταζόμουνα μιά τέτοια ἐξέλιξη. Δέν τήν ἤξερα γιά τόσο ἀποφασιστική. Τί δυστυχία! Ἄν εἶχε γεννηθεῖ σέ μιά πλούσια οἰκογένεια... Κι ὅλα αὐτά ἐξαιτίας τοῦ ἔρωτα! Κι ὁ μεγάλος μας ἀδερφός ἔχει ἀδυνατίσει πολύ, ἔχει κι αὐτός τίς σκοτοῦρες του, πάλι ἐξαιτίας τοῦ ἔρωτα. Ὁ Ἔρωτας! Νόμιζα πώς θά ἔπρεπε νά φέρνει εὐτυχία, γιατί φέρνει μόνο δεινά;»

Ἐκείνη τή στιγμή εἶχε στό νοῦ του τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό, ὁ ἴσκιος τοῦ μεγάλου ἀδερφοῦ προβαλλότανε στή δική του ζωή. Ὁ μουσαφίρης πού δέν ἤξερε τήν αἰτία τῆς ταραχῆς του, τήν ἀπέδωσε στόν οἶκτο. Αὐτά τά λόγια ἀγγίζαν καί τόν ἴδιο. Αὐτός εἶχε ἀνάγκη ἀπό λύπηση περισσότερο ἀπ' τόν καθένα. Ἀπό καιρό ἔψαχνε κάποιον νά τοῦ ἀνοίξει τήν καρδιά του. Θεωροῦσε τόν ἑαυτό του ἀσήμαντο, κατώτερο ἀπ' τούς ἄλλους, ζοῦσε μιά ζωή στερημένη, εἰσέπραττε ἀδιαφορία μονάχα καί περιφρόνηση. Καμιά φορά τύχαινε νά τόν ἀντιμετωπίσουν μέ μιά ἐπιφανειακή συμπάθεια πού σέ κεῖνον φάνταζε σάν ἀπίστευτη δωρεά. Τώρα τοῦ παρουσιαζόταν μιά εὐκαιρία γιά ἐξομολόγηση. Δέν ἤθελε τόσο νά παραπονεθεῖ, ὅσο ἤθελε νά ἱστορίσει τούς καημούς του μπροστά σέ μιά πονετική καρδιά. Τοῦ φάνηκε ὅτι ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἦταν ὅ,τι ἔπρεπε.

«Θά 'θελα νά σοῦ πῶ κάτι... ἀλλά ἀναρωτιέμαι ἄν ἀξίζει νά σέ σκοτίζω.» Ὕστερα ἀπό ἕνα ἐνθαρρυντικό βλέμμα τοῦ ἄλλου, τόλμησε νά συνεχίσει: «Θά στά πῶ ὅλα, μόνο ἐσύ μπορεῖς νά μ' ἀκούσεις. Ὁ μεγάλος σου ἀδερφός ἔχει τίς ἔγνοιες του, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔχει κι αὐτός τίς δικές του, δέν μπορῶ νά τούς φορτώσω καί τίς δικές μου. Πρίν ἀπό λίγο ρώτησες γιατί ὁ ἔρωτας φέρνει τόσες δυστυχίες. Κι ἐγώ ἀναρωτήθηκα ἐδῶ καί πολύ καιρό. Ἀγαπάω χωρίς ἐλπίδα. Ξέρω πώς εἶναι τρέλα, ξέρω πώς *ἐκείνη* δέ μ' ἀγαπάει, πώς ποτέ δέ θά θελήσει ἐμένα, ἄνθρωπο φτωχό κι ἀνάξιο γιά μιά κοπέλα σάν κι αὐτή. Συχνά λέω στόν ἑαυτό μου: «Τέρμα τά ὄνειρα! Πῶς σοῦ 'ρθε νά τήν ἀγαπήσεις; Παράτα τίς τρέλες.» Ἀλλά εἶναι πάνω ἀπ' τίς δυνάμεις μου, ἡ εἰκόνα της εἶναι πάντα μπροστά μου, δέν

μπορεῖ νά φύγει ἀπό τή σκέψη μου. Ἔτσι κι ἀκούσω τό ὄνομά της, ἡ καρδιά μου πάει νά σπάσει. Μόλις τήν ἀντικρίσω, ἀναγαλλιάζει ὅλο μου τό εἶναι. Ὅταν εἴμαστε μαζί, προσπαθῶ νά βρῶ εὐχάριστες κουβέντες πού μπορεῖ νά τῆς ἀρέσουν. Μά μόλις ἀνοίξω τό στόμα μου, μπερδεύομαι, τά ὡραῖα λόγια πᾶνε περίπατο, συνειδητοποιῶ τή μηδαμινότητά μου, σκέφτομαι πώς δέν μοῦ ἀξίζει ἡ συντροφιά της, μέ ζώνουν τύψεις, μίσος, ἀπελπισία. Τότε λέω πράγματα πού οὔτε ἐγώ ὁ ἴδιος τά καταλαβαίνω. Μέ περιφρονεῖ, παρ' ὅλο πού δέν τό δείχνει καί μοῦ φέρεται πάντα μέ εὐγένεια, κι ἐγώ δέν τολμῶ πιά ν' ἀρθρώσω λέξη. Βρίσκομαι τόσο μακριά της. Ἐκείνη αἰωρεῖται στόν οὐρανό κι ἐγώ σέρνομαι στήν λάσπη. Ἀναρωτιέμαι, πῶς ἕνα πλάσμα σάν κι ἐμένα πού μεγάλωσε μές στήν ταπείνωση, μπορεῖ νά 'χει ὅπως οἱ ἄλλοι τό ἐρωτικό ἔνστικτο. Καί πῶς ἔτυχε ν' ἀγαπήσω ἐκείνη, εἰδικά ἐκείνη, πού στέκει τόσο ψηλά κι εἶναι τόσο ἁγνή. Εἶναι μαρτύριο ἡ ἀνέλπιδη ἀγάπη. Ἐκείνη δέν ξέρει τίποτα, ἀλλά καί νά 'ξερε τί μποροῦσε νά κάνει; Ἁπλῶς θά μέ λυπόταν. Καμιά γυναίκα δέν μπορεῖ νά μ' ἀγαπήσει, εἶμαι ἕνα ἄθλιο πλάσμα. Πόσο φῶς καί πόσος ἔρωτας σέ τοῦτο τόν κόσμο. Ἀλλά δέν περισσεύει γιά μένα.» Ὕστερα ἀπό μιά σύντομη σιωπή, συνέχισε: «Φτάνει... δέν ἔπρεπε νά σέ χασομερήσω μέ τίς ἱστορίες μου, ἀλλά βλέπεις, ἔξω ἀπό σένα, κανένας δέ θά 'θελε νά μ' ἀκούσει. Θαρρῶ πώς τήν ἀγαπᾶς κι ἐσύ. Δέν ὑπάρχει κανένας λόγος βέβαια νά ζηλέψεις. Τί νά ζηλέψεις ἀπό μένα; Σέ μακαρίζω, ἀλλά εὔχομαι νά παντρευτεῖτε καί νά 'στε εὐτυχισμένοι. Ἄν τύχει νά μή ζῶ ἀκόμα ὅταν φτάσει ἐκείνη ἡ ὄμορφη μέρα, δῶσε μου τό λόγο σου πώς θά 'ρθετε στόν τάφο μου. Παντρευτεῖτε κι ἐλᾶτε κάποτε κι οἱ δυό μαζί, κι ἐγώ θά σᾶς εὐλογήσω ἀπό κεῖ πού θά βρίσκομαι. Μπορεῖς νά μοῦ τό ὑποσχεθεῖς;»

Κοίταξε μ' ἕνα βλέμμα ἱκετευτικό τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ. Ἐκεῖνος ἔστριψε τό κεφάλι. Ὅλη αὐτή τήν ὥρα εἶχε μείνει σιωπηλός. Μόνο ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου του πρόδινε τή συ-

γκίνησή του. Καταλυπημένος, εἶπε τελικά:

«Στό ὑπόσχομαι, σοῦ ὑπόσχομαι ὅ,τι θέλεις.»

«Δέν ξέρω πῶς νά σ' εὐχαριστήσω.»

Δάκρυα εὐγνωμοσύνης κύλησαν στά σκαμμένα μάγουλα τοῦ Τσέν-Σπαθί τοῦ Νέφους. Τό πρόσωπό του φωτίστηκε χαρούμενα. Αὐτή ἡ ὑπόσχεση, ἄς εἶχε ἐλάχιστη σημασία, γι' αὐτήν τήν ταπεινωμένη ζωή ἦταν μιά παρηγοριά.

28

Ἀφοῦ ἔφυγε ὁ φίλος τους, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ πῆγε στόν κῆπο, σίγουρος πώς θά βρεῖ ἐκεῖ τόν ἀδερφό του. Τόν βρῆκε στήν ὄχθη τῆς λίμνης νά περπατάει πάνω κάτω. Ποῦ καί ποῦ στεκόταν ἀπότομα, παρατηροῦσε τήν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ κι ἀναστενάζοντας βαθιά ξανάρχιζε τό περπάτημα. Δέν πρόσεξε τόν ἀδερφό του πού εἶχε πλησιάσει. Ὅταν ἄκουσε νά τόν φωνάζουν, γύρισε τό κεφάλι, ἐκεῖ πού ἄρχιζε τό δασάκι μέ τίς δαμασκηνιές, τόν κοίταξε καί δέ μίλησε.

«Ἀδερφούλη μου, τί ὄψη εἶναι αὐτή; Τί σοῦ συμβαίνει;»

Ἐκεῖνος ἐξακολούθησε τό πέρα δῶθε χωρίς νά βγάλει μιλιά. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ τόν τράβηξε ἀπ' τό μανίκι:

«Τά ξέρω ὅλα. Τώρα πιά δέ γίνεται τίποτα, πρέπει νά τά ξεχάσεις.»

«Νά τά ξεχάσω; Ποτέ!» Μιά λάμψη μίσους πέρασε μέσα ἀπ' τά μάτια τοῦ μικροῦ. «Ὑπάρχουν πολλά πράγματα πού εἶναι δύσκολο νά ξεχαστοῦν. Κοίταζα ἐτοῦτο τό νερό. Προσπάθησα ν' ἀνακαλύψω κάποιο ἴχνος ἀπό κείνη, ἀλλά τίποτα. Πῶς κατάφερε αὐτή ἡ λίμνη νά μείνει ἔτσι ἥσυχη ἀφοῦ πρῶτα τήν κατάπιε! Αὐτά τά δέντρα, αὐτά τά φυτά, σταθῆκαν μάρτυρες, ξέρουν πῶς πέθανε. Δέν τολμῶ νά φανταστῶ τί εἶχε στό μυαλό της τήν τελευταία στιγμή, καί δέν μπορῶ παρά αὐτό νά σκέφτομαι, γιατί ἐγώ τή δολοφόνησα. Κι ὄχι μόνο ἐγώ: ἡ οἰκογέ-

νειά μας, ἡ κοινωνία μας.».

«Σέ καταλαβαίνω καί λυπᾶμαι γιά σένα», ἔκανε μέ εἰλικρίνεια ὁ δεύτερος ἀδερφός σφίγγοντάς του τό χέρι. «Ἐδῶ καί λίγο καιρό ἐγώ δέ σκέφτομαι ἄλλο ἀπό τήν δική μου εὐτυχία, τό μέλλον μου, τόν ἔρωτά μου. Θυμᾶμαι τά παιδικά μας χρόνια, ὅταν ἀρχίσαμε τίς σπουδές μας, πῶς πηγαίναμε μαζί στό δάσκαλο, πῶς γυρνούσαμε μαζί. Ὅταν ἔβγαινα πρῶτος ἀπ' τήν τάξη, σέ περίμενα. Ὅταν ἔβγαινες πρῶτος ἐσύ, μέ περίμενες. Ἀργότερα ἔγινε τό ἴδιο καί στό κολέγιο καί στή Σχολή Ξένων Γλωσσῶν. Στό σπίτι, βοηθούσαμε στά μαθήματα ὁ ἕνας τόν ἄλλο. Ἐδῶ καί ἔξι μῆνες, ἀπομακρύνθηκα ἀπό σένα, ἀπορροφημένος ἀπ' τίς ἔγνοιες μου. Γιατί δέν μοῦ τά εἶπες ὅλα νωρίτερα; Ἴσως μαζί βρίσκαμε κάποια λύση. Δυό ἄνθρωποι τά καταφέρνουν καλύτερα ἀπό ἕναν μόνο, δέν τό 'χουμε πεῖ αὐτό τόσες φορές;»

Δυό χοντρά δάκρυα κρέμονταν στά τσίνορα τοῦ μικροῦ, κι ἀπάντησε μ' ἕνα πικρό χαμόγελο:

«Θυμᾶμαι, ἀλλά τώρα εἶναι πολύ ἀργά. Δέ φαντάστηκα ποτέ πώς μπορεῖ νά εἶχε τέτοια ἀποφασιστικότητα. Τήν ἀγαποῦσα, σέ βεβαιώνω, ἀλλά τί μποροῦσα νά κάνω; Μόνο μέ τεράστιες θυσίες... Ἴσως παραήμουνα ἀπασχολημένος, ἴσως μοῦ ἔκλεινε τά μάτια κάτι ἄλλο, κι ἔτσι τή θυσίασα. Ἐκείνη πνίγηκε, κι ἡ Χαρούλα κλαίγοντας πῆγε νά θάψει τά νιάτα της στούς Φένγκ, νά γίνει τό παιχνιδάκι τοῦ γερο-πόρνου. Αὐτή ἡ σκέψη καρφώθηκε στό μυαλό μου. Νομίζεις πώς ἀπό δῶ κι ἐμπρός θά μπορέσω νά ζήσω ἥσυχος;»

«Εἶναι πολύ ἀργά.»

«Θυμᾶσαι τό βράδυ, στή γιορτή τῶν φαναριῶν; Τί χαρούμενοι πού ἤμασταν. Σάν χθές μοῦ φαίνεται. Ποῦ νά τή γυρέψω τώρα; Ποῦ νά βρῶ τό πρόσωπό της, τή φωνή της; Μέ λογάριαζε γιά σωτήρα της, κι ἐγώ τήν ἐγκατέλειψα. Εἶμαι ἄνανδρος. Κι ἐγώ εἶμαι σάν κι ἐσᾶς. Γεννηθήκαμε ἀπ' τούς ἴδιους γονεῖς, ἀνατραφήκαμε μέσα στήν ἴδια οἰκογένεια, κανένας μας δέν

ἔχει θάρρος. Μισῶ τόν ἴδιο μου τόν ἑαυτό.»

'Ανάσαινε μέ δυσκολία, ἔκαιγε ὁλόκληρος. Δέν πρόφταινε ν' ἀρθρώσει σωστά τά λόγια πού ἀνέβαιναν ὁρμητικά στά χείλη του, καί ξεφεύγοντας ἀπό τόν ἀδερφό του πού τόν κράταγε σφιχτά, βάλθηκε νά χτυπάει τό στῆθος του μέ τίς γροθιές του. 'Ο "Ηλιος τοῦ Λαοῦ τόν ἅρπαξε γερά ἀπ' τό μπράτσο γιά νά τόν σταματήσει.

«Μά γιατί κάνεις ἔτσι;»

«Δέν ἀντέχω πιά αὐτή τήν οἰκογένεια.» ἔκανε τό ἀγόρι.

Μέ σκυμμένο τό κεφάλι, δάγκωνε τά χέρια του.

'Ο "Ηλιος τοῦ Λαοῦ χλώμιασε. Κάτι πῆγε νά πεῖ μά δέ βρῆκε τά λόγια. Κοίταζε πότε τό πρόσωπο τοῦ ἀδερφοῦ του, πότε τό δασάκι. Πάνω σ' ἕνα κλαδί, μιά κίσσα βάλθηκε νά φλυαρεῖ. Σιγά σιγά τά μάτια του φωτίστηκαν, ἡ ὄψη του γλύκανε καί χαμογέλασε μέσα ἀπ' τά δάκρυά του.

«Γιατί δέν μ' ἐμπιστεύεσαι ὅπως παλιά;» εἶπε. «Πρῶτα ρώταγες τή γνώμη μου γιά ὅλα, μοιραζόμασταν καί τίς χαρές καί τίς λύπες. Γιατί δέν γίνεται αὐτό καί τώρα; Δέν εἴμαστε πιά οἱ ἴδιοι;»

«Ἴδιοι; 'Αλλάξαμε κι οἱ δυό.» ἀπάντησε ὁ μικρός πού ἔνιωθε νά τόν χωρίζει ἀπό τόν ἀδερφό του ἕνα μουσκεμένο κουφάρι. 'Εσύ ἔχεις τήν ἀγάπη σου, κι ἐγώ τά 'χασα ὅλα. Τί νά μοιραστοῦμε;»

«Μόλις τώρα σοῦ μίλησα γιά τίς τύψεις μου,» ἔκανε παρακλητικά ὁ δεύτερος ἀδερφός, «δέν θά μέ συγχωρέσεις; Ἄς στηρίξουμε ὁ ἕνας τόν ἄλλο γιά νά προχωρήσουμε μαζί ἀπό δῶ κι ἐμπρός, ἐγώ σοῦ ὑπόσχομαι νά μή σέ ξαναφήσω.»

«Τί ὠφελεῖ; Εἶναι πολύ ἀργά. Δέν ἔχω ὄρεξη νά προχωρήσω.»

«'Εσύ τό λές αὐτό; Θά τά ἐγκαταλείψεις ὅλα ἐξαιτίας μιᾶς γυναίκας; Αὐτό εἶναι τελείως ἀντίθετο μέ τίς θεωρίες σου.»

«Ὄχι, δέν πρόκειται γι' αὐτό», συνέχισε ὁ μικρός ἀργά, ἀποφεύγοντας τό ἐρευνητικό βλέμμα τοῦ ἄλλου. «Δέν εἶναι

μόνο ἐξαιτίας μιᾶς γυναίκας. Δέν τήν ἀντέχω πιά αὐτή τή ζωή.»

«Δέν ἔχεις δικαίωμα νά μιλᾶς ἔτσι. Στήν ἡλικία μας, οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος δέν ξέρουμε ἀκόμα τί εἶναι ἡ ζωή.»

«Δέν εἴδαμε ἀρκετά; Περίμενε λίγο ἀκόμα! Ἀπό δῶ κι ἐμπρός ἔχουν νά δοῦν πολύ χειρότερα τά μάτια μας, στό λέω ἐγώ.»

«Εἶσαι ὑπερβολικός ὅπως πάντα. Ὅ,τι ἦταν νά γίνει ἔγινε, καί δέν ἀλλάζει πιά. Τό μέλλον δέν τό σκέφτεσαι; Μοῦ κάνει ἐντύπωση πού ξέχασες τή φράση πού ἔλεγες συνέχεια.»

«Ποιά φράση;»

«Εἶμαι νέος, δέν εἶμαι οὔτε ἀνώμαλος οὔτε ἠλίθιος, θά κάνω ἕναν ὡραῖο ἀγώνα γιά τήν εὐτυχία.»

Στό πρόσωπο τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης καθρεφτιζόταν ἡ πάλη πού γινόταν μέσα του. Ἐπανέλαβε μέ μισή φωνή: «Εἶμαι νέος», στήν ἀρχή μέ ἀγανάκτηση, ὕστερα μ' ἕνα ὕφος σκεφτικό, μετά σάν νά ξύπναγε ἀπό ἕνα ὄνειρο. Στό τέλος εἶπε ἀποφασιστικά:

«Εἶμαι νέος, ναί, εἶμαι νέος!»

Ἔσφιξε τό χέρι τοῦ ἀδερφοῦ του καί τόν κοίταξε ἴσια στά μάτια. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἔπιασε τό νόημα αὐτῆς τῆς ματιᾶς κι αὐτῆς τῆς χειρονομίας. Ἔνιωσε καί τό δικό του κουράγιο νά ξανάρχεται, καί μέ τή σειρά του ἔσφιξε κι αὐτός τό χέρι τοῦ μικρότερου. Εἶχαν συνεννοηθεῖ.

Ἦταν νωρίς ἀκόμα ὅταν σηκώθηκαν ἀπ' τό τραπέζι. Βγῆκαν ἔξω μαζί. Στό δρόμο κουβέντιαζαν ἐγκάρδια πότε γιά τό ἕνα πότε γιά τό ἄλλο. Εἶχαν ἔξι μῆνες νά μιλήσουν ἔτσι.

Ὁ οὐρανός ἦταν γεμάτος μαῦρα σύννεφα. Ὁ βραδινός ἀέρας δροσερός. Στούς δρόμους οἱ περαστικοί δέν ἦταν πολλοί. Στά κατώφλια μερικῶν σπιτιῶν κουβέντιαζαν μικρές ὁμάδες ἀπό βαστάζους κι ὑπηρέτες.

Ἀφοῦ περπάτησαν κάμποσο, βρέθηκαν μπροστά σ' ἕνα σπίτι πού ὀρθωνόταν στό ἔμπα ἑνός δρόμου. Ἀπ' τήν κάθε

μεριά τῆς πόρτας, πάνω στόν τούβλινο τοῖχο, κρεμόταν κι ἀπό μιά πινακίδα ξύλινη, ὀρθογώνια, μέ μιά ἐπιγραφή. Οἱ χαρακτῆρες ἦταν πράσινοι σέ κίτρινο φόντο. Ἡ μιά ἔγραφε: «Γραφεῖον τοῦ διαπρεποῦς δικηγόρου Γκάο-Ἀφέντη τοῦ Φωτός». Καί ἡ ἄλλη: «Γραφεῖον τοῦ διαπρεποῦς δικηγόρου Τσέν-Ἀφέντη τῆς Οἰκογένειας.»

«Πῶς βρεθήκαμε στά γραφεῖα τοῦ τρίτου θείου καί τοῦ φίλου του;» ρώτησε ὁ δεύτερος ἀδερφός.

Εἶχαν μπεῖ σ' ἕνα ἑλικοειδές καλντερίμι πού οἱ πέτρες του πλήγωναν τά πόδια ὅταν φοροῦσαν δερμάτινα παπούτσια. Εἶχε κι ἀπ' τίς δυό μεριές χαμηλά τοιχάκια ἀπό πατικωμένο χῶμα πού μόλις ἔκρυβαν κάτι φυλλωσιές ἀπό σοφόρες καί ροδιές χωρίς τά φανταχτερά λουλούδια τους, μόνο μέ λίγους καχεκτικούς καρπούς. Οἱ πόρτες τῶν σπιτιῶν, μέ τό μαῦρο βερνίκι, ἦταν σχεδόν ὅλες κλειστές. Μιά ἀπ' αὐτές ἀνοιγόκλεινε κάθε τόσο γιά νά περάσει κάποιος.

«Πᾶμε νά φύγουμε. Αὐτό τό μέρος παραεῖναι ἥσυχο γιά νά 'χει ἐνδιαφέρον. Κι ὁ οὐρανος δέ μοῦ καλοφαίνεται, θά βρέξει», εἶπε ὁ μικρός βλέποντας νά μαζεύονται τά σύννεφα.

«Σούτ! Πιό σιγά», ψιθύρισε ὁ ἀδερφός του τραβώντας τον ἀπ' τό μανίκι. «Κοίτα!»

Ἀπό τή μπροστινή αὐλή ἔβγαινε ἕνας ἄνθρωπος πού μόλις τούς εἶδε, ἔκανε στροφή ἐπί τόπου καί μπῆκε μέσα κλείνοντας τήν πόρτα.

«Ὁ πέμπτος θεῖος μας!» ἀπόρησε ὁ μικρός. «Τί κάνει ἐδῶ πέρα; Καί γιατί αὐτό τό μυστηριῶδες ὕφος κι ἡ φευγάλα;»

«Πάψε. Ἄς πᾶμε σιγά πρός τά κεῖ νά δοῦμε ἀπό ποῦ ἐρχόταν.»

Προχωρήσανε ἀθόρυβα, σπρώξανε τά πορτόφυλλα πού δέν ὑποχωρήσανε, καί τότε ἔσησαν αὐτί: ἀπό μέσα ἀκούστηκαν βήματα πού ἀπομακρύνονταν. Παρατηρώντας τή φρεσκοβαμμένη πόρτα, ἀνακαλύψαν ἕνα κομμάτι κόκκινο χαρτί πού ἔγραφε:

«Γκάο ἀπό τό Νανκίν.»

Ὁ δεύτερος γιός ἔκανε ἕνα μορφασμό καί τράβηξε ἀπό κεῖ τόν ἀδερφό του.

«Περίεργο!» ἔκανε ὁ μικρός μόλις βγῆκαν ἀπ' τό σοκάκι. «Γκάο ἀπ' τό Νανκίν... Μά αὐτό εἶναι τό οἰκογενειακό μας ὄνομα!»

«Δέν εἴμαστε οἱ μοναδικοί Γκάο στήν πόλη πού κατάγονται ἐπίσης ἀπό τό Νανκίν. Ὡστόσο... Πρόσεξες τό γραφικό χαρακτήρα;»

Ὁ μικρός στήν ἀρχή ἀπόρησε μ' αὐτή τήν ἐρώτηση. Ὕστερα ἔβαλε τά γέλια:

«Εἶναι τοῦ πέμπτου θείου μας. Ναί, σίγουρα εἶναι ὁ γραφικός του χαρακτήρας, τόν ξέρω καλά.»

«Ἀλήθεια. Καί πῶς βρέθηκε σ' αὐτήν τήν πόρτα;»

«Γιατί τό σπίτι εἶναι δικό του.»

Ὁ μικρός εἶχε λύσει τό μυστήριο.

«Δικό του; Μά ἀφοῦ μένει μαζί μας.»

«Φυσικά. Τώρα ἔχει δυό σπίτια. Ἄκουσα κάποτε τόν Γκάο τόν Ἄδολο νά μιλάει γιά κάτι τέτοιο, δέν εἶναι πολύς καιρός. Ἐκείνη τή στιγμή δέν ἔδωσα σημασία. Τώρα μοῦ ξανάρθε στό νοῦ. Ὅπου νά 'ναι θά γελάσουμε μέ τήν καρδιά μας.»

«Μπῆκα! Καί στό σπίτι κανένας ἀκόμα δέν θά τό 'χει πάρει χαμπάρι», εἶπε γελώντας ὁ δεύτερος ἀδερφός, εὐχαριστημένος πού ἔτσι τυχαῖα ἀνακαλύψαν τέτοιο μυστικό.

«Ἀργά ἤ γρήγορα θά βγοῦνε ὅλα στή φόρα. Θά ἔχει πολύ γοῦστο!» εἶπε μ' ἕνα περιφρονητικό ὕφος τό ἀγόρι νιώθοντας ἠθικά ἀνώτερο μπροστά σ' αὐτή τήν περίφημη οἰκογένεια πού εἶχε ξεγυμνωθεῖ καί ἦταν ἕτοιμη νά καταρρεύσει.

Καί δέν τοῦ φαινόταν καθόλου ὑπερβολικό.

«Διάβολε! Βρέχει,» ἔκανε ὁ μεγαλύτερος πού τήν ὥρα πού ἑτοιμαζόταν ν' ἀπαντήσει ἔνιωσε μιά σταγόνα στό μέτωπό του καί τάχυνε τό βῆμα του.

«Τρέχα, ἔρχεται θύελλα.»

Ἀμέσως ξέσπασε ἡ νεροποντή. Τά δυό ἀδέρφια φτάσανε στό σπίτι καί τά ροῦχα τους ἦταν μούσκεμα.

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, νερό γιά νά πλυθοῦμε,» φώναξε χωρίς νά σκεφτεῖ ὁ μικρός.

«Τραγούδι τοῦ Φοίνικα; Ἀκόμα τή φωνάζεις; Ἀφοῦ ξέρεις πώς...»

Ὁ μικρός χλώμιασε. Φώναξε τή μαμά-Χουάνγκ καί χώθηκε στό δωμάτιό του νά βγάλει τά βρεμμένα. Εἶχε χάσει τό κέφι του.

Μόλις τούς εἶδε σ' αὐτή τήν κατάσταση ἡ γριά ὑπηρέτρια ἄρχισε τή γκρίνια:

«Ἄν ζοῦσε ἡ μητέρα σας, δέ θά σᾶς ἄφηνε νά τριγυρνᾶτε ἔτσι. Καί μόνο γιά τή μνήμη της, θά 'πρεπε νά προσέχετε τήν ὑγεία σας. Ἐγώ μένω ἐδῶ ἀποκλειστικά γιά σᾶς, ἀλλιως θά εἶχα φύγει ἀπό καιρό. Τώρα πού δέν εἶναι πιά ἐδῶ τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, ἔμεινα μόνη νά σᾶς περιποιοῦμαι. Ποιός θά σᾶς φροντίζει ὅταν πεθάνω κι ἐγώ; Σάν βλέπω ποῦ καντάντησε αὐτό τό σπίτι, δέ μοῦ μένει διάθεση νά καθίσω παραπάνω.»

Αὐτά τά λόγια μέ τόση πικρία μέσα τους, ἔφεραν στήν ἐπιφάνεια ὅλη τή στενοχώρια πού εἶχαν ἀπωθήσει στό βάθος τῆς καρδιᾶς τους. Ὅταν ἀλλάξαν ροῦχα, ἡ μαμά-Χουάνγκ, ἀφοῦ φλυάρησε ἀρκετά, ἔβγαλε ἕνα βαθύ ἀναστεναγμό καί βγῆκε τρικλίζοντας μέ τά παραμορφωμένα της πόδια.

Ὁ μικρός ἔφυγε ἀπό τό δωμάτιό του. Ἡ βροχή εἶχε σταματήσει, ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν πολύ καθαρή κι ἡ κουφόβραση εἶχε ὑποχωρήσει. Ἀφοῦ στάθηκε γιά λίγο στά σκαλιά κι ἔριξε μιά ματιά στά φωτισμένα παράθυρα κάθε νοικοκυριοῦ, ἔφυγε ἀπ' τό ἐσωτερικό μέρος τοῦ σπιτιοῦ προχωρώντας ἀφηρημένα. Στάθηκε στό κεντρικό χόλ κι ἔπιασε τό αὐτί του, μέ διακοπές, διάφορες φράσεις ἀπό κείμενα πού τά μάθαιναν ἀπ' ἔξω:

«Ὁ γιός δέν ἐγκαθίσταται στό βάθος τοῦ κεντρικοῦ περίπτερου, δέν κάθεται στήν τιμητική ψάθα, δέν περνάει ἀπό τόν

κεντρικό διάδρομο, δέν στέκεται μπροστά στή μεσαία πύλη» (Ἦταν ἡ φωνή τοῦ ξαδέρφου του Ἥλιου τοῦ Ἡρωισμοῦ.)

«Μέ τίς πέντε μεγάλες ποινές τιμωροῦνται τρεῖς χιλιάδες ἁμαρτήματα ἐκ τῶν ὁποίων τό μεγαλύτερο εἶναι ἡ ἔλλειψις υἱικῆς στοργῆς. Ἐκεῖνος πού δέν σέβεται τίς θελήσεις τοῦ πρίγκιπος, περιφρονεῖ τόν μονάρχη. Ἐκεῖνος πού κρίνει τόν ἐνάρετο ἄνθρωπο, περιφρονεῖ τόν Νόμο. Ἐκεῖνος πού στερεῖται υἱικῆς στοργῆς περιφρονεῖ τούς γονεῖς.» (Ἡ φωνή τοῦ ξαδέρφου του Ἥλιου τοῦ Πλήθους.)

«Ὅταν περπατάει μιά γυναίκα, δέν γυρίζει τό κεφάλι της. Ὅταν μιλᾶ, τά χείλη της μόλις κι ἀνοίγουν. Ὅταν κάθεται, δέν μετακινεῖ τά γόνατα. Ὅταν ἀλλάζει θέση, ἡ φούστα της μένει ἀσάλευτη.» (Ἡ φωνή τῆς ξαδέρφης του Λευκῆς Ἁγνότητας.)

Ἔκανε νά φύγει, μήν ἀντέχοντας ἄλλο αὐτές τίς ἀσυναρτησίες. Ἀλλά οἱ φωνές θαρρεῖς καί τόν καταδίωκαν, καί σταμάτησε μ' ἕνα σφίξιμο στήν καρδιά.

Ἔριξε μιά ματιά τριγύρω του καί τοῦ φάνηκε ἀμφίβολο ἄν αὐτό πού ἔβλεπε ἦταν ὁ πραγματικός κόσμος, κι ἄν οἱ φωνές ἐκεῖνες δέν ἦταν φανταστικές. Ἀναρωτήθηκε ποῦ βρισκότανε ἄραγε.

«Αὐτή εἶναι ἡ ἀγωγή πού παίρνουν.»

Τινάχτηκε ἀπότομα καθώς ἄκουσε νά τόν φωνάζουν. Γύρισε τρομαγμένος, ἦταν ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ. Ἁρπάχτηκε ἀπ' τόν ἀδερφό του σάν νά καλωσόριζε ἕνα παλιό φίλο σέ μιάν ἀτέλειωτη ἔρημο δίχως ἀνθρώπινα ἴχνη. Ὁ ἀδερφός του δέν κατάλαβε τίποτα. Προχώρησαν μαζί στό ἐσωτερικό τοῦ σπιτιοῦ, δυό μοναχικές ὑπάρξεις στόν ἀπέραντο κόσμο.

29

Γρήγορα ξεχάστηκαν ὁ θάνατος τοῦ Τραγουδιοῦ τοῦ Φοίνι-

κα κι ή άναχώρηση τής Χαρούλας. Ήταν γεγονότα πού δέν άλλαξαν τή ζωή τής οικογένειας Γκάο. Έλλειψαν δυό ύπηρέτριες, άγόρασαν δυό καινούριες. Ή Μεταξένια άντικατέστησε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, κι ή Γαλαζόπετρα πῆρε τή θέση τῆς Χαρούλας. Ή πρώτη ἦταν μιά χωριατοπούλα δεκαπέντε χρονῶ πού μόλις πέθανε ὁ πατέρας της, ὁ μόνος πού τῆς άπόμενε, τήν πουλήσανε γιά νά δουλέψει ἔναντι τροφῆς καί στέγης. Ύστερα άπό λίγες μέρες μίλαγαν πιά ἐλάχιστα γιά τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, σάν νά μήν εἶχε ὑπάρξει ποτέ. Μόνο πολύ λίγα πρόσωπα, εἶχαν διατηρήσει μέσα τους μιάν όδυνηρή άνάμνηση, ὅπως ή Μικρή Εὐθυμία, ή Μικρή Γελαστή κι ή μαμά-Χουάνγκ. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν ἔδειχνε νά τή σκέφτεται πιά. Στήν πραγματικότητα ὑπῆρχε μέσα του μιά πληγή άγιάτρευτη, ὅμως ἕνα σημαντικό γεγονός ἐκεῖνες τίς μέρες τόν ἐμπόδισε νά βουλιάξει στόν καημό του.

Ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ ἕκτου τεύχους τῆς *Αὐγῆς* εἶχε ἀρχίσει νά διαδίδεται πώς θ' ἀπαγορευτεῖ ή κυκλοφορία της, ἔπειτα ἀπό μυστικές ἐνέργειες τῆς Ἑταιρείας Κομφουκιανῶν Ἀρχῶν.

Οἱ νεαροί ταράχτηκαν στήν ἀρχή μ' αὐτό τό νέο, ἀλλά ἀμέσως ἀναθάρρεψαν. Καθώς τούς ἔλειπε ή πείρα, δέν μποροῦσαν νά διανοηθοῦν πώς θά ἐπέτρεπε ποτέ ὁ στρατηγός Ζάνγκ στούς κατωτέρους του νά κινηθοῦν μ' αὐτό τόν τρόπο. Τό ἕβδομο τεῦχος κυκλοφόρησε κανονικά. Ὁ ἀριθμός τῶν συνδρομητῶν αὐξήθηκε ἀκόμα περισσότερο. Τελευταῖα εἶχαν νοικιάσει κι ἕνα δωμάτιο στό κτίριο τῆς ἀγορᾶς, πάνω ἀπ' τό γραφεῖο τοῦ Ἡλίου τοῦ Καινούριου. Κάθε βράδυ μαζεύονταν ἐκεῖ οἱ νέοι πού δούλευαν γιά τό Ἑβδομαδιαῖο φύλλο. Τήν ἡμέρα ή πόρτα ἔμενε κλειστή, ἐκτός ἀπό τίς Κυριακές, ἔτσι πού ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἀκόμα ἀγνοοῦσε αὐτή τήν δραστηριότητα τοῦ μικροῦ του ἀδερφοῦ. Τά σημαντικότερα καταστήματα ἦταν στό ἰσόγειο. Ὁ πρῶτος ὄροφος εἶχε μόνο καμιά εἰκοσαριά μαγαζιά κι ὁ ὑπόλοιπος χῶρος ἦταν ἀκατοίκητος. Τό

γραφεῖο τῆς ἐφημερίδας ἦταν ἀπομωνομένο ἀνάμεσα σέ ἄδεια δωμάτια. Κάθε βράδυ, δυό τρεῖς σπουδαστές ξεκλείδωναν, ἄναβαν το φῶς, τοποθετοῦσαν πρόχειρα καθίσματα. Δέκα λεπτά ἀργότερα ἄναβε ζωηρή συζήτηση. Σ' αὐτές τίς συναντήσεις ἦταν λίγοι, ἕξι ἤ ἑφτά τό πολύ, καί κάποτε ἀνάμεσά τους καί κανένα κορίτσι. Ἡ Χαμογελαστή εἶχε ἔρθει πολλές φορές. Μαζεύονταν ὄχι γιά ὀργανωμένη συζήτηση, ἀλλά γιά νά κουβεντιάσουν ἐλεύθερα ὅλα τά θέματα πού στό σπίτι ἦταν ἀπαγορευμένα.

Ὁ μικρός ἦταν τακτικό μέλος αὐτῶν τῶν συγκεντρώσεων καί καμιά φορά ἔφερνε καί τόν μεγαλύτερο ἀδερφό του. Ἐρχόταν ὁπωσδήποτε τίς Τρίτες: κάθε Τετάρτη πρωί παραδίνονταν τά ἄρθρα, ὁπότε τήν παραμονή τό βράδυ ἔπρεπε νά περάσουν τά χειρόγραφα ἀπό τόν τελικό ἔλεγχο. Ὁ Ζάνγκ ὁ Εὔχαρις κι ὁ Χουάνγκ ὁ Φιλάνθρωπος βρίσκονταν πάντα ἐκεῖ.

Δυό μέρες ἀφότου πέθανε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, ρίχνανε μιά τελευταία ματιά στά ἄρθρα τοῦ ὄγδοου τεύχους. Ὅπως πάντα, ὁ μικρός ἀδερφός ἦταν παρών. Τήν στιγμή πού ἔφτασε, διάβαζε φωναχτά ἡ Χαμογελαστή μιά προκήρυξη τῆς ἀστυνομίας πού ἀπαγόρευε στίς γυναῖκες τά κοντά μαλλιά. Ὁ νέος τήν εἶχε ὑπόψη του. Λέγανε πώς ἤτανε ἔργο κάποιου «φωστήρα» τῆς παλιᾶς δυναστείας. Ἦταν τόσο ἀπλοικό τό περιεχόμενο, ἀλλά κι ἡ διατύπωση ἦταν τέτοια πού σέ κάθε φράση τό ἀκροατήριο ἔσκαγε στά γέλια.

«Στ' ἀλήθεια, κοροιδεύουν τόν κόσμο! Τί θέλει νά πεῖ δηλαδή;» φώναξε ἡ Χαμογελαστή καί πέταξε τό χαρτί στό πάτωμα.

«Ἀξίζει να τό δημοσιεύσουμε αὐτό στό ἑπόμενο τεῦχος, κάτω ἀπ' τή ρουμπρίκα: «Ἄς γελάσουμε,» πρότεινε ὁ Φιλάνθρωπος.

«Μπράβο!» ἔκανε ἡ κοπέλα χειροκροτώντας.

Ὅλοι συμφώνησαν. Ὁ Εὔχαρις πρόσθεσε πώς καλό θά ἦταν νά τό συνοδέψουν μ' ἕνα κείμενο καταπέλτη. Παρακάλεσαν τόν Φιλάνθρωπο νά τό γράψει, ἀλλά ἐκεῖνος ζήτησε ἀπό

τόν Ἥλιο τῆς Νόησης νά τό ἀναλάβει. Αὐτός ἄλλο πού δέν ἤθελε γιά νά βγάλει τό ἄχτι του, καί στρώθηκε ἀμέσως στό γραφεῖο. Ἔγραψε πρῶτα τόν τίτλο:

«Διαβάζοντας τήν προκήρυξη πού ἀπαγορεύει τά κοντά μαλλιά στίς γυναῖκες.»

Οἱ ἄλλοι εἶχαν κάνει ἕνα κύκλο γύρω του καί παρακολουθοῦσαν αὐτά πού ἔγραφε. Κάμποσες φορές στήριξε τό πινέλο ἀνάμεσα στά δόντια του, γιά νά κοιτάξει τό χειρόγραφο ἀπό κοντά. Τέλειωσε στό ἄψε σβῆσε. Ἦταν ἕνα σύντομο ἄρθρο, πού τό διάβασε φωναχτά κι οἱ ἄλλοι τό ἐγκρίνανε. Ἀποφασίσανε νά τό δημοσιεύσουν στήν πρώτη σελίδα. Μόνο ὁ Βού ὁ Δόκιμος κάπως μεγαλύτερος καί πιό προνοητικός ἔκανε μιά προειδοποίηση:

«Μπορεῖ νά βροῦμε τόν μπελά μας αὐτή τή φορά.»

Ἀλλά κανένας δέν ἔδωσε σημασία.

Τό ὄγδοο τεῦχος τῆς *Αὐγῆς* κυκλοφόρησε τήν Κυριακή τό πρωί. Τό ἀπόγευμα, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης κάνανε μιά βόλτα μέχρι τό γραφεῖο τοῦ ἀδερφοῦ τους.

Ὁ μικρός τό 'σκασε γρήγορα γιά νά πάει στό στέκι τους. Οἱ ἀδερφοί Ζάνγκ, ὁ Χουάνγκ ὁ Φιλάνθρωπος καί μερικοί ἀκόμα εἶχαν πάει ἤδη. Τόν πληροφόρησαν πώς τό τεῦχος πῆγε μιά χαρά, καί πάρα πολλοί ἄνθρωποι τό ἀγόρασαν μόλις παραδόθηκε στά κιόσκια πού τό πουλοῦσαν.

«Πρέπει νά μοῦ δώσεις τήν εἰσφορά σου», εἶπε ξαφνικά ὁ Φιλάνθρωπος πού ἔκανε χρέη ταμία.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔψαξε τίς τσέπες του.

«Θά σοῦ τά δώσω αὔριο, τώρα δέν ἔχω ἐπάνω μου».

«Κοίτα κακομοίρη μου μήπως καί δέν τά φέρεις!»

«Ὅταν γυρεύει λεφτά δέν ἔχει τό ταίρι του», εἶπε ὁ Εὔχαρις ξεκαρδισμένος στά γέλια. «Κάτι ξέρω κι ἐγώ.»

Καί πρόσθεσε:

«Σήμερα ἔκανα μιά φάρσα πού εἶχε καλαμπούρι. Τό πρωί φόρεσα μιά μπαμπακερή ρόμπα πού μοῦ εἶχαν φτιάξει τό χει-

μώνα. Φυσικά, εἶναι κωμικό νά κουκουλωθεῖς μέ μπαμπακερή ρόμπα τέτοια ἐποχή! Ἡ ἀδερφή μου μέ πέρασε γιά τρελό. Ἐγώ ἔκανα πώς τουρτουρίζω. Δέν μπόρεσε βέβαια νά μέ γδύσει! Χά, Χά!» Τό γέλιο του παρέσυρε καί τούς ἄλλους. «Ἔφυγα λοιπόν μ' αὐτή τήν ἀμφίεση, καί πῆγα νά κλατάρω ἀπό τή ζέστη. Τί τράβηξα! Εὐτυχῶς τό Ἐνεχυροδανειστήριο εἶναι κοντά στό σπίτι μου. Ἔβαλα τή ρόμπα ἐνέχυρο. Βγῆκα ἀπό κεῖ πανευτυχής. Ἔτσι πλήρωσα καί τήν εἰσφορά μου!»

Καί συνέχισε νά γελάει μέ τ' ἄλλα παιδιά.

«Καί τί θά πεῖς στήν ἀδερφή σου ὅταν πᾶς στό σπίτι;»

«Τό σκέφτηκα κι αὐτό. Θά τῆς πῶ πώς ζεστάθηκα πολύ κι ἄφησα τή ρόμπα σ' ἑνός συμμαθητῆ μου. Δέν πρόκειται νά καταλάβει τίποτα. Ἀλλά κι ἄν μυριστεῖ κάτι, θά τῆς πῶ, δέν ἔχει δά καί τόση σημασία. Ἴσως μοῦ δώσει καί τά λεφτά πού χρειάζονται γιά νά τήν πάρω πίσω.»

«Μά τήν ἀλήθεια, σέ...»

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πήγαινε νά πεῖ: «Μά τήν ἀλήθεια σέ θαυμάζω», ἀλλά σταμάτησε ἀπότομα βλέποντας νά μπαίνουν δυό ἀστυνομικοί.

«Ἔχετε ἀκόμα ἀντίτυπα ἀπό τό τελευταῖο τεῦχος;» ρώτησε αὐτός πού εἶχε μουστάκια.

Ὁ Φιλάνθρωπος ἔτεινε ἕνα φύλλο:

«Πάρτε, κάνει τρία σέντς.»

«Ἐμεῖς εἴμαστε ἐδῶ ὑπηρεσιακῶς, μέ τήν ἐντολή νά κατάσχουμε ὅλα τά ἀντίτυπα.»

Ἅρπαξε τά δυό δέματα πού εἶχαν μείνει.

Ὁ χωροφύλακας μέ τά μουστάκια, πρόσθεσε καλότροπα:

«Πρέπει νά ἔρθετε μαζί μας. Ὄχι ὅλοι, δυό φτάνουν.»

Κοιτάχτηκαν σαστισμένοι, καί μέ μιά κίνηση προχώρησαν ὅλοι μαζί ν' ἀκολουθήσουν τούς ἀστυνομικούς.

«Ὄχι ὅλοι. Σᾶς λέω, δυό φτάνουν,» ἔκανε ὁ χωροφύλακας ἐνοχλημένος, κουνώντας τό χέρι του.

Ἔδειξε τόν Εὔχαρι καί τόν Ἥλιο τῆς Νόησης, κι οἱ ἄλλοι τούς πῆραν ἀπό πίσω. Στό τέλος τοῦ διαδρόμου, τήν ὥρα πού θά κατέβαιναν τή σκάλα, ὁ χωροφύλακας μέ τά μουστάκια γύρισε ξαφνικά στόν Ἥλιο τῆς Νόησης καί εἶπε:

«Ἐντάξει. Τώρα μπορεῖτε νά πηγαίνετε.»

«Πῶς; Καί γιατί αὐτή ἡ κατάσχεση;» ἔκανε ἀγανακτισμένος ὁ Εὔχαρις.

«Ἐμεῖς ἐκτελοῦμε διαταγές, δέν ξέρουμε γιά τί πρόκειται», ἀπάντησε σιγά ὁ χωροφύλακας μέ τά μουστάκια, ἐνῶ ὁ συνάδερφός του εἶχε κατέβει κιόλας μέ τίς ἐφημερίδες.

Σταμάτησε καί πρόσθεσε:

«Εἶστε πολύ νέοι. Σᾶς δίνω μιά συμβουλή: κάντε φρόνιμα τά μαθήματά σας, ἀντί νά φτιάχνετε ἐπιθεωρήσεις, καί μήν ἀνακατεύεστε σέ πράγματα πού δέ σᾶς ἀφοροῦν.»

Εἶχε τόσο καλοκάγαθη ὄψη πού κανένας δέν μποροῦσε νά τοῦ κρατήσει κακία. Τόν κοίταξαν πού ἔφευγε μέ τήν ἡσυχία του, καί γύρισαν πίσω στό δωμάτιο γιά νά συσκεφτοῦν. Ἡ συγκέντρωση ἦταν ζωηρή καί θορυβώδης, ὁ καθένας εἶχε κι ἄλλη ἄποψη. Ἔπειτα ἀπό ἀτέλειωτες συζητήσεις, δέν κατάφεραν νά συμφωνήσουν. Σ' αὐτό τό διάστημα ἕνας ἄλλος ἀστυνομικός ἔφερε ἕνα ἐπίσημο ἔγγραφο πού ὁ Εὔχαρις τό διάβασε δυνατά γιά νά τ' ἀκούσουν ὅλοι:

«Αἱ ἰδέαι τῆς ἐφημερίδος σας, μέ τόν φανατισμόν καί τήν βιαιότητα πού τάς διακρίνει, ἀντιστρατεύονται τήν τάξιν καί τήν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Παρακαλοῦμε νά σταματήσετε ἀμέσως αὐτήν τήν ἔκδοσιν.»

Ἀκολούθησε ὀδυνηρή σιωπή. Αὐτό τό μήνυμα ἦταν ἕνα ἀπάνθρωπο χτύπημα γιά κεῖνα τά παιδιά πού λάτρευαν τήν ἐφημερίδα τους. Ὅλο εἰλικρίνεια κι αὐταπάρνηση, πίστευαν ἀπόλυτα πώς τό ἔργο τους εἶναι χρήσιμο. Ἄν καί δέν εἶχαν μεγάλη πείρα, ὡστόσο εἶχαν ξεχωρίσει κάποιο φῶς μπροστά τους, καί μ' ὅσες δυνάμεις διαθέταν, ὁδηγοῦσαν κι ἄλλους πρός τά κεῖ. Ὄχι πώς αὐτό ἦταν τό πρωταρχικό τους καθή-

κον. Ξέρανε πολύ καλά πώς στήν ἡλικία τους ὄφειλαν νά παρακολουθοῦν ἥσυχα τίς σπουδές τους, γιά τίς ὁποῖες καί ἐνδιαφέρονταν σοβαρά. Εἴχανε θυσιάσει τίς ὧρες τῆς ψυχαγωγίας τους γιά νά κρατήσουν αὐτό τό ἑβδομαδιαῖο φύλλο μέσα ἀπ' τό ὁποῖο εἶχαν ἔρθει σ' ἐπαφή μέ ἄγνωστους πού φλέγονταν ἀπό τήν ἴδια λαχτάρα. Ἀνταμοιβή τους, ἡ φιλία κι ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη. Καί τώρα ὅλα τέλειωσαν. Οἱ ὀχτώ ἤ ἐννιά ἑβδομάδες πού πέρασαν ἔμοιαζαν μέ ὄνειρο, ὄνειρο πού ἄξιζε τόν κόπο νά τό ἀναπολεῖς.

Νά διαμαρτυρηθοῦν; Αὐτή ἦταν ἡ πρώτη τους σκέψη. Γρήγορα ὅμως οἱ διαθέσεις τους ἄλλαξαν, γιατί κατάλαβαν πώς τό διάβημά τους θά ἦταν ἀνώφελο. Ἡ *Αὐγή* ἔπρεπε νά ἐξαφανιστεῖ, δέ γινόταν διαφορετικά. Ὁ Εὔχαρις, βλέποντας κομμένη κάθε διέξοδο, ἔμπηξε τίς φωνές γιά νά ἐκτονωθεῖ.

«Αὐτό εἶναι! Κάθε μεταρρύθμιση καί μιά φάρσα. Κι ὁ στρατηγός Ζάνγκ τί σοῦ λέει; Πάρε τόν ἕνα καί χτύπα τόν ἄλλο!»

Ὁ Φιλάνθρωπος σηκώθηκε ὄρθιος ξεδιπλώνοντας τό πανύψηλο κορμί του κι ἐξήγησε ξύνοντας τά φουντωτά του μαλλιά:

«Τό βλέπεις πώς ἡ παράδοση ἔχει σφραγίσει γιά τά καλά τήν κοινωνία μας. Οὔτε ἕνας στρατηγός, οὔτε δέκα, δέν μποροῦν νά χρησιμεύσουν.»

«Ὅπως καί νά 'ναι, ἐγώ ἐπιμένω πώς ἡ μεταρρύθμισή του εἶναι σκέτη φάρσα», δήλωσε ὁ Εὔχαρις ἐνῶ τά μάτια του γυάλιζαν ἀπό μίσος. Αὐτός ἀποκαλεῖ μεταρρύθμιση τό ὅτι πῆρε γιά γραμματεῖς μερικούς σπουδαστές ἀπ' αὐτούς πού γύρισαν ἀπ' ἔξω, καί πῆρε μερικές σπουδάστριες στό κρεβάτι του! Αὐτό εἶναι ὅλο!»

Ὁ Φιλάνθρωπος σώπαινε στεναχωρημένος.

«Προτείνω», εἶπε ὁ Εὔχαρις, «νά συνεχίσουμε τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας ἀλλάζοντας τόν τίτλο, χωρίς ν' ἀλλάξουμε τίποτα στό περιεχόμενο. Καί βλέπουμε τί θά γίνει.»

«Μπράβο! Ἐγώ συμφωνῶ,» φώναξε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πού δέν εἶχε μιλήσει ὥς τότε.

«Πρέπει νά πάρουμε πρῶτα ὁρισμένες προφυλάξεις,» εἶπε ὁ Φιλάνθρωπος ἀτάραχος, βγαίνοντας ἀπ' τή συλλογή πού εἶχε πέσει.

Ἔτσι, ἀπό κείνη τή συζήτηση προέκυψε ἡ ὁριστική ἀπόφαση νά σταματήσουν τήν ἔκδοση τῆς *Αὐγῆς* καί νά ἐνημερώσουν τούς συνδρομητές. Συγχρόνως νά ἑτοιμάσουν ἕνα καινούριο ἑβδομαδιαῖο φύλλο καί νά μετατρέψουν τό νοικιασμένο δωμάτιο σέ ἀναγνωστήριο ὅπου διάφορα βιβλία καί περιοδικά θά βρίσκονταν δωρεάν στή διάθεση τοῦ κοινοῦ. Μ' αὐτό τόν τρόπο θά ἐξακολουθοῦσαν τή διάδοση τῆς νέας κουλτούρας.

Αὐτές οἱ ἀποφάσεις λιγόστεψαν τήν ἀγωνία τους. Ἔτσι καί βρέθηκαν τά μέσα νά τίς ἐφαρμόσουν, στρώθηκαν ἀμέσως στή δουλειά. Χωρίς καθυστέρηση, ξεπέρασαν ὅλες τίς δυσκολίες. Τήν ἄλλη μέρα κιόλας ἐγκαινιάσανε τό ἀναγνωστήριο, «Τό Καλό τοῦ Λαοῦ», τακτοποιημένο ὄμορφα, καί βάλανε μπροστά τήν ἔκδοση μιᾶς ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδας μέ τόν ἴδιο τίτλο.

Τήν Τρίτη ἦταν κλειστό τό σχολεῖο ἐπειδή πλησίαζαν οἱ διαγωνισμοί τοῦ τέλους τῆς χρονιᾶς. Μπόρεσαν λοιπόν κι οἱ δυό ἀδερφοί Γκάο νά παραβρεθοῦν στά ἐγκαίνια τῆς αἴθουσας. Στό σπίτι τους γύρισαν ἴσα ἴσα τήν ὥρα τοῦ βραδινοῦ φαγητοῦ. Ποτέ τους δέν εἶχαν ξαναζήσει τέτοια συγκίνηση ὅσο ἐκεῖνες τίς ἀπογευματινές ὧρες ὅπου ἦταν ἔκδηλη ἡ φιλία, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἐμπιστοσύνη. Ἡ συγκέντρωση αὐτῶν τῶν δέκα νέων ἦταν μιά ἁπλή ἐκδήλωση, οἰκογενειακή κατά κάποιο τρόπο, μόνο πού οἱ δεσμοί πού τούς ἕνωναν δέν ἦταν οὔτε τό αἷμα οὔτε τό συμφέρον. Αὐτό πού τούς ἕνωνε ἦταν τό κοινό ἰδανικό. Μέσα σ' αὐτό τό περιβάλλον πού ὅλες οἱ καρδιές χτύπαγαν ὁμόφωνα, ὁ μικρός ἀδερφός δέν ἔνιωθε οὔτε ξένος οὔτε ἔρημος. Ἀγαποῦσε τούς συντρόφους του κι αὐτοί τόν ἀγαποῦσαν τό ἴδιο, τούς καταλάβαινε καί τόν καταλάβαιναν, πίστευε σ' αὐτούς κι ἐκεῖνοι πίστευαν σ' αὐτόν. Στήν ἀρχή, βοήθησε νά τακτοποιήσουν τό χῶρο. Ὅταν ὅλα ἦταν ἕτοι-

μα κάθισε κι αὐτός ὅπως ὅλοι νά πάρει τό τσάι του μέ διάφορα γλυκά καί συμμετεῖχε μ' ὅλη του τήν καρδιά στήν γενική εὐθυμία.

«Τί καλά πού θά 'τανε νά βρισκόμασταν ἔτσι πιό συχνά», μουρμούρισε ὁ "Ηλιος τῆς Νόησης, κι ὁ ἀδερφός του συμφώνησε μ' ἕνα νεῦμα.

Τέλειωσε ἡ συγκέντρωση. Στό δρόμο τά δυό ἀδέρφια κουβέντιασαν γιά ἕνα σωρό πράγματα. 'Ο μικρός ἦταν πάντα σέ ἔξαψη, ἀλλά ἔτσι καί πέρασε τό κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ, ἡ μοναξιά τοῦ πλάκωσε τήν καρδιά. Τοῦ φάνηκε πώς πέφτει σ' ἕνα παγωμένο βάραθρο, πώς ναυάγησε καί βρέθηκε σέ κάποια ξέρα. Αὐτές οἱ σκιές πού τρεμουλιάζανε μπροστά στά μάτια του ἦταν ἀπό μιάν ἄλλη ἐποχή πού δέν ὑπῆρχε πιά. Οὔτε ἕνας ἄντρας τοῦ καιροῦ του, νά πεῖ μαζί του δυό κουβέντες.

«Μοναξιά, ἀνυπόφορη μοναξιά», ἔλεγε καί ξανάλεγε ἀπό μέσα του καί τό ἄγχος του ὅλο καί μεγάλωνε.

'Ενῶ τρώγανε, δέν μπόρεσε νά ξεχωρίσει στό πρόσωπο κανενός οὔτε ἕνα ἴχνος τῆς δικῆς του ἀγωνίας. 'Η πρώτη κυρία σχολίαζε πῶς συμπεριφέρονται οἱ νύφες της. 'Από τήν ἐσωτερική αὐλή ἀντηχοῦσε ἡ φωνή τῆς τέταρτης θείας πού ἔβριζε τούς ὑπηρέτες. Κι ἀνάμεσα στήν παλλακίδα Τσέν καί τήν πέμπτη θεία ξέσπασε καυγάς τρικούβερτος. 'Ο μικρός βιάστηκε νά τελειώσει τό φαγητό του, ἄφησε τά ξυλάκια του καί τό 'βαλε στά πόδια σάν νά τόν κυνηγοῦσε θανάσιμος κίνδυνος. 'Ο ἀδερφός του ἦρθε νά τόν βρεῖ κι ἀποφάσισαν νά κάνουν ἕνα περίπατο.

«Πᾶμε νά δοῦμε τό σπίτι τοῦ Γκάο ἀπ' τό Νανκίν, τί λές;» πρότεινε ὁ δεύτερος ἀδερφός.

«Πᾶμε!»

Σιωπηλοί, φτάσανε στό ἔρημο δρομάκι. 'Ο καιρός ἦταν ὑπέροχος, οὔτε ἕνα σύννεφο στόν οὐρανό. Τό φεγγάρι ξεπρόβαλλε πάνω ἀπ' τίς κορφές τῶν δέντρων καί σκορποῦσε ἕνα ἀσημένιο φέγγος στήν πόλη. Πίσω ἀπ' τούς φράχτες, τά τζι-

τζίκια τραγουδοῦσαν λυπητερά. Τ' ἀγόρια περπάταγαν μέ δυσκολία στό καλντερίμι κι ὁ ἴσκιος τους ἀκολουθοῦσε. Φτάσαν στήν πόρτα τοῦ Γκάο ἀπ' τό Νανκίν. Τά βερνικωμένα πορτόφυλλα ἦταν γερά κλεισμένα, οὔτε σάλεψαν ὅταν τά σπρώξανε. Προσπέρασαν τό σπίτι καί φτάσαν στήν ἄκρη τοῦ λιθόστρωτου. Κάτω ἀπό μιά μεγάλη σοφόρα ἀκοῦσαν φωνές πουλιῶν. Σήκωσαν τό κεφάλι: σέ μιά φωλιά, στή διχάλα δυό κλαδιῶν, φώναζαν δυό μικρά κοράκια τεντώνοντας τό λαιμό τους. Αὐτό τό κοινότατο θέαμα τούς τάραξε, καί στάθηκαν ἐκεῖ κάμποση ὥρα, κολλημένοι ἐνστικτωδῶς ὁ ἕνας δίπλα στόν ἄλλο. Ὁ δεύτερος γιός ἀναστέναξε:

«Κάπως ἔτσι εἴμαστε κι ἐμεῖς, δίχως μάνα.»

Ὁ μικρός δέν ἀπάντησε ἀλλά τοῦ ἔσφιξε δυνατά τό χέρι.

Ἕνας ἴσκιος ἔπεσε πάνω στή φωλιά. Τά πουλάκια ζάρωσαν κοντά στή μάνα τους, πού τά τσιμπολογοῦσε μέ τό ράμφος της ἀπαντώντας στό κάλεσμά τους.

«Δέν εἶναι πιά ὀρφανά», εἶπε ὁ δεύτερος γιός. Ὁ μικρός εἶχε βουρκώσει. «Πᾶμε», πρόσθεσε.

«Ὄχι, ἄσε νά δοῦμε λίγο ἀκόμα.»

Ἐκείνη τή στιγμή ἀκούστηκε ἀπ' τήν αὐλή μιά φλογέρα πού ἔπαιζε ἕνα ἐρωτικό σκοπό μέ ἀνείπωτη μελαγχολία. Ὅσο ἀκουγόταν αὐτός ὁ σκοπός, τά δυό ἀδέρφια βλέπαν μέ τή φαντασία τους τή γνωστή εἰκόνα: Μιά γυναίκα καθισμένη στό παράθυρο νά κοιτάζει τό φεγγάρι καί νά σκέφτεται τόν ἀγαπημένο πού λείπει μακριά, ἐκφράζοντας τόν πόνο καί τή μοναξιά της μ' ἕνα μικρό καλάμι ἀπό μπαμπού.

«Ἔρχονται!» εἶπε ὁ δεύτερος ἀδερφός τραβώντας ἀπότομα καί τόν μικρό γιά να φύγουν ἀπό κεῖ, γιατί μάντευε ποιός θά παρουσιαζόταν:

Ὁ μικρός γύρισε κι ἀναγνώρισε τούς βαστάζους τοῦ πέμπτου θείου τους. Ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος ἔτρεχε δίπλα τους μέ κομμένη ἀνάσα.

«Τί ἔχουμε νά φοβηθοῦμε; Ἄς γυρίσουμε τήν πλάτη μας καί

νά κάνουμε πώς δέν εἴδαμε τίποτα.»

Ὁ ἀδερφός του ἀναγκάστηκε νά μείνει.

Τό φορεῖο πέρασε βιαστικά. Ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος χτύπησε τήν πόρτα, πού ἄνοιξε καί ξανάκλεισε ἀμέσως. Ἀκούστηκαν βήματα νά προχωροῦν στήν αὐλή, κι ἡ φλογέρα σταμάτησε.

«Τώρα πᾶμε», εἶπε ὁ μικρός.

Φύγανε περπατώντας ἀργά. Πρίν φτάσουν τό καλντερίμι, διασταυρώθηκαν μ' ἄλλο φορεῖο πού τό συνόδευε ὁ Ζάο ὁ Ἄξιος, ὑπηρέτης τοῦ τέταρτου θείου, πού κι αὐτός ἔτρεχε ξέπνοος.

«Παράξενο! Πάει ἐκεῖ κι ὁ τέταρτος θεῖος;» εἶπε μ' ἔκπληξη ὁ δεύτερος γιός.

«Γιατί ὄχι; Μᾶς ἔχει συνηθίσει σέ κάτι τέτοια. Δέ θυμᾶσαι τίς μουρνταριές του μέ τίς ὑπηρέτριες, τήν ὑποδοχή πού ἔκανε στόν Ζάνγκ τό Σμαραγδένιο, τόν ἠθοποιό ἐκεῖνο τόν εἰδικευμένο στούς γυναικείους ρόλους, καί τήν ἔκθεση φωτογραφιῶν μέ διάφορα κοστούμια; Ὅλοι τους εἶναι ἴδιοι, ὅλοι τους! Καί τολμᾶνε νά μᾶς δίνουν μαθήματα ἠθικῆς, μέ τό πρόσχημα πώς δέν τούς φερνόμαστε μέ ἀρκετό σεβασμό. Μόνο ὁ μεγάλος μας ἀδερφός τούς φοβᾶται καί τούς κάνει παρέα. Ἐγώ δέν τούς φοβᾶμαι.»

«Ἐκεῖνος ἔχει τίς δικαιολογίες του.»

Μόλις γύρισαν, ὁ δεύτερος ἀδερφός βάλθηκε νά κάνει ἐπαναλήψεις. Αἰσιόδοξος ἀπό τή φύση του, εὔκολα ξέχναγε τά δυσάρεστα πράγματα. Ἔτσι κι ἄνοιξε τό βιβλίο του, βυθίστηκε στό διάβασμα ἀπόλυτα ἤρεμος. Μά ποῦ νά κάνει κι ὁ ἄλλος τό ἴδιο. Πιό παράφορος αὐτός, πιό παρορμητικός, ἦταν ἀδύνατο ἐκεῖνο τό βράδυ νά στρωθεῖ νά μελετήσει. Ἔνιωθε τέτοια θλίψη, τέτοια ἀπομόνωση, πού δέν τόν χώραγε ὁ τόπος, καί τελικά σηκώθηκε μ' ἕνα στεναγμό. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἀνησύχησε:

«Ποῦ πᾶς;»

«Βαριέμαι. Πάω μιά βόλτα.»

«Καλά. Γύρνα ὅμως γρήγορα, σέ δυό μέρες ἔχουμε ἐξετάσεις, πρέπει νά κοιτάξεις τί ἔχεις νά διαβάσεις.»

Ὁ μικρός τράβηξε γιά τόν κῆπο. Ἡ ἀναστάτωση τοῦ πέρασε σιγά σιγά ὅταν ἔφτασε ἐκεῖ πέρα. Περπατοῦσε ἀργά. Ὅλα ἦταν λουσμένα στό φεγγαρόφωτο, κι ἀπό παντοῦ ἀκούγονταν οἱ μελαγχολικές φωνές τῶν γρύλων. Οἱ νυχτερινές εὐωδιές ἀγκάλιαζαν τό καθετί. Καί κάθε χορτάρι, κάθε δέντρο, εἶχε πάρει μιάν ἐξωπραγματική ἀπόχρωση.

Ἀναθάρρεψε μ' αὐτή τήν ὀμορφιά κι ἔνιωσε λιγότερο ἄδεια τήν καρδιά του. Ἀσυναίσθητα ἀκολούθησε τόν ἴδιο δρόμο πού εἶχαν πάρει τή βραδιά τῆς γιορτῆς τῶν φαναριῶν. Καθώς περνοῦσε τό γεφυράκι, ἀκούμπησε στό κιγκλίδωμα. Εἶδε τό κεφάλι του νά καθρεφτίζεται στό νερό ὅπου καθρεφτίζονταν καί τό μπλέ χρῶμα τ' οὐρανοῦ μέ τό εἴδωλο τοῦ φεγγαριοῦ πού σιγά σιγά προχωροῦσε. Ἀπότομα ἀναδύθηκε μπροστά του τό ὄμορφο προσωπάκι πού εἶχε ἀγαπήσει.

Μιά ἀγωνία τοῦ ἔσφιξε τήν καρδιά καί βιάστηκε νά προσπεράσει. Φτάνοντας στήν πελούζα, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, εἶδε τή βάρκα δεμένη στήν ἰτιά. Τό μυαλό του γύρισε πάλι στά παλιά. Ἔφυγε καί ξαναπέρασε στήν ἀπέναντι ὄχθη. Ἀκολουθώντας την ἔκανε ἕνα γύρο κι ἔφτασε στό δασάκι μέ τά πεῦκα, καί σέ λίγο βρέθηκε στό περίπτερο πάνω στή λίμνη κι ἀποφάσισε νά ξεκουραστεῖ λιγάκι. Ὄρθιος κάτω ἀπό μιά μανόλια κοίταξε προσεχτικά: μικρές φλόγες χοροπηδοῦσαν. Τί μποροῦσε νά γίνεται ἐκεῖ πέρα τέτοια ὥρα; Πλησίασε περπατώντας ἀθόρυβα, προσπέρασε ἕνα τοιχάκι, ὕστερα ἕνα ἄλλο, κι ἀντίκρυσε μιά γυναίκα καθισμένη ἀνακούρκουδα νά καίει χαρτονομίσματα.*

«Τί κάνεις ἐδῶ;»

* Ἕνα εἶδος θυσίας γιά τούς νεκρούς ἦταν καί τό νά καίνε χαρτονομίσματα μικρῆς ἀξίας.

Πετάχτηκε επάνω τρομαγμένη καί φώναξε καθώς τόν αναγνώρισε:

«Τρίτε μικρέ αφέντη!»

Ἦταν ἡ Μικρή Γελαστή μέ τή λυγερή κορμοστασιά.

«Ἄ, ἐσύ εἶσαι!» ἔκανε ἐκεῖνος μέ ἀνακούφιση. Μέ τρόμαξες. Γιατί καῖς χαρτονομίσματα; Καί γιατί τά καῖς ἐδῶ;»

«Σᾶς παρακαλῶ, μήν τό πεῖτε σέ κανένα, ἡ κυρά μου θά μέ μαλώσει ἄν τό μάθει.»

Καί τόν πλησίασε ἱκετεύοντας.

«Στό ὑπόσχομαι, μέ τή συμφωνία νά μοῦ πεῖς γιατί τό κάνεις.»

Ἐκείνη ὁμολόγησε μέ σκυμμένο κεφάλι:

«Πᾶνε ἑφτά μέρες πού πέθανε τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα. Ἀγόρασα λίγα χαρτονομίσματα καί τά καίω γιά χάρη τῆς φιλίας μας. Νόμιζα πώς δέ θά μέ τσάκωνε κανένας, ἀλλά ἤρθατε ἐσεῖς.»

Σώπασε γιά λίγο καί συνέχισε:

«Ἦταν στήν ὑπηρεσία σας τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, ἐργάστηκε γιά σᾶς ὀχτώ ἤ ἐννιά χρόνια, λυπηθεῖτε τη κι ἀφῆστε με νά κάψω αὐτά τά χαρτονομίσματα γιά νά μήν ὑποφέρει ἀπό τήν πείνα καί τό κρύο ἐκεῖ πού βρίσκεται ἀνάμεσα στούς νεκρούς.» Ἡ καρδιά του πήγαινε νά σπάσει. Τήν κοίταγε σιωπηλά. «Γιατί ἔφτιαξες δύο σωρούς;»

«Ὁ ἄλλος εἶναι γιά τή Χαρούλα.»

«Γιά τή Χαρούλα; Μά αὐτή δέν πέθανε.»

«Ὄχι, ἀλλά ἐκτελῶ μιά ἐπιθυμία της. Τήν ὥρα πού ἔφευγε μοῦ εἶπε:

«Ἡ ζωή θά εἶναι πιά γιά μένα χειρότερη κι ἀπ' τό θάνατο. Ὅταν θά κάψεις χαρτονομίσματα γιά τό Τραγούδι τοῦ Φοίνικα, μή μέ ξεχάσεις». Γι' αὐτό κι ἐγώ καίω καί γιά κείνη. Ἐσεῖς βέβαια θά μᾶς κοροιδέψετε γιά ὅλα αὐτά.»

Μά ὁ νέος δέν εἶχε καμιά διάθεση νά γελάσει μέ τήν κοπέλα, καθώς θυμήθηκε τά δυό τραγικά ἐπεισόδια. Θά 'θελε νά

τῆς ἔλεγε: «Προτιμῶ νά κλάψω.»

«Μή σκοτίζεσαι», ἔκανε τελικά προσπαθώντας νά συνέλθει, «κι ἐγώ δέ σέ κοροϊδεύω.»

Κι ἀπομακρύνθηκε χωρίς νά κοιτάξει πίσω του.

«Γιατί τόση δυστυχία στόν κόσμο;» ἀναρωτήθηκε καθώς ἔφευγε μέ πληγωμένη τήν καρδιά.

Περνώντας ἀπ' τό παράθυρο τοῦ δωματίου του, εἶδε τό φῶς τῆς λάμπας κι ἄκουσε μιά ζεστή φωνή. Εἶχε σωθεῖ ἀπ' τήν τόση σκοτεινιά.

Τοῦ ἦρθε στό νοῦ μιά φράση τοῦ κυρίου Ντένγκ, τοῦ Καθηγητῆ του τῶν γαλλικῶν: «Οἱ νεαροί Γάλλοι τῆς ἡλικίας σας δέν ξέρουν τί θά πεῖ θλίψη.»

Ἐκεῖνος, νεαρός Κινέζος, παρά τήν ἡλικία του, ἦταν τσακισμένος ἀπ' τή θλίψη.

30

Στή διάρκεια τῶν μεγάλων διακοπῶν, ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ εἶχε τή δυνατότητα νά συναντιέται συχνά μέ τήν Κιθάρα, κι ὁ ἀδερφός του εἶχε περισσότερο χρόνο ν' ἀφιερώσει στίς συγκεντρώσεις μέ τούς συντρόφους του. Τό καινούριο περιοδικό κυκλοφόρησε χωρίς δυσκολίες, ὁ ἀριθμός τῶν ἀναγνωστῶν μεγάλωσε, ὅλα πήγαιναν μιά χαρά.

Τό σημαντικότερο γεγονός γιά τήν οἰκογένεια Γκάο ἦταν τά γενέθλια τοῦ γερο-ἀφέντη, πού ἔκλεινε τά ἑξήντα ἕξι. Κάμποσο καιρό πρίν ἄρχισαν οἱ προετοιμασίες γιά τή γιορτή πού θά ἦταν ἰδιαίτερα λαμπρή. Σηκώσανε ἕνα γερό ποσό ἀπό τό οἰκογενειακό ταμεῖο. Ἡ ἰδέα, πού τήν ὑποστήριξε κι ὁ τέταρτος θεῖος, ὁ Ἀφέντης τῆς Γαλήνης, ὀφειλόταν στόν πέμπτο θεῖο, τόν Ἀφέντη τῆς Τόλμης: «Τά εἰσοδήματά μας εἶναι ἀνεξάντλητα», δήλωσε. «Εἰσπράττουμε τεράστια ποσά κάθε χρόνο. Ὁ ἐπιστάτης Λιού ὁ Ἄξιος γυρνώντας ἀπ' τά κτήματα μᾶς

πληροφόρησε πώς παρ' ὅλες τίς φθορές πού ἔγιναν ἀπ' τό στρατό, ἡ φετεινή σοδιά ἦταν καλύτερη ἀπ' τήν περσινή. Δέν πειράζει ἄν κάνουμε λίγα ἔξοδα παραπάνω.»

Ὁ τρίτος θεῖος, πού ἦταν ὑπεύθυνος γιά τά οἰκονομικά τῆς οἰκογένειας, ἀφοῦ τό συλλογίστηκε, ἔδωσε τή συγκατάθεσή του. Ἐνημέρωσε τόν γερο-ἀφέντη, πού τοῦ ἔδωσε καί κάποιες συγκεκριμένες ὁδηγίες.

Ἡ μέρα πλησίαζε. Τά δῶρα φτάνανε μέ ὅλο καί πιό γρήγορο ρυθμό. Χρειάστηκε νά ὀργανωθεῖ εἰδική ὑπηρεσία γιά νά τά παραλαμβάνει, νά στέλνει καί προσκλήσεις. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου εἶχε τόσα πράγματα νά κάνει, πού ἀναγκάστηκε νά ζητήσει ἄδεια ὀκτώ ἡμερῶν ἀπό τή δουλειά του. Τό σπίτι στολίστηκε μέ φαναράκια καί γιρλάντες, τοποθέτησαν περισσότερα ἠλεκτρικά φῶτα, κι ὅλα προμηνοῦσαν ὀμορφιά καί μεγαλοπρέπεια. Στήν ἐσωτερική αὐλή, ἀπέναντι στήν προπατορική σάλα, στήσανε μιά τέλεια σκηνή πού ἄρχιζε ἀπ' τό κατώφλι τῆς κεντρικῆς πύλης. Γιά τρεῖς μέρες θά ἐμφανίζονταν ὀνομαστοί ἠθοποιοί τῆς πόλης, μέλη τοπικῶν θιάσων καθώς καί τῆς Ὅπερας τοῦ Πεκίνου. Στό χόλ, πάνω ἀπό τήν πόρτα τῆς εἰσόδου, στήσανε ἕνα καμαρίνι γιά τούς ἠθοποιούς, μέ κουρτίνες ἀπό γαλάζιο τούλι. Καί στά σαλονάκια δεξιά κι ἀριστερά ἑτοιμάσανε δυό ἄλλα καμαρίνια ἀποκλειστικά γιά τούς διάσημους ἠθοποιούς τούς εἰδικευμένους σέ γυναικείους ρόλους. Ὁ πέμπτος θεῖος εἰδικός στά καλλιτεχνικά θέματα, ἦταν στά μέσα καί στά ἔξω.

Ἡ δουλειά μοιράστηκε σέ ὅλους, μέ ἐξαίρεση τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ καί τόν μικρότερο ἀδερφό του, πού τώρα πού δέν τούς πρόσεχε κανείς τό σκάγανε πιό συχνά. Ἀλλά τίς τρεῖς μέρες πού κράτησε ἡ γιορτή ἀναγκάστηκαν νά μείνουν μέσα γιά νά κάνουν ποῦ καί ποῦ τήν ἐμφάνισή τους. Ἡ οἰκογένεια, πού ἔτσι κι ἀλλιῶς τούς ἔδινε στά νεῦρα, τώρα τούς φάνηκε τόσο διαφορετική πού δέν τήν ἀναγνώριζαν καλά καλά. Τό σπίτι εἶχε μεταβληθεῖ σέ θέατρο, σέ ἐμποροπανήγυρη. Κόσμος πη-

γαινοερχότανε, παντοῦ σαματάς, ἐπιτηδευμένες φάτσες καί ψεύτικα γέλια. Ἀκόμα καί τό δωμάτιο τῶν δυό ἀδερφῶν εἶχε καταληφθεῖ ἀπό συγγενεῖς. Ὁμάδες τυφλῶν ἔπαιζαν μέ τή φλογέρα λαϊκούς σκοπούς, ὅπως τό *Σοῦ εὔχομαι χρόνια πολλά νά ζήσεις*. Ἀλλοῦ, κάποιοι ἄλλοι μουζικάντηδες, μέ συνοδεία διολιοῦ, σκαρώνανε τραγούδια μέ αἰσχρόλογα, ἐνῶ οἱ ἄντρες προσπαθούσανε νά μιμηθοῦν τίς γυναικεῖες φωνές, κι οἱ γυναῖκες πάσχιζαν νά τραγουδήσουν τά μπάσα. Κι ἀκόμα πίσω ἀπό μιά κουρτίνα, ἕνας μίμος εἰδικός σέ κάτι συγκεκριμένο, μάζευε συνεχῶς γύρω του ἀκροατήριο. Πίσω ἀπ' τήν κουρτίνα ἀκούγονταν θόρυβοι πού ἔφερναν στό νοῦ ἐρωτικές διαχύσεις, πράγμα πού ἐρέθιζε πολύ. Κι εἶχε ἀπαγορευτεῖ νά πλησιάζουν οἱ ἄβγαλτοι ἔφηβοι.

Οἱ θεατρικές παραστάσεις ἀρχίσαν ἀπό τήν πρώτη μέρα, νωρίς τό ἀπόγευμα. Ἐκτός ἀπό μερικά κομμάτια ἐπικαιρικά, ὅλα τά ἄλλα δέν περιέχονταν στό πρόγραμμα. Κι αὐτό, ὄχι γιατί ἀμφισβητήθηκε τό κύρος τοῦ «εἰδικοῦ», ἀλλά γιατί ὁρισμένοι σημαίνοντες προσκεκλημένοι ὑποδείξανε ἄλλα ἔργα πιό συνταραχτικά, πιό ἐνδιαφέροντα, πού θά ἔπρεπε, σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τους πάντα, νά ἑρμηνευτοῦν μέ τρόπο ὑποβλητικό. Ἀπό τό τοπικό ρεπερτόριο δανείστηκαν τήν *Ἐρωτευμένη Ζαχαροπλάσταινα μέ τόν Νεαρό Κουνιάδο της* καί *Τό Κιόσκι τῶν Ὀσμάνθων*. Ἀπό τό ρεπερτόριο τοῦ Πεκίνου: τή *Σμαραγδένια Ἀσπίδα* καί τή *Μάχη στό Βατσένγκ*. Στά μέρη πού ἔκαναν τίς γυναῖκες καί τούς νέους νά κοκκινίζουν, οἱ ὥριμοι ἄντρες κι οἱ γέροντες συγκατένευαν κουνώντας τό κεφάλι καί χαμογελώντας μακαρίως. Ὁ Βέν ὁ Ἐνάρετος, ὁ ὑπηρέτης τοῦ τρίτου θείου, προικισμένος μέ ὡραία φωνή καί τέλεια ἄρθρωση, παρουσιαζότανε στή σκηνή κραδαίνοντας ἕνα κόκκινο χαρτί καί ἀνακοίνωνε: «Ὁ κύριος Τάδε προσφέρει στόν τάδε ἠθοποιό τό τάδε ποσό.» Τότε, ὁ ἑρμηνευτής τοῦ γυναικείου ρόλου, ὁ εὐνοούμενος τῆς προσφορᾶς, ἔκανε μιά ὑπόκλιση πρός τή μεριά τοῦ Μαικήνα καί τοῦ ἔριχνε μιά πολύ

εὔγλωτη ματιά πού ἔκανε τό στομφῶδες πρόσωπο τοῦ ἐπίσημου προσκαλεσμένου νά λάμψει ἀπό ἱκανοποίηση.

Καί δέ γινόταν μόνο αὐτό γιά νά εὐχαριστηθοῦν οἱ ἐκλεκτοί ξένοι. Ὅταν τέλειωνε ἕνα ἔργο, ὁ ἠθοποιός πού εἶχε διακριθεῖ πήγαινε μέ τό κοστούμι τῆς παράστασης νά πιεῖ μαζί τους. Ἔτσι, ὁ γερο-ἄρχοντας Βάνγκ, πεθερός τοῦ τέταρτου θείου, ἅρπαξε σέ μιά στιγμή τό χέρι τοῦ Ἀρώματος τῆς Ὀρχιδέας ὥστε αὐτός νά τοῦ δώσει νά πιεῖ. Ὁ Τσέν-Ἀφέντης τῆς Οἰκογένειας, μέ τή μακριά γενειάδα, συνάδερφος τοῦ τρίτου θείου, πῆρε στά γόνατά του τόν Ζάνγκ-Ἄνθος τῆς Ροδακινιᾶς, ὁ ὁποῖος τοῦ πρόσφερε ἕνα κύπελλο μέ κρασί. Ἀκολουθοῦσαν χάχανα, φωνές, κι ἕνα σωρό χυδαῖες χειρονομίες πού ἔκαναν τούς ὑπηρέτες νά μουρμουρίζουν ἀγανακτισμένοι. Στήν πρώτη σειρά καθόταν ὁ γερο-ἀφέντης Γκάο, ἀνάμεσα στόν ξάδερφό του, τόν ἐξοχότατο Τάνγκ, καί τόν Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ. Ἦταν ὁ ἀστέρας τῆς μακροζωίας πού ὑμνοῦσαν ὅλοι ἐπί τρεῖς μέρες καί φούσκωνε ἀπό εὐχαρίστηση μ' αὐτά πού ἔβλεπε. Κάθε τόσο κάρφωνε τό βλέμμα του στή σκηνή μέ πάθος, ὅταν ἔκανε τήν ἐμφάνιστή του ὁ ἀγαπημένος του ἠθοποιός, ὁ Ζάνγκ ὁ Σμαραγδένιος, πού ἦταν ἐπίσης ὁ ἐκλεκτός καί τοῦ τέταρτου θείου. Ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός κι οἱ ἀδερφοί του τριγύριζαν ἀπό τή μιά ὁμάδα στήν ἄλλη, ἐνῶ ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου τούς ἀκολουθοῦσε σάν σκυλάκι. Τά δυό ἀδέρφια παρατηροῦσαν αὐτά τά καμώματα μέ ἄγριο σαρκασμό. Ξένοι μέσα στό ἴδιο τους τό σπίτι, παρακολουθοῦσαν κατάπληκτοι αὐτή τή διάχυτη ἔξαψη, τούς θορύβους, τίς ἐκρήξεις εὐθυμίας. Ὅλα αὐτά τά ἀνδρείκελα πού χειρονομοῦσαν, φλυαροῦσαν, χαχάνιζαν καί μέθαγαν, δέν ἀνῆκαν στήν ἴδια ράτσα μ' αὐτούς. Καμιά φορά νόμιζαν πώς ἀναγνωρίζουν κάποιο οἰκεῖο πρόσωπο, ἀλλά μόλις τό κοίταζαν ἀπό πιό κοντά, βλέπαν ἕναν ἄγνωστο. Εἴχανε σαστίσει πιά. Καταλάβαιναν πώς μέσα σ' αὐτό τό περιβάλλον, οἱ ἴδιοι δέ μέτραγαν καθόλου. Ἔλα ὅμως πού δέν εἶχαν τό δικαίωμα νά ἐξαφανιστοῦν! Τούς θέλα-

νε ἐκεῖ γιά μπούγιο. Στό τραπέζι τῶν λιγότερο σημαντικῶν καλεσμένων, παίζανε τό ρόλο τους χαμογελώντας, ὑψώνοντας τά κύπελλά τους, τρώγοντας σάν αὐτόματα. Ὁ μικρός τά κατάφερε τήν πρώτη μέρα, τή νύχτα ὅμως εἶχε συνέχεια ἐφιάλτες. Τήν ἄλλη μέρα ἦταν πτῶμα, καί τό ἀπόγευμα τό 'σκασε καί πῆγε νά βρεῖ τήν παρέα του γιά νά βγάλει τό ἄχτι του κοροιδεύοντας καί νά πάρει κουράγιο. Γύρισε στό σπίτι ἀνακουφισμένος, γιά νά ὑποστεῖ καινούριες ταπεινώσεις, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος. Τήν τρίτη μέρα δέν τά κατάφερε νά τό σκάσει.

Ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη ἦρθε μέ τή μητέρα της, ντυμένη πολύ κομψά μέ μιά ἀνοιχτόχρωμη γυαλιστερή ζακέτα καί φούστα σέ ἀνάλογη ἀπόχρωση. Ἀκόμη κι ἡ ὄψη της φωτιζόταν ποῦ καί ποῦ ἀπό ἕνα χαμόγελο. Ἡ Λί τή δέχτηκε πολύ θερμά, χρειάστηκε ὅμως νά φύγει τό βράδυ νωρίς. Τήν ἄλλη μέρα τό πρωί ἔστειλε ἕνα σημείωμα στή Λί ἐξηγώντας της πώς εἶναι ἄρρωστη. Ἐδῶ καί λίγο καιρό ἡ κατάστασή της εἶχε χειροτερέψει. Τά χαρακτηριστικά της εἶχαν τώρα ἐκείνη τήν ἐξαίσια ὀμορφιά πού προηγεῖται τοῦ τέλους. Ὅλοι ὅσοι ἦταν κάπως εὐαίσθητοι, τήν πονοῦσαν, μαντεύοντας πώς αὐτό τό ὄμορφο ἄστρο δέν θ' ἀργήσει νά σβήσει. Δυστυχῶς, στούς Γκάο, ὑπῆρχαν πολύ λίγες εὐαίσθητες ψυχές. Φυσικά, ἀνάμεσα σ' αὐτούς ἦταν ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, πού ἐνδιαφερόταν περισσότερο ἀπ' ὅλους γιά τήν ξαδέρφη του, ἀλλά τόν χώριζαν ἀπ' αὐτή ἕνα σωρό ἀόρατα ἐμπόδια. Τό μόνο πού μποροῦσαν νά κάνουν ἦταν νά κοιτάζονται ἀπό μακριά κάνοντας ἕνα διάλογο χωρίς λόγια. Ἀποφεύγανε νά βρεθοῦν μόνοι καί να μιλήσουν πολύ, ἐλπίζοντας πώς μ' αὐτή τήν τακτική θά ὑποφέρανε λιγότερο. Ὅμως τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἀντίθετο ἀπ' αὐτό πού περίμεναν. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἔδειχνε ὅλο καί πιό τσακισμένος, ἐνῶ ἡ ὑγεία τῆς κοπέλας χειροτέρευε ἀπό μέρα σέ μέρα. Τώρα, εἶχε συχνά αἱμοπτύσεις. Ἡ πρώτη κυρία τήν ἀγαποῦσε πολύ ἀλλά δέν τήν καταλάβαινε καί δέν ἔβρισκε τρόπο νά τήν παρηγορήσει. Κανένας δέν ἦταν ἱκανός

νά τή βοηθήσει, ούτε κάν ή Λί παρ' όλο πού τή γνώριζε καλά κι είχε δεθεί στενά μαζί της έδώ καί λίγο καιρό.

Ἡ Κιθάρα, έκανε κι αὐτή μιά σύντομη ἐμφάνιση μέ τή δικαιολογία πώς ἦταν ἄρρωστη. Τήν ἄλλη μέρα ἔστειλε τόν Ζάνγκ τόν Ἄξιο νά δώσει κρυφά στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ ἕνα σημείωμα ὅπου τόν παρακαλοῦσε νά πάει νά τή δεῖ. Ἐκεῖνος πῆγε μόλις βρῆκε εὐκαιρία. Σ' αὐτή τή συνάντηση ἐξομολογήθηκαν ὁ ἕνας στόν ἄλλο τήν ἀγάπη τους. Ἐκεῖνος γύρισε σπίτι πετώντας ἀπ' τή χαρά του, πιστεύοντας πώς δέν εἶχε γίνει ἀντιληπτή ἡ ἀπουσία του. Μά πρίν μπεῖ στήν προπατορική σάλα ἔπεσε πάνω στό μεγάλο του ἀδερφό πού τοῦ εἶπε:

«Ἔρχεσαι ἀπ' τήν Κιθάρα;»

Ταράχτηκε κι ἔγνεψε ναί μέ τό κεφάλι του. Ὁ ἀδερφός του ἐξακολούθησε:

«Τό ὑποψιάστηκα ὅταν εἶδα τόν Ζάνγκ τόν Ἄξιο νά σοῦ δίνει μέ τρόπο ἕνα γράμμα. Ἡ Κιθάρα δέ φαινόταν καθόλου ἄρρωστη. Ξέρω γιά τούς ἔρωτές σας.» Ἄλλαξε ἔκφραση καθώς πῆρε τό μάτι του τόν τρίτο θεῖο. Μόλις ἐκεῖνος απομακρύνθηκε, συνέχισε χαμηλόφωνα: «Εἶσαι τυχερός ἐσύ, κάνεις αὐτό πού θέλεις. Ἐγώ πού θά 'θελα νά τρέξω σέ μιά πραγματική ἄρρωστη, δέν ἔχω τήν παραμικρή ἐλευθερία. Εἶδες σέ τί κατάσταση βρίσκεται *ἐκείνη*. Καί μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά πάω σπίτι της. Κι ὡστόσο μπορεῖ νά μέ χρειάζεται αὐτή τή στιγμή. Ἐκείνη... ἐκείνη...»

Δέν μπόρεσε νά συνεχίσει.

«Ὑποφέρεις πολύ μεγάλε ἀδερφέ, σέ συμβουλεύω νά ξεχάσεις τήν ξαδέρφη μας. Βασανίζεσαι ἀνώφελα μέ τό νά τή σκέφτεσαι. Καί δέν εἶσαι ἐντάξει ἀπέναντι στή νύφη μου. Μήπως δέν ἀγαπᾶς τή γυναίκα σου; Ἄν τήν ἀγαπᾶς, πῶς γίνεται ν' ἀγαπᾶς συγχρόνως καί μιάν ἄλλη; Πρέπει νά ξεχάσεις τήν ξαδέρφη μας.»

Ὁ μεγάλος ἔγινε πελιδνός καί φώναξε ὀργισμένος:

«Κι ἐσύ μοῦ δίνεις τέτοιες συμβουλές; Εἶσαι κι ἐσύ σάν τούς

ἄλλους; Τί νόημα ἔχει αὐτή τή στιγμή τέτοια συμβουλή;»

Γύρισε ἀπότομα κι ἀπομακρύνθηκε.

Ὁ δεύτερος ἀδερφός κατάλαβε πόσο τόν εἶχε ἀπογοητεύσει. Ὅμως τί ἄλλο μποροῦσε νά τοῦ πεῖ;

Πάνω στή σκηνή, ἕνας νάνος καί μιά ψηλή γυναίκα πού τόν ρόλο της ἔπαιζε ὁ Σμαραγδένιος, εἴχανε λιγώσει ἀπ' τά χάδια, ἐνῶ οἱ θεατές εἶχαν πεθάνει στά γέλια, τόσο οἱ ἐπίσημοι καλεσμένοι ὅσο καί οἱ ἄλλοι. Ὁ νεαρός κάγχασε περιφρονητικά. Ἄρχισε νά βαδίζει ἀργά καί παραδόθηκε στίς σκέψεις του πού ἦταν πολύ πολύ γλυκές. Ἡ Κιθάρα τοῦ εἶχε δώσει κουράγιο καί σιγουριά, τόν ἐμπιστεύτηκε, δεσμεύτηκε μαζί του μ' ἕνα τρόπο πού δέ σήκωνε ἀμφιβολία. Ὅλα ἐξελίχτηκαν θαυμάσια ἀπ' τήν ἀρχή. Κάθε μέρα μετά τό μάθημα τῶν ἀγγλικῶν κουβέντιαζαν γιά τό χαρακτήρα τους, γιά τά σχέδια τους τίς ἐλπίδες τους, γιά τά μικροεπεισόδια τῆς καθημερινῆς ζωῆς τους. Ἔτσι καταλήξαν σέ μιά κατανόηση ἀπόλυτη. Ἔγιναν ἀπαραίτητοι ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο, καί ὁ μικρότερος χωρισμός τούς ἔκανε νά ὑποφέρουν. Εἶχαν κουβεντιάσει πολύ γιά τά ἐρωτικά βάσανα ἄλλων ζευγαριῶν, κυρίως γιά τόν Ἥλιο τοῦ Καινούριου καί τή Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη. Ἀπό κείνους πέρασαν στά δικά τους. Ἀναλογίστηκε τήν Κιθάρα πού κοκκινίζοντας, ἐνῶ ξεφύλλιζε τάχα ἕνα βιβλίο, τοῦ εἶπε πώς τόν εἶχε ἀνάγκη, πώς δέν θά μποροῦσε ποτέ της νά τόν ἐγκαταλείψει. Εἶχε προσθέσει πώς τό μέλλον ἦταν γεμάτο ἐμπόδια, πώς ἔνιωθε ἀπομονωμένη, ἀλλά εἶχε ἀποφασίσει νά τά ξεπεράσει ὅλα καί νά τραβήξει ἕνα καινούριο δρόμο. Πώς τῆς χρειαζόταν ἕνας σύντροφος σάν κι αὐτόν, πού νά συμμερίζεται τίς ἰδέες της, νά τή στηρίζει, νά τή βοηθᾶ. Δέ χρειάστηκε νά φτάσει στήν τελική ὁμολογία εἶχαν συνεννοηθεῖ. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἄδραξε τήν εὐκαιρία γιά νά ἐκφράσει ἐπιτέλους ὅλα ὅσα ἔκρυβε στήν καρδιά του. Σέ μιά ἔξαψη μέσα,σέ μιά ζάλη, ὑποσχέθηκε νά τά θυσιάσει ὅλα γιά χάρη της. Ὑπῆρχε ἡ πίστη τοῦ ἑνός γιά τόν ἄλλο, κι ἡ βεβαιότητα πώς θά πραγματοποιή-

σουν τίς ἐλπίδες τους. Αὐτή ἡ σκηνή ξετυλίχτηκε στό μυαλό τοῦ νέου. Ὄρθιος στά σκαλοπάτια τῆς προπατορικῆς αἴθουσας, βάλθηκε νά φαντάζεται τό μέλλον τους, ἀπίστευτα γοητευτικό. Μηχανικά ἡ ματιά του ἔπεσε στή σκηνή: οἱ ἐρωτικές χοντροκοπιές τοῦ νάνου καί τῆς κρεμανταλοῦς εἶχαν τελειώσει. Ἕνας ζέν πρεμιέ πού τά ζωγραφισμένα φρύδια του σχημάτιζαν ἕνα τέλειο τόξο, μέ τό μοῦτρο του γεμάτο φτιασίδι, ἔκανε τήν ἐμφάνιση του μαζί μέ μιά νεαρή καλλονή. Τό κοινό ξέσπασε σέ θορυβώδεις ἐπευφημίες κι ὁ Βέν ὁ Ἐνάρετος ἀνακοίνωσε: «Ὁ κύριος Τσέν ὁ πρωτότοκος χορηγεῖ στόν Ζάνγκ-Ἄνθος τῆς Ροδακινιᾶς μιά δωρεά εἴκοσι πιάστρων.» Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἀπάντησε μέ μιά γκριμάτσα ἀηδίας. Ἔ ὄχι, δέ θά μποροῦσαν ποτέ αὐτοί οἱ ἄνθρωποι νά βάλουν στό δρόμο του ἐμπόδια πού νά τόν κάνουν νά δειλιάσει! Γύρισε τό κεφάλι καί βυθίστηκε πάλι στούς ρεμβασμούς του, ὥς τή στιγμή πού τόν ξανάφερε στήν πραγματικότητα ἕνα ἐλαφρό χτύπημα στόν ὦμο: ἦταν ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης.

«Κι ἐσύ τήν εἶχες κοπανίσει;» ρώτησε ὁ δεύτερος ἀδερφός.

«Φυσικά! Κι ἐσύ; Δέν ἔχασες τήν εὐκαιρία ἔ;» Ἀπό τήν ἔκφραση τοῦ ἀδερφοῦ του, ὁ μικρός μάντεψε τί εἶχε συμβεῖ.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κοκκίνισε λιγάκι:

«Τά συμφωνήσαμε. Τῆς ἔκανα ἐξομολόγηση.»

Ἕνα ἀμφίβολο χαμόγελο πλανήθηκε στήν ὄψη τοῦ μικρότερου ἤ καλύτερα, μιά ἔκφραση ζήλιας πού δέν πρόλαβε νά συγκρατήσει, κατάφερε ὅμως νά τή σβήσει ἀμέσως. Ἕνα ἄγνωστο συναίσθημα ξύπνησε μέσα του. Γιά μιά στιγμή, εἶχε ζηλέψει τήν ἐπιτυχία τοῦ ἀδερφοῦ του. Παρ' ὅλο πού ἔνιωθε ἀδερφική ἀγάπη γιά τήν Κιθάρα, παρ' ὅλο πού εἶχε ἀγαπήσει μιά ἄλλη κοπέλα, κι ἐκείνη εἶχε δώσει γι' αὐτόν τή ζωή της, κι ἐνῶ εὐχότανε πάντα νά τά καταφέρει ὁ ἀδερφός του, αὐτή τή στιγμή ἔνιωσε δυστυχισμένος. Ἦταν ὅμως κάτι φευγαλέο καί ντράπηκε γιά τόν ἑαυτό του.

«Πρόσεχε, μήν παραζαλίζεσαι,» εἶπε πρῶτα, ὄντας ἀκόμα

κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ζήλιας, γιά νά μειώσει τόν ἐνθουσιασμό τοῦ μεγαλύτερου ἀδερφοῦ του.

Ἀλλά ἐκεῖνος δέν εἶχε σκοπό νά πτοηθεῖ:

«Δέν ὑπάρχει κίνδυνος. Μά ἐσύ εἶσαι συνήθως πιό τολμηρός, τί σ'ἔπιασε τώρα κι ἀνησυχεῖς;»

Ὁ μικρός κατάλαβε πώς δέν τό 'πιασε ὁ ἀδερφός του καί συνέχισε:

«Ἔχεις δίκιο. Σοῦ εὔχομαι νά πᾶνε ὅλα περίφημα.»

Στή σκηνή, ὅπου τά γκόνγκ καί τά ταμποῦρλα σέ ξεκούφαιναν, κάτι παλικαράδες σαλτάρανε γυμνοί ἀπό τή μέση κι ἐπάνω. Ὕστερα μερικοί μασκοφόροι μιμήθηκαν ἕναν ἀγώνα πυγμαχίας. Ὁ παππούς καθόταν στήν πρώτη σειρά· ποῦ καί ποῦ γύριζε λίγο τό κεφάλι καί φλυαροῦσε μέ τό διπλανό του, ἕνα γέρο μέ γκρίζο ξεθωριασμένο μούσι, μέ τό πρόσωπο γεμάτο στίγματα, ρυτιδιασμένο, καί μέ μιά μύτη σάν λουκάνικο. Ὅταν τόν πῆρε εἴδηση ὁ μικρός, βάλθηκε νά σφίγγει τίς γροθιές καί νά τρίζει τά δόντια του.

«Τολμάει νά ἐμφανίζεται!»

«Ποιός;» ρώτησε ὁ μεγαλύτερος.

«Ὁ Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ, ὁ δολοφόνος,» ἔκανε ὁ μικρός δείχνοντάς τον μέ τό δάχτυλο.

«Πιό σιγά, θά σ' ἀκούσουν.»

«Δέ φοβᾶμαι, ἀκριβῶς αὐτό θέλω, νά μ' ἀκούσουν. Μόλις πρίν ἀπό λίγο ἐγκωμίασες τήν τόλμη καί τώρα τά χρειάζεσαι!»

Ὁ δεύτερος ἀδερφός βρέθηκε σέ δύσκολη θέση, ἀλλά τόν σώσανε τό Ἁγνό Λουλούδι κι ἡ ξαδέρφη του ἡ Λευκή Ἁγνότητα πού ἦρθαν κοντά τους.

«Δεύτερε ἀδερφέ, εἶναι ἐδῶ ἡ καινούρια παλλακίδα τῆς οἰκογένειας Φένγκ, θά 'ρθεις νά τή δεῖς;»

«Δέν τήν γνωρίζω. Κι ἀπό ποῦ ὡς ποῦ νά τή δῶ ἐγώ;»

«Μά εἶναι ἡ Χαρούλα!» φώναξε ὁ μικρός. «Ἐδῶ βρίσκεται; Ποῦ εἶναι;»

«Στό δωμάτιό μου, έρχεστε;» έκανε ή άδερφή τους μ' ένα πονηρό χαμόγελο.

«Πάμε.»

Ό Ήλιος τής Νόησης, μόνος του, άκολούθησε τά δυό κορίτσια. Μές στό δωμάτιο ήταν ή Λί, τό Άγνό Λουλούδιασμα, ή Μικρή Γελαστή, ή Χαρούλα καί ή Γαλαζόπετρα, ή καινούρια ύπηρέτρια στήν ύπηρεσία τής τρίτης κυρίας. Είχανε κάνει κύκλο γύρω άπ' τή Χαρούλα. Έκείνη, ντυμένη μέ πολύ πιό άκριβά ρούχα άπό πρίν, ήταν έντονα μακιγιαρισμένη καί φορούσε ένα ζευγάρι κρεμαστά σκουλαρίκια, όμως στό πρόσωπό της ήταν ζωγραφισμένη ή άποθάρρυνση. Διηγιότανε στίς παλιές συναδέρφους της τήν καινούρια ζωή της στούς Φένγκ. Ή Λί καί τό Άγνό Λουλούδιασμα τήν άκουγαν δακρυσμένες. Καθόταν κοντά στό παράθυρο, σχεδόν άπέναντι στήν πόρτα. Πήρε τό μάτι της τόν νεαρό, κι όταν αύτός μπήκε στό δωμάτιο, σηκώθηκε καί τόν χαιρέτησε μ' ένα χαμόγελο, κλείνοντας τή βεντάλια πού κρατούσε στό χέρι.

Έμεινε όρθια, κι έκεΐνος τής είπε:

«Δέν κάθεστε; Είστε ή νέα παλλακίδα τής οικογένειας Φένγκ, δέν άνήκετε πιά στό σπίτι μας...»

Έκείνη έσκυψε τό κεφάλι. Ή Λί τόν κοίταξε άγανακτισμένη:

«Άφοΰ βλέπεις σέ τί κατάσταση βρίσκεται. Πώς άντέχεις νά τήν πληγώνεις κι άπό πάνω;»

«Μέ συγχωρεΐς, δέν πήγε ό νοΰς μου στό κακό.»

Θυμήθηκε όσα τοΰ είχε έμπιστευτεΐ ή Μικρή Γελαστή κι ένιωσε ίδιαίτερη συμπάθεια γιά τή Χαρούλα. Στράφηκε στή νύφη του καί πρόσθεσε:

«Άλλο πού δέν ήθελες γιά νά μοΰ κάνεις παρατήρηση! Άντί νά τήν άφήσετε νά παρακολουθήσει τήν παράσταση, κλειστήκατε όλες σας έδώ μέσα γιά νά κλάψετε.»

«Δέ συζητώ μαζί σου. Μά τήν πίστη μου, έχεις μεγάλη γλώσσα,» άπάντησε ή Λί.

«Κάθισε λοιπόν, μήν τοῦ κάνεις τόσες τσιριμόνιες», εἶπε τό Ἁγνό Λουλούδιασμα στή μουσαφίρισσα.

Ὁ νέος κάθισε σ' ἕνα πάγκο. Κάθισε κι ἡ Χαρούλα σιωπηλά. Τό Ἁγνό Λουλούδιασμα συνέχισε:

«Τά ἔργα δέν ἔχουν ἐνδιαφέρον. Περίεργα γοῦστα ἔχουν αὐτοί οἱ κύριοι. Περιμένουν πῶς καί πῶς τίς ἄσεμνες σκηνές. Ἡ Χαρούλα δέν μπορεῖ νά ἔρχεται συχνά κι ἤθελε τόσο νά κουβεντιάσει μέ τίς παλιές συναδέλφους της. Ἐμεῖς τούς κανονίσαμε αὐτή τή συνάντηση. Ὅλα πήγαιναν μιά χαρά ὥσπου τά χάλασες ἐσύ. Τί ἦρθες νά χώσεις τή μύτη σου ἐδῶ, ἐσύ, ἕνας ἄντρας;»

«Ὥστε θέλεις νά μέ διώξεις;» ρώτησε ὁ μικρός πού δέν τό εἶχε σκοπό νά τό κουνήσει ἀπό κεῖ.

«Μή μᾶς κάνεις τό ζόρικο,» μπῆκε στή μέση τό Ἁγνό Λουλούδι. «Τώρα παντρολογᾶνε τόν δεύτερο ἀδερφό μας, κι ἴσως τήν ἄλλη φορά νά 'ναι ἡ σειρά σου.»

«Τόν δεύτερο ἀδερφό μας; Ποιός τό 'πε αὐτό;»

«Ὁ γερο-ἀφέντης Φένγκ,» εἶπε τό Ἁγνό Λουλούδι. «Πρόκειται γιά τήν μικρανεψιά του. Βέβαια δέν εἶναι καί μικρούλα... ὅσο γιά χαρακτήρα!...»

«Πάλι αὐτός ὁ κακοῦργος,» φώναξε ἀπελπισμένος καί πετάχτηκε μ' ἕνα πῆδο. «Τρέχω νά εἰδοποιήσω τόν ἀδερφό μου.»

Ὅταν ἔφτασε στήν πόρτα, γύρισε νά δεῖ τή Χαρούλα, σάν νά τήν ἔβλεπε γιά τελευταία φορά. Μίλαγε ψιθυριστά μέ τίς φιλενάδες της. Τήν ὥρα πού ἔβγαινε, τό Ἁγνό Λουλούδι καί τό Ἁγνό Λουλούδιασμα τοῦ κάνανε ἕνα μορφασμό. Μπαίνοντας στήν προπατορική σάλα εἶδε κάτι πού τόν ἔκανε νά μείνει ἄναυδος: ὁ δεύτερος ἀδερφός του, ὄρθιος δίπλα στόν παππού, ἀπαντοῦσε μέ σεβασμό στίς ἐρωτήσεις τοῦ Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ πού τοῦ μίλαγε σ' ἕνα τόνο παιχνιδιάρικο κουνώντας μιά μεγάλη χρυσοστόλιστη βεντάλια. «Γιατί τόση δουλοπρέπεια μπροστά σ' αὐτόν τόν μπόγια; Δέν ξέρεις πώς εἶναι ἐχθρός σου, πώς δουλεύει γιά τό χαμό σου;» σκέφτηκε παρατηρώντας τους.

Τελικά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἔμαθε γιά τήν πλεκτάνη, πρῶτα ἀπό τόν μικρό κι ὕστερα ἀπ' τόν μεγάλο τόν ἀδερφό, πού ὕστερα ἀπό διαταγή τοῦ παπποῦ ἦρθε νά τοῦ ζητήσει τή γνώμη του. Βέβαια, αὐτή ἡ κουβέντα ἦταν γιά τά μάτια. Ὁ γεροαφέντης ἁπλῶς πρόσταζε νά γίνει κάτι καί περίμενε τήν ἐκτέλεσή του. Ὁ μεγάλος ἀποδοκίμαζε αὐτές τίς μεθόδους ἀλλά ὑπόκυψε κι ἔκανε ὅ,τι τοῦ ζήτησαν. Ἡ ἀπάντηση τοῦ ἀδερφοῦ του ἦταν ξεκάθαρη ἄρνηση:

«Ἐγώ εἶμαι αὐτός πού θ' ἀποφασίσει», εἶπε. «Εἶμαι πολύ νέος ἀκόμα, θέλω νά τελειώσω τίς σπουδές μου, δέ θά παντρευτῶ».

Σ' αὐτό τό σημεῖο σώπασε, μή θέλοντας ν' ἀποκαλύψει τίς πραγματικές του προθέσεις. Ὁ μεγάλος ἀπ' τή μεριά του δέν τόλμησε νά πάρει θέση προσωπικά. Καί τοῦ μίλησε ἔτσι:

«Εἶναι κάπως δύσκολο νά φέρει κανείς ἀντίρρηση στόν παππού. Θά μπορούσαμε νά ἐπικαλεστοῦμε τήν ἡλικία σου, ἀλλά στήν οἰκογένειά μας δέν εἶναι πολύ νέος ἕνας δεκαενιάχρονος γιά νά παντρευτεῖ. Στά μάτια τοῦ παππού αὐτό δέν εἶναι ἀρκετή δικαιολογία.»

«Δηλαδή, κατά τή γνώμη σου, δέν μποροῦμε νά κάνουμε τίποτα;»

«Δέν εἶπα αὐτό», ἔσπευσε νά πεῖ ὁ μεγάλος. Ἀλλά δέν ἔδωσε συνέχεια.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κάρφωσε τόν ἀδερφό του μ' ἕνα βλέμμα διαπεραστικό, λές κι ἤθελε νά φτάσει στά μύχια τῆς καρδιᾶς του. Καί πέρασε στήν ἐπίθεση:

«Δέ θυμᾶσαι ὅσα μοῦ ἔχεις πεῖ; Θέλεις νά συνεχίσω ἐγώ τή δική σου τραγωδία;»

«Μά ὁ παππούς....» ἔκανε ὁ μεγάλος, πού πρόβαλε τόν παππού μήν ἔχοντας ἄλλο ἐπιχείρημα.

«Παράτα με μέ τόν παππού! Ἐγώ θά προχωρήσω μόνος μου στόν δρόμο πού 'χω διαλέξει.»

Κι ἔτρεξε στό δωμάτιό του.

Εἶχε νυχτώσει ἀπό ὥρα καί τά δυό ἀδέρφια δέν εἶχαν πέσει ἀκόμα στό κρεβάτι. Τό κουβέντιασαν πολύ καί καταλήξανε στό ἑξῆς: σέ πρώτη φάση ἡ διαμαρτυρία, κι ἄν δέν πιάσει, ἡ φυγή. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἀρνήθηκε κατηγορηματικά νά ὑποταχτεῖ. Ὁ ἀδερφός του τόν ἐνθάρρυνε μ' ὅλη του τή δύναμη, ἀπό ἀφοσίωση, ἀλλά καί γιά νά δημιουργηθεῖ ἕνα προηγούμενο πού θά ἦταν χρήσιμο γιά ὅλους τῆς νέας γενιᾶς.

Ὁ δεύτερος ἀδερφός ἔγραψε ἕνα σύντομο σημείωμα γιά νά τό πασάρει στήν ξαδέρφη του τήν ἄλλη μέρα μέσα σ' ἕνα βιβλίο: «Κιθάρα, σέ ἱκετεύω νά μήν δώσεις σημασία σ' ὅ,τι φτάσει στ' αὐτιά σου σχετικά μέ τό γάμο μου. Ἐγώ εἶμαι ἀρραβωνιασμένος μαζί σου καί δέ θά πάρω ποτέ πίσω τό λόγο μου. Ἔχε μου ἐμπιστοσύνη ὥς τό τέλος. Θά δεῖς μέ πόσο θάρρος θ' ἀγωνιστῶ γιά νά σέ κερδίσω.» Τό ξαναδιάβασε δυό φορές καί συλλογίστηκε εὐχαριστημένος: «Νά μιά οὐσιαστική ἀπόδειξη γιά τήν ἱστορία τῆς ἀγάπης μας.» Ἔδωσε τό χαρτί στόν ἀδερφό του ρωτώντας:

«Πῶς τό βρίσκεις;»

«Ἀντάξιο ἑνός ἱππότη τοῦ περασμένου αἰώνα», ἀπάντησε σαρκαστικά ἐκεῖνος.

Ὕστερα γύρισε ἀπ' τήν ἄλλη μεριά καί μουρμούρισε μονάχος του: «Νά δοῦμε πῶς θ' ἀγωνιστεῖς».

Ὅταν τέλειωσαν οἱ γιορτές τῶν γενεθλίων, ἔγινε ἐπίσημα κουβέντα γιά τό γάμο. Ὁ Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ ἀνέθεσε σ' ἕνα προξενητή νά κάνει τίς διαπραγματεύσεις. Ὁ γερο-ἀφέντης ἔδωσε ἀμέσως τή συγκατάθεσή του. Ἡ πρώτη κυρία, μέ τήν ἰδιότητα τῆς νύφης καί τῆς μητριᾶς, δέν εἶχε ἐλευθερία κινήσεων. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, ἔβλεπε πόσο σοβαρή ἦταν ἡ κατάσταση, ἤξερε πώς αὐτή ἡ ἕνωση θά 'ταν λάθος βαρύ, πώς θά θυσιαζόταν τό μέλλον τοῦ ἀδερφοῦ του, ἀλλά δέν εἶχε κουράγιο νά διαμαρτυρηθεῖ. Τότε θυμήθηκε τίς δεισιδαιμονίες, σάν κάποια πιθανή λύση. Θά πήγαινε νά συμβουλευτεῖ ἕνα μάντη, γιά νά ἀντιπαραθέσει τίς ἡμερομηνίες γεννήσεως

τῶν ἀρραβωνιασμένων. Ἴσως ἡ σύζευξή τους νά προμηνοῦσε γρουσουζιά. Μάλιστα εἶχε σκεφτεῖ νά δωροδοκήσει τό μάντη. Ἀλίμονο! Ὁ συνδυασμός τῶν δύο ἡμερομηνιῶν ἔδωσε τό ἀποτέλεσμα: «Μεγάλη εὐτυχία καί εὐημερία.» Ἡ ἴδια ἡ πρώτη κυρία παρασύρθηκε. Ἐκεῖνο πάνω στό ὁποῖο ποντάρισε ὁ μεγάλος ἀδερφός, μετατράπηκε σέ ἐμπόδιο. Κρατώντας στό χέρι τό ὡροσκόπιο, γέλασε μέ τήν ἀφέλειά του καί συγχρόνως ἔνιωσε περίλυπος γιά τήν τύχη τοῦ ἀδερφοῦ του. Τοῦ ἦρθε νά ξεσκίσει τό ἀποπλανητικό χαρτί, ἀλλά δείλιασε. «Ἔκανα ὅ,τι μποροῦσα», ἀναστέναξε, ἔχοντας πειστεῖ πιά πώς δέν μποροῦσε νά κάνει τίποτε ἄλλο.

Σ' ὅλα αὐτά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἔμεινε ἀπ' ἔξω. Οἱ μανοῦβρες αὐτοῦ τοῦ εἴδους γίνονται πάντα ἀγνοώντας τόν ἐνδιαφερόμενο, πού τόν χειρίζονται σάν ἀνδρείκελο. Τά χθεσινά ἀδρείκελα μέ τή σειρά τους μανουβράρουν τά καινούρια. Κάνανε τούς λογαριασμούς τους χωρίς νά ὑπολογίσουνε τόν νέο, πού ἀπ' τή μεριά του δέν ἦταν καθόλου διατεθειμένος νά ἀφεθεῖ στό παιχνίδι τῶν ἀνδρείκελων.

Ἀντίθετα ἀπ' τούς μεγαλύτερούς του, ὁ ἴδιος ἐκδήλωσε τρομερό ἐνδιαφέρον γιά τό θέμα τοῦ γάμου του. Ρώταγε συνέχεια χωρίς τήν παραμικρή ντροπή. Ὁ μικρός του ἀδερφός ἦταν ὁ πληροφοριοδότης του. Μέ τήν Κιθάρα καί τόν ἀδερφό του ἀποτελοῦσαν ἕνα μπλόκ καί εἶχαν βάλει σ' ἐφαρμογή τήν τακτική στήν ὁποία εἶχαν συμφωνήσει: τί νά κάνουν γιά νά ναυαγήσει τό σχέδιο τοῦ παπποῦ; Μέ ποιό τρόπο νά γίνει γνωστή ἡ σχέση του μέ τήν Κιθάρα; Ἡ πρώτη ἐνέργεια ἦταν νά δηλώσει τήν ἀπόφασή του στόν μεγάλο του ἀδερφό. Ἐκεῖνος ταμπουρώθηκε πίσω ἀπ' τήν ἀδυναμία του νά παρέμβει. Ζήτησε τή βοήθεια τῆς δεύτερης μητέρας του, κι ἐκείνη ταμπουρώθηκε πίσω ἀπ' τήν ἐξουσία τοῦ γερο-ἀφέντη. Δέν μποροῦσε νά ἀπευθυνθεῖ κατευθείαν στόν παππού του. Κατέληγε σ' ἀδιέξοδο καί δέν ἔβρισκε βοήθεια ἀπό κανένα. Ὕστερα ἀπό λίγες μέρες δέν μποροῦσε πιά νά βλέπει τήν Κιθάρα τόσο

συχνά ὅσο παλιότερα. Ἡ θεία του, παρ' ὅλη τή στοργή πού ἔνιωθε γι' αὐτόν, οὔτε εἶχε τή δυνατότητα ἀλλά οὔτε κι ἤθελε νά τόν ὑποστηρίξει, μάλιστα τόν παρακάλεσε νά ἀραιώσει τίς ἐπισκέψεις του, ὥστε νά φύγει ἀπό πάνω της κάθε ὑποψία: γιατί ψιθυριζόταν μέσα στήν οἰκογένεια Γκάο πώς ὁ δεύτερος γιός, προφανῶς ἦταν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς κυρίας Ζάνγκ πού τόν παρότρυνε νά ἐπαναστατήσει καί νά παντρευτεῖ τήν κόρη της.

Ἀφοῦ ἀπέτυχαν ἐντελῶς οἱ πρῶτες ἐνέργειες, ὁ νέος ἔβαλε σ' ἐφαρμογή τή δεύτερη σειρά: δήλωσε πώς ἄν ἡ οἰκογένειά του δέν σεβαστεῖ τό δικαίωμά του ν' ἀποφασίζει μόνος του, θά χρησιμοποιήσει ἀκραῖα μέσα. Ἀλλά κι αὐτό ἔπεσε στό κενό ἀφοῦ οἱ προθέσεις του δέν φτάσανε μέχρι τόν παππού.

Σ' αὐτό τό διάστημα κανονίζονταν οἱ τελευταῖες διατυπώσεις. Οἱ δυό οἰκογένειες θά παρουσιάζαν ἐπίσημα τά ὡροσκόπια καί θά ὁρίζανε μιά γουρλίδικη μέρα γιά τόν ἀρραβώνα. Αὐτά γίνονταν περίπου δεκαπέντε μέρες μετά τά γενέθλια τοῦ γερο-ἄρχοντα. Ὁ μεγάλος ἀδερφός, μίλησε μέ τρόπο στόν παππού του γιά τίς διαθέσεις τοῦ ἀδερφοῦ του. Ὁ γέρος ἔγινε ἔξω φρενῶν:

«Ὅ,τι ἀποφάσισα ἐγώ εἶναι σωστό. Ποιός θά τολμήσει νά μοῦ ἐναντιωθεῖ; Θά γίνει αὐτό πού ἀποφάσισα.»

Ὁ δεύτερος γιός ἔμαθε τήν ἀπάντηση καί βάλθηκε νά πηγαινοέρχεται στόν κῆπο γιά ὧρες σάν λυσσασμένος. Ἔπρεπε νά ὑποταχτεῖ ἤ νά παλέψει μέχρι τέλους; Ἄρχισε νά διστάζει. Ὅποια ἀπόφαση καί νά 'παιρνε δέν τόν ἔσωζε πιά τίποτα. Ἄν τό 'σκαγε, ἄν ἐγκατέλειπε τό σπίτι του, πόσες δυσκολίες δέ θά συναντοῦσε στό μέλλον! Πῶς θά ζοῦσε; Ἐκεῖ ἦταν τό μεγάλο πρόβλημα. Στό σπίτι αὐτό ἀπολάμβανε τή σιγουριά τῆς ἄνετης ζωῆς, ἦταν ἀπαλλαγμένος ἀπό ὑλικές ἔγνοιες. Πῶς θά συντηροῦσε τόν ἑαυτό του ἄν ἔφευγε; Δέν θά εἶχε πουθενά καμιά ἀσφάλεια. Ἔπρεπε νά πάρει μιάν ἀπόφαση ἀμέσως, κι ὅμως ἐξακολουθοῦσε νά ταλαντεύεται. Πῆγε νά βρεῖ τόν μεγά-

λο του ἀδερφό γιά τίς τελευταῖες διαπραγματεύσεις:

«Ἡ ὑπόθεση εἶναι ἀμετάκλητη;»

«Ἔτσι νομίζω.»

«Χρησιμοποίησες πραγματικά ὅλα τά μέσα;»

«Ναί.»

«Λοιπόν τί πρέπει νά κάνω;»

«Τί πρέπει νά κάνεις; Ξέρω γιά τό δεσμό σου μά δέν ἔχω τρόπο νά σέ βοηθήσω. Νομίζω πώς τό καλύτερο εἶναι νά ὑπακούσεις τόν παππού. Στήν ἐποχή πού ζοῦμε, τό μόνο μας δικαίωμα εἶναι νά 'μαστε θύματα.»

Δάκρυα ἔλαμψαν στά μάτια του. Μά ὁ ἀδερφός του δέν πτοήθηκε. Τοῦ ἀπάντησε προκλητικά:

«Ὑπέροχος φιλειρηνισμός! Ἡ θαυμαστή φιλοσοφία τῶν ὑποκλίσεων!»

Κι ἔφυγε ἐνῶ σκεφτόταν: «Καλύτερα νά συμβουλευτῶ τόν μικρότερο ἀδερφό μου.»

31

Τήν ἄλλη μέρα τό πρωί ὁ γερο-ἀφέντης, πανευτυχής, ἀνάγγειλε στόν μεγαλύτερο ἐγγονό του πού ἦρθε νά τόν καλημερίσει, πώς ὁ γάμος μέ τή δεσποινίδα Φένγκ ἦταν πιά τελειωμένη ὑπόθεση. Σέ δυό μῆνες θά γινόταν ὁ ἀρραβώνας. Τοῦ ἀνάθεσε ν' ἀσχοληθεῖ μέ τήν ἀνταλλαγή τῶν ὡροσκοπίων τῶν μελλονύμφων, καί μαζί του κοίταξε τό ἡμερολόγιο. Καθώς ἔφευγε ὁ μεγάλος ἐγγονός ἔπεσε πάνω στόν μικρότερο ἀπ' τ' ἀδέρφια του, πού τόν κοίταξε μ' ἕνα χαμόγελο ὅλο ὑπονοούμενα.

Δέν πρόλαβε νά μπεῖ στό δωμάτιό του κι ὁ γέρος τόν ξαναφώναξε. Τόν βρῆκε νά κάθεται στό ντιβάνι καί νά κατσαδιάζει ἄγρια τό μικρό. Ἡ παλλακίδα Τσέν, ντυμένη μέ μιά μεταξωτή ζακέτα ἀνοιχτόχρωμη, ὅλο φράντζες καί φαρδιά μανί-

κια, μέ τά μαλλιά νά γυαλίζουν ἀπ' τό λίπος καί φοβερά φτιασιδωμένη, καθόταν μέ τό ἕνα μερί στό μπράτσο τοῦ ντιβανιοῦ καί χτύπαγε στήν πλάτη τόν ἀφέντη της. Ὁ μικρός ἔμενε στητός χωρίς νά βγάζει ἄχνα.

«Ἀνταρσία! Εἶναι ἀνήκουστο! Πήγαινε νά βρεῖς τόν δεύτερο ἀδερφό σου καί φέρτον ἐδῶ,» ξεφώνισε ὁ παππούς μόλις τόν εἶδε.

Σταμάτησε γιατί τόν ἔπνιξε ὁ βήχας. Ἡ παλλακίδα τόν χτύπησε πιό δυνατά ἐξαπολύοντας χείμαρο συμβουλῶν μέ τήν τσιριχτή φωνή της:

«Ἄχ, μήν φτάνετε σέ τέτοια κατάσταση. Στήν ἡλικία σας. Δέν τούς ἀξίζει νά καταστρέφετε τήν ὑγεία σας γιά χάρη τους.»

«Ἀκοῦς νά τολμήσει νά μέ παρακούσει! Νά ἐξεγερθεῖ ἐναντίον μου!» συνέχισε ὁ γέρος πού τό πρόσωπό του εἶχε μελανιάσει ἀπό τή λύσσα. «Δέν τοῦ ἄρεσε πού τόν ἀρραβώνιασα; Ἀπίστευτο! Σοῦ ἀναθέτω νά τόν φέρεις πίσω γιά νά τόν τιμωρήσω.» Ὁ μεγάλος ἄρχισε νά μαντεύει. «Ἰδού τ' ἀποτελέσματα τοῦ ξένου σχολείου. Καλά δέν ἤθελα ἐγώ νά πᾶτε. Κάνατε τοῦ κεφαλιοῦ σας καί νά τί γίνεται. Ὁ ἀδερφός σου διεφθάρη καί τώρα ἐπαναστατεῖ. Ἀπό δῶ καί πέρα ἀπαγορεύω νά πηγαίνουν τά παιδιά τῆς οἰκογένειάς μας σέ ξένα σχολεῖα. Ἄκουσες;»

Πανικόβλητος ὁ μεγάλος ἐγγονός δέν μπόρεσε ν' ἀπαντήσει παρά μονάχα κουνώντας τό κεφάλι. Κάθε λέξη ἔπεφτε σάν κεραυνός ἐπάνω του. Δίπλα του, ὁ μικρός εἶχε ἐντελῶς ἀντίθετη διάθεση. Ἀπτόητος μέσα σ' ἐκείνη τή θυελλώδη ἀτμόσφαιρα, ἀπό μέσα του διασκέδαζε πολύ: «Τό χαρτί τοῦ φαναριοῦ ὅπου νά 'ναι θά κλατάρει.»

Ὁ παππούς, πτῶμα ἀπό τήν κούραση, ἔκλεισε τά μάτια. Ἡ σύντροφός του ἔδιωχνε τίς μύγες ἀπ' τό πρόσωπό του κάνοντας ἀέρα μέ μιά στρογγυλή βεντάλια. Τά δυό ἀδέρφια στέκανε ὄρθια, μέ σεβασμό, περιμένοντας τή συνέχεια, μέχρι πού ἡ

παλλακίδα Τσέν τούς έκανε νόημα νά φύγουν. Βγήκαν έξω πατώντας στίς μύτες.

Μόλις πέρασαν τό κατώφλι ὁ μικρός εἶπε:

«Ὁ ἀδερφός μας σοῦ ἄφησε ἕνα γράμμα πρίν φύγει, ἔλα στό δωμάτιό μου νά τό διαβάσεις.»

«Τί ἔκατσες κι εἶπες στόν παππού; Γιατί τοῦ μίλησες χωρίς νά μέ εἰδοποιήσεις; Ἠλίθιε!»

«Ἠλίθιος; Μά αὐτό ἀκριβῶς ἤθελα, νά τοῦ μιλήσω, κι εἶμαι πολύ εὐχαριστημένος πού τό πέτυχα. Νά μάθει πώς θέλουμε νά εἴμαστε ἄντρες κι ὄχι πρόβατα ἤ γουρούνια ἕτοιμα γιά τό σφαγεῖο.»

Ὁ μεγάλος ἔνιωσε πώς ὁ στόχος ἦταν ἐκεῖνος, ἀλλά κατάφερε νά τό καταπιεῖ. Πῶς νά δικαιολογήσει τή δική του στάση; Καί νά τήν ἐξηγοῦσε μέ κάθε εἰλικρίνεια, ὁ ἀδερφός του δέ θά καταλάβαινε.

Μέσα στήν κρεβατοκάμαρα, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης τοῦ ἔδωσε τό γράμμα:

Ἀγαπητέ μεγάλε ἀδερφέ,

Ἔκανα αὐτό πού κανένας στήν οἰκογένειά μας δέν τόλμησε ποτέ νά κάνει, ἔφυγα γιά ν' ἀποφύγω ἕνα γάμο πού θέλανε νά μοῦ ἐπιβάλουν. Στό σπίτι μας δέν ἐνδιαφέρεται κανείς οὔτε γιά τό μέλλον μου οὔτε γιά τήν εὐτυχία μου, γι' αὐτό ἀποφάσισα νά τραβήξω τό δρόμο πού διάλεξα μέ τή θέλησή μου. Θά συνεχίσω ὥς τό τέλος τόν ἀγώνα ἐνάντια στό δεσποτισμό τῆς παράδοσης. Δέν πρόκειται νά ξανάρθω ἄν δέ δεχθεῖτε νά χαλάσετε αὐτό τό συνοικέσιο. Δέν εἶναι ἀκόμα κάτι ὁριστικό, καί βασίζομαι στήν ἀδερφική σου ἀγάπη.

Ἥλιος τοῦ Λαοῦ
Ὥρα 3 τό πρωί

Ὁ μεγάλος χλώμιασε μόλις διάβασε τό σημείωμα. Τό χέρι του ἄρχισε νά τρέμει καί τοῦ ξέφυγε τό χαρτί. Τραύλισε:

«Καί τί θέλεις νά κάνω ἐγώ; Δέν ἔχετε ἴχνος κατανόησης γιά μένα.»

«Τελικά, τί σκοπεύεις νά κάνεις; Δέν εἶναι ὥρα τώρα γιά κατανόηση ἤ μή κατανόηση.»

Ὁ μεγάλος σηκώθηκε ἀπότομα λέγοντας:

«Θά πάω νά τόν βρῶ.»

«Δέ θά τόν βρεῖς.»

«Δέ θά τόν βρῶ;»

«Ὄχι, κανένας δέν ξέρει ποῦ εἶναι.»

«Ἐσύ ξέρεις, πέστο μου. Ποῦ εἶναι; Λέγε γρήγορα!»

«Τό ξέρω ἀλλά ποτέ δέ θά στό πῶ.»

«Δηλαδή, δέ μοῦ 'χεις ἐμπιστοσύνη;»

«Ἐμπιστοσύνη; Θά τόν κάψεις τόν ἀδερφό μας μέ τή θεωρία σου τῆς μή-ἀντίστασης καί τή φιλοσοφία σου τῶν ὑποκλίσεων. Εἶσαι πολύ δειλός.»

«Ἐγώ θά τόν βρῶ, θά σέ ὑποχρεώσω νά μοῦ δώσεις τή διεύθυνσή του.»

«Δέ θά τή δώσω ποτέ.»

«Θά τή δώσεις, θά ἀναγκαστεῖς νά τό κάνεις. Ὁ παππούς ξέρει νά σέ κάνει νά μιλήσεις.»

«Δέ πρόκειται νά μιλήσω. Κι οὔτε φαντάζομαι πώς θά μέ ὑποβάλουν σέ βασανιστήρια,» εἶπε μέ στόμφο ὁ μικρός.

Ὁ μεγάλος ἔφυγε ἀπελπισμένος. Σχεδόν ἀμέσως ξαναγύρισε προσπαθώντας νά βρεῖ ἕνα συμβιβασμό. Ἄδικος κόπος. Δέν ἤξερε πιά τί νά κάνει. Δέν ἔβλεπε καμιά πιθανότητα συνεννόησης ἀνάμεσα στόν παππού καί τόν ἀδερφό του. Τήν ἴδια μέρα ἔγινε μυστικά οἰκογενειακό συμβούλιο στό δωμάτιο τῆς πρώτης κυρίας. Παρευρίσκονταν ἡ πρώτη κυρία, ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου κι ἡ γυναίκα του, τό Ἁγνό Λουλούδι, κι ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης. Ὁ τελευταῖος μόνος του ἀπ' τή μιά μεριά, κι ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐναντίον του. Σέ πρώτη φάση, παροτρύνανε τό ἀγόρι ν' ἀποκαλύψει τό κρησφύγετο τοῦ ἀδερφοῦ του ἤ νά τόν ξαναφέρει στό σπίτι. Τόν πιάσανε μέ τό καλό, ἀκόμα καί τοῦ ὑποσχεθήκανε πώς θά ἐνεργήσουνε μυστικά νά ματαιωθεῖ ὁ ἀρραβώνας. Ὁ μικρός ἀπόρριψε ὅλες τίς προτάσεις. Μά-

ταια ἐξοργίστηκαν μέ τό πεῖσμα του καί τίς ἀπαράδεκτες ἀπαιτήσεις τοῦ ἀδερφοῦ του τόσο ἡ πρώτη κυρία ὅσο κι ὁ προγονός της. Γύρεψαν τή βοήθεια τοῦ τρίτου θείου, προκειμένου νά καθυστερήσει γιά λίγες μέρες ἡ ἀνταλλαγή τῶν ὡροσκοπίων, κρυφά βέβαια ἀπ' τό γερο-ἄρχοντα. Ἔψαξαν ἀλλοῦ γιά τή διεύθυνση τοῦ φυγάδα. Ἀλλά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἦταν καλά κρυμμένος, καί δέν τόν βρήκανε. Ὅλοι μέσα στό σπίτι ξέρανε τί συμβαίνει ἀλλά κάνανε σάν νά μήν τρέχει τίποτα. Οἱ μέρες περνοῦσαν, ὁ παππούς ἀγρίευε. Ὅλοι ὅσοι ἀνῆκαν στόν πρῶτο κλάδο τῆς οἰκογένειας, ἦταν σκυθρωποί. Ἀντίθετα ἐκεῖνοι πού ἀνῆκαν στούς ἄλλους κλάδους, περιφέρονταν μ' ἕνα σαρκαστικό ὕφος, εὐτυχισμένοι, μέ τή δυστυχία τῶν συγγενῶν τους.

Ὅταν ἔφευγε ὁ μικρός ἀπό τόν ἀδερφό του, πού ἔκανε τόν ἀγώνα του μέ πεῖσμα, θαρροῦσε πώς ἔφευγε ἀπό ἕνα φεγγοβόλο κόσμο γιά νά γυρίσει σέ κάποιο ἐρημονήσι. Γι' αὐτόν, τό σπίτι ἦταν ἡ ἴδια ἡ μοναξιά, τό ἄντρο τῆς παράδοσης, τό γενικό στρατηγεῖο τοῦ ἐχθροῦ. Ἕνα βράδυ, μόλις γύρισε, πῆγε κατευθείαν στό δωμάτιο τοῦ μεγάλου ἀδερφοῦ.

«Σκοπεύεις ἤ δέν σκοπεύεις νά κάνεις κάτι γιά τόν ἀδερφό μας; Πᾶνε κιόλας δεκαπέντε μέρες πού τραβάει αὐτή ἡ ἱστορία.»

«Καί τί θέλεις νά κάνω;» ἀπάντησε ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου μέ μιά χειρονομία ἀπελπισίας.

Καί τήν ἴδια στιγμή σκέφτηκε: «Ἡ σειρά σου τώρα νά χάσεις τήν ὑπομονή σου.»

«Λοιπόν, θ' ἀφήσεις τά πράγματα ὅπως εἶναι;»

«Πῶς ἀλλιῶς; Σήμερα μάλιστα δήλωσε ὁ παππούς, πώς ἄν σέ δεκαπέντε μέρες δέν ἔχει ἐπιστρέψει ὁ ἀδερφός μας, θά τοῦ ἀπαγορέψει τήν εἴσοδο στό σπίτι μας καί θά τόν ἀποκηρύξει ἐπίσημα μέ μιάν ἀνακοίνωση στόν τύπο.»

«Ἔχει τόση ἀπανθρωπιά;»

«Γιατί ὄχι; Εἶναι πιά ἔξω φρενῶν. Πρόκειται νά παντρέψει

καί τό ῾Αγνό Λουλούδιασμα, καί θέλει νά γίνουν συγχρόνως οἱ ἀρραβῶνες.»

«Παντρεύει τό ῾Αγνό Λουλούδιασμα; Καί σέ ποιόν ὑποσχέθηκε τήν ξαδέρφη μας;»

«Δέν τά ῾μαθες; Πρόκειται γιά κάποιον τῆς οἰκογένειας Τσέν. Δέν ἀνταλλάχτηκαν ἀκόμα τά ὡροσκόπια. Εἶναι ἕνας ἀπ' τούς γιούς τοῦ Τσέν-᾽Αφέντη τῆς Οἰκογένειας, συνάδερφου καί φίλου τοῦ τρίτου θείου, πού εἶναι ἐνθουσιασμένος μ' αὐτή τήν ἕνωση.»

῾Ο μικρός δέν ἀγνοοῦσε τό ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ὑποκειμένου, πού ἦταν μέλος τῆς ῾Εταιρείας Κομφουκιανῶν ᾽Αρχῶν, μόνιμος Μαικήνας τοῦ θεατρίνου Ζάνγκ-Λουλούδι τῆς Ροδακινιᾶς, καί ἥρωας ἄπειρων καί πασίγνωστων ἐρωτικῶν σκανδάλων. ᾽Αναπήδησε:

«Γιός τοῦ Τσέν μέ τή μακριά γενειάδα; ᾽Εκεῖνος ὁ τύπος πού μοιράζεται μέ τόν πατέρα του τίς χάρες μιᾶς ὑπηρέτριας, καί πού τήν πῆρε γιά παλλακίδα ὅταν ἔμεινε ἔγκυος;»

«῎Οχι. ῾Η ξαδέρφη μας προορίζεται γιά τόν μικρότερο ἀδερφό του. ῞Οσο γιά τήν ἱστορία μέ τήν ὑπηρέτρια, ἴσως εἶναι ἁπλῶς κουτσομπολιά, τίποτα δέν εἶναι βέβαιο. Πάντως αὐτό δέ μᾶς ἀφορᾶ. ῎Ετσι κι ἀλλιῶς δέν εἴμαστε ἐμεῖς ἐκεῖνοι πού θ' ἀποφασίσουν. ῾Ο Φένγκ-Χαρά τοῦ Βουνοῦ ἔκανε τόν μεσάζοντα.»

«Δέ μᾶς ἀφορᾶ; Θά ἀφήσεις νά μπεῖ τό ῾Αγνό Λουλούδιασμα σ' αὐτήν τήν οἰκογένεια; Μ' ἄλλα λόγια, θ' ἀφήσεις νά θυσιάσουνε τή ζωή ἑνός κοριτσιοῦ; ᾽Εκείνη δέ θά τό δεχτεῖ ποτέ.»

«Τό ἴδιο κάνει εἴτε τό δεχτεῖ εἴτε ὄχι. ῎Αλλοι κανονίζουν γιά λογαριασμό της.»

«Μά γιά σκέψου τήν ἡλικία της. Εἶναι μόνο δεκάξι.»

«Τοῦ χρόνου θά εἶναι δεκαεφτά. Μπορεῖ κάλλιστα νά παντρευτεῖ ἕνα κορίτσι δεκαεφτά χρονῶ. ῞Οταν παντρεύτηκα ἐγώ τή Λί, ἦταν δεκαοχτώ. Κι ὅσο νωρίτερα παντρεύεται κα-

νείς, τόσο καί πιό μικρή εἶναι ἡ τάση του γιά ἀντίσταση».

«Δηλαδή τήν πουλᾶνε, χωρίς νά πάρουν τή γνώμη της, ἐκμεταλλεύονται τήν ἡλικία της γιά ν' ἀποφασίσουν γιά τήν τύχη της ἔτσι ἠλίθια. Θά ὑποφέρει σ' ὅλη της τή ζωή. Μά κανένας δέν μπορεῖ νά σκεφτεῖ ἐδῶ μέσα; Εἶναι αἶσχος!»

«Γιατί ἐξοργίζεσαι; *Ἐκεῖνοι* ξέρουν πώς θά γίνει τό δικό τους. Γι' αὐτό κι οἱ διαμαρτυρίες τοῦ ἀδερφοῦ μας δέν ὠφελοῦν σέ τίποτα.»

«Σέ τίποτα; Ἐσύ τό λές αὐτό; Πολύ φυσικό λοιπόν πού ἀρνιέσαι νά τόν βοηθήσεις.»

«Μά τί μπορῶ νά κάνω;» φώναξε ὁ μεγάλος, στό κατακόρυφο τῆς ἀπελπισίας.

«Ξεχνᾶς πώς ὁ μπαμπάς μᾶς ἐμπιστεύτηκε σ' ἐσένα; Θέλεις τώρα ν' ἀθετήσεις τό λόγο πού ἔδωσες;»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἄρχισε νά κλαίει σιωπηλά. Ὁ ἀδερφός του συνέχισε:

«Ἐγώ στή θέση σου δέ θά 'δειχνα τόση δειλία καί τόση ἀδράνεια. Θά 'παιρνα μιάν ἀπόφαση, θ' ἀντιστεκόμουνα στό γάμο τοῦ ἀδερφοῦ μου, θά τούς ἔκοβα τό βήχα μεμιᾶς. Νά τί θά 'χανα.»

Ὁ μεγάλος σήκωσε ἀργά τό κεφάλι καί ρώτησε:

«Κι ὁ... παππούς;»

«Ἡ ἐποχή τοῦ παπποῦ τά 'φαγε τά ψωμιά της. Θέλεις νά πέσει ὁ ἀδερφός μας θύμα τῶν προλήψεων;»

Καμιά ἀπάντηση.

«Εἶσαι ἄνανδρος.» τοῦ πέταξε καθώς ἔφευγε.

Ὁ μεγάλος ἔμεινε μόνος, ἐνῶ τόν σπάραζαν διάφορες σκέψεις. Μέσα στό δωμάτιο ἦταν σκοτεινά, κι ἡ ἀτμόσφαιρα ἀποπνικτική. Συλλογίστηκε πολύ καί τελικά ἔγραψε ἕνα γράμμα γιά τόν ἀδερφό του, ὅπου ἄνοιγε τήν καρδιά του, ἀνέλυε τά αἰσθήματά του, περιέγραφε τή δύσκολη θέση του καί τόν καημό του, κι ἔκανε ἔκκληση στήν ἀδερφική ἀγάπη. Τελειώνοντας, παρακαλοῦσε τόν ἀδερφό του, στό ὄνομα τοῦ πεθαμέ-

νου πατέρα τους, στ' όνομα τῆς ὁμόνοιας μέσα στήν οἰκογένεια, νά γυρίσει ὅσο μποροῦσε γρηγορότερα. Ἔδωσε τό μήνυμα στόν μικρό ζητώντας του νά τό παραδώσει. Ἐκεῖνος τό διάβασε στά πεταχτά κι ἀρκέστηκε νά κουνήσει τό κεφάλι του, ξαναβάζοντάς το στό φάκελο. Καί νά ποιά ἦταν ἡ ἀπάντηση:

«Περίμενα τόσον καιρό καί τελικά πῆρα ἕνα τέτοιο γράμμα ἀπό σένα. Τί ἀπογοήτευση! "Ἔλα πίσω, ἔλα πίσω", ἄλλο δέν κάνεις ἀπ' τό νά ἐπαναλαμβάνεις αὐτές τίς λέξεις. Αὐτή τή στιγμή κάθομαι σ' ἕνα μικροσκοπικό δωμάτιο, σάν κανένας κατάδικος που ἔχει δραπετεύσει, καί δέν τολμάει νά κουνηθεῖ μπάς καί τόν συλλάβουν πάλι καί τόν ξαναφέρουν στό κελί τῶν μελλοθανάτων. Τό κελί εἶναι τό σπίτι μου. Ὁ δήμιος εἶναι ἡ οἰκογένειά μας, πού ὅλα τά μέλη της ἑνώθηκαν γιά νά μέ σφαγιάσουν. Κανένας δέ νοιάζεται γιά τήν τύχη μου, κανένας δέ μ' ἀγαπάει. Ἐλπίζετε πώς ἡ ἐπιστροφή μου θά λύσει ὅλα τά προβλήματα, πώς θά σᾶς ἐξασφαλίσει τή γαλήνη, καί θ' ἀποκτήσετε ἕνα ἀκόμα θύμα. Θά χαίρεστε τό θρίαμβό σας, ὅταν ἐγώ θά βυθίζομαι σέ μιά πίκρα ἀπύθμενη. Ἀφῆστε τίς ψευδαισθήσεις. Δέν πρόκειται νά γυρίσω ἄν δέ δεχτεῖτε τούς ὅρους μου. Δέ μέ συνδέει τίποτα πιά μαζί σας. Τό μόνο πού ἔχω εἰσπράξει ἀπό τό σπίτι μας εἶναι ἀναμνήσεις ὀδυνηρές πού καί τώρα ἀκόμα μέ κάνουν νά ὑποφέρω καί πού συχνά καθυστεροῦν τήν πορεία μου πρός τά μπρός, ἔτσι πού βαραίνουν ἐπάνω μου. Ἀλλά ὑπάρχει ὁ ἔρωτάς μου πού μέ στηρίζει. Σέ ξαφνιάζει τό κουράγιο μου; Καί μένα τό ἴδιο μέ σαστίζει. Ἀπ' τή στιγμή πού γνώρισα τόν ἔρωτα, νιώθω πώς δέν ἀγωνίζομαι πιά μόνο γιά τόν ἑαυτό μου, ἀλλά γιά τούς δυό μας. Θά παλέψω μέχρι τό τέλος γιά τή δική της εὐτυχία. Ξέρεις τί ἀναλογίζομαι; Τόν κῆπο μας, τήν παρέα μας στά παιχνίδια, τά παιδικά μας χρόνια. Στό ὄνομα τοῦ πατέρα μας, βοήθα με, ἐσύ, ὁ μεγάλος ἀδερφός. Ἄν δέ θές νά τό κάνεις γιά μένα, κάν' το γιά τήν Κιθάρα. Ἔχεις χρέος νά σκεφτεῖς τήν

εὐτυχία της. Οὔτε αὐτή ἡ ἴδια δέ σέ συγκινεῖ; Μιά ξαδέρφη, ἡ Δαμασκηνιά στήν 'Ομίχλη, βαραίνει τή συνείδησή μας. 'Αρκεῖ αὐτή. Μή συμβάλεις γιά νά δημιουργηθεῖ μιά δεύτερη.»

Δάκρυα κυλοῦσαν στό πρόσωπο τοῦ Ἥλιου τοῦ Καινούριου. Εἶχε τήν ἐντύπωση πώς κατέβαινε σ' ἕνα ἀτέλειωτο βάραθρο. Σκοτάδια γύρω, κι οὔτε ἕνα φῶς, οὔτε μιά ἐλπίδα. Μουρμούρισε: «Δέ μέ καταλαβαίνει. Κανένας δέ μέ καταλαβαίνει.» Μπροστά σ' αὐτή τήν ἀπελπισία, ἡ ἀντίδραση τοῦ μικροῦ ἦταν ὀργή καί οἶκτος συνάμα. Ἤξερε τί ἔλεγε τό γράμμα τοῦ δεύτερου ἀδερφοῦ, μάλιστα εἶχε συνεργαστεῖ στή διατύπωση ὁρισμένων σημείων. Εἶχε τήν ἐλπίδα πώς αὐτή ἡ ἀπάντηση θά ἐμψύχωνε κάπως τόν μεγάλο τους ἀδερφό, θά τόν τροφοδοτοῦσε μέ τήν ἐνεργητικότητα πού χρειαζότανε γιά νά κάνει μιάν ἀποτελεσματική προσπάθεια. Τί ἄθλια κατάληξη. Ἦταν περιττό νά τοῦ τά ψάλει. Εἶχε φτάσει πιά ὁ μεγάλος σέ σημεῖο νά χάσει κάθε ἴχνος βούλησης. Ὁ νέος σκέφτηκε: «Δέν μπορεῖς νά περιμένεις τίποτα ἀπ' αὐτή τήν οἰκογένεια. Τό φρονιμότερο εἶναι νά τήν ἐγκαταλείψεις μιά γιά πάντα.»

'Εκείνη τή στιγμή, δέν ἔνιωθε καμιά ἀνησυχία γιά τόν δεύτερο ἀδερφό, ἀλλά ἄρχισε νά διαμορφώνεται μέσα του ἕνα σχέδιο σχετικά μέ τό δικό του μέλλον.

Σ' ὅλο αὐτό τό διάστημα, ἡ ζωή πολλῶν ἀνθρώπων εἶχε ἀναστατωθεῖ. Καί πρῶτα πρῶτα τοῦ Ἥλιου τοῦ Λαοῦ: εἶχε καταφύγει στό σπίτι τοῦ συμμαθητῆ του, τοῦ Χουάνγκ τοῦ Φιλάνθρωπου, πού τόν εἶχε δεχτεῖ μέ ἄπειρη ἐγκαρδιότητα καί τοῦ φερνόταν μέ ἀφοσίωση. Δέν τόν ἀπασχολοῦσαν καθόλου οἱ ὑλικές ἀνάγκες του, ἀλλά καθώς περνοῦσε ὁ καιρός κι ἔμενε ἐγκλωβισμένος στό κελί του, τόν ἔκαιγε ἡ ἔλλειψη τῆς ἐλευθερίας του, ἔτσι πού δέν μποροῦσε νά κάνει ὅ,τι ἐπιθυμοῦσε καί προπαντός τό ὅτι δέν μποροῦσε νά δεῖ τήν Κιθάρα. Σάν τόν δραπέτη, ἦταν διχασμένος ἀνάμεσα στήν ἐλπίδα καί τό φόβο.

Κάθε μέρα περίμενε μήπως ἔρθουν καλά νέα. Μά τά νέα

πού έφερνε ό μικρός ήταν άσχημα. Μέρα μέ τή μέρα οί έλπίδες του έξασθένιζαν, χωρίς βέβαια νά χαθοῦν έντελῶς. Διέθετε άρκετό κουράγιο γιά νά ύποστεῖ αὐτή τή δοκιμασία. Ὁ ἀδερφός του δέν ἔπαυε νά τόν ἐνθαρρύνει μιλώντας γιά τήν ὑπέρτατη νίκη, ἀλλά πάνω ἀπ' ὅλα, ἡ ἀγάπη τῆς Κιθάρας, ἡ εἰκόνα της, ἀνύψωνε τό ἠθικό του.

Ἡ Κιθάρα ἀπασχολοῦσε τό μυαλό ου ἀποκλειστικά, τή σκεφτόταν, τήν ὀνειρευόταν, ἀκόμα καί ξύπνιος, τή φανταζόταν δίπλα του. Σάν ἔνιωθε πώς χάνει τό θάρρος του, ἔβρισκε καταφύγιο στίς ἀναμνήσεις του, μά πάλι αὐτές οἱ ὀνειροπολήσεις μεγάλωναν τή λαχτάρα του νά τή δεῖ, πράγμα πού δέν μποροῦσε νά γίνει ἐξαιτίας τῆς θείας του. Παρ' ὅλο πού μένανε πολύ κοντά, δέν εἶχαν συναντηθεῖ ποτέ, κι ἐπικοινωνοῦσαν σπάνια. Ἤθελε πολύ νά στείλει ἕνα γράμμα μέ τόν μικρότερο ἀδερφό του μά κάθε φορά πού ἔπιανε τό πινέλο, τόσα πολλά στριμώχνονταν μές στό κεφάλι του πού δέν ἤξερε ἀπό ποιό ν' ἀρχίσει. Καί φοβόταν μήπως γράφοντας μόνο μικρά σημειώματα στεναχωρέσει τήν ξαδέρφη του. Ἔψαχνε νά βρεῖ μιά εὐκαιρία νά κουβεντιάσει μαζί της. Τοῦ τήν πρόσφερε ὁ ἀδερφός του.

Ἐκμεταλλεύτηκε μιάν ἀπουσία τῆς κυρίας Ζάνγκ, καί ἔφερε τόν μεγαλύτερο ἀδερφό του στό σπίτι της. Τόν ἔκρυψε δίπλα στήν πόρτα καί μπῆκε νά χαιρετήσει τήν Κιθάρα φωνάζοντας ὅλο χαμάρι:

«Σοῦ φέρνω ἕνα ὡραῖο δῶρο!»

Ἡ κοπέλα, μέ ἄσπρη λινή ζακέτα, ἦταν μισοξαπλωμένη στό κρεβάτι μ' ἕνα βιβλίο στό χέρι, ἕτοιμη νά τήν πάρει ὁ ὕπνος. Πετάχτηκε μέ τή φωνή τοῦ ξαδέρφου της, πέταξε τό βιβλίο κι ἔφτιαξε μέ ἀργές κινήσεις τά μαλλιά της:

«Τί δῶρο;»

Χλωμή κι ἀδύνατη, μέ χαμηλωμένα τά βλέφαρα, δέν εἶχε κουράγιο οὔτε νά χαμογελάσει. Ἔβλεπες ἀμέσως πώς εἶχε ἀρκετές νύχτες νά κλείσει μάτι.

«'Αδυνάτισες.» ἔκανε τό ἀγόρι.

«Πάνε τόσες μέρες πού δέ φάνηκες. Πῶς εἶναι ὁ δεύτερος ξάδερφός μου; Γιατί μ' ἀφήνεις χωρίς νέα του;»

«Τόσες μέρες; Προχτές σέ εἶδα.»

«Οἱ μέρες εἶναι ἀτέλειωτες. Λέγε γρήγορα, πῶς πᾶμε;»

Τόν κοίταξε μ' ὀρθάνοιχτα μάτια ὅλο ἀγωνία.

«Συνθηκολόγησε.»

«Συνθηκολόγησε!» ἐπανέλαβε ἐκείνη μέ καημό. 'Αλλά συνῆλθε ἀμέσως: «Δέν τό πιστεύω.»

'Εκείνη τή στιγμή παρουσιάστηκε μπροστά της ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ. Ἔβαλε μιά φωνή ἐνῶ τά μάτια της ἄστραψαν:

«'Εσύ!»

'Απορία; Ἔκσταση; Χαρά ἤ μομφή; Οὔτε ἡ ἴδια δέν ἤξερε. Ἔκανε νά ριχτεῖ ἐπάνω του ἀλλά συγκρατήθηκε.

«'Εγώ εἶμαι», ἔκανε ἐκεῖνος. «Ἤθελα νά 'ρθω ἀπό καιρό, ἀλλά φοβόμουνα μήν συναντήσω τή μητέρα σου, καί περίμενα.»

«Τό 'ξερα πώς θά 'ρθεις, τό 'ξερα πάντα.» Γύρισε στόν μικρό, σάν νά τόν μάλλωνε: «Μοῦ εἶπε ψέματα, ἤμουν βέβαιη. Ξέρω πώς δέν πρόκειται νά συμβιβαστεῖ, ἔχω ἐμπιστοσύνη σ' ἐκεῖνον.»

«'*Εκεῖνον;* Ποιόν '*Εκεῖνον;*»

Χωρίς νά κοκκινίσει ἔδειξε μέ καμάρι τόν δεύτερο ἀδερφό.

«'*Εκεῖνος*, εἶναι ἐκεῖνος.»

Καί τόν κοίταξε ἀκτινοβολώντας.

'Ο μικρός ἔβαλε τά γέλια βλέποντας τόν ἀδερφό του πού εἶχε πάρει ἕνα ἡρωικό ὕφος, ὕστερα ἀπ' τόν πανηγυρικό πού ἄκουσε. Ἔ, λοιπόν, εἶχε γελαστεῖ. Αὐτός περίμενε μιά μελαγχολική συνάντηση μέ φωνές καί δάκρυα, ἀντάξια γιά μελόδραμα. Μά ἡ πραγματικότητα ἦταν ἐντελῶς ἄλλη. Οἱ δυό ἐρωτευμένοι, μέ τή σιγουριά πού τούς ἔδιναν τά αἰσθήματά τους, ξέρανε πώς τίποτα δέ μποροῦσε νά τούς χωρίσει. Τούς εἶχε ἑνώσει κιόλας ἕνας ἀκατάλυτος δεσμός. Μήτε θλίψη μήτε

ἀπελπισία, ἀλλά μιά ἀμοιβαία πίστη πού τούς ἔκανε νά περιφρονοῦν ὅλα τ' ἄλλα.

«Ἄντε ἀρκετά κράτησε ἡ κωμωδία, μιλῆστε γρήγορα γιά χρήσιμα πράγματα. Θέλετε μήπως νά βγῶ ἔξω;» πρόσθεσε πανευτυχής πού μποροῦσε νά τούς πειράζει.

Ἐκεῖνοι, χωρίς νά τοῦ δώσουν σημασία, εἶχανε καθίσει στήν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ, κεράκι κεράκι, καί κουβεντιάζαν χαμηλόφωνα. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, πῆρε ἀπ' τό τραπέζι ἕνα βιβλίο τοῦ Ἴψεν. Ὁρισμένα φύλα ἦταν σημαδεμένα, κι ὁλόκληρα ἀποσπάσματα ὑπογραμμισμένα. Ἀπό τόν *Ἐχθρό τοῦ Λαοῦ*, ἀντλοῦσε ἡ Κιθάρα θάρρος καί παρηγοριά. Γιά τήν ὥρα, μιλοῦσε μέ θέρμη στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ. Ἔτσι ὅπως χαμογελοῦσε ἐρωτικά φαινόταν ἀκόμα πιό ὄμορφη, δέν ἦταν πιά μαραμένη ὅπως πρίν ἀπό λίγο. Ὁ μικρός μακάρισε τόν ἀδερφό του, καί βυθίστηκε πάλι στήν ἀνάγνωση.

Τέλειωσε τήν πρώτη πράξη, κι ἐκεῖνοι ἐξακολουθοῦσαν νά κουβεντιάζουν.

Στό τέλος τῆς δεύτερης πράξης, συνέχιζαν τή συζήτηση.

Τέλειωσε τό ἔργο, κι αὐτοί κουβέντιαζαν μέ τήν ἡσυχία τους.

«Μά πόσα εἴχατε νά πεῖτε, τέλος πάντων;»

Ἐκείνη τοῦ ἔριξε ἕνα κοροιδευτικό βλέμμα κι ἐξακολούθησε.

Μισή ὥρα ἀργότερα ὁ μικρός ἔκανε καινούρια ἀπόπειρα.

«Πᾶμε, φτάνει ἡ πολυλογία.»

«Ἕνα λεπτό ἀκόμα», τόν παρακάλεσε ἡ Κιθάρα. «Δέν εἶναι ἀργά. Γιατί βιάζεσαι ἔτσι;»

Ἔσφιγγε τό χέρι τοῦ ξαδέρφου της γιά νά μήν τῆς φύγει. Τέλειωσαν κάποτε τήν κουβέντα. Ἔπρεπε νά χωριστοῦν. Ἦταν πολύ δύσκολο γιά τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ νά ξεκολλήσει ἀπό κεῖνο τό δωμάτιο. Ἔνιωθε νά τόν πλημμυρίζει τρυφερότητα ὄχι μόνο γιά τήν ξαδέρφη του, ἀλλά καί γιά κάθε ἀντικείμενο ἐκεῖ μέσα. Τοῦ ἦρθε στό νοῦ τό κελί του, ἡ ζωή τοῦ

φυλακισμένου πού ἔκανε, καί δέν εἶχε τή δύναμη νά φύγει. Εἶπε, ἔπειτα ἀπό προσπάθεια: «φεύγω», ἀλλά ἔμεινε ἐκεῖ, ἀκίνητος. Πρόσθεσε: «Μή μέ σκέφτεσαι πολύ», ἐνῶ θά ʼθελε νά τῆς ζητήσει νά τόν σκέφτεται κάθε λεπτό.

Ἐκείνη ὄρθια μπροστά του, τόν ἔτρωγε μέ τά μάτια, σάν νά περίμενε ἀπ᾽ αὐτόν κάποιο ἐξαίσιο μήνυμα. Τρόμαξε μέ τά τελευταῖα λόγια του: τῆς φάνηκε πώς τόν ἔχανε ἐκείνη τή στιγμή καί γαντζώθηκε πάνω του:

«Μή φεύγεις, περίμενε λιγάκι, πρέπει νά σοῦ πῶ...»

Ὁ δεύτερος γιός, μέ τό βλέμμα του, χάιδευε τό πρόσωπό της. Ἐκείνη προσπαθοῦσε νά πεῖ κάτι ἐξαιρετικό, ἀλλά τά ʼχε χάσει καί δέν ἔβρισκε τίποτα ἀντάξιό του. Ἀπογοητευμένη ἀπό τόν ἑαυτό της, φοβόταν πώς θά τόν δεῖ νά γυρνᾶ τήν πλάτη καί νά τραβάει γιά τήν πόρτα, καί βάλθηκε νά λέει ὅ,τι τῆς ἐρχόταν στό κεφάλι:

«Ἡ Χαμογελαστή ἦρθε καί μοῦ εἶπε πώς ἡ Χάρη τῶν Γραμμάτων κι ἡ Γεροντοκόρη φεύγουν ἀπ᾽ τό σχολειό μας, γιά νά συνεχίσουν τίς σπουδές τους στό Πεκίνο. Ἡ κατάσταση ἔφτασε στό ἀπροχώρητο γι᾽ αὐτές. Οἱ οἰκογένειές τους ἀντιδράσανε στό κόψιμο τῶν μαλλιῶν τους. Ἀσφαλῶς θά φύγει κι ἡ Χαμογελαστή. Ὁ πατέρας της δέν ἀντέχει ἄλλο νά τόν κατακρίνουν ὅλοι ἐξαιτίας της, θ᾽ ἀφήσει τή δουλειά του καί θά πάει μαζί της στή Σαγκάη ἤ στό Νανκίν.» Κι ἀλλάζοντας θέμα, ἔτσι ἄσχετα, συνέχισε: «Ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη ἀδυνάτισε πολύ, εἶναι γιά λύπηση, κάθε μέρα φτύνει κι ἀπό λίγο αἷμα. Τό κρύβει ἀπ᾽ τή μητέρα της καί μοῦ ἀπαγόρεψε νά τό πῶ σ᾽ ὁποιονδήποτε. Δέ θέλει νά κοιταχτεῖ. Ἰσχυρίζεται πώς ὅσο περισσότερο ζήσει, τόσο περισσότερο θά ὑποφέρει, καί πώς εἶναι προτιμότερο νά ξεμπερδεύει. Ἡ μητέρα της, ἀσχολεῖται μονάχα μέ τίς ἐπισκέψεις καί τό μα-γιόνγκ. Ἐχτές ἐγώ κατάφερα νά τῆς πῶ δυό λόγια γιά τήν ὑγεία τῆς κόρης της· ἄρχισε ν᾽ ἀνησυχεῖ. Ἴσως ἔχει δίκιο ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη, ἀλλά ἐγώ δέν ἀντέχω νά τήν ἀφήσω ἔτσι νά πεθάνει. Μήν πεῖτε

τίποτα στό μεγάλο μου ξάδερφο. Μέ ικέτεψε νά μήν τό μάθει ἐκεῖνος.»

Ὁ δεύτερος ἀδερφός δέν μπόρεσε νά συγκρατήσει τά δάκρυά του. Τά χείλια του τρεμούλιασαν. Ἐκείνη προσπάθησε νά πεῖ κάτι ἀκόμα, ἀλλά τό μόνο πού κατάφερε ἦταν νά φωνάξει:

«Δέν μπορῶ πιά.»

Ἔκρυψε τό πρόσωπό της στίς χοῦφτες της κι ἄρχισε νά κλαίει.

«Κιθάρα, πρέπει νά φύγω», εἶπε μέ τσακισμένη φωνή ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

«Μή φεύγεις, μή φεύγεις.»

Ἅπλωσε τό χέρι του ἕτοιμος νά τήν ἀγκαλιάσει. Ὁ ἀδερφός του τόν ἅρπαξε ἀπ' τό μπράτσο. Τά μάτια του, στεγνά, εἶχαν μιάν ἀγριάδα: ἔπρεπε νά φύγουν. Ὁ δεύτερος ἀδερφός προσπάθησε νά παρηγορήσει τήν ξαδέρφη του:

«Μήν κλαῖς, θά ξανάρθω. Μένουμε πολύ κοντά. Θά 'ρθω μέ τήν πρώτη εὐκαιρία. Φεύγω, κι ἐσύ πρόσεχε πολύ τόν ἑαυτό σου. Νά περιμένεις νέα μου.»

Γύρισε κι ἀκολούθησε τόν ἀδερφό του, ἀφήνοντας τήν Κιθάρα στό μοναχικό δωμάτιο πού εἶχε ἀρχίσει νά σκοτεινιάζει.

Στό δρόμο, θαρροῦσαν πώς ἄκουγαν ἀκόμα τούς λυγμούς τῆς κοπέλας. Περπατοῦσαν μέ μεγάλες δρασκελιές χωρίς ν' ἀνταλλάξουν οὔτε μιά κουβέντα. Κοντά στό σπίτι τοῦ Φιλάνθρωπου, ὁ μικρός στάθηκε ἀπότομα κι εἶπε μ' ἀλλοιωμένη φωνή:

«Ἐν πάση περιπτώσει, ἐσεῖς θά πετύχετε, θά θριαμβεύσετε. Τώρα πιά ἡ θυσία εἶναι ἀνώφελη.»

Ἔπειτα ἀπό μιά σύντομη σιωπή, ἐξακολούθησε ὠμά:

«Ἄν χρειάζεται κι ἄλλο θύμα, νά τό προσφέρουν ἐκεῖνοι.»

32

Ἔτσι πού τόν πιλάτευε ἡ συνείδησή του, καί βλέποντας πώς δέν ὑπάρχει διέξοδος, ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, ἀποφάσισε νά συμπαρασταθεῖ στόν ἀδερφό του κι ἄς γίνει ὅ,τι γίνει. Ἀφοῦ πέρασαν πολλές μέρες μέ τό νά συλλογιέται καί νά τό κουβεντιάζει μέ τή δεύτερη μητέρα του καί μέ τή γυναίκα του, κατέληξε νά πάει νά βρεῖ τόν γερο-ἀφέντη. Μέ ἐπιδεξιότητα ἀναφέρθηκε στό δεσμό τοῦ ἀδερφοῦ του χωρίς ὡστόσο νά μιλήσει ἀνοιχτά γι' αὐτό τό θέμα, καί παρακάλεσε νά καθυστερήσει τό γάμο μέχρι πού θά 'ναι σέ θέση ὁ νεαρός νά κερδίζει τή ζωή του. Ἡ ὑπεράσπιση ἦταν συγκινητική, τήν εἶχε προετοιμάσει ὅλη τή νύχτα, προβλέποντας καί κάποια σύγκρουση ἀκόμα. Μά ἦταν βέβαιος πώς θά καταφέρει τόν παππού. Τίποτα δέν κατάφερε! Ὁ γέρος δέν εἶχε καθόλου τήν ψυχική διάθεση πού φανταζόταν ὁ μεγάλος του ἐγγονός. Ἐκπροσωποῦσε τήν ἀρχαία παράδοση πού πάλευε ἐνάντια στόν ἀφανισμό της μέ τή δύναμη πού δίνει ἡ ἀπελπισία. Πεισματάρης, παρασυρμένος ἀπό μιά μανία ἐπικίνδυνη, δέν ἄκουγε πιά τή φωνή τῆς λογικῆς. Δυό πράγματα μέτραγαν μονάχα γιά κεῖνον: ἡ προσωπική του ἐξουσία πού εἶχε προσβληθεῖ κι ἔπρεπε νά ἐπανακτήσει ὅλα της τά δικαιώματα, μέ κάθε μέσο. Κι ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, ἡ ἐπιθυμία τῶν γονιῶν, οἱ μανοῦβρες τῶν μεσαζόντων, ἡ θέληση τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογένειας, ὅλα ὅσα ρυθμίζανε τούς γάμους χωρίς ν' ἀνακατώνονται τά παιδιά. Ἡ εὐτυχία τῶν νέων, οἱ προσδοκίες τους, δέ μέτραγαν καθόλου. Τό μόνο ἀποτέλεσμα πού εἶχε ἡ παρέμβαση τοῦ μεγάλου ἐγγονοῦ ἦταν ν' ἀκουστοῦν καινούριες χοντρές κουβέντες. Καταλήγοντας, ὁ παππούς δήλωσε πώς ὁ γάμος αὐτός ἦταν τελειωμένη ὑπόθεση, πώς ἄν ὁ δεύτερος ἐγγονός του δέν γύριζε σπίτι πρίν τό τέλος τοῦ μηνός, θά τόν ἀποκήρυχνε ἐπίσημα μέσω τῶν ἐφημερίδων, καί πώς ὁ μικρότερος θά παντρευόταν τή μνηστή πού προοριζόταν γιά τόν ἀδερφό του.

Ὁ μεγάλος, λές καί τόν χτύπησε κεραυνός, τ' ἀποδέχτηκε ὅλα. Βγαίνοντας, κάλεσε τόν μικρό καί τοῦ ἐπανέλαβε λέξη πρός λέξη ὅ,τι ἄκουσε. Φαντάστηκε, πώς ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης, πτοημένος ἀπό τήν ἀπειλή πού στρεφόταν τώρα ἐναντίον του, θά σπεύσει νά φέρει πίσω τόν ἀδερφό του. Μά ὁ μικρός εἶχε χαράξει τό δρόμο του. Δέ διατύπωσε τή γνώμη του παρά μονάχα μέ κάποιους καγχασμούς, κι εἶπε στό τέλος μέ ἀγαλλίαση: «Ἄν εἶναι ἀπαραίτητη ἡ θυσία, δέ θά 'μαι βέβαια ἐγώ τό θύμα. Περίμενε καί θά δεῖς.»

«Καλά θά κάνεις νά φέρεις πίσω τόν ἀδερφό σου», κατέληξε ὁ μεγάλος, «ἀλλιῶς θά παντρέψουν ἐσένα.»

«Ἐάν ἔχει πραγματικά αὐτή τήν πρόθεση ὁ παππούς, ἄσ' τον νά κάνει ὅ,τι θέλει. Θά τό μετανιώσει πικρά. Ἐγώ δέ φοβᾶμαι τίποτα, ἔχω τρόπο νά ἐνεργήσω.»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου δέν πίστευε τ' αὐτιά του. Σίγουρα δέ καταλάβαινε πιά τίποτα. Ὁ ἄλλος πρόσθεσε εἰρωνικά καί προσβλητικά συνάμα:

«Ἀναρωτιόμουνα πάντα γιατί νά 'σαι τόσο δειλός, τόσο ἀνίσχυρος.»

Ὁ μεγάλος ἔγινε κατακόκκινος κι ἀμέσως χλώμιασε τρομερά. Τρέμοντας ἀπ' τήν ὀργή του ψέλλισε:

«Ἐσύ, ἐσύ, ἐσύ...!»

Ἐκείνη τή στιγμή ἄνοιξε ἡ πόρτα κι ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος βιάστηκε ν' ἀναγγείλει:

«Ἡ κυρία Τσιάν σᾶς εἰδοποιεῖ πώς πέθανε ἡ κόρη της.»

«Πέθανε ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη; Πότε πέθανε;» ρώτησε ἡ Λί ξεπροβάλλοντας ἀπ' τό παραμέσα δωμάτιο.

«Σήμερα τό πρωί κατά τίς ἑφτά.»

Τό ρολόι χτύπησε ἕντεκα. Ὅλοι σώπασαν γιά λίγο.

«Ἑτοίμασε ἀμέσως τό φορεῖο μου», πρόσταξε τελικά ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου μέ ἀλλοιωμένη ὄψη.

Ἡ γυναίκα του ἔπεσε σέ μιά πολυθρόνα ξεσπώντας σέ λυγμούς:

«Θά 'ρθω κι ἐγώ.»

«Γρήγορα,» εἶπε ὁ μεγάλος στόν Γιουάν τόν Τέλειο.

Ὕστερα πλησίασε τή γυναίκα του.

«Στήν κατάσταση πού βρίσκεσαι, δέ θά μπορέσεις ν' ἀντέξεις τέτοιες συγκινήσεις. Θά σοῦ σπαράξει τήν καρδιά ἕνα τέτοιο θέαμα, πρέπει νά προσέξεις τήν ὑγεία σου.»

«Τήν ἀγαποῦσα πολύ, θέλω νά τή δῶ γιά τελευταία φορά... Τουλάχιστον, ἄξιζε τόν κόπο πού προλάβαμε νά γίνουμε φίλες.»

«Μήν ἐπιμένεις, ἔχεις χρέος νά φροντίσεις τόν ἑαυτό σου. Ἐσύ μοῦ ἀπόμεινες. Ἄν ἀρρωστήσεις τί θά κάνω;»

Ὁ μικρός στεκόταν ὄρθιος μπροστά στό παράθυρο, μέ τά μάτια καρφωμένα στίς κουρτίνες ἀπό ἄσπρο τούλι. Γι' αὐτόν, δέν ἦταν ἀπροσδόκητο τό νέο, τό περίμενε ἀπό καιρό. Ξανάρθαν στό μυαλό του τά λόγια τῆς νεκρῆς, πού τά εἶχε ἐπαναλάβει ἡ Κιθάρα: ὅσο περισσότερο ζοῦσε τόσο περισσότερο θά ὑπέφερε, καλύτερα νά γλίτωνε σύντομα. Μόνη της τό εἶχε πεῖ. Ὡστόσο, δέν εἶναι εὔκολο πράγμα νά δεχτεῖς τό χαμό ἑνός νέου πλάσματος, εὔθραυστου καί γοητευτικοῦ. Συγκράτησε τό κύμα τοῦ πόνου καί τῆς ἀγανάκτησης πού φούσκωνε μέσα του, κι εἶπε σαρκαστικά, μέ τήν ἐλπίδα πώς ὁ μεγάλος τους ἀδερφός θά τό ἀκούσει καί θά τό καταλάβει:

«Ἀκόμα ἕνα θύμα.»

Γύρισε καί συνάντησε τό ἀπελπισμένο βλέμμα τοῦ μεγάλου. Πρόσθεσε, σά νά μίλαγε στόν ἑαυτό του:

«Καί δέν τελειώσαμε ἀκόμα, θά 'χουμε κι ἄλλα γεγονότα, τραγικότερα.»

«Φεύγω,» ἔκανε ὁ ἀδερφός του, πού δέν ἄντεχε ἄλλο.

Μόλις κατέβηκε ἀπ' τό φορεῖο, μπροστά στήν πόρτα τῶν Τσιάν, ἄκουσε θρήνους. Μπῆκε μέσα. Στό δωμάτιο τῆς νεκρῆς βρῆκε τήν κυρία Τσιάν, τό γιό της, τήν Κιθάρα καί μιά ὑπηρέτρια. Ὅλοι τους κλαίγανε γύρω ἀπ' τή νεκρή. Μέ κόπο κατάφεραν νά συγκρατηθοῦν γιά νά χαιρετήσουν τόν Ἥλιο τοῦ Καινούριου.

«Τί θά κάνω;» ρώτησε ή κυρία Τσιάν, σαστισμένη, άναμαλλιασμένη, μέ τό πρόσωπο της μουσκεμένο άπό τά δάκρυα.

«Πρέπει νά έτοιμάσουμε άμέσως τήν κηδεία. Έχετε φέρετρο;»

«Έστειλα τόν Βάνγκ τόν Αίώνιο νά βρεϊ, καί δέ γύρισε άκόμα. Έχει πεθάνει πρίν άπό δυό ώρες καί περισσότερο, κι άκόμα δέν έγινε τίποτα. Είμαι μόνη μου καί πρέπει όλα έγώ νά τά φροντίσω. Ό γιός μου είναι παιδί άκόμα. Ό ύπηρέτης μας τρέχει παντοϋ γιά νά τό άναγγείλει. Τί θ' άπογίνω; Κοιτάχτε τί γίνεται έδω πέρα. Δέν ξέρω ποϋ βρίσκομαι.»

«Μή νοιάζεστε καθόλου, έγώ είμαι στή διάθεσή σας.»

«Είστε πολύ καλός. Ή κόρη μου θά σάς εύγνωμονεί μέσα άπό τόν τάφο της.»

Έκείνο τό «εύγνωμονεί» τόν χτύπησε ίσια στήν καρδιά.

«Γιά ποιό πράγμα μπορεί τάχα νά μ' εύγνωμονεί;» σκέφτηκε. «Έξαιτίας μου κείτεται τώρα έδώ, έγώ τή σκότωσα.»

Πλησίασε στό κρεβάτι.

Ή Δαμασκηνιά στήν Όμίχλη ήταν ξαπλωμένη μέ μισόκλειστα τά μάτια, τά μαλλιά ξέπλεκα πάνω στό μαξιλάρι, μέ μιά τρομαχτική χλωμάδα στό πρόσωπο καί τά χείλια άνοιχτά σάν νά μήν πρόλαβε νά τελειώσει μιά λέξη. Μάλιστα δέν τής τά είχαν σκουπίσει καλά καί διέκρινες άκόμα τό αίμα. Κάτω άπό μιά λεπτή κουβέρτα ξεχώριζαν τά χέρια της καί τό κορμί της. Κι όμως, πρίν άπό λίγο ζούσε άκόμα.

«Ξαδέρφη ήρθα νά σέ δω», μουρμούρισε.

Τά μάτια του θάμπωσαν άπ' τά δάκρυα. Ή καρδιά του σφίχτηκε. Συλλογίστηκε: «Πρέπει λοιπόν νά χωριστοϋμε έτσι, γιά πάντα; Καί δέ μ' άφησες ούτε ένα μήνυμα; Άχ, άν είχα έρθει λίγο νωρίτερα, θά είχα δεί τά χείλια σου νά σαλεύουν, θά είχα άκούσει τή φωνή σου, θά μάθαινα τήν τελευταία σου θέληση.»

Καί τήν ίκέτεψε βουβά: «Ξαδέρφη, ήρθα. Είμαι κοντά σου, άν έχεις νά πεϊς κάτι, πές το γρήγορα, σ' άκούω.»

Σκούπισε τά μάτια του. Έκείνη, παγωμένη σάν πέτρα, δέν

ἄκουγε, δέ σάλευε. Ὁ χωρισμός ἦταν ἀμετάκλητος. Ἔκλαιγε, τσακισμένος ἀπό τίς τύψεις, τήν πίκρα, τήν ἀπελπισία.

Βλέποντάς τον ἔτσι, ἡ κυρία Τσιάν κι ὁ γιός της ἔνιωσαν ἀκόμα χειρότερα. Μπῆκε στή μέση ἡ Κιθάρα:

«Μεγάλε ξάδερφε, δέν εἶναι τώρα ἡ στιγμή γιά ν' ἀφεθεῖς στόν πόνο σου, πρέπει νά διαστεῖς γιά τήν κηδεία. Ἡ ξαδέρφη μας πέθανε καί δέν μπορεῖς νά τή φέρεις πίσω μέ τά δάκρυα. Ἄν μποροῦσε νά δεῖ ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη τί γίνεται ἐδῶ πέρα θά στεναχωριότανε πολύ.»

Ἐκεῖνος σκέφτηκε: «Τήν πότισα τόσες στεναχώριες, δέ θά 'τανε ἡ πρώτη φορά.»

Ἔβγαλε ἕνα βαθύ ἀναστεναγμό.

«Μήν τά βάζεις μαζί του», εἶπε ἡ κυρία Τσιάν, «ἀγαποῦσε τόσο τήν κόρη μου. Εἶχε κιόλας τήν πρόθεση νά τήν παντρευτεῖ. Ἄν εἶχα συγκατατεθεῖ ἐγώ, δέ θά 'χανε γίνει ὅλα αὐτά.»

Ἡ Κιθάρα βιάστηκε ν' ἀλλάξει κουβέντα γιά νά μή συγχιστεῖ περισσότερο ὁ ξάδερφός της.

«Κάνε γρήγορα, μεγάλε ξάδερφε, δέν κάνει νά μένει ἔτσι πολλή ὥρα.»

«Ἔχεις δίκιο.»

Πῆρε μαζί του τή θεία του γιά νά κανονίσουν τά ἀπαραίτητα. Ἀγοράστηκε ὅ,τι χρειαζότανε, ἦρθε τό φέρετρο, κανονίστηκε κι ὁ στολισμός τῆς νεκρῆς. Ἔμενε πιά τό τελευταῖο: νά κλείσουν τό φέρετρο.

Ἀπ' τήν κοπέλα δέν ἔβλεπες πιά παρά τό πρόσωπο μέ τά μισόκλειστα μάτια καί τά ὀλάνοιχτα χείλια. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου κάρφωσε μέ πάθος τό βλέμμα του σ' ἐκεῖνο τό πρόσωπο. Δέν μποροῦσε νά γυρίσει ἀλλοῦ τά μάτια του, ὅπου νά 'ναι θά χανότανε γιά πάντα. Ἄν μποροῦσε νά τραβήξει τά σκεπάσματα καί τά νεκρικά ροῦχα, νά τή σηκώσει καί νά τήν πάρει μακριά, σ' ἕνα τόπο πού δέ θά πάταγε ἀνθρώπινο πλάσμα. Τοῦ ἐρχόταν νά πετάξει ἔξω τόν φρικαλέο φερετροποιό πού στεκόταν ἐκεῖ καί περίμενε μέ τό χάλκινο ἔλασμα στό χέ-

ρι, καί πού μέ μιά μόνο κίνηση θά έξαφάνιζε τήν άγάπη του. Τέλος, σφίγγοντας τά δόντια, έδωσε έντολή νά κλείσουν. Ό άνθρωπος δάλθηκε ν' άπλώνει τό κόκκινο μεταξωτό ύφασμα. Ή κυρία Τσιάν άδραξε τήν άκρη τοῦ φέρετρου κι άρχισε νά φωνάζει:

«Κόρη μου, δέν έκλεισες τό στόμα σου, τί έχεις νά μᾶς πεῖς; Μίλα λοιπόν! Έδῶ εἶναι ή μάνα σου. Κόρη μου, έγώ σέ σκότωσα, έγώ, ή μάνα σου. Ήμουνα τυφλή, δέν έδλεπα μές στήν καρδιά σου. Έγώ χάλασα τά σχέδια πού έκανες γιά τό μέλλον, έγώ σοῦ φόρτωσα μιάν άδάσταχτη ζωή. Κόρη μου, άπό τότε πού κατάλαδα τό λάθος μου, οί τύψεις μέ δασανίζουν. Σοῦ μιλῶ μ' άκοῦς; Γιατί δέν άπαντᾶς; Μέ μισεῖς; Έκδικήσου λοιπόν όταν ξανάρθεις στή ζωή. Έγώ προκάλεσα τό χαμό σου, προκάλεσε κι έσύ τό δικό μου. Μόνο μή μ' άφήσεις. Καί στήν άλλη ζωή νά 'μαστε μάνα καί κόρη. Δέν άπαντᾶς; Φτωχό μου παιδί, άσε με νά 'ρθω μαζί σου...»

Χτύπαγε άγρια τό πόδι της στό πάτωμα, χτύπαγε τό κεφάλι της πάνω στό φέρετρο. Στό τέλος, μέ δυσκολία μεγάλη κατάφεραν νά τήν άπομακρύνουν.

Τό κόκκινο μεταξωτό ύφασμα άπλώθηκε καί τά σκέπασε όλα. Ό φερετροποιός τό στερέωσε μέ ξύλινα καρφιά κι έδαλε άπό πάνω τό καπάκι. Ή Δαμασκηνιά στήν Όμίχλη χάθηκε παντοτινά.

Τό δωμάτιο γέμισε κόσμο. Ή πρώτη κυρία μέ τό Άγνό Λουλούδι, ή κυρία Ζάνγκ καί πολλές φίλες ήρθαν νά συλλυπηθοῦν. Οί περισσότερες ξανάφυγαν άμέσως. Έμειναν γιά νά συνοδέψουν τή νεκρή, ή κυρία Τσιάν κι ό γιός της, ό Βάνγκ ό Αἰώνιος, ό Ήλιος τοῦ Καινούριου, τό Άγνό Λουλούδι κι ή Κιθάρα. Τήν τελευταία στιγμή ήρθε κι ό Ήλιος τῆς Νόησης, γιά νά πάρει μέρος στήν πένθιμη πομπή.

Θά τοποθετοῦσαν τή σωρό σ' ένα τεράστιο δουδιστικό μοναστήρι, έρημο, έγκαταλειμμένο άπό πολλά χρόνια.

Τά κάτω κάτω σκαλιά τῆς κύριας αἴθουσας χάνονταν μέσα

στ' ἀγριόχορτα. Τά κελιά βρίσκονταν στά πλαινά περίπτερα καί προορίζονταν γιά τά φέρετρα. Τά περισσότερα ἦταν κατειλημμένα. Μέσα ἀπ' τίς πόρτες μερικῶν κελιῶν πού ἔχασκαν ὀρθάνοιχτες μποροῦσες νά δεῖς κάποιο ρημαγμένο ἀνάθημα, ἕναν κουτσό τρίποδα ἐδῶ, πιό κεῖ μιά ἐπιτύμβια πλάκα πεσμένη πάνω στό βωμό, καί παραπέρα, μιά στραπατσαρισμένη ἐπιγραφή νά τήν κουρελιάζει ὁ ἀέρας. Ὁρισμένες πόρτες ἦταν γερά κλεισμένες. Σέ μερικά κελιά, γυμνά ἐντελῶς ἀπό στολίδια, ὑπῆρχαν στοιβαγμένα πολλά φέρετρα, ξεχασμένα ἐδῶ καί δέκα ἤ εἴκοσι χρόνια.

Εἶχαν κρατήσει μιάν ἁπλή θέση γιά τή νεοφερμένη νεκρή. Ὅλα τακτοποιήθηκαν στά γρήγορα. Ἔξω, ὁ Βάνγκ ὁ Αἰώνιος, καθισμένος ἀνακούρκουδα, ἔκαιγε χαρτονομίσματα. Ἡ κυρία Τσιάν κι ὁ γιός της ξανάρχισαν τό κλάμα. Ἡ Κιθάρα θέλησε νά τούς παρηγορήσει ἀλλά δέν μπόρεσε.νά κρατήσει κι αὐτή τά δάκρυά της καθώς ἀναλογίστηκε τή φιλία της μέ τήν πεθαμένη κοπέλα, καθώς καί τή δική της περίπτωση. Ὁ μεγάλος ἀδερφός, ὄρθιος μπροστά στό βωμό ἔπνιγε τούς λυγμούς του κι ἔμοιαζε νά τά 'χει χαμένα. Δέν ἤξερε πιά γιατί βρισκόταν ἐκεῖ πέρα. Θαρροῦσε πώς ἡ γυναίκα σ' ἐκεῖνο τό φέρετρο δέν ἦταν ἡ Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη, πώς ἡ ξαδέρφη του, ζωντανή ἀκόμα, τόν κοίταζε μελαγχολικά καί τοῦ διηγιότανε τούς καημούς της. Ἔκανε μιά προσπάθεια νά δεῖ ἀνάμεσα στά δάκρυά του, καί διέκρινε καθαρά τήν ἐπιτύμβια πλάκα μέ τά μαῦρα γράμματα σέ κόκκινο φόντο:

«Ἐδῶ ἀναπαύεται ἡ Τσιάν-Ἄρωμα τῆς Δαμασκηνιᾶς στήν Ὁμίχλη.»

Πίσω ἀπ' τό βωμό ἡ μητέρα της χτυποῦσε μέ τή γροθιά της τό σκέπασμα τοῦ φέρετρου, κι ὁ ἀδερφός της εἶχε ἀκουμπήσει ἐκεῖ πάνω τό μέτωπό του καί τήν καλοῦσε, θρηνητικά. Ἡ Κιθάρα εἶχε κρύψει τό πρόσωπό της στά χέρια της κι ἔκλαιγε σιωπηλά. Ἡ Κιθάρα, πού ἔνιωθε νά τήν ἀπειλεῖ ἡ μοίρα τῆς ξαδέρφης της. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, ἀποκαμωμένος,

βγῆκε στήν ταράτσα νά δεῖ τόν Βάνγκ τόν Αἰώνιο πού ἔκαιγε χαρτονομίσματα καί τήν ἴδια στιγμή ὁ μικρός του ἀδερφός ἔβγαινε ἀπ᾿ τήν κεντρική αἴθουσα μέ ἀποφασιστικό βῆμα. Ἦταν ὁ μόνος πού εἶχε κρατήσει τήν αὐτοκυριαρχία του.

«Πᾶμε», εἶπε.

Ἐκείνη τήν ὥρα τέλειωσε κι ὁ ὑπηρέτης τή δουλειά πού εἶχε ἀναλάβει καί τώρα ὁ ἀέρας ἔπαιρνε τή στάχτη ἀπ᾿ τά καμένα χαρτιά, τήν ἀνέβαζε ψηλά, κι ὕστερα τή σκόρπιζε πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις.

Πρίν ξεκινήσουν, ὅλοι μαζεύτηκαν γύρω ἀπό τό φέρετρο. Ξαφνικά ἀκούστηκε ὁ ἀδερφός τῆς νεκρῆς νά φωνάζει:

«Ἀντίο ἀδερφή μου. Σέ τί μοναξιά σ᾿ ἀφήνουμε!»

Αὐτά τά λόγια ἀντήχησαν πένθιμα καί προκάλεσαν καινούρια δάκρυα. Ἡ Κιθάρα ἔπιασε τό ἀγόρι ἀπό τό χέρι γιά νά τό βγάλει ἔξω ἀπ᾿ τό δωμάτιο. Ἡ κυρία Τσιάν κοίταξε γι᾿ ἄλλη μιά φορά τίς λαμπάδες, τό λιβάνι, τήν ἐπιτύμβια πλάκα καί βόγκησε:

«Δίκιο ἔχει ὁ ἀδερφός σου, κόρη μου. Σέ τί μοναξιά σ᾿ ἀφήνουμε! Ἐδῶ εἶναι ἐρημιά. Κανένα δέ θά ᾿χεις νά σοῦ κρατήσει συντροφιά. Γύρνα σπίτι σου, ξέρεις νά τό βρεῖς. Ἐγώ κάθε βράδυ θ᾿ ἀνάβω μιά λάμπα στό δωμάτιό σου, γιά νά τό βρεῖς εὔκολα. Καί δέ θ᾿ ἀγγίξω τίποτα, παιδί μου.»

Οἱ λυγμοί τῆς ἔπνιξαν τή μιλιά.

Φεύγοντας ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, γύρισε κάμποσες φορές πίσω τό κεφάλι του. Ἀνέβηκε στό φορεῖο του τελευταῖος. Ὅταν φύγανε ὅλοι, ὁ τρίτος ἀδερφός, πού σκόπευε νά γυρίσει μέ τά πόδια, ξαναμπῆκε στό κελί. Ἔκανε ἕνα γύρο, ἔπεσε σέ συλλογή, κι ἀποχαιρέτησε κι αὐτός τήν ξαδέρφη του. Χωρίς δάκρυα. Μέσα του εἶχε κυριαρχήσει ἡ ἀγανάκτηση. Σκέφτηκε:

«Μόνο κλάματα προκάλεσε ὁ θάνατός σου. Ἄς μποροῦσα νά σ᾿ ἁρπάξω ἀπό δῶ μέσα καί νά δείξω παντοῦ πῶς σέ δολοφόνησαν!»

33

Τήν ἄλλη μέρα τό ἀπόγευμα, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης μίλησε στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ γιά τό θάνατο τῆς Δαμασκηνιᾶς στήν Ὀμίχλη, κι ἐκεῖνος σάστισε. Ἀφοῦ κουβεντιάσανε περίπου μιά ὥρα, σηκώθηκε νά φύγει. Ὁ ἀδερφός του τόν συνόδεψε ὥς τήν πόρτα καί τόν φώναξε τή στιγμή πού περνοῦσε τό κατώφλι.

«Τί συμβαίνει;»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἀπάντησε μόνο μ' ἕνα χαμόγελο.

«Βαριέσαι ἐδῶ πέρα, ἕ; ἔκανε ὁ μικρός. Καταλαβαίνω, σοῦ φαίνεται πώς ὁ καιρός δέν περνάει. Κι ἐγώ τό ἴδιο. Τί μοναξιά σ' ἐκεῖνο τό σπίτι μας! Οὔτε ψυχή γιά νά μέ καταλάβει, νά μέ παρηγορήσει. Κάθε φορά πού μπαίνει στό δωμάτιό μας ἡ μαμά-Χουάνγκ μοῦ κάνει τή ζωή δύσκολη μέ τίς ἐρωτήσεις της γιά σένα καί τήν κλάψα της. Εἶναι κι οἱ ἄλλοι πού ρωτᾶνε νά μάθουν νέα σου, ἡ νύφη μας, ἡ μαμά, τό Ἁγνό Λουλούδι, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα... Αὐτό μέ κάνει νά νιώθω ἀκόμα πιό ἀπομονωμένος, γιατί ὅλους τούς βλέπω πολύ μακριά ἀπό μᾶς τούς δυό. Εἶμαι ὁλομόναχος, κι ὡστόσο πρέπει νά τά καταπίνω ὅλα. Κάνε λίγη ὑπομονή κι ἐσύ, ἡ νίκη εἶναι σίγουρη.»

«Μά... φοβᾶμαι καί λιγάκι.»

«Τί φοβᾶσαι; Θά θριαμβεύσεις.»

«Φοβᾶμαι.... τήν πλήξη. Ἡ καρδιά μου εἶναι βαριά.»

«Μ' ἀφοῦ ὑπάρχουν ἄλλες δυό καρδιές πού χτυπᾶνε στόν ἴδιο ρυθμό μέ τή δική σου;»

«Τό ξέρω, καί γι' αὐτό θέλω νά σᾶς βλέπω συχνότερα. Ἡ Κιθάρα δέ μπορεῖ νά 'ρθει, κι ἐσύ ὅλο φεύγεις...»

Ὁ μικρός γύρισε γιά νά κρύψει τή συγκίνησή του, κι ὕστερα εἶπε χτυπώντας τόν ἀδερφό του στόν ὦμο τρυφερά:

«Ὑπομονή! Ἡ νίκη εἶναι δική σου, εἶναι θέμα λίγων ἡμερῶν. Κράτα λίγο ἀκόμα.»

Δέν πρόλαβε νά τελειώσει τή φράση του καί τόν διέκοψε μιά φωνή:

«Γιατί δέν μπαίνετε μέσα νά τά πεῖτε;» ρώτησε γελώντας ὁ Φιλάνθρωπος καθώς τούς πλησίαζε. «Πρέπει νά προσέχετε περισσότερο.»

Ὁ μικρός χαιρέτησε τό φίλο τους κι ἔφυγε. Ἄκουσε τόν Φιλάνθρωπο νά λέει στόν ἀδερφό του:

«Ἔλα νά πεῖς καί μαζί μου καμιά κουβέντα.»

Καθώς περπατοῦσε, μουρμούρισε μονάχος του: «Θά νικήσουμε ὁπωσδήποτε.» Καί τήν ἴδια στιγμή συλλογίστηκε μέ κάποια πίκρα: «Στ' ἀλήθεια θά νικήσουμε; Καί πότε;» Μόνο σάν ἔφτασε στό σπίτι τῆς Κιθάρας ξαναβρῆκε τήν ἐνεργητικότητά του: «Δέν ὑπάρχει καιρός γιά χάσιμο, ὅ,τι κι ἄν γίνει, ἐμεῖς θά παλέψουμε ὥς τό τέλος.»

Χαιρέτησε τή θεία του καί πῆγε στό δωμάτιο τῆς ξαδέρφης του.

«Μόλις εἶδα τόν ἀδερφό μου πού σοῦ μηνάει πώς εἶναι μιά χαρά.»

Ἡ κοπέλα ἑτοιμαζότανε νά γράψει κάτι. Φώναξε χαρούμενη:

«Σᾶς εὐχαριστῶ, κι ἐσένα κι ἐκεῖνον. Κι ἐγώ αὐτή τή στιγμή εἶπα νά τοῦ γράψω δυό λόγια.»

«Κατάλαβα, πρέπει νά ξαναπάω γιά νά τοῦ τό δώσω!»

Τυχαῖα ἔπεσε τό μάτι του στό γράμμα καί ξεχώρισε πολλές φορές τό ὄνομα τῆς Δαμασκηνιᾶς στήν Ὁμίχλη.

«Τοῦ γράφεις γιά τήν κακομοίρα τήν ξαδέρφη μας;» ρώτησε. «Ἐγώ τά εἶπα κιόλας. Τί σκέφτεσαι γι' αὐτό τό ζήτημα;»

«Λέω μές στό γράμμα πώς ἐγώ δέν πρόκειται ποτέ νά γίνω μιά ἄλλη Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη. Ἄλλωστε οὔτε ἡ μαμά τό θέλει αὐτό, ἡ ἴδια μοῦ τό εἶπε. Χθές, μπροστά στόν πόνο τῆς θείας μας, ἄνοιξαν τά μάτια της, ἀναστατώθηκε. Καί μοῦ ὑποσχέθηκε πώς θά βοηθήσει.»

«Θαῦμα πρέπει νά μάθει ἀμέσως ὁ ἀδερφός μου τά καλά νέα.»

Πίεσε τήν κοπέλα νά τελειώσει γρήγορα τό γράμμα της,

φλυαρήσανε λιγάκι, κι ὕστερα, ἀφοῦ πέρασε πάλι ἀπό τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ, γύρισε στό σπίτι. Κάτω ἀπ᾽ τό παράθυρο τοῦ παπποῦ ἦταν μαζεμένοι πολλοί ἀπό τήν οἰκογένεια καί τέντωναν τό λαιμό τους, γιά ν᾽ ἀκούσουν τί γινόταν μές στό δωμάτιο. Κάτι τέτοιες σκηνές δέν ἦταν σπάνιες. «Ἄσ᾽ τους νά κουρεύονται», σκέφτηκε ὁ μικρός. Τράβηξε γιά τήν προπατορική σάλα. Τήν ὥρα πού ἄνοιγε τήν κουρτίνα, ἄκουσε ἀπ᾽ τό δωμάτιο τοῦ παπποῦ γυναικείους ἀναστεναγμούς καί τή φωνή τοῦ γέρου πού ἐκτόξευε βρισιές, ἐνῶ κάθε τόσο τόν σταμάταγε ὁ βήχας. Κοντοστάθηκε καί συλλογίστηκε:

«Τό ᾽ξερα πώς ἀργά ἤ γρήγορα θά ᾽χουμε γλέντι!»

«Τρέχα γρήγορα νά τόν βρεῖς. Θά δεῖς πώς θά τόν διορθώσω ἐγώ! Θά πλαντάξω ἀπ᾽ τό κακό μου.»

Ἡ φωνή τοῦ παπποῦ ἔτρεμε ἀπό θυμό, ἐνῶ ἀντηχοῦσαν οἱ φωνές τῆς πέμπτης θείας.

Ἀκούστηκε ὁ τρίτος θεῖος ν᾽ ἀπαντάει καταφατικά πολλές φορές, ὕστερα ἄνοιξε ἡ πόρτα καί πέρασε ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός, κόκκινος σάν ἀστακός. Ὁ μικρός τόν ἀπέφυγε ἐγκαίρως.

Ἀνάμεσα σ᾽ αὐτούς πού κρυφακούγανε κάτω ἀπ᾽ τό παράθυρο ἦταν καί τό Ἁγνό Λουλούδι. Μόλις πῆρε εἴδηση τόν ἀδερφό της, ἦρθε κοντά του:

«Ἤξερες τά καμώματα τοῦ πέμπτου θείου μας;»

«Πάει καιρός πού τά ξέρω ὅλα», μουρμούρισε κάνοντας μιά γκριμάτσα πρός τή μεριά τοῦ δωματίου. «Αὐτοί ὅμως πῶς τά μάθανε;»

Τό κορίτσι ἔσπευσε νά τόν κατατοπίσει:

«Ὁ πέμπτος θεῖος εἶχε μιά παλλακίδα. Νοίκιασε ἕνα σπιτάκι γιά νά πηγαίνει νά τή βλέπει ἀλλά κανένας δέν τό ᾽ξερε ἐδῶ πέρα. Πῆρε ἀπό τή θεία ὅλα τά κοσμήματα τῆς προίκας της, μέ τή δικαιολογία πώς θά τά δανείσει σ᾽ ἕνα φίλο πού ἤθελε νά τά κοπιάρει, καί δέν τά ξανάφερε πίσω. Ὅταν τοῦ τό θύμιζε ἡ θεία, ἐκεῖνος ὅλο καί τό ἀνέβαλλε. Σό τέλος τόν πίεσε τό-

σο πού ἀναγκάστηκε νά τῆς πεῖ ὅτι τά εἶχε πουλήσει. Ἐδῶ κί λίγους μῆνες ἔβγαινε ἔξω κάθε μέρα καί γύριζε ἀργά. Ἡ θεία, ἀπορροφημένη ἀπό τό μα-γιόνγκ της, δέν ἔπαιρνε χαμπάρι. Ἀλλά νά πού χθές τό πρωί βρῆκε τυχαῖα στίς τσέπες τοῦ θείου, τή φωτογραφία μιᾶς γυναίκας. Τόν ρώτησε ποιά εἶναι, μά δέν τῆς εἶπε. Κατά σύμπτωση, τό ἴδιο ἀπόγευμα πού εἶχε βγεῖ γιά κάτι ψώνια, συνάντησε αὐτή τή γυναίκα, στρογγυλοκαθισμένη στό φορεῖο τοῦ θείου, κι ἔπειτα τήν εἶδε νά κατεβαίνει, στήν εἴσοδο τῆς σκεπαστῆς ἀγορᾶς, ἐνῶ τή συνόδευε ὁ Γκάο ὁ Ἄδολος. Σήμερα ἔπιασε τόν ὑπηρέτη καί τοῦ ἔκανε σωστή ἀνάκριση μέχρι πού ὁμολόγησε. Τά ἔβγαλε ὅλα στή φόρα. Ὁρισμένα ἀπό τά κοσμήματα τά πούλησε, κι ἄλλα τά χάρισε στήν παλλακίδα. Ἡ θεία ἦρθε καί κλαύτηκε στόν παππού. Ἡ παλλακίδα τοῦ θείου εἶναι μιά πόρνη, κι ἔχει ἕνα παρατσούκλι, κάτι σάν «Δευτέρα...»

Τό Ἁγνό Λουλούδι τά εἶπε ὅλα αὐτά μέ μιάν ἀνάσα. Ὁ ἀδερφός της τήν ἄκουγε ἀφηρημένος. Κάτι τέτοια, τά ἤξερε πρίν ἀπό κείνη. Μήπως δέν εἶχε δεῖ καί τόν τέταρτο θεῖο νά τρυπώνει κι αὐτός στοῦ Γκάο ἀπ' τό Νανκίν; Τό ἐπεισόδιο δέν τόν ξάφνιασε ἀπό καμιά ἄποψη. Ἤξερε ἀπό καιρό πώς τό σπίτι αὐτό ξέπεφτε ὅλο καί πιό χαμηλά γιατί αὐτό ἦταν τό πεπρωμένο του καί καμιά δύναμη στόν κόσμο δέν μποροῦσε νά τό σταματήσει. Ἡ προσπάθεια τοῦ παπποῦ ἦταν μάταιη, ὅπως μάταιη θά ἦταν κι ὁποιουδήποτε ἄλλου. Ὁ νέος, εἶχε τήν ἐντύπωση πώς μόνο ὁ ἴδιος θά ἐπιζοῦσε ἀπ' αὐτή τήν καταστροφή. Καί μόνος ἀκόμα ξεπερνοῦσε σέ ἠθική δύναμη τήν οἰκογένεια ὁλόκληρη, τή μεγάλη οἰκογένεια πού κατέρρεε. Σέ λίγο θά ἔπαιρνε τέλος ἡ ἀντίσταση τῶν γενεῶν. Δέ θά παγιδεύονταν πιά μ' αὐτό τόν τραγικό τρόπο τά ἅλματα γιά τή λευτεριά, τόν ἔρωτα, τή γνώση. Κάπου ἐδῶ σωνόταν ὁ καιρός τῆς Δαμασκηνιᾶς στήν Ὁμίχλη, γιά νά δώσει τή θέση του σέ μιά νέα ἐποχή, τῆς Κιθάρας, τῆς Χαμογελαστῆς, τοῦ ἀδερφοῦ του, κι αὐτοῦ τοῦ ἴδιου. Ἡ ἔφοδος αὐτῆς τῆς νεολαίας θά εἰ-

ναι θανάσιμη γιά τήν οἰκογένεια τοῦ παλιοῦ καιροῦ, τήν ὑποκριτική, τή διαβρωμένη, τήν κουλουριασμένη πάνω στίς ἁμαρτίες της. Ἡ νίκη σίγουρη. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης εἶχε μέσα του μιά πίστη ἀκλόνητη. Μ' ἕνα τράνταγμα γερό, ἐκεῖνος πέταξε ἀπό τούς ὤμους του τό φορτίο τῆς σκλαβιᾶς πού εἶχε συσσωρευτεῖ ἀπό χρόνια. Ἔριξε τριγύρω μιά ματιά ὅλο μίσος κι εἶπε ἀπό μέσα του: «Λίγο ἀκόμα κι ἔφτασε ἡ τελευταία σας μέρα.»

Τό Ἁγνό Λουλούδι δέν ὑποπτεύτηκε βέβαια αὐτή του τήν ψυχική διάθεση. Ἔμεινε σιωπηλή ὅπως κι ὁ ἀδερφός της, καί βλέποντας πώς αὐτός δέν ἔδειξε καί μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά τήν ἱστορία πού τοῦ διηγήθηκε, μπῆκε στήν προπατορική σάλα μήπως καί καταφέρει νά δεῖ τί γίνεται στήν κάμαρα τοῦ παπποῦ. Ὁ νεαρός πῆγε στό δωμάτιό του.

Μόλις μπῆκε, πῆρε τό μάτι του ἀπ' τό παράθυρο τόν τρίτο θεῖο. Κι ἀμέσως ξέσπασε ἡ μπόρα. Προφανῶς ὁ γέρος πέταγε τ' ἀστροπελέκια του γιά τόν μικρότερο γιό του. «Ἄστους νά κουρεύονται», εἶπε γι' ἄλλη μιά φορά ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης.

Τά ξεφωνητά λιγοστέψανε. Μαζεύτηκαν ἀμέσως ὅλοι στήν αὐλή σάν νά 'χε γίνει κάποιο συνταραχτικό ἐπεισόδιο. «Καλά τό 'λεγα ἐγώ πώς ὅλοι στήν οἰκογένεια εἶναι μπουνταλάδες», σκέφτηκε ὁ νεαρός.

Ἄκουσε νά φωνάζουν διάφορα ὀνόματα. Ἄντρες καί γυναῖκες πετάχτηκαν ἀπό παντοῦ. Ἕνα ἀγόρι πού περνοῦσε τρέχοντας σταμάτησε κάτω ἀπ' τό παράθυρο τοῦ μικροῦ ἀδερφοῦ νά πάρει ἀνάσα καί σφύριξε μ' ἐνθουσιασμό:

«Ἔλα νά δεῖς. Ὁ παππούς θά μαστιγώσει τόν πέμπτο θεῖο!»

Ἦταν ἡ φωνή τοῦ ξαδέρφου του, τοῦ Ἥλιου τοῦ Πλήθους.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ρώτησε ἀπό μέσα:

«Ἀλήθεια; Γιατί φεύγεις λοιπόν;»

«Πάω νά φέρω τόν ἀδερφό μου... Σκέψου! Ὁ πέμπτος θεῖος, τέτοια προσωπικότητα, νά μαστιγωθεῖ!»

Ἔσκασε στά γέλια καί βάλθηκε νά τρέχει μ' ὅλη του τή δύναμη.

Τά τελευταῖα λόγια ἄνοιξαν τήν ὄρεξη τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης. Τράβηξε γιά τήν προπατορική αἴθουσα. Κάμποσες γυναῖκες εἶχαν μαζευτεῖ μπροστά στήν πόρτα τοῦ παπποῦ προσπαθώντας νά ξεχωρίσουν κάτι πίσω ἀπ' τήν κουρτίνα. Ὁ νέος, πού δέν ἤθελε νά βρεθεῖ κοντά τους, στήθηκε κάτω ἀπ' τό παράθυρο. Σή βεράντα στριμώχνονταν πολλοί ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ, γιά νά στήσουν αὐτί. Μερικοί εἶχαν γονατήσει σέ καρέκλες, κι εἶχαν κολλήσει τό μάτι τους στό παράθυρο παρακολουθώντας τή σκηνή ἀπ' τίς τρυπίτσες τοῦ χαρτιοῦ γύρω ἀπ' τό τζάμι.*

Δέν ἀκούγονταν χτυπήματα, ἄρα, δέν εἶχε ἀρχίσει τό ξύλο.

Ἀντήχησε ἡ φωνή τοῦ παπποῦ:

«Στήν ἡλικία σου!... Ἡ θυγατέρα σου δέν εἶναι πιά παιδί, κι ἐσύ δέν μπορεῖς νά γίνεις ἄνθρωπος! Ὡραῖο παράδειγμα τῆς ἔδωσες. Λευκή Ἁγνότητα, ντρόπιασέ τον, κοίτα πῶς ἀτιμάστηκε, δέν εἶναι ἄξιος πιά νά 'ναι πατέρας σου.»

Ὁ μικρός δέν μπόρεσε νά μήν κρυφογελάσει ἀκούγοντας αὐτόν τό λίβελο. Ὁ γερο-ἀφέντης ἔβηξε, πῆρε ἀνάπνοή καί συνέχισε νά βροντᾶ καί ν' ἀστράφτει:

«Πλάσμα ποταπό, δέν ὠφελήθηκες λοιπόν καθόλου ἀπ' τά βιβλία πού μελέτησες; Ἀκοῦς νά κάνεις τέτοια ἀτιμία, νά καταχραστεῖς τά κοσμήματα τῆς γυναίκας σου! Σοῦ δίνω τρεῖς μέρες προθεσμία νά τά ξαναβρεῖς. Ζῶο, κι ἐγώ σέ ξεχώριζα ἀπό μικρό, γιατί σέ θεωροῦσα τόν πιό ἔξυπνο. Ποιός μποροῦσε νά φανταστεῖ πώς θά 'κανες τέτοιες ἀναίσχυντες πράξεις; Πές μου, ποῦ φάνηκες ἀντάξιός μου; Μέ γέλασες. Καί σέ θεωροῦσα ὑπόδειγμα γιοῦ. Ἄξεστο πλάσμα! Χαστουκίσου, χαστουκίσου μέ τό ἴδιο σου τό χέρι.»

«Πατέρα, ἀναγνωρίζω ὅλα μου τά σφάλματα», ἔκανε ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης ἱκετευτικά. «Σᾶς παρακαλῶ συγχωρέστε

* Τά παράθυρα στήν Κίνα, ἀντί γιά παντζούρι εἶχαν ἕνα τεντωμένο χαρτί, στή μέση τοῦ ὁποίου, ὑπῆρχε ἕνα τετράγωνο τζάμι

με αὐτή τή φορά, δέ θά τολμήσω πιά νά κάνω κάτι τέτοιο.»

«Ὄχι, δέ σέ συγχωρῶ», βρυχήθηκε ὁ ἄρχοντας χτυπώντας τό χέρι του στό τραπέζι. «Θέλω νά χαστουκίσεις μόνος σου τόν ἑαυτό σου.»

Ἀκούστηκε ὁ ἦχος ἑνός μπάτσου.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν ἄντεξε στόν πειρασμό καί πῆγε πρός τήν πόρτα τοῦ δωματίου.

«Κάνε μου χῶρο», μουρμούρισε στήν ἀδερφή του.

Ἔσπρωξε τό Ἁγνό Λουλούδι πού εἶχε σκύψει στή χαραμάδα πού ἄφηνε ἡ πόρτα, πιάστηκε ἀπ' τό κούφωμα καί κοίταξε ἄπληστα. Ὁ πέμπτος θεῖος, πεσμένος στά γόνατα, τεντωμένος, μπάτσιζε τά μάγουλά του μέ τά δυό του χέρια. Τό ἀδύνατο πρόσωπό του, χλωμό συνήθως, ἦταν τώρα κατακόκκινο ἀπ' τά χτυπήματα. Ἀκόμα κι αὐτός ἔνιωθε τώρα ντροπή, ἔτσι πού χτυπιότανε ἀντίκρυ στή γυναίκα καί τήν κόρη του.

«Φτάνει!» πρόσταξε ὁ γέρος.

Ὁ θεῖος σταμάτησε.

«Θέλω νά σοῦ κάνω μιά ἐρώτηση: Ξέρεις ἀπό ποιόν προέρχονται, ἡ τροφή σου, τά ροῦχα σου κι ὅλα τ' ἄλλα πράγματα οἰκιακῆς χρήσεως;»

«Ἐσεῖς μοῦ τά προσφέρατε, πατέρα μου.»

«Καταλαβαίνεις τί σημαίνει ἡ παροιμία: "Ὅταν τρῶς καθιστός, βουλιάζει τό βουνό" εἶπε ὁ παππούς, πού ὅσο μίλαγε τόσο μεγάλωνε ἡ ὀργή του. Καί πρόσθεσε: «Χαστουκίσου κι ἄλλο, πιό δυνατά!»

Τά χέρια ξανάρχισαν νά δουλεύουν.

Αὐτός ὁ ἐξευτελισμός δέν ἀρκοῦσε στόν παππού, καί πολλαπλασίασε τίς προσβολές. Στό τέλος, ὑποχρέωσε τόν ἔνοχο νά ἐξηγήσει πῶς κατάφερε, ἔπειτα ἀπό τριῶν τεσσάρων μηνῶν κακές συναναστροφές, νά πάρει τόν κατήφορο καί νά δημιουργήσει σχέσεις μέ μιά πόρνη, πῶς ἔφτιαξε παράνομο σπιτικό καί ἔκλεψε ὅλα τά κοσμήματα τῆς γυναίκας του.

Ὁ θεῖος ἄρχισε τήν ἀφήγηση πού τήν διακόπτανε κραυγές

μεταμέλειας. Τά ὁμολόγησε ὅλα, μέχρι τήν παραμικρή λεπτομέρεια, κατέκρινε τόν ἑαυτό του, ἔβγαλε στή φόρα πράξεις πού ὁ γέρος οὔτε κάν τίς εἶχε ὑποπτευτεῖ: εἶχε δανειστεῖ μεγάλα ποσά γιά λογαριασμό τοῦ γερο-ἀφέντη, καί τ' ἀπαρίθμησε μέ ἀκρίβεια: χρώσταγε τόσα στόν ἕνα, τόσα στόν ἄλλο. Σ' αὐτό τόν κατάλογο ὑπῆρχαν καί χρέη ἀπό τυχερά παιχνίδια. Τελικά κατηγόρησε καί τόν 'Αφέντη τῆς Γαλήνης, πού ὑπῆρξε σ' ὅλα συνένοχός του, κι ἦταν κι αὐτός ὑπεύθυνος ὥς ἕνα βαθμό. Μέ δυό λόγια, ἔκανε μιά πλήρη ἐξομολόγηση πού ἄφησε ἄναυδους καί τόν παππού καί τόν ἐγγονό.

'Ο νέος, μές στό μυαλό του, ἔκανε τή σύγκριση ἀνάμεσα στό θεῖο καί τόν ἀδερφό του. 'Από τήν μιά μεριά, ἕνας ἔφηβος δεκαεννιά χρονῶ, νά βάλλεται ἀπ' ὅλες τίς μεριές, ἀλλά χάρη στήν πίστη καί τό πάθος του νά τ' ἀψηφᾶ ὅλα, προκειμένου ν' ἀγωνιστεῖ ἐνάντια στό κατεστημένο καί νά ξεφύγει ἀπό τήν αὐτοκρατορία τῆς οἰκογένειας. 'Από τήν ἄλλη, ἕνας ἄντρας τριάντα τριῶ χρονῶ, πατέρας μιᾶς δεκατριάχρονης κοπελίτσας, νά γονατίζει καί νά δέχεται ραπίσματα, νά βρίζει τόν ἑαυτό του, νά ἐξευτελίζεται χωρίς ντροπή, σέρνοντας καί κάποιον ἄλλο στή λάσπη. Νά ἐκτελεῖ τυφλά, ἀδίσταχτα, ὅλες τίς πατρικές ἐντολές, χλευάζοντας ἀπό μέσα του κάθε μομφή πού τοῦ ἀπευθύνανε. Πόσο διαφορετική ἡ στάση τῶν δύο γενεῶν μπροστά στίς ἀπειλές τοῦ πεισματάρη γέροντα! 'Ο ἕνας ἔφυγε ἀπό τό σπίτι του, κλείστηκε σ' ἕνα καμαράκι γιά νά διατηρήσει τήν ἐλευθερία του, καί δέν ἄφησε τόν παππού νά τόν τραβήξει ἀπό τή μύτη. 'Ο ἄλλος προσκυνώντας, ἔκανε ἄνανδρα κάμποσα ψεύτικα καμώματα, καί κατάντησε ὁ περίγελος ὅλων τῶν συγγενῶν του. 'Ο μικρός ἔνιωσε πολύ περήφανος πού ἀνῆκε στήν καινούρια γενιά. Εἶπε ἀπό μέσα του: «Μόνο ἀνάμεσά σας μπορεῖ νά συναντήσει κανείς ἕνα τέτοιο ὑποκείμενο. Δέν ὑπάρχει ἀνάμεσα στούς νέους.»

Κι ἔφυγε.

«Ζῶο, ἔβαλες τόσα χρέη, ποῦ θά βροῦμε τόσα λεφτά νά

τά ξοφλήσουμε;» βροντοφώνησε ὁ γερο-πατέρας. «Θαρρεῖς πώς εἶμαι τόσο πλούσιος; Μ' ἔχουν τσακίσει οἱ πλημμύρες, οἱ λεηλασίες τῶν φαντάρων, οἱ ληστεῖες κι οἱ φόροι ὅλων τῶν εἰδῶν. Πόσο καιρό ἀκόμα θ' ἀντέξουμε, ἄν ἐσύ σκορπᾶς τό χρῆμα σάν νερό; Σέ τί θά βασιστοῦν οἱ ἀπόγονοί μας; Καί ποῦ θά βρεῖς προίκα γιά τήν κόρη σου; Σοῦ ἀξίζει νά 'σαι πατέρας της;»

Τόν ἔπιασε ἄλλη μιά κρίση βήχα. Ὕστερα πρόσταξε τή Λευκή Ἁγνότητα νά φέρει τόν Ἀφέντη τῆς Γαλήνης, κι ἑτοιμάστηκε νά ξεσπάσει καί στόν τέταρτο γιό του. Μά τό παιδί γύρισε μόνο, ὁ θεῖος του εἶχε φύγει. Ἡ μανία τοῦ γέρου ἔφτασε ὥς τόν παροξυσμό. Χτυπώντας τό χέρι του στό τραπέζι, περιέλουσε μέ βρισιές ὅλη τήν ὑφήλιο, κι ἰδιαίτερα τόν Ἀφέντη τῆς Τόλμης.

«Ποῦ εἶναι ἡ θεία σου; Πήγαινε νά μοῦ τή φέρεις,» φώναξε στό κοριτσάκι.

Ἡ τέταρτη θεία ἦταν ἀκριβῶς κάτω ἀπ' τό παράθυρο μέ τεντωμένο τ' αὐτί. Μπῆκε μέσα παγωμένη ἀπό τό φόβο. Μόλις τήν εἶδε, ὁ γέρος τή ρώτησε ποῦ εἶναι ὁ ἄντρας της. Ἐκείνη δέν ἤξερε. Τί ὥρα θά γύριζε πίσω; Οὔτε αὐτό τό 'ξερε.

«Πῶς; Τίποτα δέν ξέρεις; Ἠλίθια!» Μιά γροθιά στό τραπέζι καί ξέσπασε νέος χείμαρρος ἀπό βρισιές.

Ἡ τέταρτη κυρία δεχόταν τίς προσβολές μέ σκυμμένο κεφάλι, γεμάτη ντροπή ἀλλά καί λύσσα. Μήπως δέν ἔβλεπε τούς μορφασμούς τῆς παλλακίδας Τσέν; Ἄχ καί νά μποροῦσε νά τῆς τά ψάλει! Ἔλα ὅμως πού εἶχε παραλύσει ἐμπρός στόν πεθερό της κι ἔβαζε τά δυνατά της νά κρατήσει τά δάκρυα.

Τόν παππού τόν ἔπιασε καινούρια κρίση βήχα, πιό ἄγρια αὐτή τή φορά. Ἔφτυσε κάμποσες φορές. Ἡ Τσέν τοῦ χτύπαγε βιαστικά τήν πλάτη λέγοντας καί ξαναλέγοντας:

«Δέν ἀξίζει τόν κόπο νά χάσετε τήν ὑγεία σας γιά δαύτους.»

Ἄργησε πολύ νά συνέλθει. Ἡ ὀργή του καταλάγιασε, καί τόν ἔζωσε μιά θλίψη πού ποτέ του δέν εἶχε ξανανιώσει. Ἦταν

κατάκοπος, τό μόνο πού λαχταροῦσε ἦταν λίγη ἀνάπαυση. Ἔκλεισε τά μάτια νά μή βλέπει τίποτα πιά, ξάπλωσε, κι ἔκανε ἕνα νεῦμα μέ τό χέρι σ' αὐτούς πού τόν τριγύριζαν:

«Φύγετε ὅλοι, νά μή μείνει κανένας, δέ θέλω κανένα.»

Ἔβγαλε ἕνα βαθύ ἀναστεναγμό. Οἱ ἄλλοι δέν περίμεναν νά τούς τό ξαναπεῖ. Ὁ ἔνοχος, πού ἐξακολουθοῦσε νά 'ναι πεσμένος στά γόνατα, σηκώθηκε κι ἐξαφανίστηκε ἀθόρυβα. Ὁ γέρος ἔμεινε μόνος μέ τήν παλλακίδα, ἀλλά δέν ἀνεχότανε πιά οὔτε τή δική της παρουσία. Τήν ἔδιωξε.

Ξαπλωμένος στό ντιβάνι, ἀνάσαινε μέ μεγάλο κόπο. Ἄνοιξε τά μάτια καί τοῦ φάνηκε πώς ἔβλεπε διάφορους ἴσκιους: κάποιες ἀνθρώπινες φιγοῦρες πέρναγαν κρύβοντας τό πρόσωπό τους. Ἔβλεπε τούς γιούς του νά τό ρίχνουν στό πιοτό, στήν ἀκολασία, καί νά τόν κοροιδεύουν. Τούς ἐγγονούς του νά τόν ἐγκαταλείπουν τραβώντας ἀλαζονικά ἕνα δρόμο πού αὐτός δέν τόν ἤξερε. Ὁ ἴδιος ἔνιωθε τσακισμένος ἀπ' τά χρόνια, καταπονημένος, ἀνίκανος νά κάνει τήν παραμικρή κίνηση. Κανένας δέν σκοτιζότανε γι' αὐτόν. Γιά πρώτη φορά στή ζωή του ἔνιωσε νά τόν πλημμυρίζει ἀπελπισία καί μοναξιά. Ὅλες οἱ ἀλλοτινές προσδοκίες λοιπόν ἦταν αὐταπάτες; Εἶχε θεμελιώσει μιά μεγάλη οἰκογένεια, εἶχε φτιάξει σημαντική περιουσία, μέ τήν πεποίθηση ὅτι ἐξασφαλίζει ἔτσι αὐτό πού ἐκεῖνος θεωροῦσε τήν εὐημερία τῶν δικῶν του. Καί νά πού τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ σημερινή ἐγκατάλειψη. Παρά τίς τεράστιες προσπάθειές του νά διορθώσει τήν κατάσταση, δέν κατάφερε τίποτα. Χρόνια ὁλόκληρα φιλοδοξοῦσε νά δεῖ «τέσσερις γενιές κάτω ἀπ' τήν ἴδια στέγη». Αὐτό τό ὄνειρο εἶχε πραγματοποιηθεῖ, ὅμως τώρα, τί αἴσθημα μηδαμινότητας!

Ἡ ἀπογοήτευση, ἡ θλίψη, τό ἔρεβος. Κείτονταν ἀνίσχυρος, ὅλοι τόν εἶχαν κοροιδέψει, κανένας δέ μοιραζότανε μαζί του αὐτό τό μαρτύριο. Τότε μόνο ἀνακάλυψε τήν πραγματική του θέση μές στήν οἰκογένεια. Ἡ περηφάνια του εἶχε κατατροπωθεῖ, καί δέν τοῦ 'χε ἀπομείνει οὔτε ἕνα στήριγμα. Γιά πρώτη

φορά, συνειδητοποίησε πώς εἶχε γελαστεῖ, χωρίς νά ξέρει κιόλας ποῦ βρισκόταν τό λάθος του. Ἀλλά καί νά τό 'ξερε... Ἦταν πολύ ἀργά.

Ἕνα βουητό ἀκαθόριστο ἔφτανε στ' αὐτιά του: ἦταν ὁ καυγάς τοῦ Ἀφέντη τῆς Τόλμης μέ τή γυναίκα του, καθώς καί διάφοροι ἄλλοι παράταιροι θόρυβοι. Ἔκλεισε τ' αὐτιά του μέ τά χέρια του γιά νά πάψει ν' ἀκούει. Τό κεφάλι του βαρύ. Ἄχ, ἄς ἔβρισκε λίγη ἠρεμία! Πιάστηκε κάμποσες φορές ἀπό τό μπράτσο τοῦ ντιβανιοῦ γιά νά σηκωθεῖ. Στάθηκε ὄρθιος μέ μεγάλη προσπάθεια κι ἔκανε δυό βήματα πρός τό κρεβάτι. Τό δωμάτιο ἄρχισε νά στριφογυρίζει. Τρίκλισε. Ἴσκιοι πέρασαν μπροστά ἀπ' τά μάτια του. Ἔχασε τίς αἰσθήσεις του.

34

Ὁ γερο-ἀφέντης ἦταν ἄρρωστος. Ὁ γερο-ἀφέντης βόγγαγε στό κρεβάτι. Φέρανε τούς καλύτερους γιατρούς. Διάφορα παράξενα γιατρικά παρασκευάζονταν σέ μιά χύτρα γεμίζοντας κύπελλα τό ἕνα μετά τό ἄλλο μ' ἕνα πηχτό, μαυριδερό καί πικρό ζουμί. Πέρασε μιά μέρα, πέρασαν δυό μέρες. Οἱ γιατροί εἶπαν πώς δέν εἶναι τίποτα, ἀλλά παρά τά φάρμακα ἡ κατάσταση χειροτέρεψε. Τήν τρίτη μέρα ὁ ἄρρωστος ἀρνήθηκε νά πάρει τά φάρμακά του. Ὕστερα ἀπό ἐπιμονή τοῦ Ἀφέντη τοῦ Φωτός καί τοῦ Ἥλιου τοῦ Καινούριου, κατάπιε μιά πολύ μικρή δόση. Ὁ τρίτος θεῖος ἔμεινε συνέχεια στό σπίτι πολλές μέρες γιά νά παρακολουθεῖ τά ἰατρικά συμβούλια καί νά βοηθάει τόν ἄρρωστο νά κάνει τή θεραπεία του. Δέν πήγαινε πιά οὔτε στό γραφεῖο. Ὁ γραμματέας του φρόντιζε τίς ὑποθέσεις του κι ὅταν χρειαζόταν, σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τοῦ ἀφεντικοῦ, συμβουλευόταν τόν συνάδελφο τοῦ θείου, τόν Τσέν-Ἀφέντη τῆς Οἰκογένειας. Ὁ τέταρτος θεῖος, πότε καθόταν στό σπίτι, νά ἐξασκηθεῖ στήν καλλιγραφία ἤ στήν ποίηση, πό-

τε πήγαινε στό θέατρο, ἤ στοῦ Γκάο ἀπ' τό Ναγκίν γιά νά ξεσκάσει. Ὅσο γιά τόν πέμπτο θεῖο, βρῆκε εὐκαιρία τώρα πού ἦταν ἄρρωστος ὁ παππούς καί δέν μποροῦσε νά τοῦ φέρει τό παραμικρό ἐμπόδιο, γιά νά περνάει τίς μέρες του παίζοντας μα-γιόνγκ, καί νά τό γλεντάει μέ γυναῖκες στό ἰδιαίτερο σπιτικό του. Ἐμφανιζόταν μόνο δυό φορές τήν ἡμέρα, πρωί καί βράδυ, ἴσα ἴσα γιά νά παρουσιαστεῖ στόν γερο-ἀφέντη. Τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς οἰκογένειας εἶχαν τίς συνηθισμένες τους ἀσχολίες: γέλια, κλάματα, ἀνακατώματα, συνεχεῖς καυγάδες. Ἀλλά κι αὐτοί πού νοιάζονταν γιά τήν ἀρρώστια τοῦ γέροντα εἶχαν τή βεβαιότητα πώς ἐπρόκειτα γιά κάτι περαστικό. Ὡστόσο, ἡ κατάστασή του χειροτέρευε, οἱ δυνάμεις του λιγοστεύανε ἀπό τή μιάν ὥρα στήν ἄλλη. Ἐξαιτίας τῆς ἡλικίας του καί τῆς κράσης του, ἡ θεραπεία δέν ἔφερε ἀποτελέσματα. Καταφύγανε στίς δεισιδαιμονίες. Ὅταν κλονίζεται ἡ πίστη στούς ἀνθρώπους, καταφεύγουμε στούς θεούς. Μόνο πού αὐτή ἐδῶ ἡ προσφυγή δέν ἦταν τόσο ἁπλή ὅπως ἡ διατύπωση μιᾶς εὐχῆς ἤ ἡ συμβουλή ἀπό μαντεῖο. Προϋπέθετε μιά τρομερά περίπλοκη διαδικασία, πού τήν εἶχαν ἐφεύρει κάποιοι λειψοί ἐγκέφαλοι, κατανοητή μόνο ἀπό λειψούς ἐγκεφάλους. Ἡ ἰδέα ἦταν τῆς παλλακίδας Τσέν, ἐπικροτήθηκε ἀπ' τίς γυναῖκες τοῦ σπιτιοῦ καί ἡ ἐκτέλεσή της ἀνατέθηκε σέ ἄτομα πού ἔχαιραν ἰδιαιτέρας ἐκτιμήσεως ἐπειδή εἶχαν ἐντρυφήσει στά *Βιβλία τῶν Σοφῶν*.

Πρῶτα πρῶτα, μέσα στό χόλ, ἱερεῖς τοῦ Ταό τό 'ριξαν στίς μαγεῖες, προφέροντας ξόρκια, πού τά συνόδευαν μέ γκόνγκ καί μέ ταμπούρλα. Μέσα στή νύχτα, τήν ὥρα πού βασίλευε ἀπόλυτη ἡσυχία, ἡ παλλακίδα Τσέν προσκύνησε τούς Θεούς. Ὁ μικρός ἀδερφός τή χάζευε μέσ' ἀπ' τά τζάμια. Ἔκανε μετάνοιες μπροστά σ' ἕνα θυμιατήρι ὅπου ἔκαιγαν ἐννιά δεματάκια λιβανιοῦ καί δυό ἁγιοκέρια. Στολισμένη μέ τά καλύτερά της κοσμήματα, φορώντας μιά στενή ρόδινη φούστα, στεκόταν μπροστά στό θυμιατήρι καί μουρμούριζε προσευχές. Γονάτιζε,

ξανασηκωνότανε, γονάτιζε πάλι, ξανά καί ξανά. Αὐτό κράτησε μιά νύχτα, δυό νύχτες, τρεῖς νύχτες.

«Ἄι! στό διάβολο», σκέφτηκε ὁ νεαρός μέ περιφρόνηση, «ἀφοῦ εἶσαι τόσο ἠλίθια καί κάνεις τέτοια καμώματα!»

Στή δεύτερη φάση, ἔγινε ἡ θυσία πρός τόν Οὐρανό. Αὐτό τό εἶχαν ἀναλάβει οἱ τρεῖς θεῖοι κι ἔγινε ἐπίσης στήν καρδιά τῆς νύχτας. Εἶχανε στήσει στήν αὐλή ἕνα τραπέζι γιά ἀφιερώματα, φορτωμένο πελώριες λαμπάδες, λιβάνι καί φροῦτα. Ἡ ὅλη τελετή ἔγινε μέ ἐξαιρετική μεγαλοπρέπεια. Οἱ τρεῖς θύτες κάνανε ἕνα σωρό σκέρτσα καί μέ τόση σοβαρότητα πού καταντοῦσαν γελοῖοι. Τοῦ μικροῦ δέν τοῦ ἔκαναν καλύτερη ἐντύπωση ἀπ' ὅ,τι ἡ παλλακίδα. «Στό διάβολο κι ἐσεῖς!» Ἤξερε πολύ καλά, πώς λίγες ὧρες πρίν, ὁ τέταρτος θεῖος παρακολούθησε μιά παράσταση μέ τό Σμαραγδένιο, τόν ἀγαπημένο του θεατρίνο, εἰδικό στούς ρόλους ἐλαφρῶν γυναικῶν, καί πώς ὁ πέμπτος θεῖος εἶχε παίξει μα-γιόνγκ καί ξεφάντωσε στοῦ Γκάο ἀπ' τό Ναγκίν. Καί τώρα τούς ἔβλεπε γονατιστούς, νά παπαγαλίζουν προσευχές, προσφέροντας τάχα τή ζωή τους γιά νά σώσουν τή ζωή τοῦ πατέρα τους.

«Ἐκεῖ ἔγκειται λοιπόν ἡ καλή σας ἀνατροφή;» σκέφτηκε.

Γελιότανε. Γιατί ἀκολούθησε κι ἄλλη μιά διαδικασία, κυριολεκτικά ἀπροσδόκητη: ἡ δίωξη τῶν δαιμόνων, μέ καθοδηγητή ἕνα μάγο.

Ἕνα βράδυ, τήν ὥρα πού ὁ οὐρανός πῆρε νά σκοτεινιάζει, ὅλοι μαντάλωσαν τίς πόρτες τους. Τό σπίτι ἔγινε στό ἄψε σβῆσε κάτι σάν ναός χωρίς ἴχνος ἀνθρώπινο. Ὁ μάγος, μέ μιά φάτσα σουβλερή, ξετρύπωσε ξαφνικά ἕνας θεός ξέρει ἀπό ποῦ. Ἦταν κουκουλωμένος μέ κάτι παράταιρα φανταχτερά ὑφάσματα, τά μαλλιά πεσμένα στούς ὤμους, καί προχωροῦσε μέ κάτι τσιριχτές φωνές, κραδαίνοντας μιά δάδα καί σκορπώντας σπίθες παντοῦ. Θύμιζε φάντασμα σέ σκηνή θεάτρου. Ἀφοῦ διέσχισε τήν αὐλή πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις μέ μακάβρια οὐρλιαχτά κι ἀνατριχιαστικές χειρονομίες, ὅρμησε στό

δωμάτιο τοῦ ἀρρώστου καί βάλθηκε νά χοροπηδάει, νά τσιρίζει, ν' ἀναποδογυρίζει ὅ,τι ἔβρισκε μπροστά του, ἀκόμα καί νά σκορπάει σπίθες πάνω στό κρεβάτι. Χωρίς νά λογαριάζει πώς ὁ γέροντας ὑπέφερε ἀκόμα περισσότερο μ' αὐτόν τό σαματά, κι ὅτι εἶχε τρομοκρατηθεῖ, πράγμα πού τό ἐκδήλωνε μέ βογγητά, αὐτός ἐξακολουθοῦσε τό ἔργο του μ' ὅλο καί μεγαλύτερο ζῆλο, μέχρι πού ἔκανε κάτι ἀπειλητικές χειρονομίες στόν παππού, κι ἐκεῖνος, τρέμοντας ἀπό τό φόβο του ἔκρυψε τό κεφάλι κάτω ἀπ' τά σκεπάσματα καί βάλθηκε νά φωνάζει βοήθεια. Τό δωμάτιο εἶχε φλομώσει ἀπό πυκνή κάπνα καί μυρωδιά καμένου ξύλου. Αὐτή ἡ βαβούρα πού κράτησε μιά ὥρα ὁλόκληρη, θεωρήθηκε ἀνεπαρκής. Γιατί εἶχαν διωχτεῖ μόνο οἱ δαίμονες πού βρίσκονταν στό δωμάτιο τοῦ γερο-ἄρχοντα. Οἱ ὑπόλοιποι χῶροι εἶχαν μείνει ἀλύτρωτοι. Σέ κάθε κάμαρα ἐλοχεύανε μυριάδες δαιμονικά. Κανονίστηκε λοιπόν νά γίνει τήν ἄλλη μέρα ὁ μεγάλος ἐξορκισμός. Ὁ μάγος βεβαίωνε πώς ἀμέσως θά θεραπευτεῖ ὁ ἄρρωστος.

Ἄλλοι τό συλλογιζόταν κι ἄλλοι βλέπανε μ' ἐχθρικό μάτι αὐτή τήν καινούρια δίωξη τῶν δαιμόνων, κανένας ὅμως δέν τόλμησε νά διαμαρτυρηθεῖ ἀνοιχτά. Ἡ παλλακίδα Τσέν ἦταν ἀκλόνητη, κι οἱ κυρίες τοῦ σπιτιοῦ συμφωνοῦσαν. Ὁ Ἀφέντης τῆς Γαλήνης κι ὁ μικρότερος ἀδερφός του εἶπαν:

«Τί χάνουμε νά δοκιμάσουμε;»

Ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός τους, ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός, ἀναγκάστηκε νά δεχτεῖ, καταπίνοντας τήν ἀποστροφή του. Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου δέν τόλμησε νά φέρει ἀντίρρηση. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης εἶχε τό θάρρος αὐτό, ἀλλά ποιός τοῦ ἔδινε σημασία. Κι ἔτσι ἄρχισε ἡ δεύτερη πράξη τήν ὥρα πού εἶχαν κανονίσει.

Κάθε δωμάτιο ἔγινε θέατρο ἐκείνου τοῦ γελοίου καί φοβεροῦ σαματά. Μερικοί πῆγαν ἀλλοῦ νά κρυφτοῦν, τά παιδιά κλαῖγαν, οἱ γυναῖκες στέναζαν, οἱ ἄντρες κουνοῦσαν τό κεφάλι τους.

Πίσω ἀπ' τόν τοῖχο, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης παρακολουθοῦσε τό πανδαιμόνιο πού γινόταν στό διαμέρισμα τῆς νύφης του. Ἡ καρδιά του φούσκωνε ἀπό ἀγανάκτηση καί τό στόμα του ἀπό κατάρες. Εἶχε ἐπαναστατήσει. Δέν ἤθελε νά ὑποκύψει, δέν θά ἐπέτρεπε νά παίζεται τέτοιου εἴδους κωμωδία μπροστά στά μάτια του. Ἀποφασιστικά ἔβαλε τήν ἀμπάρα καί περίμενε.

Ὁ μάγος πλησίασε. Γιά πρώτη φορά βρέθηκε ἐμπρός σέ κλειστή πόρτα. Χτύπησε, καί τόν μιμήθηκαν μερικοί ὑπηρέτες. Ἄδικος κόπος. Χτύπησαν τά πορτόφυλλα μέ τίς γροθιές τους φωνάζοντας:

«Τρίτε μικρέ ἀφέντη!»

«Δέν πρόκειται ν' ἀνοίξω.» φώναξε ὁ νέος. «Δέν ὑπάρχουν δαίμονες στό δικό μου δωμάτιο.»

Ἡ φασαρία ἔγινε μεγαλύτερη. Ξεχώρισε κάποιες φωνές μέ ὀργισμένο τόνο καί κραυγές ἀγανάκτησης. Ἡ τσιριχτή φωνή τῆς παλλακίδας σκέπασε ὅλες τίς ἄλλες:

«Τρίτε μικρέ ἀφέντη, δέ νοιάζεστε καθόλου γιά τόν παππού σας; Δέ θέλετε νά γιατρευτεῖ ὅσο τό δυνατόν πιό γρήγορα; Γιατί δέν ἀνοίγετε; Ἐκτός πιά ἄν δέν ἔχετε ἴχνος υἱικῆς στοργῆς...»

Αὐτή ἡ παρεμβολή τόν χόλιασε ἀκόμα πιό πολύ.

«Τρίτε ἀνιψιέ, πρέπει νά φανεῖς λογικός, ὅλοι εὐχόμαστε νά γίνει ὁ παππούς γρήγορα καλά. Ἐσύ δέν τό εὔχεσαι; Δείξου λογικός κι ἄνοιξε ἀμέσως.»

Πρίν τελειώσει καλά καλά ὁ θεῖος του, ἀκούστηκε μιά ἄλλη φωνή:

«Ἄνοιξε γρήγορα, ἀδερφούλη, θέλω νά σοῦ μιλήσω.»

Ἦταν ὁ μεγάλος του ἀδερφός.

«Κι ἐσύ!» σκέφτηκε μέ πίκρα ὁ μικρός. «Δέ σοῦ φτάνει πού εἶσαι ὁ ἴδιος ἔτσι δειλός.»

Αὐτή ἡ σκέψη τοῦ ράγισε τήν καρδιά.

«Ἐντάξει, ἀνοίγω.»

Ἄνοιξε τά πορτόφυλλα καί βρέθηκε μπροστά σέ κάτι αναψοκοκκινισμένα μοῦτρα, γελοῖα ἐντελῶς. Προμηνύονταν ἔκρηξη γενικῆς ἀποδοκιμασίας καί ὁμαδική εἰσβολή στό δωμάτιο μέ ἐπικεφαλῆς τό μάγο.

«Μέ τό μαλακό,» εἶπε καί τούς ἔκοψε τή φόρα. Στεκόταν στό κατώφλι, φράζοντας τήν εἴσοδο. Ἦταν κατακόκκινος ἀπ' τό θυμό κι ἡ φωνή του ἔτρεμε. Ξεχνώντας πώς εἶχε νά κάνει μέ μεγαλύτερους ἀπ' αὐτόν, ρώτησε περιφρονητικά, καρφώνοντάς τους μ' ἐχθρικό βλέμμα:

«Μπορῶ νά μάθω τί θέλετε νά κάνετε;»

Ἡ ἐρώτηση τούς ἔφερε σ' ἀμηχανία. Τόσο ὁ τρίτος θεῖος ὅσο κι ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ντράπηκαν νά προφέρουν τίς λέξεις «δίωξη τῶν δαιμόνων». Ξέρανε πόση ἀποτελεσματικότητα θά εἶχε αὐτή ἡ ἱστορία. Μόνο ἡ παλλακίδα πετάχτηκε ν' ἀνοίξει δρόμο γιά τό μάγο φωνάζοντας:

«Διώχνουμε τά δαιμόνια γιά χάρη τοῦ παπποῦ σας.»

«Διώχνετε τά δαιμόνια; Νά πᾶτε στό διάβολο!» τῆς πέταξε ὁ μικρός. «Διώχνετε τά δαιμόνια ἔ; Μά ἐσεῖς θά τόν ξεκάνετε γρηγορότερα. Φοβᾶστε πώς θ' ἀργήσει νά πεθάνει ἀπ' τήν ἀρρώστια, καί θά τόν κάνετε νά κλατάρει ἀπ' τό θυμό του καί τήν τρομάρα.»

«Ἐσύ...»

Ὁ τρίτος θεῖος μελάνιασε ἀπ' τό κακό του καί δέν μπόρεσε νά συνεχίσει.

«Ἀδερφούλη,» φώναξε ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου γιά νά τόν σταματήσει.

«Τολμᾶς ἐσύ νά μιλᾶς; Δέν ντρέπεσαι; Δέ σέ φανταζόμουνα τόσο ὀπισθοδρομικό, ὕστερα ἀπό δέκα χρόνια σπουδές. Ἔχουμε κάποιον ἄρρωστο, κι ἐσεῖς φέρατε μάγο νά διώξει τούς δαίμονες. Πρέπει νά εἶστε ἠλίθιοι γιά νά παίζετε ἔτσι μέ τή ζωή τοῦ παπποῦ. Ἐσεῖς φιλόστοργα παιδιά; Ἄς γελάσω! Εἶδα πῶς τρομοκρατήθηκε ὁ ἄνθρωπος μέ τό μάγο. Φιλόστοργα παιδιά; Εἶναι ἄρρωστος καί δέν τόν ἀφήνετε οὔτε νά ἡσυ-

χάσει. Παρακολούθησα όλη τήν κωμωδία. Θά σᾶς δῶ πῶς θά τόν δολοφονήσετε μέ τό πρόσχημα τῶν δαιμόνων. Ἔ λοιπόν, ὁ πρῶτος πού θά τολμήσει νά πατήσει στό δωμάτιό μου, θά εἰσπράξει ἕνα χαστούκι. Δέ σᾶς φοβᾶμαι.»

Σέ ἄλλη περίπτωση, αὐτή ἡ αὐθάδεια θά τοῦ εἶχε κοστίσει ἀκριβά. Μά ἐκείνη τή στιγμή, ἦταν αὐτό ἀκριβῶς πού τοῦ ἐξασφάλισε τή νίκη. Εἶχε στηλωθεῖ στήν πόρτα, φράζοντας μέ τά χέρια του τήν εἴσοδο στόν ἐχθρό.

Πρῶτος ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός ἔσκυψε τό κεφάλι. Κατάλαβε πώς εἶχε δίκιο ὁ ἀνιψιός του. Διάσημος δικηγόρος στήν πόλη, πού εἶχε σπουδάσει στήν Ἰαπωνία, δέν πίστευε καθόλου στή δίωξη τῶν δαιμόνων. Ἤξερε μάλιστα πώς αὐτή ἡ διαδικασία μπορεῖ νά ἦταν καί ἐπιβλαβής, ἀλλά προκειμένου νά ἐνισχύσει τή φήμη του ὡς φιλόστοργου γιοῦ, εἶχε ἐνεργήσει τελικά ἐνάντια στή θέλησή του. Δέ σκέφτηκε καθόλου πώς ὁ πατέρας του εἶχε ἀνάγκη ἀπό ἠρεμία, οὔτε πώς μπορεῖ νά μήν ἐπιθυμοῦσε κάτι τέτοιο, καί χθές εἶδε μέ τά ἴδια του τά μάτια ποιές ἐπιπτώσεις εἶχε στόν ἄρρωστο αὐτή ἡ ἱστορία. Ἔτσι δέν εἶχε πιά κανένα πρόσχημα γιά νά κατσαδιάσει τό ἀνίψι του. Οὔτε καί τό κουράγιο. Ἔκανε μεταβολή γεμάτος τύψεις.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου πού τά 'χε χάσει πιά, ἔφυγε πίσω ἀπό τό θεῖο του. Ἡ παλλακίδα Τσέν, μόλις ἔμεινε χωρίς ὑποστήριξη, ἔχασε ὅλη τή σιγουριά της. Αὐτή πίστευε ἀκράδαντα στή δίωξη τῶν δαιμόνων, καί δέν εἶχε καταλάβει τίποτα ἀπ' ὅσα εἶπε ὁ νέος. Τόν μισοῦσε. Ἀλλά χωρίς τόν γερο-ἀφέντη καί τόν Ἀφέντη τοῦ Φωτός, δέν τολμοῦσε νά τοῦ σηκώσει κεφάλι. Ἀναγκάστηκε νά παραδεχτεῖ τήν ἧττα της, κι ἀπομακρύνθηκε κουνώντας τούς γοφούς της, ἀποφασισμένη νά πάρει ἐκδίκηση. Τότε σκορπίστηκαν κι ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Παρόλες τίς διαμαρτυρίες τοῦ μάγου καί τή μουρμούρα τῶν ὑπηρετῶν, εἶχε νικήσει ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης.

35

Τήν ἄλλη μέρα τό πρωί, ἀφοῦ εἶχε κοιμηθεῖ, περίφημα, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πῆγε στόν ἄρρωστο, ἕτοιμος ν' ἀκούσει τόν ἐξάψαλμο. Μέσα ἀπ' τίς μισοτραβηγμένες κουρτίνες, εἶδε τό γέρο ξαπλωμένο στό πλάι, στήν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ, ἐνῶ κάμποσα μαξιλάρια τοῦ κράταγαν τό στῆθος ψηλότερα. Στό ἀναιμικό πρόσωπο, τά μάγουλα φάνταζαν τώρα ἀκόμα πιό ἰσχνά. Τό στόμα του ἦταν ὀρθάνοιχτο. Λίγες σταγόνες σάλιο γυάλιζαν στίς ἐλάχιστες τρίχες πού φύτρωναν στίς ἄκρες τῶν χειλιῶν του. Πάνω ἀπό τά πεταχτά ζυγωματικά, τα βαθουλωμένα μάτια ἀνοιγόκλειναν συνέχεια. Αὐτό τό ἐξασθενημένο πλάσμα, τό ἀξιολύπητο, δέν εἶχε καμιά σχέση μέ τόν γερο-ἄρχοντα πού τό μεγαλεῖο του ἐντυπωσίαζε τόσο.

Ἀνάπνεε μέ κόπο. Ὅταν ἄκουσε τόν ἐγγονό του, ἄνοιξε τά μάτια καί τόν κοίταξε προσεχτικά. Σιγά σιγά, τά χαρακτηριστικά του χαλάρωσαν ἀπό ἕνα χαμόγελο, ἕνα θλιμμένο χαμόγελο πού σοῦ ράγιζε τήν καρδιά.

«Ἦρθες», εἶπε ὁ γέρος, πού ποτέ ἄλλοτε δέν τοῦ εἶχε ἀπευθύνει τόν λόγο μέ τόση τρυφερότητα. «Ἔλα κοντά μου.»

Μίλαγε μέ δυσκολία καί προσπαθοῦσε νά χαμογελᾶ. Ὁ νεαρός πλησίασε στό κρεβάτι.

«Δῶσε μου λίγο τσάι.»

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πῆγε στό τετράγωνο τραπεζάκι, ἔριξε λίγο ζεστό τσάι σ' ἕνα φλιτζάνι ἀπό κόκκινη πορσελάνη μέ χρυσά σκαλίσματα καί τό πρόσφερε στόν παππού του. Ἐκεῖνος σήκωσε τό κεφάλι. Ὁ ἐγγονός ἔφερε τό φλιτζάνι μπροστά στά χείλια τοῦ γέρου πού ἤπιε μέ δυσκολία δυό γουλιές κι εἶπε κουνώντας τό κεφάλι του:

«Δέ θέλω ἄλλο.»

Ξάπλωσε πάλι, ἐξαντλημένος. Ὁ νέος ἀκούμπησε τό φλιτζάνι στό τραπεζάκι καί πλησίασε ξανά στό κρεβάτι.

«Εἶσαι μιά χαρά,» μίλησε πάλι ὁ παππούς μέ σπασμένη φω-

νή πού μόλις τήν άκουγες. «Ίσχυρίζονται πώς έχεις πολύ δύσκολο χαρακτήρα. Πρέπει νά κάνεις γερές σπουδές.»

Ό Ήλιος τής Νόησης δέν άποκρίθηκε. Ό παππούς έξακολούθησε:

«Τώρα άρχίζω νά καταλαβαίνω.» Κι ύστερα άπό έναν άναστεναγμό: «Είδες τόν δεύτερο άδερφό σου; Τί κάνει;»

Ή φωνή του πνίγηκε. Δυό δάκρυα γυάλισαν στίς κόχες τών ματιών του. Ό νεαρός, σαστισμένος άπ' αύτήν τήν άσυνήθιστη πραότητα, άπάντησε μ' ένα σκέτο «ναί».

«Φέρθηκα πολύ αύστηρά», συνέχισε ό παππούς. «Δέν είμαι πιά θυμωμένος μαζί του... Φέρ' τον γρήγορα έδώ, θέλω νά τόν δώ... Δέ θά τού κάνω πιά κανένα κακό.»

Έβγαλε τό δεξί του χέρι κάτω άπ' τά σκεπάσματα γιά νά σκουπίσει τά μάτια του.

Ή παλλακίδα Τσέν πού μόλις είχε χτενιστεί καί φτιασιδωθεί στό πλαινό δωμάτιο, ξεφύτρωσε ξαφνικά κι άρχισε τή γκρίνια:

«Τρίτε μικρέ άφέντη, δέν είστε πιά παιδί, φανείτε λογικός. Ό παππούς σας είναι κουρασμένος κι έσείς έρχεστε καί τόν συγχύζετε.»

«Μή θυμώνεις μαζί του», είπε ό γέροντας, «είναι πολύ καλό παιδί.»

Έκείνη κατάπληκτη στραβομουτσούνιασε καί σώπασε.

«Πήγαινε γρήγορα νά βρείς τόν άδερφό σου», άρχισε πάλι ό παππούς. «Πές του πώς δέν ύπάρχει πιά περίπτωση γάμου μέ τούς Φένγκ. Φοβάμαι πώς δέ θά κρατήσω πολύ άκόμα. Θέλω νά τόν ξαναδώ, νά σάς δώ όλους μαζί.»

Ό μικρός έφυγε καί πήγε στό διαμέρισμα τού μεγάλου του άδερφού πού τόν βρήκε νά κουβεντιάζει μέ τή Λί. Τό ζευγάρι έμοιαζε νά 'χει στεναχώριες. Όταν μπήκε ό μικρός άδερφός, ό μεγάλος έσκυψε τό κεφάλι του, άναστατωμένος άκόμα άπ' τό χτεσινό έπεισόδιο. Άπό τό κατώφλι φώναξε ό μικρός:

«Ό παππούς μού είπε νά πάω νά φέρω τόν Ήλιο τού

Λαοῦ. Ἐγκαταλείπει τό σχέδιό του γιά τό γάμο μέ τούς Φένγκ!»

«Ἀλήθεια;» ἔκανε ὁ μεγάλος μέ χαρούμενη ἔκπληξη.

«Καί βέβαια εἶναι ἀλήθεια. Εἶπε πώς τώρα ἄρχισε νά καταλαβαίνει. Εἶχα δίκιο νά πιστεύω στή νίκη μας. Νά πού τήν πετύχαμε.»

«Πές μου τί σοῦ εἶπε ἀκριβῶς.»

Ὁ μεγάλος ἔσφιξε τά χέρια τῆς γυναίκας του. Ἔνιωσαν κι οἱ δυό τους ἀγαλλίαση, πού πῆρε τέλος ξαφνικά ἕνα τόσο σοβαρό θέμα. Γι' αὐτούς ἦταν ἕνα θαῦμα, πού προμηνοῦσε εὐτυχία.

Ὁ μικρός ἐπανέλαβε τά λόγια τοῦ γέρου, γλεντώντας το κιόλας ὅσο προχωροῦσε στή διήγησή του. Ξάφνου ἄνοιξε ἡ πόρτα καί παρουσιάστηκε ἡ ψυχοκόρη Τσιάν, ὑπηρέτρια τῆς παλλακίδας Τσέν:

«Ὁ γερο-ἄρχοντας καλεῖ τόν πρῶτο μικρό ἀφέντη», εἶπε.

Κι ἔφυγε ἀμέσως.

Ὁ μικρός ἔμεινε λίγο ἀκόμα μέ τή νύφη του, ὕστερα ἔπαιξε μέ τό ἀνιψάκι του τόν Πιστό τῆς Θάλασσας πού τόν ἔφερε ἡ ψυχοκόρη Χέ ἀπό τόν κῆπο. Ἀφοῦ χασομέρησε ἀρκετά, τόν πιάσανε τύψεις καθώς σκέφτηκε τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ, κι ἔτρεξε ὅσο μποροῦσε πιό γρήγορα νά τοῦ ἀναγγείλει τό εὐχάριστο νέο. Ὅπως τό 'χε προβλέψει, ἐκεῖνος τρελάθηκε ἀπ' τή χαρά του. Τά δυό ἀδέρφια φύγαν στή στιγμή ἀπό τό σπίτι τοῦ φίλου τους καί πέρασαν πρῶτα ἀπ' τήν Κιθάρα. Ἕνα ὑπέροχο αὔριο ξάνοιγε μπροστά στά μάτια τῶν τριῶν νέων.

Γι' αὐτούς, αὐτή ἡ νίκη δέν ἦταν κάποιο θαῦμα, τήν εἶχαν κερδίσει μόνοι τους, πληρώνοντάς τη μέ βάσανα καί δύσκολο ἀγώνα. Καί γι' αὐτό τούς ἦταν πιό πολύτιμη ἀκόμα. Τούς τροφοδοτοῦσε μέ καινούρια ὁρμή καί στέριωνε τήν πίστη τους γιά τό μέλλον.

Ὕστερα ἀπό μιά ἀτέλειωτη συζήτηση ὅλο ἔξαψη μέ τήν ξαδέρφη τους, τά δυό ἀδέρφια, χωρίς νά βιάζονται, τράβηξαν

γιά τό σπίτι. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ προετοιμαζόταν ἀπό μέσα του γιά τή συνάντηση μέ τόν παππού, τή δεύτερη μητέρα του, τό μεγάλο του ἀδερφό. Ἡ χαρά του ξεχείλιζε. Γύριζε θριαμβευτής.

Ξεχώρισαν ἀσυνήθιστη κίνηση μπρός στό δωμάτιο τοῦ παπποῦ. Ἄλλοι ἔμπαιναν, ἄλλοι ἔβγαιναν βιαστικοί. Παντοῦ ἀνήσυχες φυσιογνωμίες καί κρυφομιλήματα.

«Τί συμβαίνει;» ἔκανε ὁ μικρός ἀδράχνοντας τόν ἀδερφό του ἀπ᾽ τό χέρι.

Ἔνιωσε νά τοῦ κόβονται τά πόδια.

«Μήπως... ὁ παππούς...»

Ὁ δεύτερος ἀδερφός σταμάτησε. Δέν τόλμησε νά συνεχίσει. Ἡ καρδιά του πήγαινε νά σπάσει, φοβήθηκε μπάς καί κάνει φτερά ἡ ἐλπίδα πού τοῦ χάρισαν πρίν ἀπό λίγο.

Βρῆκαν τό δωμάτιο γεμάτο ἀσφυκτικά ἔτσι πού δέν μποροῦσαν νά δοῦν τό γέροντα. Κανένας δέν τούς ἔδωσε σημασία. Ἄνοιξαν δρόμο σπρώχνοντας, μέ τούς ἀγκῶνες. Ὁ ἄρρωστος ψυχομαχοῦσε στό ντιβάνι, δίπλα στό κρεβάτι.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἔκανε νά προχωρήσει κι ἄλλο, καί τότε τόν ἐμπόδισε ὁ τρίτος θεῖος πού τοῦ ἔριξε ἕνα ἔκπληκτο βλέμμα. Ὁ μικρός τοῦ ἐξήγησε:

«Ὁ παππούς μοῦ εἶπε νά τόν φέρω, ἤθελε νά τόν δεῖ.»

Ὁ θεῖος ψιθύρισε: «Πολύ ἀργά.»

«Πολύ ἀργά!» Αὐτά τά λόγια χτύπησαν πολύ ἄσχημα στ᾽ αὐτιά τοῦ ἀγοριοῦ. Προσέχοντας τό ἀγκομαχητό τοῦ ἀρρώστου, κατάλαβε πώς πράγματι ἦταν πολύ ἀργά. Θά μένανε δέσμιοι μιᾶς αἰώνιας παρανόησης ἀνάμεσα σέ δυό διαφορετικές γενιές. Χωρίς νά λογαριάσει κανένα, ὅρμησε κι ἅρπαξε τό χέρι τοῦ ἑτοιμοθάνατου φωνάζοντας:

«Παππού, παππού, ἔφερα τόν δεύτερο ἀδερφό μου.»

Ὁ ρόγχος τοῦ γερο-ἀφέντη ἐξακολουθοῦσε. Πρίν προλάβουν νά τόν τραβήξουν, ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης στηρίχτηκε στά γόνατα τοῦ γέρου καί συνέχισε νά τόν φωνάζει μέ μιά φωνή

ὅλο παράπονο. Ὁ δεύτερος ἀδερφός, ἐκεῖ δίπλα, τόν κοίταξε.

Ὁ ἄρρωστος ξεφύσηξε, ἄνοιξε τά μάτια κοίταξε τόν ἐγγονό του σάν νά μήν τόν γνώριζε, καί ρώτησε πολύ σιγά: «Τί κάνεις ἐκεῖ πέρα;» κι ἔκανε μιά κίνηση γιά νά τόν ἀπομακρύνει. Ὁ νέος κοίταξε κατάματα τήν ἰσχνή μορφή ἀπ' ὅπου ἔφευγε σιγά σιγά ἐκείνη ἡ ἔκφραση τῆς ἀβεβαιότητας. Τά χείλια τοῦ γέρου σάλεψαν σάν νά 'θελε νά μιλήσει, ἀλλά δέν βγῆκε λέξη. Μέ τό κεφάλι γυρισμένο στό πλάι, ἔριξε μιά ματιά στόν δεύτερο ἐγγονό, καί σάλεψε πάλι τά χείλια του.

«Παππού», φώναξε ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

Ὁ παππούς φάνηκε πώς δέν ἄκουσε. Ἔστρεψε τό βλέμμα του πρός τό μικρό καί προσπάθησε νά χαμογελάσει. Μιά λάμψη νοημοσύνης φώτισε τά χαρακτηριστικά του, κύλησαν μερικά δάκρυα. Χάιδεψε τό κεφάλι τοῦ ἐγγονοῦ του κι εἶπε μέ δυσκολία:

«Ἦρθες... Καί... ὁ... δεύτερος ἀδερφός σου;»

Ὁ μικρός τράβηξε τόν ἀδερφό του ἀπό τό χέρι καί τραύλισε:

«Ἐδῶ εἶναι.»

«Ἦρθες πίσω. Ὁ γάμος ματαιώθηκε. Κάντε καλές σπουδές. Ἄχ!» Ὕστερα ἀπό ἕναν ὀδυνηρό ἀναστεναγμό, ξανάρχισε ἀργά: «Νά θυμᾶστε... Γίνετε διάσημοι γιά νά τιμήσετε τούς γονεῖς σας... Εἶμαι πολύ κουρασμένος... Μή μ' ἀφήνετε... Θά φύγω...»

Ἡ φωνή του ἔσβησε, τό κεφάλι του ἔγειρε. Σώπασε.

Ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός πλησίασε καί τοῦ μίλησε, μά δέν πῆρε ἀπάντηση. Ἄγγιξε τό χέι του κι ἔβγαλε μιά κραυγή:

«Ἄρχισε νά κρυώνει!»

Ὅλοι κάνανε κύκλο γύρω ἀπ' τόν γέροντα κι ἄρχισαν ἕνας ἕνας νά τόν φωνάζουν. Σύντομα ὁ θόρυβος καταλάγιασε. Μέ μιάν αὐθόρμητη κίνηση ὅλοι γονάτισαν, καί γιά κάμποση ὥρα τό δωμάτιο γέμισε θρήνους. Μέσα σέ λίγα λεπτά ὅλοι στό ἀρχοντικό μάθανε τό τέλος τοῦ γερο-ἀφέντη. Ὁρισμένοι ὑπηρέ-

τες ἀνέλαβαν νά εἰδοποιήσουν τούς κοντινούς συγγενεῖς πού ἔσπευσαν νά ἔρθουν νά συλλυπηθοῦν. Οἱ ἄντρες δάκρυζαν λιγάκι, οἱ γυναῖκες ἔσμιγαν μέ τίς μοιρολογῆτρες, λέγοντας καί κανένα μυστικό ἀνάμεσα σέ δυό ἀναστεναγμούς.

Ἄρχισαν οἱ προετοιμασίες τῆς κηδείας. Ὅλοι ἀνέλαβαν κι ἀπό κάτι. Ἀναθέσανε σέ μιά μικρή ὁμάδα γυναικῶν νά ξαγρυπνήσουν καί νά μοιρολογήσουν τό νεκρό πού ἦταν ξαπλωμένος στό κρεβάτι, χωρίς τίς κουρτίνες. Μεταφέρανε τίς ἐπιγραφές μέ τά ὀνόματα τῶν προγόνων, τό τραπέζι τῶν προσφορῶν κι ἄλλα ἔπιπλα, ἀκόμα καί πίνακες ζωγραφικῆς ἀπό τήν προπατορική αἴθουσα, στήν αἴθουσα μέ τίς ἀψίδες πού τήν λέγανε «Σάλα τῶν Ὀσμάνθων». Φέρανε τό φέρετρο ἀπό τό μέρος πού ἦταν τοποθετημένο ἐδῶ καί πολλά χρόνια. Εἶπανε πώς κόστιζε πολύ φτηνά: κάτι παραπάνω ἀπό ἕνα τόνο ἀσημένια νομίσματα μονάχα!

Κάλεσαν Ταοιστές καλόγερους νά ἱερουργήσουν γιά τό «ξεκίνημα τοῦ ὁδοιπόρου». Ἔπειτα ἀπό συμβούλιο, καθορίστηκε ἡ ὥρα πού θά ἔμπαινε ὁ νεκρός στό φέρετερο. Βιαστικά, συγκέντρωσαν τά ροῦχα καί τά ἄλλα νεκρικά ἀτικείμενα, καί προχώρησαν στόν ὕστατο στολισμό. Τοποθέτησαν τό πτῶμα προσεχτικά μέσα στό φέρετρο, πού τό γέμισαν μέ τά πιό ἀγαπημένα του κομψοτεχνήματα. Αὐτή ἡ ἱστορία κράτησε ὥς τό βράδυ. Τότε ἦρθανε οἱ ἱερεῖς γιά τά βουδιστικά τους καθήκοντα. Ὅλοι μαζί ἦταν ἑκατόν ὀχτώ. Μ' ἕνα ξυλαράκι λιβάνι στό χέρι πῆγαν κι ἦρθαν στήν αὐλή, μπῆκαν στή προπατορική αἴθουσα ἀπό τή μιά πόρτα καί βγῆκαν ἀπ' τήν ἄλλη, κάνανε τό γύρο τῆς στοᾶς, ἐπικαλούμενοι συνέχεια τούς ἁγίους. Τούς συνόδευαν, ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός, ὁ Ἀφέντης τῆς Γαλήνης, κι ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης, κρατώντας κι αὐτοί ἀπό ἕνα ξυλαράκι λιβάνι. Ὁ ἐγγονός πήγαινε πιό μπροστά ἀπ' τούς θείους του, σάν ἐκπρόσωπος τοῦ πρώτου κλάδου τῆς οἰκογένειας.

Τό σφράγισμα τοῦ φέρετρου ἔγινε τήν ἄλλη μέρα τό πρωί

στίς δέκα, μέσα σέ θύελλα στεναγμῶν. Τήν ὥρα αὐτῆς τῆς συναυλίας, μερικοί ἔχυσαν ἀληθινά δάκρυα. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν ἦταν μπροστά, γιατί ἡ ἡμερομηνία τῆς γέννησής του βρισκόταν σέ ἀσυμφωνία μέ τήν ἡμερομηνία τῆς τελετῆς. Αὐτή ἡ ἀπαγόρευση ὀφειλόταν σέ Ταοϊστική πρόληψη. Ὡστόσο τό ἀγόρι δέν διαμαρτυρήθηκε.

«Ἐγώ τόν ἀποχαιρέτησα πιά τόν παππού μου», σκέφτηκε, «δέ δίνω πεντάρα γιά τίς μαγεῖες σας. Σημασία ἔχει πώς ἔτσι καί πέσει τό καπάκι πάνω ἀπ' τό φέρετρο, ὅλα τέλειωσαν.»

Ὁ θάνατος τοῦ γέρου, προκάλεσε πολλές ἀλλαγές στό σπιτικό. Ὅλες οἱ δουλειές μείνανε ἐκκρεμεῖς. Ἡ προπατορική σάλα μετατράπηκε σέ νεκρικό παρεκκλήσι, μέ λευκή ἐπένδυση, στολισμένη ἀπό διακοσμητές, κι ἀντηχοῦσε ἀπ' τούς λυγμούς τῶν γυναικῶν. Τό χόλ ἦταν στολισμένο μέ ταινίες ὅπου διάβαζες διάφορα ρητά, μέ πένθιμες κορδέλες, μέ εἰκόνες τοῦ Βούδα, πίνακες πού παριστάνανε τά παλάτια τῶν δέκα βασιλέων τῆς κόλασης. Ἦταν ὁ χῶρος πού διαλέξανε γιά τίς τελετουργίες. Κι ἄκουγες ἕνα συνεχές βουητό ἀπό τίς ψαλμωδίες τῶν Βουδιστῶν ἱερέων. Γιά μιά φορά ἀκόμα, τό σπίτι εἶχε πλημμυρίσει ἀπό δαιμόνια.

Ὅλοι καμώνονταν τούς πολυάσχολους γύρω ἀπ' τό νεκρό, θέλοντας νά δώσουν τήν ἐντύπωση πώς κάνουν κάτι σπουδαῖο. Αὐτός ὁ θάνατος ἦταν ἕνα βολικό μέσο γιά ἐπίδειξη. Τήν τρίτη μέρα, «ἡμέρα τῶν ἐπίσημων συλλυπητηρίων», ὑπῆρξε συρροή δώρων. Ἔγιναν ἐπιβλητικές τελετές, κι ἦρθαν ἀμέτρητοι ἐπισκέπτες. Οἱ γυναῖκες, κρυμμένες πίσω ἀπ' τά πένθιμα κρέπια, πέρασαν σκληρή δοκιμασία. Γιατί ὅσο πλήθαιναν οἱ ἐπισκέπτες, ἄλλο τόσο πλήθαιναν κι οἱ θρηνωδίες. Τό κλάμα ἦταν τέχνη και κοινωνικό καθῆκον συνάμα. Ἄν τή στιγμή πού χαζοκουβέντιαζαν ἤ τρώγανε, ἀκουγότανε ξαφνικά ὁ ἦχος τοῦ ταμπούρλου ἤ τῆς σάλπιγγας, ἔπρεπε ἀμέσως νά μοιρολογήσουν δυνατά. Εἴχανε πάρει ἐντολή νά κλαῖνε στ' ἀλήθεια, ἀλλά τό περισσότερο καιρό δέν κατάφερναν παρά ν'

ἀναστενάζουν, χωρίς δάκρυα, καί δέν μποροῦσαν νά πετύχουν τίποτα παραπάνω ἀπό κάτι ἄχαρες κραυγές. Καμιά φορά τά μπέρδευαν κιόλας. Ἄκουγαν δηλαδή ή σάλπιγγα νά παίζει τό «Ἀναχώρηση», κι αὐτές τό μπλέκανε μέ τό «Ἐρχομός». Ὕστερα ἀπό τόση φιλότιμη προσπάθεια, ἀνακάλυπταν πώς ὁ κόπος τους πῆγε χαμένος. Ἤ ξεχνιόνταν καί δέν παίρνανε εἴδηση κάποιο πρόσωπο πού μόλις μπῆκε στό δωμάτιο. Πίσω ἀπ' τά πένθιμα κρέπια βασίλευε ἀπαράδεχτη σιωπή, κι ὕστερα ἀπό προσταγή τοῦ τελετάρχη ξέσπαγε ἀπότομα ἕνας λυγμός.

Ὅσο γιά τόν ἐκπρόσωπο τοῦ πρώτου κλάδου τῆς οἰκογένειας καί τούς γιούς τοῦ νεκροῦ, ὁ ρόλος τους δέν ἦταν καί τόσο κουραστικός. Τυπικά ὄφειλαν νά «χτυποῦν τά μέτωπά τους στό πάτωμα χύνοντας αἱμάτινα δάκρυα». Σήν πραγματικότητα, καλυμένοι πίσω ἀπό μιά κουρτίνα, δέν ἔχαναν πολλή ὥρα σέ κλάματα καί δημόσιες γονυκλισίες. Ὅταν ἔφτανε καινούριος ἐπισκέπτης, γονατίζαν πάνω σέ μιά ψάθα κι ὅταν ἐκεῖνος ἔφευγε ξαπλώνανε ἤ καθόντουσαν κι ἔπιαναν κουβέντα.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ, κι ὁ μικρότερος ἀδερφός του εἶχαν περισσότερους μπελάδες ἐκείνη τήν ἡμέρα ἀπό τίς προηγούμενες. Δέν μπόρεσαν νά ἐφαρμόσουν τήν «παθητική ἀντίσταση», μ' ἄλλα λόγια νά ἀδιαφορήσουν ἐντελῶς. Ὅσο κρατοῦσαν τά ἐπίσημα συλλυπητήρια, ἦταν ὑποχρεωμένοι νά τιμήσουν τήν οἰκογένεια. Μόλις ἀπάγγελνε ὁ τελετάρχης: «Εὐχαριστήρια τῶν υἱῶν καί ἐγγονῶν τοῦ ἐκλιπόντος», ξανάρχιζαν ἀτέλειωτες μετάνοιες, γελώντας ἀπό μέσα τους πού ἀναγκάζονταν νά κάνουν τέτοια μασκαριλίκια. Ἀκόμα, τούς ἔπιαναν τά γέλια καθώς βλέπανε τούς θείους καί τόν μεγάλο ἀδερφό τους μ' ἐκεῖνα τά σκουφιά ἀπό λινάρι καί τίς κρεμαστές κορδέλες πίσω στό σβέρκο, ντυμένους στά λευκά μέ φαρδιά γιλέκα ἀπό λινάρι, μέ κάτι ζῶνες ἀπό ἀλογότριχες καί σανδάλια ἀπό ἄχυρο, νά περπατοῦν ἀργά, σκυφτοί, κρατώντας τό ραβδί τοῦ

θρηνωδοῦ. Τό γλένταγαν, σάν νά παρακολουθοῦσαν στή σκηνή μιά χοντροκομμένη φάρσα.

Τά δυό ἀδέρφια, πού εἶχαν ἐγκλωβιστεῖ ὅλη τήν ἡμέρα, κατάφεραν νά τό σκάσουν τήν ἑπομένη. Ὁ μικρός ἔφυγε πρῶτος γιά νά ἐργαστεῖ στό ἀναγνωστήριο καί γύρισε ἀργά τό βράδυ πρίν ἀπό τόν ἀδερφό του. Στό χόλ βασίλευε ἀπόλυτη ἡσυχία. Οἱ ἱερεῖς εἴχανε φύγει. Ἡ προπατορική σάλα ἦταν ἔρημη, γεμάτη ἀπαίσιους ἴσκιους. Δυό ἀναμμένες λαμπάδες ἔλιωναν μπροστά στό φέρετερο, καί τό λιωμένο κερί γέμιζε τά κηροπήγια. Δέν ὑπῆρχε λιβάνι στό θυμιατήρι.

«Γιατί ἀπόψε τόση ἐρημιά; Ποῦ βρίσκονται;»

Τό ἀγόρι ξεφυτίλιασε τίς λαμπάδες κι ἄναψε ἕνα δεματάκι λιβάνι. Ξαφνικά ἀπ᾽ τό δωμάτιο τοῦ παπποῦ ἀκούστηκε ἡ χοντρή φωνή τοῦ πέμπτου θείου:

«Δέ γίνεται. Δέν μπορεῖ νά γίνει ἡ μοιρασιά, ἄν δέ λογαριαστοῦν καί τά ἔργα τέχνης καί οἱ πίνακες.»

Ὁ τρίτος θεῖος ἀπάντησε μέ ἀγανάκτηση:

«Αὐτά ἦταν τό πάθος τοῦ πατέρα μας, ὁλόκληρη ζωή. Ἐτούτη τή συλλογή τήν ἔφτιαξε μέ πολύ κόπο. Ἐμένα, πού εἶμαι γιός του, δέ μοῦ κάνει καρδιά νά τή σκορπίσω ἔτσι, ἀπερίσκεπτα.»

«Ἐμένα δέ μοῦ καίγεται καρφί γι᾽ αὐτά τά μπιχλιμπίδια,» ἔκανε σαρκαστικά ὁ τέταρτος θεῖος. «Ἀλλά ἄν δέ μοιραστοῦν τώρα, θά βρεθεῖ κάποιος πού θά τά καταβροχθίσει ὅλα μιά μέρα. Ὅ,τι ἀνῆκε στόν πατέρα μας πρέπει νά χωριστεῖ ἀνάμεσά μας σέ ἴσα μέρη.»

«Καλά λοιπόν, ἀφοῦ θέλετε μοιρασιά, νά τά μοιράσουμε αὔριο. Πάντως ἐγώ δέν εἶχα βέβαια τήν πρόθεση νά τά καταβροχθίσω ὅλα μόνος μου.»

Κι ὁ Ἀφέντης τοῦ Φωτός βάλθηκε νά βήχει, γιατί τόν ἔπνιγε ὁ θυμός.

«Κανένας δέ σέ κατηγόρησε γιά κάτι τέτοιο,» τόν κορόιδεψε ὁ Ἀφέντης τῆς Τόλμης. «Ἐσύ βγάζεις τόσα πολλά ἀπ᾽ τή δι-

κηγορία πού νιώθεις περιφρόνηση γιά κάτι τέτοια μικροπράγματα!»

'Εκεῖ πάνω ξέσπασαν κάτι δυνατές φωνές, κι ὕστερα ἕνα σούσουρο ἀπό κουβέντες γυναικῶν. Ἄνοιξε ἡ πόρτα, κι ὁ πέμπτος θεῖος βγῆκε ἔξω λέγοντας μέ ξινισμένο ὕφος:

«Τί ἀξία ἔχουν τά κληροδοτήματα κι οἱ χαζοδιαθῆκες; Ἡ τράπουλα ἦταν φτιαγμένη!»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἐρχόταν ἀπό πίσω του καταρακωμένος.

«Κάνατε κιόλας τή μοιρασιά ἔ; Δέ χάσατε τόν καιρό σας!» τοῦ φώναξε ὁ μικρός σαρκαστικά.

«Ἡ μαμά κι ἐγώ δέ μετρᾶμε καθόλου», ἀπάντησε μέ πίκρα ὁ μεγάλος. «Ὁ παππούς μοῦ ἄφησε τρεῖς χιλιάδες πιάστρα σέ μετοχές τῆς ἑταιρείας. Οἱ θεῖοι δέ θέλουν οὔτε νά τ' ἀκούσουν.»

«Κι ἡ θεία Ζάνγκ, ἡ κόρη τοῦ παπποῦ;» ρώτησε ὁ δεύτερος ἀδερφός πού ἐμφανίστηκε ξαφνικά.

«Τίποτα σχεδόν. Πεντακόσια πιάστρα σέ μετοχές πού κι αὐτα ἀναφέρονται μόνο σ' ἕνα κατάλογο μέ ἀσήμαντες δωρεές. 'Αλλά ἡ παλλακίδα Τσέν, ἅρπαξε ὁλόκληρο σπίτι. Κι ὅπως εἶναι μονάχα ὁ δικός μας κλάδος σέ καλές σχέσεις μέ τή θεία μας, κανένας ἄλλος δέ θά θελήσει νά τήν ὑπερασπιστεῖ.»

«Λοιπόν γιατί δέν τήν ὑπερασπίστηκες ἐσύ;» ρώτησε ἐπιθετικά ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ.

«Ὁ τρίτος θεῖος», ψιθύρισε ὁ μικρός.

Ἡ πόρτα ἄνοιξε πάλι καί βγῆκε βήχοντας ὁ 'Αφέντης τοῦ Φωτός ἀπ' τό δωμάτιο τοῦ γερο-ἄρχοντα.

36

Πλησίαζε ἡ μέρα πού θά γεννοῦσε ἡ Λί. Ἡ προοπτική αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀνησυχοῦσε τήν παλλακίδα Τσέν, τήν τέ-

ταρτη καί τήν πέμπτη θεία, καθώς καί μερικές ὑπηρέτριες, πού κάνανε ἀναρίθμητα μυστικά συμβούλια γι' αὐτό τό θέμα. Τελικά, ἡ παλλακίδα ἀνακοίνωσε τίς ἀπόψεις της μέ τή μεγαλύτερη σοβαρότητα, παρουσία τῶν τριῶν θείων: ὅταν γεννάει μιά γυναίκα μέσα στό ἴδιο σπίτι ὅπου ἀκόμα ὑπάρχει ἕνα φέρετρο, τό αἷμα τῆς λεχώνας σκεπάζει τό πτῶμα, καί τό αἷμα τοῦ νεκροῦ φεύγει ἀπό πάνω του. Σίγουρα πράγματα. Ἡ μόνη λύση ἦταν νά στείλουν κάπου μακριά τήν ἔγκυο γυναίκα, καί δέν ἦταν ἀρκετό αὐτό, γιατί τό αἷμα της θά 'βρισκε τό δρόμο νά γυρίσει στό σπίτι. Ἔπρεπε νά τήν πᾶνε ἔξω ἀπό τά τείχη τῆς πόλης. Μά κι αὐτό δέν ἦταν ἀρκετό. Οἱ πύλες τῆς πόλης δέ θά ἐμπόδιζαν τό αἷμα νά περάσει. Θά 'πρεπε νά τήν πᾶνε πέρα ἀπό κάποιο γεφύρι. Κι ἴσως νά μήν ἔφτανε οὔτε αὐτό. Ἐδῶ στό σπίτι, θά κουκουλώνανε τό φέρετρο μέ τούβλα καί χῶμα ἔτσι ὥστε νά μοιάζει μέ τάφο. Μ' αὐτόν τόν τρόπο μπορεῖ ν' ἀποφεύγανε τή συμφορά.

Ἡ πέμπτη κυρία, μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ ἄντρα της καί τῆς τέταρτης κυρίας, ἐπιδοκίμασε θερμά τήν παλλακίδα Τσέν. Ὁ τέταρτος θεῖος, πού ἀρχικά δέν πίστευε τίποτα ἀπ' αὐτά, ὑποχώρησε ὕστερα ἀπό μερικές ἐξηγήσεις τῆς γυναίκας του. Μέ τή σειρά τους, συμφώνησαν κι ὁ τρίτος θεῖος κι ἡ πρώτη κυρία. Ἀπό τή γενιά αὐτή μόνο ἡ τρίτη κυρία δέ μίλαγε καθόλου. Τό γεγονός εἶναι πώς συμφώνησαν ὅλοι μ' αὐτή τήν πρόταση καί ἐπιβάλανε στόν ἀνηψιό τους νά τήν ἐφαρμόσει ἀμέσως, γιατί ἡ ἔγνοια γιά τόν παππού ἔμπαινε πάνω ἀπ' ὅλα.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, καταχεραυνωμένος ἀπ' αὐτό τό ἀπρόσμενο χτύπημα, συγκατένευσε χωρίς νά διαμαρτυρηθεῖ καθόλου. Ἀπό τότε πού ἦρθε στόν κόσμο, δέν ἐπαναστάτησε ποτέ του, ὅποια ἀδικία κι ἄν ἐπρόκειτο νά ὑποστεῖ. Προτιμοῦσε νά κλάψει κρυφά, νά πνίξει τήν ὀργή του, νά μείνει σωστό κουρέλι, ἀλλά νά μή δείξει τίποτα στούς ἄλλους. Ὅλα τ' ἀνεχότανε, καί δέν καταλάβαινε πώς ἡ δική του ὑποταγή θά μποροῦσε νά προκαλέσει τή δυστυχία ἄλλων ἀνθρώπων.

᾿Ανακοίνωσε στή γυναίκα του τήν ἀπόφαση τῶν θείων του, κι ἐκείνη δέν παραπονέθηκε, μόνο ἄρχισε νά κλαίει σιωπηλά. Αὐτά τά δάκρυα ἦταν ὅλη ἡ ἀντίστασή της. Μά σέ τί χρησίμευαν; Δέν εἶχε τή δύναμη νά προστατέψει τόν ἑαυτό της. Κι ὁ ἄντρας της δέν μποροῦσε νά κάνει τίποτα. Ὄφειλαν λοιπόν νά σκύψουν τό κεφάλι μπροστά στή θέληση τῆς οἰκογένειας.

«Τό ξέρεις πώς δέν τά πιστεύω αὐτά, ἀλλά τί μπορῶ νά κάνω;» φώναξε ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἀποθαρρυμένος. «Ὅλοι τους ἰσχυρίζονται πώς εἶναι προτιμότερο νά πιστεύεις στήν ἀλήθεια αὐτῶν τῶν φαινομένων παρά νά τήν ἀρνιέσαι.»

«Δέν τά ᾿χω μαζί σου, τά ᾿χω μέ τή μοίρα μας. ᾿Εσύ δέν πρέπει μέ κανένα τρόπο νά θεωρηθεῖς ἀσεβής. ᾿Εγώ ἡ ἴδια δέν τό δέχομαι αὐτό.»

«Συγχώρα με, εἶμαι τόσο ἀδύναμος. Δέν εἶμαι ἱκανός οὔτε τή γυναίκα μου νά προστατέψω.»

«Μή μιλᾶς ἔτσι, ἔχεις κιόλας τόσες ἄλλες σκοτοῦρες. Μ᾿ ἀγαπᾶς τόσο. Μόνο εὐγνωμοσύνη σοῦ χρωστῶ.»

«Εὐγνωμοσύνη; Κοροϊδεύεις τώρα; ᾿Εδῶ καί κάμποσο καιρό σοῦ προκαλῶ μονάχα στεναχώριες. Ἴσα ἴσα τώρα πού εἶναι προχωρημένη ἡ ἐγκυμοσύνη σου, πού εἶναι τόσο εὔθραυστη ἡ ὑγεία σου, σέ στέλνω ἔξω ἀπό τήν πόλη, σ᾿ ἕνα μέρος ἀπόμερο, ὅπου θά εἶσαι μόνη σου, χωρίς βολές. Ὑπάρχει ἄλλη γυναίκα πού θά τό ἀνεχόταν αὐτό; Καί μιλᾶς γιά εὐγνωμοσύνη», πρόσθεσε ἀπό μέσα του.

Ἡ Λί βγῆκε ἀπ᾿ τό δωμάτιο χωρίς ν᾿ ἀπαντήσει. Γύρισε ἀμέσως κρατώντας ἀπ᾿ τό χέρι τό γιό της. Τόν ἔβαλε στήν ἀγκαλιά τοῦ ἄντρα της, πού τόν φίλησε καί τόν κοίταξε μέ ἄπειρη τρυφερότητα πρίν τόν ἀφήσει κάτω. Κι εἶπε μέ πίκρα:

«᾿Εγώ εἶμαι ξεγραμμένος. ᾿Ανάθρεψέ τον καλά τό γιό μας νά γίνει ἄντρας σωστός, νά μή μοῦ μοιάσει.»

Τράβηξε γιά τήν πόρτα σκουπίζοντας τά μάτια του.

«Ποῦ πᾶς;»

«Νά βρῶ ἕνα μέρος γιά νά μείνεις.»

Ἔφυγε βιαστικά γιά νά μήν παρατείνεται αὐτή ἡ σκηνή.

Γύρισε ἀργά. Δέν ἦταν εὔκολο πράγμα νά βρεῖς κατάλυμα. Ὡστόσο κάτι κατάφερε. Σ' ἕνα μικρό περίβολο, ἦταν ἕνα μικροσκοπικό περίπτερο τριῶν δωματίων μέ χαμηλά παραθυράκια σκεπασμένα μέ χαρτί, καί χωμάτινο πάτωμα ὅπου ἔπεφταν σπάνια ἐπάνω του οἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου. Οἱ τοῖχοι ἦταν γεμάτοι ὑγρασία. Στάθηκε ἀδύνατο νά βρεῖ κάτι καλύτερο. Ἔπρεπε νά πληροῖ ὁπωσδήποτε τούς δυό ὅρους: νά εἶναι ἔξω ἀπό τήν πόλη, καί πέρα ἀπό γεφύρι.

Τό διαμέρισμα νοικιάστηκε. Πρίν πάει ἐκεῖ ἡ Λί νά ἐγκατασταθεῖ, πῆγε νά τό δεῖ ἡ παλλακίδα Τσέν ἔχοντας μαζί της μιά ὑπηρέτρια. Μετά πῆγαν κι ἡ τέταρτη κι ἡ πέμπτη κυρία. Κανένας δέν ἔφερε ἀντίρρηση στήν ἐκλογή τοῦ συζύγου. Ἐν τῷ μεταξύ ἐκεῖνος ἔκανε τίς προετοιμασίες γιά τήν ἀναχώρηση. Ἤθελε νά ἑτοιμάσει ὁ ἴδιος τίς ἀποσκευές, γιά νά μήν κουραστεῖ καθόλου ἡ γυναίκα του. Ἀναγκάστηκε ἐκείνη νά τόν παρακολουθεῖ καθιστή.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κι ὁ μικρός μπῆκαν στό δωμάτιο τοῦ ἀδερφοῦ τους.

«Μέ τά σωστά σου σκοπεύεις νά τήν πάρεις ἀπό δῶ τή νύφη μας;» ρώτησε ὁ μικρός. Ὁ μεγάλος, ἀμήχανος, κούνησε σιωπηλά τό κεφάλι. «Τρελάθηκες; Πιστεύεις στίς χαζομάρες τους;»

«Πιστεύω δέν πιστεύω... τί ἔχει νά κάνει; Αὐτοί εἶναι οἱ δυνατότεροι.»

«Μά ἄν εἶχες διαμαρτυρηθεῖ, αὐτό ἐδῶ θά ἦταν κι ἡ τελευταία τους ἀπόπειρα.»

«Ἔχει δίκιο ὁ ἀδερφός μας», ἔκανε ὁ δεύτερος γιός. Δέν πρέπει νά τήν πάρεις τή γυναίκα σου ἀπό δῶ. Πήγαινε νά τούς ἐξηγήσεις τούς λόγους, θά καταλάβουν. Στό κάτω κάτω, μπορεῖς νά κάνεις ἔκκληση στήν εὐθυκρισία τους.»

«Τήν εὐθυκρισία τους;» εἶπε ὁ μεγάλος. «Ἀκόμα κι ὁ τρίτος θεῖος μας πού σπούδασε τόσα χρόνια καί τέλειωσε νομικά

στήν Ἰαπωνία, ἀναγκάστηκε νά ὑποχωρήσει. Σέ τί θά χρησιμέψουν οἱ ἐξηγήσεις μου; Ἀπ' τήν στιγμή πού δέ θέλω νά κατηγορηθῶ γιά ἀσέβεια, ὀφείλω νά ὑποκύψω. Μόνο πού ἡ γυναίκα μου θά ὑποφέρει.»

«Ἀπό τί θά ὑποφέρω; Ἴσα ἴσα, ἐκεῖ κάτω θά βρῶ ἡσυχία, θά 'χω καί κάποιον νά μέ περιποιεῖται, νά μοῦ κάνει παρέα, δέ θά μοῦ λείψει τίποτα.»

Τό γέλιο τῆς κοπέλας ἀντήχησε σάν κλάμα.

«Ὥστε συνθηκολογεῖς γι' ἄλλη μιά φορά;» ἔκανε ὅλο ἀγανάκτηση ὁ μικρός. Ἀναρωτιέμαι γιατί μονίμως συνθηκολογεῖς. Θυμήσου πόσο τό 'χεις πληρώσει αὐτό. Καί πάρε παράδειγμα τόν ἀδερφό μας: παρολίγο νά πέσουν θύματα τῆς δειλίας σου ἡ Κιθάρα κι ἐκεῖνος. Στήν ἐπανάστασή του χρωστάει τή νίκη του.»

Στά χείλια τοῦ δεύτερου ἀδερφοῦ διαγράφηκε ἕνα χαμόγελο περηφάνιας. Κολακευόταν πού πράγματι «εἶχε κερδίσει τήν εὐτυχία του κάνοντας ἕναν ὡραῖο ἀγώνα», σύμφωνα μέ τήν ἀγαπημένη ἔκφραση τοῦ μικρότερου.

«Ναί, νικήσατε,» ἀπάντησε ὁ μεγάλος, κρύβοντας τήν ἀγανάκτησή του πίσω ἀπό ἕνα εἰρωνικό τόνο, «ἐπαναστατεῖτε ἐναντίον ὅλων, τά περιφρονεῖτε ὅλα, εἶστε οἱ νικητές. Μά ἡ δική σας νίκη εἶναι πού μέ χαντακώνει ἐμένα. Σᾶς μισοῦν, κι ἐκδικοῦνται ἐπάνω μου ἀποκλειστικά. Μέ σιχαίνονται, μέ κοροϊδεύουν, μέ προσβάλλουν, μέ γελοιοποιοῦν ἀποκαλώντας με «ἄρχοντα -κληρονόμο τοῦ πρώτου κλάδου». Ἐσεῖς μπορεῖτε νά ὑψώσετε τό λάβαρο τῆς ἐπανάστασης καί νά παρατήσετε τό σπίτι. Μά ἐγώ τί μπορῶ νά κάνω; Νά φύγω μόνος μου, ὅπως ἔκανε ὁ δεύτερος ἀδερφός μας; Εἶναι πολλά πράγματα πού δέν τά ξέρετε. Καί τί δέν ἄκουσα ἐγώ γιά κεῖνο τό συνοικέσιο πού χάλασε! Ἀλλά κι ἐξαιτίας σου, μικρέ μου, ἐπειδή γράφεις στά διάφορα περιοδικά καί κάνεις παρέα μέ θερμοκέφαλους. Ὅλα τά κατάπια. Μόνο ἐγώ ξέρω τί ἔχω περάσει. Ἐσεῖς δέν ἔχετε ἰδέα. Ἐμπρός, συνεχίστε νά ξεφουρνίζετε τά ὡραῖα σας

λόγια, κηρύχτε τήν ανταρσία καί τήν πάλη. Έγώ σέ ποιόν μπορώ νά πώ ώραία λόγια;»

Όρμησε στό κρεβάτι του κι έκρυψε τό πρόσωπό του στά χέρια του. Ή Λί έσκυψε πάνω άπ' τό τραπέζι κι άρχισε νά κλαίει χαμηλόφωνα.

Ό δεύτερος άδερφός άρχισε νά μετανιώνει πού είχε σκεφτεί μόνο τόν έαυτό του χωρίς νά λογαριάσει τόν άδερφό του. Ό μικρός όμως είχε έντελώς άλλη διάθεση. Τόν είχε συγκινήσει κάπως ή στάση καί τό παράπονο τοΰ Ήλιου τοΰ Καινούριου, άλλά κάποιες ώμές σκέψεις τόν έμποδίζανε ν' άφεθεί σέ συναισθηματισμούς. Μέσα του έκλεινε πιό πολύ μίσος παρά άγάπη. Έμπρός στά μάτια του γυάλιζε ή έπιφάνεια τής λίμνης, ύστερα ένα φέρετρο. Καί τώρα... Δέν μποροΰσε νά τά βγάλει άπ' τό μυαλό του κι ή καρδιά του φούσκωνε άπό μίσος. Μιά άξιαγάπητη μητέρα είχε μάθει καί σ' αύτόν καί στ' άδέρφια του ν' άγαπάνε. Άκολουθώντας τά διδάγματά της, είχε πονέσει γιά τούς όμοίους του, είχε συντρέξει τόν πλησίον του, είχε σεβαστεί τήν οίκογένειά του, κι είχε φερθεί γενναιόψυχα στούς κατωτέρους του. Άλλά τί όψη παρουσίαζαν οί μεγαλύτεροί του; Μέσα στό σπίτι κυριαρχοΰσαν σκοτεινές δυνάμεις, άρνούμενες τήν άγάπη. Είχε δεί νεαρά πλάσματα νά γίνονται θύματα άνώφελων θυσιών, πλάσματα πολύ άκριβά γι' αύτόν, πού θά 'θελε νά τά κρατήσει κοντά του, μά πού άναγκάστηκε νά τ' άποχαιρετήσει χωρίς νά μπορεί νά τούς προσφέρει βοήθεια. Κι έβλεπε κι άλλα νά παίρνουν τό δρόμο πρός τήν καταστροφή γιά νέες θυσίες έξίσου μάταιες. Τά μόνα λόγια πού τοΰ έρχονταν πιά στό στόμα ήταν κατάρες. Τελικά είπε ψυχρά:

«Άντε, έξαιτίας σου πέθανε κιόλας μιά γυναίκα. Έλπίζω νά μή σφαγιάσεις κι άλλη.»

Καί βιάστηκε νά φύγει.

Μέσα στό δωμάτιό του ένιωσε άπομονωμένος όσο ποτέ άλλοτε. Ό κόσμος τοΰ φάνηκε ένα θέατρο όπου παίζονταν μο-

νάχα τραγωδίες. Πόσα δάκρυα, πόσοι καημοί, πόσοι ἄνθρωποι πού ζοῦσαν μόνο καί μόνο γιά τό χαμό τους ἤ γιά τό χαμό κάποιων ἄλλων. Γιατί τόση δυστυχία; Ἡ ψυχή τοῦ ἀγοριοῦ ἦταν ὅλο πικρία. «Ὅ,τι καί νά γίνει, ἐγώ δέ θά τούς μοιάσω, ἐγώ θά τραβήξω τό δρόμο μου. Στήν ἀνάγκη, θά περάσω πάνω ἀπ' τά πτώματά τους.»

Ἀναθάρρησε μ' αὐτήν τήν σκέψη, καί τράβηξε γιά τήν αἴθουσα «Τό Καλό τοῦ Λαοῦ», νά βρεῖ τούς φίλους του.

Ὅταν συνῆλθε κάπως ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου πῆγε τή γυναίκα του στήν καινούρια κατοικία. Τούς συνόδεψαν ἡ πρώτη κυρία, τό Ἁγνό Λουλούδιασμα καί τό Ἁγνό Λουλούδι. Λίγο ἀργότερα ἦρθαν νά τούς βροῦν ἡ Κιθάρα μέ τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ. Ἡ ψυχοκόρη Ζάνγκ κι ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος θά 'μεναν ἐκεῖ, στήν ὑπηρεσία τῆς νέας γυναίκας.

Τό σπίτι φυσικά δέν τῆς ἄρεσε. Ποτέ δέν εἶχε ξαναμείνει σέ τέτοιο μέρος, καί κυρίως, δέν εἶχε χωριστεῖ ποτέ ἀπό τόν ἄντρα της ἀπό τότε πού παντρεύτηκε. Κι ἔπρεπε τώρα νά μείνει ἐκεῖ μονάχη της, ἔξω ἀπ' τήν πόλη, περίπου γιά ἕνα μήνα, νά ζήσει σ' αὐτό τό ὑγρό καί σκοτεινό μέρος. Προσπάθησε, ἀλλά μάταια, νά φέρει στό νοῦ της εὐχάριστα πράγματα. Ὡστόσο ἔπρεπε νά κρύψει τή στεναχώρια της ἀπό τούς ἄλλους. Ὅση ὥρα τακτοποιοῦσαν τά πράγματά της, ἐκείνη ἔκλαιγε στά κρυφά, κι ἔπαιρνε χαρούμενο ὕφος ὅταν πλησίαζε κανείς. Ὅσοι ἀνησυχοῦσαν, ἀναθάρρυσαν κάπως χάρη στή ξεγνοιασιά πού κατάφερε νά δείξει.

Γρήγορα ἔφτασε κι ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ.

«Γιατί φεύγετε ὅλοι μαζί;» τούς ρώτησε. «Κιθάρα, Ἁγνό Λουλούδι, δέν κάθεστε λιγάκι ἀκόμα;»

Ἡ Κιθάρα ἀπάντησε:

«Ὅπου νά 'ναι θά κλείσουν οἱ πύλες τῆς πόλης, κι εἴμαστε μακριά. Αὔριο θά 'ρθω πάλι.»

«Οἱ πύλες τῆς πόλης!»

Ἡ Λί τό ἐπανέλαβε αὐτό δυό φορές.

Δέν ἦταν μόνο ἡ ἀπόσταση πού θά τή χώριζε ἀπ' τόν ἄντρα της, ὑπῆρχαν καί πολλές διαδοχικές πόρτες πού μένανε κλειστές ἀπό τή νύχτα μέχρι τό πρωί. Ἄν πέθαινε, ἐκεῖνος δέ θά 'ξερε τίποτα, δέ θά μποροῦσε νά τρέξει κοντά της. Τήν ἐξόρισαν σέ τόπο μακρινό, σάν κατάδικο. Τά μάτια της γέμισαν δάκρυα.

«Εἶναι πολύ ἔρημο αὐτό τό μέρος. Μέ τρομάζει.»

Τό Ἁγνό Λουλούδι προσπάθησε νά τήν ἡσυχάσει:

«Μή φοβᾶσαι. Αὔριο βράδυ θά μείνω κι ἐγώ ἐδῶ νά 'χεις παρέα.»

«Κι ἐγώ τό ἴδιο, θά παρακαλέσω τή μαμά νά μ' ἀφήσει», πετάχτηκε τό Ἁγνό Λουλούδιασμα.

«Λίγη ὑπομονή χρειάζεται καί σέ λίγο θά νιώσεις πολύ ἄνετα» εἶπε ὁ ἄντρας της μ' ἕνα βιασμένο χαμόγελο. «Ἔχεις δυό ἔμπιστους ὑπηρέτες. Μή φοβᾶσαι. Αὔριο οἱ κουνιάδες σου θά μείνουν μαζί σου. Ἐγώ θά προσπαθήσω νά ἔρχομαι κάθε μέρα. Κάνε λίγη ὑπομονή, ἕνας μήνας περνάει εὔκολα.»

Ἡ πεθερά της, ἔδωσε μερικές ὁδηγίες ἀκόμα καί φύγανε. Ἡ Λί τούς κοίταξε ν' ἀνεβαίνουν στά φορεῖα, ἀκουμπισμένη στήν ἐξώπορτα. Ὁ ἄντρας της κατέβηκε πάλι καί πῆγε κοντά της νά τή ρωτήσει μήπως χρειάζεται τίποτ' ἄλλο. Τοῦ ἀπάντησε πώς εἶχε ὅλα τά ἀπαραίτητα.

«Νά μοῦ φέρεις αὔριο τόν Μικρό Πιστό, μοῦ λείπει πολύ. Νά τόν προσέχεις. Μή γράψεις στή μαμά γιά μένα, θ' ἀνησυχήσει.»

«Τῆς ἔγραψα προχτές, χωρίς νά σοῦ πῶ τίποτα, γιατί ἐσύ δέ θά μ'ἄφηνες.»

«Γιατί τό 'κανες αὐτό; Ἄν μάθει πώς τώρα βρίσκομαι...»

Σταμάτησε γιά νά μήν τόν στεναχωρέσει.

«Μά ἔπρεπε νά εἶναι ἐνήμερη. Ἄν μπορέσει νά ἔρθει ἐγκαίρως, θά σέ περιποιηθεῖ κι ἐκείνη.» Κοιτάχτηκαν γιά κάμποση ὥρα, σιωπηλά, πνίγοντας τά λόγια μέσα τους. «Φεύγω. Πήγαινε νά ξαπλώσεις λίγο». Προτοῦ ἀνέβει στό φορεῖο γύρισε

πολλές φορές καί τήν κοίταξε.

«Αὔριο νά ἔρθεις νωρίς» τοῦ φώναξε ἐκείνη, ἀκουμπισμένη πάντα στήν πόρτα.

Κουνοῦσε τό χέρι της μέχρι πού χάθηκε στή στροφή τοῦ δρόμου. Τότε μόνο μπῆκε μέσα στό σπίτι, κρατώντας τή ϐαριά κοιλιά της.

Τήν ἄλλη μέρα ἦρθε ὁ ἄντρας της πολύ νωρίς, μαζί μέ τό γιό του. Ἡ ἀδερφή του ἦρθε προετοιμασμένη νά μείνει, ὅπως εἶχε ὑποσχεθεῖ. Τό Ἁγνό Λουλούδιασμα ἦρθε μόνο γιά ἐπίσκεψη, γιατί δέν εἶχε καταφέρει τόν πατέρα της νά τήν ἀφήσει νά μείνει ἔξω ἀπό τήν πόλη. Σέ κάποια στιγμή ἦρθε κι ἡ Κιθάρα, καί γιά λίγο τό σπιτάκι γέμισε γέλια καί χαρές.

Ἡ ὥρα πέρασε σάν ὄνειρο. Ἔπρεπε πάλι νά χωριστοῦν. Τό παιδί ἄρχισε νά κλαίει. Μέ κανένα τρόπο δέν ἤθελε νά γυρίσει στό σπίτι, ἤθελε νά μείνει μέ τή μαμά του, πράγμα ἀδύνατο. Ἐκείνη ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά μετατρέψει τά δάκρυα σέ γέλια καί νά τό κάνει ν' ἀκολουθήσει φρόνιμα τόν πατέρα του. Ὅπως καί τήν προηγούμενη, συνόδεψε τόν ἄντρα της μέχρι τήν ἐξώπορτα.

«Αὔριο νά 'ρθεις νωρίς.»

«Φοβᾶμαι πώς δέ θά μπορέσω νά 'ρθω. *Αὐτοί* ἔχουνε φέρει χτίστες νά φτιάξουν ἕνα εἶδος εἰκονικοῦ τάφου, καί θέλουν νά ἐπιστατήσω.» Εἶδε τά δάκρυα νά γυαλίζουν στά μάτια τῆς γυναίκας του, καί συνέχισε: «Θά προσπαθήσω νά 'ρθω. Θά 'ρθω ὁπωσδήποτε. Κλαῖς; Γιατί στεναχωριέσαι ἔτσι εὔκολα; Πρέπει νά σκεφτεῖς τήν ὑγεία σου. Ἄν ἀρρωστήσεις, ἐγώ...»

Ἕνα μελαγχολικό χαμόγελο φάνηκε στά χείλη τῆς Λί:

«Κι ἐγώ ἡ ἴδια δέν ξέρω γιατί στεναχωριέμαι.»

Μιλοῦσε ἀργά, χωρίς νά τόν ἀφήνει ἀπό τά μάτια της. Μέ τό ἕνα χέρι χάιδευε τό μάγουλο τοῦ γιοῦ της.

«Ὅταν φεύγεις, μοῦ φαίνεται πώς δέ θά σέ ξαναδῶ. Φοϐᾶμαι πολύ, δέν ξέρω γιατί.»

«Τί φοϐᾶσαι; Εἴμαστε κοντά, σέ ϐλέπω κάθε μέρα, κι ἀπόψε

ή άδερφή μου θά μείνει μαζί σου.»

'Αλλά κι αυτός είχε άρχίσει νά νιώθει μουδιασμένος άπό φόβο.

«Αυτό έκεϊ πέρα δέν είναι ό ναός;» ρώτησε ξαφνικά δείχνοντας δεξιά τή σκεπή ένός μοναστηριού πού ξεπρόβαλλε πίσω άπ' τίς στέγες. «'Εκεί δέν έχουν βάλει τό φέρετρο τής ξαδέρφης μας πού πέθανε; Μόλις μπορέσω θά πάω νά τή δώ.»

'Ο άντρας της κοίταξε πρός τήν κατεύθυνση εκείνη, χλώμιασε, καί έστρεψε τό κεφάλι. Πήρε τό χέρι τής γυναίκας του καί τό έσφιξε δυνατά:

«Μήν πάς έκεϊ, μήν πάς!» είπε σ' ένα τόνο πού εκείνη δέν επρόκειτο ποτέ νά τόν ξεχάσει. "Αφησε απότομα τό χέρι της. «Φεύγω.»

Κι απομακρύνθηκε μέ μεγάλες δρασκελιές.

Στό γυρισμό, τό παιδάκι φώναζε συνέχεια τή μητέρα του, κι ό πατέρας πάσχιζε νά συγκρατήσει τά δάκρυά του. Μπαίνοντας στό σπίτι, έπεσε πάνω στήν παλλακίδα Τσέν πού έβγαινε άπό τήν προπατορική σάλα:

«Πρώτε μικρέ άφέντη, πώς είναι ή γυναίκα σας;» ρώτησε μ' ένα ψεύτικο χαμόγελο.

«Καλά είναι, σάς ευχαριστώ.»

«Θά γεννήσει σύντομα;»

«'Υποθέτω σέ λίγες μέρες.»

«Μήν ξεχάσετε πώς δέν επιτρέπεται νά μπείτε στό δωμάτιό της όσο κρατάει ό τοκετός.»

Μίλησε ξερά. 'Απομακρύνθηκε χαχανίζοντας.

Αυτό δέν ήταν τίποτα καινούριο γιά τόν μεγάλο άδερφό. Αυτή τήν απαγόρευση τήν είχε ακούσει πολλές φορές. Μά εκείνη τή στιγμή, αντήχησε στ' αυτιά του απαίσια. "Εμεινε ασάλευτος κοιτώντας τήν παλλακίδα ν' απομακρύνεται, χωρίς ν' ακούει τό γιό του πού τόν φώναζε καί τόν τράβαγε άπ' τό χέρι.

37

Τέσσερις μέρες άργότερα, ό Ήλιος τοῦ Καινούριου, πού εἶχε καθυστερήσει μέ τίς διάφορες ἀσχολίες του, ἔφτασε πιό ἀργά ἀπ' τό συνηθισμένο στό κατάλυμα τῆς γυναίκας του. Ἦταν τρεῖς τό ἀπόγευμα. Μπῆκε στήν αὐλή φωνάζοντας τό ὄνομά της, καί προχώρησε βιαστικά γιά τό δωμάτιο. Στό κατώφλι ἀναγκάστηκε νά σταματήσει: ἡ πελώρια ψυχοκόρη Ζάνγκ τοῦ ἔφραξε τό δρόμο.

«Πρῶτε μικρέ ἀφέντη, δέν μπορεῖτε νά μπεῖτε.»

Ἦταν ἀρκετό νά καταλάβει.

Ἀποτραβήχτηκε ὑπάκουα. Γιά μιά στιγμή στάθηκε ζαλισμένος στό μεσιανό δωμάτιο, ὕστερα βγῆκε. Ἡ πόρτα τῆς κρεβατοκάμαρας εἶχε κλείσει μέ θόρυβο. Ἀπό μέσα ἀκούγονταν πατήματα καθώς καί κρυφομιλήματα ἀπό μιάν ἄγνωστη γυναικεία φωνή. Στάθηκε σάν χαμένος κάτω ἀπ' τό παράθυρο κοιτώντας τά χόρτα καί τά λουλούδια πού φύτρωναν στόν μικρό περίβολο. Τό κεφάλι του ἦταν ἄδειανό. Τόν εἶχε πλημμυρίσει μιά ἀκαθόριστη αἴσθηση. Δέν ἤξερε νά πεῖ ἄν ἦταν γλυκιά ἤ πικρή, χαρούμενη ἤ ὀδυνηρή. Ἦταν ἕνα μεῖγμα ἀπ' ὅλα αὐτά. Λίγα χρόνια πρίν, εἶχε βρεθεῖ σ' ἀνάλογη κατάσταση ὥς ἕνα σημεῖο, ἀλλά στήν πραγματικότητα ἦταν πολύ διαφορετική. Τί συγκίνηση εἶχε νιώσει, πόσα δάκρυα χαρᾶς! Πόσο τήν εἶχε εὐχαριστήσει τή Λί, πόσο τήν εἶχε περιποιηθεῖ. Εἶχε πονέσει μέ τούς πόνους της, κι εἶχε ζαλιστεῖ ἀπό τό δῶρο πού τοῦ εἶχε κάνει. Τήν εἶχε δεῖ νά δρασκελίζει ὅλα τά ὀδυνηρά ἐμπόδια γιά νά φτάσει στή νίκη. Ὁ νοῦς του εἶχε περάσει ἀπό τήν ἀνησυχία στή γαλήνη, ἀπό τή λύπη στήν ἀγαλλίαση. Κι ὅταν τοῦ παρουσίασαν τό γιό του, τόν πρωτότοκο, τυλιγμένο στά σπάργανα, τόν πῆρε ἀπό τήν ἀγκαλιά τῆς μαμμῆς, φίλησε μέ λατρεία ἐκεῖνο τό κόκκινο μουτράκι, κι ὁρκίστηκε νά τό προστατεύει, νά θυσιαστεῖ γιά χάρη του. Πλησίασε στό κρεβάτι κι ἔσκυψε πάνω ἀπ' τό κουρασμένο πρόσωπο τῆς γυναίκας του.

τῆς χάιδεψε τό χέρι, τήν ρώτησε πῶς αἰσθάνεται, καί μ' ἕνα βλέμμα φορτωμένο εὐγνωμοσύνη καί τρυφερότητα τῆς μετέδωσε αὐτό πού κανένας δέν μποροῦσε ν' ἀκούσει. Κι ἐκείνη τόν κοίταξε περήφανη κι ἐρωτευμένη. Ὕστερα στράφηκε στό μωρό καί μουρμούρισε μέ φωνή πού ἔπαλλε:

«Εἶμαι πολύ καλά. Κοίταξέ τον. Δέν εἶναι ὑπέροχος; Βρές του γρήγορα ἕνα ὡραῖο ὄνομα.»

Πῶς ἀκτινοβολοῦσε ἐκεῖνο τό πρόσωπο ἀπό τήν εὐτυχία τῆς πρώτης μητρότητας!

Μά ὅλα αὐτά ἦταν παρελθόν.

Τώρα δέν ὑπῆρχε ἡ ἀλλοτινή χαρά τῆς ἀναμονῆς. Τώρα τόν ἔτρωγε ἡ ἀνησυχία, ἡ μεταμέλεια, καί τοῦ εἶχε γίνει ἔμμονη ἰδέα ἡ σκέψη:

«Τῆς ἔκανα μεγάλο κακό.»

Ἀκούστηκε ἡ φωνή τῆς ὑπηρέτριας:

«Πῶς αἰσθάνεστε, κυρία;»

«Ἄχ, ἄχ, πονάω!»

Ἐκεῖνες οἱ κραυγές πόνου τόν κάναν ν' ἀνατριχιάσει. Ἔσφιξε τά δόντια, ἔσφιξε τίς γροθιές του καί πάλεψε νά κατανικήσει τό ἄγχος του. Ἔφτασε στό σημεῖο νά σκεφτεῖ: «Δέν εἶναι ἡ δική της φωνή. Ποτέ δέν εἶχε τόσο δυνατή φωνή.»

Μά ποιός ἄλλος μποροῦσε νά 'χει φωνάξει ἐκτός ἀπό κείνη;

«Αὐτή εἶναι, αὐτή εἶναι, ἡ γυναίκα μου.»

«Ἄχ, πονάω, πονάω! Ἄχ!»

Νόμιζε πώς ἀκούει οὐλιαχτά ζώου, κι ἀνάμεσα σ' αὐτά ξεχώριζε διάφορα σούρτα-φέρτα, κουβέντες, σκεύη πού βρόνταγαν κι ἔπιπλα πού μετατοπίζονταν. Ἔκλεισε μέ τά χέρια του τ' αὐτιά του μουρμουρίζοντας: «Δέν εἶναι ἐκείνη, δέν εἶναι ἡ Λί μου. Ἐκείνη εἶναι τόσο γλυκιά, δέν μπορεῖ νά φωνάζει ἔτσι.»

Ξετρελαμένος, πλησίασε στό παράθυρο καί προσπάθησε νά κοιτάξει μέσα. Ἦταν ἑρμητικά κλειστό. Μάντευε μόνο ἀπό τούς ἤχους.

«Κυρία, κάντε ὑπομονή, σ' ἕνα λεπτό ὅλα θά τελειώσουν.» ἀκούστηκε ἡ φωνή τῆς ἄγνωστης γυναίκας.

«Ἄ, πῶς ὑποφέρω!»

Καινούριες κραυγές. Ὁ ἦχος τοῦ κορμιοῦ πού στρίβει ἀπότομα στό κρεβάτι.

Μπῆκε στό σπίτι καί χτύπησε τήν πόρτα δυνατά. Καμιά ἀπάντηση. Μόλις ἔκανε νά γυρίσει στήν αὐλή, οἱ κραυγές ξανάρχισαν. Χτύπησε πιό δυνατά. Μέ τή γροθιά του.

«Ποιός εἶναι;» ἔκανε ἡ ὑπηρέτρια.

«Ἀφῆστε με νά μπῶ.»

Καμιά ἀπάντηση, ἡ πόρτα πάντα κλειστή. Οἱ φωνές ἐξακολουθοῦσαν.

«Ἀφῆστε με νά μπῶ, ἀφῆστε με νά μπῶ!»

«Πρῶτε μικρέ ἀφέντη, δέν πρέπει νά μπεῖτε, δέν μπορῶ νά σᾶς ἀνοίξω. Ἡ τέταρτη κυρία κι ἡ παλλακίδα ἡ κυρία Τσέν μοῦ τό ἀπαγόρευσαν...»

Δέν ἄκουγε πιά, σκεφτότανε μόνο τή γυναίκα του.

Ξεχώρισε τήν πονεμένη φωνή τῆς Λί:

«Κι ὁ ἄντρας μου; Γιατί δέν ἔρχεται; Ψυχοχόρη Ζάνγκ, πήγαινε νά τόν βρεῖς. Πονάω, ἄχ!»

«Ἐδῶ εἶμαι, ἐδῶ εἶμαι! Ἔρχομαι Λί. Ἀνοῖχτε! Ἀφῆστε με νά μπῶ.»

«Ποῦ εἶσαι; Δέ σέ βλέπω. Πονάω. Ποῦ εἶσαι;»

«Λί, ἐδῶ εἶμαι, ἔρχομαι κοντά σου, θά σέ προσέχω, δέ θά ξαναφύγω. Ἀφῆστε με νά μπῶ. Δέν ἔχετε καρδιά; Ὑποφέρει τόσο!»

Χτύπαγε ἄγρια τήν πόρτα.

Ἡ νέα γυναίκα εἶχε σωπάσει. Ἡ κίνηση μεγάλωσε στήν κάμαρα. Περπατοῦσαν πάνω κάτω, φώναζαν: «Νύφη!» «Κυρία!» Μιά φοβερή σκέψη πέρασε ἀπ' τό μυαλό τοῦ Ἥλιου τοῦ Καινούριου: θά εἶχε χάσει τίς αἰσθήσεις της. Φώναξε μ' ὅλη του τή δύναμη:

«Λί, ἐδῶ εἶμαι, μ' ἀκοῦς;»

Τήν άκουσε νά βογγάει πάρα πολύ σιγά. Πέρασε λίγη ώρα φοβερής άγωνίας.

Τό παράπονο έπαψε ν' άκούγεται. Δέ μίλαγε κανένας. Ξαφνικά μές στή σιωπή άντήχησε κλάμα μωρού.

«Άς είναι εύλογημένοι ό Ούρανός κι ή Γή!» άναστέναξε μέ άνακούφιση.

Ή δοκιμασία τής γυναίκας του τέλειωσε πιά.

Άπαλλαγμένος άπό τούς φόβους πού τόν τυράννησαν, ένιωθε τώρα άνείπωτη άνακούφιση.

«Άπό δώ καί πέρα», σκέφτηκε, «πρέπει νά τής φέρομαι άκόμα πιό τρυφερά. Πρέπει ν' άγαπώ κι αύτό τό παιδάκι.»

Μιά κραυγή φρίκης ξεπήδησε άπ' τό δωμάτιο:

«Νυφούλα μου!... Τά χέρια της κρύωσαν κιόλας!»

Ήταν ή θρηνητική φωνή τού Άγνού Λουλουδιού.

«Κυρία!» φώναξε ή ύπηρέτρια.

Είχε περάσει ό θάνατος.

Άκούστηκαν βήματα νά πλησιάζουν. Φαντάστηκε πώς θ' άνοιγαν, άλλά όχι. Άπ' τήν μανταλωμένη πόρτα, ή μαμμή άνάγγειλε κρατώντας τό νεογέννητο:

«Τά συγχαρητήριά μου, κύριε, είναι άγόρι.» Καί καθώς άπομακρυνότανε πρόσθεσε: «Τί κρίμα νά χάσουμε τή μαμά.»

Ή χαρά έκανε φτερά. Τό παιδί δέν ήταν πιά τό πολυαγαπημένο άγόρι, άλλά έχθρός, ό δολοφόνος τής Λί. Ήταν πολύ άργά γιά νά παραμερίσει κάθε άντίσταση, νά γονατίσει δίπλα στό κρεβάτι, νά έξομολογηθεί τά σφάλματά του, νά έκλιπαρήσει γιά τήν ύπέρτατη συγχώρεση. Δυό ξύλινες μπάρες: τί άσήμαντο έμπόδιο. Κι όμως τού έφραξαν τό δρόμο, τόν έμπόδισαν ν' άποχαιρετήσει έκείνη πού άγαπούσε. Τελικά κατάλαβε· δέν είχε καμιά ίδιαίτερη δύναμη αύτή ή πόρτα, κι ό χαμός τής Λί όφειλόταν άλλού: στό σύνολο τών θεσμών, τών παραδόσεων, τών προλήψεων, σ' έκείνο τό τεράστιο βάρος πού τόν τσάκιζε τόσα χρόνια, πού τού είχε στερήσει τά νιάτα, τή χαρά, τό μέλλον, πού είχε ξεκάνει καί τίς δυό γυναίκες πού άγάπη-

σε. Νά τό πέταγε πιά αὐτό τό φορτίο, νά ριχτεῖ στή μάχη. Ὅμως δέν εἶχε τό κουράγιο. Ἀδύναμος, ἀνίσχυρος, ἀπελπισμένος, ἔπεσε στά γόνατα ἐκεῖ στό κατώφλι, θρηνώντας πιό πολύ γι' αὐτόν τόν ἴδιο.

Στήν εἴσοδο τῆς αὐλῆς σταμάτησαν δυό φορεῖα. Μπῆκε ἡ πρώτη κυρία Γκάο, μαζί μέ μιά ἐπισκέπτρια. Τίς συνόδευε ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος. Ἡ πρώτη κυρία ἄκουσε τούς λυγμούς κι ἄλλαξε χρῶμα:

«Ἄχ, κάποια δυστυχία μᾶς βρῆκε!»

Μπῆκαν βιαστικά κι οἱ δυό στό μεσαῖο δωμάτιο.

«Παιδί μου, τί κάνεις ἐδῶ πέρα;» ρώτησε ἡ πρώτη κυρία τρομαγμένη.

Ἐκεῖνος σηκώθηκε καί μέ μιά κίνηση ἀπελπισίας:

«Εἶναι πολύ ἀργά,» εἶπε.

Ἡ ἐπισκέπτρια ἦταν ἡ πεθερά του. Τή χαιρέτησε μέ θλίψη καί ξέσπασε πάλι στό κλάμα. Οἱ φωνές τοῦ μωροῦ ἀκούγονταν πίσω ἀπ' τήν πόρτα. Ἡ μητέρα τῆς Λί, ἄφωνη, σκούπισε τά μάτια της. Ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος τούς ἄνοιξε:

«Περάστε ἐσεῖς, παρακαλῶ,» εἶπε ἡ πρώτη κυρία στή σύντροφό της. «Ἐγώ δέν ἐπιτρέπεται νά μπῶ στήν κάμαρα τῆς λεχώνας.»

Μέ τό πού μπῆκε ἐκείνη, ἀντήχησε ὁ θρῆνος:

«Κόρη μου, ποιός σ' ἅρπαξε ἔτσι ἄσπλαχνα; Ἔφυγες καί δέ μέ περίμενες. Ἐδῶ εἶναι ἡ μάνα σου, ἡ μάνα σου πού ἦρθε ἀπό τόσο μακριά. Μίλησέ μου παιδί μου, ἔλα πίσω. Ἄργησα, γιατί δέν περίμενες μιά μέρα ἀκόμα; Τί θλιβερό τό τέλος σου, φτωχό μου παιδί. Ἐδῶ μονάχη σου, διωγμένη ἀπό τό σπιτικό σου, χωρίς κανένα νά σέ περιποιηθεῖ. Ἄν εἶχα φτάσει νωρίτερα δέ θά πέθαινες. Φτωχό μου παιδί πού σ' ἔχασα...»

Κάθε λέξη ράγιζε τήν καρδιά τοῦ Ἥλιου τοῦ Καινούριου καί τῆς δεύτερης μητέρας του.

38

«Δέν μπορῶ ἄλλο νά μείνω σ' αὐτό τό σπίτι, θέλω νά φύγω,» φώναξε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης μπαίνοντας στό δωμάτιο τοῦ μεγάλου ἀδερφοῦ του.

Εἶχε σκοτεινιάσει κιόλας. Ὁ χῶρος φωτιζόταν ἐλάχιστα. Δέν εἶχαν ἀνάψει ἀκόμα τό ἠλεκτρικό. Ὁ μεγάλος, καθόταν στό γραφεῖο μέ τό πηγούνι στηριγμένο στά χέρια του, καί κοίταζε ἐπίμονα μιά κορνιζαρισμένη φωτογραφία ἀπό τό γάμο του. Τό σκοτάδι δέν τοῦ ἐπέτρεπε νά διακρίνει καθαρά, ἀλλά μάντευε τή μορφή τῆς Λί, πού τά χαρακτηριστικά της ἦταν καλοτυπωμένα, μέσα του: τό στρογγυλό πρόσωπο, τό περήφανο χαμόγελο, τά δυό λακκάκια στά μάγουλα. Ξαφνιασμένος ἀπ' τήν εἰσβολή τοῦ ἀδερφοῦ του, γύρισε τό κεφάλι:

«Μπορεῖς νά φύγεις. Ποῦ θά πᾶς;»

«Στή Σανγκάη, στό Πεκίνο, δέν ἔχει σημασία ποῦ, ἀρκεῖ νά φύγω. Θέλω νά φύγω, τό ἴδιο μοῦ κάνει ὅ,τι κι ἄν ποῦν,πρέπει νά φύγω.»

Μέ τά χέρια στίς τσέπες πηγαινοερχόταν στό δωμάτιο μέ μανία.

«Κι ὁ δεύτερος ἀδερφός μας;»

«Πότε σκέφτεται νά φύγει, πότε σκέφτεται νά μείνει. Φαντάζομαι πώς δέ θέλει αὐτή τή στιγμή ν' ἀπομακρυνθεῖ ἐξαιτίας τῆς Κιθάρας. Δέ θέλει νά τήν ἀφήσει. Ἐγώ πάντως θά φύγω.»

«Σύμφωνοι, μπορεῖς νά φύγεις ἄν θέλεις. Μπορεῖς νά πᾶς στή Σαγκάη, στό Πεκίνο, ἤ κάπου ἀλλοῦ.» Ὁ τόνος του ἦταν περίεργος. Ὁ μικρός δέ ἀπάντησε. «Κι ἐγώ; Ποῦ θά πάω ἐγώ;» Τό ἀγόρι ἐξακολούθησε νά σωπαίνει καί νά βηματίζει πέρα δῶθε. «Δέν πρέπει νά φύγεις», συνέχισε ὁ μεγάλος ἱκετευτικά, «ἄλλωστε δέ θά μπορέσεις. Δέν πρόκειται νά σ' ἀφήσουν νά φύγεις.»

«Δέ θά μ' ἀφήσουν ἔ; Θά τούς δείξω ἐγώ πῶς φεύγει κανείς.»

«Πῶς θά τά καταφέρεις; Θά βροῦν κάμποσες δικαιολογίες γιά νά σέ κρατήσουν ἐδῶ. Τό φέρετρο τοῦ παπποῦ βρίσκεται στό σπίτι, ἡ κηδεία δέν ἔγινε ἀκόμα. Δέν εἶναι σωστό νά φύγεις.»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου ἔδινε τήν ἐντύπωση πώς εἶχε στραφεῖ πρός *ἐκείνους*, γυρεύοντας βοήθεια.

«Σκοτίστηκα γιά τό φέρετρο τοῦ παπποῦ! Δέ θά κάτσω νά μέ δολοφονήσουνε ὅπως τή νύφη μου.»

«Σέ παρακαλῶ, μή μιλᾶς γιά τή γυναίκα μου, μή μοῦ ξαναμιλήσεις γι' αὐτή. Ἐγώ τή σκότωσα.»

«Πρός τί τόσος πόνος; Ἔτσι καί περάσει τό πένθος γιά τόν παπποῦ, θά ξαναπαντρευτεῖς, τό πολύ σέ τρία χρόνια!» κάγχασε ὁ μικρός.

«Ποτέ δέ θά ξαναπαντρευτῶ, ποτέ. Γι' αὐτό ἐμπιστεύτηκα καί τό Συννεφάκι, τό μωρό, στήν πεθερά μου.»

«Γιατί τήν ἄφησες νά πάρει μαζί της καί τόν Μικρό Πιστό;»

«Θά μείνει μόνο λίγους μῆνες κοντά της κι ὕστερα θά 'ρθει. Τί νά κάνει ἐδῶ πέρα τώρα πού ὀρφάνεψε; Γυρεύει συνέχεια τή μαμά του, δέν ὑπάρχει κανείς ν' ἀσχοληθεῖ μαζί του. Μετά τήν ταφή τοῦ παπποῦ θά πάω νά τόν φέρω, καί θ' ἀφοσιωθῶ ἀποκλειστικά σ' αὐτόν. Εἶναι ἡ μόνη μου ἐλπίδα, θά τοῦ δώσω ὅλη τήν καρδιά μου. Δέν τόν ἐμπιστεύομαι σέ ἄλλη σύζυγο.»

«Τώρα τά λές αὐτά. Σέ λίγο καιρό θά λές ἄλλα. Ὅλοι ἴδιοι εἴσαστε. Ὁ μπαμπάς εἶναι ἕνα καλό παράδειγμα. Δέ θές νά ξαναπαντρευτεῖς ἔ; *Αὐτοί* ξέρουν νά σέ κάνουν νά θέλεις: Θά ποῦν πώς εἶσαι νέος, πώς ὁ γιός σου ἔχει ἀνάγκη κάποιον νά τόν φροντίζει. Κι ἄν δέ συμφωνήσεις, θά σέ ἀναγκάσουν νά ὑπακούσεις.»

Ὅλα αὐτά τά ἔλεγε μέ μιά σαρδόνια ἔκφραση.

«Μπορεῖ νά μέ ἀναγκάσουν νά κάνω ὁτιδήποτε ἐκτός ἀπ' αὐτό. Δέ θά δεχτῶ ποτέ.»

«Αὐτό πού εἶπες ταιριάζει καί στή δική μου περίπτωση. Κι ἐγώ τό ἴδιο.»

«Δέν ἀσχολοῦμαι μέ σένα. Θά δοῦμε τί θά καταφέρεις.»

«'Εσύ τό χαβά σου! 'Αλλά σέ προειδοποιῶ: ὅταν ἀνοίξουν τά μάτια σου, ἐγώ θά εἶμαι μακριά.»

«'Αφοῦ δέν ἔχεις λεφτά.»

«Λεφτά; Δέν εἶναι θέμα. Ἄν μοῦ ἀρνηθεῖ ἡ οἰκογένεια, θά δανειστῶ. Θέλω νά φύγω. Ἔχω πολλούς φίλους, θά μέ βοηθήσουν.»

«Δέν μπορεῖς νά περιμένεις;» ἔκανε ὁ μεγάλος.

«Πόσο;»

«Δυό χρόνια. Τότε θά 'χεις τό δίπλωμά σου. Θά βρεῖς μιά δουλειά, ἤ θά συνεχίσεις τίς σπουδές σου ἄν θέλεις. Ἡ κατάσταση θά εἶναι εὐνοικότερη ἀπό τώρα,» εἶπε ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου, πού, θαρρώντας πώς ἡ κουβέντα θά γύριζε πρός ὄφελός του, μίλαγε μέ ὕφος πειστικό.

«Δυό χρόνια εἶναι πάρα πολλά. Δέν ἀντέχω νά περιμένω πιά οὔτε ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας. Μακάρι νά 'φευγα ἐτούτη τή στιγμή.»

«Τί πλάσμα! Δέν εἶναι μεγάλο τό διάστημα. 'Εσύ θά ἔχεις τόν στόχο σου. Σ' ὅλα χρειάζεται ὑπομονή. Σέ τί θά σέ πειράξει αὐτή ἡ ἀναβολή; Περίμενες δεκαοχτώ χρόνια, μπορεῖς νά περιμένεις ἄλλα δύο.»

«Ἄλλοτε, δέν ἦταν ἀνοιχτά τά μάτια μου, κι οὔτε μποροῦσα νά δράσω. Κι ἔπειτα, δέν ἦταν ἡ κατάσταση σάν τήν τωρινή. Ὑπῆρχαν ἀκόμα μές στό σπίτι πλάσματα πού τ' ἀγαποῦσα. Τώρα ὑπάρχουν ἐχθροί μονάχα.»

Ὕστερα ἀπό μιά παύση, ρώτησε λυπημένος ὁ μεγάλος.

«Κι ἐγώ εἶμαι ἐχθρός σου;»

Αὐτή ἡ κουβέντα τόν ἄγγιξε τόν μικρό. 'Απάντησε κάπως μαλακά.

«'Εγώ σοῦ εἶμαι πολύ ἀφοσιωμένος. Σέ κάποια φάση δέν τά καταφέραμε νά συνεννοηθοῦμε. Σήμερα πιά εἴμαστε πολύ μακριά ὁ ἕνας ἀπ' τόν ἄλλον. 'Αγάπησες τή Λί καί τήν Δαμασκηνιά στήν Ὁμίχλη πολύ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι τίς ἀγάπησα

ἐγώ, καί ἀναρωτιέμαι ἀκόμα, γιατί τίς ἄφησες νά θυσιαστοῦν. Σοῦ εἶπα μιά μέρα, πώς ἐλπίζω νά μήν ἀφήσεις νά χαθεῖ κι ἄλλη μιά γυναίκα. Μέ λίγη προσπάθεια, θά εἶχες καταφέρει νά σώσεις τή Λί. Τώρα εἶναι ἀργά. Θέλεις λοιπόν νά γίνω κι ἐγώ ἕνα θύμα ἀνώφελο, ὅπως κι ἐσύ, γιά τή δική μου δυστυχία καί τή δυστυχία τῶν ἄλλων; Παρ' ὅλη τήν ἀφοσίωσή μου δέν μπορῶ νά σέ καταλάβω. Σταμάτα νά μοῦ μιλᾶς ὅπως ἔκανες μέχρι τώρα, θά μέ ἀναγκάσεις νά σέ μισήσω, θά γίνεις ἐχθρός μου.»

Ἔκανε μισή στροφή γιά νά φύγει. Ὁ ἀδερφός του τόν ξαναφώναξε:

«Ὄχι, μή φεύγεις. Θά τά βροῦμε τελικά. Τό ξέρω καλά, μοῦ λείπει τό κουράγιο. Δέ θέλω νά σοῦ γίνω ἐμπόδιο, μάλιστα σοῦ ὑπόσχομαι νά σέ βοηθήσω. Θά τούς μιλήσω. Ἄν ἀρνηθοῦν νά σ' ἀφήσουν νά φύγεις, θά βροῦμε κάποιον ἄλλο τρόπο.»

Ἄναψε τό ἠλεκτρικό φῶς. Τά μάτια του ἦταν ὑγρά. Κοιτάχτηκαν γιά κάμποση ὥρα. Ἀντί νά χωριστοῦν σάν ξένοι, εἶχαν ξαναγίνει ἀδέρφια.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου κράτησε τό λόγο του. Δυό μέρες ἀργότερα, στό δωμάτιο τοῦ ἀδερφοῦ του, εἶχαν πάλι μιά συζήτηση:

«Ἀποτυχία παντοῦ. Μίλησα πρῶτα στή δεύτερη μητέρα μας: δέν ἔχει γνώμη. Δέν ἐγκρίνει τό φευγιό σου, ἀλλά οὔτε καί ἐναντιώνεται. Εἶναι πάντα πολύ ἐπιφυλακτική σ' ὅ,τι μᾶς ἀφορᾶ. Μ' ἔστειλε νά συμβουλευτῶ τόν τρίτο θεῖο μας. Μέ τρέλανε στίς ἐπιπλήξεις μέ τή δικαιολογία πώς ἐνεργῶ ἄτοπα: οὔτε λόγος νά γίνει –λέει– γιά τά σχέδιά σου, πρίν ἀπ' τήν ταφή τοῦ παπποῦ. Ὅσοι ἦταν παρόντες συμφώνησαν μαζί του. Καί τό ἀποκορύφωμα: ἡ παλλακίδα Τσέν πέταξε μιά σπόντα γιά τή δίωξη τῶν δαιμόνων. Ἄφησε νά ἐννοηθεῖ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ παπποῦ ἦταν συνέπεια τῆς δικῆς σου διαγωγῆς. Δέν τόλμησε νά τό πεῖ βέβαια ξεκάθαρα, καί κανένας δέν τήν ὑπο-

στήριξε φανερά.»

«Κι ὅλος ὁ κόσμος νά τήν ὑποστήριζε φανερά, πολύ πού θά μ' ἔνοιαζε», ἐκάγχασε τό ἀγόρι. «Γιά νά δοῦμε πῶς θά τά βάλουν μαζί μου!»

«Ἔννοια σου, ἐγώ θά τό πληρώσω. Ἐσένα δέν μποροῦν νά σοῦ κάνουν τίποτα. Τό πιθανότερο εἶναι νά μή θέλουν νά φύγεις, γιατί ὁ στόχος τους εἶμαι ἐγώ. Προφασίστηκαν πώς τό ταξίδι δέν εἶναι σίγουρο οὔτε μέ τό ποταμόπλοιο οὔτε ἀπ' τή στεριά, καί πώς θά εἶναι τρομερό νά συναντήσεις στό δρόμο σου κακοποιούς. Εἶπαν ἀκόμα πώς ἡ Σαγκάη εἶναι ἡ πόλη τῆς διαφθορᾶς, πώς θά χαθεῖς ἐκεῖ πέρα, πώς εἶναι ὀλέθριος νεωτερισμός τό νά στέλνεις τά παιδιά στό σχολεῖο, πώς σ' ὅλη του τή ζωή ὁ παππούς ἀντιστεκόταν σ' αὐτό, πώς στήν Σαγκάη τά σχολεῖα εἶναι ἀκόμα πιό καταστρεπτικά ἀπ' τά δικά μας, καί πώς ὅσοι φοιτοῦν ἐκεῖ γίνονται ἤ ἀκόλαστοι ἤ ταραχοποιοί. Μέ λίγα λόγια, εἶπαν ὅ,τι μπορεῖς νά φανταστεῖς, κι ὅλα αὐτά, γιά νά σ' ἐμποδίσουν νά φύγεις. Θέλουν νά σέ καταφέρουν νά μείνεις μέχρι νά γίνει ἡ κηδεία, λογαριάζοντας πώς μετά θ' ἀλλάξεις γνώμη.»

«Κι ἐσύ τό πιστεύεις πώς θ' ἀλλάξω γνώμη;» φώναξε ὁ μικρός χτυπώντας τή γροθιά του στό τραπέζι γιά νά δώσει μεγαλύτερη ἔμφαση στά λόγια του. «Θά φύγω, θά τούς δείξω ἐγώ ποιός εἶμαι! Ναί, εἶμαι ἐπαναστάτης!» Ἔκανε δυό φορές τή βόλτα τοῦ δωματίου ἐπαναλαμβάνοντας: «ἐπαναστάτης, ἐπαναστάτης». Στάθηκε μπροστά στόν ἀδερφό του καί ρώτησε: «Ἐσύ τί λές;»

Ὁ μεγάλος σήκωσε τό κεφάλι καί τόν κοίταξε: τά μάτια του ἄστραψαν, κι ἀπάντησε μέ ἐκπληκτική ἀποφασιστικότητα:

«Ὑποσχέθηκα νά σέ βοηθήσω καί κρατῶ τό λόγο μου. Ἄς ἐνεργήσουμε χωρίς νά τό πάρουν εἴδηση. Μοῦ εἶχες πεῖ πώς μπορεῖς νά δανειστεῖς χρήματα. Θά σοῦ βρῶ κι ἐγώ, καλό εἶναι νά 'χεις κάτι παραπάνω μαζί σου. Ἔτσι καί βρεθεῖς ἐκεῖ πέρα, θά τακτοποιήσουμε καί τά ὑπόλοιπα θέματα. Ἀφοῦ θά

'χεις φύγει, οἱ δυσκολίες θά ξεπεραστοῦν εὐκολότερα.»

«'Αλήθεια, θά τό κάνεις αὐτό;» φώναξε χαρούμενο τό ἀγόρι ἁρπάζοντας τό χέρι τοῦ ἀδερφοῦ του.

«Πιό σιγά, μή μᾶς ἀκούσουν. Μή βγάλεις ἄχνα γι' αὐτή τήν ὑπόθεση, σέ κανένα. Θά φύγεις κι ἐγώ θά κάνω πώς δέν ἤξερα τίποτα. Μάλιστα μπορεῖς νά μοῦ γράψεις καί κανένα γράμμα πού νά μοῦ τά ψέλνεις, ὥστε νά φύγει ἀπό πάνω μου κάθε ὑποψία. Θά κανονίσουμε τίς λεπτομέρειες τώρα ἀμέσως, σ' ἕνα μέρος πιό σίγουρο, στόν κῆπο ἄς ποῦμε. 'Εδῶ δέν μποροῦμε νά μιλήσουμε μέ τήν ἡσυχία μας.»

«Σωστά!» ἔκανε ἀπ' ἔξω μιά φωνή.

'Η πόρτα ἄνοιξε καί φάνηκαν ἡ Κιθάρα κι ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ. 'Εκεῖνος πρόσθεσε γελώντας:

«Δέν εἶναι ἄσχημο τό σχέδιό σας.»

«Μᾶς ἀκούγατε; Γιατί δέν μπήκατε νωρίτερα;» τούς μάλωσε ὁ μεγάλος ἀδερφός.

«'Ακούσαμε πώς θέλετε νά "ἐνεργήσετε χωρίς νά τό πάρουν εἴδηση", καί στήσαμε αὐτί. Συγχρόνως κρατάγαμε τσίλιες. 'Η ἰδέα ἦταν τῆς Κιθάρας, ὑπέροχη ἔ;»

Χαμογέλασε στήν κοπέλα, πού κοκκίνισε λιγάκι.

Τό βλέμμα τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης καρφώθηκε ἐπάνω της μά ἐκείνη ἔκανε τήν ἀδιάφορη καί πῆγε καί κάθισε σέ μιά πολυθρόνα κοντά στό γραφεῖο. 'Ο μικρός ἔκανε ἕνα μορφασμό ἀπογοήτευσης.

«Τί σκληρότητα εἶναι αὐτή;» ἀναστέναξε. «'Εγώ φεύγω κι ἐσύ δέ θέλεις οὔτε νά σέ κοιτάξω.»

Τά δυό ἀδέρφια του γέλασαν. 'Η Κιθάρα τόν κοίταξε μ' ἀδερφική τρυφερότητα:

«Κοίτα με λοιπόν ἀφοῦ τό θέλεις, κι ἄν δέ σοῦ φτάνει νά σοῦ δώσω καί μιά φωτογραφία μου.»

«'Εντάξει! Μόνη σου τό 'πες καί μάλιστα μπροστά σέ μάρτυρες. Αὔριο θά στή ζητήσω.»

«Θά τήν ἔχεις, ἀφοῦ στό ὑποσχέθηκα. Δέν κρατάω πάντα τό λόγο μου;»

«Ἔχεις πάντα ἕτοιμη τήν ἀπάντηση», σκέφτηκε ἐκεῖνος, «πρέπει νά σέ στριμώξω καί λίγο.» Καί συνέχισε δυνατά:

«Δέ μοῦ φτάνει. Θέλω καί μιά πού νά εἶσαι μέ τόν ἀδερφό μου.»

Ξεφύλλιζε κάτι βιβλία κι ἔκανε πώς δέν ἄκουσε. Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἀπάντησε στή θέση της:

«Θά σοῦ δώσουμε ὁπωσδήποτε.» Καί γυρνώντας στόν μεγάλο του ἀδερφό: «Χρειαζόμαστε τή βοήθειά σου. Ἡ θεία ἔδωσε τή συγκατάθεσή της γιά τό γάμο. Δέ φαντάζομαι νά 'χει ἀντίρρηση ἡ δεύτερη μητέρα μας, θά τά ξαναποῦμε ὅταν περάσει τό πένθος τοῦ παπποῦ. Μόνο πού δέ θέλουμε τελετή τοῦ παλιοῦ τύπου.»

Ὁ μεγάλος ζάρωσε τά φρύδια κι εἶπε μέσα του: «Κι ἄλλος μπελάς!» Ἀλλά ἀπάντησε δῆθεν ἀδιάφορα:

«Εἶναι πολύ νωρίς ἀκόμα. Ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα θά βροῦμε τρόπο νά τό κανονίσουμε.»

«Θά ἔρθετε κι ἐσεῖς στή Σαγκάη;» ρώτησε ὁ μικρός. «Θά σᾶς περιμένω.»

«Δέν εἶναι βέβαιο. Ἄν ἡ θεία δέν θέλει νά 'ρθει μαζί μας, δέν μποροῦμε νά τήν ἀφήσουμε μόνη. Ἄλλωστε πρέπει νά περιμένουμε δυό χρόνια γιά νά φύγουμε. Διαφορετικά θά 'μαστε ἀναγκασμένοι νά χωριστοῦμε.»

«Κι οἱ σπουδές τῆς Κιθάρας;» ἐνδιαφέρθηκε ὁ μικρός.

«Τοῦ χρόνου τελειώνει τό σχολεῖο της. Μέχρι τότε ἴσως νά 'χει ἐπιτραπεῖ ἡ ἐγγραφή κοριτσιῶν στό δικό μας σχολεῖο, ἀλλιῶς θά μελετήσει στό σπίτι γιά νά μπεῖ κατευθείαν στό πανεπιστήμιο τῆς Σαγκάης. Δέν εἶναι κακή ἰδέα, τί λές Κιθάρα;»

Ἐκείνη χαμογέλασε χωρίς ν' ἀπαντήσει. Εἶχε ἐμπιστοσύνη στόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ καί τόν ἄφηνε ν' ἀποφασίζει ἐκεῖνος.

Ὁ μικρός τούς κοίταζε προσεχτικά. Ἄλλοτε μακάριζε τόν ἀδερφό του θεωρώντας τον πιό εὐτυχισμένο ἀπό τόν ἴδιο. Ἄλλοτε πάλι συνέχαιρε τόν ἑαυτό του πού ἦταν ἐλεύθερος νά φύγει, νά ἐγκαταλείψει μιά οἰκογένεια πού τή μισοῦσε, γιά νά

ἀφοσιωθεῖ σ' ἕνα ἀνανεωτικό ἔργο σέ μιά πολυάνθρωπη πόλη, πού ἦταν ἡ ἑστία τῆς καινούριας κουλτούρας κι ὅπου ζοῦσαν ἐκεῖ πολλοί ἀπό τούς ἄγνωστους ἀνταποκριτές τοῦ περιοδικοῦ.

«Πᾶμε νά κουβεντιάσουμε στόν κῆπο. Νά προηγηθεῖ ὁ ἀδερφός μας μέ τήν Κιθάρα», ἔκανε ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου σάν νά σκέφτηκε ξαφνικά κάτι σημαντικό. Ἐκείνη τή στιγμή τόν φώναξε ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος. «Πήγαινε κι ἐσύ ἀδερφούλη, θά 'ρθω ἀμέσως νά σᾶς βρῶ. Νά μέ περιμένετε στό Περίπτερο τῶν Ἑσπερίων Ὑδάτων.»

Ἔφυγε βιαστικά.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης τόν εἶδε στήν αὐλή νά ψιλοκουβεντιάζει μέ τόν ὑπηρέτη, καί νά ξετυλίγει ἕνα ρολό. Τή στιγμή πού περνοῦσε δίπλα του, τόν εἶδε νά ξετυλίγει ἕνα δεύτερο ρολό: ἦταν συλλυπητήρια πού ἔστελνε ὁ ἀδερφός τῆς Λί. Ἀπομακρύνθηκε μ' ἕνα σφίξιμο στήν καρδιά, γιά νά συναντήσει τήν Κιθάρα καί τόν ἀδερφό του. Τήν ὥρα πού ἔφτανε στό τέλος τοῦ διαδρόμου κι ἦταν ἕτοιμος νά περάσει στόν κῆπο, ἄκουσε τή μαμά-Χουάνγκ νά τόν φωνάζει:

«Τρίτε μικρέ ἀφέντη, ὁ ἀρχιμάγειρας ἔφτιαξε ἕνα μεζέ ἀπό χελιδονοφωλιές. Ξέρω πόσο σᾶς ἀρέσει καί κράτησα γιά σᾶς. Ὅταν σᾶς κάνει κέφι, φωνάξτε με, κι ἐγώ θά τό ξαναζεστάνω», εἶπε, καί γελοῦσαν καί τ' αὐτιά της.

«Σύμφωνοι, φέρε μου κατά τή δεύτερη Ἀγρυπνία», ἀπάντησε ἐκεῖνος σιγκινημένος, πρίν μπεῖ στόν κῆπο.

Ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου εἶχε ἀπομείνει ἀσάλευτος μέ τό ρολό στό χέρι, ἐνῶ ὁ Γιουάν ὁ Τέλειος, ὑποθέτοντας πώς ὁ νεαρός ἀφέντης του σκεφτόταν τή νεκρή κυρία, ἔνιωσε κι αὐτός νά τόν κυριεύει ἡ θλίψη κι ἔσκυψε τό κεφάλι περιμένοντας κάποια διαταγή, κρατώντας ἀκόμα στό χέρι τό κορδόνι. Ἕνα λεπτό ἀργότερα, ὁ μεγάλος ἀδερφός ξαναδίπλωσε τό ρολό καί πρόσταξε τόν ὑπηρέτη νά τά τοποθετήσει ὅλα στό δωμάτιό του. Γύρισε καί τράβηξε γιά τόν κῆπο.

«Ἡ οἰκογένειά μας ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἕναν ἐπαναστάτη», συλλογίστηκε. «Πρέπει νά βοηθήσω τόν μικρό, αὐτός θά πάρει τό αἷμα μου πίσω... Ἔννοια σας, καί δέν εἶναι ὅλοι τόσο πειθήνιοι σάν ἐμένα.»

39

«Χωρίς ἐσένα, Ἥλιε τῆς Νόησης, οἱ συγκεντρώσεις μας θά εἶναι ἄχαρες. Δέν εἶναι πολύς καιρός πού ἔφυγε ἡ Χαμογελαστή, καί τώρα ἡ σειρά σου.»

Αὐτά ἔλεγε λυπημένος ὁ Βού ὁ Δόκιμος, μέσα στό ἀναγνωστήριο.

«Δέν εἶναι μόνο αὐτό», συμπλήρωσε ὁ Εὔχαρις. «Θά χάσουμε κι ἕναν ἔξοχο συνεργάτη.»

Ὁ νεαρός ξεφύλλιζε τίς ἐφημερίδες πάνω στό τραπέζι, προσπαθώντας νά ξεφύγει ἀπ' τή μελαγχολία πού τόν κυρίευε. Μόλις συνάντησε τούς φίλους του, θυμήθηκε τίς δουλειές πού τέλειωσαν μαζί, τίς στιγμές πού πέρασε ἀνάμεσά τους, τήν ἄδολη συντροφικότητα, τήν ἐνθάρρυνση, τή βοήθεια, τή χαρά πού τοῦ εἶχανε προσφέρει ὅταν ἡ οἰκογένειά του δέν ἤξερε νά τοῦ δώσει τίποτ' ἀπ' αὐτά. Τότε, οὔτε τοῦ πέρναγε ἀπ' τό μυαλό πώς μπορεῖ νά χωριστοῦνε, τώρα ὅμως τούς ἄφηνε. Μέ τήν καρδιά ὅλο τρυφερότητα κι εὐγνωμοσύνη, συλλογίστηκε πώς αὐτή ἡ αἴθουσα θά ἐξακολουθοῦσε νά μένει ἀνοιχτή κάθε μέρα, πώς οἱ σύντροφοί του θά μαζεύονταν πάντα ἐδῶ, ἡ ἐπιθεώρηση θά κυκλοφοροῦσε κάθε βδομάδα, κι αὐτός θά ἦταν ἐξόριστος. Θά 'φευγε πολύ μακριά, δέ θά μοιραζόταν πιά μαζί τους τίς χαρές καί τίς ἀνησυχίες, δέ θά 'κουγε τό Χουάνγκ τό Φιλάνθρωπο νά γυρεύει τή μηνιαία συνδρομή, οὔτε τόν Εὔχαρι νά διηγεῖται τίς αἰώνιες ἱστορίες του. Κι ἔνιωσε ἀπό τώρα νοσταλγία.

«Δέν ἔπρεπε νά σᾶς ἀφήσω σέ μιά ἐποχή πού ὑπάρχει τόση

πολλή δουλειά,» εἶπε. «Ἔχετε κουραστεῖ πολύ, σᾶς χρειάζεται ἕνα πλῆρες συνεργεῖο. Εὐτυχῶς πού τόν τελευταῖο καιρό δέν πρόσφερα μεγάλα πράγματα κι ἔτσι δέ θά σᾶς λείψω τόσο.»

«Τί κελαηδᾶς ἐκεῖ πέρα;» ἔκανε ὁ Φιλάνθρωπος. «Ἔτσι ὅπως ἔχουν τά πράγματα μέ τήν οἰκογένειά σου, τό καλύτερο πού ἔχεις νά κάνεις εἶναι νά τοῦ δίνεις τό γρηγορότερο. Μόλις βρεθεῖς στή Σαγκάη, θ' ἀποκτήσεις γνωριμίες καί πείρα. Ἤδη ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀνταποκριτές μας, θά βρεῖς κι ἄλλους συντρόφους, καί θά 'χεις νά κάνεις πολλή δουλειά. Ἐκεῖ γίνεται πολύ ἔντονη ζύμωση γιά τή νέα κουλτούρα. Δέν εἶναι ὅπως στή δική μας τήν κωλοπόλη πού οἱ γυναῖκες δέν μποροῦν νά μείνουν λεπτό ἔτσι καί κόψουν τά μαλλιά τους. Δέν ἔχουμε ἐδῶ καί πολλά νά κάνουμε, θά τά βγάλουμε πέρα καί χωρίς ἐσένα.»

«Ἄλλωστε,» εἶπε ὁ Εὔχαρις, «θά μᾶς στέλνεις ἄρθρα, θά μᾶς ἐφοδιάζεις μέ πιό ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες, πιό πρόσφατες, καί τά γραπτά σου θά εἶναι πιό φλογερά ἀκόμα».

«Ναί, σᾶς ὑπόσχομαι κάτι γιά κάθε τεῦχος. Καλό ἤ κακό, ἐγώ μιά φορά θά στέλνω κι ἀπό ἕνα ἄρθρο μέ κάθε ταχυδρομική ἀποστολή.»

«Καί νά 'χουμε τακτική ἀλληλογραφία,» εἶπε πάλι ὁ Χουάνγκ ὁ Φιλάνθρωπος.

«Φυσικά. Ἐγώ θά περιμένω τά γράμματα μέ περισσότερη λαχτάρα, γιατί θά εἶμαι μόνος μου. Ἀναρωτιέμαι ἄν θά βρῶ στή Σαγκάη φίλους σάν κι ἐσᾶς.»

Ὁ Εὔχαρις ἔβαλε τά γέλια:

«Ἐμεῖς ἐδῶ νά δοῦμε ἄν θά 'βροῦμε ἄλλον σάν ἐσένα.»

«Χάρη σέ σᾶς μπορῶ καί φεύγω, ἰδιαίτερα στό Φιλάνθρωπο πού μέ διευκόλυνε πολύ.»

«Τί λέει τώρα!» διαμαρτυρήθηκε ὁ νέος. «Δέν ἀξίζει τόν κόπο νά μιλᾶμε γι' αὐτό, δέν ἔκανα τίποτα σπουδαῖο, κι ἐσύ στή θέση μου τό ἴδιο θά 'κανες. Ἔφερες ὅλες σου τίς ἀποσκευές στό σπίτι μου; Ὑπάρχει τίποτα ἄλλο πού πρέπει νά τό πᾶμε;»

«Τίποτα... Ὄχι πώς δέν ἔχω κι ἄλλα πράγματα, ἀλλά δέν μπορῶ βέβαια νά τά πάρω ὅλα μαζί μου. Ἄφησα καί κάμποσα βιβλία πού θά μοῦ τά στείλει μέ τό ταχυδρομεῖο ὁ μεγάλος μου ἀδερφός. Μέ παρακολουθοῦν πολλά μάτια, κι ἄν προδοθῶ μέ τίς διάφορες προετοιμασίες, μετά δέ θά μπορῶ νά ξεμυτίσω. Γι' αὐτό ἀναγκάστηκα νά μεταφέρω ἔγκαιρα τίς ἀποσκευές μου στό σπίτι σου, χωρίς νά μέ δοῦν». Ἀκολούθησε σιωπή. «Γιατί δέ μιλᾶτε; Ἀπό δῶ καί πέρα δέ θά μπορῶ νά κουβεντιάζω μαζί σας. Σέ τρεῖς μέρες δέ φεύγει τό πλοῖο;»

Ὁ Φιλάνθρωπος ἀποκρίθηκε:

«Δέν εἶναι βέβαιο. Θά μέ εἰδοποιήσει ὁ ξάδερφός μου. Ἐλπίζω πώς θά καθυστερήσει λίγο κι ἔτσι θά σμίξουμε λίγες φορές ἀκόμα. Ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ περιοδικοῦ μας σκοπεύουν νά σοῦ προσφέρουν ἕνα ἀποχαιρετιστήριο γεῦμα.»

«Γεῦμα; Δέν εἶναι ἀπαραίτητο. Εἶναι τό ἴδιο εὐχάριστο νά κουβεντιάζουμε ὅπως τώρα δά. Δέ χρειάζονται τυπικότητες.»

Ὁ Εὔχαρις ἐπέμεινε:

«Νά γίνει, νά γίνει, θά τό γλεντήσουμε πρίν φύγεις. Εἶμαι ματσωμένος αὐτή τή στιγμή, δέ χρειάζεται νά βάλω τά ροῦχα μου ἐνέχυρο.»

Αὐτό τό τελευταῖο ἔκανε τούς ἄλλους νά σκάσουν στά γέλια.

«Μά δέ θά τά πληρώσεις ὅλα ἐσύ», διευκρίνισε ὁ Φιλάνθρωπος. «Ὁ καθένας τά δικά του.»

«Κι ἐγώ ὅπως ὅλοι,» φώναξε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης.

«Ἄ, ὄχι!» ἔκανε ὁ Βού ὁ Δόκιμος.

Σταμάτησε γιατί μπῆκε ξαφνικά ἕνας συμμαθητής τοῦ Ἥλιου τῆς Νόησης, ὁ Τσέν ὁ Ὄψιμος, μέλος τῆς ὁμάδας τους. Μπῆκε λαχανιασμένος καί κατακόκκινος:

«Ἄργησα...»

«Περίεργο!» τόν πείραξε ὁ Εὔχαρις, «ἀφοῦ ἔτσι κι ἀλλιῶς πάντα ἀργεῖς, γι' αὐτό σέ λένε καί Ὄψιμο!»

Ὁ νεοφερμένος δέν ἔδωσε σημασία στά πειράγματα καί

στράφηκε στόν Φιλάνθρωπο:

«Μόλις συνάντησα τόν ξάδερφό σου τόν κύριο Βάνγκ. Μοῦ εἶπε νά σέ εἰδοποιήσω πώς τό πλοῖο σαλπάρει αὔριο τό πρωί.»

«Αὔριο τό πρωί;» ἔκανε παραζαλισμένος ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης. «Μά θά ἔφευγε σέ τρεῖς μέρες!»

«Κι ὅμως ἔτσι εἶναι. Μοῦ εἶπε πώς ἐπισπεύδεται ἡ ἀναχώρηση γιά αὔριο τό πρωί.»

«Πάει τό ἀποχαιρετιστήριο γεῦμα», ἀναστέναξε τό ἀγόρι.

Ὁ Εὔχαρις εἶπε ἀποφασιστικά:

«Θά γίνει σήμερα. Κι ἐπειδή εἶναι ἀργά, πᾶμε τώρα ἀμέσως στήν ταβέρνα γιά νά προλάβεις νά ἑτοιμάσεις ὅ,τι ἀπομένει.»

«Ἀδύνατον», διαμαρτυρήθηκε ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης πού σκέφτηκε τ' ἀδέρφια του. «Φεύγω γιά τό σπίτι.»

Πολλοί σύντροφοι φώναξαν μαζί:

«Κάτσε ἐδῶ. Δέ θά σ' ἀφήσουμε νά φύγεις.»

Ὁ Φιλάνθρωπος πρόσεξε τή στεναχώρια του καί ρώτησε:

«Γιατί σώνει καί καλά νά γυρίσεις σπίτι σου; Δέ θέλεις νά φᾶμε ὅλοι μαζί; Ἀφοῦ φεύγεις, πότε θά ξανάχουμε τήν εὐκαιρία νά βρεθοῦμε ὅπως σήμερα;»

Οἱ ἄλλοι ἐπιδοκίμασαν ἐν χορῷ. Ὁ Εὔχαρις βάλθηκε νά κλείνει τήν αἴθουσα ἐνῶ ὁ Φιλάνθρωπος τακτοποιοῦσε στά γρήγορα. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης δέν τόλμησε νά πεῖ ξανά πώς θά φύγει.

«Ἐντάξει, μένω», ἔκανε.

Μελαγχόλησε καθώς σκέφτηκε τ' ἀδέρφια του πού θά ἔτρωγαν στό σπίτι χωρίς αὐτόν. Ἀκολούθησε σιωπηλά τούς φίλους του στήν ταβέρνα, ἀλλά ἡ ζεστασιά τῆς παρέας τους τόν ἔκανε νά ξεχάσει τήν πίκρα του. Σιγά σιγά τοῦ μεταδώσανε τό κέφι τους.

Ὅταν βγῆκαν ἀπ' τήν ταβέρνα εἶχε νυχτώσει πρό πολλοῦ. Ὁ φθινοπωρινός ἀέρας ἔτσουζε στά πρόσωπά τους τά ξαναμμένα ἀπ' τό πιοτό καί τή διέγερση. Ὄρθιοι στό κατώφλι, χάζευαν τό πλῆθος στό δρόμο καί δέν ἔλεγαν νά χωρίσουν. Τελι-

κά ὁ Βού ὁ Δόκιμος ἦρθε κοντά στόν Ἥλιο τῆς Νόησης:

«Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά μείνω ἄλλο, κι αὔριο δέ θά μπορέσω νά σέ συνοδέψω, ἄς ἀποχαιρετιστοῦμε ἐδῶ. Σοῦ εὔχομαι καλό ταξίδι.»

«Σ' εὐχαριστῶ, σ' εὐχαριστῶ.»

Ἔσφιξαν τά χέρια, φώναξαν «καλή ἀντάμωση», κι ὁ Βού χάθηκε μέσα στό πλῆθος. Ἔφυγαν κι ἀρκετοί ἄλλοι, μεταξύ τῶν ὁποίων κι ὁ Καλόδεχτος, πού ἔπρεπε νά γυρίσει στό σχολεῖο.

«Θά σέ συνοδέψουμε μέχρι τό σπίτι σου», πρότεινε ὁ Εὔχαρις.

Τά μικρά μάτια φωσφόριζαν πάνω σ' ἐκεῖνο τό τριγωνικό πρόσωπο. Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔγνεψε καταφατικά. Ἀφοῦ προχώρησαν λίγο ἀκόμα μαζί τους, ἔφυγε κι ὁ Τσέν ὁ Ὄψιμος. Μείνανε τρεῖς.

Μπήκανε σ' ἕνα στενό δρομάκι. Τό ἀμφίβολο φῶς πού ἔριχναν οἱ λάμπες τοῦ δρόμου φάνταζε ἀκόμα πιό χλωμό στό φεγγαρόφωτο. Πάνω ἀπ' τούς τοίχους ἔγερναν μεγάλα κλαδιά ἀπό σοφόρες ἁπλώνοντας τόν ἴσκιο τους, καί φτάνανε ἀκριβῶς πάνω ἀπ' τίς ντάλιες, μέ μιά ἐξαίσια συμμετρία, λές κι εἶχε βάλει τό χέρι του κάποιος λεπτολόγος καλλιτέχνης.

«Ἥλιε τῆς Νόησης», εἶπε ὁ Εὔχαρις, «αὔριο τό βράδυ δέ θά περπατᾶς πιά ἐδῶ πέρα. Δέ σοῦ κοστίζει λιγάκι πού ἀφήνεις αὐτή τήν πόλη;»

Ὁ Φιλάνθρωπος ἔβαλε τίς φωνές:

«Καί μήπως ἀξίζει τούτη ἡ πόλη νά τήν ἀγαπήσεις; Ἐκεῖ πού πάει θά βρεῖ πολύ ὡραιότερα πράγματα.»

«Τά ἐλάχιστα πρόσωπα πού ἀγαπάω, τά ἀφήνω ὅλα ἐδῶ πέρα, μπορεῖ λοιπόν νά μή μοῦ κοστίζει;» ἔκανε βαρύθυμα τό ἀγόρι. Σκεφτόταν τούς δυό φίλους του καί μερικούς ἀπό τήν οἰκογένειά του.

Χωρίστηκαν μπροστά στό σπίτι.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης τράβηξε κατευθείαν γιά τό δωμάτιο

τοῦ μεγάλου του ἀδερφοῦ. Τόν βρῆκε νά κουβεντιάζει μέ τόν Ἥλιο τοῦ Λαοῦ. Ὕστερα ἀπό ἕνα σύντομο δισταγμό, ἀνάγγειλε:

«Φεύγω αὔριο τό πρωί.»

Ὁ μεγάλος χλώμιασε. Σηκώθηκε, σπρώχνοντας τήν καρέκλα του.

«Αὔριο τό πρωί; Εἶχες πεῖ σέ τρεῖς μέρες.»

Ὁ δεύτερος ἀδερφός εἶχε σηκωθεῖ κι ἐκεῖνος καί κοίταζε τόν μικρότερο μέ ἀμηχανία.

«Ἀλλάξανε ξαφνικά τήν ἡμερομηνία ἀναχώρησης. Τό πλοῖο τό ἔχει ναυλώσει ἕνας ξάδερφος τοῦ Φιλάνθρωπου κι αὐτός ἀποφασίζει γιά ὅλα. Μόλις ἀπόψε μέ εἰδοποιήσανε.»

«Δέ φανταζόμουνα πώς θά 'ρθει τόσο γρήγορα αὐτή ἡ στιγμή», ἀναστέναξε ὁ μεγάλος ἀκουμπώντας στό γραφεῖο. «Μόνο τούτη τή νύχτα θά 'σαι ἀκόμα στό σπίτι.»

«Ἤθελα νά γυρίσω νωρίς γιά νά φάω μαζί σας, ἀλλά οἱ συμμαθητές μου μέ κρατήσανε. Εἶχαν ὀργανώσει ἕνα ἀποχαιρετιστήριο γεῦμα γιά μένα. Γι' αὐτό ἦρθα ἔτσι ἀργά.»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ κίνησε γιά τήν πόρτα:

«Πρέπει νά εἰδοποιήσω τήν Κιθάρα. Ἀσφαλῶς θά θέλει νά σ' ἀποχαιρετήσει, κι αὔριο θά εἶναι πιά ἀργά.»

«Θά πᾶς ἐκεῖ τέτοια ὥρα; Νά μή μᾶς βρεῖ κανένας μπελάς.»

«Νά μή σέ δεῖ λοιπόν; Θά τά βάλει μαζί μου. Μοῦ εἶπε πολλές φορές νά μήν ξεχάσω...»

«Αὔριο νωρίς νωρίς θά περάσουμε ἀπό τό σπίτι της, θά προλάβουμε,» εἶπε ὁ μικρός γιά νά τόν καθησυχάσει, ἄν καί δέν ἦταν καθόλου βέβαιος ἄν θά 'βλεπε τήν ξαδέρφη του πρίν φύγει.

«Ἑτοίμασες ὅλες σου τίς ἀποσκευές;» ρώτησε μέ θλίψη ὁ μεγάλος ἀδερφός.

«Ὅλα εἶναι ἕτοιμα καί τά ἔχω μεταφέρει. Τρία κομμάτια ὅλο κι ὅλο: ἕνα δέμα μέ κουβέρτες, μιά μικρή βαλίτσα, κι ἕνα καλάθι.»

«Δέν ἔχεις ἀρκετές προμήθειες μαζί σου. Μοῦ ἔχουν φέρει λίγα κουτιά μέ ζαμπόν, πάω νά στά φέρω.»

«Μά δέ μοῦ χρειάζονται, δέ θά πεθάνω ἀπό τήν πείνα στό ταξίδι», διαμαρτυρήθηκε ὁ μικρός, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἔφτιαχνε κιόλας τό πακέτο.

«Καλύτερα νά 'χεις κάτι παραπάνω μαζί σου. 'Εγώ ἐδῶ δέν ἔχω ἀνάγκη,» ἀποκρίθηκε, κι ἔβαλε τό δέμα μπροστά στόν ἀδερφό του. «Ὅσο γιά τά ἔξοδα τοῦ ταξιδιοῦ», συνέχισε, «θά κάνουμε ὅπως ἔχουμε κανονίσει, θά σοῦ στείλω χρήματα μέ τό ταχυδρομεῖο τμηματικά, στό Τσόνγκ-πίνγκ, στό Χανκού καί στή Σαγκάη. Θά πᾶς νά τά εἰσπράξεις ὁ ἴδιος. Αὔριο θά κάνω τήν πρώτη ἀποστολή. Τό ποσό πού σοῦ ἔδωσα χτές ἴσως δέ σοῦ φτάσει, νά σοῦ δώσω κι ἄλλα;»

«Νομίζω πώς εἶναι ἀρκετά. Καλύτερα νά μήν ἔχω πολλά χρήματα ἐπάνω μου. Εὐτυχῶς πού ὁ τόπος ἔχει ἡσυχία τοῦτο τόν καιρό.»

«Ναί, εὐτυχῶς ἔχει ἡσυχία», ἐπανέλαβε μηχανικά ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου.

Κουβεντιάσανε λιγάκι ἀκόμα. Τελικά εἶπε ὁ μεγάλος:

«'Αδερφούλη, πρέπει νά πᾶς νά πλαγιάσεις, αὔριο θά σηκωθεῖς πολύ πρωί καί θά ταξιδέψεις μέ τό καράβι πολλές ὧρες, πρέπει νά ξεκουραστεῖς.» Ὁ μικρός ἔκανε σάν νά μήν ἄκουσε. «'Από δῶ κι ἐμπρός θά εἶσαι μόνος σου. Δέν ἔχεις μάθει νά φροντίζεις τόν ἑαυτό σου. Ὅταν θά 'σαι μακριά, δέ θά 'ναι ὅπως στό σπίτι, δέ θά ὑπάρχει κανένας νά σέ περιποιηθεῖ ἄν ἀρρωστήσεις.» Τό ἀγόρι ἔκανε μιά ἀόριστη κίνηση. «Γράφε συχνά. Ὅταν φτάσεις θά σοῦ στείλω καί τά βιβλία σου. Μήν ἀνησυχεῖς γιά τά ἔξοδα, νά γραφτεῖς σ' ὅποιο σχολεῖο βρίσκεις καλύτερο, θά πληρώσω τά δίδακτρα. Νά εἶσαι ἥσυχος, ὅσο εἶμαι ἐγώ ἐδῶ, κανένας δέ θά σ' ἐνοχλήσει. Εἶσαι τυχερός πού φεύγεις, ἐνῶ ἐμεῖς...»

Ἔπεσε στήν καρέκλα του, σκεπάζοντας τό πρόσωπό του μέ τά χέρια του καί κλαίγοντας σιωπηλά.

«Μεγάλε ἀδερφέ.»

Καμιά ἀπάντηση.

Ὁ μικρός πῆγε κοντά του καί τόν ξαναφώναξε. Ὁ ἄλλος κατέβασε τά χέρια του:

«Ἡσύχασε, εἶμαι πολύ καλά. Πήγαινε νά πλαγιάσεις.»

Ὁ δεύτερος ἀδερφός βγῆκε, κι ὁ μικρός τόν ἀκολούθησε.

«Θέλω πολύ νά δῶ τή μαμά», εἶπε, βλέποντας φῶς στό δωμάτιο τῆς πρώτης κυρίας.

«Σκοπεύεις νά τῆς πεῖς ὅτι φεύγεις;»

«Καθόλου. Μόνο θέλω νά τή δῶ ἄλλη μιά φορά. Ἴσως εἶναι ἡ τελευταία...»

«Ἐντάξει, πήγαινε. Πρόσεξε ὅμως μήν προδοθεῖς.»

Ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ τράβηξε γιά τό δωμάτιό του.

Ἡ πρώτη κυρία, ξαπλωμένη σέ μιά πολυθρόνα, κουβέντιαζε μέ τό Ἁγνό Λουλούδι. Μόλις εἶδε τόν Ἥλιο τῆς Νόησης φώναξε γελώντας:

«Νά κι ἄλλη μιά φορά πού δέν ἔφαγες μαζί μας!» Τό ἀγόρι γέλασε ἐπίσης. «Μοῦ φαίνεσαι καταβεβλημένος», πρόσθεσε ἀνήσυχη. «Πρέπει νά ξεκουράζεσαι περισσότερο. Τρέχεις συνέχεια ἀπό δῶ κι ἀπό κεῖ».

«Νιώθω πολύ καλά, καί τά τρεξίματα δέ μοῦ κάνουν κακό. Τά προτιμῶ, ἀπό τά ἀνακατώματα μές στό σπίτι.»

«Ἐσύ πάντα μέ τά ἐπιχειρήματά σου! Δέν πρέπει νά μᾶς κάνει ἐντύπωση πού οἱ θεῖοι σου σέ κατηγοροῦν. Κι οἱ θεῖες, κι ἡ παλλακίδα Τσέν εἶναι μέ τό μέρος τους. Μοῦ κάνει κακό νά τούς ἀκούω. Ἄς τά ποῦμε ἔξω ἀπ᾽ τά δόντια: εἶσαι λίγο πεισματάρης, δέ φοβᾶσαι κανένα, κι ἐγώ δέν ξέρω νά σέ δαμάσω. Σέ συμβουλεύω νά κάνεις μιά προσπάθεια γιά νά ᾽χεις καλές σχέσεις μαζί τους. Ἔτσι θά μέ ζαλίζουν κι ἐμένα λιγότερο. Τί περίεργο πράγμα! Ὁ μεγάλος σου ἀδερφός κι ἐσύ, ἔχετε γεννηθεῖ ἀπό τήν ἴδια μάνα, κι ὡστόσο οἱ χαρακτῆρες σας δέ μοιάζουν καθόλου. Ἐκεῖνος εἶναι πολύ ὑπάκουος. Ἐσύ κάνεις μόνο τοῦ κεφαλιοῦ σου. Εἶστε κι οἱ δυό ἀκραῖες περι-

πτώσεις. Κανένας δέν ἔμοιασε στήν ξαδέρφη μου.»

Τοῦ χαμογέλασε. Τό Ἁγνό Λουλούδι τόν κοίταξε κι ἔβαλε τά γέλια.

Ὁ μικρός, πάνω πού πήγαινε νά δικαιολογήσει τόν ἑαυτό του, σταμάτησε ἀπότομα. Σκέφτηκε πώς καλύτερα θά 'τανε νά πεῖ μερικά λόγια πού νά προμηνοῦν τό χωρισμό, ἔτσι ὥστε ἡ δεύτερη μητέρα του, ἐκ τῶν ὑστέρων, νά καταλάβει πῶς ἔνιωθε ἐκεῖνος τούτη τή στιγμή. Ἔκανε μερικά βήματα πρός τό μέρος τους. Προσέχοντας τήν ταραχή του ἐκείνη, τόν ρώτησε μέ καλοσύνη:

«Τί συμβαίνει; Θέλεις νά μοῦ μιλήσεις πάλι γιά τίς σπουδές στή Σαγκάη;»

Αὐτά τά λόγια τόν προσγειώσανε. Καλύτερα νά μή μιλήσει πολύ κι ἐκτεθεῖ.

«Ποτέ πιά!» εἶπε προσπαθώντας νά χαμογελάσει. «Πάω γιά ὕπνο.»

Κοίταξε γιά λίγο τό ὁλοστρόγγυλο πρόσωπο τῆς δεύτερης μητέρας του, γύρισε στήν ἀδερφή του, καί βγῆκε. Περνώντας τό κατώφλι τίς ἄκουσε νά σχολιάζουν τόν «ἰδιόρυθμο χαρακτήρα του». Μέ τήν καρδιά σφιγμένη συλλογίστηκε: «Θά ξαναϊδωθοῦμε ἄραγε; Εἶμαι τό πουλί πού πέταξε ἀπ' τή φωλιά του, δέ θά γυρίσω πίσω.»

Ἔφυγε, καί τά βήματά του τόν ἔφεραν στήν προπατορική αἴθουσα ὅπου εἶδε τίς διάφορες φιγοῦρες ἀπό χαρτί στημένες μπροστά στό βωμό, μέσα σ' ἀπόλυτη ἐρημιά. Στό τραπέζι τῶν προσφορῶν, ὑπῆρχαν δυό κεριά μέ κατάμαυρα τά φιτίλια τους. Πίσω ἀπ' τίς ἄσπρες τούλινες ταινίες, πάνω σέ δυό πάγκους, ἦταν θρονιασμένο τό φέρετρο τοῦ γερο-ἄρχοντα, περασμένο φρέσκο βερνίκι. Ἀπ' τό δωμάτιο τοῦ παπποῦ ἔφτασαν στ' αὐτιά του ὁμιλίες ἀνάμεσα στήν παλλακίδα Τσέν καί τήν τέταρτη θεία, πού βάλθηκε ξαφνικά νά γελάει μ' ἐκεῖνο τό ἠχηρό, ὑποκριτικό γέλιο της. Γύρισε κι ἔριξε μιά ματιά στό πένθιμο κρέπι πού ἦταν κρεμασμένο ἐμπρός στήν πόρτα τοῦ

παπποῦ, ὕστερα ἔπεσε τό βλέμμα του στήν ἐπιγραφή πού εἶχαν βάλει μπροστά στό φέρετρο:

«Ἐδῶ ἀναπαύεται ὁ Ἀφέντης Γκάο – ὁ Ἐρημίτης, μεγάλος ἄρχοντας, ταγμένος στήν ὑπηρεσία τῆς τελευταίας δυναστείας τῶν Μαντσού.»

Ἔσμιξε τά φρύδια καί φώναξε:

«Κι ἄλλη σατανική ἐκδήλωση τῆς ψυχολογίας τῶν σκλάβων.» Κι ἁρπάζοντας μιά λαβίδα ἑτοιμάστηκε νά ξεφιτιλιάσει τά κεριά, ὅταν ἄκουσε πίσω του ἕνα θόρυβο. Γύρισε: ἦταν ὁ Σού ὁ Καλότυχος πού ἔμπαινε στή σάλα.

«Τρίτε μικρέ ἀφέντη, ἀφῆστε το σέ μένα», εἶπε ὁ ὑπηρέτης μέ τά γκρίζα μουστάκια.

«Πῶς καί δέ βρίσκεται κανένας πιά ἐδῶ πέρα; Τό θυμίαμα κοντεύει νά σβήσει.»

«Ἐπειδή δέν ἔδωσαν συγκεκριμένες ὁδηγίες οἱ ἀφέντες μας, ὅλοι τό 'ριξαν στήν τεμπελιά» ἀποκρίθηκε χαμογελώντας ὁ ὑπηρέτης, σάν νά 'θελε ν' ἀπολογηθεῖ.

Ὁ νέος δέν εἶπε τίποτ' ἄλλο κι ἔφυγε ἀπ' τήν προπατορική σάλα.

40

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης κοιμήθηκε μόνο τρεῖς ἤ τέσσερις ὧρες. Ξύπνησε προτοῦ ν' ἀρχίσει καλά καλά νά χλωμιάζει ὁ οὐρανός. Ἀναγκάστηκε νά μείνει στό κρεβάτι μέ τό μυαλό του στά διάφορα προβλήματα, περιμένοντας νά ξημερώσει. Τόν ἔτρωγε ἡ ἀνυπομονησία.

Πλησίαζε ἡ ὥρα τοῦ μισεμοῦ. Ἔπρεπε νά βιαστεῖ, γιατί θά περνοῦσε κι ἀπ' τό σπίτι τῆς Κιθάρας, μαζί μέ τόν δεύτερο ἀδερφό του. Ὁ μεγάλος τούς συνόδεψε μέχρι τήν ἐξώπορτα. Ἦταν πολύ πρωί ἀκόμα. Οἱ δρόμοι ἦταν ἔρημοι σχεδόν. Μερικοί μάγειροι, πήγαιναν στήν ἀγορά μέ τό καλάθι στό χέρι.

Ἕνας χωρικός μάζευε τίς ἀκαθαρσίες ἀπό τούς δρόμους. Εἶχαν ἀρχίσει νά περνοῦν οἱ πλανόδιοι πωλητές μέ τά πανέρια τους γεμάτα γλυκίσματα γιά τό πρωινό. Ὁ οὐρανός ἦταν διάφανος. Οἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου πέφτανε στόν τοῖχο, ἀπ' τήν ἄλλη μεριά τοῦ δρόμου. Κάμποσα σπουργίτια κελαϊδοῦσαν στά κλαδιά μιᾶς σοφόρας, χαιρετίζοντας τήν καινούρια μέρα.

«Φεύγω, μεγάλε ἀδερφέ.»

Στό δροσερό ἀέρα τῆς αὐγῆς ἀκούστηκε τρεμάμενη ἡ φωνή τοῦ ἀγοριοῦ. Ἔσφιξαν κάμποσο τά χέρια τους.

«Κρίμα νά μήν μπορῶ νά σέ συνοδέψω», ἀναστέναξε ὁ Ἥλιος τοῦ Καινούριου. «Πρόσεχε στό ταξίδι. Γράφε συχνά.»

«Φεύγω,» ξανάπε ὁ μικρός. «Μή στεναχωριέσαι, θ' ἀνταμώσουμε πάλι, εἶμαι σίγουρος.»

Τοῦ ἄφησε ἀπότομα τό χέρι κι ἔφυγε βιαστικά. Στόν ἀριστερό του ὦμο κρεμόταν τό δέμα μέ τό ζαμπόν. Γύρισε κάμποσες φορές νά ξανακοιτάξει τόν μεγάλο του ἀδερφό, κι ἐκεῖνος, ὀρθιος στήν πόρτα, χαιρετοῦσε ἀπό μακριά. Ὁ ταξιδιώτης ἔπαψε νά φαίνεται, μά αὐτός κουνοῦσε ἀκόμα τό χέρι του.

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης κι ὁ Ἥλιος τοῦ Λαοῦ ἔφτασαν στό σπίτι τῆς κυρίας Ζάνγκ. Πλησιάσανε στό παράθυρο τῆς ξαδέρφης τους. Ὁ δεύτερος ἀδερφός χτύπησε ἐλαφρά δυό φορές. Ἀκούστηκε ἦχος ἀπό βήχα καί πατήματα. Ἡ Κιθάρα φάνηκε ἀγουροξυπνημένη, μέ τά μαλλιά της ἀχτένιστα, καί τούς χαμογέλασε. Παρατηρώντας τόν μικρό, ρώτησε σιγανά:

«Εἶναι γιά σήμερα;»

«Τώρα ἀμέσως», ἀπάντησε ὁ δεύτερος ἀδερφός.

Χλώμιασε κι ἔριξε πίσω τό κεφάλι:

«Τόσο γρήγορα;»

Ὁ μικρός πλησίασε ἀκόμα περισσότερο καί τήν κοίταξε τρυφερά:

«Κιθάρα, καλή μου Κιθάρα!»

Ἐκείνη τή στιγμή δέν ὑπῆρχε τίποτα ἄλλο, ἔξω ἀπό κεῖνο τό κοριτσίστικο πρόσωπο πίσω ἀπ' τό τζάμι.

«Ὥστε φεύγεις;» τόν ξαναρώτησε. «Ἐλπίζω νά μέ σκέφτεσαι καί μένα ὅταν θά 'σαι ἐκεῖ κάτω. Ἤ θά μέ ξεχάσεις;»

Καί τοῦ χαμογέλασε λυπημένη.

«Ὄχι βέβαια. Τό ξέρεις καλά πώς θά σέ σκέφτομαι.»

«Περίμενε, μή φεύγεις ἀμέσως.» Τραβήχτηκε καί ξαναγύρισε στή στιγμή. «Νά τό δῶρο πού σοῦ ὑποσχέθηκα.»

Κι ἔπρωξε ἕνα χαρτόνι κάτω ἀπ' τό κλειστό παράθυρο. Ἦταν μιά πρόσφατη φωτογραφία της. Ὅταν ὁ μικρός σήκωσε πάλι τό κεφάλι του μ' εὐγνωμοσύνη, ἡ κουρτίνα εἶχε ξαναπέσει στή θέση της.

Θέλησε νά μείνει λίγο ἀκόμα, ἀλλά ὁ ἀδερφός του τόν πίεσε νά φύγουνε. Τή φώναξε χαμηλόφωνα ἀκόμα μιά φορά, ἔριξε μιά τελευταία ματιά καί ξεκίνησε μέ ἀποφασιστικό βῆμα. Πίσω τους, ἀνασηκώθηκε ἡ ἄκρη τῆς κουρτίνας: ἡ Κιθάρα τούς εἶδε ν' ἀπομακρύνονται.

Περπατοῦσαν γρήγορα κουβεντιάζοντας. Ἔφτασαν στό λιμάνι καί βρήκανε τόν Εὔχαρι καί τόν Φιλάνθρωπο νά τούς περιμένουν ἀπό ὥρα. Ὁ Εὔχαρις ἅρπαξε τόν Ἥλιο τῆς Νόησης ἀπό τό χέρι καί φώναξε:

«Γιατί ἄργησες; Λίγο ἀκόμα καί τό καράβι θά 'φευγε χωρίς ἐσένα.»

«Ὄχι δά, τόν περιμέναμε τόν κύριο Γκάο», διαμαρτυρήθηκε ἕνας ἄντρας προχωρημένης ἡλικίας. Ἦταν ὁ κύριος Βάνγκ, ὁ μεγαλέμπορος, ὁ ξάδερφος τοῦ Φιλάνθρωπου.

Ὁ μικρός, πού τόν εἶχε ξανασυναντήσει, τοῦ σύστησε τόν ἀδερφό του.

«Ἔλα νά δεῖς ποῦ εἶναι οἱ ἀποσκευές σου», εἶπε ὁ Φιλάνθρωπος καί τόν ὁδήγησε στό ἐσωτερικό τοῦ πλοίου. Ὁ δεύτερος ἀδερφός τούς ἀκολούθησε. «Ξετύλιξα τίς κουβέρτες σου καί τίς ἔβαλα σ' αὐτή τή γωνιά. Ἅμα κουραστεῖς μπορεῖς νά ξαπλώσεις. Σ' αὐτό τό πακέτο εἶναι κάτι γλυκά πού σοῦ προσφέρουμε οἱ ἀδερφοί Ζάνγκ κι ἐγώ. Μήν ἔχεις καμιά ἔγνοια στή διαδρομή, ὁ κύριος Βάνγκ θά σέ φροντίσει. Ἔχει κάνει

πολλές φορές αὐτό τό ταξίδι. Θά σέ πάει μέχρι τό Τσόνγκ-πίνγκ. Ἀπό κεῖ καί πέρα τό ταξίδι δέν εἶναι τίποτα. Ὅταν θά 'σαι στό Τσόνγκ-πίνγκ, δές τόν ξάδερφό μου, μπορεῖ νά σ' ἐξυπηρετήσει.»

Τό καράβι πού ἦταν ἀραγμένο δίπλα στό δικό τους, ἀνῆκε σέ κάποιον ἐπίσημο. Τό φρουροῦσαν ὁπλισμένοι στρατιῶτες. Στήν ἀποβάθρα εἶχαν μαζευτεῖ ἀρκετοί ἄνθρωποι γιά ν' ἀποχαιρετήσουν. Ἔσκασαν κάτι ρουκέτες. Ἦταν τό σύνθημα γιά τό σαλπάρισμα.

Ὁ Εὔχαρις χτύπησε τό φίλο του στόν ὦμο.

«Μήν ξεχνᾶς νά μᾶς στέλνεις γράμματα, καί μπόλικα ἄρθρα!»

«Μέ τή συμφωνία πώς θά μοῦ γράφετε κι ἐσεῖς συχνά.»

Ὁ κύριος Βάνγκ ἦρθε κοντά τους. Εἶχε τελειώσει μέ τίς χαιρετοῦρες:

«Κύριοι, σᾶς παρακαλῶ κατεβεῖτε ἀπό τό πλοῖο. Φεύγουμε.»

Ὁ Ἥλιος τῆς Νόησης ἔσφιξε τά χέρια τῶν φίλων του καί τούς συνόδεψε μέχρι τήν πλώρη. Μετά γύρισε στόν ἀδερφό του:

«Καλή ἀντάμωση ἀδερφέ. Τώρα θά 'σαι ἀκόμα πιό μόνος. Σάν θά 'χεις καιρό, πήγαινε νά βρεῖς τούς φίλους μου, μπορεῖ καί νά τούς χρειαστεῖς κάποια ὥρα.» Καί γυρνώντας στούς συντρόφους του: «Ἐλπίζω νά τοῦ φερθεῖτε ὅπως καί σέ μένα. Μπορεῖτε νά συνεννοηθεῖτε. Εἶναι κι αὐτός παλικάρι, σάν κι ἐσᾶς.»

Ὁ Εὔχαρις, ἀποκρίθηκε μέ θέρμη:

«Δέ χρειαζότανε νά μᾶς τό πεῖς. Ἐλπίζω πώς ὁ ἀδερφός σου θά θελήσει νά ἐνταχτεῖ στήν ὁμάδα μας καί νά δουλέψει μαζί μας.»

«Δέξου ἀδερφούλη μου», ἔκανε ὁ μικρός σάν τόν εἶδε διστακτικό.

«Ἐντάξει, δέχομαι.»

"Απλωσε τό χέρι του στόν Εὔχαρι, μετά στόν Φιλάνθρωπο, κι εἶπε στόν "Ηλιο τῆς Νόησης:

«Φεύγω. Δέν ἔχεις τίποτ' ἄλλο νά μοῦ πεῖς;»

«Δέ νομίζω.... "Α! "Οταν δεῖς τό Σπαθί τοῦ Νέφους, χαιρέτα τον ἐκ μέρους μου. Δέν πρόλαβα νά περάσω ἀπό τό σπίτι του. Δέν εἶναι καλά οἱ πνεύμονες του, πρέπει νά κάνει θεραπεία ἕνα δυό χρόνια.»

«Σύμφωνοι. 'Εγώ θά τοῦ μεταφέρω τό μήνυμά σου. "Αλλο;»

«Τήν Κιθάρα...» Σταμάτησε καί πρόσθεσε ἀποφασιστικά: «Τίποτ' ἄλλο. 'Ελπίζω νά ἔρθετε γρήγορα στή Σαγκάη.»

«Πρόσεχε πολύ τόν ἑαυτό σου στό ταξίδι.»

Οἱ τρεῖς νεαροί κατέβηκαν στή στεριά. Στάθηκαν στήν ἀποβάθρα. 'Εκεῖνος στήν πλώρη. Κοιτάζονταν κι ἔκαναν νεύματα. Τό πλοῖο ταρακουνήθηκε, ἀπομακρύνθηκε ἀργά ἀπ' τήν ὄχθη, ἔστριψε. Οἱ ἀνθρώπινες φιγοῦρες μίκρυναν, ξεθώριασαν γρήγορα. Μά ὁ ταξιδιώτης διατηροῦσε τήν εἰκόνα τους ἀκόμα μπροστά στά μάτια του, θαρροῦσε πώς τούς ἔβλεπε νά κουνοῦν τό χέρι. Σκούπισε τά μάτια του πού εἶχαν βουρκώσει, καί τό ὅραμα ἔσβησε.

Χάθηκαν καί δέν ἄφησαν ἴχνος κανένα. "Ονειρο πιά τό παρελθόν. Γύρω του, παντοῦ, τό διάφανο νερό, μέ τίς ἀνταύγειες τῶν βουνῶν, μέ τίς ἀνταύγεις τῶν ἴσκιων. Μερικοί κωπηλάτες τό 'ριξαν στό τραγούδι. Ξαφνικά κατάλαβε πώς βρισκότανε μπροστά σέ μιά καινούρια κατάσταση. Τόν ἔζωσε μιά πρωτόγνωρη αἴσθηση: δέν ἤξερε πιά ἄν ἦταν χαρά ἤ σπαραγμός. "Ενα ἦταν βέβαιο: εἶχε φύγει ἀπό τό σπίτι του. Αὐτό τό πράσινο νερό τόν ἔφερνε σέ μιά τεράστια πολιτεία πού τό χῶμα της γονιμοποιοῦσε ὅλα τά σπέρματα τῶν νέων ἰδεῶν. Αὐτό τό εὐλογημένο νερό, τόν ἔπαιρνε μακριά ἀπ' τήν οἰκογένειά του, ἀπό δεκαοχτώ χρόνων καταναγκασμό, σ' ἕναν ἄγνωστο κόσμο. Καί μόνο αὐτή ἡ σκέψη δέν τόν ἄφησε νά μετανιώσει γιά τίποτα. "Εριξε μιά γρήγορη ματιά πίσω του, μουρμούρισε κάτι σάν «ἀντίο», κι ἔσκυψε πάνω ἀπό τό γκριζογάλανο νερό πού κύλαγε πρός τά μπρός.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΠΑ ΚΙΝ *Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ* ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗ-ΚΕ ΣΤΟ ΦΩΤΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΕ, ΣΟΛΩΝΟΣ 130 ΤΗΛ 3637283 ΤΑ ΦΙΛΜΣ ΕΓΙΝΑΝ ΣΤΟΥΣ ΑΦΟΥΣ ΠΙΝΑ Ο Ε., ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 45 ΤΗΛ. 3636180 ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟΝ ΑΓΓΕΛΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ, ΝΙΡΒΑΝΑ 80, ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΝΕΦΕΛΗ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ 3639962 – 3607744

ΠΑ ΚΙΝ
Οἰκογένεια

Τό μυθιστόρημα αὐτό ἀποτελεῖ μιά συμπυκνωμένη εἰκόνα τῆς κινέζικης κοινωνίας πού βρισκόταν σέ ἀναβρασμό στή δεκαετία τοῦ 1920. Ὁ συγγραφέας περιγράφει τήν ἀποσύνθεση μιᾶς μεγάλης παραδοσιακῆς οἰκογένειας καί καταγγέλλει τά ἐγκλήματα πού προκαλοῦσε ἡ τυφλή ὑποταγή στούς φεουδαλικούς θεσμούς καί στά ἔθιμα πού ἐπιβίωναν μέχρι τότε. Περιγράφει μέ ἐνάργεια τό ξύπνημα τῆς νεολαίας καί τήν ἐπανάστασή της ἐνάντια σ' αὐτές τίς συνθῆκες.

Ἕνα σύγχρονο μυθιστόρημα πού σάν εὐαίσθητος σεισμογράφος συλλαμβάνει τούς κραδασμούς πού προαναγγέλλουν τή μεγάλη ἐπαναστατική ἀλλαγή.

Ὁ Πά Κίν, ὑποψήφιος γιά τό βραβεῖο Νόμπελ, εἶναι ὁ μεγαλύτερος πεζογράφος τῆς σημερινῆς Κίνας. Η «Οἰκογένεια», ἔχει μεταφραστεῖ σέ πολλές γλῶσσες.

Εἰκόνα ἐξωφύλλου: *Εὔη Τσακνιά*
Μακέτα: *Στέλιος Κούτριας*

νεφελη